

समकित सार.

भाग १-२.

श्री सिद्धांत अनुसार समोवन करी प्रश्नोत्तर रूपे
बनावनार.

माहान पुरुष श्री जेठमलजी स्वामी.

मु. जालोर.

दोहरो.

दया भर्म देखाइवा ॥ वांचो समकित सार ॥

हिम्या कादो हेनया ॥ गो उनरो भविसार ॥१॥

ममें जैन भर्मेना अर्धाचार्या जावोले माटे सुचारो वधारो करी
कपावी प्रसिद्ध करनार.

गाम बादणवाही-जाले जालोरना रहेनार.

मेता. मनरुपचंद सुपुत्र कपुरचंद फुलचंद.

आवृत्ति ३ जी.

प्र. १३००.

संवत् १९०३.

सन १९१०.

अमदावाध पांचकुचे-श्री सत्यविजय प्रीतदारा देवता
सा. मांकेलवट हरिकाले कपाव.

विक्रयत १-५-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૨૭૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સમિતિ સાર-૧-૨

વિષય ૫૩૬:૫૨

समकित सार.

भाग १-२.

श्री सिद्धांत अनुसार संशोधन करी प्रश्नोत्तर रूपे
वनावनार.

माहान पुरुष श्री जेठमलजी स्वामी.

मु. जालोर.

दोहरो.

दया धर्म देखाइवा ॥ वांचो समकित सार ॥

हिंस्या काहो हेतथी ॥ तो उतरो भवपांग ॥ १ ॥

सर्वे जैन धर्मना अभीलाषी जीवोने माटे सुधारो वधारो करी
छपावी प्रसिद्ध करनार.

गाम वादणवाडी-जीले जालोरना रहेनार.

मेता. मनरुपचंद सुपुत्र कपुरचंद फुलचंद.

आवृत्ति ३ जी.

प्रत १०६०.

संवत् १९७३.

सन १९१७.

अमदावाद पांचकुवे—श्री सत्यविजय प्रिन्टिंग प्रेसमां
शा. सांकलचंद हरिलाले छाप्युं.

किम्मत १-४-०.

મંગલ-પત્રિકા પ્રારંભ.

જયઈ જગ જિવજોણિ વિયાણંઝ જગગુરુ જગાણન્દો ।
 જગનાદો જગબંધુ જયઈ જગપિયા મહોભયવં ॥ ૧ ॥
 જયઈ સુયાણપ્ય ભવો તિથયરાણં અવહિ મોજયઈ ।
 જયઈ ગુરુ લોગાણં જયઈ મહપ્યા મહાવિરો ॥ ૨ ॥
 સિદ્ધાણં ણમૌકીચ્ચા સંજયાણં ચ ભાવઁઝ ।
 શંતિતંતિ કરેલેણ પતો ગઈ મણુંતરં ॥ ૧ ॥
 જિણધમ્મો યજિવાણં અપુત્તોકપ્પ પાણ્ણો ।
 શસ્વપવગા સોષાણં ફલાણં ઢાઈ ગોયમો ॥ ૨ ॥

ॐ नमः प्रस्तावभूमिका.

अहो सुज्ञ जनो इसी अपारावार कलियुगमे नाम जैनधर्म हे: अबि जैन किसिकुं केते हे जिसी स्थानकमे जीवकी: यत्ना या निरक्षा होते हे शोहि जैन हे: अहो देवां-नुप्रीय: अबि इस्मे विशेष बात यह हे कि देवगुरु धर्मकी पेहचान करनी उनके पर आस्ता रखनी वोही दृढ श्रद्धा हे अबि वोहि तत्वकी पेहचानका किंचित वरन करताहुं (श्लोक) वीतरागवरंदेवो महाव्रत धरोगुरु: जीवाना च दयार्धम त्रीणी तत्त्व निज्ञायते ? अबि अहोभव्यो इसका खुलासा यह हे कि धर्मका सार इतनाही हे कि तत्वका निर्णय करता सो तत्व कोनसा: देव गुरु धर्म: अबी देव कोनसा हे वीतरागदेव वीतराग किसीकुं कहते हे वी० इती वीशेषकर रागद्वेषका नास हुवा हे उसीका नाम वीतराग हे पुन १८ दोष रहीत: द्वादस गुणसहित चउतीस अंतिसे करयुक्त अष्ट महाप्रतिहार्य सहित अनंत शक्ति अप्रतिहत ज्ञान दर्शनके धरने वाले ऐसे गुणसंयुक्त वो देव हे: अबी दुसरा गुरुतत्व किनकुं कहिनाकि पंच महा-व्रतधारी कनक कामनीके त्यागी निरलोभी निस्वादी- निग्रंथ अप्रतिबंध विहारके करनेवाले भारंडपंखी एवं अप्रमादी मानो अपमानसमं खमसमदम इत्यादि अनेक गुणयुक्त आप भवोदधी तिरे अनेराकुं तारे वो गुरु शुद्ध धर्म परूपक वोही गुरु हे अब धर्म नाम किसका हे कि दुरगति गमन जीवांके धारे यानि रक्षा करे जीसी धर्म य कोइका पक्षपातका वचन नहीं हे सर्व जीवांकों साताकारक यानि रक्षा कारक नव पदार्थका नीरणेय वो धर्म २ प्रकारका ठाणायंग सूत्रमे वरणन किया हे सूत्र धर्म १ अरु चारित्र धर्म का २ भेद हे श्राविक १ ओर साधू २ श्रावक तो नव-कारसी आदि द्वादश व्रतके धरनेवाले हे उसका नाम श्रावक हे अरु साधू सो पंच महा व्रतधारी उनका स्वरूप गुरुतत्वमे वरणन कीया हे यह २ प्रकारका धर्म हे सो यहइ तत्वको सम्यक् प्रकारसे सच्चा कर सरधे परुपे उनका नाम श्रधान हे: तो देखो एसें अमोत्य जैनधर्म अरुक्लपवृक्ष सद्गुण जिनवानी हे सोसबी जीवांकों धर्मका आधार भेषवत देता हे जिनसे संवेग कहते हे हम सच्चे हे, साधमारगी केते हे हम सच्च हे, जती कहते हे हम सच्चे हे, तेरा पंथा कहते हे हम सच्चे हे, तो भाई अज्ञजन कहते हेकि किनके वचन परमान करे, सो भाई निरपक्ष होकर वीतराग देवकी वांणी पर ध्यान लागाकर अनुभव स्वरूपसें वीचार कर देखो वीतरागका

धर्म स्यादवाद सप्तनय च्यार नीक्षेपा सें यथा योग्य मानना उत्तम हे. अबी कलि-युगमे जो पक्षसहित धर्मके कुटाररूप जो मनुष्य हे वो अपना २ पक्षपात खेंचता हे सो मृषावादी हे अबी देखो आगला जमाना मे पुज्य श्री श्री १००८ श्री श्री बुधरजी महाराजके शिष्य स्वांमीजी श्री श्री १००८ श्री श्री रुपचंदजी महाराजके शिष्य श्री श्री १००८ श्री श्री जेठमलजी महाराज ने वीरवीजेजी जसवीजेजी आदि बहु संवेगी यती लोगांसें सेहेर अहमदावाद मे चरचा करी जीनकी तो बोंतसी कथन हे, उन चरचाके रचाकर समकितसार ग्रंथ रचा हुवा हे सो आगे छपाथा सो पुस्तक अब नही मीलती हे उनसे अब पुज्य अमर-सिंगजी महाराज के पाटानुंपाट वाल ब्रमचारी पुजजी माहाराज श्री श्री १००८ श्री श्री पुनमचंदजी महाराज के शिष्य स्वामीजी महाराज श्री श्री १००८ श्री जेठ-मलजी महाराज श्री श्री १००८ श्री डालचंदजी महाराज श्री हेमराजजी महाराजके सदउपदेस सें सेहेर जालोर प्रगने गाम वादणवाडी के नीवासी सुश्रावक उदारचित प्रणामी मुता. मनरुप मलजी उनके पुत्र कपुरचंद फुलचंद श्रधानका निर्णे के लीये प्रथम समकितसार श्री जेठमलजी स्वामीजी कृत प्रथम भाग हे, समकितसारका खंडन कीया बलभवीजेजी ने उसपर समकित सलोद्वार बनाया उनका खंडन माणेकलाल दयालजी भावनगरी जिणाने समकितसार दुसरा भाग बनाया. ए दोनु भाग श्रद्धान के लीये अमूल्य बोंत श्रेष्ठ हे, श्रोताजनोके बांचने योग्य हे जिनसे अपनी श्रद्धा बोंत पुष्ट रेती हे सो उपीयोग सें निरपक्ष होकर बांचो.

અનુક્રમણીકા.

વાવત.

પૃષ્ઠ.

૧ શ્રી દયા ધર્મ પ્રસયો ભસ્મ ગ્રહ ઉતયો તેનો વિસ્તાર.	....	૧
૨ આર્ય સ્વેત્રની મર્યાદા.	....	૧૧
૩ પ્રતિમાની સ્થિતિના અધીકાર.	....	૧૩
૪ આધા કરમી લેવા વાળાને ફલ.	....	૧૪
૫ મુહપતિ બાંધે વાયુકા જીવની રક્ષા તે પાઠ.	....	૧૫
૬ જાત્રા તીરથકલ્યા તે સુત્ર સાલ્વના આલાવા.	....	૧૬
૭ સેત્રુંજો સાસ્વતો કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૧૮
૮ કય વલી કમ્મા શબ્દના અર્થ.	....	૧૯
૯ સીદ્ધા યતન શબ્દના અર્થ, ઉત્તર.	....	૨૮
૧૦ ગૌતમ અષ્ટાપદ ચઢ્યા કહે છે તેનો ઉત્તર	....	૩૦
૧૧ નમોધુળનો પાઠ સુત્રની સાલે.	....	૩૪
૧૨ ચાર નિલેપાનો જાણપણો.	....	૩૫
૧૩ નમુનો દેલ્હીને નામ સાંભળે કહે છે, તે ઉત્તર.	....	૪૪
૧૪ નમો વંધીય લીલીય કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૪૬
૧૫ જંઘા ચારણ વિધ્યા ચારણ નો ઉતર.	....	૪૭
૧૬ આણંદ શ્રાવકના આલાવાનો અર્થ.	....	૫૨
૧૭ અંબડ શ્રાવકના આલાવાનો અર્થ.	....	૫૫
૧૮ સાતક્ષેત્રે ધન કઢાવે, વવરાવે તેદનો ઉત્તર.	....	૫૬
૧૯ ધ્રુપદીય પ્રતિમા પુજી કહે છે તે ઉત્તર.	....	૫૭
૨૦ સુરીયામે તથા વજે પોલીય પ્રતિમા પુજી કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૭૭
૨૧ ઢાઢા પુજી કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૯૪
૨૨ ચીત્રામણની પુતલી ન જોવી કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૧૦૧
૨૩ દેહેરાં પ્રતિમા કરે મંદ બુધીયા દર્શીય દીસના નારકી થાય.	....	૧૦૪
૨૪ સાધુ પ્રતિમાની વચાવચ કરે કહે છે તેનો ઉત્તર.	....	૧૦૬
૨૫ નેદી સુત્રમાં સર્વ સુત્રનો નોંધ તથા પ્રકરણના વિરુદ્ધ	....	૧૦૮
૨૬ સુત્રમાં શ્રાવક કલ્યા તેમાં કોઈય પ્રતિમા પુજી ન કહી તે વિષે.	....	૧૨૨
૨૭ સાવધ ધરમ કરણીમાં જીન આજ્ઞા નથી તે વિષે.	....	૨૨૫

૨૮ ધ્રુવ્ય નીચેના વિષે.	૧૨૬
૨૯ સ્થાપના નીચેના વિષે.	૧૨૭
૩૦ ધર્મ અપરાધીને મારે લાભ કહે છે તે ઉત્તર.	૧૨૮
૩૧ વીસ વૈહરમાનના નામ વિષે.	૧૨૯
૩૨ ચૈત્ય શબ્દે સુત્રમાં સાધુ કહ્યા તે ઠામ કહે છે.	૧૩૦
૩૩ ધર્મ કરણીના ફલ કહ્યાં તે વિષે.	૧૩૫
૩૪ મહીયા શબ્દે ફુલથી પુજા કહે છે તે વિષે	૧૩૬
૩૫ છકાયના આરંભ નિષેધાનો આહ્વાનો.	૧૩૬
૩૬ જીવ દયા સારુ સાધુ યોદ્ધાં બોલે કહે છે તે વિષે	૧૩૮
૩૭ આજ્ઞાએ ધર્મ (દયા એ નહીં) કહે છે તે વિષે.	૧૪૦
૩૮ પુજા તે દયા કહે છે તે વિષે.	૧૪૧
૩૯ પ્રવચનના પ્રતિનિધીને હણતાં દોષ નથી કહે છે તે વિષે.	૧૪૪
૪૦ ગુરુ માહા વ્રતીને દેવ અવ્રતી કહે છે તે વિષે.	૧૪૫
૪૧ જીન પ્રતિમા જીન સરસ્વી કહે છે તે વિષે	૧૪૫
૪૨ હીંસાધર્મી અને ગોસાહ્યા પ્રતિનો મુકાબલો.	૧૪૭
૪૩ મુહપતિ સદાકાલ રાખવા વિષે.	૧૫૦
૪૪ દેવતા પ્રતિમા પુજે તે લોકીક રાતે તે વિષે.	૧૫૧
૪૫ શ્રાવક સુત્ર ન વાંચે કહે છે તે વિષે.	૧૫૧
૪૬ દેવ, ગુરુ, ધર્મ, એ ત્રણ તત્ત્વ ઓળખવા વિષે ચોપાઈ.	૧૫૪

છપ્પો.

પટ પોપટ પર દોટ, કદાપી બલી ન કરશે;
 પેસી પથર પર ભક્ષ, ડબલથી હરણ ન ડરશે;
 મુક્તા ફટક મરાલ, લપનમાં કદી ન લેવે;
 કાગદ કુશલ કરાય, આપ સટપટ નવ સેવે;
 દંભ નજર સુ દેશતાં, પહીંચાને છે પસુપણે;
 ક. ર. હી. કે નરસુ સમજ, પ્રતિમા માં પ્રશુતા મળે.

समकितसार भाग २ जो.

(उपोद्घात.)

समकित एटले शुं एतो प्रथम बुक वांचतां तेमज ते केवी रीते प्राप्त थाय छे ते आ बुकना प्रारंभ अगाउना पृष्ठपरथी स्हेजे मालूम पडी आवशे.

जैनधर्म अनादी छे ने तेना धर्म पुस्तको एवी गंभीर्य शैलीथी रचाएलां छे के तेनुं श्रवण करतां माणसोना हृदयमां दयानो अंकुर फुटतां, मन जन्म सार्थक केम थाय तेपर दोडेछे, पण तेनो मोटो जथो गुप्त भंडारोमां भराइ रहेवाथी ने तेना विशेषी आधुनीक जैनोनी थोडी काळजीने लीधे हाल तेनी ख्याती अन्यमतवादी थोडी स्वीकारे छे, पण जेम जेम अज्ञानरूपी अंधकारनो नाश थतो जशे ने आ तेजस्वी धर्मनो लाभ लेवा माणसोना मन आकृषाशे तेम तेनी अंदरनी खुबीओ ते वधारे वधारे देखशेज एतो निःसंदेह दीलगीर छीए के सांभळवा मुजब तेमज नजरे देखवा मुजब आपणा उत्तम धर्म पुस्तक करनारना नामने काजळसम काळो डाय आपनार केटलाक मात्र कहेवानाज जैनधर्मीओ मुळ पुस्तकोना आधार तथा आ ज्ञान जोतां मतिभ्रमताने लीधे पोताना नवा विचारो तेमां ग्वांशी आवी रीते धर्म शास्त्रकारोनी आज्ञा छे एम भोळा भाविकोने समजावी पापना पुज्य बांधे छे ने बंधावे छे तो आवा नरोने अमारे क्यां विशेषणो आपवां ए आ वखत लखवा अमारी कलम चालती नथी. पण तेवा ओने बांध देवानेअर्थे अमे आ प्रसंगे हालना एवा एक कल्पीत पुस्तकना कर्त्तानि थोडी सुचना आपीए छीए. केमके अमारो उद्देश तेने लगतो छे. समकित शैल्योद्धारना कर्त्ता-भाइ समकित एटले शुं एतो आ बुक अथथी इतिसुधी वांचतां मालूम पडतुंज नथी केमके समकितना राखनारे क्षमा, दया, शांती, कहु भाषण, मृषावाक्य ने बीजा एवा अनेक अवगुणोथी तो विमुख रहेवुं जोइए. पण आ बुकना कर्त्ताए तो तेनी अंदर एटला बीभस्त शब्दो बापरेला छे के चोपडीना उपर नामने जाणे एबज आपी छे !!

आवुं तमारामां क्यांथी भुत भराइ गयुं के समकित ए नामनी बुक ने तेनी अंदर आवां कहु वाक्यो, दांडाइ लुच्चाइ तथा अविवेकताइनां वेण लख्यां, खरेखर समकितनो शैल्यज तमारामां भरायो के आ शैल्यनो उद्धार तमने आम सुज्यो ? धीक छे आ तमारा कामने अने * * *

सावध आचार्यजी तमोए पण कांइ विचार न कर्यो ? तमोए आ संसारनी

મિથ્યા માયાનો મોહ શા વાસ્તે છોડેલો ? તે શું આમ નિંદીત પુસ્તક પ્રગટ કરવાને સમજુને શાન વસ છે. જો તમારે ધર્મચર્ચા કરી મતનું પ્રતિપાદન કરાવવું હતું તો અન્યમાર્ગની શોધ હતી ? શું આમ કરેથી પીત્તલ સોનામાં સ્વપ્ને ? અરે છોડો તમારો મિથ્યાગર્વ ને કાઢો આવા નિઃસ્વાર્થી વિચારોને.

મોક્ષ સંપાદન કરવાનો રસ્તો વહુ વિકટ છે. તપાસો આપણા ધર્મશાસ્ત્રો કે નિંદીત કાર્યો કરનારના કેવા બુરા હાલો થયેલા છે ? તમારા નામ પ્રમાણે તમારા સેવકો તમને પોતાના જીવથી બાળા ગણીને દીપકમાં જેમ પતંગીયા જંપલાઈ નાશ પામે તેમ નાશ પામી પોતાની આવરુને નુકશાન થયેથી પસ્તાવો કરતા હશે કે કરશે. સાધુના સર્વ લક્ષણો આવા નિંદીત પુસ્તક રચનાર માં કેવા હોય તે તો સૌ અન્યમતવાદી પણ વિચારશે ! !

યુવાન અવસ્થાથી થયેલા અંધકારને સૂર્યથી પણ મેદી શકાય નહીં, રત્ન પ્રભાવે છેદી શકાય નહીં, ને પ્રદિપ્ત પ્રકાશવ દુર કરી શકાય નહીં, તો હવે આવા યુવાન મદમાં હીંડોળે ચડેલા મદોન્મત ઉછરતા યુવાનામાં વ્હી ડ્યારે ચપલ તેના સેવકોને અતિ બુરીગતીએ પોચાડનાર, ન જોવરાવનાર સારુ યા જોવરાવનાર નઠારું, ચતુરાઈ, ચંચળતાઈ, ને ચપલતાઈને ચલાયમાન કરનાર લક્ષ્મીદેવી મઝ્યાં ત્યારે તો પછી ઉદયનો આડો આંકજ વઝ્યોના ! !

યુવાનીમદમાં દીવાના બનેલા ને તેમાં વ્હી ધનમદથી અંધત્વ પ્રાપ્ત થયેલા ઉછરતા યુવાનો કેમ કરવાથી મારાપર વિટંબના આવશે ? ને કેમ કરવાથી હું લોક હિતેષીમાં સ્વયં ? યા મારી, કુંડવની કે મારા સગાવહાલાંની ઉન્નતીનો અરુણ પ્રકાશમાન કરીસકીશ તેનું બાન ક્યાંથી લાવે ! કેમકે પવન જેમ રજો ખાંતી ઉત્પન્ન કરી શુષ્કપત્રને સ્વદ્વિચ્છાએ અતીદુર ઘસડી જાયછે તેમ આવા ઉન્મતી યુવાની મદી માણસોની પ્રકૃતિ તો શાસ્ત્રજ્ઞાનથી સારી થઈ હોય તોપણ જડતાપાત્ર થઈ જાય છે ને વ્હી તેમાં લક્ષ્મીનો મદ મળે એટલે શી સ્વામી રહે ! !

મિત્રો બુરંતો લાગશે એમ સંપુર્ણ સ્વાત્રી છે પણ તમોએ આ અઘટીત ને અયોગ્ય કામનું આપમતમાં તળાઈને જે સમકીતસારની ટીકા સમકીત શૈલ્યોદ્ધાર નમૃતાને વેગળીધુકી રચેલોછે ને સ્વરેસર તમારા નામને અને કામને કાજલસમ કાઢો ઢાઘજ લગાડ્યો છે સંપનું પ્રાવલ્યને સંપની મહતા કેટલી બઢવંત છે તે જાણતાછતાં કેમ શુલી ગયા ? અરે આમ કુસંપનું બીજ વાવવાથી તો ઘણા ઘણા ચક્રવર્તી રાજાઓનો પણ નાશ થયેલો છે તો તમારા સરસા

प्रथममां तमोए जे बुरा शब्दो नांखी अमारा तत्वशोध धर्मने खोद्यो करवाने ए पुस्तकमां वगर विचार्युं दाखल कर्तुं छे तो तेम करवार्थी शुं * *

पडवाइ थएलाने समाचारीथी दुर करेला द्रव्यवेषी जादूविद्यामां कुशळ तेमज मायाना पासामां बंधाएल छे, तेमज तेओ संसारीने न छाजे तेवां अघटीत काम करेछे; तेना दाखला तमोए आप्या पण अरे शुं तमां नथी विचारता के बंधाने पांच आंगली सरखी होय ? आवी बाबतनो जो अमे शोध करीए तो * *

हवे आ बाबतमां आटलेथी अटकतां अमारे जणाववुं पडेछे के मत प्रतिपादन करवाने अर्थे नितिनो रस्तो नहीं तजशो. केमके मिथ्या डोळघालु पुरुषो कळाया विना रहेता नथीज, आ अमारुं लखाण कदापी तमोने माटु तो लागशे पण ते तमे नितिनां रस्तो मूक्यो तेथीज छे.

हवे आ बाबतमां आटलेथी अटकतां विद्वान गुणज्ञ नरोने नमृताथी केहेवानुं के आ पुस्तक धर्म संबंधीनुं छे एटलुंज नहीं पण तेमां ठेकाणे ठेकाणे सिद्धांतोना पाठ आवेला छे जेथी वांचनार साहेबोए अकाळ, असझाय, दीवो, बीगेरे जे जे बखते सिद्धांतो न वंचाय ते ते बखत बरजीने मोठे जतना सहीत वांचवा क्रपा करशो ए मारी विनती छे, छातां पछी उलटरीरिते बतशो तो तेमो दोष तेमना शिरपर छे, हुं आ बुक बनावतां जाती विभक्ती, शब्द, चीन्ह (वीराम) ने वाक्यरचना बीगेरे योग्यरिते संभाळवामां यथासक्ति दत्तावधान रहेलोछुं तथापी मनुषजातीनी प्रकृति सिद्ध भुल थइजवाना दोषथी कांइ दुषण के स्वलन माराथी थइ गयुं होय तो ते सुझ वांचनार सुधारीने वांचशे. केमके दशविकाळीक सुत्रमां कहुं छेके,

आयारपन्नत्तिघरं दीढीवा एमहीजगं

वएवीखलीयं न चानत्तं उवंहशे मुणी ॥

अर्थ—आचारंग सुत्रना भणनार तेमज विवहापनंतीना धरनारने द्रष्टिवाद सर्वथा जाणनार छदमस्तना कारणथी कोइ बखते बचनथी खलना पामे छे, तो तेनी उपहास न करशो. अहो ! मुनी ! तो हुंतां अल्पज्ञानी ने प्रथमाभ्यासी छुं जेथी भुल्यो बतावी क्रतार्थ करशो एटले बीजी आहृतिमां ते सुधारो करवामां चुकीश नहीं एज विनंति.

સમકિતનું વિવેચન.

આ અનાદિ અનંત સંસારમાં અનાદિકાલથી કોઈએક મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ જીવ મિથ્યાત્વની પ્રબલતાના ઉદયથી અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તક વારંવાર જન્મ મરણ કરીને ભ્રમણ કરે છે એમ કરતાં કરતાં કાળાંતરે ઘણા અશુભ કર્મનાં દલ ઘટીજવાથી હલ્લાપણું થઈ જાય છે, દ્રષ્ટાંત જેમ પથ્થરવાળી જમીન નદીનો પ્રવાહ ચાલે છે તેમાં કેટલાએક પથ્થર પાણીનાં મોજાંથી સામસામે આપર્થા ઘસાડીને સરીઝા વાટલા એટલે ગોળાકારે થઈ જાય છે, તેવીજ રીતે જીવપણ પરિણામે વિશેષરૂપ યથા પ્રવ્રતિકરણજોગ થઈને અનંતા કર્મના દલને ક્ષયકર્યા અને થોડાં કર્મ બાંધવાનો સ્વભાવ થયો તે વચ્ચે સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયણું પામીને પુર્વોપાર્જિત આઠ કર્મ છે, તેમાંથી એક આડવાકર્મ વર્જિને બાકીના સાત કર્મને એક પલોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ્ય-હીન એટલે એક કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ કરે છે તેનું નામ યથાપ્રવ્રતિકરણ કહેવાય છે. અને તે વચ્ચે પુર્વજન્મોનાં ઉપાર્જિત અશુભ કર્મના જોગથી અત્યંત રાગદ્વેષના પરિણામરૂપ કઠળ છુટી ન શકે તથા તુટી ન શકે અને પરથમ કોઈપણ કાલમાં જીવે તોડી નહોતી એવી ગ્રંથી એટલે ગાંઠ છે, તે ગાંઠના મુલ્લસુધી યથાપ્રવ્રતિકરણથી અનંત કર્મોના દલને ક્ષયકરીને અનંતા અભવ જીવો પણ પો-હોવી શકે છે, વળી તે ગ્રંથીના દેશમાં પહોંચવાથી ભવ તથા અભવ જીવ સંખ્યા-તોકાલ અથવા અસંખ્યાતો કાલ રહે છે, તેમાં જે અભવ જીવ છે તે તિર્થકરના અતિશય વિગેરે દેખીને તથા ચક્રવર્તી આદે રાજાઓ કરેલી તિર્થકરની સેવા વિ-નય આદિક બહુ માન ભક્તિ દેખાંને દેવલોકાદિકનાં સુખ લેવાની ઇચ્છા દીક્ષા લે છે ને તે અભવીદ્રવ્ય સાધુ થઈને પોતાની પ્રતિષ્ઠાની અભિલાશથી ભાવ સાધુ-ઓની રીતે એવી સચ્ચ આકરી ક્રિયાથી શરીર ક્રસ્ય એટલે નિર્બલ કરીને જૈનના દ્રવ્યલીંગ પણામાં કાલ કરીને નવમા ગ્રંથેક વૈમાનસુધી તેની ગતિ થાય છે. વળી તે અભવ દ્રવ્યલીંગી કેટલાએક સુત્રપાઠ માત્ર નવપુર્વ સુધી ભણે છે વળી કેટલાએક દેશેંડણાં દશપુર્વસુધી ભણે છે. હવે આ શબ્દના પ્રસંગમાં સમજવાનું કે દેશેંડણાં દશ પુર્વના અભ્યાસ કરનારને મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિપણાની સંજ્ઞા જણાય છે, માટે તેટલો અભ્યાસ કરનાર કોઈપણ જણ મિથ્યાત્વોદયથી મુલ્લમૂત્રથી વિપરીત પરુપણા કરે-તો તેમાં કાંઈ નવાઈ જેવું ગણાય નહીં અને પુરા દસપુર્વના અભ્યાસવાળા જીવને તો અવશ્ય સમ્યક્ત પ્રાપ્ત થાય છે, ને તેથી ઓછા પુર્વ ભણનારને સમ્યક્તની ભજના છે, વળી કલ્પભાષમાં પણ પુર્વાચાર્યોએ કથન કરેલું છે, “ ચત્તદસદ સય-

અભિન્નેનિયમાસમ્પત્તસસેષમયગા ” ભાવર્થ પુરા ચૌદ તથા પુરા દશ પુર્વ ધન-
નારને નિયમા સમ્યક્તનો લાભ થાય છે. હવે એ યથાપ્રવ્રતિકરણને અંતે અનંત
કર્મના દલ્લક્ષ્ય થવાથી અનંત વિર્યના પસારથી અપુર્વ કરણ કરે એટલે સાતકર્મોની
કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ રહી હતી તેમાંથી અંતર મુહુર્તે ભોગવી હિન કરીને
તે સ્થાનકે પુર્વોક્ત ગ્રંથી ભેદ પુર્વક અનિવ્રતિકરણમાં પ્રવેશ કરે છે. એટલે જે નિ-
વડ રાગ દ્વેષની ગાંઠ હતી તે ભેદાળી ત્યાં યથા તપ કર્મોનું ક્ષય કરીને પુર્વો પા-
ર્જીત પચ્છાત રહેલા મિથ્યાત્વ દલ્લના ત્રણ પુંજ્ય કરે છે તે ત્રણ પુંજ્યના નામ
શુદ્ધ, મિશ્ર ને અશુદ્ધ એ ત્રણ પુંજ્ય કર્યા બાદ નિવ્રતિકરણની સામર્થાઈપણાથી
કઈક ભવ જીવો પ્રથમથીજ ક્ષાયોપ શ્મીક સમ્યક્તદ્રષ્ટિ થાય છે ને કેટલાએક
ઔપ શ્મીક સમ્યક્ત દ્રષ્ટિ થાય છે એ સમ્યક્તનું વિશેષણ વીજા સવિસ્તર સુત્ર યા
ગ્રંથોથી વિવેકી બુદ્ધિમાન પુરુષોએ જોડીને માહેતગાર થયું એ ત્રણ કરણ જાણવાં તેમાં
અભવ પહેલાં યથા પ્રવ્રતિકરણ સુધી રહે છે ને ભવ જીવો ત્રણ કરણ કરીને સમ્ય-
ક્ત દશા પામે છે.

સમ્યક્તપ્રકાર નીચે મુજબ.

ગાથા—એગવિહદુવિહંતિવિહં, ચૌહાપંચવિહદસવિ
હંસમ્પંહોઙ્ગિજિણાયમેહિંદ્વિમણિયમણંતનાર્ણહિં.

ભાવર્થ—શ્રીવિતરાગ દેવના શુદ્ધ ઉપદેશમાં એમ કહ્યું છે કે. જીવ, અ-
જીવ, વિગેરેમાં સાચી શ્રદ્ધા આણવી તે સમક્ષિતનું મુખ્ય લક્ષણ છે. એ એકવિધ ૧
હવે દ્રવ્ય સમ્યક્તને ભાવ સમ્યક્ત એ દ્વીવિધ ૨ તેમાં વિશુદ્ધિ વિગુષ્ણ કરીને સિ-
ધ્યાત્વ પુદગલોને શુદ્ધ કરવા તેનું નામ દ્રવ્ય સમ્યક્ત છે અને તે દ્રવ્ય સમ્યક્ત-
ની સહાયથી ઉત્પન્ન થઈ જીનોગ્ત તત્ત્વોપર રુચિરૂપ પરિણામ તેનું નામ ભાવ સમ્ય-
ક્ત છે વ્હી નિશ્ચયનય અને વ્યવહાર નયથી પણ દ્વીવિધ થાય છે તેમાં જ્ઞાન, દર્શન,
ચારિત્ર, રૂપ આત્માના પરિણામ અથવા જ્ઞાનાદિક પરીણતી થકી જુદો આત્મા છે.
એમ જાણે તેનું નામ નિશ્ચય સમ્યક્ત છે. તેજ મોક્ષનું મુળ કારણ છે. તેમાં દેવ તે
અરીહંત છે અને ગુરુ શુદ્ધ ધર્મોપદેશક છે તેજ મોક્ષ માર્ગના દેસ્વાડનાર છે. અને
કેવલ જ્ઞાની મહારાજનો પ્રકાશ કરેલો દયામુળ તેજ સત્ય ધર્મ છે. એ ત્રણ સમ્યક્ત
તત્ત્વોના સાતનય, ચાર પ્રમાણ, ચારનીક્ષેપા, આદિગુણોથી શ્રદ્ધાને સિદ્ધ કરી તે

નિશ્ચય સમ્યક્તનું કારણ વ્યવહાર સમ્યક્ત છે. તેના નામ કારક, રોચક ને દીપક એ ત્રણ પ્રકાર થયા તેમાં કારક એટલે આપણા જીવને ઘણા ઉત્સાહથી ધર્માનુષ્ટાનમાં પ્રવર્તી કરાવે એ સમ્યક્ત વિશેષે કરીને પંચ મહાવ્રતધારી મુનીજનોનેજ હોય છે. હવે રોચક સમ્યક્ત એટલે કેવલ અનુષ્ટાન ઉપર રુચિ કરાવે એ વિશેષ કરીને અત્રિતિ સમદ્રષ્ટિ જીવનેજ હોય છે. હવે દીપક સમ્યક્તનાં લક્ષણ કહે છે. એ કોઈ આપમિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ અભવ્ય અથવા કોઈ દુરભવ્ય અંગાર મર્દકની રીતે રહે અને તે પોતાવિના બીજા જીવોને ધર્મ કથા કહીને વિતરાગ ભાષિત બોધથી જીવા જીવાદિક પદાર્થો કહી બતાવે પણ પોતે શ્રદ્ધે નહીં, આ સમ્યક્તના પ્રસંગમાં કોઈ સંશયયુક્ત થઈ પ્રશ્ન કરેજે અહો બોધક !! જો તે સમ્યક્ત પોતે મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ છે તો તેને સમ્યક્ત કેમ કહેવાય ? હવે બોધક કહે છે કે અહો મુજ્જ ! નિરશંસયપણે શ્રવણ કર કે એ અભવ્ય મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિને વાચકક્ષાનની દૃદ્ધિથી ભાષાવર્ગના રૂપ ધર્માધર્મ પ્રકાશ કરવાનું પરિણામ વિશેષ કરીને છે અને તેનો ઉપદેશ શ્રોતા જનોને સમ્યક્ત પામવાનું કારણ છે. એ હેતુ કારણથી કાર્યનો ઉપચાર કરીને તે મિથ્યાત્વને ધર્મોપદેશક થી બોલવા રૂપ સમ્યક્ત કહેવાય છે તે નામ પામ્યો. પરંતુ નિર્ગુણ છે એ ત્રિવિધ થયા, વઢી સમ્યક્તના ત્રણ પ્રકાર છે, તે ઔપશ્મીય, ક્ષાયક, ક્ષાયોપશ્મીક એ ત્રણ, તેમાં ઔપશ્મીક સમ્યક્તનું લક્ષણ કહે છે જે ઉદયમે આવેલા મિથ્યાત્વનો અનુભવ કરીને ક્ષીણ એટલે ક્ષય કરે અને સત્તામાં રહેલા અનુદીરણ એટલે ઉદયમે ન આવે તે મિથ્યાત્વ દબાવે શુભ પરિણામની વિશેષતા એ વિશુદ્ધ કરીને ઉપસમ કરવાથી જે ગુણ ઉત્પન્ન થાય એને ઔપશ્મીક સમ્યક્ત કહીએ. એ સમ્યક્ત પુર્વોક્ત ગ્રંથી ભેદ કર્તાને તથા ઉપસમ શ્રેણી કરનારને હોય છે.

હવે ક્ષાયક સમ્યક્તનું લક્ષણ કહે છે. અનુતાન બંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ ને ક્ષય કરીને ત્યારબાદ મિથ્યાત્વ મિશ્રસમ્યક્ત પુંડ્યરૂપ તથા ત્રણ પ્રકારના દર્શન મોહનીય કર્મનું સર્વથા ક્ષય થઈ જવાથી જેગુણ પેદા થાય તેને ક્ષાયક સમ્યક્ત કહીએ. એ સમ્યક્ત ક્ષયકશ્રેણી ચઢનાર જીવને હોય છે.

હવે ક્ષાયોપશ્મીક સમ્યક્તનું લક્ષણ કહે છે, ઉદયમે આવેલા હોય મિથ્યાત્વ તેને મિથ્યાત્વ વિપાકને ઉદયકરીને ભોગવવાથી ક્ષીણ થયા પરંતુ જે શેષ સત્તામાં છે પણ ઉદયમે આવ્યા નથી તે ઉપશાંત થયા, અર્થાત મિથ્યાત્વને મિશ્ર પુંડ્યને આશ્રયણ કરીને ઉદયમે આવતા રોક્યા અને શુદ્ધ પુંડ્યને આશ્રયણે વરીને મિથ્યાત્વ સ્વભાવને દુર કર્યા. એ પ્રકારથી ઉદીરણ મિથ્યાત્વને ક્ષય કરવાથી અને અનુ-

દીરળને ઉપસમ કરવાથી જે ગુણ ઉત્પન્ન થાય તેને ક્ષાયોપસ્મીક સમ્યક્ત કહીએ, એ ત્રિવિધ થયા.

હવે ચાર પ્રકાર કહેછે, ઔ પસ્મીક, ક્ષાયક, ક્ષાયોપસ્મીક ને સાસ્વાદન એમ ચતુર્વિધ સમ્યક્ત છે, હવે સાસ્વાદન એટલે પુર્વોક્ત ઉપસમ સમ્યક્તથી પઢિવાડ થવાના અંતમાં તેના અંશનો જે અનુભવ થાયછે તેનું નામ સાસ્વાદન સમ્યક્ત કહેવાય છે. એ ચારમે એક વેદક સમ્યક્ત ખેલવતાં પંચવિધ સમ્યક્ત કહેવાય છે, તેમાં વેદક સમ્યક્તનું લક્ષણ એ છે કે જે જીવ ક્ષપકશ્રેણી પામીને અનુતાનબંધીની ચોકડી તથા મિથ્યાત્વ અને મિશ્ર એ બે પુંજ્યનો ક્ષય કર્યાપછી ક્ષાયોપસ્મીકરૂપ શુદ્ધ પુંજ્ય ક્ષીણ થતો જાય ને તે ક્ષય થતાં પછ્છાત અંતીમ પુદ્ગલને ક્ષય કરવાની ઉચ્ચતકે અંતીમ પુદ્ગલોનું જાણપણું તે વેદક સમ્યક્ત કહેવાયછે એ પંચવિધ સમ્યક્ત નિસર્ગ ને અધિગમથી થાય છે માટે તે કારણથી દસવિધ થયા. એ સમ્યક્તોની પ્રાપ્તિ શુદ્ધ ચૈત્તનદશા પ્રગટ થવાના સમયમાં છે.

હવે એવા આત્મગુણજ્ઞ સમ્યક્તની પુષ્ટિની સ્વાતર પન્નવણાજી સુત્રગાં કહ્યું છે કે “ દસવિદે સોએસે ” એટલે પુર્વોક્ત સમ્યક્તોની દસ પ્રકારે રુચિ ઉપજે છે. તે દસ રુચિનું વિવેચન નીચે મુજબ.

પોતાનાજ સ્વભાવથી જીનોગત વચન ઉપર રુચિ ઉપજે તે પહેલી નિસર્ગરુચિ. ૧. ગુરુના ઉપદેશથી જીન વચન ઉપર રુચિ ઉપજે તે ત્રીજી ઉપદેશરુચિ ૨. સર્વજ્ઞ વચનરૂપ આજ્ઞામાં રુચિ ઉપજે છે ત્રીજી આજ્ઞારુચિ ૩. સુત્રને અનુસારે રુચિ ઉપજે તે ચોથી સુત્રરુચિ ૪. જીનોગત એક વસ્તુ જાણવાથી અનેક વસ્તુમાં રુચિ ઉપજે તે પાંચમી બીજરુચિ ૫. વિશેષ જાણવાથી રુચિ ઉપજે તે છઠી અધિગમરુચિ ૬. સકલ દ્વાદશાંગીની નય જાણવાથી રુચિ ઉપજે તે સાતમી વિસ્તાર રુચિ ૭. સંજમાદિક શુદ્ધ અનુષ્ઠાન કરવામાં રુચિ ઉપજે તે આઠમી ક્રિયારુચિ ૮. ઘણા જ્ઞાનનું જાણપણું નહતાં થોડા જાણપણાથી રુચિ ઉપજે તે નવમી સંક્ષેપરુચિ ૯. પાંચ આસ્તિકાય ધર્મમાં તથા શ્રુતધર્મનું જાણપણું કરવામાં રુચિ ઉપજે તે દસમી ધર્મરુચિ ૧૦. એ દસ રુચિનો સવિસ્તર બોધ પન્નવણા સુત્રથી સમજવું. વળી તે પુર્વોક્ત સમ્યક્તોનો નિશ્ચય કરવામાટે સડસઢ ભેદ પળ કહ્યા છે, તેમાં સમ્યક્તના ચાર શ્રદ્ધાન તથા સમ્યક્તનાં ત્રણલીંગ તથા દસ વિનય તથા ત્રણ શ્રુધી તથા પાંચ દુષણ તથા આઠ પ્રભાવક તથા પાંચ બુષણ તથા પાંચ લક્ષણ તથા છ જત્ના તથા દ્રવ્યથી છ આગાર તથા છ ભાવના તથા છ સ્થાનક છે એ સડસઢ ભેદથી સમ્યક્ત નિર્મલ થાય છે, એ

समकितनो विस्तार करतां पार आवे तेम नथी पण विवेकी धर्मात्माओंने जाणवानुं
 के एम जीनआज्ञा प्रमाणे सिद्धांतबोवनुं श्रवण करतां शुद्ध सम्यक्त ज्ञानचारित्र ए
 रत्नत्रयनो निश्चार्थ थशे ने कर्म बंधनथी पोतानुं भिन्नपणुं मालम पडशे अने ते
 समकितनि पुष्टिनां कारणो अग्रिहंतादिक श्रमण निग्रंथ या देशवर्ति ने कहा छे ते
 दसमा प्रश्नोत्तरथि सारांस समजी स्वपरआत्मानाहित्यवच्छक थवुं.

સમકિત સાર ભાગ બીજો.

અનુક્રમણિકા.

વાચત.	પૃષ્ઠ.
૧ મંગલા ચરણ.	૧
૨ આત્મબોધ પરીક્ષા.	૩
૩ કચબત્રી કમ્માનું પ્રશ્નોત્તર.	૩૪
૪ દિક્ષા મોહોત્સવ વિષે.	૩૮
૫ તિર્થંકરને દર્શને જાય ત્યારે સ્નાન કરી જાય કહે તે વિષે.	૩૯
૬ પ્રતિમા દેશ્વરા બાંદવાથી સમકિત પ્રગટે કહે તે વિષે.	૪૧
૭ પ્રતિમા મત છતાં સુભાસુભ કલ્પે તે વિષે.	૭૮
૮ દીગંબરાદિ પ્રતિમા મતીમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ	૮૦
૯ પંચમી વિરુદ્ધી ચોથમાને છે તે વિષે	૮૨
૧૦ ચૈત્ય શબ્દે પ્રતીમા નહીં પણ જ્ઞાન છે તે વિષે.	૮૫
૧૧ સાવધાચાર્યોના કૃત્ય ગ્રંથને સિદ્ધાંત કરી માને પ્રતિમા પુજે તે વિષે.	૯૦
૧૨ સત્ય કૃત્ય વિનયની વીગત.	૯૪
૧૩ મુઝ સૂત્રોથી ગ્રંથોમાં કેટલીક વિરુદ્ધતા વિષે.	૧૦૦
૧૪ સુદ્ધ સિદ્ધાંતાધારે ચારીત્રીઓ વર્તે તે વિષે.	૧૦૨
૧૫ સ્થાપના નિક્ષેપા માટે ૨૫ વોલનો સંક્ષેપ.	૧૧૦
૧૬ પ્રતિમા મતિને પુછવાના ૭૫ પ્રશ્ન.	૧૧૪
૧૭ પુતલી દેશ્વરાં રાગ ઉપજે પણ વૈરાગ્ય નહીં તે વિષે.	૧૩૨
૧૮ હિંસા પુજનને દયા માને છે તે વિષે.	૧૩૩
૧૯ પાપશ્રમણો નવકોટિય નિયમ લઈ વીરાધે ને વિષે.	૧૩૫
૨૦ નિર્ગુણમાં સદ્ગુણની ભાવનાથી ફળ ઇચ્છે તે વિષે.	૧૩૬
૨૧ સમકિતીને મિથ્યાત્વી જનોને સુચના પચત્રિસી.	૧૩૭
૨૨ ભાવપુજા	૧૩૯

॥ अथ श्री शांतिजीन स्तवन. ॥

सुखकारी रे प्रभु शांतिजी सोलमां जीनराय, समर्या नव नीध थाय; प्रभु-
जीना नामथी पातिक दुर पलाय. ॥ १ ॥ विश्वसेन कुल दीनमणी, अचीरा प्रभु-
जीरी गांय; कंचनवरणी छे काय, धनुष चालीसरी देखे आवे छे दाय. ॥ २ ॥
हर्थागापुरीनो राजीयो, खट खंड केरो रे इस; जीती राग ने रीस, संजम सुधो
आदर्यो; पाल्यो विसवा रे विस. ॥ ३ ॥ घनधाति कर्म क्षय करी, हुवा केवल-
नाण; लोकालोकरां जाण थया, त्रीभोवन धणी; आगम वचन प्रमाण. ॥ ४ ॥
देब अनेक देख्या धणां, नहीं आवे तुम तोल; कांकरो केम पामे मुल, चिंतामणी
आगले; अंतर खोलोने गोल. ॥ ५ ॥ तुमसुं बांधी प्रीतडी, जेम बपीओ रे मेह;
बाधे अधिको स्नेह, क्सार्या न वीसरो; प्रभु मती देजो रे छेह. ॥ ६ ॥ अंतर-
जामी बहाला प्रभु, आतमना रे आधार; शुं कहु वारो रे बार, पड्यो भवसिंधुमां,
तारो तारणहार. ॥ ७ ॥ सरणो लीधो रे साधुनो, तो सरसे मुझ काज; बाधे
अधिकी लाज, प्रभुना प्रतापसु; लहीए अवीचल राज. ॥ ८ ॥ शीष्यनां शीष्य
देवजी स्वामीनां, पभणे ऋषी कर्मचंद; प्रभुजीने नामे आनंद, निरंतर माहरे; स-
मर्या शांति जीणंद. ॥ ९ ॥ सबंत ओगणीस एकवीसमां, चैत्र मास उदार; वद
सातम शनीवार, गाथा गुण प्रभु तणा; श्री भुजनगर मोझार. ॥ १० ॥

समकितसार.

१. श्री दआ धर्म प्रसयों भस्म गृह उतर्यो तेनो विस्तार.

केटलाएक हींस्याधरमी कहेछे जे तुमेतो हमणा थयाछो तमने थयां व्रणसें वरस थयां छे एहवो कहे छे तेहनो उत्तर कहीए छीए.

जंरयणिचणं समणे भगवं माहावीरे जाव सव्व दुख प्पही-
णे तरंयणीचणं खुदाए भासरासी नाम महग्गहे दोवाससहस्स-
ठिइ एइं समणस्स भगवउ माहावीरस्स जम्मण नखत्ते संकंते
तप्पभइचणं समणाणं निग्गंथाणं निग्गथीणंय नो उदीएर पुया
सकारे पवत्तइ जयाणं से खुदाए जाव जम्मण नखत्ताउ विइक्-
त्ताउ भविस्सइ तयाणं समाणाणं निग्गथाणंनिग्गथीणय उदीएर
पुया सकारे भविस्सइ.

अर्थ. ज. जेणी रात्री. स. श्रमण. भ. भगवंत. मा. श्रीमहावीर. जा, जावत. स.
सर्व. दु. दुखनो. प्प. अंत कीधो. तं. तेणी रात्रीए. खु. क्षुद्र स्वभाव छे. भ. भस्म
रासी. न. नामे. म. महाग्रह. दो. बेहजार वरसनी स्थीतीए. स. श्रमण. भ. भग-
वंत. मा. श्रीमहावीरने. ज. जन्म, न, नक्षत्रे. सं. सक्रम्यो आव्यो. त. ते दीवसथी
स. श्रमण. नी. निग्रंथ. नि. निग्रंथीने. नो. उ. उदय. पु. पुजा. स. सतकारे. प.
नहीं प्रवर्ते. ज. जीवारे. से. ते. खु क्षुद्र जा. जावत. ज. जन्म न. नक्षत्र थकी. वी.
अतीक्रमवो. भ. थाशे उतरशे. त. तीवारे. स. श्रमण. नि. निग्रंथ. नि. निग्रंथीने.
उ. उदय. पु. पुजा. स. सतकार. भ. हुरये.

ए कल्पसुत्रमांही हींस्याधरमी. माने छे ते मध्ये पाठ कह्यो छे जे बेळा श्रमण
भगवंत श्रीमहावीरस्वामी मुक्त गया ते बेळाए भस्मग्रह त्रीसमो बेहजार वरसनी
स्थीतीनो भगवंतने जन्म नक्षत्रे बेठो तेणे करी बे हजार वरस लगे जीनंमारगनी
साधु साधवीनी उदय १ पुजा सतकार न थयो ते बेहजार वरस पुरां थीया केहे जी-
नमारगनी साधुनी साधवीनी पुजा सतकार थीयो, हवे ते बेहजार वरस क्यारे पुरां

યયાં તેનો વીચાર—શ્રીવર્ધમાનસ્વમી મુક્તે ગયા તીવાર પછી ત્રણ વરસને સાઢાઝાઠ માસ તો ચોથોઝારો હતો પછે પાંચમાઝારાના ચારસેં સીતેર વરસ લગે સંવત્ વીતાત ચાલ્યો પછે વીક્રમાદીતે નવો સંવત કર્યો તેહને પળ સંવત ૧૮૬૫ વરસ થીયાં આ-જદીન લગે ભગવંત મુક્ત ગયાને ત્રેવીસસેંહને ઓગળચાલીશ વરશ તે થીયા તેમાંહેથી બે હજાર વરસ તો સંવત પંદરસેં એકત્રીશ થઈ ગીયા તીણસેં શ્રીસીદ્ધાંત દેસીને દયા મારગ પ્રવર્તો તીહાંથી દયા મારગ દીપતો થીઓ, એ સુત્રનો ન્યાય જોતાં થકાં તો શ્રીલુંકાગચ્છઃ સાધુનો મારગ સત્ય છે.

દોહરો.

જો ગુલામ સત પેઢીયો ॥ તોહી ન રાખે નામ ॥

પુત્ર પછે પળ જનમીઓ ॥ તોહી પીતાને ડામ ॥ ૧ ॥

તથા ભસ્મગ્રહ વરતતાં થકા કુમારપાઢરાજા. વિમલશાહ. વસ્તપાઢ. તેજપાઢ. ઇત્યાદીક થીયા તેણે ઘણા ચૈત્ય કરાવ્યા. પળ જીનમારગ દીપતો ન કહ્યો સાંહમા મીથ્યાત્વ વધાર્યા તે માટે હમણા થયા કહસો દયા ધરમી પ્રતે તો પળ સત્ય છે, સીદ્ધાંત તો અનંતકાઢના ચાલ્યા આવે છે. તે અનુસારે એ મારગ સત્ય છે, જેમ ઓશવાઢ વાળીઆ પહીઢા તો મંસ આહારી ક્ષત્રી હતા. પછે દયાધરમી મહાજન થીયા તો તેણે મું સ્વોટા કાર્ય કીધો કે મલો કાર્ય કીધો ? તીમ હીંસ્યાધરમી મી-ધ્યાત્વ મત મુકી દયાધર્મ આદર્યો, તે ઘણું ર સારું કર્યું છે તે વીચારી જોજો.

તેવારે હીંસ્યાધરમી કહે તુમે કલ્પસુત્ર નથી માનતા તોએ ભસ્મગ્રહનો પ્રસ્તાવ કીમ માન્યો ? તે ઉત્તર તુમને તમારા ગ્રંથની સાચ દેખાડવા માટે કહ્યો છે. જેમ શ્રીમાહાવીરે સોમલને તથા યાવર્ચા પુત્રે સુકદેવને કહ્યો જે તુમારા બ્રાહ્મણના મતને માનો તેથી તે હવે તેહને તેહનાજ મતની સાચ દેખાડી, તીમ અમારે પળ કલ્પસુત્ર માનવા ન માનવાનો તો ઇહાં કથન નથી. એ તુમનેજ સાચ દેખાડી છે જે તુમારા મતના સાહ્ય મધ્યે પળ એમ કહ્યો છે તથા સંઘપટાના કરણહાર તુમારે વૃદ્ધ થયા છે. જીનવલ્લભ સ્વરતર તેણે પળ સંઘપટા મધ્યે ભસ્મગ્રહક કહ્યો છે. તે સીંઘપટાની કાવ્ય લખી છે.

॥ માલણીઃ ॥ ઇહ કિલિં કિલ કાલઃ વ્યાલ વક્રાલરાલ

॥ સ્થિતિ યુલિગત તત્વે પ્રીતિ નીતિ પ્રચારે ॥ પ્રસરદ નવબોધઃ

પ્રસ્પુરત્કા પથોધ ॥ સ્થિગિતિ સુગતિસપ્રેઃ સંપ્રતિપ્રાણવર્ગેઃ ॥૩॥

ए संघपटानी त्रीजी काव्य कही हवे तेनो अर्थ कहे छे इह कळीकाळ पांचमो आरो व्याप्त हवो जे सर्यना मुखना आंतरा तेहना मुखमांही रहेतुं ते जीवने कीस्यो सुख जाणवो स्थिति पांचमा काळना मानवीने प्रीती तुच्छ हुस्ये जे भणी तव देव गुरुने धर्म दयादीक शुद्ध पंथ ते धर्ममार्ग लोपासे गत थाशे, प्रीती नीती गत थाशे, नवनवा कुमते पंथ प्रगट थाशे छकायजीव हणीने धर्म परूपते एहवाकु पंथना उदय २ हुसे मोक्षामार्ग दयाधर्म लोपाशे. ॥ ३ ॥

॥ सगधराः ॥ प्रोशर्प भस्मरासीः ग्रह सखदसमाश्रय समाज्यपुष्पत् ॥ मिथ्यात्वंधांत रुदेः जगतिविरलतायातिजैनैन्दमार्गे ॥ संक्लीष्टं द्रष्टि मुदः प्रखल जडज नाम्ना यरक्तै र्जिनोक्ति ॥ प्रत्यथीसाधुवेषैः विषयभिरभितः सोयपार्थित्यपंथाः ॥ ४ ॥

ए संघपटानी चोथी काव्य कही हवे तेनो अर्थ कहे छे. प्रो. कालकुट समान भस्मरासी ग्रह २९ मो दीपस्ये तथा दसमा अछेरातणो महातम जे मोटो आश्रय ते अनंती चोवीसीये प्रगट थयुं जे मीथ्यात्वीना मार्ग थोक उदया अहो आश्रय जे कुमार्ग हींस्याधरमानुं राज सुरमंत्र धारीनी दीपती हवी नवपंचाना प्रबल हवा जग-गुरु करी नवांगे करी पुजाय इम लक्ष्मीना संचय थाये कुसीलीयादर्सन ते जीनमार्गी कहावे शुद्ध दयामारग ते अल्प पतंगवत संकलीष्टभीष्ट मुंद हींस्यापर दयाधर्मना नानंदक अज्ञानी कुसीलीआ घणुं खळ दुर्जन जडलोक कहे ए दरसणाकि दगेजीन आम्ताय छे कुतीर्थ साधु वेष धारी छे पीण बीखयकरी नारीना संगना करणहार सोहया समार्या चंदनचुए सुगंधे करी अर्चित तेवळी मुक्त पंथ बांछेछे पीण अपितु तेहने न होइ. ॥ ४ ॥

॥ सार्दुल ॥ किंदिग्मोहमिताकिमंधवधिराः किंयोगचुर्णकृता ॥ किंदैवोपहताकिमंगठगिता किंवाग्रहीवेशिता ॥ कृत्वामूभिपदं-श्रुतस्पयदमीदष्टौसदोषामपि ॥ यावृत्तिकुपथाजडानदधतेसूयंति-चैतकृतेः ॥ १७ ॥

ए संघपटानी सतरमी काव्य कही, हवे तेनो अर्थ कहे छे. किं. किंवा दीसी-भुल्याछो किंवा आंधळाछो, किंवा बहेराछो, किंवा योगतंत्रादीक वाही चुर्ण भुको बास खेप, माथे घालीने लोक बस्य बर्तिया करो छो. किंवा दैवे इण्याछो जे मंद-

બુધી થકાં શુદ્ધી આવરી દાસે છે કિંવા ઠગારાની પરે ઠગ્યા છો બાપડા મુગ્ધ મુરખ કુગુરુ કુદેવના વાહયા સ્વટકાયજીવને હળીને હાંસ્યાએ ધર્મ કહે છે. કિંવા ગ્રહવાસી કીધા છે. એને વેષધારીએ ઋષીના વેષ લઈને પારાધીનીપરે સાયુવેષ છેડે મૃગવત શ્રાવકને છેતરે છે, જે સુતવાળી ઢાંકીને કુપંથ પ્રકર્ણ દેસી કારણ થાપી મસ્મગ્રહ પીઢતલોકને મોઢવે છે જે ચૈત્ય પોસાલ કરાવી અધાંમાર્ગે ઘાલે છે. કીહાંઈ સુતમધ્યે દેહરાં કરાવ્યાં નથી કહ્યાં. ॥ ૧૭ ॥

જિનચ્છં જૈનર્ષીં જિનપુજનં જિનયાત્રા દિવિધિકૃતં ॥
 દાનં તપો વ્રતાદિ ગુરુભક્તિ શ્રુતપઠનાદિ ચાદતં ॥ સ્યાદિહ
 કુમત કુગુરુકુગ્રહ કુબોધ કુદેશનાત ॥ સ્ફટ મનભિમતકારિ
 વર ભોજન મિવવિષલવનિ વેશતઃ ॥ ૨૦ ॥

એ સંઘપટાની વીસમી કાવ્ય કહી, હવે તેનો અર્થ કહે છે. જે દરસળીએ જૈનના દેહેરાં જીન બીંબપરુપી ભરાવ્યાં તેહની પુજા સ્વટમર્દન કરી કરાવે છકાયનો કુટો કરાવી ધર્મ પોતાને અર્થે પાંચેંદ્રી પોશ્વવાનેકાજે ઉપાય ગચ્છ ચોરાસી નીપના. પળ એ સર્વે મસ્મગ્રહ અસંજતીની પુજાનું અછેરાને જોગે ચાલ્યા છે જે ઠામર સ્વેતાંબર વા દિગાંબર વા. બોધના પ્રાસાદ દેહેરા નીપના છે. તે સ્વેતાંબર તીહાંથી જોડે આવીને લોકને વીપતારીને લામ દેસાડીને ઉત્તરાધ, મારવાડ, ગુજરાત, પ્રમુખે પ્રાસાદ કરાવી સ્વટમર્દન ધર્મ પરુપી ચાલતો કીધો છે દેહરાના દ્રવ્ય તથા ગુરુ નવાંજે પુજાવીને દ્રવ્ય મંડાર ભરાવ્યા એ અવધી માર્ગે કીધો જે દાન તપ, વ્રતાદી, ગુરુભક્તિ, સ્મૃતિ, મળવાની પુજા, પોથી, પુંજળા એ આદી દેડે કુમતિ કુગુરુ કુગ્રાહ કુબોધી કુદેશના સત પ્રકારે પરુપી ગ્રહીને ઘરે રહે સોહયા સમાર્યા અગર ચંદન ચરચ્યા જીમ પ્રધાન ભોજન મધ્યે વિશ્વતા લવા ઘાલ્યા તીમ વીશ્વ કુગુરુના ટુંદ પહવા સુરી-ગુરુ ઉદયા કેવલ નર્કે ગાની નવ પાંચડા જાળવા. ॥ ૨૦ ॥

॥ શ્રગ્ધરા ॥ આકૃષ્ટં મગ્ધ મીના ન્વિદશપિશિતવઃ ત્રિંબ-
 માદર્શ્યજૈનં ॥ તંત્રાંત્રા રમ્ય રૂપા નપવરકમઠા ન્વિદશસિધ્યોવિધા-
 પ્ય ॥ યાત્રાસ્નાત્રાદ્યુપાયૈર્નમશિતક નિશાજાગરાદિ સ્થલૈશ્ચ ॥
 શ્રધાલુર્નામજૈનો સ્થલિતઽવ શૈર્વૈવ્યતોહાજિનોયં ॥ ૨૧ ॥

એ સંઘપટાની એકવીસમી કાવ્ય કહી હવે તેનો અર્થ કહે છે. આકૃષ્ટ. જીમ

આક્રીમને માંછલાને ગલી નાચી લોદાને અંકુડે માંસની પેસી વલગાડીને માછલાને પાળીમાંથી કાઢીને માર્યા. તીમ જતી વેષે માછી સમાન પ્રકરણરૂપ ગઢીની દોરી, લોદાના અંકુડા તે આઢંબર. માંસ પેસી તે જીન મતિમાની પુજા દેસાહીને જીમ માછલાં ફાંદે પાઢયાં તીમ શ્રાવકને સ્વટમર્દન ધર્મર્વાંબ પુજા કરાવીને ચતુરગતી સંસારમાં નાચ્યા. નામ રૂપી ધરાવી ધુર્ત વિદ્યાએ કરી કર્ધના માંડી છે. જે જાત્રા સેત્રંજા ગીરનારાદીક સ્નાત્રા વીધી પુજાદીક ઉપાય વીધે રાતીજગો કરી. છલ માંડયા છે. આલોયળી યુવતીને એકાંતે લેડને કુસીલકર્મ્મ સેવે છે. એહવા સઠ ધુર્ત વિદ્યાએ કરી વંચે છે હો જૈન વેષધારી હાંહાં એહવાં કર્મ્મ કીમ કરોછો તે એળે રૂપી-વેષે જગત્ર સર્વ વંચ્યો છે લોકમાંહી જગત્ર ગુરુ ધરાવે છે. ॥ ૨૧ ॥

॥ શ્રમ્ધરા ॥ સેષા હુંડાવસપ્પિપ્પયનુ સમયરુસભવ્યભાવા
નુભાવા ॥ ત્રિંશશ્ચો ગ્રમ્મહોયં સ્વસનસમિતિવર્ષસ્થિતિર્મસ્મરાસી ॥
અત્યંચાશ્ચર્યમેતં જિનમતહતયેત ત્સ મા દુઃસ્વમાચ્ચે ॥ ત્વેવંપુઠ્ઠે
પુદુઠ્ઠેવ્દનુકિલ મધુના દુલ્લભોંજનમાર્ગ્ર ॥ ૩૦ ॥

એ સંઘપટાની ત્રીશમી કાવ્ય કહી, હવે તેનો અર્થ કહે છે. સેષાએ સુરીના મત ચોરાસી ચાલ્યા. તે હુંડાસર્પળીને જોગે પાંચમો આરો દુસમ સમય બીજો ભસ્મગ્રહ, ત્રીજાને જોગે ચોથું અસંજતી પુજાનું અછેરું દસમાને જોગે પાંચમું વાંકાનેજડ એ પાંચ જોગે કરીને ભવ્ય જીવના ભાવ હીળા પડયા એટલે કહીરને પાંચ આશ્રવમાંહી હીંસ્યામાર્ગ દેસાહયો તે ઘણું ઓગળત્રીશમો ભસ્મગ્રહ વ્યાપ્યો. શ્રીમાહાવીર દેવને જન્મ નસેત્રે બેઠો તેણે કરી ઝનમાર્ગ પ્રગટ ચાલ્યો છે શુદ્ધમાર્ગ સૌધર્મસાસા દંકાળી ઉપરાંટામાર્ગ ચાલ્યા એ મોટા આશ્ચર્ય દીસે છે. જે શ્રીજીનેદ્રની વાળી કેવલ એક દયામય ચાલી આવેછે. આચારંગપ્રમુત્તે સાચ્ય જે. સવ્વેજીવા સવ્વેભૂયા સવ્વેસત્તા નહંતવ્વા. ઈતીવચનાતઃ માર્ગમુધો નિત્ય ચાલ્યો આવે છે. અનંત ચોવીસીની વાળી તે માર્ગ હણાળો લોકને દુઃસ્વી કીધા જે સ્વટમર્દન કરીને તે દુષ્ટે પાંચેદ્રીના પોષળે ધર્મ ચલાવ્યો. અહો ! માઈ જીનમાર્ગ પામતાં દોંદીલો કીધો. જે લોકોત્તરમિથ્યા-ત્વે વિસ્વ આવયો યાત્યંદની પરે મમાડી મુક્યા છે સૂતમાર્ગ લોપાળો પરકર્ણની રુચી મંદાળી. ॥ ૩૦ ॥

એ સંઘપટાને કરણહારે પણ પંચમકાલ હુંડાસર્પળી અસંજ્ય પુજા નામે દસમો અછેરો માન્યોછે, ત્રીસમા ભસ્મગ્રહનો વરતન પીળ માન્યો તીમ પાસચંદસૂરી

टवाने करणहारे पण हुंडासर्पिणी दसमो अल्लेरो भस्मग्रह मान्योछे. ते भस्मग्रह उतरे श्रीदयामारग दीपतो थीयो. संवत पंद्रसें एकत्तीसैं श्रीगुजरात देशे अहीमदावाद नगरने बीशे ओशवालवंसी साहलंको वशे ते नाणावटनो व्यापार करे, एकदा एक जुवान आव्यो तेणे महुमदी एकना दोकडा लीधा. ते लंकेसाहे दीधा तेणे तेहीज दोकडानी चीडीमार पासेथी चीडीयुं वेचाती लीधी ने हणवाने माटे घेर लड चाल्यो. एहवो व्यापार अनर्थनो मुल जाणी ए वात प्रतक्ष देखी वैराग उपनो संवेगभाव आणी नाणाना व्यापारनो सम करी पोताने घेर आव्या पछी सीद्धांत लखवानो उद्यम आदर्यो.

चोपाई.

संवत पंद्र गंतीसो गयो ॥ एक सुमेत मत तीहां थयो ॥
 अहीमदावाद नगर मोझार ॥ लंकोसाह वसे सुविचार ॥ १ ॥
 जे जे देखे रुषीआचार ॥ ते गाथानो वरे उधार ॥
 ग्रंथ अरथ मेले तेह घणो ॥ उद्यम मांडे लखवा तणो ॥ २ ॥
 तेवे तेने मळ्यो लखमसी ॥ तेणे बीहु वात विचारी इसी ॥
 सुत्रे बोल्हो जे आचार ॥ ते ए पासे नहीं लगार ॥ ३ ॥
 भणे ग्रंथने राखे वेस ॥ थापे नीत कुडो उपदेश ॥
 लोक प्रवाहे जाणे नहीं ॥ गुरु जागी वांदे छे सही ॥ ४ ॥
 सुत्रेतो गुरु जे भांखीया ॥ साची जे पाळे रुपी क्रीया ॥
 साधु तणो तो नाम नीग्रंथ ॥ एतो देखीता सग्रंथ ॥ ५ ॥
 साधु भांख्याछे निरवद्ध ॥ ऐतो बोलेछे सावद्ध ॥
 जोतीष निमीत प्रकाशे घणा ॥ वैद करे पाप कर्पतणा ॥ ६ ॥
 नवकल्पी नवी करे विहार ॥ खमासमणे बोहोरे आहार ॥
 आधाकार्मि ले अवीचार ॥ पाप थकी नव टले लीगार ॥ ७ ॥
 लोक भोळवे लोभे पडया ॥ राग द्वेख अहंकारे चडया ॥
 एहने वांदे लागे पाप ॥ एहवो सुमति करे जवाप ॥ ८ ॥

॥ यत. ॥

असंजयं न वंदीजा ॥ मायरं पीयरं गुरु सेणावइ पसथारो
 ॥ रायाणं देवयाणिय ॥ १ ॥ पासथंवंद माणस्य ॥ नैव किति

न निर्जरा होइ ॥ जायइकाय किलेशो ॥ बंधइ कम्मस्स
आणाइ ॥ २ ॥

अर्थ असंजती केतां जेने वृत्त पचखाण नथी तेने वांदवा नहीं तेमां सं-
सार वेहेवारमां मात पीता मोटेरा सेनापति, शेट, राजा, कुलदेव, तेने पगेछागवुं
पडे तो ते संसार बहेवार छे. ॥ १ ॥ पण जीन लींगी छे ने पास्था एटछे भ्रष्ट
थीया तेने वांदतो थको कीरती न पावे. तेम नीजरा पण न होई तो सुं थाय के
कलेश एटछे दुख थाइ करमने बांधे ॥ २ ॥

चोपाइ.

ए लुंको देखाडे लोकने ॥ लोक घणा संकाणा मने ॥
डाह्या तेणे विचार्यो घणो ॥ छोडयो संग मठपतितणो ॥ ९ ॥
पुछे मठपतिरे वाणीया ॥ कांइ करो डोळां प्राणीआ ॥
कुलना गुरु कां वांदो नहीं ॥ अमे भणाव्या तमने सही ॥ १० ॥
मतीबोधीने श्रावक कर्या ॥ बडे तमारे अमने आदर्या ॥
आज तमे सुं समजो धर्म ॥ तेनो अमने भांखो मर्म ॥ ११ ॥
बळतुं उत्तर लुंको कहे ॥ तुम दीठे अम मन नवी रहे ॥
तमे कहावो सदगुरु साध ॥ घणा लगाडो छो अपराध ॥ १२ ॥
गुरु छत्रीश गुण परवर्या ॥ ते गुण तमे नवी अंगी कर्या ॥
तो गुरु जाणी केम वंदीए ॥ तब उत्तर दीधो लींगीए ॥ १३ ॥
गुण अवगुणनी वात मती करो ॥ वेस जोइ मन निश्चल करो ॥
जीनजीए कहां वांदवो वेस ॥ गुण होवो महोवो लवलेश ॥ १४ ॥
वेश वांदता समकीत लहे ॥ गुण नहीं पंचमआरे कहे ॥
एह वात लुंके सांभळी ॥ तेहने उत्तर आपे बळी ॥ १५ ॥
वेस तणोछे कुंण वीसेस ॥ जो न करे सुधो उपदेश ॥

॥ गाथा. ॥

वेसोवि अप्पमाणो ॥ असंजय पएसूबट्ट माणंस्स ॥ पर-
तीती अवसेसं ॥ विष न मोरेई षजंतो ॥ १ ॥

ચોપાડ.

તવ લુંકાને કહે માતપા ॥ કાંડ કરો ઢોલો આતમા ॥

વેસતળોછે મહીમા મલો ॥ સાચી તેહ ઉપર સાંભલો ॥ ૧૬ ॥

॥ ગાથા, ॥

ધમ્મ રચ્છવેસો ॥ સંકડ વેસેણ દિચ્છિઝ અહં ॥ ઝમ ગોણ

પડંતો ॥ રચ્છવે રાય જણવઝવ. ॥ ૧ ॥

અર્થ—વેસે કરીને ધર્મ રહે ને વેસને દેશીને માણસ બીણ ને વેસ જો હોયે તો
બીજા મારગમાં પડે નહીં કોઈએક રાજાને દ્રષ્ટાંતે જાણવું.

ચોપાડ.

લુંકો કહે ન મનાઈ ઇમ ॥ વેસ એકલો તારે કેમ ॥

સાધુ ગુણે વંદાઈ વેસ ॥ અવર નથી જીનનો ઉપદેશ ॥ ૧૭ ॥

કેવલ વેસને વંદનીક જાણે તે ઉપર દ્રષ્ટાંત સાંભલો. જીમ વસ્ત્રમાંહે સાકર
બાંધીને કોથલી ઉપર સાકરનો નામ લખ્યો, પછે તેમાંથી સાકર કાઢીને કડુ મર્યો
બંધણ ઉપર સાકરનો નામ છે તે બંધણ છોડીને રાચ તો સ્વાદ સાકરનો આવે
કે કડુનો આવે ? તીમ બંધન સરચો તે ઉપરલો વેશ અને સાકર સરચા તે સાધુના
ગુણ જાણવા. વીના સંજમ વેસ તે પળ બંધન સરીચો છે. બંધનનો ગુણ ઘટલો જે
વસ્તુને રાચે તીમ વેસનો ગુણ એ જે સંજમના ગુણને રાચે પીણ ગુણ વીના વેસ
વંદનીક નહીં.

ચોપાડ.

લુંકો કહે અમે પરચ્યો ધર્મ ॥ તુમે ન જાણો તેહનો મર્મ ॥

ગુરુ આચારી ગુણવંત દેવ ॥ અમે કરીજે તેની સેવ ॥ ૧૮ ॥

તુમે વલી જુઓ મન વિમાસ ॥ કીમહી ન રહીવો કુગુરુ પાસ ॥

મલો સેવવો વીચધર સાપ ॥ કુગુરુ સેવ્યાનો બહુ પાપ ॥ ૧૯ ॥

વલી જે દીણાચારી હોય ॥ લોકા પાસે વંદાવે સોય ॥

તેપણ હોવે ટુંઠો પાંગલો ॥ દુર્લભ વોધી ઇમ સાંભલો ॥ ૨૦ ॥

॥ ગાથા, ॥

જે વંમચેર મઠા ॥ પાય પાડંતિ વંમચારીણં ॥ તે ઢુતી

डुंठ मुढा ॥ बोही पण दुलहा तेसिं. ॥ १ ॥

अर्थ:—जे ब्रह्मचर्यथी भ्रष्ट छे अने ब्रह्मचर्यवतने पग लगावे ते डुंठा मुंगा थाइ ने तेहने धर्मनी माप्ती पीण भवांतरे दोहेली होइ.

चोपाई.

भण्या गुण्याना गुण तस मांय ॥ लोच करे अलुवाणे पाय ॥
तो पण पासयादीक पंच ॥ संगत तेहनी वरजी रंच ॥ २१ ॥
चंपकमाल अमुचीमां पढी ॥ ते उत्तमने शीर नवी चढी ॥
तीम पास्था करणी करे ॥ उत्तम तास न वंदन करे ॥ २२ ॥
ब्राह्मण चौद बीद्यानो जाण ॥ चंडाली संगवी रह्यो आण ॥
ते पामे नींदया अती घणी ॥ कुशील संगती एहवी गणी ॥ २३ ॥
एहवी रीत बीचारी घणी ॥ कुगुरु संगत माठी घणी ॥
सुधो धर्म अमे आचरुं ॥ कुगुरु कुदेव संगत परीहरुं ॥ २४ ॥
तुमेतो निर्गुण गुणे आदर्या ॥ देव आपणे हाथे घडया ॥
तेहनी भक्ति छकाया हणो ॥ ए उपदेश कह्यो कीणतणो ॥ २५ ॥
जीहां आरंभनो ठाम न भजे ॥ तीहां समकीतनो गुण उपजे ॥
दयाधर्म भाख्यो वितराग ॥ अमे रह्या इण बचने लाग ॥ २६ ॥
आचारंग चोथे अज्ञेण ॥ गणधर तीर्थकरनो केण ॥
परंपरा कहो सुधर्मतणा ॥ विघटे बोल तुमारे घणा ॥ २७ ॥

केटलाएक कहे छे जे सुधर्म स्वामीना अने केडायत तेनी परंपरा अम पासे छे तेहने नीचे लख्या बोल पुछवा.

बोल.

१. चेला वेचाथा खोछो. २. नाना छेकराने आचार भण्या बीना दीक्षा दी-
योछो. ३. मुलगा नाम फेरवी नवा नाम आपो छो. ४. कान फडावोछो. ५.
खमासमणे बोहोरोछो. ६. घोडा रथ वेळ डोलीए बेशोछो. ७. ग्रहस्थने घेरे
बेसी बोहोरोछो. ८. घेरे जइने कल्पसुत्र वांचोछो. ९. नीतिप्रत्ये तेहीज घेरे
बोहोरो छो. १०. अंधोळ करोछो. ११. ज्योतीष नीमत प्रजुंजोछो. १२. क-
ळबाणी करी दीओछो. १३. मंत्रजंत्र झाडो ओखध करो छो. १४. नगर मध्ये
आवतां सामेळां करावोछो. १५. लाडु प्रतिष्ठावोछो. १६. सात खेत्रे धन कदा-

બોલો. ૧૭. પોથી પુજાવોલો. ૧૮. સંઘ પુજા કઢાવોલો. ૧૯. દેહેરા પ્રતિષ્ઠા
 કરાવોલો. ૨૦. પજુણ પોથી આપી રાત જગાવોલો. ૨૧. પુસ્તક પાત્રા વેચો
 લો. ૨૨. માલ્લ હગડાવોલો. ૨૩. આધાકરમી પોસાલે રહોલો. ૨૪. માંડવી
 કરાવોલો. ૨૫ ટીપળી લઘાવી રૂપાઆ લ્યોલો. ૨૬. ગોતમ પડધો કરાવોલો.
 ૨૭. સંસાર તારણ તેલો કરાવોલો. ૨૮. ચંદન બાલાના તપ કરાવોલો. ૨૯.
 તપસ્યા કરાવી પૈસા લ્યો લો. ૩૦. સોના રૂપાની નીસરળી લ્યોલો. ૩૧. લાલા-
 પડવે કરાવોલો. ૩૨. હજમળા ઢોવરાવોલો. ૩૩ પુજ ઢોવરાવોલો. ૩૪. શ્રાવક
 પાશે મુંડકો અપાવી હુંગરે ચઢોલો. ૩૫. માલા રોપણ કરાવોલો. ૩૬. અસોક
 વૃક્ષ ભરાવોલો. ૩૭. અઠોતરીશ નાત્ર કરાવોલો. ૩૮. નવા ફલ નવા ધાન
 પ્રતિમાને ઢોવરાવોલો. ૩૯. શ્રાવકને માથે વાસસ્થેપ ઘાલોલો. નાદ મંડાવોલો.
 ૪૧. પદીક ચાક બાંધોલો ૪૨. વંદના દેવરાવોલો. ૪૩. લોકોને માથે ઓધો
 ફેરવોલો. ૪૪. ગાંઠે ગ્રંથ રાલોલો. ૪૫. મોરપીંછના ઢંડાસળ રાલોલો. ૪૬.
 સ્ત્રીના સંઘટ કરોલો. ૪૭. પગલગે નીંચી પછેડી ઓઢોલો. ૪૮. સુરમંત્ર લ્યોલો.
 ૪૯. કપડાં ધોવરાવોલો. ૫૦ આંબેલની ઓલી કરાવોલો. ૫૧. જતી મુવા કેડે
 લાહુઆ લાહોલો. ૫૨ જતી મુવા કેડે શુભ કરાવોલો.

એવા અળાચારીના કામ કરીને વલી ભગવંતની પરંપરા પરુપોલો એ ઘણું અ-
 જુક્ત કરોલો. સાહલુંકે એહવાર બોલ પુછયા તીવારે લીંગીયા જવાબ દેવા સમર્થ
 થીયા. પછે સાહમા ક્રોધવંત થીયા એહવો જાળી સાહલુંકે તે દ્રવ્યલિંગી મીથ્યાદ્રષ્ટી-
 ઓની સંગત મુકી વેગલા રહી પોતે સીદ્ધાંત વાળી ઘળા જીવ પ્રતે સમકીત પમાડતા
 હુવા. તેહવે સમે પાટળ મધ્યે સાહ જીવજી તથા સુરત મધ્યે સાહ રૂપજીએ આદીદે
 ઇત્યાદી વૈરાગી પુરુષ હતા તેળે અનેક લક્ષોગમે ધનની રાસી મુકી સીદ્ધાંત માર્ગ પ્ર-
 માણે સંજમ આદર્યા ઠામર સીદ્ધાંત સાલે ધર્મ ચરચા કરી ધર્મ ઉપદેશ દેઈ દયા
 માર્ગ દીપાવ્યો.

હીંસ્યા ધરમી કહે છે જે તુમે સાધુ કહેની પરંપરા મધ્યે છો. કેહેના કેડામાંછો
 તે ઉત્તર સુગઢાંગ સુત્રે પેહેલે સુતસ્થંધે બીજે અધ્યને ત્રીજે. ઉદેશે ગાથા ૨૦-૨૧
 -૨૨ માં કહ્યું છે જે.

અભવિ સૂપુરાવિ ભિચુવો ॥ આણસાવિ

ભવાંતિ સુવ્વયા ॥ એઆઈ ગુણાઈ આહુંતે ॥ કાશવસ્સ અ-

પુધમ્મ ચારીણો ॥ ૨૦ ॥ તિવિહેણવિ પાણમાહણે ॥ આયહિં
અણિયાણ સંબુદે ॥ એવં સિદ્ધા અણંતસો ॥ સંપદ્ધિ જે અણાગ
યાવરે ॥ ૨૧ ॥ એવં સે ઝુદાહુ અણુત્તરનાણી ॥ અણુત્તરદંસી
અણુત્તર નાણદંસણધરે અરહા નાય પુત્તે ભગવં વેસાલિં વ્યા-
હિં તિવેમિ. ॥ ૨૨ ॥

અર્થ.—અ. હુયાતે. મી. હે સાધુ ચારીત્રીયા. પુ. પુર્વે જે જીન હુયાતે. આ. આગમીએ કાલે હુસ્યે જે. મ. વર્તમાન કાલે જેછે. સુ. તીર્થંકર. એ પુર્વે કહ્યા તે. ગુ. ઉપદેશને કહીતા હવા તે સર્વ જાન. ક. રીત્વમ્મ દેવના પરુપ્પા. અ. ધર્મને. ચા. પવર્તિવળદારા ચાલણદારા તે ગુણ ઉપદેશ કહે છે. તિ. ત્રીવીધર. પા. પાણીને ન હણે. આ. આત્માના હેતુઓ. આ. નીયાણા રહીત. સં. સંવરી સાધુ. એ. એનીરીતે એહવા સાધુ. સી. સીદ્ધ થયા. અ. ઘણા અનંતા. સં. વર્તમાન રીત્તે છે. જે. જેછે. અ. આગલે થાસે અ. બીજા તે પણ સીદ્ધશે. એ. એમ ત્રણ ઉદેશે. શે. તે જેમ. ઉ. કહીતા હુવા. અ. પ્રધાન જ્ઞાનના ધર્મી. અ. પ્રધાન દર્શનના ધર્મી. અ. પ્રધાન. ના. જ્ઞાન દરસણના ધરણદાર. અ. ઇંદ્રાદીકના પુજનીક. ના. સીધારથ રાજાના પુત્ર. મ. જ્ઞાનવંત, વે, પ્રધાન વિસ્તીર્ણ જ્ઞાનના ધર્મી. વિ. કહીતા હુવા. ઈ. હમ હું કહું છું. ૨૨ એવે આચારે પ્રવર્તે તે શ્રીમહાવીરના કેહાયત જાણવા. ?

૨ આર્ય સેત્રની મર્યાદા.

કેટલાએક હિંસ્યા ધરમી કહે છે. જે દક્ષીણ દીસે તથા ઉત્તર દીસે તારાતંબોલ અસ્તંતંબોલ નામે નગર છે. તીહાં રાજા જૈન મારગીછે લોક સર્વે જૈનછે તીહાં પણ જૈનના દેહેરાં છે નીત્યે પુજા પ્રમુખ હોયછે હમ પોતાનો મત થાપવા માટે સાલ દેલાડે છે. તે વાત સુત્ર બીરુદ્ધ કરેછે. તે કીમજે શ્રીવૃત્તિકલ્પ સુત્ર મધ્યે કહ્યો છે જે.

કપ્પઈ નિગ્ગંથાણં વા નિગ્ગાથીણવા પુરથિમેણં જાવ અગ-
મગહાર્ઠ વિસયાર્ઠ એતએ દાહીણેણં જાવ કોસંબીયાર્ઠ વિસયાર્ઠ
એતએ પચ્ચથિમેણં જાવ થુનાર્ઠ વિસયાર્ઠ એતએ ઉત્તરેણં જાવ કુ-
ણાલા વિસયાર્ઠ એતએ એતાવતાવ આયરિં સિત્તે એતાવતાવ

કપ્પઈ નૌ સે કપ્પઈ એતો બાહિં તેણંપરં જથ ૨ નાણ દંસણ
ચરીતાઈં જવસસપ્પંતિણ્ઁ ઉદેસે.

ઇમ કહ્યો જે પુર્વદીસે અંગદેસ મગધ દેસ લગે આર્યસ્થેત્ર તે હજુ સુધી રાજગ્રહી
ચંપાની નીસાની પુર્વ દીસે છે. દક્ષીણે કોસંબી નગરી લગે તેતો દક્ષીણદીસે સમુદ્ર
નજીક છે આગે સમુદ્ર જગતી લગેછે, તીવારે નગરીનો સ્યો કારણ રહ્યો ? પશ્ચિમ દીસે
શુભળા નગરી કહી તે પળ કચ્છ દેશ લગે આર્યસ્થેત્ર છે આગે સમુદ્ર જગતી લગેછે,
ઉત્તર દીસે કુળાલાદેશ સાવર્થી નગરી તે ઠામે આજ સાલકોટ નામે શહેર છે. પહીલા તો
આર્યસ્થેત્ર ધણો હતો સાઢા પચવીશ આર્યદેશતો ઉત્તમ પુરુષની ઉત્તપતિ ભૂમીકા માટે
ગણ્યોછે પણ ધર્મમાર્ગ તો વિદ્યાધરની શ્રેણીમાં પણ હતો પછે કાલપ્રભાવે ઘટતોર
શ્રીમાહાવીરને વારે ઇટલાજ આર્યસ્થેત્રની મરજાદા બંધાળી છે તે મરજાદાના સ્થેત્ર
લગેજ હવે ચ્યાર તીર્થ વર્તે છે. તથા કેટલાક નગરના નામઠામ ફરી ગીચાછે
તે છોકોત્તર થકી જાળીણીજીમ પાંડલીપુર તે પટણો દેસારણપુર તે મંદસોર
હથળાપુર તે દહી સોરીપુર તે આગ્રા. અઢીગામ તે બઢવાળ. વહી ઠાળાંગ સુત્રે
પાંચમે ઠાળે બીજે ઉદેશે કહ્યો છે જે.

નોકપ્પઈ નિગ્ગાંથાણ વા નિગ્ગંથીણ વા ઇમાઝ અદીઠાઈ
ગણિયાઝ વિયંજિયાઝ પંચ મહાણવાઈ મહાણઈઁ અંતોમાસ્સ
દુષોતોવા તિહુતોવા ઉત્તરીત્તણ્ણવા સંતરિત્તણ્ણવા તંજહા. ॥

અર્થ-નો નકલ્યે. નિ. સાધુ. વા. અથવા. નિ. સાધવીને. ઈ. એ આગલ કહી-
સ્યે. ગ. ગળી પાંચ સંખ્યાએ. વિ. પ્રગટ કીધી. પં. પાંચ. મ. મહાળવ ઘળા પાળી
માટે. મ. મોટી નદીઓ. અં. તે મહીનામાંહી દુ. બેવાર. તિ. તિળવાર. ઉ. ઉત્તરવી
કહી. સં. તરવી. તં. તે કહેછે.

૧ ગંગા. ૨ જમના. ૩ સરજુ. ૪ ઇરાવતી. ૫ મહી. જો આર્યસ્થેત્ર બીજા હોવે
તો તીહાં સાધુનો બીહાર કરે. તો તીહાંનીજ નદી કીમન કહી ? એ સુત્રનો મેલ
જોતાં નદી આટલાજ સ્થેત્રની વતાવી ગંગા જમના દીલ્હી આગરા પાસે છે. સરજુ
અજોધ્યા પાસે છે તે પુર્વ દીસે છે ઇરાવતી લાહોર પાસે છે. મહી ગુજરાતમાં છે એ
લેખે પણ જોતાં આર્ય સ્થેત્ર ઇહીજ જાળજો તથા ઇહાં આર્યસ્થેત્ર ન હોવે તો ચાર તીર્થ
પણ એ નહીં ને ચાર તીર્થ એ નહીં તો સીદ્ધાંત પણ નહીં મીથ્યાસ્વી છોક અને અ-

नार्यखेत्र ए होवेतो सुत्र इहां कीहांथकी होवे ए लेखे तारा तंबोल प्रमुख आर्य-
खेत्र कहे छे ते सुत्र वीरुद्ध कहे छे जो तारा तंबोल आर्यखेत्र होवे तो नदी पण
तीहांनीज गणत पण ते तो नथी कह्यो वळी ववहार सुत्रनी चुलका मध्ये चंद्रगुप्त
राजाना सोल स्वप्ना कहा तेहना अर्थ भद्रबाहुस्वामीए कहा ते मध्ये पण इम कहा
जे पेहेळे स्वप्ने कल्पवृक्षनी डाल भांगी दीठी. तेहनो फल एजे आजपछी राजा
संजम नहीं आदरे वळी सातमे स्वप्ने कह्यो जे उकरडा उपर कमल उग्यो दीठो
तेहनो फलजे.

चाउण वणाण मळे वइस हथे धम्म भविसर्ई.

जे चारवर्णमां वाणीआने घरे धरम रह्ये ए लेखे तारा तंबोल ते आर्यखेत्र
पण नहीं अने राजा जीनमारगी पण नहीं ए बात सुत्र प्रमाणे जाणवी अने कदा-
चीत कोइ देशमां बोधमती जैनी कहाय छे. ते तो मंस आहारीजछे मंसनोज आ-
हार करेछे जीवने समये समये नवो उपजतो माने छे एहनी श्रद्धा अने क्रीया बेहु
बीपरीत छे ते माटे एहीज आर्य देश अने एहीज सीद्धांत प्रमाणे छे.

जथ जथ जिण कलाण तथ तथ देसे धम्म हाणी
भविस्सई.

ए वचन पण चुलीकानो छे तथा होंश्या धरमीना तीर्थ पाहाड आबु गीरनार
शेत्रजो गौडीचो समेतसीखर तथा शीवमतना तीर्थ गंगा, जमना, सरस्वति, चंद्रभागा,
जवालामुखी हेमालो. बदरीकेदार, जगन्नाथ द्वारीका, गीरनार, हींगलाज इत्यादीक
तीर्थ ते पण हींदुमतना छे पण ते आगळ कोइ नथी कहेता जे अमारा तीर्थ पांच
सात हजार गाउ उपरेछे. तो तमारा तीर्थ अनार्यखेत्र मध्ये कीहांथी होस्ये जो
कोइ तीरथ ते देस माहीलो सुत्र मध्ये नाम कह्यो होवे तो ते देखाडो.

३ प्रतिमानी स्थितिना अधीकार.

होंश्याधरमी कहे छे जे संखेश्वरा पार्श्वनाथनी प्रतिमा आठमा चंद्रप्रभव जीनना
बारानी छे एम कहेछे ते एकांत सुत्र वीरुद्ध कहेछे भगवती सतक आठमे उदेसे
नवमे पाठ कह्यो छे जे.

सेकिंतसमुययंबंधेर जणं अगड तलाग नदी दह वावी
पुष्करणी दीहियाणं गुंजालीयाणं सराणं सरपंतियाणं बीलपंति-

યાળં દેવકુલ સભા પઢવાય થુમ પાડયાળં ફરીયાળં પાંગાર ઢાલગ
ચરિયદાર ગોપુર તોરણાળં પાસાય ઘર સરળ લેળ આવળાળં
સિંઘાડગતિય ચઝક ચચર ચઝમુહ મહામાપહઙ્ગં છુહા ચિષિલ
સિલેશ સમુચળં બંધે સમુપ્પજઙ્ગ જહળેળં અંતોમુહુત્તં ઝકોસેળં
સંપેજકાલં.

અર્થ—હવે મું તે સમુચય બંધ કહીએ. સમુચય બંધ તે આઘાત સરોવર. ત.
પાળી સરોવર. નદી. દ્રહ. વાવ. પુસ્પકરળી. દીર્ઘિકા. ગુંજાછીકા. સર. સરપંકતી.
બી. બીલપંકિત દેવકુલ. સભા. પર્વત. થુમ. ઝાડ, ફલીકા. પ્રાકાર. ગઢકોટ. અટા-
છક. કાંગરા ગોપુર. તોરળ. પ્રાસાદ. ઘર. સરળ લેળ એ ઘર વીસેઝ. હદશ્રેળી.
સીંઘઢાને આકારે. ત્રીવરો ચોવટો ઘળીગળી. ચતુરમુઝરાજ. માર્ગ આદીદેઙ્ગ એહનો અર્થ
પુર્વે લઝ્યો છે. છોહ. ઝુનો. ચીઝલો. કાદી. વજલેપ વિશેઝે ઝચકરી બંધ ઝપજે
બંધ જોઢે તે જઘન્ય તો અંતર મુહુરત રહે ને ઝતકૃષ્ટ થકી સંઝ્યા તો કાલ રહે.
એલેઝે ક્રતમ (કરી) વસ્તુ સંઝ્યાતો કાલ રહે ઝપરાંત ન રહે. વઝી ઢરથના
કરાવ્યા અષ્ટાપદના દેહરાં માહાવીરના વારા લળે અસંઝ્યાતો કાલ કીમ રહ્યા ?
ગૌતમ સ્વામીએ એ વીંબ કીઢાંથી વાંદ્યા ? સંઝેશ્વરાની પ્રતિમા અસંઝ્યાતો કાલ
કીમ રહી ? જો દેવ પ્રઢાવે રહી એ ઙમ કહે તો પળ જુટું લળે કેમકે દેવતા કોઙ
વસ્તુની સ્થીતિ વઢારવા સમર્થ નથી પૃથ્વીકાયની સ્થિતી બાવીસ હજાર વરસની છે. તે
ઝપરાંત રહે નહીં તીવારે હીંસ્યાધર્મિ કહેશે જે સેત્રંજો ગીરનાર, આબુ, સમેતસીઝર ચીતોઢ
પ્રમુઝના પાહાઢ લાઝો વરશના આજમુધી કીમ રહ્યા ? તે ઝતર. એ પહાઢો તો પૃથ્વી
થકી લાગ્યા રહ્યા છે. પૃથ્વીથકી આહાર રસ પુગદલ પોહોચે છે તેળે કરી રહ્યા છે.
પળ કટકો કાઢી જુદો કીધો તે બાવીસ હજાર વરશ ઝપરાંત રહે નહીં. જીમ મનુ-
પ્યના શરીર થકી લાગ્યા થકા નઝ કેશ વધે પળ કાપીને જુદા કીધા પછે વધે
નહીં. તે રીતે જાળજો તે માટે અસંઝ્યતા કાલનાં દેહરાં પ્રતિમા કહે છે તે મુત્ર
વિરુદ્ધ કહે છે.

૪ આધાકરમી લેવાવાઝાને ફઝ.

હીંસ્યાધરમી કહેછે જે દેવગુરુ ધર્મને કાજે આધાકરમી આહાર દીજે તેહનો
લાઢછે તે મુત્ર વિરુદ્ધ કહેછે. શ્રી ઢાળાંળને ત્રીજે ઢાળે કહ્યો છે. જે ત્રળ પ્રકારે જીવ

अल्प आउखो बांधे. १ प्राणतीपात (जीवनी हंसा) करतो थको २ मृखा (खोटं) बोलतो थको. ३ श्रमण नीग्रंथने अप्रासुकअण एखणीक (आधाकरमी) असणं (अन) पाणं (पाणी) खाइमं (सुखडी) साइमं (मुखवास) देतो थको. एहीज आलावे भगवती सुत्रमां सतक उदेसे कह्यो छे. तो आधाकरमी आहार औपध्य उपाश्रय देतो लाभ कीहांयकी होस्ये ? वली भगवती सतक पांचमे उदेसे छठे कह्यो छे जे.

अहाकम्मं अणवजेतिमणंपहारेत्ता भवइ सेणंतस्स ठणस्य
अणालोइय अपडीकंते कालंकरेति नथी तस्य आराहणा ॥

अर्थ—अ. आधाकरमी तेह प्रते निर्दोशि एहवो मनमांही स्थापणहार हुइ, से. त. तेह श्यानकने, अ. आलोयावीना. अ. प्रतिक्रमाविना, का. काल मरण प्रतेकरे, न. नहीं तेहने जीन वचने बीखे आराधकः

जे आधाकरमी आहारने निरदोश जाणीने भोगवे तेहने नथी आराधना इम कह्यो. वली भगवती सतक पेहेले उदेशे नवमे कह्यो जे श्रमणनिग्रंथ आधाकरमी आहार भोगवे ते सात करमनी गांठ गाढीबांधे लांबी थीती वधारे घणा प्रदेश वधारे तीव्र अनुभागकरे अनंतो काल संसार मध्य रुले तो देणदारने पीण लाभ कीहांथी ? अल्प आउखो बांधतो कह्यो. मांस भोगीने मांसनो दातार बेहु नरकगामी होवे तेहनी पेरे ए पण जाणवो ए आलावाना पाठ सुत्र थकी जोजो.

५ मुहपति बांधे वायुका जिवनि रक्षा ते पाठ.

हींस्याधरमी कहे छे जे मुहडे मुहपति दीजे ते पुस्तकने थुंक न लागे तेहनी जतना माटे दीजे छे पण वायुकायना जीवमाटे देवी नथी कही. मुहपति दीधे वायुकायनी हींस्या टळती नथी. एहवो कहे छे ते एकांत सुत्र विरुद्ध कहे छे भगवती सतक सोलमे उदेसे बीजे कह्यो छे जे.

गायमा जाहेणं सक्केदेविंदे देवराया सूहु मकायं अणिजू-
हित्ताणं भासंभासई ताहेणं सक्केदेविंदे देवराया सावजं भांस
भासई.

અસ્યાર્થટીકા: યાંજદાસક્રેંદ્ર સૂક્ષ્મકાયં વસ્ત્ર બાંધાવૃત મુષ-
સ્ય ભાસ માનસ્યજીવ સંક્ષણંતો નિવિદ્યો ભાષા ભવતિ ॥

અર્થ.—હે ગૌતમ જીવારે સક્રેંદ્ર દેવ રાજા, સુ. હસ્તાદીક વસ્તુ એમ વૃથ કહે
અનેરા કહે સુ. વસ્ત્ર તે પ્રતે. અણદીઆ ઇટલે મુખને વીષે હસ્તાદીક દીધા વીના
ભાષા બોલે. તીવારે સક્રેંદ્ર દેવ રાજા. સુહુ. હસ્ત તથા વસ્ત્રાદીક મુખદ્વારે દીધા બોલે.

જીવારે સક્રેંદ્ર હાથ વસ્ત્ર તેણે કરી મુખ ઢાંકીને બોલે વાયુના જીવની રક્ષા
કરતો નિરવદ્ધ ભાષા બોલતો કહીએ. ઇલાહે મુખે બોલેતો વાયુકાયના જીવ હણતો
બોલે તીવારે સાવદ્ધ ભાષા બોલતો કહીએ એ લેખે મુહપતિ દેઈ જતના થકી બોલ-
તાં વાયુકાયના જીવની હીંસ્યા ટાલી એ સુત્ર સાચ જાણવી અને નાક ઢાંકવો
કીહાંઈ કહ્યો નથી. અને તુમે કહોછો કે પુસ્તકની આસાતના ટાલવા માટે મુખપતિ
દેવી તે સ્વોટો કહોછે. કેમકે પુસ્તક તો શ્રીમાદાવીર નીર્વાણ થયા પછી લીલાના
છે અને મુહપતિ તો શ્રી ગૌતમસ્વામીને ઠામર કહીછે તુમીઆ નગરીના આલાવા-
દીકમાંહી તથા ઉત્તરાધ્યન છવીસમે ગાથા ત્રેવીસમીના પેહેલા બે પદમાં કહ્યો છે જે.

મુહપતિય પડીલેહિત્તા પડીલેહિજ ગુહ્ય ॥

અર્થ—મુ. પહિલું. મોહપતિનું ૫. પડી લેહીને. ૫. પછે પડી લેહે. ગુ. ગુચ્છાને
તે વિચારી જોજો.

૬. જાત્રા તીરથ કહ્યા તે સુત્રસાચના આલાવા.

હીંસ્યાધરમી કહે છે જે સેત્રંજો. ગીરનાર. આબુ. અષ્ટાપદ. સમેતસીખર. ઇત્યા-
દીક પર્વતની જાત્રા કરવી. સંઘ કાઢવા તેહનો મોહોટો લાભ છે એમ કહે છે. તેહ-
નો ઉત્તર. એ પર્વત ઉપર જે તીર્થંકર સાધુ સીધ્યા તે તો વંદનીક કહ્યા છે. પણ
પર્વત તો વંદનીક નથી. જીમ કોઈ વ્યવહારીયો કોઈ હાટે બેસી નાળાવટો કરે તી-
વારે લોક વીવહારીયાને હાટે આવી થાપણ મુકી જાય પછે કાલાંતરે વીવહારીએ તે
હાટ મુકી ધણી ફારફેર થીયો તે હાટતો તેહીજછે પણ લોક વીવહારીયાનો હાટ
જાણીને થાપણ કાં ન મુકે ? તીમ એ પર્વતતો હાટ સમાન છે. વીવહારીયા સમાન
સાધુ સીધ્યા તે છે. હવે તે પાહાડ તો સુના હાટ સમાન રહ્યાં. તીહાં હુંડીનો સકા-
રણહાર કોઈ નહીં તે માટે અવંદનીક થીયા. તથા ભગવતી સત્તક અઢારમે ઉદેસે
દસમે સોમલ બ્રાહ્મણને શ્રીમાદાવીર દેવે તો એ જાત્રા કરવા કહી છે. તે એ કે.

સૌમિલ્લા જંમે તવ નિયમ સંજમ સજ્ઞાય જ્ઞાણાવસગમાદિ-
 એસુ જણાસેતંજતા તપ ૧૨ નિયમ અનેક અભિગ્રહ સંયમ
 ૧૭ સજ્ઞાય ૫ ધ્યાનધરમશ્રુક ॥

અર્થ:—સોમીલ્લે પુછયું તમારે હે ભગવંત જાત્રા. ઇતિપ્રસ્ન. ત્યારે ભગવંત ઉત્તર
 દેહે. હે સોમીલ્લ જે માહેરે ઇહાં તપ અસનાદી શરે મેહે નીયમ તે વીચર્ય અભિગ્રહ
 વિસેસ સંજમ તે સતર મેહે સજ્ઞાય સ્વાધ્યાય વૈયા કૃત્યાદીમે અવર્યે રાત્રી દીવ-
 સને વીપે કરવો ઇત્યાદી રૂપ તે આવસ્યક છૂપ મેહે સામાયકાદીક જે જોગ તેને
 વીચે જતના પ્રકૃતિ તે જાત્રા કહીએ. પટલી કરણી કરવી એ અમારે જાત્રા ઇમ કહ્યો.
 જે જાત્રા શ્રીમાદાવીરે સોમીલ્લને કહી. જીમ મદાવીર તીમ રુચમદેવ સર્વ તીર્થકરનું
 જ્ઞાન દરસન સમક્રિત એક સરખું છે. તીવારે રીચમદેવને પળ એહીજ જાત્રા
 જાણવી. પુરવે નવાળુંવાર રુચમદેવ સેત્રંજે આવ્યા કહેછે જાત્રા કરી એ અર્વ
 સુત્ર વિરુદ્ધ કહે છે. જો રુચમદેવ એ ભાવે જાત્રા માને છે તો મર્યને દેહરા કરા-
 વ્યાનો ઉપદેશ કીમ દીએ? જે કાર્ય પોતે ન કરે તે કાર્યની આજ્ઞા અનેરાને કીમ
 દે? તે વીચારીને જોજો.

૧. વહી મગવતી સતક વીસમે ઉદેસે આઠમે કહ્યો છે જે.

તિથં મંતે તિથંકરે તિથં ગોયમા અરહા તાવ નિયમં તિથં-
 કરે તિથંપુળ ચાઝવણાણે શ્રમણ સંઘે પનંતે તંજહા સમણા
 સમણીર્ડ સાવય સાવિયાર્ડ ॥

અર્થ:—તિર્થ પ્રસ્થાવથીજ કહેછે તીર્થ ચતુર વિધ વિષે સંઘરૂપ કહીએ? અથવા તીર્થકર તે તીર્થ કહીએ? ઇતિપ્રસ્ન. હવે મગવંત ઉત્તર કહેછે. હે ગૌતમ
 અરીહંત જાવત પહીલા તીર્થકર તીર્થ પ્રવરતાવળહાર છે પળ તીર્થ નહીં તો તીર્થ વહી
 ચ્ચાર વર્ણ જીહાં તે ચાતુરવર્ણ કહીએ તેહ ક્ષમાદી ગુણે કરી વ્યાસ શ્રમણ સંઘ
 તે કહે છે શ્રમણ (સાધુ) શ્રમણી (સાધવી) શ્રાવક શ્રાવકા.

તીર્થકર તો તીર્થના નાથ કહીએ અને તીર્થ ચ્ચાર કહીએ સાધુ. સાધવી.
 શ્રાવક. શ્રાવકા. તેજ પળ કીહાંઈ તીર્થ અને જાત્રા પર્વતેર મમવો તથા સંઘ કાઢવો
 તેહના કામ સીદ્ધાંત મધ્યે કહ્યા નથી.

૭ સેત્રંજો સાસ્વતો કહે છે તેના ઉત્તર.

હીંસ્યાધરમી કહે છે જે સેત્રંજો પર્વત સાસ્વતો છે. તે વાત સુત્ર વીરુદ્ધ કહે છે. તે કેમ જે ભગવતી સત્તક સાતમે ઉદેસે છટે કહ્યો છે. તથા જંબુદ્વિપ પર્વતી મધ્યે કહ્યો છે જે છટો આરો વેસમે તીવારે ભરતસ્ત્રેત્ર મધ્યે ગંગા સીંધુ બે નદી અને વૈત્યાઢ પર્વત રહેસે. સેત્ર સર્વ પર્વત વીછેદ જાસે તે પાઠ ઇમજ છે.

પઘ્વય ગિરિ ડુગરં થલ ભઠી માઙ્ય વૈયટ ગિરિ વજે
વિરાવેહેતિ ॥

અર્થ:—પ. ક્રાઢિા પર્યંત વૈભારાદીક તરી જેઢ ઉપર પાળી ઢોઢ ડુંગર સીલાના ઘટ રેતના થલ પર્વત સમીપ ભૂમીએ ઇત્યાદીક વૈતાઢ્ય પર્વત વરજાને સર્વ ક્ષય જાસે નીઝરણ. વિ. નીઝરણ વીસેત્ર સ્વાઢ.

એ પાઠ બે સુત્ર મધ્યે છે. તીઢાં સેત્રંજો સાસ્વતો રહેસ્યે ઇમ નથી કહ્યો. તીવારે હીંસ્યાધરમી કહેસ્યે જે સુત્રમકુટ એ પાઠ મધ્યે નાવ્યો. તે માટે સુત્રમકુટ વીછેદ જાસે ? તે ઉત્તર. ઇમ તો સુત્રમકુટ રહેસ્યે. ગંગા સીંધુ કુટ રહેસ્યે. વોઢોતેર વીલ રહેસ્યે પીળ પર્વત મધ્યે તો એક વૈત્યાઢ્યઢીજ રહેસ્યે તુમે સેત્રંજાને કુટ માંનો છો કે પર્વત માંનો છો ? અને જે સુત્રમકુટ રહેસ્યે તે તો જોવો છે તેઢવોજ રહેસ્યે ને સેત્રંજો તો તમે કહોછો જે ઢાથ ડંચો ને સાત ઢાથ ઢાંચો રહેસ્યે. જો સાસ્વતો ઢોવે તો ન્યુનાધીક કીમ ઢોવે ? તીવારે હીંસ્યાધરમી કહેસ્યે જે ગંગા સીંધુ નદી ઘટી જાસે પળ સાસ્વતી ગળી છે. તેમ સેત્રંજો પળ જાળવો. તે ઉત્તર ગંગા સીંધુને વેઢુપાસે પદમવર વેઢીકા કહી છે. તે વીચે સાઢોઢામઠ જોજનનો વિસ્તાર ગંગા સીંધુનો સ્ત્રેલ કહ્યો તે તો સઢા સાસ્વતો કાલપમાઢે પાળીનો પ્રવાઢ ઘટશે પળ નદીનો સ્ત્રેત્ર ઘટસ્યે ઇમ નથી કહ્યો. ગંગાનો ઢ્રષ્ટાંત સેત્રંજા સાથે ના મીલ્યો. સેત્રંજાને પર્વત કહો છો પળ કુટ તો નથી કહેતા. તે માટે સેત્રંજો અસાસ્વતો વૈત્યાઢ્ય વરજી સર્વ પર્વત વીળસસે તે મધ્યે ગળજો. સાધુ સીઢ્યા માટે તીર્થ સીઢ માંનો તો અઢી ઢ્વીપતો સર્વ તીર્થ ભોમ અને સીઢ સ્ત્રેત્રઢીજ છે મસાળ ઉકરઢાની ભૂમીકા તીઢાં પળ અનંતા સીઢ્યા છે. તે સાસ્ર ઉવવાઢ પન્નવળા સુત્રે બે પઢે કહી છે. તેમાં ઉવવાઢ સુત્રમાં છેવટ અધીકારમાં ગાથા વાવીસ છે તેમાંની ગાથા નવમી ઢ્ઢસી છે.

જથય એગોસિઢ્ઢો ॥ તથ અણંતાભવસ્રય વિમુકા ॥ અળોળ
સમોગાઢા ॥ પુઢાવ્યેયલોગંતે ॥ ૧ ॥

अर्थ:-ज. जेणे स्थानके सीद्ध एकछे. त. तीहां अ. अनंता सीद्ध जाणवा भव-
संसारना क्षय. वि. ते मुक्ताणछे. अ. मांहीमाहे. स. भली रहोछे. पु. फरसी रहो
छे. सघळा ए लोकना अंतने वीखे. ९

ए साखी ए छेखेतो सेत्रंजो सास्वतो कहेछे तु मुत्र विरुद्ध कहेछे.

८. कयबलीकम्मा शब्दना अर्थ.

१. हींस्याधरमी कहेछे जे मुत्रमां कय बलीकम्मा शब्दे देवपुजा करवी कहे
छे. ते वात मुत्र साथे मलती नथी. ते केमजे ज्ञाता मुत्रे बीजे अध्ययने धन सार्थवा-
हनी अस्त्री भद्रा सार्थवाही पुत्र वच्छाने अरथे नागभुत जक्षने पुजवा नगर बाहीर
गइ तीहां इम कहोछे जे.

जेणेव पोखरिणी तेणेव उवागछई रत्ता पुखरिणीए तीरेसु
बहु पुफ जाव मल्लालंका रकरी ठवेइरत्ता पुष्करिणी ऊगहइरत्ता
जल मझण करेइरत्ता जल क्रीडं करेइरत्ता न्हाया कय बलीक-
म्मा ऊलपडिसाडिगा जाइं तथणं ऊप्पलाइं जाव सहस्स पत्ताइं
ताइं गिन्हइरत्ता पुखरिणिऊ पच्चो रुहइरत्ता तं सुबहु पुफ वथ
गंध मल्लालंकारं गिन्हइरत्ता जेणेव नागघरण्यं जाव वेसमण
घरण्यं तेणेव उवागछईरत्ता ॥

अर्थ-जे. जीहां. पो. पोखरणीवाव. ते. तीहां. उ. आवे आवीने पु. पुखरणी-
वाव तेहने. ती. कांटे. व. घणा. पु. फुल. जा. जावत. म. माला. अ. अलंकार.
ठ. सर्व मुके मुकीने. पु. पुखरणीवाव मध्ये. उ. पइसे पइसीने. ज. पाणीनो. म.
मर्दन. क. करे करीने. ज. पाणीनी. की. क्रीडा. क. करे करीने. न्हा. न्हाइ. क.
कीधा. व. बलीकर्म जलकोगरा कर्था सुगंधी वस्तु वीलेपन करी नाइ. उ. ते जे साडी
पेहेरी नाही हती तेहनी भीनी. प. साडी सहीत. जा. जे. त. तीहां उ. कमलछे.
जा. जावत. स. सहस. प. फुल कमल. ता. ते. गि. ग्रहेग्रहीने. पु. ते बावीथकी.
प. पाछी नीशरे नीशरीने. तं. ते सु. घणा. पु. फुल. व. व. वस्त्र. ग. गंध. म.
माला. अ. अलंकार. गी. लेइलेइने जे. जीहां. ना. नागधर. जा. जावत. जक्षना.
वे. वेसमणना घरछे. ते तीहां उ. आवे आवीने.

इहां बावडी मध्ये बलीकर्म कीधो तो बावडी मध्ये केहेनी प्रतिमा पुजी ? नागभुत तो बावडीथी नीकल्या केडे पुज्योछे.

२ बली ज्ञाता अध्ययन आठमे मल्लीनाथ स्वामी पीताने पगे लागवा आव्या तीहां कह्यो.

न्हाया जाव बहुहिं खुजाहिं परीबुडा जेणेव कुंभएराया तेणेव उवागछईरत्ता ॥

अर्थः—न्हा. न्हाई. जा. जावत. ब. घणा. खु. खुजादासी. ५. परवरी. जे. जीहां. कु. कुंभराजा. ते. तीहां. उ. आवे आबीने.

इहां जाव शब्द मध्ये नाया कळबलीकम्मा.

कय कोउय मंगल पायछीत्ता सुद्ध पवेसाइं मंगलाइं वथाइं पवर परिहियाइं ॥

अर्थः—क. कौतक मंगळीक पाणीनी अंजळी भरी कोगरा कीधा. पा. आभ्रण पेहेरी तीळक मस करी. सु. मेळ रहीत. प. पवीत्र. मं. मंगळीक भार थोडोने मुळ घणो. व. एहवां वस्त्र. प. प्रधान. प. पहीर्या.

एटलो पाठ जाव शब्द मध्ये आव्यो.

३. बली ज्ञाता अध्ययन आठमे मल्लीनाथ स्वामी छ राजाने प्रतिबोधवा मोहनधर मध्ये आव्या तीहां पण कह्यो छे जे.

तएणं सा मल्ली विदेहा न्हाया जाव पायछीत्ता सव्वालंकार विभूसीया बहुहिं खुजाहिं जाव परिखित्ता जेणव जालंधरए जेणेवकणगमइ पडिमातेणेव उवागछईरत्ता.

अर्थः—त. तीवारे. सा. ते. म. मल्ली. वि. विदेह. न्हा. न्हाई. जा. जावत. पा. आभ्रण पेहेरी तीळक मस करी. स. सर्व सोभता अलंकार युक्त वि. पेहेर्या सर्व विभूषण कीधां. ब. घणी. खु. खुजकादासी. जा. जावत. प. परीवारे परीवरी. जे. जीहां. जा. जालीनुं घर. जे. जीहां. क. कनकसुवर्णनी. प. पडीमा. ते. तीहां. उ. आवे आबीने.

इहां जाव शब्द मध्ये कयबलीकम्मा.

कयकोउय मंगल पायछीत्ता.

अर्थः—क. कौतुक मंगलीक पाणीनी अंजलीभरी कोगळा कीधा. पा. आभ्रण पेहेरीने तीळक मस करी.

एटलो पाठ छे बलीकम्मा शब्दे देव पुजा छे तो तीर्थकरे कीया देवने पुज्यो ते कहो.

४. बली ज्ञाता सोलमे अध्ययने कह्यो छे जे.

तएणं सा दोवइ रायवरकन्या जेणेव मझेणघरं तेणेव उवागछईरत्ता मंझणघरं अणुप्पविसईरत्ता न्हाया कय बलीकम्मा कयकोउय मंगल पायछीत्ता सुद्ध प्पावेसाइ मंगळाइं वथाइं पव्वर परिहिया मझणघराउं पडीनिखमइरत्ता जेणेव जिणघरे तेणेव उवागछईरत्ता.

अर्थः—त. तीवारे. सा. ते. दो. द्रुपदी. रा. राजवर. कन्या. जे. जीहां. मं. मंजणतुं घर. ते. तीहां. उ. आवे आवीने. मं. मंजन घरमां अ. प्रवेश करे प्रवेश करीने. न्हा. नाही. क. कीधां. ब. बलीकर्मपीठी प्रमुख वीलेपन कीधां. क. कौतुक. मं. मंगलीक पाणी अंजली भरी कोगळा कीधा. पा. आभ्रण पेहेरीने तीळक मस करी. सु. सुद्ध निर्मल. पा. उत्तम. मं. मंगलीक. व. वस्त्र. प. प्रधान प. पेहेर्या. म. नाहवाना घरथकी नीकळी नीकळीने. जे. जीहां. जी. जक्षतुं घर. ते. तीहां. उ. आवे आवीने.

एटला पाठ मध्ये पढीला नाह्यो कह्यो पछे बलीकम्मा दह्यो पछे वस्त्र पेहेर्या कह्यो तो जोवो स्त्रीजाती स्वभावे नगन थइ नावा वेटी तीहा कीयां देवने पुज्यो ? नाहवाना घर मध्ये कीयो देव हतो ?

५. बली भगवती शतक नवमे उदेशे तेन्नीसमे देवानंदा ब्राह्मणीए नाहवाना घरमध्ये बलीकर्म कीधो तो नाहवाना घरमां कीयो देव पुज्यो ?

६. भगवती शतक नवमे तेन्नीसमे उदेशे जमालीने अधीकारे कह्यो.

तएणं से जमाली खत्तीयकुमारे जेणेव मझणघरे तेणेव उवागछईरत्ता न्हायाकयबलीकम्मे जहाउववाईए परिपावन्नउं

तहामाणियव्वं जाव चंदणो खित्तगायसरीरे सव्वालंकारे विमु-
सिए मझणघराउ पडिनिखमईरत्ता.

अर्थ:-त. तीवारे ते जमाली क्षत्रीय कुमार. जे. जीहां. मंजननो घरछे. ते. तीहां. उ. आवे आवीने. न्हा. स्नान कीधो कीधां बलीकर्म जेणे. ज. जीम. उवाइ उपांगने बीखे परीखदा वर्णव कयो तीम इहां पण कहीवो. जा. जावत. चंदन संघाते लीप्योछे गात्र शरीर जेहनो देह इत्यर्थ. स. सर्व अलंकारे विमुषीत थइने. म. मंजन घरथकी. नीकले नीकलीने. ॥ एणे नाहवाना घर मध्ये कीयो देव पुज्यो.

७. वली भगवती सतक सातमे उदेसे नवमे वरणनागनृत्यो मंजण घर मध्ये कयबलीकम्मा कीधो. पछे मंजण घर थकी नीकल्यो कल्यो एणे स्नानना घर मध्ये कीयो देव पुज्यो.

८. वली. रायपसेणी मध्ये कटीयारे वनमां स्नान कीधो बलीकर्म पण कल्यो. तेणे कीयो देव पुज्यो.

९. वली केली श्रमणे कल्यो के हे ! प्रदेसी राजा ! तूं मंजन घरमां न्हाइ बलीकर्म करी पछे देव पुजवा जाय बीचमां मंगीयो सेतखानामां बोलावे तो तूं जाय ? तो जोवो एणे नाहवाना घरमां तूं वलीकर्म कीधो ? देव पुजवा तो पछे चाल्यो ते पाठ तो जुदो छे. ते बीचारी जोजो.

१० वली कोणीक राजा भगवंतनो परम भक्तिवंत नीतर एकलाखने आठ हजार रुपानाणो भगवंतनी वधाइमां देवे ने जे दीवसे श्रीभगवंतजी चंपाये पधारे तीण दीवसे साडीवार क्रोड रुपानाणो वधाइनो देवे तेने प्रतिभा पुजतो कंम न कल्यो ? अने श्री भगवंतजी वांदवा गयो तीणदीवसे स्नान विस्तार सहीत वरणव्यो तीहां कयबलीकम्मा शब्द मुलगोज नथी कल्यो ते सुं ते नाहवानो पाठ संपुर्ण लखेछे.

जेणेव मजण घरे तेणेव उवागछईरत्ता मझण घरं अणुप्प-
वेसईरत्ता समुत्तजालाउलाभिरामे विचित मणि रयण कुटिमतले
रमणिजे न्हाण मंडवंसि नाना मणि रयण भत्ति चित्तंसि न्हाण
पीढंसी सुह निसन्ने सुद्धोदएहिं गंधोदएहिं पुफोदएहिं सुभोद-
एहिं पुणोःकल्लोणगा पवर मजंण विहाए मजिए तथ कोऊय
सएहिं बहु विहोहिं कल्लाणग पवर मजणा वसाणे पम्हल सुकु-

माल गंध कसाइय लुहियंगे सरस सुगहिं गोसिस चंदणा गुलि-
 त्तगते अहय सुमहग्ध दुस रयण सुसंवुए सूइ माला वणग
 विलेवणे आविध मणि सुवणे कप्पिय हारद्दहार तिसरय पालंब
 पलंबमाण कडिं सुत्तसुकय सोभे पिणद्रगेविविजे अंगुलेजग
 लिलियं गय ललिय कयाभरणा वर कडग तुडीयथंभीयभूये अहिए
 रुव सस्सिरीये सुदिया पिंगूल गुलीए कुंडल उद्योवियाणणे मऊड
 दिसिए हारील्लय सुकय रइय वळे पालंब पलंबमाण पंड सुकय
 उत्तरिजे नाणा मणी कण रयण विमल महरिह निउणोवय मि-
 शिमिसंत विरइय सूसिलिठ विसिठ लठ आविद्ध वीरवलए किंव-
 हुणा कप्प रुव एवेव अलंकिय विभुसिये नखइ सकोरंठ मळ
 दामेणं छत्तेणं धरिजमाणेणं चाउ चामर वालवीजीयंगे मंगल
 जय सह कया लोए मजण घराउ पडीनिखमईरत्ता.

अर्थ—तीवारे ते कोणीक राजा. जे. जीहां. म. स्नान करवानो. घ. घरछे ते.
 तीहां. उ. आवे आवीने. म. स्नान करवाना. घ. घरवांहे. अ. पेशे पेशीने. स.
 मोतीनी जालीया सहीत. अ. गोसालादीके कीर्ण व्याप्त तेणे. अ. मनोहर छे. वि.
 नाना प्रकारना. म. मणी. र. रतन तेणे. कु. भूमीकानुं तळुं आंगणं वांधुंछे. र.
 रमणीकछे. न्हा. स्नान करवानो. मं. मंडप चौकछे. ना. नाना प्रकारना. म. मणी.
 र. रतनने भ. भांती. ची. चीत्राछे एहवा. न्हा. स्नान करवाना. पी. बाजोठने बीखे.
 सु. सुखे. नि. वेठोछे. सु. सुद्ध स्वभावे उ. पाणीए करी. गं. सुगंधीक. उ. पाणीए
 करी. पु. फुलवासीत. उ. पाणीए करी. सु. तीर्थनो. उ. पाणीए करी. पु. वारंवार क.
 कल्याणकारी. प्र. प्रधान. म. स्नान करवानी. बी. बीधे करी. म. नाह्यो. त. तीहां. को.
 कोतीक रक्षादीकनो. स. गोतम. व. घणा. वी. प्रकार तेणे. क. कल्याणकारी. प.
 प्रधान. म. स्नानना. आ. छेहडाने बीखे. प. पुम. सु. मुंहाचाछे जेहना. गं. सुगंध. क.
 राती साडी तेणे करी. लु. लुहुंछे. अं. अंग शरीर जेहनुं. सु. सुगंध. गो. बावना.
 चं. चंदन. अ. लीप्युंछे. अ. गात्र शरीर जेहनुं. अ. अखंड ऊदरादीके करड्या
 नथी. सु. अती. म. मुंहाचा बहु मुल्यां. दु. वस्त्र. र. रतन. सु. भलीपरे

સ. પહીરીયું છે. સુ. મીત્ર. મા. ફુલનો મોતીની માલા છે. વ. વર્ણ અવીરાદીક. વિ. વિલેપન. કીધાં છે જેને. આ. પહીર્યાં છે. મ. મળીના. સુ. શોભતા આશ્રગ. ક. પહીર્યાં છે. અ. અઢાર સરાહાર. અ. નવસરાહાર. તિ. ત્રીણસરાહાર. પા. સુમળો. પ. લાંબો નામી લમે અડતો. ક. કળદોરો તેને. સુ. મળી કીધી છે. સો શોભા. પિ. પહીર્યાં છે. ગે. કોટને વીંચે આશ્રગ જેને. અ. આંગળીને વીંચે વેઢ વીંટી આશ્રગ પહીર્યાં છે. દ્વિ. મનોહર. ગં. સરીરને વીંચે. લ. શોભા લીધા. ક. કીધા છે થાપ્યા છે. આ. આશ્રગ અનેરા જેને. વ. પ્રધાન. ક. કઢાં તુ. વહીરચ્છા તેને. થં. થંખીત છે ભારે. અ. ખૂના જેહની. અ. અધીક. રૂ. રૂપ છે. સ. શોભાયમાન દીસે છે. મુ. મુંદ્રિકા પેહેરી છે. પી. પીછી થડ છે. અ. અંગુલી જેહની. કું. કાનના કુંડલ તેને. ડ. ડઘોત કીધો છે. અ. મુખ જેહને. મ. મુગટે કરી. દી. દેદીપમાન છે. હા. હારે કરી. ડ. ઢાં-વ્યા છે. સુ. મળું. ક. કીધું છે. ર. રચ્યો છે. વ. દીયું જેહનું. પા. સુમળો. પ. લાંબો. પ. એક પટનો વસ્ત્ર તેને કરી. સુ. મળું. ક. કીધું. ડ. ડત્રાસળ જેને. ના. નાના પ્રકારના. મ. મળી. ક. સુવર્ણ. ર. રતને. વિ. નિર્મલ. મ. મોટાને જોગ્ય નિ. નીપુણ વિજ્ઞાનનો. ડ. ઘડું. મિ. દેદીપમાન. વિ. નીપજાવ્યું છે રચ્યું છે. સુ. રૂઢી પરે. સી. સમાધી જોડી છે. વિ. પ્રધાન. લ. મનોહર. આ. પહીર્યાં છે. રૂ. વૃક્ષની પરે. ચે. નીચે. અ. અલંકારીઝં મુગટાદીકે. વિ. સીણગાર્યો છે વસ્ત્રાદીકે. ન. મનુષ્યનો અ. સામી રાજા. સ. કોરંટનામા વૃક્ષના. મ. ફુલની. દા. માલા સહીત. છ. મેઘાડંબર. ધ. ધરાવતો થકો મસ્તકે. જ. જય જય. સ. સબ્દ. ક. કીધાં છે. લો. લોક જેહને. મ. નાહવાના. ઘ. ઘરથકી. પ. નીકળે નીકળીને.

ઘટલો સ્નાનનો વર્ણવ કીધો તે મધ્યે કયવલીકમ્મા શબ્દ મુલથીજ નથી અને શ્રીચીર વાંદવા જાવાનો અવશર છે તો વલીકમ્મા શબ્દ પ્રતિપાતી પુજા હોય તો હાં અવસ્યમેવ જોડે.

૧૧ વલી શ્રીજંબુદ્વિપ પન્નંતી મધ્યે કહ્યો શ્રીભરથેશ્વરજી નાહ્યા ત્યાં નાહવાનો વીસ્તાર કોણીકની પરે છે તો ત્યાં પણ વલીકમ્મા શબ્દ મુલથીજ નથી, તમે કહ્યો-છો જે અષ્ટાપદ ઉપર બીંબ કરાવ્યા એવા તો પ્રતિપાતી રાગી છે તો વલીકમ્મા શું નહીં કરતા હોય ? પ્રતિમા નહીં પુજતા હોય ? પણ એમ જાણજો જે જ્યાં વિસ્તાર સહીત સ્નાન વરણવ્યા ત્યાં કોઈ ઠામે વલીકમ્મા શબ્દ નથી કહ્યો. અને એહીજ કોણીકે તથા ભરથેશ્વરને નાહવાનો અધીકાર સંક્ષેપે કહ્યો ત્યાં નાયા કયવલીકમ્મા ઠામ ૨ કહ્યો છે. તો એમ જાણજો જે એ વલીકમ્મા શબ્દ નાહવાનોજ વીશેષ છે,

ઈહાં દેવ પુજવાનો અર્થ ઠરતો નથી. નાહતાં થકાં જલંજલી કુરલાકુલકુલાટ અર્થ દેવાના ઠામ લેવા મર્દન જગટણા પ્રમુખ કરવા એહીજ વિશેષ જણાઈ છે બલી-કમ્પા શબ્દે જીનરાજની પ્રતિમા પુજી કહેછે. તે એકાંત મીથ્યાત્વ મોહનીને ઉદયે કહેછે.

૧૨. બલી કેટલાએક કહેછે જે તુંગીયા નગરીના શ્રાવક ચાર થીવરને વાંદવા ગીયા તીહાં ટીકામાં એવો અર્થ કીધો છે જે કય બલીકમ્પે તી સ્વગ્રહ દેવતા અસ્યાર્ય. પોતાના ઘરના દેવની પુજા કીધી તેનો અર્થ એ જે પોતાના સંસારને અરથે ગોત્રજ દેવાદીકહે તેહને પુજ્યા. તીવારે પ્રતિમામતી કહે જે શ્રાવકને ઘરના દેવ તે જીન-પ્રતિ છે. બીજા કુલદેવને શ્રાવક સમ્યદ્રષ્ટી વાંદે પુજે નહીં. એમ જોરાવરીથી કરી જીનપ્રતિમા ઠહરાવેછે પળ મુરખ એટલું નથી જાણતા જે તીર્થંકર કેહના ઘરના દેવ હોશે ? એતો ત્રીનલોકના દેવછે. અને કહેછે જે સમદ્રષ્ટી શ્રાવક બીજા દેવને કુલ પરંપરાએ પળ માને નહીં તે જુઠો કહેછે સુત્ર મધ્યે જુવો.

૧ શ્રી ભરથેશ્વરે સમદ્રષ્ટી થઈને ચક્રરતન કીમ પુજ્યો ?

૨ બલી સાન્તિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ એ ત્રણ જીનચક્રી હતા તેણે ચક્રર-તન પુજ્યો કે ન પુજ્યો ? ભરતલેખ સાધતા તેર અઠમ લોકીક રાતે તે સર્વ ચક્રી-વર્તિ કરેછે તે કીધાં કે ન કીધાં ?

૩ બલી જ્ઞાતા મધ્યે સુઠીયા દેવતાને શ્રીકૃષ્ણ સમદ્રષ્ટી થઈને આરાધ્યો કે ન આરાધ્યો ?

૪ બલી ચક્રવર્તિ માગધાદીક દેવને સાધવાને બાળ મુકે તે બાળ મધ્યે લલેછે જે સર મર્યાદા માંહીલા દેવતા તે માહરા સેવક થાઓ.

હંદી સુળં તુભવંતુ ॥ બાહીરઉલ્લસરસસજે દેવા ॥ નાગા સુરા સુવના તેસિં ધુનમો પણિવયામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હં. હંદીતીસત્યે. સુ. સાંભલ્યો તુમ્હો. બા. સર. ત. બાહીરલી ભાગે ત્વચાઈ અધીષ્ઠાયક દેવતાછે. સ્વ. તે નીશ્વે. જે. જે. દે. દેવતા. ના. નાગકુમાર. અ. અસુર કુમાર. સુ. સુવર્ણ કુમાર દેવતા. તે. તે દષ્ટતાને કાજે. સ્વ. નમસ્કાર હુઓ. પ. પ્રણામ નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૧ ॥

એ ગાયમાં કહ્યો શર જાણે તીહાંથી પેહેલે પાસે દેવતા હોય તેહને માહરો નમસ્કાર થાઓ એ થીતી છે. તે સાચવવા માટે સાન્તિનાથ, કુંથુનાથ, અરનાથ,

एणे पण खंड साधतां बाण नाखतां देवताने नमस्कार कीधोछे.

૫. વઢી અભયકુમારે મેહનો ઢોહલો પુરવા માટે અઠમ પોસા કીધો તીહાં દેવવાને સાહાય્ય કીમ વાંછયો.

૬. વઢી આણંદ શ્રાવકને અધીકારે ઉપાસગ પેહેલે અધ્યયને આમાર છો રાખ્યા જે અન્ય તીર્થિને વાંદવો તથા દેવો પડે તો તે મધ્યે ૧. દેવાબી ઈર્ગેણવા (દેવતા કીળ થકી) ૨. ગણાબી ઈર્ગેણવા (ન્યાતી સમુદાયને આદેશે) ૩. રાયાબી ઈર્ગેણવા. (રાજાને વઢાત્કારે) ૪. વિતી કંતાર ઇળં (દુર્ભિક્ષને જોગે અટવીને જોગે) ૫. ગુરુની ગહેળં (ગુરુને પરવશ્વપણે) ૬. વઢાબી ઈર્ગેળં. (વઢાત્કારે) એ છો કારણે સંસારની વીધી સાચવું પળ તે મધ્યે ધરમ ન જાણું ઇમ કહ્યો.

૭ વઢી એ સાખતો સુત્ર મધ્યે છે જે કાર્ય વીશેલે લોકીક પક્ષે સમદ્રષ્ટીને શ્રાવકને અન્ય દેવ માનવા પડેછે.

૮ અને તે કહેશે જે અસંજ. શ્રાવક દેવતાને સાધ ન વાંછે તો તમે કહોછો જે ચોવીસ તીર્થકરના ચોવીસ જક્ષ ચોવીસ જક્ષણી રક્ષા કરેછે વઢી સાસન દેવતા સાહાય કરેછે. તેહની શુદ્ધો પડીકમણામાં તમે કહોછો ચાર તીર્થ સાહાય ન વાંછે તો એ જક્ષ જક્ષણી કેહની રક્ષા કરતા હોસે ? વઢી સેત્રંજા ઉપર ચક્રેશરી માતાને કીમ પુજોછો ?

૯ તથા જતીથકાં ગોરા, કાલા, સેત્રપાલ, ખેરવ, તથા માળીખદ્રાદી જક્ષને આરાધે છે. પોતાની તથા પક્ષની રક્ષા માટે. એ લેલે તો દેવતા સાહાયવંછા માટે તમામ ગુરુ તે પળ સમદ્રષ્ટી નથી જાણતા તે વીચારી જોજો.

૧૦ વઢી દુપદીએ નારદને ન વાંચો સમદ્રષ્ટી માટે. તો શ્રીકૃષ્ણે સમદ્રષ્ટી થઈને નારદની ભક્તિ કીમ કરી ? તે સાખ જ્ઞાતા. સોલમે અધ્યયનેછે તે લખીછે.

તણં સે પંડુરાયા કહ્લુલ નારયં એજમાણં પાસઈસ્તા પંચ-
હિં પંડવેહિં કુંતીએ દેવીએ સદ્ધિં આસણાઈ અઝુઠઈસ્તાકહ્લુલ
નારયં સત્તઠ પયાઈં પચુગહ્લુલસ્તા તિહુતો આયાહિં પયાહિં
કરેતિસ્તા વંદઈ નમંસઈસ્તા મહરીહેળં આસણેળં ઝવંનિમંતેઈ
તણં સે કહ્લુલએ નારએ ઉદગ પરિફાસિયાયે દક્ષોવરિ પચુથ-

याये भिसियाए निसियइरत्ता पंडुराय रजेय जाव अंतेउरिय
कुसलोदंतं पुछइ.

अर्थः—त. तीवारे. से. ते. पं. पंडुराजा. क. कछुल. ना. नारदने. ए. आवतो
थको. पा. देखे देखीने. पं. पांच. पं. पांडव. कुं. कुंतीदेवी. स. साथे. आ. आसन-
थकी. अ. उठे उठीने. क. कछुल. ना. नारदने. स. सात आठ. प. पग. प. साहमो
जाइ जाइने. ति. तीनवार. आ. आत्मा नमाडी. म. प्रदीक्षणा. क. करे करीने. वं.
वांदी. न. नमस्कार करे करीने. म. मोटाने योग्य. आ. आसन. उ. आमंत्रे. त.
तीवारे. से. ते. क. कछुल. ना. नारद. उ. पाणीना. प. छांटा नाखीने. द. डाम
उपरे. प. पाथरीने. भी. पाटली मुकीने. नी. बेसे बेसीने. पं. पंडुराजाने. र. राजने
वीखे. जा. जावत. अं. अंतःपुरने वीखे. कु. कुशलनो समाचार. पु. पुछे.

एवी रीते नारदनी भक्ती कीधी. द्रोपदीए वांदयो नहीं, ते समये समद्रष्टीणी
हती ते माटे, ए काम रुडो कीधो. तेहीज नारद श्रीकृष्ण पासो आव्यो. तीहां
श्रीकृष्ण पण जाव शब्द मध्ये पंडुराजानी परेभक्ति कीधी, वांदयो ते पाठ
इमज छे.

इमंचणं कछुलानारए जाव समोवयई जाव निसिइरत्ता
कन्हं वासुदेवं कुशलोदंतं पुछई.

अर्थः—इ. एहवे अवशरे. क. कछुल नारद. जा. जावत आकाशथी. स. उतर्यो.
जा. जावत. नि. बेसे बेसीने. क. कृष्ण. वा. वासुदेव. कु. कुशल समाचार. पु. पुछे.

ए जाव शब्द मध्ये पंडुराजानी परे भक्ति साचवी कहे. एणे मीथ्यात्वनी
भक्ति ढोकीक रीते कीधी के न कीधी ?

११ ज्ञाता अध्ययन आठमे मल्लीनाथ स्वामीए.

न्हाया जाव बहुहिं खुजाहिं परिवुडा जेणेव कुंभएराया
तेणेव उवागछईरत्ताकुंभयस्स पायग्गहणं करेति.

अर्थः—न्हा. न्हाइ. जा. जावत. ब. घणी. खु खुजादासीए. प. परीबरी.
जे. जीहां. कं. कुंभराजा. ते. तीहां. उ. आवे आवीने. कुं. कुंभराजाने. पा. पगे-
लागवो. क. करे.

જુવો તીર્થંકર દેવ મીથ્યાત્વી અવૃત્તી પીતાને પગે લાગ્યાછે કે નહીં ? લોકીક મીથ્યાત્વ શ્વાતે જાણી જે. ને માતા પીતા તો શ્રાવકપણો મહ્તીનાથ સ્વામીએ સંજમ કીધો તેવારે આદર્યો છે. એટલી સાચ કુલદેવ લોકીક મીથ્યાત્વ સમદ્રષ્ટીને લાગે-છે તે ઉપર કહી સમદ્રષ્ટી ધર્મ હેતે મીથ્યાત્વના દેવ ગુરુને માને નહીં. લોકીક રીત-નો નીસ્વેદ કહ્યો નહીં.

૧. સીધાયતન સબ્દના અર્થ. ઉત્તર.

હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, સુત્ર મધ્યે દેહરાનો નામ સીદ્ધાયતન કહેછે. તે સીદ્ધનો ઘર જાણવો, અને પ્રતિમા તે સીદ્ધ જાણવી. તે વાત સુત્ર વીરુદ્ધ કહેછે. જો સીદ્ધાયતન નામ ગુણનીપન માનોછો તો.

૧ ભગવતી નવમે સતકે રુઘ્વભદ્રત્ત બ્રાહ્મણ કહ્યો, તે રુઘ્વભદ્રેવનો દીધો થયો માનશો ?

૨ તથા ઉત્તરાધ્યયન અઠારમે કરમ અસંજતીના કરવા મૃગ્યા મારવા માટે ગીયો, તેહનો નામ સજતી રાજા કહ્યો, તો તે સું સંજતી થયો ?

૩ તથા જીવાભીગમ મધ્યે કહ્યો. સાતમી નરકે ગયા તેહને પંચ માહા પુરુષા કહ્યા છે, તો કાંઈ લોકોત્તરપક્ષના એ મહા પુરુષા કહેવાસે ?

૪ વીજય, વીજયંત, જયંત, અપરાજીત નામે અનુત્તર વિમાનના નામ કહ્યાં અને તેહીજ ચાર નામ અસંખ્યાતા દ્વિપ સમુદ્રના ચાર ચાર દ્વારના નામ કહ્યાં. તે માટે અણુત્તર વિમાન થકી સ્યો સંબંધ થીયો ?

૫ અનુજોગદ્વાર મધ્યે નોગુણ નામના ભેદ કહ્યા. તીર્થાં. અમુદોયે. નીર્ગુણ નામ કહ્યો તીમ ૧ રુઘ્વભદ્રત્ત, ૨ સંજતીરાજા, ૩ પંચમાહાપુરુષા, ૪ અણુત્તર વિમાનના નામ, એ સરવે નોગુણ નામ તીમ સીદ્ધાયતન એ પીણ નોગુણ નામ જાણવો.

૬ ભરથાદીક એકસો સીંતેર વીજયમાં એકર ક્ષેત્રે ત્રણર તીર્થ કહ્યા. ૧ માગ-ધ, ૨ વરદામ, ૩ પ્રભાસ, તે તીર્થ કહ્યા. માટે કાંઈ સમદ્રષ્ટીને માનવાના નથી. તીમ એ સીદ્ધાયતન શબ્દ પણ જાણવો.

૭ જો ગુણનીપન નામ સીદ્ધાયતન માનો તો કહો. એ દેહેરા મધ્યે કીયો સીદ્ધ છે તે કહો. તથા તે સીદ્ધને ઘર હોવે ? પ્રથમ એકતો એહીજ કહો.

८ द्विप, समुद्र, देवलोक चारर जीन पडीमा कहीछे. तेहना चार नाम सरवे ठाम एहीज कहेछे. १ रुखभानना. २ वर्धमाना. ३ चंद्रानना, ४ वारीखेणा, ए तीर्थकरने नामे नाम कहा. ते माटे कांड ए चार जीननी प्रतिमा नथी. ते कीम जे ए चार नाम तो अनंतकाळना चाल्या आवेछे अने रुखभ, वर्धमान, चंद्रानना, वारीखेणा. ए चार जीन तो आ चोवीसी मध्ये थीयाछे ए सांधो केम लागे.

९ प्रतिमा सीद्ध अने प्रतिमानो घर ते सीद्धायतन एहबो अरथ करो छो तो तमारे कहीण तो द्रुपदीनी प्रतिमानो घर तेहने सीद्धायतन कीम न कह्यो ? तीहां तो जीण धरे कह्यो छे. प्रतिमाना वास माटे सीद्धायतन कहीए तो द्रुपदीना देहेरा मध्ये प्रतिमा हती के न हती ? जो प्रतिमा न हती तो पुज्यो सुं ? अने प्रतिमा हती तो सीद्धायतन कीम न कह्यो ? ते कह्यो. अने मुर्याभादीक देवताना देहेरांछे. तेहने सीद्धायतन कहीने बोलाव्याछे ते सुं इहां प्रतिमाना वास माटे सीद्धायतन नथी कह्यो. परमार्थ तो एछे जे. असास्वता देहेरां छे तेहने तो नागघरे, भुतघरे, जक्षघरे, वेसमणघरे, कहीए. ज्ञाता अध्ययन बीजे साखछे. अने जे अनंत काळना देहेरांछे तेहने स्थिती आश्रयने सीद्धायतन संज्ञाए बोलाव्याछे अनंतकाळनी स्थितीनी जे वस्तु होवे तेहने सीद्ध कहीए. तेहनी साख श्री अनुजोगद्वार मध्येछे ते छखीछे.

सोकिंतं दसनामे २ दसविहे पन्नंते तंजहा गोणे १ नोगुणे २ आयाणपणं ३ पडिचखपणं ४ पहाणपणं ५ आणादीसिद्धे ६ नामेणं ७ अवयवेणं ८ संजोएणं ९ पमाणेणं १०

अर्थः—से. कोण ते. द. दस नामर. द. दस प्रकारे. प. परुष्या. तं. ते कहेछे. गो. गुणनीपन नाम १. नो. अगुणनीपन नाम. २. आ. आदीपद करी नाम नीपजे ते ३. प. प्रतिपक्ष उपरागे कहेछे ४. प. प्रधान वस्तुने नामे संजोगे नाम नीपजे ५ अ. अनादी काळना सीद्ध सास्वता नाम ते अनादी सीद्ध नाम ६. ना. पीतादीक नामेनाम ७. अ. कोइक अव्ययने संजोगे नाम कहेवाय. ८. सं. द्रव्य संजोगे नाम कहेवाय ९. प. नाम थापनादीक चार प्रकार नामना १०.

ते मध्ये अनादी सीद्धे नाम ते सुं ते छखेछे.

सोकिंतं अणादिएसिद्धे २ धम्मथिकाए अधम्मथिकाए आ-
गासथिकाए जीवथिकाए पुग्गलथिकाए अद्धासमए.

અર્થ:—સે. કોણ તે. અ. અનાદી સીદ્ધનાં નામ. ઘ. ધર્મસ્થિકાય. ૧. અ. અધર્મસ્થિકાય ૨. આ. આગાસ્થિકાય. ૩. જી. જીવ ૪. પુ. પુદગલાસ્થિકાય. ૫. અ. કાલ. ૬, ૭. એ સ્વટ (છો) દ્રવ્ય.

એ છો વસ્તુને અનાદી સીદ્ધે કહીએ, તે તમારે મતે તો છ વસ્તુને અનાદી સીદ્ધ કહી તે માટે વંદનીક થઈ. તીહાં સીદ્ધ પ્રતિમાનો આયતન ઘર તે સીદ્ધાયતન માનો. તો ઇહાં કાલ. પુદગલ. જીવ. ધર્માસ્થિ, અધર્માસ્થિ. આકાશ. પરમાણુ જીવ અનંત પ્રદેસીક સ્વધ તેહને સીદ્ધ કહ્યા. માટે તે પળ વંદાસે. સીદ્ધના ઘરને વાંદસો તો સીદ્ધને કીમ નહી વાંદો ? પળ ઇહાં તો સુત્ર પરમાર્થ એહીજ અર્થ છે જે, અનંતા કાલની સ્થિતી છે અને સ્વયં સીદ્ધ અળકીયા થયા માટે સીદ્ધાયતન કહીએ.

તીવારે હીંસ્યાધરમી કેહેસે જે વૈતાલ્યાદીક પર્વત છે તેને નવ કુટ છે. તે નવ કુટ અનંતકાલના છે. તો તે, નવને સીદ્ધાયતન કુટ કાં ન કહ્યા. સીદ્ધાયતન કુટ એકજ કીમ કહ્યો ? પ્રતિમાવાલા એમ પુછે તેને ઉત્તર. અનુજોગદ્વારમાં કહુંછે જે. મહ્યા સેયેતી મહીસ-મહી કેતાં જે પૃથ્વી ઉપર સુવે છે તે માટે ખેંસાને મહીસ કહીએ તો પૃથ્વી ઉપર સર્વ મનુષ્યાદીક પશુ સુવે છે, એળે લેલે તો સર્વ મહીસ કહીએ. પળ વીવેસળ વીન્યા ખેંસાને મહીસ કહ્યો. તથા કુંજરે જતીતી કુંજર કુંજ કહીએ. વન તેહને વીષે રતી પામેછે તે કુંજર કેતાં હાથી કહીએ. તો વનને વીલે મનુષ્ય સું રતી નથી પામતા ? પળ કુંજર નામ તે હાથીનેજ કહીએ. તીમ નવકુટ અનંતકાલ સીદ્ધ છે, જટપી દેવ દેવી અધીષ્ઠીત છે તેહને દેવદેવીને નામે કુટ કહ્યા. અને ઇહાં દેવ દેવીનો વીસેસળ નથી તીહાં સીદ્ધાયતન કુટ કહ્યો. અને પ્રતિમાના વાસ માટે સીદ્ધાયતન કહીએ નહીં. શ્રી ગણધર દેવ મુલે નહીં તે વીચારી જોજો.

૧૦. ગૌતમ અષ્ટાપદ ચટયા કહેછે તેહનો ઉત્તર.

૧. હીંસ્યાધરમી કહેછે જે ભગવંત શ્રી માહાવીરે ગૌતમને કહ્યો. જે તુમે અષ્ટાપદ પર્વત જાઓ ને ભરથના કરાવ્યા વીંચ જુહારો, જીમ તુમને કેવલ જ્ઞાન ઉપજે. એ વાત સુત્ર વીરુદ્ધ કહેછે. જંબુ દ્વીપ પન્નંતી મધ્યે કહ્યો. શ્રી રુચમદેવને કેવલ જ્ઞાન ઉપજયો, તીવારે પ્રથમ દેસના દેવતા મનુષ્યને દીધી તીહાં કહ્યો.

ધમ્મોદેસમાળે વિહરડે તંજહા પુઢવીકાઈએ ભાયણાગમેળં પંચમહવ્વયાઈં સભાવગાઈં.

अर्थः—ध. एहवो धर्म देखाडता परुपता थका. बि. बीचरेछे. तं. कहे छे. पु. पृथिकाय. भा. इम भावनाने गमे करीने आचारंग सुत्रना बीजा सुत स्कंधनुं भावना अध्ययन थकी. प. पांच माहावृत. स. पचवीश भावना सहीत जाणवो.

पंच माहावृतं, वारवृत, छकायनी दया, सलेखणा, ए धर्म परुप्यो इम श्रीमाहावीरे आचारंग बीजे सुतस्कंधे भावना अध्ययनमाहे प्रथम उपदेश एमज दीधो.

२ वली उववाइ सुन्ने कोणीक राजा आगले पांचमाहावृत, वारवृत, सलेखणा, छकायनी दया, ए धर्म पुरुष्यो पण कीयांय सीद्धान्त मध्ये जात्रा, पुजा, संघ काढवा, पाहाड पर्वत भमवो, प्रतिमा घडाववी, देहरां कराववां. ए उपदेश तीर्थकरे गणधरे, कीहांइ दीधो नथी. तो गौतमने अष्टापद जावो कीहांथी कह्यो.

३ वली कथा मध्ये कहेछे जे श्रेणीकराजाने नरके जावुं टालवाने चार बोल बताव्या. १ कालीकसुरियो भेंसा न मारे २ कपीला दासी साधुने दान देवे. ३ पुणीयो श्रावक सामायक आपे ४ तुं नोकारसी मात्र पचखाण करे तो नरके न जाइ एम कह्युं पण अष्टापद, सेत्रंजानी जात्रा करवी न बतावी.

४ तथा सालीभद्रे संजम लीधो पण केटलां धनना देहरां कराववां. संघ कढाववा ए उपदेश न बताव्यो.

५ प्रदेशी राजाए दानशाळा मंडावी (पोताने छांदे) पण केसीकुमारे देहरा प्रतिमा कराववां संघ काढवानो उपदेश न दीधो.

६ कोणीकराजाने पण ए उपदेश श्रीमाहावीरे न दीधो.

७ द्वारका बलवानो प्रस्ताव जाणीने नेमनाथे कृष्णने देहरा प्रतिमा पुजवानो उपदेश दीधो नथी; तो गौतमने जात्रा जावानो कीम कहेस्ये ?

८ उत्राध्ययन दशमे गाथा अठावीसमां कह्युं छे जे.

वोछि दं सिणेह मप्पणो ॥ कुमुयं सारइयंच पांणीयं ॥ से
सव सिणेहवजिए ॥ समयं गोयम मा पमायाए. ॥ २८ ॥

अर्थः—वो. छेदे टाले. सी. स्नेह रागने. अ. आत्माने. कु. कमल जे ते जेम. सा. सरद रुनुनो. पा. पाणीने छांडीने कमल ऊंचो रहे तेम तुं पण. से. तेह. स. सर्व. सी. स्नेहे करी रहीत थको. स. समयमात्र पण. गो. हे गौतम. मा. म था प्रमादी (प्रमाद न कर.) २८

અમાં કહ્યું જે આપણે સ્નેહ ઘણા કાલનો છે. તે તું નિવાર. મ કેવલ ઉપજે
 હમ કહ્યો, પણ જાત્રા જાવો નથી કહ્યો.

૮ વહી ભગવતી સતક ચડદમે ઉદેતે સાતમે કહ્યો. જે.

રાયગિહે જાવ પરીસા પડીગયા ગાયમાદિ શ્રમણે ભગવં
 મહાવીરે ભગવં ગોયમં યવં વયાસી ચિરસં સિઠાસિ મે ગોયમા
 ચિરસંમુ ઔસિ મે ગોયમા ચિરપરી ચયૌસી મે ગોયમા ચિરજૂસિ
 તૌસિ મે ગોયમા ચિરાણુ ગત્તોસિ મે ગોયમા અણંતરં દેવલોણ
 અણંતરં માણુસે ભવે કિપરં મરણકાયસ્સ ભેદ્દાઇત્તૌ યુયાદો વિ-
 તુલા એગઠા અવિસેસ મણાણત્તા ભવિસામો.

અર્થ:—રા. રાજગૃહ નગરને વીચે તીહાં ભગવંત શ્રીમાહાવીર સ્વામી ગૌતમને
 કેવલ જ્ઞાનની અપ્રાપ્તિ કરી સ્વદયા જાણી ગૌતમને આસ્વાસન નીમીતે આમંત્રી
 તેહીને આપને અને ગૌતમને હુણદાર તુલ્યતા પ્રતે કેવાને અરથે એ કહેછે. હે ગૌતમ
 આમંત્રણે શ્રમણ ભગવંત શ્રી મહાવીર ગૌતમ પ્રતે આમંત્રી એમ કહે અતીતકાલ લગી
 સ્નેહ થકી મુજસું સંબંધ છે ઇસંચીછે. હે ગૌતમ ઘણા કાલ લગી મુજપ્રતે પ્રસંસા
 છે હે ગૌતમ ઘણા કાલ લગી ચલી ચલી દેશવે મુજને સોં પરીચય છે. હે ગૌતમ
 ઘણું ચીરંકાલ લગી સેવ્યા પ્રતીતીત પાત્ર છે. હે ગૌતમ ચીરંકાલનો મારે પુંટે ચા-
 લ્યોછે. હે ગૌતમ ઘણેકાલે અનુકુલવૃત્તિ ભાવથકી અનુગામી છે. હે ગૌતમ અંતર
 રહીત દેવભાવને વીચે તીહાંથકી પણ અનંતરો મનુષ્ય ભવને વીચે એટલે ત્રીપૃદ
 વાસુદેવને ભવે ગૌતમનો જીવ સારથી હતો. ઘણું સું કહીએ મરણ થકી પછે કાય-
 કાયના ભેદ હેતુથકી એ પ્રત્યક્ષ મનુષ્યના ભવથકી બહુ ચવીને દોવીતી આપ
 દોન્યુનુતુલ્ય સરીખા હુશે. તીયોગ તીહાં તુલ્ય સામાન્ય જીવ દ્રવ્ય બેહુના એકહીજ
 અર્થ કહેતાં પ્રયોજનછે. બેહુને અનંત સુખ પ્રયોજનપણાથકી અથવા નાઠા કહીતાં
 એક ક્ષેત્ર આશ્રીત બેહુ સીદ્ધક્ષેત્રની અપેક્ષા વીસેલ રહીત જીમ હવે તીમ આના-
 નાત્યં નાનાપણા રહીત બેહુના તુલ્ય જ્ઞાનાદી પર્યાય હુસ્યે ઇત્યર્થ.

હમ કીધો કે હે ગૌતમ તાહરે મુજથકી ઘણા ભવનો સ્નેહ છે. ઇહાંથી ચવ્યાં
 બેહુ મુક્તિ જાસું તીહાંથી બેહુતુલ્ય થાસું પણ મુત્ર પાટે અષ્ટાપદ જાવો હમ નથી
 કહ્યો. એહની ટીકા મધ્યે અષ્ટાપદ જાવો કહ્યો છે. તીવારે કહીએ જે ટીકા તો મુલ

सुत्र पाठनो अरथ छे. ए जात्रा जाबो बताव्यो ते कया मुळ पाठ उपर ते पाठ देखाडो. जो पाठमां जात्रा जावानो नाम नथी तो टीकामां कीहांथी आव्यो ?

९. हींस्याधरमी कहेछे जे, सुर्यनी कीरण पकडी अवीलंवीने चडया ते वात खोटी छे. कीरणना पुदगल तो बीस्सा कहा छे उत्राध्ययन अठावीसमे गाथा बारमी कहीछे ते लखेछे.

सदंघयार उजोउ ॥ प्पहा छायातहेइवा ॥ वन्न गंध रस
फासा ॥ पुगगलाणंतु लवंग ॥ १२ ॥

अर्थ:—स. सूभ सूभ शब्द अहंकार. उ. उद्योत रतनादीकनो. प. प्रभाकांती चंद्रादीकनी. छा. छाया सीतली. आ. आतप सुर्यादीकनो प्रसन्नतावड. ए. ए कहुं ते समुचे. व. वर्ण. १२ गं. गंध ८. र. रस ३. फा. फरस १७. पु. पुदगलास्थिका-यनो बली. ल. ए २७ प्रबोलरूप लक्षण जाणवो ए छ द्रव्यना गुण, लक्षण कहा १२.

कीरण तापना पुदगलने कोइ देवता सरखोपण पकडवाने समर्थ नहीं, जीम पाणीनी धारा पकडीने कोइ चढी न सके तीम.

१०. वली समवायंग सुत्रे कह्यो जे: जंघाचारण साधु रतन प्रभाथी.

सतस्स जोयण सहस्साइं उढं गता तउ पछा तिरियं गइ
पव्वतइ.

अर्थ.—सतर हजार जोजन ऊंवा उतपतिने पछे तीरछी गती करे पण जंघा-चारण सरखा पण सुर्यनी कीरण पकडवा समर्थ नहीं तो कीरण पकडीने चडया कहेछे ते एकांत जुटुं बोलेछे.

११. वली अठावीस लवधीना नाम कहेछे.

१. आमोसही. २. बिपोसही. ३. खेलोसही. ४. जळोसही. ५. सव्वोसही. ६. संभिन्न सोतीया. ७. अन्वधीनाणी. ८. रुजुमति. ९. विपुलमति. १०. चारण ११. आसीबिष. १२. केवल. १३. गणधर. १४. पुर्वधर. १५. अरीहंत. १६. चक्रवर्ति. १७. बलदेव. १८. वामुदेव. १९. खीरासवा महुयासवा सपीयासवा अमीयासवा. २० बीजबुधी. २१. कोठबुधी २२. पादानुसारणी. २३. तेजोलेस्या. २४. सीतल लेस्या. २५ आहारक. २६. वैक्रीय. २७. अखीणमाणशी. २८. पुलाक.

ए अठावीस लवधी कही, ते मध्ये सुर्यकीरण पकडे ते कही लवधी थकी ?

१२. भगवती मध्ये कह्यो, सकसाइ असवड अणगार लवधी फोरवे तेहने

પ્રાયશ્ચિત કહ્યો છે. પ્રાયશ્ચિત લીધા બીન્યા કાઠ કરે તો વીરાદ્ધક કહ્યો. વઢી સ-
તક બીસમે ઉદેસે તથા બીજા ઘણ ઘણે ઠામે લબધી પોરવતાં પ્રાયશ્ચિત વહ્યો છે. જે
ચાતે વિરાદ્ધિક થાય તે ઉપદેશ ભગવંતજી ગૌતમને કીમ દેવે ? વઢી કહે કીરણ
પકડયા બિના ચઢાઈ નહીં તો, પનરસેં તાપસ બેસી કીમ રહ્યા હતા. તથા ગૌતમના
સાધુ શ્રી રીતે ચઢયા ? સર્વ તો લબધીધારી હતા નહીં.

૧૧. વઢી હીંસ્યાધરમી કહેછે જે: પંનરસે તાપસ કેવઢી થયા, એ પળ સુત્ર
વિરુદ્ધ કહેછે. સીદ્ધાંત શ્રીભગવતી સતક પાંચમે ઉદેસે ચોથે કહ્યો જે: સાતમા
દેવલોકના દેવતાયે ભગવતની પાસે આવીને પુછ્યો જે ભગવંત તમારા કેટલા સાધુ
કેવલ પામીને મુક્તિ જાશે. તીવારે ભગવંતે કહ્યો.

મમ સત્તંતેવાસી સયાઈં સીદ્ધીસ્સંતિ.

મારા સાતસે કેવઢી મુક્તિ જાશે; પળ અધિકા નથી કહ્યા. વઢી કલ્પસુત્રમાં
પળ ભગવતને સાતસેં કેવઢીની સંપદા કહી.

૧૪. કદાચીત હીંસ્યાધરમી કહે જે: એ પંદરસેં કેવઢી તો ગૌતમની સંપદામાં
હતા તે માટે સાતસેંમાં ન ગણ્યા, એ પળ જુદું. ગૌતમને શિષ્ય તો ઠામ ઠામ સીદ્ધાંત
મધ્યે પાંચસેંહ વહ્યાછે અને કલ્પસુત્રમાં પળ પાંચસેં સાધુ ગૌતમને અને સુધર્મા
સ્વામીને વહ્યા છે.

૧૫. તથા કૃતમ વસ્તુની સ્થિતિ સંસ્થાતા કાલની સુત્રપાઠે ભગવતી મધ્યે
કહીછે, તો ભરથના કરાવ્યાં બીંબ શ્રીમાહાવીરના વારા લગે કીમ રહે ? અને ગૌતમ
કીમ વાંદે ? તે બીચારી જોજો.

૧૧. નમોથુળંનો પાઠ સુત્રની સાલે.

હીંસ્યાધરમી નમોથુળં કહેછે તેહને છેડે.

જિયમયાણં ॥ જેઅર્ઘાસિદ્ધા ॥ જેઅભવિસ્સંતણાગ્-
કાલે ॥ સંપદાવટ્ટમાણા ॥ સવ્વેતિવિહેણંવંદામી ॥ ૧ ॥

અર્થ—જી. સાત પ્રકારના ભય રહીત. જે. જે અતીતકાલે તીર્થંકર થઈ સીદ્ધ
પર્યાયપણું પામ્યા. જે. જે અનાગત કાલે તીર્થંકર પર્યાય પામી સીદ્ધપણું પામશે. સ.
સંપ્રતીતે હમણાં વર્તમાનકાલે જે સીદ્ધ થાયછે, એટલે વર્તમાને જે મહાવીરેહમાં
છદ્મસ્યપણે બીચરેછે તે. સ. સર્વ તીર્થંકરપણે, તિ. મન વચનને કાયાએ ત્રીવીધે કરી.
ખં. હું વાંદુહું. ૧.

ઁટલો અધીકો પાઠ કહેલે. તે વાત સુત્ર વીરુદ્ધલે. આવતા કાલના તીર્થકર હજુસુધી અવીરતી અપચલાની ચ્યારે ગતી મધ્યે હોવે તે કીમ વંદાલ ? પળ ઁમ જાળે જલે ગુણ રહીત આવતા કાલના તીર્થકર દ્રવ્ય નીલેપેલે, તે વાંદલા માનીલ તો ગુણ રહીત થાપના નીલેપો વાંદતા શેહેલ થાલ, પળ ઁમ નથી. ઠામ ઠામ સીદાંત મધ્યે નમોથુળં ઁંદ્રે કીધાં, તથા ઁવલાલ મધ્યે રાજા કુળીકે કીધાં. અવંડને સીધે કીધાં. રાયપસેળી મધ્યે સુરીયામે કીધાં. રાલપસેળી મધ્યે રાજા પરદેશીયે કીધાં. મગવતી મધ્યે લંધક મુનીલ કીધાં. જ્ઞાતા મધ્યે અરળક શ્રાવકે કીધાં, ઁમ અનેક ઠામે નમોથુળં કહાંલે, તીહાં સીદલને નમોથુળં કહો તીહાં લેલો પદ ઠાળંસપલાળં કહો અને અરીહંતને નમોથુળં કહો તીહાં લેલે ઠાળં સંપાવીઓ કામ્પસ ઁટલા લો કહો, સેલપદ કોલ સુત્રમાં નથી કહાં, તે માટે પ્રલેપીને વધાર્યા લે.

વલી હીંસ્યાધરમી કહે લે જલે નમોથુળં તો ઁંદ્રનો કહો થીયો લે. સીદાંતતો ગળધરના મુલ વીના લોડાય નહીં. સુલમદેવ ગર્ભમાં ઁપના તીવારે ઁંદ્રે પોતાના મ-નથકી જોડયો નથી. પુર્વ મુવના સમટ્ટી સાધુ હતા તે પંડીત મરળ કરી ઁંદ્રપળે ઁપના તે સું નમોથુળાદીક ઘળા પદાર્થ જાળતા ન હુતા ! તથા માહાવીદેહ લેલે સાલ્વતા નમોથુળા લે કે નથી તે જોવો. જીહાં વીધમાન જીન લે તીહાંકળે કામ્પસ ઁ અંતપદ લે સેલપદ નથી. ઁટલાં પદ નલાં કેમ જોડયા લે ?

૧૨. ચ્યાર નીલેપાનો જાળપળો.

હીંસ્યાધરમી કહેતે જલે ચ્યાર નીલેપા સુત્ર મધ્યે કહા લે. ૧ નામ નીલેપો. ૨ સ્થાપના નીલેપો. ૩ દ્રવ્ય નીલેપો. ૪ માવ નીલેપો. તે માટે સ્થાપના નીલેપો માનીલ લીલ ઁમ કહે લે, તે વાત સુત્ર વીરુદ્ધ કહે લે. શ્રી અનુજોગદ્વાર મધ્યે સુત્રે ચ્યાર નીલેપા કહા લે તે સત્ય લે, પળ ચ્યાર નીલેપા વંદનીક તો કહા નથી. ઁક માવ નીલેપો વંદનીક કહો લે.

નામજિળાજિળ નામા ॥ ઠવળાનિલેપોજિળંદપડીમાર્ડ ॥
દલ્વજિળાજિળસરીર ॥ માવજિળાજિળઅરીંહતા. ॥ ૧ ॥

ઁ ચ્યાર નીલાપાનો સ્વરુપ કહો, હલે ચ્યાર નીલેપાનો અર્થ કીસ્તારીને સુત્ર અર્થરુપ કહે લે. અનુજોગદ્વાર મધ્યે પ્રથમ ચ્યાર નીલેપા આવસ્યક ઁપર દે-લાડયા લે. પલે સુત્ર શબ્દ ઁપર દેલાડયા લે. પલે લંધ શબ્દ ઁપર દેલાડયા લે.

પછે જે જે વસ્તુ જગત મધ્યે વરતે છે તે તે વસ્તુ ઉપર ઉતારવા. એ કહી મુક્યો છે: તે અનુસારે.

૧. અરીહંત શબ્દના ચાર નીચેના કહે છે.

૧ નામઅરીહંત. ૨ થાપનાઅરીહંત. ૩ ધ્રવ્યઅરીહંત. ૪ ભાવઅરીહંત.

૧. તીર્થાં નામ અરીહંત તે માતા પીતાયે પુત્રનો નામ રુઝ્મો, સંતો, નેમો, વીરો, વર્ધમાન, જીનદત્ત, જીનરક્ષક, જીનપાલક, એવા અરીહંતને નામે નામ દીધાં જીમ અરહણ્ સમણોવાસણ્ ઇત્યાદીક નામ. અરીહંતનામ શરીરપણા માટે નામ અરીહંત, પણ અરીહંતના ગુણ રહીતપણા માટે (અવંદનીક) વાંદવા જોગ નથી.

૨. થાપના અરીહંત તે અરીહંતના શરીર સરસ્થો આકાર કીધો. કાષ્ઠ, પાશ્વાળ, માટી ચીત્રામ, ચુંચરા, પીતલ, ધાતુ, પ્રમુખનો તેહને વીશે અરીહંતનો ભાવ આરોપ્યો, પીળ અરીહંતના ગુણ નથી તે માટે અવંદનીક જીમ મહીનાથ સ્વામીયે પોતાની મુરતી કરાવી. તથા ૧ રુઝ્માનના. ૨. વર્ધમાના. ૩. ચંદ્રાનના. ૪. વારીચ્છેના. પર્વતે, દેવલોકે, સાસ્વતી કહી છે. પીળ ગુણ રહીતપણા માટે વાંદવા જોગ્ય નથી.

૩. ધ્રવ્યઅરીહંતના પાંચ ભેદ. ૧ જાળગસરીર. ધ્રવ્યઅરીહંત. ૨ ભવીયસરીર ધ્રવ્યઅરીહંત. ૩ લોકીક ધ્રવ્યઅરીહંત. ૪ કુપ્રાવચનીક ધ્રવ્ય અરીહંત. ૫ લોકોત્તર ધ્રવ્યઅરીહંત. નામ, સ્થાપના અરીહંતનો અર્થ શુભમ્ય.

૧. શ્રી અરીહંતદેવ મુક્તિ ગયા તેહનું શરીર પડયું છે. તે શરીર જાળગસરીર ધ્રવ્યઅરીહંત કહીએ. જીમ એ ઘૃતનો ઘડો હતો તીમ.

૨. તથા ગ્રહવાસે વસતા અરીહંત હજુસુધી અરીહંતના ગુણ આગમીકાળે આવશે. હજુસુધી આવ્યા નથી, તે ભવીયસરીર ધ્રવ્યઅરીહંત જીમ એ ઘૃતનો ઘડો હોસ્યે, પણ હજી થીયો નથી તીમ.

૩. તથા લોકીક ધ્રવ્યઅરીહંત તે સનુમે વાસીને જીતો તે ચક્રી, વાસુદેવ, રાજાદીક.

૪. તથા કુપ્રાવચનીક ધ્રવ્યથકી અરીહંત તે ચોત્રીશ અતીસય વીના દેવ કહાવે, હરી, હર, બ્રહ્માદીક તે,

૫. તથા લોકોત્તર ધ્રવ્યઅરીહંત, તે ગોસાહ્યા પ્રમુખ; જીનસાસનમાંથી કેવ-

लज्जान वीना अरीहंत कहेवाणा, ते लोकोत्तर ध्रव्यअरीहंत ए पांच भेद ध्रव्य-अरीहंत नीक्षेपाना कहा.

४. भावअरीहंत ते लोकोत्तरपक्षे केवलज्ञानादी सर्व गुण सहीत वरतेछे वंदनीक वांदवा जोग्य छे. ए अरीहंतपदना चार नीक्षेपा कहा.

२. हवे गुरु आचार्य पदना चार नीक्षेपा कहेछे.

१ नामआचार्य. २ थापनाआचार्य. ३ ध्रव्यआचार्य, ४ भावआचार्य.

१. नामआचार्य ते कोइ जीव तथा अजीवनो नाम आचार्य दीधुं ते नामआचार्य.

२. थापनाआचार्य ते काष्ठ, पाखाण, पीतल, चीत्राम, चुंथरानो करी आचार्यपणे मान्यो, ते थापनाआचार्य. ए नामने थापनाआचार्य गुण रहीतपणा माटे अवंदनीक.

३. ध्रव्यआचार्यना पांच भेद. १ जाणगशरीर ध्रव्यआचार्य. २ भवीयशरीर ध्रव्यआचार्य. ३ लोकीक ध्रव्यआचार्य ४ कुमावचनीक ध्रव्यआचार्य. ५. लोकोत्तर ध्रव्यआचार्य ए पांच भेद. हवे तेनी समजण कहेछे.

१. तीहां गुणवंत गुरुये काल कीधो, तेहनो शरीर पडयोछे. ते शरीर नाम जाणगशरीर ध्रव्यआचार्य, जेम ए घृतनो घडो पुर्वे हतो तेम.

२. शरीरनो धणी कालांतरे आचार्यपणो पामशे, पण हजी पाम्यो नथी. ते भवीयशरीर ध्रव्यआचार्य. जेम ए घृतनो घडो यासे तेम.

३. लोकने बोहोतेर कळा शीखावे ते लोकीक ध्रव्यआचार्य.

४. त्रणसें त्रैसठ पाखंडीना गुरु, ते कुमावचनीक ध्रव्यआचार्य.

५. जीनमारग मध्ये हीणाचारी, छकायनी दया रहीत, पांच माहावृत रहीत, आधाकरभी आदी दश दोष आहार उपध्य, उपाश्रय शेवे; ते लोकोत्तर ध्रव्यआचार्य ए पांच ध्रव्याचार कहा, पीण गुण बीना अवंदनीक.

४. भावआचार्य ते लोकोत्तरपक्षना साधु सतावीस गुण सहीत: केसी, गौतम, सुधर्म, जंबु, प्रमुख ते भावआचार्य गुणवंत वंदनीक. ए गुरु आचार्यना चार नीक्षेपा कहा.

३ हवे धर्म शब्दना चार नीक्षेपा कहेछे.

१ नामधर्म. २ थापनाधर्म. ३ ध्रव्यधर्म. ४ भावधर्म. तेनो बीस्तार.

१. नामधर्म ते कोइक जीव अजीवनो नाम धर्म, धर्मदास, धर्मचंद, धर्मसी, नाम दीधो ते नामधर्म अवंदनीक.

થાપનાધર્મ તે ધર્મવંતનો. આકાર આલેખ્યો, કાષ્ઠ, પાશ્વાળ, ધાતુ, ચીત્રામ, ચુંથરાદીકનો તે થાપનાધર્મ. ગુણ વીના અવંદનીક.

૧. ધ્રવ્યધર્મના પાંચ ભેદ, ૧ જાણગશરીર, ધ્રવ્યધર્મ ૨ ભવીયશરીર ધ્રવ્ય-ધર્મ. ૩. લોકીક ધ્રવ્યધર્મ. ૪ કુપાવચનીક ધ્રવ્યધર્મ. ૫ લોકોત્તર ધ્રવ્યધર્મ.

૧. ધર્મવંતનો શરીર જીવ વીના પડ્યો હોય તે જાણગશરીર ધ્રવ્યધર્મ. જેમ એ ઘૃતનો ઘડો હતો તેમ.

૨. એને સરીરે આગલી કાલે એહને ધર્મના ગુણ આવશે, પણ હજુ આવ્યા નથી. તે ભવીય શરીર ધ્રવ્યધર્મ, જેમ એ ઘૃતનો ઘડો થાશે પણ હજી લગે થીયો નથી તેમ.

૩. લોકીક ધ્રવ્યધર્મ તે ગામ, નગર, દેશ, ન્યાત, જાત, કૂલનો, જીત આચાર પાલે તે લોકીક ધ્રવ્યધર્મ.

૪. કુપાવચનીક ધ્રવ્યધર્મ તે ત્રણશે ત્રેસઠ પાશ્વંડીના મત દાનધર્મ, સુચીધર્મ, જાત્રા, સ્નાન, શ્રાદ્ધ, જાગ, હોમ, દેવ દેવીના દેહરાંડિયાદીક કુપાવચનીક ધ્રવ્યધર્મ.

૫. લોકોત્તર ધ્રવ્યધર્મ તે ગોસાલામત, જમાલીમત તેહનો જ્ઞાનદર્શન, ચારીત્ર, પર્વ પ્રમુખ ને છકાંયનો વધકરી ધર્મ માને તે.

૪ ભાવધર્મના બે ભેદ. ૧ સુતધર્મ જ્ઞાન દર્શનરૂપ. ૨ ચારીત્ર ધર્મ વીરતો તપરૂપ સાધુ ને શ્રાવકનો આચાર, આરંભ પરીગ્રહ રહીત વીચ્છેદ કચાય રહીત એ ભાવધર્મ લોકોત્તર તે વંદનીક.

એ દેવ, ગુરુ ધર્મના ચાર નીક્ષેપા કહ્યાછે, ઇમજ જાવ આવસ્યક પ્રમુખ ઘણા પદાર્થના ચાર નીક્ષેપા અનુજોગદ્વાર સુત્રમાં કહ્યાછે, તે મધ્યે એક ભાવ નીક્ષેપો લોકોત્તર પક્ષનો વંદનીક સેવ્યભેદ અવંદનીક જાણવા.

૧. હવે કોઈ હિંસ્યાધરમી કહેશે જે તીર્થકરના ચાર નીક્ષેપા વંદનીક છે. તે અમે વાંદીએછીએ. તેનો ઉત્તર. જો તીર્થકરનો નામનીક્ષેપો વાંદવો તો તીર્થકરને નામે અનેક પુરુષછે. રુઝખો, સાંતો, નેમો, વીરો, વર્ધમાન, એહને તીર્થકરના નામના શરીરપણા માટે વાંદતા કેમ નથી? તેવારે હિંસ્યાધરમી કહેશે જે, લોગશ મધ્યે ચોવીશ તીર્થકરના નામ લીજેછે. તે નામ નીક્ષેપો વાંદીએ છીએજનો. તે ઉત્તર. લોગશ મધ્યે ચોવીશ તીર્થકરના નામ લીજે તેતો નામ સંજ્ઞાછે તે નામ નીક્ષેપો નથી અનુજોગદ્વાર મધ્યે કહ્યોછે જે.

नामाणी जाणि काणिय ॥ दव्वाणय पजवाणवा ॥ तेसिं
आगम निहस ॥ नामतिपरुवियासन्ना. ॥ १ ॥

अर्थ-ना. नांम. जा. जे कोइक. द. जीव अजीव ध्रव्यना. गुज्ञानादीका अनेक
रुपादीका गुणना. प. नारकादीकना अनेक, कृष्णपणादीक नाम जीवना नाम
जीवजतुं आत्मा प्राणी इत्यादीक आकाश नाम आकासधं तारा पथव्योम अंतर
इत्यादी गुण नाम ज्ञान बुद्धि बोध तथा रूप, रस, गंध, स्पर्श, इत्यादीक तथा
पर्याय नाम नारकी त्रीयंच नरदेव तथा एक गुण कृष्ण इत्यादीक. भा. आगम ज्ञा-
नरूपणी जे कसोटीने वीखे नाम पदवी संज्ञारूपणी जीम सोनुं, रुपुं, कमोटाए प-
रखे तीम सोना रुपा सरखा जीव पदार्थ परखीने कीजे, नामादीकनुं ज्ञान
ते कसोटी छे.

लोगम मध्ये नाम छे, ते तो मुक्ति गया भाव सीद्ध नीखेपा मध्ये वरतेछे.
ए नाम नीखेपो नहीं. तीर्थकरना नाम अनेरी वस्तु मध्ये पामीए, ते वस्तु नाम
द्वारे तीर्थकर नाम थकी मीले ते वस्तुने नाम नीखेपो कहीए. ते माटे तुमारे मते
जीन नामे जे पुरुष हाय ते मर्व तुमारे बंदनीक जांइए. तेहने कीम नथी बांदता ?
जीवारे चोवीश जीनवर वरतता हता तीवारे नाम तो एहीज हता. पीण नाम
नीखेपो न कहीए साक्षात भाव नीखेपो हतो. खभादीकनो नाम खभादीक तो
ते नाम नीखेपो नहीं, ते नामसंज्ञा कहीए, जे अनेरानुं नाम खभादीक कहेवाय
तेह वस्तुनुं नाम नीखेपो कहीए, ते तमे कां बांदता नथी ?

२. तेथी नजीक थापना नीखेपो तेतो तमे मानोछो. तेहनी चरचा आगळे
कहेवाशे, पेहेला ध्रव्य नीखेपांनी लखे छे.

१. तमे कहोछो जे, भरथेशरे त्रीडंडीआने चरम तीर्थकर थातो जाणीने बां-
दयो. ए ध्रव्य जीन बंदनीक थीयो, पण ए बात तो सीद्धांत मध्ये कीहांय कही
नथी. सीद्धांत मध्ये अंतगढ सुत्रे पांचमे वर्गे श्री कृष्णने नेमनाथ स्वामीए कह्यो जे.

एवं खलु तुमं देवाणुपिया तच्चार्ड पुढवीर्ड उजलीयार्ड
नरगार्ड अणंतरं उव्वटित्ता इहेव जंबुद्वीवेर भारहेवासे पुडेसु
जणवएसु सतदुवार नयरे बारसमो अमम्मो नाम अर्हा भवि-

स्सइ तथ तुम्मं बहुरं वासाइं केवली परियागं पाउणिता सिद्धि-
हिति तएणं से कन्हे वासुदेवे अरहउ अरिठनेमी अंतिए एय-
मठं सोचा निग्रम्म हठ तुठे अफोडेईरत्ता तिवइछेदिइरत्ता सींह-
नायं करेईरत्ता.

अर्थ:-ए. एम. ख. नीश्वे. तु. तमे. दे. हे देवातुंमीय. त. त्रीजी. पु. प्रथवी. उ.
उजली, सुष. न. नरकथकी. अ. आंतरा रहीत. उ. नीकलीने. इ. एहीन. जं. जंबु-
द्विपे-२. भा. भरथ खेत्र. पु. खुड. ज. देशने बीखे. स. सयद्वार. न. नगरने बीखे.
बा. बारमो. अ. अभम. ना. नामे. अ. तीर्थकर. भ. थाइश. त. तीहां. तु. तमे.
ब. धणा. वा. वरशनी. के. केवलीनी. प. पर्याय. पा. पाळीने. सि. सर्व कार्य सीद्ध
थाशे मुक्ति जाशे. त. तीवारे. से. ते. क. कृष्ण. वा. वासुदेव. अ. अरीहंत. अ. अरी-
छनेमीने. अं. समीपे. ए. ए अर्थ. सो. सांभळीने. नि. विपाशी. ह. हर्ख. तु. संतोष
पामे. अ. अस्फोट कर्यो, हर्ख करीने. ति. त्रीहुफाळे उदकयो उदकीने. सीं. सींह-
नाद करे करीने.

हे कृष्ण तुं बारमो जीन थाइश एम कळो. ते सांभळीने ओकृष्ण हरख्या,
नाच्या, कुद्या, त्रीपदी छेदी, सींघनाद कीघो, पोताना मन थकी आनंद पाम्या,
पण जीन ध्रव्य जाणीने कोइ गणधरे, साधुए, श्रावके, देवताए, वांदया नहीं. प्रसं-
स्या नहीं. तो ध्रव्य नीखेपो केम बंदनीक होवे ? २ बळी ठांणाग सुत्र नवमेठाणे
भीमाहावीरे सभा मध्ये कळो जे, श्रेणीक राजा मुज शरीखो जीन प्रथम थकी थाशे
आउखो, औगाहणा, परीवार, परंपणा, मुज सरखो करशे एम कळो. पण ते समये
साधु, श्रावके, गणधरे, देवताए, कोइए वांदया नहीं. तो ध्रव्य नीखेपो बंदनीक
कीम होवे ?

३. बळी ज्ञाता अध्ययन आठमे अरणक श्रावक मीथुळानगरीए गया. कुंभ-
राजाने कुंडलनो जोडो आप्यो, पीण अंनेउर मध्ये मल्लीनाथ स्वामी त्रण ज्ञान
स्वायक समकीत सहीत चोसठ इंद्रना पुजनीक हता, तेहने जाणे छे. तो ध्रव्य
नीखेपाने वांदवा कीम न गया ? तथा कोइ साथे बंदणा पोहोचाडी पीण कीम
नहीं ? तथा कुंडल जीन जाणीने भेट केम कीर्धा नहीं ? तो ध्रव्य नीखेपो बंदनीक
कीम होवे ?

૪. વલી છ રાજા મોહનઘરમાં આવ્યાં, ત્યાં મલીનાથ સ્વામીને સાક્ષાત જીન જાળ્યા, પોતાને જાતી સમરણ પામ્યાના, ઉપજવાના, કારણીક જાળ્યા, પણ વંદના કીધી નહીં, તો ધ્રવ્ય નીલેપો વંદનીક કીમ હોવે ?

૫. વલી મલીનાથ સ્વામીની પ્રતિમાને સ્થાપના નીલેપો જાળીને પોતાને જાતીસ્મરણ તથા ચારીત્રનું કારણીક જાળીને વાંદીએ નહીં. તો સ્થાપના નીલેપો પણ વંદનીક કીમ હોવે ?

૬. સમવાયંગ મધ્યે વર્તમાન ચોવીશ જીનના ભાવ નીલેપાના ધળી જીનના નામ ગળધરે લીધા તીહાં કહ્યો.

ઉસમ મજીયં ચ વંદે જિણં ચ ચંદપહં વંદે ધમ્મો સંતં ચ વંદામી વંદે મુનીસુવયં નેમિજિણં ચ વંદામી.

અર્થ—ઉ. રીલ્લભદેવ સ્વામી. મ. અજીતનાથ સ્વામી. વં. વાંદુહું. જી. રાગ દ્વેષના જીતનાર. ચ. વલી. ચં. ચંદ્રપ્રભુ સ્વામી. વં. વાંદુહું. ધ. ધર્મના સ્વામી. સ. સાંતીનાથ સ્વામી. ચ. વલી. વં. વાંદુહું. વં. વાંદુહું. મુ. મુનીસુવૃત સ્વામી. ન. નમીનાથ સ્વામી. ચ. વલી. વં. વાંદુહું.

એ વંદે શબ્દ કહ્યો. અને આવતી ચોવીશીના જીન યાળહાર છે. શ્રેણીક, કુળ્લાદીકના જીવ તેહના નામહીજ કહ્યા, પીળ વંદે શબ્દ ન કહ્યો. હજુસુધી અવૃતી અપચલાળી વરતે છે તે માટે તો ધ્રવ્ય નીલેપો વંદનીક કીમ હોવે ?

૭. વલી ભગવતી શતક નવમે ઉદેશે વત્રીશમે ગંગેય અળગારે શ્રી માહાવીરને ધ્રવ્ય જીન જાળ્યા, તીહાં લગે વાંદયા નહીં. પછે ભંગજાલ પુછી નિઃસંદેહ થયો, સાક્ષાત ભાવ નીલેપે કેવલી જાળ્યા, પછે વાંદયા તે પાઠ લલે છે.

તુપ્પભિઙ્ગણં સે ગંગેય અળગારે સમણં ભગવં માહાવીરં પચ્ચભિ જાળહ સવ્વનુણ સવ્વંદરસી.

અર્થ—ત. જે સમયને લીલે ભગવંત અનંત રોક્ત વરુક્ત કહ્યું તેહીજ સમય પ્રમતિ કહેતાં આદે દેહને તે ગંગેય અળગાર ભગવંત શ્રી માહાવીર પ્રતે જાળે. ઇ. સર્વ વસ્તુના જાળ, સર્વ વસ્તુના દેલ્લળહાર.

તો ધ્રવ્ય નીલેપો વંદનીક કીમ હોવે ?

૮. વલી શ્રી તીર્થંકર દેવ ઘરવાસે હોવે, છકાયને આરંભે વરતે તીહાંલગે સાધુ, ભાવક, વાંદે નહીં અવરતી માટે, તો ધ્રવ્ય નીલેપો વંદનીક કીમ હોવે ?

૯. જુઓ જેઃ ધ્રવ્યનિસ્વેપા મધ્યે ઋણ જ્ઞાન સ્વાયક સમકિત, કેટલાંક અતિ-શય છે. તેહને સાધુ, શ્રાવક, વાંદે નહીં. તો થાપનાનિસ્વેપા મધ્યે જ્ઞાન, દરશન, ચારીત્રનો એકહી ગુણ નહીં, તે વંદનિક કીમ હોવે ? તથા ધ્રવ્યગુરુ ધ્રવ્યનિસ્વેપે વરતે છે, તે પણ સિદ્ધાંત મધ્યે અવંદનિક કહ્યા છે.

૧ ઉપાસગદસાંગ મધ્યે સાતમે અધ્યયને સકદાલ કુંભાર સમકિત પામ્યા પછી સાધુના વેશ સહીત ગોસાલાને પોતાને ઘેર આવ્યો દેખ્યો, તોપણ વાંધો નહીં. લીંગ સાધુનો છે. પણ ગુણ નહીં તે માટે.

૨. તથા સીલંગરાજ રૂપીના શીષ્ય ચારસેં નવાણું ગુરુનો આચાર સીથલ જા-ળીને મુકી ગયા, પણ ધ્રવ્યગુરુ જાળીને પાસે ન રહ્યા.

૩. તથા જમાલીના સાધુ જમાલીને મીઠ્યાત્વી જાળી ધ્રવ્યગુરુને મુકી ભાવગુરુ શ્રી મહાવીર પાસે આવ્યા.

૪. તથા ગોસાલે ભગવંતને તેજુલેસ્યા મુકી, તે દેહીને ગોસાલાના શીષ્ય ધ્રવ્યનિસ્વેપાનો ગુરુ ગોસાલો તેહને મુકી ભગવંત પાસે આવ્યા, તો ધ્રવ્યનિસ્વેપાના ગુરુ વંદનિક કીમ હોવે ?

૫. તથા સાધુ ચારીત્રીયો સાધુને વેસે હોય અને આરંભ, પરિગ્રહ, વિષય, કષાય, સેવે તેહને સાધુ, શ્રાવક, વાંદે નહીં, તો ધ્રવ્યનિસ્વેપો વંદનિક કીમ હોવે ? એમ અનેક સુત્ર સાંચ જાણવી. ભાવનિસ્વેપા વિના વંદનિદ ન હોવે. જો ધ્રવ્યની-સ્વેપો ગુણ વિના વંદનિક નહીં તો થાપના નિસ્વેપો નિર્ગુણ વંદનિક કીમ હોવે ?

૧૦ જીમ પાષાણના લાડુ કર્યા, થાપના લાડુની ઠેરાવી, પીણ મુલ ન માંગે, સ્વાદ ન આવેઃ ઇમજ પથ્થરના ઘોડા, નર, નારી, વનસ્પતિ, જેટલી વસ્તુની થાપના થાપે તેણે તે વસ્તુની ગરજ ન સરે. માતાને અભાવે માતાની થાપના, ભરથારને અ-ભાવે ભરથારની થાપના કીધી; બાલકને દુધની ગરજ ન સરે, સ્ત્રીને ભોગની ગરજ ન સરે. એક પથ્થરના ઋણ સ્વંડ (કટકા) કીધા; એકની ગાય કરી, એકનો વાઘ કર્યો, એકનો દેવતા કર્યો; ગાય દુધ ન દેવે, વાઘ મારે નહીં, દેવ તારે નહીં. તો થાપના નિસ્વેપો કયન માત્રહીજ છે, પણ ગુણ રહીત, માટે ગરજ ન સરે તે વીચારજો.

૧૧. તથા હીંસ્યાધરમી કહેછે જેઃ ધ્રવ્યનિસ્વેપો અવંદનિક કહોછો, પણ સુત્ર મધ્યે જુઓ, ગર્ભમાં રહ્યા તીર્થકરને તથા તીર્થકરના મૃતક સરીરને હિંદ્રે વાંધા છે,

તો અવંદનિક કીમ હોવે ? તેનો ઉત્તર:—જંબુદ્વીપ પશ્ચિમી મધ્યે છપન દીસાકુમારી જન્મ મહોચ્છવ કરવા આવી. તીહાં જીત આચાર કહ્યો છે. તે પાઠ લેલે છે.

ઉપન્ને સ્વલુ ભો જંબુદ્વીવે ૨ ભગવં તિથયરે તં જીયમેયં
તીત પચ્ચુપન્ન મળાગયાણં અહોલોગ વથવાણં અઠ્ઠહંદિશાકુમા-
રિણં મહાતારીયાણં ભગવર્ડે તિથયરસ્સ જમ્મમહિમા કરિત્તણ.

અર્થ—ઉ. ઉપના. સ્વ. નિસ્વે. ભો. મોહિતિ, આમંત્રણે. જં. જંબુદ્વીપનામા દ્વીપને વિષે. મ. ભગવંત. તિ. તીર્થકર. તં. તે મળી. જી. જીત આચાર છે. ઇ. ઇહ. અ. અતીતકાલ યયા. પ. હવળાં વર્તમાન કાલે છે. અ. અનાગત કાલે થાશે. અ. અધાલોકની. વ. વસનારી. અ. આઠ દિસા કુમારીકા. મ. મોટી રૂપીની ધળીઆળી, ભગવંત તીર્થકરનો. જ. જન્મ મહોચ્છવ મહીમા. ક. કરવાનો આચાર છે.

ઇમ સર્વેં ઇંદ્રે પળ વીચાર્યો. વઢી ઇહીજ સુત્ર મધ્યે સ્વભદેવ સ્વામીના નિર્વાણ સમયે ઇંદ્રે ઇમ વીચાર્યો જે.

પરિનિવ્વુણ સ્વલુ જંબુદ્વીવે ૨ ભરહેવાસે ઉસમે અરહા કોસ-
લીણ તંજીયમેયં તીયચ્ચુપ્પન્ન મળાગયાણં સક્કણંદેવિંદાણં દેવ-
રાયાતીણં તિથયરાણં પરિનિવાણં મહિમં કરિત્તણ.

અર્થ.—પ. પરિનીવૃત મોક્ષ પોહોતા. સ્વ. નિસ્વે. જં. જંબુદ્વીપનામા દ્વીપને વિષે. મ. ભરતસ્ત્રે. ઉ. સ્વભદેવ સ્વામી. અ. અરીહંત. કો. કોસલીક. તં. તે માટે જીત આચાર છે. અ. ઇહ અતીત. પ. વર્તમાન. અ. અનાગત કાલના. સ. સૌધમેંદ્ર. દે. દેવતાનો ઇંદ્ર. દે. દેવતાનો રાજા હુઈ. તી. તીર્થકરનો. પ. પરી નિર્વાણ. મ. મહીમા કરે.

ઇમ સર્વેં ઇંદ્રે વિચાર્યો, તો ઇ પળ વ્યવહાર મધ્યે ગળ્યો. પળ ધ્રુવનિસ્તેપાની ભક્તિ નિર્જરા હેતુ ન ગળી. જો નિર્જરા હેતુ હોવે તો, જીતવ્યવહાર મધ્યે કીમ કહે ? જીમ અનાર્ય પુરુષ મંશ મક્ષણ ધરમ જાળીને મુકે તેહને ધરમ હોવે. અને વાળીયા પોતાના કુલઆચારના લીધા માંશ મક્ષણ નથી કરતા. પળ તે કાંઈ ધરમસ્વાતે નથી. કુલઆચારની રીતે મુક્યો છે. પળ વૃતનો લાભ નહીં. તથા મનુષ્ય કુસીલનો ત્યાગ કરે. ધરમ જાળીને તો તેહને ધરમ થાય. અન મુક્યે, અપવાસ

પચરૂથે, લાભ થાય, પળ અણુત્તરવાસી દેવતા તેત્રીશ હજાર વરશે આહાર કરેછે. પળ તે માટે નોકારસીનો પળ લાભ નથી. એહનો એહવોજ જીતઆચાર છે. તે માટે જીતવ્યવહાર ધરમ મધ્યે ન ગણાય. તથા રાજા, શ્રાવક, સમટ્ટીંણ શ્રી ભગવંતને તથા સાધુને વંદના કીધી, તીહાં જીતવ્યવહાર નથી કહ્યો. તથા એહીજ ભગવંતને માવે વાંદવા આવ્યા. તીહાં જીતવ્યવહાર નથી કહ્યો. અને દેવતા નમોથુંળં કહેછે તે પળ જીતવ્યવહાર મધ્યેજ છે. જે દેવલોકની પ્રતિમા આગલે તથા ગર્ભમાં રહ્યા તીર્થકરને નમોથુંળં કહેછે, પળ સાક્ષાત ભગવંતને વાંદવા આવ્યા, તીહાં ભગવંત હજુર કોઈ નમોથુંળં કહે થકે સું પાપ લાગત ? પળ કોઈ દેવતાને ઇ ચાલ જીતવ્યવહાર એવોજ જણાય છે. તથા તીર્થકર મુક્તિ ગયા પછે ઇંદ્ર ત્રણ થુમ કરાવે. તે પળ ઇંદ્રનો જીતવ્યવહાર છે. જો થુમ કરાવ્યે ધર્મ હોવે તો કોઈ રાજાએ તથા શ્રાવકે કીમ ન કરાવ્યાં ? પીળ ઇમ જાણજો જે દેવતાની કરણી જીતવ્યવહાર મધ્યે છે. પળ મનુષ્ય શ્રાવકે વ્યાંડ ધ્રવ્યનિલેપો વાંચો નથી કહ્યો. તે વીચારી જોજો.

૧૨. વઠ્ઠી હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, થાપના નિલેપા મધ્યે તો શ્રી વિત્તરાગનો ગુણ નથી. પળ આપને ધ્યાનનું કારણ છે. તે માટે વાંદીએ છીએ. તેનો ઉત્તર. જો પ્રતિમા દેલેજ શુભ ધ્યાન આવે તો મઠ્ઠીનાથ સ્વામીનો રૂપ દેલ્લી છરાજા કામવ્યાસ કેમ થયા ? ઉપસમભાવ તો મઠ્ઠીનાથ સ્વામીના ઉપદેશ થકી ઉપનો છે. જો પ્રતિમા દેલે તો સુમધ્યાન આવે, તો એટલા અનાર્થ મનુષ્ય પ્રતિમાને સંહીત કરેછે, તેહને સુમધ્યાન કાં ન ઉપજે ? માટે દયાથી દેશ મુકી વિચાર કરો.

૧૩. નમુનો દેલ્લીને નામ સાંભલે કહેછે. તે ઉત્તર.

વઠ્ઠી હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, નમુનો દેલ્લીને ભગવંતનો નામ સાંભલેછે, તે માટે થાપના વાંદીએ છીએ. તેનો ઉત્તર. સુત્ર ઉત્ત્રાધ્યયન, અઢારમે છેતાલીશમી ગાયમાં કહ્યો છે જે:—

કરકંડુ કલિંગેસુ ॥ પંચાલેસુય દુમ્મહે નમીરાયા વિદિહેસું

॥ ગંધારેસુય નગ્ગઈ ૪૬

અર્થ—ક. કરકંડુક રાજા. ક. કલિંગ દેશને વીલે. પં. પંચાલ દેશને વીલે. દુ. દુમ્મહ રાજા બુધ્યો. ન. નમીરાજા વિદેહ દેશને વિષે બુધ્યો, ગંધાર દેશને વીલે. ન. નિગઈ રાજા બુધ્યો. ૪૬.

१. करकंडुराजाए कर्ळांग देशनो राज मुक्यो. वृखभ देखी बुझ्यो.
२. दुमुख राजाए पंचाल देशनो राज मुक्यो. थंभो देखीने बुझ्यो.
३. नेमी राजाए विदेह देशनो राज मुक्यो. चुडी देखीने बुझ्यो.
४. निगइ राजा गंधार देशनो राज मुक्यो. आंबानो वृक्ष देखी बुझ्यो.
५. वळी एकवीसमे अध्ययने समुद्रपाल चोर देखीने बुझ्यो.

ए पांच जण पांच वस्तु देखीने बुझ्या, पण १ वृखभ, २ थंभ, ३ चुडी, ४ आंबो, ५ चोर, ए पांचने पोताना जातीसमरण उपजवाना तथा संजम लेवाना उपगारी कारण जाणीने कोइए १ वृखभ २ थंभ, ३ चुडी, ४ आंबो, ५ चोर ए पांचने वांदया नहीं, तो कीम बीजा वांदशे ? वैराग्य उपजवानो निश्चे कारण तो पोतानो खयोपसमछे, अने बाहाय कारण तो अनेकछे. भरथेश्वर आरीसा भवनमां केवलज्ञान पाम्या, ते माटे कांइ आरीसा भवनने वांदयो, पुज्यो, नहीं, ते माटे बाहाय कारण वंदनीक नहीं, जीम छ राजा मोहनधर मध्ये मल्लीनाथनी प्रतिमा, देखी, तथा मल्लीनाथने देख्या, पोताना संजमना, जातीसमरणना, कारणीक जाणीने प्रतिनाथने तथा मल्लीनाथने वांद्या कहा नथी. ए सुत्रसाख जाणवी. तथा प्रतिमाने ध्यानने कारण जाणीने जीनमारगी वांदे, तो राजग्रही, चंपा, आळंबीया, तुंगीया, हथीणापुर, द्वारकां वनीता, इत्यादीक नगरीना कोट, खाइ, चौहटा राज-भवन, वैयाना वर्ग, लइ वखाण्या वर्णव्या, तो ते नगरी मध्ये घणा श्रावकना वर्ग, रहीता हुता, राजा पण भगवंतना परम भक्तिवंत हुता. तो ते नगरीमां देहरां कीम न वरणव्यां ? जक्षना देहरां ठाम ठाम कहां ? तो जीननां देहरां कीम न कहां ? तथा भगवंतने वीरहे आनंद, संख, पोखळी, प्रमुखश्रावके चीत्रामनी प्रतिमा पण पुजी नथी कही. आज प्रतिमा वांदवा माटे संघ काढोछो. तो साक्षात भगवंत वित्तरागने वांदवा माटे कोइए श्रावके संघ कीम न काढया ? तेहने धननी सी खोट हती ? तथा सुबाहु कुमार विपाक सुत्रमां तथा उदाइ राजा भगवतीमां एम भावना भावी के, जो भगवंत इहां आवे तो हुं वांदुं, पण इम केणेइ चींतव्यो नहीं जे, संघ काढीने वांदवा जाइए तो प्रतिमा वांदवी कीहां रही ?

केटकाएक दयाना द्वेशी कहेछे जे, प्रतिमा भगवंतनो नमुनोछे. ते वात कीम मीळे ? उवबाइ सुत्र मध्ये कहोछे जे, थीवर भगवंत केहवाछे.

अजिणा जिण संकासा जिणाइव अवित्तहं वागरेमाणाः

અર્થ—અ. પરમ. ઓ. રાગ દ્વેષ જીત્યા નથી, પણ જી. જીત્યા એવા જિન વિત્તરાગ. સ. સરીઆછે. જી. જીન વિત્તરાગનીપરે. અ. સાચાછે. વા. ઉત્તર પડુત્તર કહેતાં થકાં.

ઇમ સાધુને વીરદ કહ્યો, પીળ પ્રતિમાને અજિળા જિળ સકાસા કહેતા પરમ રાગદ્વેષ જીત્યા નથી, પણ જીત્યા એવા જીન વિત્તરાગ સરઆછે, એવો નથી કહ્યો.

મગવંતે દેવાનંદા બ્રાહ્મણીને કહ્યો જે, મગ અમ્મગા પીળ કીહાંઈ ઇમ નથી કહ્યો જે, મમ પઢીમા તો નમુનો કેહેનો હુસ્યે ?

વહી નમુનો તો કેહેનો નામછે જે, ઘણી વસ્તુ પઢી હોવે, તે માંદીથી થોડીસી દેલાદે તે નમુનો કહીએ, પણ વસ્તુ ફેર હોય તો નમુનો નહીં, જેમ સોનાનો નમુનો તે સોનો, પણ પીતલ, તો નહીં. આંબાનો નમુનો તે આંબો, પણ આકડો તો નહીં. હાથીનો, નમુનો તે હાથી પણ ગર્દભ (ગધેડો) તો નહીં. અસ્ત્રીનો નમુનો તે અસ્ત્રી પણ પુતલી તો નહીં. રતનનો નમુનો તે રતન, પણ કાંકરો તો નહીં. એમ ઘણાં દ્રવ્યોંતછે. તીમ જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર ગુણ સહીત સાક્ષાત વિત્તરાગદેવ તેહનો નમુનો તે સાધુ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્રવંત તે, પણ જ્ઞાનાદીક ગુણહીણ પ્રતિમા તે નમુનો નહીં. સાધુનો નમુનો તે સાધુજ, પણ ગોસલા, જમાલીમતી, પાસથા, વેષધારી નિઃનવ તે નમુનો નહીં, ગુણરહીત માટે. અને વેષ સરઆ તેથી સમદ્રષ્ટી, શ્રાવક, તેહને વંદના કરે નહીં. તો શ્રીવિત્તરાગના ગુણ વીન્યા વિત્તરાગની પ્રતિમા કીમ વંદનીક થાય ?

૧૪. નમો બંધીએ લીવીએ કહેછે. તેનો ઉત્તર.

હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, મગવતીને ધુરે નમો બંધીએ લીવીએ એવો પાઠ છે. તેહનો અર્થ નમસ્કાર હોવે. તે ઉત્તર. બ્રાહ્મીલીપીકને તીહાં ઇમ કહેછે જે, અઠાર લીપી અક્ષરની સ્થાપના તે રુઝમદેવસ્વામીએ પોતાની પુત્રી બ્રાહ્મીપતે શિઆવે તે રુઝમદેવનેજ નમસ્કાર થયો. એટલે લીપીકર્મનો સીઆવળહાર તેહીજ લીપી કહીએ. જીમ અનુજોગદ્વારે પાથાનો જાણ પુરુષ તેહીજ પાથો, તીમ લીપીનો જાણહાર, સી-આવળહાર, તેહીજ લીપીક તેહને નમસ્કાર થયો. એજે ભાવ નય પ્રમાણે રુઝમદેવ-નેજ નમસ્કાર શુધર્મ સ્વામીએ કીધો. મુઠ અર્થ તો એહછે. અને કેટલાએક ઇમ કહે છે જે, લીપી વિદ્યાન અઠાર ભેદે સ્થાપના અક્ષર તેહને નમસ્કાર કીધો. થાપના નીલેપો ઠરાવવા માટે ઇમ અર્થ કહેછે. પણ એ વાત મુત્ર વીરુદ્ધછે. તે કીમ જે, જી-નાગમ સીદ્ધાંતવાળી શુધર્મ સ્વામી છત્રાં સીદ્ધાંત અક્ષરરૂપ થાપનાઈ કીહાં હતા ?

બીર નીર્વાળ પછે નવસેંહ દેંસી બરસે પુસ્તકારુઢ જ્ઞાન થયોછે, તો અક્ષર સ્થાપના શુધર્મ સ્વામીએ કીર્તાયી વાંદયા ? વલી માંસારુપે, લીંચત યાપનારુપે, અક્ષર આ-કાર વંદનીક માનો, તો અઢાર લીપીમાં જેટલાં પુસ્તક, લખાણા તે સર્વ અક્ષર-સંજ્ઞા તમારે વંદનીક થાશે. કુરાણ, કીતાબ, પુરાણ, વેદ, જોતીષ, વૈદક, વિકથા વાર્તા, મંત્ર, જંત્ર, તંત્ર, લોકસામુદ્રીક, ઓગળત્રીસ પાપસુત્ર, એ અક્ષર, સ્થાપના માટે સર્વ વંદનીક થાસ્યે, પળ તેહને તો શ્રીવિત્તરાગે ઓગળત્રીસ પાપસુત્ર કહીયા, પળ તુ-મારે તો વંદનીક થાસે. તેહને વાંદતા કીમ નથી ? પાપસુત્ર હમ કહોછો તે ધીચારી જોજો. વંદનીક તો એક ભાવસુત જીન વચન દ્વાદસાંગી સીદ્ધાંતછે. સેસ્વમતના ગ્રંથ અવંદનીકછે.

૧૫. જંઘાચારણ વિદ્યાચારણનો ઉત્તર.

હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, ભગવતી સતક વીસમે ઉદેસે નવમે જંઘાચારણ, વિદ્યા-ચારણ, સાધુએ પ્રતિમા વાંદીછે એમ કહેછે. તે પળ એકાંત જુટું બોલેછે. સીદ્ધાંત મધ્યે કહ્યોછે જે, જંઘાચારણ, વિદ્યાચારણ, સાધુ લવધી ફોરધીને પ્રથમ માનુષોત્તર પર્વતે જાય. પછે નંદીશર આઠમે દ્વિપે જાય. પછે રુચકદ્વિપ પંદરમે જાય, એ વાત સાચીછે, પળ ઠાળાંગ સુત્રે ચોથે ઠાળે માનુષોત્તર પર્વતે ચાર દીશે ચાર કુટ કહ્યાછે. તે ભવનપતિના ઇંદ્રના આવાસ કહ્યાછે, પળ પ્રતિમાને કાજે સીદ્ધાયતન કુટ મુલગોજ નથી કહ્યો, તો પ્રતિમા માનુષોત્તર પર્વતે કીયાંથી ? અને વાંદસે કીયાંથી ? તે પાઠ ઠાળાંગ સુત્રના ચોથા ઠાળાના બીજા ઉદેસા થકી લખ્યોછે.

માણુષુત્તરસળં પવ્વયસ્સ ચડદિસિં ચત્તારિકુટા પન્નત્તા તં-જહા રયણે ૧ રયણુંચય ૨ સવ્વરયણે ૩ રયણસંચણ ૪.

અર્થ—મા. માનુષ્યોત્તર પર્વતને. ચ. ચાર દીસે. ચ. ચાર. કુ. કુટ સીંચર. પ. કહ્યા. તં. તે કહેછે. ર. રતન કુટ ૧. ર. રતનનો ચય કુટ ૨. સ. સર્વ રતન કુટ ૩. ર. રતન સંચય ૪.

૧. એહના અર્થ મધ્યે પળ હમ કહ્યો જે, ૧ અગ્નીચુળને બીંચે રતન કુટ ગુરુલ-વેણુ દેવનો આવાસ ભુત. ૨. અને નૈરુત્યચુળાને બીંચે રતનનોચયકુટ. (ગ્રંથાતરે એહનો નામ વેલંબમુલ્લદ નામ બીજો) તીર્થાં વાયુકુમારના વાસછે. ૩ તથા ઇસાન-ચુળાને બીંચે. સર્વ રતનકુટ તે વેણુદાહી નામે સુવર્ણકુમારના ઇંદ્રનું આવાસ ભુત-

કુટ છે. તથા વાવ્યસ્થુળને વીચ્છે રતનસંચય કુટ એહનો વીજો નામ પ્રમંજનકુટ વાયુકુમારના ઇંદ્રનો આવાસ ભુત છે. એ ભાવ દ્વિપસાગર પન્નતિ મધ્યે સંગ્રહણી ગા-
યાની અનુસારે કહ્યો છે. ઇહાં ચાર કુટ ચાર દીસી માટે કહ્યા છે, પણ કોઈએ
ગ્રંથે પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષીણે પ્રત્યેક પ્રત્યેક ત્રીણ ત્રીણ કુટ કહ્યા છે તે એક
એક દેવતા અધીષ્ઠીત છે.

પુવ્વેણ તિન્નિ કુડા ॥ દાહિણુ તિન્નિર અવરેણ ॥ ઉત્તરં
તિન્નિ ભવે ॥ ચઉદિશિ માણુસ્સ નગ્ગસ્સ. ॥ ૧ ॥

સુત્રપાઠે ચાર કુટ કહ્યા, તોહાં પણ સીદ્ધાયતન કુટ ન કહ્યો. વલ્લી દ્વિપસાગર
પન્નતિ મધ્યે સંગ્રહણાનું.

દક્ષીણ પુવ્વેણં રયણકુડં ગુરુલસ્સવેણુ દેવસ્સ સવ્વ રયણંચ
પૂવ તરેણં તેવેણુદાલીસ્સ રયણસ્સ અવર પાસે તિન્નિ વિસમછિ-
ઉણં કુડાઈં વેલંબ સુહયં સયા હોઈ સવ્વ રયણસ્સ અવરેણં તિન્નિ
સમય છિઉણ કુડાઈ કુડં પમંજણસ્સર્ઉ પમંજણ આદિયં હોઈ
વૃત્તોઈહવંતુ સ્થાનકાનુરોધેન ચતારિયુક્તા તથા અન્યાન્યયિદ્વાદ-
સસંતિ પુર્વ દક્ષિણા પરોતરાસુત્રિણી દ્વાદશાંપિચ્ચેકૈકદેવાદ્વિષ્ટા-
નિતિ ઇતિસ્થાનગંવૃત્તો.

મુલસુત્રે ચાર કુટ કહ્યા, ટૂંતિ મધ્યે બાર કુટ કહ્યા. તે મધ્યે ચાર દીસીના
ચાર કુટ મધ્યે ભવનપતિની દાઢા બાર કુટ વીદીશના કહ્યા, તોહાં પણ એક એક
દેવતાનો વાસ કહ્યો, પણ સીદ્ધાયતન માનુસ્વોત્તર પર્વતે ન કહ્યો, તો સીદ્ધાયતન
કુટમધ્યે ન હોવે એણે સુત્રે માનુસ્વોત્તર પર્વતે પ્રતિમા મુલયોજ નથી તો પ્રતિમા
બાંદી કીહાંયકી ?

૨. વલ્લી રુચક પર્વત પણ ચાલીશ કુટ દીશાકુમારીના કહ્યા છે. સીદ્ધાંત
જંબુદ્વિપ પન્નંતી માંહે પાંચ સીદ્ધાયતન કુટ રુચકદ્વિપે સીદ્ધાંત માંહે કહ્યો નથી,
તો રુચકદ્વિપે પ્રતિમા કીહાંયી બાંદી ?

૩. વલ્લી નંદીશર દ્વિપે પ્રતિમા કહી છે, તે પણ નંદીશર દ્વિપને સમશ્ચુત્તરને
બીધે તો નથી કહી. અંજનગીરી પર્વત ચોરાસી હજાર જોજન ઊંચો છે. તે
ઉપર ચાર સીદ્ધાયતન છે તોહાં તો જંબાચારણ, વિદ્યાચારણ, ગયા નથી કહ્યા.

ने तुम एम जाणोछो जे, प्रतिमा बांदीछे तहीं. चेइयाइ वंदीतए ए पाठ उपर कछोछे, पण जो प्रतिमा बांदी पुजीहेत तो प्रत्यक्षपणे वंदइ नमंसइ पाठ जोइ ए वंदे शब्दे तो गुणग्राम करवां अने नमंसइ शब्दे नमस्कार करवो ते तो नमंसइ शब्द तो छेज नहीं. वली वंदमाण जाइजा दसवीकालीक पांचमे अध्ययने बीजे उदसे कछोछे जे, गुणग्राम करतोथको साधु गृहस्थ पासे जाचे नहीं. ए साखे वंदइ शब्दे गुणग्राम करवानो अर्थछे. जो प्रतिमाने प्रत्यक्ष देखी होवे तो नमंसइ शब्द कीम न कछो ? तथा चैत्य वंदणा नमोयुणं कीम न कछु ? अने तमे इम कहोछो जे, चेइ शब्दे प्रतिमा नथी तो चेइ शब्दे शुं बांधो ? ते उत्तर. साधुनी ए रीतीछे जे, आहार, निहार, विहार कार्य करी आवे ठेकाणे आवी बेसे तेहने समोसरण समोसर्या कहीए. अने इरीयावही पडीकमे ते इरीयावही पडीकमतां लोगस्स कहे, ते लोगस्स मध्ये श्रीमावीत्तरागना गुणछेहीज तेहीज चैत्य शब्दे अरीहंतने बांदे ए परमार्थ. घणा जंवता जीन केवली बांधा ते माटे बहु वचने चेइयाइ बहु वचने बांधा कहीए, इहां लोगस्स कहीतां प्रतिमा बिना घणा अरीहंतरूप चैत्यवंदणा ए मध्ये स्यो संदेह रह्यो ? वली मानुखोत्तर पर्वते सीद्धायतन कुट नथी, प्रतिमा पण नथी, तीहां पण चेइया वंदइ ए पाठ छे. तीहां चेइ शब्दे शुं बांधो ? तो इम जाणजो, जे प्रतिमा बीन्या चैत्य श्री वित्तराग केवलीछे तेहज बांधाछे. तीम नंदीशरद्विपे, अने रुचकद्विपे पण अरीहंतनेज बांधाछे मानुखोत्तर, नंदीशर, रुचकद्विपे, वंदणाना शब्दमां कांड फेर नथी. जीहां प्रतिमाछे तीहां पण चेइया वंदइ ए पाठ छे. अने प्रतिमा ज्यां नथी त्यां पण चेइया वंदइ ए पाठछे. कांड फेर नथी, तो इम जाणजो जे, त्रणे ठामे चैत्य वंधा ए ते चैत्य बांधाछे. श्री वित्तराग तो जीहां रहने बांदीए तीहां रह्या वंदाए तो जाणजो सर्वत्र वित्तराग चैत्यहीज बांधाछे. जो प्रतिमा माटे चैत्य कहेसो तो नंदीशर द्विपे. आ पाठ मीलसे जे तीहां प्रतिमाछे ते माटे. पण मानुखोत्तर पर्वते अत्रे मुलथीज प्रतिमा ने शीद्धायतन नथी तीहां. चेइयाइ वंदइ पाठ कीम मलसे ? अने चैत्य शब्दे वित्तराग बांधा ए अर्थ तो सर्व ठामे मलस्ये. तो इम जणजो जे, चैत्य शब्दे श्रीवित्तरागहीज बांधाछे. जीहां साधु आवे, तीहां सम-सर्या कहीएछीए अने चोबीसं स्तवन करे ते चैत्य बांधा कहीए. वली ए जंघाचारण, विद्याचारण, प्रतिमा वांदवा, जात्रा करवा गया, एम कहे छे ते एकान्त जुटुं कहेछे. ते केम जे, जो जात्रा करवा गया होवे तो जंघाचारण रुचकद्विपथकी पाछा बल्या, तीवारे नंदीशरद्विपे आव्या, तीहांथी पोताने ठाम आव्या कहा, पण मानुखो-

ત્તરના ચૈત્ય કીમ ન વાંચા ? તથા ઁંચા પંડગવન જાઈને પાછા વલ્યા, તેવારે નંદનવને આવ્યા તીહાંથી પોતાને ઠામે આવ્યા, તો સોમનસવને અને ભદ્રસાહવનની પ્રતિમા વાંદવા કીમ ન ગયા ? પીળ ઇમજ જાણજો જે, પ્રતિમા વાંદવા નથી ગીયા, પળ ચારીત્રમોહેનીને ઉદે અસંવુઢ અળગાર થઈ લવધી ફોરવી સકસાઈપળે એ પ્રમાદનો થાનક સેવ્યો. વલી પોતાને ઠામે આવ્યા તીહાં પળ કહ્યો જે, ઇહાં ચેઈયાઈ વંદીતે. જો મુની ગામ, નગર, વન, પર્વતને વીચે જીહાં હતા તીહાં પાછા આવ્યા પોતાને ઠામે તીહાં કીયા ચૈત્ય હતા તે વાંચા ? પીળ એમ જાણજો જે પોતાને ઠામે આવ્યા તીહાં ઇર્ષાપંથીક પડીકમી તે મધ્યે ચોવીસંસ્તવ કહ્યા જે તેહીજ શ્રીવિત્તરાગરુપ, ચૈત્ય વાંચા વિત્તરાગ ચૈત્ય તો જે ઠામથકી રહીને વાંદીએ તીહાંથી વંદાય, અને પ્રતિમા તે મુનીરાજના સ્થાનક મધ્યે કીહાંથી ? તે વીચારી જોજો. વલી એહીજ ઉપ-ઉપદેશને છેઢે કહ્યો જે.

તસ્સ ઠાળાસ્સ અળલોઈય અપ્પહીકંતે કાલં કરેઈ નથી

તસ્સ આરાહણા.

એ સ્થાનક લવધી ફોરવીને ગયા તે કાર્ય આલોયા વીના નીંચા વીન્યા કાઢ કરે તો વીરાધક કહ્યા, પળ શ્રી જીનપ્રતિમા જીનશરીચી તેહને વાંદવા જાતાં કાઢ કરે તો વીરાધક કીમ હોવે ? અને મોહનીને ઉચ્ચે અસંવડપણાના કાર્યકરી દ્વિપ, સમુદ્ર, જોવા ગીયા, ચક્રુઈંદ્રાના વીચયના પ્રેર્યાથકા. તેળે કારણે વીરાઢક સુચે હોવે.

વલી હીંસ્યાધરમી કહે, એ પ્રાયશ્ચિતનો ઠામ કહ્યો, તે પ્રતિમા વાંદવા ગયા તે માટે નથી કહ્યો. જાતાં આવતાં અજતના થઈ હોવે તે માટે, આલોચણા કહેછે. તે ઉત્તરઃ તુમે કહોછો જે, સંઘાદીકને કારણે ચક્રવર્તિના સૈન્યચુરે, તોપળ માહા લાભ છે. ધરમ કારજ કરતાં હીંસ્યા છે તે પાપ નહીં લાગે તો એ સાધુ ગગનચારીને છકાય મધ્યે કેહી કાયની હીંસ્યા લાગી ? અને માહાફલ્લ ઉપરાજ્યો તે મધ્યે એ હીંસ્યાનો, પ્રમાદનો, દુચ્છળ ઇયાનો ગણાય ? એ વાર્તા તુમે અસત્ય કહી. જો પ્રતિમા વાંદવા ગયા હોવે તમારે મતે વિરાઢક કહ્યા ન જોઈએ. વલી ભગવત મધ્યે કહ્યો છે જે; આલોચણ લેવા મુની ચાલ્યો, તે વચમાં કાલ કરે તો આલોચણના જાવા થકી આરાધીકહીજ કહીએ. તીમ જીનપ્રતિમા વાંદવાને ભાવે ચાલ્યો તે નિશ્ચે આરાધીકજ કહીએ. પ્રમાદ, અજ્યણાનો ફલ્લ ઇહાં સ્યા માટે ગણાય ?

વઢી હીંસ્યાધરમી કહે; પ્રતિમાને તો ચૈત્ય કહીએ, પળ અરીહંતને ચૈત્ય કીહાં કહ્યા છે ? તેનો ઉત્તર. ભગવતી, ઉવવાઈ, રાયપસેળી, ઠાળાંગ, પ્રમુખ ઘણે ઠામે સાધુને ચૈત્ય કહ્યા છે તે પાઠ લખે છે.

તિલ્હુત્તો આયાહીણં પયાહીણં વંદામી નમંસામી સકોરેમિ સમ્માણેમિ કલાણં મંગલં દેવયં ચેડયં પજુવાસામી.

અર્થ—તી. ત્રણવાર. આ. આદાન ઇટલે બે હાથ જોડીને જમણા કાનથી ઢાબા કાન સુધી. પ. પ્રદક્ષીણા કરીને. વં. વાંદુછું ઇટલે પગે લાગુંછું. ન. નમસ્કાર કરુંછું મસ્તક નમાડીને. સ. સત્કાર દઉંછું. સ. સન્માન દઉંછું. ક. કલ્યાણકારી. મં. મંગલકારી. દે. ધર્મદેવ સમાન. ચે. જ્ઞાનવંતની. પ. સેવા કરુંછું મન, વચન, કાયાએ કરી.

એ પાઠ મધ્યે કલ્યાણં કહેતાં કલ્યાણકારી પ્રત્યે મંગલં કહેતાં મંગલકારી પ્રત્યે, ચત્તારી મંગલં, સુત્રમધ્યે સાહુ મંગલં કહ્યા છેજ, દેવયં કહેતાં ધર્મદેવ પ્રત્યે, ચેરયં કહેતાં જ્ઞાનવંત પ્રત્યે એ દ્વીતીય્યા વિભક્તિના વચન જાણવા.

વઢી સમવાયંગ સુત્ર મધ્યે, ચોવીસ જીનને કેવલજ્ઞાન ઉપનો, જે વૃક્ષ હેઠે તે વૃક્ષને પણ ચૈત્યવૃક્ષ કહ્યા. જ્ઞાન ચૈત્યની નેશ્રાયે. તે હવે સમવાયંગ સુત્રનો પાઠ ચોવીસમે સમવાયેથી લખે છે.—

એણસિણં ચઢવિસાએ તિથકરાણં ચોવીસં ચેડય રુલા પન્નતા તંજહા નિગ્ગોહ તિવન્નેય સાલે પીયએ પીયં ગુહતો હંસરીસેય નાગરુલે સાલેપીલલ રુલેય ? તિંદુયં પાડલં જંબુ આસીથે સ્વલ્લુ તહેવ દહિવન્ને ઉદીરુલે તિલણય અંબગડરુલે અસોગેય ૨ ચંપગ બહુલેય તહા વડસિરુલે તહેવ ધવરુલે સાલેય વલ્લમાણે ચેડયરુલજિણવરાણં ૩

અર્થ:—ચોવીસ ચૈત્યવૃક્ષ હુવા જે વૃક્ષ હેઠે કેવલજ્ઞાન ઉપનો તે વૃક્ષને ચૈત્યવૃક્ષ કહીએ. અન્યર્થ: તે કેહા શ્રી આદીનાથને ન્યગ્રોધ તે વટવૃક્ષ હેઠે કેવલ જ્ઞાન ઉપનો. અમજ અનુક્રમે ચોવીસે જાણવા. નિગ્રોધ ૧. સત્તવન ૨. પ્રીયા ૩. પીયંગુ ૪, હુત્ર ૫. સરસહો ૬. નાગ ૭. માલતી ૮. પીલુ ૯. ટીંકરુ ૧૦. પાડલં ૧૧. જાંબુ ૧૨. પીપલો. ૧૩. નીશ્ચે તેમજ, દધીવર્ણ ૧૪. નંદી ૧૫. તીલક ૧૬. આંશો ૧૭. અશોક ૧૮. ચાંપો ૧૯. વકુલ. ૨૦. તીમજ વેતસ ૨૧. તીમજ

ધાવળી ૨૨. સાલ ૨૩. વર્ધમાન ૧૪. એ ચૈત્યવૃક્ષ ચોવીસ જીનવરના જાળવા. એ હેઠે કેવલજ્ઞાન ઉપના માટે.

એ જ્ઞાનની નેશાયે વૃક્ષને ચૈત્ય કહ્યા. તો જ્ઞાનવંત અરીહંતને તથા સાધુને ચૈત્ય કહીએ તે મધ્યે સ્યો સંદેહ ? તે માટે જંઘાચારણે પણ ચૈત્ય શબ્દે વિત્તરાગ, તીર્થકર, અરીહંત, કેવલજ્ઞાની, પ્રત્યે વાંચ્યા છે. પ્રતિમા વાંદી કહેસ્યો તો માંનુશ્વોત્તર પર્વતે પ્રતિમા નથી ત્યાં શું કહેશો ? એને પાઠ તો ત્રણે ઠામે સરસા છે, અધિકો ઓછો નથી. જીઠાં પ્રતિમા છે ને જીઠાં પ્રતિમા નથી તીઠાં પાઠ ફેર નથી, તે માટે પ્રતિમા વાંદી છે સુત્ર વિરુદ્ધ કહે છે.

૧૬. આણંદ શ્રાવકના આલાવાનો અર્થ.

હીંસ્યાધરમી કહે છે જે, આણંદ શ્રાવકે પ્રતિમા પુજી, વાંદી છે, તે એકાંત જીવું કહે છે ઉપાસગદસાંગે અધ્યયન પેઢેલે પાઠછે તે કહે છે.

નો સ્વલુ મે મંતે કપ્પઈ અજપમિર્ઝય અણઉછિયાણિયાવા અણઉછિયાદેવયાણવા અણઉછિયાપરીગહિયાણિવા અરીહંતચેડ-યાઈ વંદીતેવા નમંસિત્તેવા પુર્વિઆણાલવંતે આલવિત્તેવા સંલવિત્તેવા તેસિં અસણંવા પાણંવા સ્વાઈમંવા સાઈમંવા દાઉવા અણુપદાઉવા.

અર્થ:—નો. નહીં. સ્વ. નિસ્વે. મે. મુજ્જને. મં. મગવંત. નો. ક. ન કલ્પે. અ. આજ પછી. અ. અન્યતીર્થિ. અ. અન્યતીર્થિના દેવ. અ. અન્યતીર્થિના ગ્રહા આચ-ર્યા. અ. અરીહંતના ચૈત્યમૃષ્ટાચારી સાધુ. વં. વાંદવા. ન. નમસ્કાર કરવો. આ. બોલાવવો. સા. વારંવાર બોલાવવો. તે. તેહને. અ. અસન. પા. પાળી. સ્વા. સ્વાદીમ સુખડી. સા. સાદીમ મુખવાસ. દા. ગુરુહેતે ધર્મની બુદ્ધિએ દેવા. અ. આજ્ઞાકરી દેવરાવવો.

ઇમ ભગવંતના મુખ આગલે આણંદ શ્રાવકે અમીગ્રહ કીધો, જે આજ પછી મુ-જને ન કલ્પે. ૧ અન્યતીર્થિ સાક્ષાદીકને. ૨. અન્યતીર્થિના દેવ અનેક પ્રકારના ઇશ્વરાદીકને. ૩ અન્યતીર્થિયે ગ્રહા અરીહંતના ચૈત્ય. અન્યતીર્થિયકી મીલતા શ્રધાયે કરી પાસથા, વેષધારી, ગોસલામતી, જમાલીમતી, જેહનો લીંગ તો સાધુનોછે, પણ જીનમારગયકી. શ્રધા મૃષ્ટ જીનઆજ્ઞા બાદીર પહવા સાધુરુપ ચૈત્ય એ ત્રણ જણને

૧ વાંદુ નહીં. ૨. બોલાવ્યા પેહેલાં બોલું નહીં. ૩. અણસાદીક દાન આપું નહીં, કોઈ દેવાભિ ડગેળવા(દેવતાને પરવસ પડયે)ઈત્યાદીક કારણે વાંદવા પડે, બોલાવવા પડે, અણસાદીક દેવો પડે, તો આગાર પળ નીર્જરાહેતુ જાણું નહીં, તેણે કરી સમ્યક્ત સુદ્ધ, ઇહવો અભીગ્રહ લીધો હવે મુક્તને કલ્પેમું.

કપ્પઈ મે સમણા નિગ્ગંથાફાસુયં ઇસણિજેણં અસણં પાણં સ્વાઈમં સાઈમં વથ પડિગ્ગહં કંબલપાયપુછણેણં પાડીહારિયપીઠ ફલગ સિજા સંથારણ ઉસહમેસજેણં પાડિલામેમાણે વિહરીત્તણ.

અર્થ:—ક. કલ્પે, મે. મુક્તને. સ. શ્રમણ. નિ. નિગ્ગંથ. ફા. ફાસુક. ઇ. ઇસ્વ-
ળીક લેવા જોગ્ય. અ. અન. પા. પાળી. સ્વા. સુસ્વડી મેવાદીક. સા. મુસ્વવાસ. વ.
વસ્ત્ર. પ. પાત્રા. કં. કંબલ. પા. આગલે માંડવાનું. તથા રજોહરણનો પુંછળો. પી.
વાજોઠ. ફ. પાટીયું. સી. સ્થાનક. સં. દર્ભાદીક સંથારો. ડ. ઓસ્વધ કીરીયાતા-
દીક. મે. વર્ણાદીક ગોળી. પ. તેહને વિહરાવવું નિત્યમેવ ઇહવા મનના અભીગ્રહ.

કલ્પ્યામધ્યે તો દેવ અરીહંત તે તો શ્રીમાહાવીર, અને ગુરુ સાધુ, ઇ બેહુને
વાંદવા બોલાવવા,ને પ્રતિલાભવા. કલ્પેતે કહ્યા.હવે સ્વયમત ગ્રહીત પ્રતિમા વાંદવી કલ્પે
તો ઇહાં પ્રતિમા કહેત. પળ તે તો મુત્ર મધ્યે છેજ નહીં. રાખ્યા બોલમધ્યે તો પ્રતિમા ન
કહી, અને વોસવ્યામધ્યે પળ પ્રતિમા નથી કહી, જીનમતના દેવ,ને ગુરુ, વાંદવા રા-
ખ્યા અને અન્યમતના દેવ, ગુરુ, વોસરાવ્યા. જીનમતના વીટલસાધુ તે પળ વોસરા-
વ્યા ઇ અર્થ છે.

હવે હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, વોસરાવ્યા મધ્યે અન્યતિર્થિં ઇ ગ્રહ્યા ચૈત્ય વાંદુ નહીં,
તે પ્રતિમા આશ્રી કહ્યોછે ઇમ કહેછે, ઇ વાત મુત્ર વીરુદ્ધ કહેછે, તે કેમ જે, જીનની
પ્રતિમા બેઠી પદમાસણે, ઇ વલી આયુદ્ધ, અસ્વારી, અસ્ત્રી રહીતછે. અને અન્યમતીની
પ્રતિમા સંજોગી, આયુદ્ધ, અસ્ત્રી, અસ્વારી, સહીતછે. તે રીત આજ મુર્ત્વલોકછે, તે
પગ જાણેછે જુદી જુદી ઓલ્લેછે. તો અન્યતિર્થિંની પ્રતિમાને ઠામે જીનમતની
પ્રતિમાને કીમ માંડશે ? તથા બ્રહ્મા, વિસ્તુ, મહેશ, ગણેશ, માતા, હનુમાન, સ્વેત્રપાલ,
ઈત્યાદીક શું જાણશે જીનપ્રતિમા આવી જુદી પડે. તે તો બીચારતા નથી, તે માટે
પ્રતિમાને અર્થ ન મીલે. વલી જો પ્રતિમાનો અર્થ કરશો તો તીહાં ઇમ કહ્યો છે જે,

૧ અન્યતિર્થિને. ૨ અન્યતિર્થિના દેવને. ૩ અન્યતિર્થિંઘ ગ્રહા ચૈત્યને ? વાંદુ નહીં
૨ બોલવું નહીં ૩ દાન દીધું નહીં એ ત્રણ બોલ નીચેધ્યા, તો જુઓ ચૈત્ય શબ્દે
પાસથા, વેષધારી, નીઃનવ, ઉપર તો એ ત્રણ બોલ મીલે, જે બોલાવ્યા બોલે, દાન
દીધું લ્યે, પણ ચૈત્ય શબ્દે પ્રતિમા હોવે તો, બોલાવી કેમ બોલે, તથા દાન કીમ
લે તે કહો ? પણ હિંસ્યાધરમીના મનમાં એ વાત જે અન્યમત ગ્રહીત પ્રતિમા નીચે-
ધીએ તો પોતાની ગ્રહી પ્રતિમા માનવા ઠહીરે. પણ એ વાત સુત્ર ન્યાયે ઠહીરી નહીં
તે બીચારી જોજો.

બલી હિંસ્યાધરમી કહેશે જે, જીનપ્રતિમા બોલે નહીં. દાન લેવે નહીં, તે માટે
પ્રતિમા અર્થને વીષે નીચેધોલો, તો અન્યતિર્થિના. દેવ કીહાં બોલાવ્યા બોલે, દાન
દીધાં લ્યે, તે ઉત્તર. જીનના દેવ બોલેલે, દાન લ્યેલે, તો બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ, ગ-
ણેશ, માતા, હનુમાન, નારદ, આહાર લેતા કે ન લેતા ? સ્વયમેવ જીવતા હતા
તીવારે આહાર લેતા, તે બીચારી જોજો. અન્યતિર્થિના દેવ ઉપર તો મુખે એ ત્રણ
બોલ ઠહરેલે, પણ પ્રતિમા ઉપર ન ઠહરે તથા જે પ્રતિમાને પોતાના દેવ કરી અન્ય-
તિર્થિંઘ માન્યા તેહને તુમે દેવ કરી ન માનો તથા અન્યતિર્થિના દેહરામાં રહી જીન
પ્રતિમા તે તમે ન માનો ઠામફેર માટે, તો તુમારો બાપ કાર્ય વિશેલે ચંડાલને ઘેરે
બેઠો હોય તે વેલાએ તમારો બાપ સ્વરો કે નહીં ? જો એ તમારો બાપ તો તે તમારો
દેવ. બલી અન્યતિર્થિને દેહેરે ગઈ પ્રતિમા તે અવંદનીક થઈ, તો સાધુ અન્યતિર્થિના
આશ્રમમાં ઉતર્યા તે વેલા ગુરુ કરીને માનો કે નહીં ? જો ચંડાલને ઘેરે બેઠાને બાપ
માનો, મઠમાં ઉતર્યા સાધુને ગુરુ કરી માનો, તો અન્યતિર્થિને દેહેરે ગઈ પ્રતિમાને દેવ
કરી કીમ ન માનો ?

બલી અન્યતિર્થિયે ગ્રહા ચૈત્ય શબ્દે પ્રતિમા માનસો, તો ધ્રવ્યલીંગી, પાસથા,
નિઃનવ વેષધારી, વીટલસાધુ, ક્યા બોલમધ્યે વોસરાવ્યા ઠહરાવશો એ પણ અવંદ-
નીકલે, જો કહેસે અન્યતિર્થિમાં ગળીએ તો ચોટા પડે ભગવતી શતક પેહેલે પન્ન-
વળા પદ વીસમે સે લેગી દંસળ વાવનગ સમકીતના વમનહાર પીળ સયલીંગી કહ્યા,
પણ અન્યતિર્થિમાં નથી કહ્યા, અને અન્યતિર્થિના દેવમાંતો નથીજ, પછે અન્યતિર્થિ
ગ્રહા ચૈત્યમાંજ પણ ગળાસે તો નહીં, તો ચોથો બોલ સુત્રપાઠે દેલાહો ? બલી સ્વય-
મત્ના ગ્રહા ચૈત્ય, દેહરા, પ્રતિમા, આણંદ શ્રાવક, વાંદે તે પાઠ દેલાહો, તે બીચારજો.

૧૬. અંબડ શ્રાવકના આલાવાનો અર્થ.

જેમ સમકીતની વીધ આળંદ શ્રાવકે કહી છે, તેહીજ રીત સર્વ શ્રાવક સંત્ર, પોત્તલી, પ્રમુત્ત છે કોઈ વાતનો ફેર નથી તે ઉપરાંત ઉવવાઈ સુત્રમાં અંબડ શ્રાવકને અર્ધાકારે ણ્દવો પાઠ છે જે.

અમંડસ્સણં પરીવાયસ્સ નોકપ્પઈ અઉછિણ્ણવા અણઉછિણ્ણા-
દેવયાણિવા અણઉછિણ્ણ પરીગ્ગહિયાણિવા અરીહંત્તેવ્વેદ્યાઈ વંદિ-
ત્તણ્ણવા નમંસિત્તણ્ણવા જાવપજુવાસિણ્ણવા ણણથઅરીહંત્તેવ્વ અરીહંત
વેદ્યાણિવા.

અર્થ.—અ. અમંડ સંન્યાસીને. નો. ન કલ્પે. અ. અન્યતિર્થિં સવ્યાદીક. અ. અ-
ન્યતિર્થિના દેવ હરી, હરાદીક. અ. અન્યતિર્થિયે ગ્રહા અરીહંતના ચૈત્ય ભ્રષ્ટસાધુ. વં-
વાંદવા. ન. નમસ્કાર કરવા. જા. જાવત પુજા કરવા જાવત શબ્દમધ્યે ઉપરના
બોલ લેવા.

ણ્ણો પાઠ છે જે, ન કલ્પે. ૧ અન્યતિર્થિ. ૨ અન્યતિર્થિના દેવને. ૩, અન્ય-
તિર્થિયે ગ્રહા ચૈત્યને. ૧ વાંદવા. ૨ બોલાવવા. ૩ દાન દેવા ણ ત્રણ બોલતો આ-
ળંદની પેરેજ છે. અને કલ્પે તે મધ્યે અરીહંત તે તો દેવ અને અરીહંતના ચૈત્ય તે
સાધુ ગુરુ ણ બે વાંદવા અરીહંત તે દેવ અને ચૈત્ય તે જ્ઞાનવંત અરીહંતના સાધુ ણ
બે કલ્પે. ણ્ણે કલ્પ્યામાં પણ આળંદની પેરેજ ઠહર્યો, તીહાં શ્રમણ નીગ્રંથ કહીને
ગુરુ રાખ્યા ઇહાં અરીહંત ચૈત્ય કહીને ગુરુ રાખ્યા. ણ્ણે દેવ, ગુરુ, ને વાંદવા
રાખ્યા. ઇહાં હિંયાધરમી કહે છે જે, પ્રતિમા રાખી ચૈત્ય શબ્દે તે ન મીલે. કેમજે
અરીહંત તે પગ દેવ અને પ્રતિમા તે પણ દેવ, તો ગુરુ વાંદવાનો ત્રીજો પાઠ કીહાં
છે ? તે તો નથી. ણ લેખે અંબડને સાધુ ગુરુ છે કે નથી ? જો ચૈત્ય શબ્દે પ્રતિમા
તો ગુરુ વાંદવાનો ત્રીજો પાઠ દેખાહો ? અને અંબડ સાધુને વાંદે છે. અસનાદીક
આપેછે વારવૃત સુત્ર પાઠે કહ્યાં છે. તુમે તો પ્રતિમાને દેવ કરી માનો છો તો ગુરુ
સાધુનો પાઠ કીહાં ? પણ મીથ્યાત્વ મોહનીકર્મને ઉદયે ઓટો અર્થ સુજ્ઞે છે, જે વ-
સ્તુ, શ્રાવકને કલ્પે તે આળંદની પેરે જાણવી તે વીચારી જોજો.

१८ सात क्षेत्रे धन कढावे, ववरावे. तेहनो उत्तर.

वली हींस्याधरपी कहे छे जे, सात खेत्रे धन वावरवो. ते एकांत सुत्र वीरुद्ध कहे छे. सात खेत्रे धन वावरवो ते कीया सुत्रमां कह्यो छे एम पुछवो. तथा आणं-दादीक श्रावके वृत आराध्या, पडीमा आदरी, संथारा कीधा, ते सर्व सुत्रमां कहे छे, पण धन केटलो वावर्यो तथा केटले क्षेत्रे वावर्यो ते सुत्रथी कहो तो प्रमाण. तथा संघ काढया, तीर्थजात्रा कीधी, देहरा कराव्या, प्रतिमा प्रतिष्ठि, इत्यादीक आणंद, संख, पोखलीने, अधीकारे कह्यो होवे तो सुत्र मध्ये देखाडो. श्री माहावीर स्वामीये गौतमस्वामी आगळे केटला खेत्र कह्यां ते कहो. तुमे सात खेत्र कहो छो. ते १ देहरो, २ प्रतिमा, ३ पुस्तक, ४ साधु, ५ साधवी, ६ श्रावक, ७ श्राविका, ए सात क्षेत्र कहोछो, ते श्रीवित्तरागना परुष्या नथी. स्या माटे जे, पुस्तकनो लखवो तो श्री माहावीर स्वामी निर्वाण केडे नवसेंएसी वरशे थयो छे, तो आगळे पुस्तक नीमीत्ते धन काढवानो स्यो प्रयोजन हतो ! ए वीरुद्ध.

वली साधु, साधवीने, काजे धन खरची आहार उपध्य, उपाश्रय, करावे तो ते साधु, साधवीने. कामे न आवे तो साधु, साधवीने, काजे धन स्थाने काढे ? दस बीकाळीक सुत्रे छठे अध्ययने अढतालीशमी गाथामां कह्यो जे,

पिंड सिजं च वथंच ॥ चउथं पाय भे व य ॥ अकप्पियं न इछेजा ॥ पडिगाहिंज कपियं. ॥ ४८ ॥

अर्थ:-पेहेले बोले. पी. आहार. बीजे बोले. सी. थानक, पाट, पाटला, संथारो, वली त्रीजे बोले. व. वस्त्र, पछेडी, चलोटा, मुहपति: च. वली. प्रते प्रमुख. च. वली चोथे बोले. पा. पात्रा, पडीग्रह उडग, प्रमुख. ए. ए. य. वली. अ. वली कल्पनीक दांडो प्रमुख संजम निर्वाह. अ. अकल्पनीक. न. न वांछे तथा नवाचे नहीं. प. लीये. क. कल्पनीक.

एम आचारंग, निसिथ, कल्प, घणे सुत्रे मुलनो आण्यो आहारादीक नीखेध्यो छे, तो साधु, साधवी, ते धनने स्थुं करे ? ए पण खेत्र वीरुद्ध कहोछो.

श्रावक, श्राविका, जे पुन्यवंत होवे ते पण खेरातनो दान लये नहीं, रांक, कंगाळ, दीन, अनाथने, अंतराय पाडे नहीं. देहरां प्रतिमा आगळे हतां नहीं, तो तेहने काजे धन काढीने स्थुं करे ? तुमारे मते आगळे देहरां प्रतिमा हतां एम मानो छो, तो कहो आणंदादीक श्रावके न्यात जमाढी, परदेसी राजाये दानसाळा मांडी,

श्रीकृष्णे संजमनी दलाली कीधी, सेणीक राजाये अमरपडो फेर्यो, कोणीक राजाये वधामणी दीधी, पीण केटलो धन काढी देहेरां प्रतिमा कराव्यां ते पाठ सुत्र मध्ये देखाडो. नहीं तो ए सात खेत्र नवां कलपीने मुरख लोकोना धन लुटोछे. ते चौहटीना चोर थाओछो. ए सात खेत्रना नाम लइ देखाडेछे ते एकांत सुत्र विरुद्ध कहेछे.

१९ ध्रुपदीए प्रतिमा पुजी कहेछे. ते उत्तर.

हींस्याधरमी कहेछे जे, ध्रुपदीए प्रतिमा पुजीछे, तेहनो उत्तर सुत्र प्रमाणे कहे छे. सर्व सुत्र मध्ये जोतां, साधु, साधवी, श्रावक, श्रावीका, समद्रष्टीए, कीहांइ वित्तरागनी, प्रतिमा करी पुजी कही नहीं. राजग्रही, चंपा, मथुरा, वाणीअग्राम, तुंगीया, आलंबीया, सावर्थि, द्वारका बनीता, हथीणापुर, इत्यादीक नगरीयुंने बाहीरे जक्षना देहरां कहाछे, पण श्रीवित्तरागना देहेरां कहां नहीं. एक ध्रुपदीए परणवाने अवशरे प्रतिमाने पुजी कही, तो पण बाधाभव मध्ये एकवार पुजी कही छे. पदमोत्तर राजाने घेरे सा हरण थयो तीहां आंवील सहीत छठ छठ पारणाए तप कीधो, पण तीहां प्रतिमा पुजी कही नहीं.

१. ते ध्रुपदीये पुर्वभवे धर्मरुचीने कहुओ तुंवडो आप्यो ए अयुक्त.
२. पछे सुकमालकाने भवे भीक्षुकने भरतार कीधो ए अयुक्त.
३. पछे संजम लेइने अवनीत पासथी थइ ए अयुक्त.
४. पछी नगरी बाहार, आज्ञा लोपीने आतापना लीधी ए अयुक्त.
५. पछे पांच भरतारनो नीयाणो कीधो ए अयुक्त.
६. पछे संजम बीराधी वेस्या देवांगना पणे उपनी ए अयुक्त.
७. पछे पांच भरतार वर्या जगत नींदनीक कार्या कीधो ते अयुक्त.

एहवा अयुक्तनी करणहारी, मीध्याद्रष्टी नीयाणा सहीत तेणे प्रतिमा पुजी. ते पुजाने भलामण पीण अट्टती सुरीयाभ देवतानी दीधी, पण आणंद, कामदेव, संख, पोखली, श्रावकनी भलामण स्यामाटे न दीधी ? आणंदादीकनी भलामण स्याने देवे ?

१ ध्रुपदीये प्रतिमा पुजी ते वेळा समद्रष्टी नहीं. २ श्रावका पण नहीं.

३ ध्रुपदीना माता पीता पण समद्रष्टी नहीं ४ ध्रुपदीए प्रतिमा पुजी ते प्रतिमा

તીર્થકરની પળ નહીં. ઘરમાં દેહરાશર પળ નહીં એ ચાર બોલ સીદ્ધાંતની સાથે બીચારવા તે કહેછે.

૧. પ્રથમ તો દુષ્પદી શ્રાવકા નહીં, જો શ્રાવકા હોય તો પાંચ ભરતાર કીમ બરે ? સર્વ સંસારની રીતે અસ્ત્રીને એક એક ભરતાર હોયછે. તીમ દુષ્પદી પળ એક ભરતાર જાણતી હતી, પળ એમ જાણતી ન હતી જે માહેરે પાંચ ભરતાર થાસે. તીવારે પુરુષભવના નીયાણાની પ્રેરણાએ કરી પાંચ ભરતાર વર્યા તો બીચારી જોજો, દ્રૌપદીએ શ્રાવકના વૃત લીધાં ત્યારે ભરતાર દસ વીસ મોકલા રાખ્યા હતા ? અને ડ્યારે ભરતારની મર્યાદા નથી ત્યારે શ્રાવકા કેમ કહીએ એને ન્યાયે દ્રૌપદી શ્રાવકા નહીં. તથા બાલપણમાં શ્રાવકના વૃત લીધાં પળ કહ્યાં નથી.

૨. વહી ધુપદી સમદ્રષ્ટી પળ નહીં. દસાસુતસ્વંધ સુત્રને દસમે અધ્યયને નીયાણાના ભાવ કહ્યા, તે મધ્યે મનુષ્યના કામભોગનો નીયાણો કરે ઉત્તકૃષ્ટા રસના નીયાણાનો ફલ એ જે, નીયાણાના કરણદાર કેવલી પરુષો ધર્મ કાને સાંભલવો પણ ન પામે, અને મજીમરસ જઘન્યરસનો નીયાણો હોવે તો વંછીત ભોગ મળ્યા. ષષ્ઠી સમકીત વૃત પામે, પળ જીદાં લગે નીયાણાનો ફલ ઉદય ન આવે ત્યાં લગે સમકીત વૃત કાંઈ ન પામે. વહી નીયાણા બે પ્રકારનાછે. ૧ એક ધ્રવ્ય પ્રત્યય, બીજો ભવ પ્રત્યય, તે વાસુદેવ ચક્રવર્તિનો, નીયાણાના ઉચ્ચે જાવ જીવ લગે વૃત ઉચ્ચ ન આવે તે ભવ પ્રત્યય નીયાણો, કહીએ અને બીજો ધ્રવ્યપ્રત્યય નીયાણો તે જેને ધ્રવ્ય વ્રાંછયો તે મીલ્યો તીવારે તે ધ્રવ્ય પ્રત્યય નીયાણે પુરોથીયો, પછે દેસટ્ટની સર્વ વૃતી સુખે આવે તે ધ્રવ્યપ્રત્યય નીયાણો કહીએ, તે મળી એ ધુપદીને ધ્રવ્યપ્રત્યય નીયાણોછે, જે પાંચ ભરતારરુપ ધ્રવ્ય મીલ્યા તીવારે ધ્રવ્યનીયાણો પુરો થીયો. પળ પરળી નહીં ત્યાં લગે નીયાણાનો ઉચ્ચે હતો. સયંબરા મંડપ મધ્યે સર્વ રાજાને મુકીને પાંચ પાંદવ વર્યા તીદાં પાઠ મધ્યે કહ્યોછે જે—

પુવ્વકય નિયાણેણં ચોદ્ધજમાણી.

અર્થ:—પુ. પુર્વકૃત પાછલા ભવના કીધાં. ની. નીદાનને. ચો. પ્રેરી હતી,

પુર્વકૃત નીદાનની પ્રેરીથકી પાંચ પાંદવ પાશે આવી એ પાઠ છે, તો હમ જાણ-જો જે નીયાણાના ઉચ્ચસહીત જીવ વરતે, તીદાં લગે સમકીત તથા વૃત કીદાંથકી હોસ્યે ? એ લેલે ધુપદી પરળા પહેલાં એકાંત મીથ્યાદ્રષ્ટી જાણવી.

૩. વહી ધ્રૌપદીના માતા. પીતા, પળ મીથ્યાત્વી છે. ઘેરે દેહરાં છે, પ્રતિમા પુજી છે, એમ જે કહે છે તે વાત સુત્ર વીરુદ્ધ કહે છે. તે કીમ જે ધુપદીને પીતાએ

શ્રીકૃષ્ણ પ્રમુખ સયંબરા મંડપમધ્યે અનેક રાજા તેડાવ્યા. તેહને કાજે છ આહાર નીપજાવ્યા. તે મધ્યે મધ, માંસ, ઘણો નીપજાવ્યો. જો જીનમારગી હોવે તો, અને ઘરમાં દેવઘરો હોવે તો તથા પુજા જીનનીપરે હોવે તો, ક્રોડાગમે ત્રસજીવ મારીને મધ, માંસ કીમ નીપજાવે ? જીનમારગી હોવે તો મધ, માંસ, શ્વાવે નહીં ત્રસજીવને હણે નહીં હણાવે પણ નહીં એ જીનમારગનો લક્ષણ છે. અને ધ્રુપદ રાજાએ માંસ ખોજન નીપજાવ્યો સુત્ર કહ્યો છે તે પાઠ લખે છે.

વિઝલ અસણં પાણં શ્વાઈમં સાઈમં સુરંચ મજંચ મહુયંચ મસંચ ધિંધંચ પશન્નંચ સુ બહુ પુષ્પ વથ ગંધ મલ્લાલંકારં ચ વા-સુદેવ પામોશ્વાણં રાયસહસ્સાણં આવાસેસુ સાહરહ તેવિ સાહરંતિ.

અર્થ:—વા. વિસ્તર્ણ. અ. અસન. પા. પાણી. શ્વા. સુખડી મેવાદીક. સા. મુખવાસ. સુ. સુરા. મ. મદીરા. મ. મહુડાનો દારુ. મં. માંસ. સીં. સીંધુ. પ. મસન એ મદીરાની જાતી. સુ. અતિ. વ. ઘણા. પુ. ફુલ. વ. વસ્ત્ર. ગં. ગંધ. મ. માલા. અ. અલંકાર. વ. વાસુદેવ. પા. પ્રમુખ. રા. રાજાના સહસ્ર. આ. આવાસનેવીણે. સા. મુકો. તે. તે પણ. સા. તીમ મુકે.

એમ સેવકને કહ્યો અને એ કામ સેવકે કીધો. જીહાં સમદ્રષ્ટીના ઘર હોવે તીહાં મદ, માંસના, ગૌરવ કીમ હોવે ? સુત્રમધ્યે મદ, માંસ, ઘણે ઠાંમે નીચેધ્યા છે સમ-દ્રષ્ટીને ઘરે ચ્યાર આહાર હોવે, પણ છ આહાર હોવે નહીં. એને મેલે ધ્રુપદ રાજાનો શર્વ ઘર મીથ્યાદ્રષ્ટી જાગવો.

૪ વલી હીંસ્યાધરમી કહે છે જે, પ્રતિમા તો શ્રીચિત્તરાગની હતી સ્ત્રી, જીન પડીમા કહી બોલાવી છે તે માટે. તે ઉત્તર કહે છે.

તણં સા દોવડ રાયવરકન્ના જેણેવ મજનઘરે તેણેવ ઉવા-ગછઈસ્ત્તા ન્હાયા કયબલીકમ્મા કયકોઉયમંગલ પાયછિત્તા સુધ પ્પાવેસાઈ મંગલ્લાઈ વથાઈં પવર પરિહિયા મજનઘરાઈ પડી નિશ્વમઈસ્ત્તા જેણેવ જિણધરે તેણેવ ઉવાગછઈસ્ત્તા.

અર્થ:—ત. તિવારે. સા તે. દો. ધ્રુપદી. રા. રાજવરકન્યા. જે. જીહાં. મ. સ્ના-નનુંઘર. તે. તીહાં. ઉ. આવે આવીને. ન્હા. ન્હાઈ. ક. કીધા વલીકર્મ પાંઠી પ્રમુખ

વીલેપન કર્યા. ક. કૌંતક મંગલીક પાળીની અંજલી ભરી કોગલા કર્યા. પા. આ-
 ભ્રણ પેહેરી તોલક મસ કરી. સુ. સુદ્ધ નિર્મલ. પા. ઉત્તમ. મં. મંગલીક. વ. વસ્ત્ર.
 પ. પ્રધાન પ. પેહેર્યા. મ. મંજન જે નહાવાનાં ઘરથકી. પ. નીકલે નીકલીને. જે.
 જીહાં. જી. જક્ષનું ઘર. તે. તીહાં. ડ. આવે આવીને.

इहां तीथयर घर नथी कह्यो, जीण शब्दे तो सर्व चार जातना देवता आव्या,
 अने तीथयरे मध्ये तो एक तीर्थ करहीज आव्या, ते तीर्थकरने घर न होवे तो
 तीथयरे घरे स्थाने कहे.

जिणधरं अणुप्पेवेसईरत्ता जिणपढीमाणं आलोयं पणामं
 करेईरत्तालोमहथंपम्हजता एवं जहा सुरियाभौ जिणपढीमारुं
 अवेइ तहेव भाणियव्व जाव धुवंडहईरत्ता वामजाणु अचेईरत्ता
 दाहिणंजाणुं धरणितल सिनियईरत्ता तिखुत्तो मुधाणंधरणितलं
 निययेईरत्ता इसि पचुणमइरत्ता करयल जाव तिकहु एवंवयासी
 नमोथुणं अरीहंताणं भगवंताणं जाव समत्ताणं वंदइ नमंसईरत्ता.

અર્થ:—જી. જીનના ઘરમાંથી પ્રવેશ કરે કરીને. તે પ્રતિમાને જોડને પ્રણામ
 કરે વાંદે નમસ્કાર કરે નમસ્કાર કરીને મોર પીંછની પુંજળીસું પુંજે પુંજીને इम
 जीभ सुरियाभ देवे जीभ जीनप्रतिमाने पुजी तीम पुजे तीम सर्व कहेवुं. जावत धुप
 उखेवे उखेवीने डावा पगनो ढींचण ऊंचो राखे राखीने जमणा पगनो ढींचण धर-
 णी तले नमाडे भूइ नमाडीने. ता. त्रणवेळा. मु. मुस्तक. ध. भूमीतले. नी. लगाडे
 लगाडीने. इषत लगारेक माथुं भूइ नमाडे नमाडीने करयल हाथ जोडी जावत इम
 करी इम कहे. चैत्यवंदन करे नमस्कार उँकार वचनालंकारे अरीहतप्रते भगवंत
 ज्ञानमय आत्मा छे जेहनी जावत प्राप्त मुक्ति पोता सीमवांदे नमस्कार करे नम-
 स्कार करीने.

एटलो पाठ ज्ञाता मध्ये छे अने जीहां सुरीयाभो.

जिणपढीमारुं अवेइ तहेव भाणियव्वं जाव धुवंडहई.

અર્થ:—જી. જીનપ્રતિમાને જાવત ધુપ ઉઘેવે પટલા લગે સુરીયાભની મલા-
 મણમાં પાઠ છે તે લેખે છે.

જિણપડીમાણં લોમહથં પમજહસ્તા જિણપડીમાર્કં સુરહી
 ગંધોદણં ન્હાણેઈ સરસ ગોસિસ ચંદણેણં ગાયાઈઅણુલિપ્પ
 ઈસ્તા જિણપડીમાણં અહિયાઈં દેવદુસા જુયલાઈં નિયસેઈસ્તા
 અગ્ગોહિંવિરોહિ ગંથેહિં અચેઈ પુફારુહણં મલારુહણં ચુતારુહણંવ-
 યારુહણં આભરણારુહણં કરેઈસ્તા આસત્તોસત્ત વિપુલવટ્ટ વ
 ગ્ધારિય મલ્હદાંમ કલાંવ કરેઈસ્તા જિણપડીમાણં પુરતો અછે-
 હિં સણ્હાંહિ સ્યયામયણ્હિ અછરસેહિં તંદુલેહિં અઠઠ મંગલણ
 આલિહ્ઈસ્તા તંજહા સોથીય જાવ દપ્પણ તવાણં તરંચણં ચંદ-
 પ્પહ સ્યણ વિમલ મળીરયણ ભત્તિ ચિત્તા કાલાગુરુ પવર કુંદરક
 તુરુક ધુવ મઘમઘંત ગંધુ ધુ અમાણચિઠંતિ.

અર્થ:—જી. જીનપ્રતિમાને. લો. મોરપીંછના પુંજળીએ કરી. પ. પુંજે પુંજીને
 જીનપ્રતિમા. સું. સુગંધે. ગં. ગંધોદક. ન્હા. સ્નાન કરાવે. સ. આદ્ર. ગો. ગોસીર્ષ.
 ચ. ચંદને કરી. ગા. ગાત્રપ્રતે અ. લેપ કરે. જી. જીનપ્રતિમાને. અ. મુહ્યાં. દે. દેવ-
 દુષ. જુ. જુગલ વસ્ત્ર. ની. પેહેરાવે પેહેરાવીને. ૧ પુ. ફુલ ચઢાવે. ૬. મ. માલા
 ચઢાવે, ૭. ચુ. ચુર્ણ વાસ સ્વેપ ચઢાવે. વ. વસ્ત્ર ચઢાવે ધજા બાંધે ?? આ. આભ-
 રણ ચઢાવે. ક. કરીને. આ. ઉપર ચંદ્રવા બાંધે હેઠે ભૂમીકા લગે. વી. વીસતીર્ણ
 વાટલા લંબાયમાન. મ. ફુલની. દ. દામ. ક. ઠરે કરીને. જીનપ્રતિમાને. પુ. આગલે
 અ. નિર્મલ. સે. ધન લડ. ૨ રુપામય. અ. દુકડી વસ્તુ તે માંહે પ્રતિર્બીબ પહવે.
 તં. તંદુલે કરી. સા. સાથીયો. જા. જાવત સઢ્દે આઠ કહેવા. દ. આરીસો. ત.
 તીવાર પછી. રં. ચંદ્રપ્રભા. ૨. વૈદુર્યરતનમય. વિ. નિર્મલ છે. મ. મળીરતનની. ભ.
 માંતિ. ચી. ચીત્રીત છે. કા. કૃસ્નાગુરુ. પ. પ્રધાન. કું. ચીડગુંદ. તુ. સીઝારસ.
 ધુ. ધુપ. મ. મઘમઘાયમાન. ગ. ઉત્તમ ગંધ તેણે કરી.

પટલો પાઠ રાઈપસેળીમાં સુરીયામે પ્રતિમા પુજી તે રીતને ખલાઝી. પટલે
 સુરીયામની પ્રતિમા અને દ્રુપદીની પ્રતિમા એકશરસ્વી અને પુજા પળ એક શરસ્વી
 જાળવી. સુરીયામે પળ પ્રતિમાને વસ્ત્ર પેહેરાવ્યા અને ધ્રુપદી પળ પ્રતિમાને વસ્ત્ર

પેહેરાવ્યાં અને આજ હીંસ્યાધરમી પ્રતિમાને વસ્ત્ર નથી પેહેરાવતાં, ને કહેછે જે તીર્થકરની પ્રતિમાને વસ્ત્ર હોવે નહીં એ લેખે સુરીયાધરી, ધ્રુપદીની પ્રતિમાને વસ્ત્ર હોવે નહીં. એ લેખે સુરીયાધરી, ધ્રુપદીની, પ્રતિમા તે કહેની ઠહરી, એને તો વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં સુત્ર પાઠે કહ્યોછે.

વલી જ્ઞાતા અધ્યયન વીજે મદ્રાસાર્થવાહીએ નાગ, શ્રુત, વેસમણને પુજવા ચાલી તે પુજા વીધી લખી છે.

જેનામેવ નાગધરણ્ય જાવ વેસમણઘ રણ્ય તેનેવ ઉવાગછ-
ઈસ્તા તથાં નાગ પડીમાણંય જાવ વેસમણ પડિમાણંય આલો-
એ પનામં કરેઈસ્તા પચુણઈસ્તા લોમહથગં પરામુસઈસ્તા
નાગપડીમાઝ જાવ વેસમણ પડીમાઝય લોમહથેણં પમજઈસ્તા
ઉદગધારાએ અઙ્ગુલઈસ્તા પમ્હલ સુકમાલાએ ગંધકાસાઈએ ગા-
યાઈ લુહેઈસ્તા મહરિહંચ પુફારુહણંચ વથારુહણંચ મલ્હારુહણંચ
ગંધારુહણં ચુન્નારુહણં આમરણારુહણં કરેઈસ્તા જાવ ધ્રુવહઈસ્તા.

અર્થ:-જે. જીહાં. ના. નાગના ઘર છે. જા. જાવત જક્ષના. વે. વેસમણના ઘર છે. તે. તીહાં. ડ. આવે આવીને. ત. તીહાં. ના. નાગની. પ. પ્રતિમાને. જા. જાવત. વે. વેસમણની. પ. પ્રતિમાને. આ. દર્સનાડીકે. પ. નમસ્કાર કરે કરીને. પ. થોડોસ્થો કોટ નમાડી નમાડીને. લો. મોરપીંછની પુંજળીએ. પ. લેઈ લેઈને. ના. નાગપ્રતિમાને. જા. જાવત. વે. વેસમણની. પ. પ્રતિમાને. લો મોરની પુંજળીએ. પ. પુંજી પુંજીને. ડ. ઉદકની ધારાએ. અ. અભીષેક કરે પચાલે પચાલીને. પ. પછે. ડ. ઉદકની ધારાએ. અ. અભીષેકે કરે પચાલે પચાલીને. પ. પછે નિર્મલ. સુ. સુહાઝાં વસ્ત્રને. ગં. રાતી સુગંધ સાડી તેણે. ગા. ગાત્ર. લુ. લુહે લુહીને. મ. પછે મહુયાં. પુ. ફુઝ પહીરાવે. વ. વસ્ત્ર પહીરાવે. મં. માલા પહીરાવે. ગં. સુગંધ ચઢાવે. ચુ. ચુર્ણ ચઢાવે અવીરાદીક છાટે. આ. આશ્રણ પહીરાવે. ક. કરે કરીને. જા. જાવત. ધુ. ધ્રુપ ઉલ્લેખે ઉલ્લેખીને એ સર્વ પુજાનો પાઠ નમોથુળં વોના દ્રુપદી સુરીયામ જેહવો જાળવો.

હવે જંબુદ્વીપ પશ્ચીમી મધ્યે મરતેસરે ચક્રીએ ચક્રને પુજ્યો. તે વિધિ લખીછે,

भरहेराया जेणेव आउधघरसाला तेणेव उवागछईरत्ता
चक्रयणंस्स आलोए पणामंकरेइरत्ता जेणेव चक्रयणे तेणेव
उवागछइरत्ता लोमहथयं परामुसईरत्ता चक्रयणं पमजईरत्ता
दिवाए उदगधाराए अझुखेईरत्ता सरसेणं गोसीस चंदणेणं
अणुलिप्पईरत्ता अग्गेहिं वरेहिं मक्केहिं गंधेहिं अचणिईरत्ता
पुप्फारुहणं मल्लारुहणं गंधारुहणं वणारुहणं चुनारुहणं वथारुह-
णं आभरणारुहणं करेइरत्ता अथेहि सुन्हेहिं सेएहिं रययामएहिं
अथरस तंदुलेहिं चक्र यणंस्स पुरऊं अठठ मंगलाइं आलिहई
रत्ता तं सोथियं सिखिथ नदियावत वद्दमाणग भद्दासण मछ
कलस दप्पण अठ मंगलाइं आलिहिता काउणकरेई उवयारं
किंतं पाडल तिलिय चंपक असोगपनाग चुयमंजरी नवंमालिया
बउल तिलय कणवीर कुंद कुंजय कोरटे पत्तटमणगवर सुरहि
सुगंध गंधियस्स कयगाहथगहियलप्पझठ विप्पमुकस्स दसदव-
णस्स कुसुम निगरस्स तथाचित्तं जाणुस्सेहपमाणमित्तं उहिं नियर
करेत्ता चंदप्पभंहवइर वेरुलिय विमल दंडं कंचण मणि रयण
भतिचित्तं कालागुरु कुदरुक्क धुव गंधु तमणुंविरुधंच धुमवट्टि
वेरुलिय मइ कडुल्लुयं गहय पयत्ते धुवं दहईरत्ता सत्तठपयाई
पच्चोसकईरत्ता वामंजाणुं अचेई जाव पणामं करेईरत्ता आउध
घरसालाउ पडीनिखमईरत्ता.

अर्थ—भ. भरथ राजा. जे. जीहां. आ. आऊध घर. सा. साला छे. ते तीहां
उ. आवे आवीने. च. चक्ररतनने. आ. दीठाथका. प. प्रणाम करे करीने. जे.
जीहां. च. चक्ररतन छे ते. तीहां. उ. आवे आवीने. लो. मोरपीछनी पुंजणी. प.
लइ लइने. च. चक्ररतन. प. पुंजे पुजीने. दी. दीव्य. उ. पाणीनी धाराए करी.
अ. सींचे सींचीने. स. सरस रस सहीत. गो. गोसीर्ष. च. चंदने. अ. लीपे लीपीने.
अ. अग्र उत्तप. व. प्रधान. गं. सुगंध वस्तुए करी. म. फुलनी मालाए करी. अ.

અર્ચા પુજા કરે. પુ. ફુલના આરોપણ ચઢાવી. વો. મ. ફુલની માલાનો આરો-
પણ. ગ. ગંધધ્રવ્યે આરોપણ. વ. વાના આરોપણ. ચુ. ચુર્ણ, ગંધ, પુડી આરોપણ. વ.
વસ્ત્ર લુગડાં તેહનું આરોપણ. આ. આભરણ ધરેણાનું આરોપણ. ક. કરે કરીને. અ.
નિર્મલ. સુ. સુલક્ષણ સકોમલ. સે. સ્વેત ઉજલાં. ર. રજત રૂપામય. અ. અત્યંત
સ્વચ્છછે ફટીકની પરે એહવા. તં. તંદુલે કરીને. ચ. ચક્રરતનને. પુ. આગલે. અ.
આઠ. આઠ. મં. મંગલીક. આ. આલીચે કરે. તં. તે કીઠાં. સો. સાથીઓ. ૧. સી.
શ્રીદલ ૨. ન. નંદાવર્ત. ૩ વ. વર્ધમાન સરાવસંપુટ ૪. મ. મદ્રાસન. ૫ મ. મલ
૬. ક. કલસ ૭. દ. દર્પણ ૮. અ. આઠ. મં. મંગલીક. આ. કરે કરીને. કા.
કરે. ડ. ઉપચાર. કીં. તે. સ્યો ઉપચાર. પા. પાટણ વૃક્ષના ફુલ. તી. તીલક વૃક્ષના
ફુલ. ચં. ચંપાના ફુલ. અ. અશોક વૃક્ષના ફુલ. પુ. પુળાગ વૃક્ષના ફુલ. ચુ.
આંવાની માંજરી. ન. નવમાલતીના ફુલ. વ. વરસીરીના ફુલ. તી. તીલક વૃક્ષના
ફુલ. ક. કળયરના ફૂલ. કું. કુંદ વૃક્ષના ફૂલ. કું. કુજયકુંવાના ફૂલ. કો. કો-
રટ વૃક્ષના ફૂલ. પ. દમણના ફૂલ. વ. પ્રધાન. સું. સુરખી. સુ. સુગંધ. ગં. ગંધીત
એહવો. ક. હાથે કરી ગ્રહવા માંડયા અને ગ્રહા નહીં અથવા કરતલમાંહીથી પડયા
એહવા તેણે કરી. વી. વગ્ધલ થકી મુક્યા થકાં વાસતાર્યા. તથ. તીઠાં ચક્રરતનને
ચોલ્લ ફેરે જે પ્રથવી પ્રદેશ તેહને વીચે. ચી. ચીત્રસંયુક્ત જાણસે. ઢાંચણ સમાન
ઢગ કીધા. દ. પાંચ વર્ણના. ફૂ. ફૂલના. ની. સમોહના. ત. તીઠાં આશ્ચર્યકારી.
જા. ઢાંચણ સુધી એતલે પ્રમાણ માત્રે. ડ. અવધી મર્યાદાઈ ફૂલનો વિસ્તાર કરીને.
ચં. ચંદ્રકાંત રતન. વ. વજ્રહીરા. વે. વૈદુર્ય રતનનો. વિ. નિર્મલ. દં. દંડ છે
જેહનો એહવો કં. સુવર્ણ. મ. મળી. ર. રતને કરી. મ. ભાતીસ્યું ચીતર્યો
એહવો. કા. કૃસ્તાગુરુ. કુ. કુંદંડ તેહનો. ધુ. ધુપ. ગં. મહા ગંધે કરી ઉત્તમ
તેણે કરી. અ. અનુવિધવ્યા. પ. એહવી. વે. વૈદુર્યરતનમય એહવો. ક. ધુપનો કડુછો.
ગ. લઈને. પ. ઉચ્ચમવંત થકો. ધુ. ધુપપત્રે. દ. દહેધુપ કરીને. સ. સાત આઠ પગલાં.
પ. પાછો ડસરે પાછો ડસરીને. વા. ઢાલું ઢાંચણ. અ. ડંચુ કરે. જા. જાવંત. પ.
પ્રણામ કરે કરીને. આ. આડધર. સા. સાલીમાંહીથી. પ. નીકલે નીકલીને.

ઈઠાં પળ ચક્ર પુજવાની વીધી પળ નમોયુગં વીન્યા ધુપદી, સુરીયાબની પુજા
જેહવી પુજા જાણી.

હવે વીસ્તાર સહીત કુળીક રાજાએ શ્રીમહાવીરને કીમ રીતે વાંચ્યા, પુજ્યા તે
વીધી ઉવવાઈ સુત્રથકી લખી છે.

चंपाए नयरीए मझंमझेणं निगगछईर ता जेणेव पुणमहेवे-
ईए तेणेव उवागछईर ता समणस्स भगवउ महाविरस्स अदुर-
सामंते छत्ताझिए तिथयराइ सेसेपासाईर ता अभिसेकं हथि
रण्णाउ पच्चोरुहईरत्ता अवहदु पंचराइ कुकुहाइं तंजहा खगं?
छत्तंर उप्फेसं ३ वाहणार्उ ४ वालवीयणं ५ जेणेव समणे भगवं
महावीरे तेणेव उवागछईरत्ता श्रमणं भगवं माहावीरं पंचविहेणं
अभिगमेणं अभिगछंति तंजहा सचित्ताणं दव्वाणं विउसरणयाइं
अचित्ताणं दव्वाणं अविउसरणयाइं एगसाडियं उतरांसंग करणेणं
चखुफासे अंजलिपग्गाहणं मणसोएगत भाव करणेणं श्रमणं
भगवं महावीरं तिखुत्तो आयाहिणं पयाहिणं करेईरत्ता वंदइ
नमंसईरत्ता तिविहाए पजुवासणाए पजुवासंति तंजहा काइयाए
वाइयाए माणसीयाए तावसं छुइयं ग्गाहथपाए सुस्सुसमाणे
अभिमुहे विणएणं पंजलिउडा चजुवासंति वाइयाए जंजंभगवं
वागरइ एवमेयं भंते अवितहमेयं भंते असंदिठमेयं भंते पडीछी-
मेयं भंते इथीयपडीछीमेयं भंते सेजहाय तुझेवयह अपडीकुल-
माणे पजुवासंई माणसीयाए महयांसंवेगं जणईरत्ता तीव्वधम्माणु
रागरत्ते पजुवासई ॥ इति. ॥

अर्थ—कोणीक राजा. चं. चंपा. न. नगरीने. म. मध्य भागे (बीचाले) नी.
नीकले नीकलीने. जे. जीहां. पु पुर्ण भद्र चैत्य छे. ते. तीहां उ. आवे आवीने. स.
श्रमण. भ. भगवंत. म. माहावीरना. अ. अती वेगला नहीं अती द्रुकडा नहीं. छ.
छत्र आद देइ. ती. तीर्थकरना से. अर्तासय. पा. देखे देखीने. अ. पाटनो. ह.
हाथी र. रतनने. प. हेठो उतरे उतरिने. अ. अलगा मुके पं. पांच राजना. कु.
चीन्ह. तं. ते कहेछे. ख. खडग १. छ. छत्र २. उ. मुगट. ३. वा. मोजडी ४.
वा. चामर. ५. जे. जीहां. स. श्रमण. भ. भगवंत. म. माहावीर. ते. तीहां उ.
आवे आवीने. स. श्रमण. म. भगवंत. म. माहावीर देवने. पं. पांच प्रकारे. अ.

સાદમા અ. જાવાની વીધી સાચવીને સાદમા જાયે તં. તે કહેછે. સ. સચીત ફુલ તંબોલાદીક દ. ધ્રવ્ય. વી. અલગા મુકે મંજે. અ. અચીત. દ. ધ્રવ્ય આભરણાદીક. અ. અનિત્ય જે પાશે રાખે. એ. એક પનાતું વસ્ત્ર તેણે. ડ, ઉત્તર દીસને ઢાલે સ્વંભે ડંચા કરે. ચ. ભગવંતને ધ્રુષ્ટી ગોચર દેખે. અં. બે હાથ જોડીને. મ. મનનો એ-કાગ્ર. મા. ભાવ. ક. કરવે કરી. સ. શ્રમણ. મ. ભગવંત. મ. શ્રીમહાવીરને તી. ત્રણવાર. આ. જામણા. પાસાથી માંડીને. પ. પ્રદક્ષણા કરે કરીને વ. સ્તુતી કરીને નમસ્કાર કરીને. તી. ત્રણ પ્રકારે. પ. સેવાઈ પ. સેવા કરેછે. તં. તે કહેછે. કા. કાઠ્યાની ૧. વા. વચનની ૨. મા. મનની ૩. તા. પ્રથમ તો સંકોચાછે. અ. અગ્ર હાથ પગના. સુ. મહી સેવા કરતો થકો. અ. સનમુખ સાદમો. વી. વીનય કરે. પં. બે હાથ જોડીને. ૫. શેવા કરેછે. વા. વચનની. જં. જેજે ભગવંત. વા. ઉચરે કહે. એ. એમજ તુમારો વચન. મં. હે પુજ્ય. અ. જુઠો નહોઈ તુમારો વચન. મં. હે પુજ્ય. અ. સંદેહ રહીત. એ. એ તુમારો વચન. મં. હે પુજ્ય. પ. હે પુજ્ય વીસેસ વાંદુંદું એ તુમારું વચન. મં. હે પુજ્ય. ઇ. ઇહુંદું વીસેસ વાંદુંદું. એ તમારું વચન. મં. હે પુજ્ય. સે. તીમજ તુ. તુમે કહોછો તેમ. અ. અણઉથાપતો. પ. સેવા કરતો. મા. મનને. મ. મોટા વૈરાગ્ય. જ. ઉપજવે ઉપજાવીને. તી. તીવ્ર આકરો ધર્મના રા. રાગભાવ તેણે રાતો પ. સેવા કરેછે.

ઈહાં શ્રીવિત્તરાગ વાંદવાની વીધી કોણીક રાજાએ સાચવી. પળ માવજ પુજા કાંઈ કરી નહીં. સુરીયામ, ધ્રોપદી, મદ્રાસાર્થવાદી, ભરતેસરની, પુજા પ્રતિમા સંબંધી સરીસી સ્પાપ થાઈ. પ્રથમ ૧ મોરપીંછયકી પુંજી, ૨ ન્હવરાવી, ૩ ચંદન લીપ્યો, ૪ વસ્ત્ર પદીરાવ્યા, સુગંધ દ્રવ્યે અરચી, ૫ ફુલ, ૬ ફુલમાલા, ૭ ચુર્ણ, ૮ વસ્ત્ર આશ્રણ, એ પાંચ વસ્તુ મુખ આગલ ચઢાવી. ૯ ફુલ માલ્યા વીસેરીયે, ૧૦ ચો-શાના આઠ મંગલીક આલેખ્યા, ૧૧ ધુપ ઉલેખ્યો, એટલા બોલ સુરીયામનીપરે પ્ર-તિમા આગલે ધ્રુપતીએ કીધાં, મદ્રાએ જણ આગલે કીધાં, ભરતેશરે પણ આગલ કીધાં. હવે તેહની રીતે પ્રતિમા આગલ તમે પણ કરોછો. જીનપ્રતિમા જીન સરસી પળ કહોછો. તો તુમયકી તો રાજા કુણિક મક્તીવંત ઘણો હતો, અને પ્રતિમાયકી અધીક શ્રીભગવંત હતા તો તેણે તમારી પરે સાવદ્ધ પુજા કેમ કીધી નહીં? પળ હમ જાણંજો જે, ભગવંત અને ભગવંતની પ્રતિમાની પુજા એક સરસી કહી હોત તો જાણત જે, ધ્રુપતીએ ભગવંતની પ્રતિમા ભગવંતની રીતે પુજા તે માટે એ પ્રતિમા ભગવંતનીજ છે, પણ પુજા વીધી તો ન.ગ, મુત, જણ, વેસમળ, ચક્રરતનની પેરે

करी. तो इम जाणजो जे ऐ प्रतिमा भगवंतनी न होये, जे आरंभ परीग्रह सहीत वीस्वय, क्खाय सहीत जीनछे अवधीनाणी तथा वीभंगभनाणी देवता जीन कहीए ते जीननी प्रतिमा जाणजो.

तीवारे हींस्याधरमी कहेशे जे, पुजानी वीधी भगवंत कोणीक थकी जुदी पढी, पण जीणपढीमा कहीछे, पण नाग, भुत, जक्ष, वेसमणपढीमा, नथी कही. तेहने उत्तर. श्रीठाणांगजी सुत्रने त्रीजे ठाणे कहीछे जे.—

तउ जिगा पन्नता तंजहा उहिनाणजिणा मणपजवनाण-
जिणा केवणनागजिणा तउ केवली पन्नता तंजहा उहिनाण
केवली मणपजवनाण केवली केवलनाण केवली तउ अरहा
पन्नता तंजहा उहिनाण अरहा मणपजवनाण अरहा केवल-
नाणअरहा.

अर्थः—त. त्रण. जी. जीन. प. कहा. तं. ते कहे छे. उ. अवधीज्ञान सहीत ते अवधी जीन कहीए. म. मनपर्जवज्ञानी जीन. के. केवलज्ञानी जीन. त. त्रीण. के. केवली. प. कहा. तं. ते कहे छे. उ. अवधीज्ञानी केवली. म. मनपर्जव ज्ञानी केवली. के. केवल ज्ञानी केवली. त. त्रण. अ. अरीहंत. प. कहा. तं. ते कहे छे. उ. अवधी ज्ञानी अरीहंत. म. मनपर्जव ज्ञानी अरीहंत. के. केवल ज्ञानी अरीहंत.

इहां अवधनाणीने पण जीन केवली अरीहंत कहा छे, पण केवलनाणी केवली, केवलनाणी अरीहंत, केवलनाणी जीन त्रणेने तो सचीत वस्तु पुष्प, चंदन बीलेपन, धुप, दीप इत्यादीक पांच इंद्रिना भोग कल्ये नहीं. जे दीवसथकी अणगार थीया ते दीवसथकी बोसराव्या छे तेहनी भक्ती कोणीक राजाए कीधी तेज रीते थाय पण धुपतीनी रीते न थाय, अने मनपर्जव नाणी केवली, मनपर्जवनाणी अरीहंत, मन-पर्जवनाणी जीन ए त्रण तो सर्व वीरती साधु होवे. तेहने पण सचीत वस्तु आरंभ सहीत भक्ति न कल्ये. जे दीन थकी अणगार थीया ते दीनथकी बोसराव्या छे. हवे तीर्थकर, साधु, केवलीनी भक्ति सावद्ध करणी करी कोइए कीधी होवे तो सुत्र मध्ये देखाडो. जेहवा पुरुष होवे तेहवी भक्ति पण होवे.

राइपसेणी सुत्र मध्ये त्रण आचार्य कहा, १ कलाचार्य, २ सील्याचार्य, ३ धर्माचार्य, ४ मध्ये कलाचार्य, सील्याचार्यनी भक्तिपणे होवे कही, तीहां स्नान कराववो, भोजन

કરાવવો, ઘણો ધન આપવો કહ્યો, અને ધર્માચાર્યની ભક્તિ કરવી કહી ત્યાં સ્નાન, ભોજન, ધન આપવો ન કહ્યો, જે વારતવંતને ન કલ્પે તે માટે તેહને તો વંદઈ નમંસડ ને સુઘ્નતો અસળાદીક ચડદ પ્રકારનો દાન દેવો કહ્યો, તીમ જેહવો પુરુષ હોવે તીમ તેહની પ્રતિમા પળ તેહવીજ હોવે, અને તેહની ભક્તિ પળ તેહવીજ હોવે, ધ્રુપતીં પુજા કીધી તે શ્રીવિત્તરાગની પ્રતિમા ન હોવે વિત્તરાગને સાક્ષાત પળે કોઈ શ્રાવકે ધ્રુપતીની પરે પુજ્યા નહીં કહ્યા. તો ભગવંતથકી પ્રતિમા મોટી કીમ જાણી ? એ પ્રતિમા ભગવંતની નહીં.

વલી તમે હમણાં પ્રતિમા પુજોછો, તેહને વસ્ત્ર નથી પહીરાવતા ગ્રહેળા, પહીરાવો છો, અધૂરી ભક્તિ કરોછો, દીગંબર વસ્ત્ર ને આભુષણ એકેહી ન પહીરાવે. બોધની પ્રતિમાને ગલે જનોડજ હોયછે. માથે સીસ્વા રાખે છે. તેમાં સાચી રીત તે કહી ? દેવતાને ધ્રુપતીં તો ઘરેળાંને કપડાં બેહુ પહીરાવ્યાં, તે પ્રમાણે તો તમારી પ્રતિમા નથી દીસતી. પ્રતિમા જે રીતે કરવી, પુજવી, તે રીત સુત્ર પાઠે હોવે તો બતાવો. ૧. તીવારે હીંસ્યા ધરમી કહેસ્યે જે જીળઘર કીમ કહ્યો તે ઉત્તર.

૧. જંબુદ્વિપ પન્નતી મધ્યે શ્રીરુઘ્નભદેવસ્વામીયે સંજમ લીધો તીહાં આગારીં અળગારીં પવ્વડ્યે કહ્યો જે, આગાર કહીતાં ઘર મુકીને અળગાર થીયા.

૨. જ્ઞાતા મધ્યે મલ્લીનાથ સ્વામીં સંજમ લીધો તીહાં આગારાર્ડ અળગારીં પવ્વડ્યે આ મૃહવાસ મુકીને અળગારપણું અંગીકાર કરે કહ્યો.

૩. આચારંગમધ્યે શ્રીમાહાવીરે સંજમ લીધો તીહાં આગારાર્ડ અળગારીં પવ્વડ્યે કહેતાં ઘરવાસ મુકીને અળગારપણું અંગીકાર કરે એમ કહ્યો એમ સુત્રમધ્યે ઠામ ઠામ જેણે દીક્ષા લીધી; શ્રીવિત્તરાગે, ગળધરે, રાજાં, શેઠે, સેનાપતિં, માથાપતિં, માહાવલ્લ કુમારે, સુદર્શન શેઠે રુઘ્નભદત્ત, દેવાનંદાં, જેવંતી, મૃગાવંતી, ઉદાઈરાજા, કાર્તિકશેઠ, મેઘકુમાર, થાવર્ચાપુત્ર, સેલકરાજા, સુરુદેવ ઇત્યાદીક જેણે સંજમ લીધા તીહાં કહ્યો. આગારાર્ડ અળગારીં પવ્વડ્યે કહેતાં જે ઘરવાસ મુકીને અળગાર પણું અંગીકાર કરે. ઘર મુકીને નીકલ્યા એ લેખે કેવલનાળી જીન અને મનપર્જવનાળી જીન એ બે જીનને તો ઘર ન હોવે, જે કેવલી જીનને ઘર કહેછે તે માહા મુરુલ, મંદબુદ્ધિ, ભારે કર્મિ જીવ દુર્લભબોધી જાળવા.

વલી રાજગ્રહી, ચંપા, તુંગીયા, આલંબીયા, સાવરથિ પ્રમુખ ઘણે ઠામે શ્રી વિત્તરાગ તથા મુનીરાજ પધાર્યા તીહાં રાજા, શેઠ, સેનાપતિ પ્રમુખ વાંદવા ગયા

तीहां इम कह्यो जे, चाळो हे देवाणुंभीया गुणसील, पुर्णभद्र बाग मध्ये भगवंत तथा साधु आव्या छे तेहने वांदवा जायछे; पण इम कोइए न कह्यो जे, चाळो जीनघरे जाइए. तो एम जाणजो जे भगवंत केवळीने घर न होवे, जे कहे छे ते एकांत जुटुं कहे छे.

वळी सुत्रमध्ये ठाम ठाम आचारंग, ठाणांगजी, बृहतकल्प मध्ये जीहां साधु रहे ते ठामने “उवसयं” कहेतां अल्पकालना आश्रयमाटे उपाश्रय कह्यो छे. पण क्यांइ जीनघरे, मुनीघरे एम नथी कह्यो. दसामुतस्कंध मध्ये पढिमाधारी साधुने पण त्रण जातना उपाश्रयमां रहेवु कह्युं. पण घर नथी कह्युं. एम अनेक साख जाणवी. ते माटे द्रुपदीने अधीकारे जीन घरे कह्युं. ए पाठ साचो छे. पण केवलनाणी जीन न जाणवा. जे जीनने घर होवे ते जीन जाणवा. घरवासी जीन केवलनाणी, मनपर्जवनाणी जीन न होवे. जीनघर ते अवधनाणीजीन चार गतना जीव, चार जातना देवता तेहने घर होवे. अवधनाणीजीनने सुत्र मध्ये घणा ठामे घर कहां छे ते कहेछे. ज्ञाता अभ्ययन बीजे कह्युं जे बीजय चोर राजग्रही नगरीमां जेटळां ठाम जाणे छे तेमांथी कहेछे.

रायगिहस्स नगरस्स बहुणि अइभिगमणाणिय निगमणाणिय पाणीगाराणिय वेस्यागाराणिय तकरठांणाणिय संघाडगाणिय तियाणिय चउक्काणिय चच्चराणिय नागघराणिय भूतघराणिय जखदेउलाणिय.

अर्थ.—रा. राजग्रही, न. नगरमां. व. घणा, अ. पेसवाना मर्म जाणे. नी. नीशरवाना मर्म जाणे. पा. मद्यपानना घर तेणे ठामे. वे. वेस्याने घरे. त. चोरने ठामे (चोर रहेवाना घर.) सं. बे वाट पडे. ती. तीन वाट लागे. च. चार वाट एकठी मीले. च. चाचरना ठाम. ना. नाग देवना घर. भु. भुतना घर. ज. जक्षना देहेरां.

ए अवधनाणी जीन, जक्ष, भुतना घर कहा. बीजय चोर जक्षादीकना घर जाणेछे. इत्यादीक ज्ञाता सुत्रमां घणा ठामनो बीस्तार छे जे बीजय चोर आटळां ठाम जाणेछे. तो तीर्थकरना देहेरां नहीं जाणतो होवे? पण एम जाणजो जे ते काळे राजग्रहीमां तीर्थकरना देहेरां नथीज.

વઢી જ્ઞાતા બીજે અધ્યયને ધદ્રાસાર્થવાહી પુત્ર ંછા માટે પુજા ચીતવે છે તીહાં પળ કહ્યો છે જે. જેણેવ નાગ ઘરે જાવ વેમમળ ઘરે નાગના ઘર છે, જક્ષના, વેસમળના ઘર છે જાવ શબ્દમધ્યે ઇટલા દ્વાર કહ્યા. નાગઘર, મુનઘર, જક્ષઘર, ઇંદ્રઘર, સ્વંધઘર, રુદ્રઘર, સીવઘર, વેસમળઘર, તો ઇમ જાણજો જે અવધનાળી જીનને ઘર કહ્યા છે. જે દેવતાને ઘર તેહની પ્રતિમાને પળ ઘર. અને વિત્તરાગને ઘર નથી તો તેની પ્રતિમાને ઘર સ્યાને હોસ્યે ?

વઢી કોઈ કહે તીર્થંકર બીના બીજાને જીન કીહાં કહ્યા છે. તે ઉત્તર.

૧ તીર્થંકરને જીન કહીયે. ૨ સામાન્યકેવલીને જીન કહીયે. ૩ અવધનાળીને જીન કહીયે. ૪ મનપર્જવનાળીને જીન કહીયે. ૫ બારમા ગુણઠાળાવાલાને જીન કહીયે. ૬ ચડદ પુર્વિને જીન કહીયે. ૭ જાવત દશપુર્વિલોગે જીન કહીયે. ૮ અગ્યારમા ગુણઠાળાવાલાને જીન કહીયે. ૯ આવતી ચોવીસીને જીન કહીયે. ૧૦ જીન નામે દ્વીપને જીન કહીયે. ૧૧ જીન નામે સમુદ્રને જીન કહીયે. ૧૨ કંદર્પને જીન કહીયે. ૧૩ નારાયણ, કૃષ્ણને જીન કહીયે. ૧૪ બહુ ધનવંતને જીન કહીયે.

કંદર્પને જીન કહ્યો તે કીસા ગ્રંથની સાચે ? હેમાચાર્ય ક્રત્ય હેમી નામ માલા અનેકાર્થિ મધ્યે શ્લોક કહ્યો.

વીતરાગૌજિનૌચૈવ ॥ જિનસામાન્યકેવલી ॥

કંદપ્પોજિનોસ્યાત ॥ જિનનારાયણો ॥ ૧ ॥

અર્થ:—૧ અરીહંત ઘાતીકર્મ જીત્યા તે માટે જીન. ૨ ઇમ સામાન્યકેવલી પળ ચાર ઘાતીકર્મ જીત્યા તે માટે જીન. ૩ કંદર્પ સર્વ જીવને વ્યાપ્યો તે માટે જીન વાસુદેવ મુજાવલે ત્રણ સ્વંડ જીત્યા તે માટે જીન. પછે જેહવો અવસર પ્રસ્તાવ તેહવો અર્થ જાણવો.

વઢી ધ્રુપદી પરળવાને અવસરે નિયાળાના તીવ્ર ઉદય મધ્યે ધરતારની વાંચ્છા વિષયર્થિથકી પુજીછે. તે વેલા ચારિત્ર મોહનીનો ઉદય તિવ્ર છે. મીથ્યાત્વ દષ્ટી છે તે મીથ્યાત્વને ઉદયે શ્રી વિત્તરાગ નિરાગી ઉપર ભાવભક્તિ નથી. તે માટે એને અવધનાળી જીનની પ્રતિમા જાણવી. તીવારે હીંસ્યા ધરમી કહે અવધનાળી જીનની પ્રતિમા હોવે તો નમોથુળં કીમ કહે અવધનાળી મધ્યે તો નમોથુળંના ગુણ કીહાંથકી તેનો ઉત્તર અવધનાળી મધ્યે તો નમોથુળંના ગુણ કીહાંથકી એ વાત સાચી છે પળ અળઅરિહંતને મુર્ખલોકોએ અરિહંત કરી જાળ્યા છે, તીર્થંકર કરી માન્યા છે, અને નમોથુળં પળ કહ્યા છે તે સાચ મુત્રમધ્યેથી લચી છે.

१. भगवती सतक आठमे उदेसे पांचमे गोसालाना श्रावक बखाण्या तीहां कक्षो छे जे:—

इचेतेदुवालस्स आजीविय उवसग्गा अरिहं देवतागा अ-
म्मा पीउसु सुसागा.

अर्थ:—एम ए बारे आजीवीक गोसालाना मुख्य श्रावक कक्षा. आ. गोसा-
लाने अरीहंतनी कल्पनाए करी अर्हपणाथकी माता पीतानी सुसुखाना करणहार.

अरीहंतनी भक्तिना करणहार कक्षा. आणंदवत तेहने मने गोसालो अरीहंत
छे. ए श्रावक गोसालाने नमोथुणं कहेछे के नथी कहेता ? अरिहंत जाण्या तीहां
नमोथुणं नियमा थयो.

२. बळी सतक पंदरमे वहुं गोसालो मंखलीपुत्र सावरथि नगरीये

अणिणा जिणप्पलावी अणअरहा अरहप्पलावी अकेवली
केवलीप्पलावी असवन्नु सव्वनु प्पलावी अजिणे जिणसद्धं
प्पगा समाणे विहरई.

अर्थ:—जीन नथी तेहवोथकी जीन छुं एहवो प्रलाप करे, अरिहंत नहीं अने
अरिहंत छुं इसो प्रलाप करी कहे, केवळज्ञान नहीं अने मुखसो कहे के केवळी छुं,
सर्व पदार्थनो जाण नहीं अने कहे छुं सर्व पदार्थनो जाणछुं. अजीन थको जीन छुं
इमो शब्द कहेतोथको विचरे.

अजीन, अणअरिहंत, अकेवळी, असर्वज्ञथको जीन, अरीहंत, केवळी. सर्वज्ञ
कहेवाय छे तेना मानणहार तिर्थकर करी मानेछे नमोथुणं कहेछे.

३. बळी पंदरमे सतके गोसालानो अयंपुल श्रावक चीतवे छे जे:—

एवं खलु मम धम्मायरिय धम्मावएसए गोसाले मंखलीपुत्ते
उपन्न नाण दंसणधरे जाव सव्वनु सव्वदरसी इहेव सावथीए
नयरीए हालाह लीइं कुंभकारीए कुंभकारावणंसि आजीवियसंघस
परिवुडेआजीविएसमएणं अप्पाणं भावेमाणे विहरइ.

अर्थ:—ए. एम निश्चे मारो धर्माचार्य, धर्म उपदेश दातार गोसाल मंखलीपुत्र
उ. उपना ज्ञान, दर्शणना धरणहार. जा. इत्यादी सर्वज्ञ. स. सर्वना देखणहार. इ.

ઈહાંજ. સા. સાવરાથિ નગરીને વિષે. હા. હાલાહલ. કુંભકારીનો. કું. કુંભાર આપ-
ણને વિષે. આ. આજીવક સંઘાતે પરવર્યો. આ. આજીવ સમર્ય શાસ્ત્રેકરી આપણા
આતમાને ભાવતોથકો વિચરેછે.

તેહને કાલે સુર્ય ઊગતાં હું જડને વાંદીશ. એ તો ગોસાલાને અરિહંત જાણેછે
અને નમોથુળં પણ કહેછે.

૪. વઢી ઉપાસગ સાતમે અધ્યયને સકદાલ કુંભારને દેવતા કહી ગયો.

एहितेणं देवाणुंपीया कल्ले इहं महामाहणे उप्पन नाण
दंसण धरे तीय पडुप्पन्नामणागयजाणये अरहा जिणे केवली
सव्वन्नु सव्वदरसी तिलोगं पेहिय महियए पुईए सदेव मणुस्सा
सुरस्स लोगस्स अचाणिजे वंदणीजे पुयणीजे सकारणीजे सम्माण
णिजे कल्लाणं मंगलं देवीयं चेइयं जाव पजुवासणिजे सचकम्म
संपया संपउत्ते तेणं तुभवं वंदिजाहि जाव पजुवासेजाहिं पाडि-
हारियेणं पीढ फलग सिजा संथारएणं उवनिमंते जाहि.

अर्थ:—ए. इहां आवशे. दे. हे देवानुंपीया. क. काले. इ. इहां. म. मोहे टो
माहानुंभाव. उ. उपना. ना. ज्ञान. दं. दर्सन चारीत्रनो. ध. धरणहार ती. अतित-
काळ. प. वर्तमानकाळ. अ. अनागतकाळनो. अ. अरिहंत. जी. जीन. के. केवली.
स. सर्वज्ञ जाण. सं. सर्व दर्सी. ती. त्रीलोक. पे. दीठो. म. माहेत. पु. पुजनिक.
स. देवता सहीत. म. मनुष्य. अ. असुर कुमारने. लो. लोकने. अ. अर्चनिक,
पुजनिक. वं. वंदनिक. पु. पुजनिक. स. सत्कार करवा जोग्य. स. सन्मान करवा
जोग्य. क. कल्याणकारी. मं. मंगळीक. दे. देवसमान. चे. ज्ञानवंत. जा. जावत. प.
सेवा करवा जोग्य रुढा कर्मना. स. सत्य कर्तव्यरूप. सं. संपदा. सं. संयुक्त. ते.
तेहने. तु. तुम्हे. वं. वांदजो. जा. जावत. प. सेवा जोग्य सेवा करजो. पा. पाढी-
आरूं. पी. बाजोट. फ. पाटीयुं. सी. सीज्या, पाट अथवा स्थान. स. संथारोदृणादी.
उ. समीप आवी आमंत्रजे.

इत्यादीक एवी रीते देवताए सकदाल कુંभारने कछुं तीवारे सकदाले जाणुं,
माहार धर्माचार्य गोसाळो मंस्वलीपुत्र एहवा गुणवंत छे. ते काले आवशे एम जाणुं.

અને દેવતાએ તો શ્રી મહાવીરસ્વામી આશ્રે કહું હતું. એ લેખે ગોસાલાના શ્રાવક નમોથું અણઅરિહંતને અરિહંત જાણીને કહેછે એ ચાર સુત્રની.

૫. તથા છ દાસાચર આદિ દેહ ગોસાલામતિ સાધુ પઢીકમળું કરે તીવારે અરિહંત કેહેને જાણીને નમોથું કહેછે ? ગોસાલાનેજ અરિહંત જાણીને કહે છે તથા ગોસાલાના શ્રાવક નમોથું ગોસાલાને અરિહંત જાણીને કહેછે.

૬. તથા જમાલીના શ્રાવક, સાધુ ભગવંતના પ્રતિનિક આવશ્યક કરતાં નમોથું કહેછે, તે કેહેને કહેછે ? જમાલીનેજ કેવળો જાણીને કહેછે.

૭ તથા અનુજોગદ્વાર મધ્યે લોકોત્તર દ્રવ્યાસકના કરણદાર વચ્ચાળ્યા, તે ભગવંતની આજ્ઞા વારે છે અને બે ટંકના આવશ્યક કરે છે, ને ભગવંતે તેહને મીથ્યા-દૃષ્ટી વહ્યા છે. તે નમોથું કેહેને કરેછે તે પાઠ.

જેઝમે શ્રમણગુણ મુક્ક યોગી છકાયનિરખુંકંપા હયાઈવ ઉદામા ગયાઈવ નિરકુંસા ઘઠામઠા તુપ્પોઠા પંડુરપડ પાઉવળા જિણાણં અણાળાએ સહંદ વિહરિઉણં ઉભનકાલ આવસ્સયં ઉવટંતિ.

અર્થ.—જે. જેએ પ્રત્યક્ષ. સ. સાધુના ગુણયક્ષી. મુ. મુક્કયાછે. જો. વ્યાપાર જેણે. છ. છકાયને વીસે ગણે અનુકંપા જેહની હં. ઘોડાની પરે. ઉ. ચોકડા રહીત. ગ. હસ્તીની પરે. ની. ગુરુની આજ્ઞારૂપ અંકુસ રહીત. ઘ. ઘસીછે માંચળે જંઘ જેણે મ મઠાર્થુછે સરીર મસતકે તેલાદીક જેણે તુ. ચોપડયા હોઠ મદનાર્થે. પં. પંડુર ઉજલા. પા. ધોયા વસ્ત્ર. જી. પેહેર્યાછે જેણે. અ. તીર્થકરની અળ આજ્ઞાયે. સ. પોતાને છાંદે. વી. વીચરીને ઉ. પ્રભાતે સાંજે. આ. આવશ્યકને અર્થે ઉ. ઉટે.

૮. તથા અભવ્ય સાધુના વેસમાં રહ્યો નમોથું કહે. તે કેહેને કહેછે ? શ્રી-વિત્તરાગને તો દેવ કરી જાણતો નથી, તો નમોથુંનો સ્વામી કોણ ? એમ અનેક સુત્ર સાચાછે. જે અજ્ઞાન, મુર્ખ, મીથ્યાત્વના લીધા અજીનને જીન જાણે, ને નમોથું કહે પણ વિત્તરાગપણે ઓલખ્યા વીના નમોથું કહ્યાનો લાભ નથી.

તથા કોઈએ પોતાના કુલ્લદેવની પુજા સાવજ્ઞ આરંભ કરી કીધી, અને નમો-થું તે આગલે કહ્યાં, તે કાંઈ નમોથું કહ્યા માટે તે કુલ્લદેવની પુજા સમકિત સ્વાતે ન થઈ, તીમ દુપતીયે નમોથું કામદેવાદીક અવધનાળી જીન આગલે કહ્યો.

તો કોડ એ સાબદ્દ પુજાના વંછકને તીર્થકર કેવલનાળી જીન જાણવા નહીં.

વઢીં એહીજ દ્રુપદી પરળ્યા પછી સમકિત પામી, સંજમ પામી, તીવાર પછી ક્યાંઈ પ્રતિમા પુજી કહી નથી. વઢીં પ્રતિમા તીર્થકરની હોવે તો લોભ હસ્તે કરી પુંજતી પ્રતિમાને સંઘટો કીમ કરે ? જો તીર્થકરની પ્રતિમા હોવે તો સ્ત્રી કીમ ફરસે ?

વઢીં તમે કહોછો જે, જીનપ્રતિમા જીન સરસ્વી. તો શ્રી ચિત્તરાગે તો શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સોલમે અધ્યયને તથા સમવાયાંગ નવમે સમવાયે, તથા પ્રસ્નવ્યાકરણ ચોથે સંધરદ્વારે, એમ બીજે પળ ઘળે સુત્રે બ્રહ્મચારીને એટલા બોલ વરજ્યા છે.

૧ સ્ત્રી સહીત સ્થાનક, ૨ સ્ત્રીની કથા, ૩ સ્ત્રી થકી એક આસને બેસવો. ૪ સ્ત્રીનો અંગ નિરખવો. ૫ સ્ત્રીનો શબ્દ સાંભલવો. ૬ સ્ત્રીનો ભોગ સંભલાવવો. ૭ સ્ત્રીનો ફરસવો. એટલા બોલ વરજ્યા છે. વઢીં આચારંગ, પ્રશ્નવ્યાકરણ, સમવાયંગે પચવીસ ભાવના મધ્યે પળ સ્ત્રીનો ફરસ વરજ્યો છે. સાધુ, સાધવી, બ્રહ્મચારી, શ્રાવક. શ્રાવિકાને પળ એહીજ રીત પાલવી કહી છે. તો શ્રી ચિત્તરાગ ત્રીલોકના સ્વામી, જગત ચીંતામળી વિશ્વભૂષણ, તેહને સ્ત્રી કેમ ફરસે ? એ વાત નીપટ અયુક્ત છે.

૧. શ્રી વીરવર્ધમાનસ્વામીને દેવાનંદાયે પુત્રને સ્નેહે સામો જોયો સ્તને દુધ આવ્યો, પળ પુત્રનીજ બુદ્ધે ભગવંતને ફરસ્યા નહીં.

૨. વઢીં દેવકી રાણી છ અળગારને પુત્રને જાણી ઘળો સ્નેહ આવ્યો, સ્તનમાં દુધ આવ્યો; પળ મુનીને ફરસ્યા નહીં.

૩. વઢીં ઉઘ્વાઈ સુત્રે કહ્યો. કોળીક પ્રમુખ પુરુષે તો ભગવંતની આગલે બેસીને ધર્મ કથા સાંભળી. અને સુભદ્રા પ્રમુખ રાણીએ “ઠાયાચેવ પજુવાસંતિ” ઝમીયકી ધર્મ કથા સાંભળી. સ્ત્રી જાત ભગવંતને આગલ બેસવો પળ ન પામે, તો ફરસવો કીહાંથી ?

૪. ભગવતી સતક નવમે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી ભગવતની માતાયે ડખાં રહી ધર્મ સાંભલ્યો; પળ બેસવા પામ્યાં નહીં.

૫. હમ વારમે સતકે જેવંતી, મૃગાવંતી પળ એમજ.

૬. વઢીં ગળધર ગૌતમાદિક “ નાહુરમળાસન્ને અતિ નજીક નહીં ” અતિ વેગલા નહીં અતિ ઢુકડા નહીં હમ બેઠા.

૭. હમ હંદ્ર, દેવતા, કોળીક રાજા, શ્રીકૃષ્ણ, આણદ, કામદેવ, સંત, પોસલ્લી પ્રમુખ શ્રાવક તે પળ અદુરસામંતે (મર્યાદાયે) બેઠા. પળ ફરસ કીધો નહીં.

૮. તથા જેવંતી મૃગાવંતી, ચેલણા, સીવાનંદા પ્રમુખ શ્રાવિકાં દુર રહી, પળ તીલક કરવાને અડી નહીં. ઇમ કોળીકની રાણી પળ, એ લેખે જોતાં શ્રી વિચારા-ગના મારગમધ્યે સ્ત્રીનો સંગ યોગ્ય નહીં તો શ્રી જીન પ્રતિમાં જીન સરસ્વી તેહને સ્ત્રીનો સંઘટો કીમ જોઈએ ? એને મેલે જોતાં એ પ્રતિમા તીર્થકરની નહીં.

ઢઢી શ્રી વિચારાગને તથા સાધુને વાંદવા ગયા છે. શ્રી ભરથેસર, શ્રીકૃષ્ણ, કોળીક, ઉદાઈ રાજા, રાયમદેસી ચીતસારથી, આણદ પ્રમુખ શ્રાવક તેણે પાંચ અમીગમ સાચવ્યાં તીહાં સચિતાળં દવાળં વિડસરણયાઈ.

સ. સચીત. ફૂલ, તંબોલાદીક દ. ધ્રવ્ય. વિ. અલગા મુકે. મંજે.

સચીત ધ્રવ્ય દુરે વહ્યાં. જે રીત તીર્થકરની તે રીત સાધુ વાંદવાની; તો તીર્થકરની પ્રતિમાની રીત જુદી કીમ પડી ? જીનપ્રતિમા જીન સરસ્વી તુમે કહો છો. એ વાત કીમ મલ્લી ? તે માટે દ્રુપદીને અધીકારે ઇટલા બોલનો નિર્ણય કરજો.

? દ્રુપદીનો પીતા મીથ્યાદૃષ્ટી ૨ દ્રુપદી શ્રાવિકા નહીં. ૩ દ્રુપદી સમદૃષ્ટી નહીં. ૪ અને પ્રતિમા પળ તીર્થકરની નહીં. તે કેમ જે ? પ્રથમથી તો મોરપીંછથકી પુંજી. ૨ બીજો પુજા ભોગી દેવતાની પરે અભોગી દેવની કીધી. ૩ ઢઢી જીન ધરે કહ્યો. તે જીનરાજને ઘર હોવે નહીં ૪ એ લેખે અવધનાળી જીનની પ્રતિમા કામ દેવાદીકની જાણવી. જે જીનને ઘર હોવે, જે જીનને સ્ત્રી ફરસે. જે જીનને પુણ્ય, ચંદન, ઘુપ, દીપ, સ્નાન સ્વપે તે જીનની પ્રતિમા જાણવી. અને અવધનાળી જીન; નાગ, મુત, જક્ષ, વેસમણને તો સ્ત્રી સુખે ફરસ કરે. તે સાચ નંદી સુત્રે રોહાને અધિકારે છે. રાજાને પાંચ પીતા વહ્યા, તે મધ્યે રાણી વેસમણ દેવતાની પ્રતિમાને ફરસી. કામ સૌભાગ્યની અમીલાસથકી, તે માટે હે રાજા ! તું વેસમણ દેવનો પુત્ર છે. એ અવધનાળી જીનને સ્ત્રી ફરસી, તે માટે દ્રુપદીની પળ વેસમણ દેવતાની પ્રતિમા જાણીએ. નમોઘુળં વહ્યા માટે કોઈ તીર્થકરની પ્રતિમા જાણે તે ઉપર તો અનેક સાચ સુત્રની છે.

ઢઢી હીંસા ધરમી કહેસે દ્રુપદી નારદ આવ્યો ડઢી નહીં. તે માટે સમદૃષ્ટી કહીયે તેનો ઉત્તર: દ્રુપદીને પરળ્યા પછી નિયાળો પુરો થયો છે. પછે તો સમકિતવ્રત સુખે પામે ઇહનો અટકાવ નથી પરળ્યાપછી નિયાળો પુરો થયો છે, તીવારે પછે ધરમ સુખે પામે પણ પરળ્યા પેહેલાં સમકિત વ્રત હતાં નહીં. કોઈ કહેસ્યે પરળ્યા કેહે દ્રુપદી સમકિત વ્રત પામી તે કીસે ઠામે, કીસા ગુરુ પાશે તે કહો; સમકિત તો કુંવારાપણાનો જ હતો. પરળ્યા કેહે પામી હોય તો ગુરુના નામ ઠામ કહો. તે ઉત્તર: જો દ્રુપદીના ગુરુના

નામ ઠામનો નિર્ણય કરોછો તો પ્રતિમાનો તો નિર્ણય કરો. કે દ્રુપદીયે પ્રતિમા પુજી તે કીયા તીર્થકરની, કોણે કરાવી, કેહેને વારે થઈ એટલો નિર્ણય કહો. અને સમકિતનો દ્રુપદીનો ગુરુ પુછોછો તો શ્રીકૃષ્ણ, બલ્લભદ્ર, સમુદ્રવિજય, ઉગ્રસેન, આદી શબ્દ જાદવ કીયા ગુરુ પાશે સમકીત પામ્યા તે ગુરુનો નામ બતાવો ? તથા રાજેમતી માઠાસતી સીયલધંતા બહુમુયા ઉતરાધ્યયન વાવીસમે અધ્યયને કહી છે તે સંસારમાં થકી કીયા ગુરુ પાશે બહુ સુત થઈ ? તે ગુરુનો નામ તુમેજ કહો. અને દ્રુપદીએ નારદ વિનય ન કીધો અસંજતી જાણીને તે માટે સમકીતી કહોછો તે તો મલું વર્થું છે, શ્રીકૃષ્ણ સમદૃષ્ટી હતા તેણે પંડુ રાજાની પરે નારદનો વિનય કર્યો છે. “વંદઈ નમંસઈ” પાઠ છે. તેણે નારદનો વિનય કીમ કીધો ? એ પાઠ જ્ઞાતા મધ્યે સોઝમે અધ્યયને છે. જો લોકીક મીથ્યાત્વ સમદૃષ્ટી કાર્ય વિશેષે સેવે તોપણ ધર્મ ન જાણે.

બઢી જીનમારગની રીતે પાદોગમન સંધારો તામલી તાપશે તથા પુરણ તાપશે કીધો, પીળ કાંઈ જીનમારગી ન થયા. તથા મરથેસરે મરથચેત્ર સાધતાં તેર અઠમ પોસઈ કીધા. પદમોત્તર રાજાએ પદીને કાજે અઠમ કીધો પણ કાંઈ અગીયારમાં વ્રતમાંહી ન ગણાય. સર્વ રીત જીન સરસ્વી હોત તો જીન તીર્થકરની પ્રતિમા જાણત. પીતાને શુભ લાગ્યેયકે પુત્રનો ભક્ષણ કરે એ અયુક્ત કર્મ છે, તેમ તીર્થકરના છોરુ પુત્ર સમાન છકાયના જીવ તે તીર્થકરની ભક્તિ કરવાને હણે, તે પણ અયુક્ત, એ ભક્તિ વિત્તરાગ માને નહીં.

બઢી હીંસાધરમી કહેછે માનેછે. ઓઘનિર્યુક્તિની ટીકા ગંધહસ્તી આચાર્યની કીધી તે મધ્યે કહ્યો છે જે, દ્રુપદીને એક પુત્ર થયો તીવાર પછી સમકીત પામી. એ પાઠ લેવેછે.

ઉઘનિર્યુક્તાઈ યુક્તં ઇથીજણસંઘટ્ટ તિવિહં તિવિહેણં વજણ-
સાદુ ઇતિવચનાત્ સ્ત્રિવિધિ સ્ત્રિવિધિ નસાધુનાં વર્જનીય સાધો
શ્વાકલ્પ નીયં કર્મચરત સમ્યક્તા ભાવાત્ દ્રોપદ્યા આગમેશુ
શ્રોયતે લોમ હથે પરામુસઈ લોમ હસ્તે નપરામીશ્રતિ પરમાજય
તીત્યર્થઃ તત્પર્માજિનન જિનસ્પસ્પર્સોજાત જિનસ્ય અસ્ત્રીજન
સપર્સેત આસાતના સ્યાત આસાતના સમ્યક્તા ભાવાત્ એતણ

દ્રૌપદી ન સમ્યક્ત ધારણી સંભાવ્યતે પુનઃઉઘનિર્યુક્ત ચિરંત નટી
કાર્યાં ગંધહસ્તા ચાર્યેણ યુક્તં દ્રૌપદ્યા નૃપ પૂત્રીકા નિદાન ક્ત-
તિર્મિ ભસાર પંચસ્યા છત નિદાન ભોજાત વાજાએક પુત્રઃ પુનઃ
પશ્ચાત સાધુ સકા સમાપ્ત દ્રવ્યરં સમક્ત મારગો ધરંતો.

ए ओघनिर्युक्तिनो पाठ अने गंधहस्ती आचार्यकृत तीहांथी उत्तर जोजो.

૨૦. સુરિયામે તથા વજેપોલીયે પ્રતિમા પુજી કહેછે તેનો ઉત્તર.

કેટલાક હીંસાધર્મિ કહેછે જે:—સુરિયામ દેવતાયે અને વીજય પોલીયે પ્ર-
તિમાં પુજી છે. માટે અમે પણ પુજીયેછીયે. તેહનો ઉત્તર કહેછે. સુરિયામ અને
વીજયપોલીયાનો અધીકાર એક સરસ્વો છે. તે માટે સુરિયામનો અધીકાર રાય-
પશેળી સુત્રમધ્યેથી કહેછે.

૧. પ્રથમ સુરિયામ દેવતાયે શ્રી માહાવીરદેવને અમલકંપા નગરિયે અંબસાલ
વનમાં દીઠા તીર્થાં સાહમો જઈ નમોથુંળ કહ્યો. તે ઠાળં સંપત્તિ, ળગે કહ્યો. સેવ
પદ કલ્પીત છે. ૨. પછે ઇમ કહ્યો જે.

તં મહાફલં સ્વલુ દેવાણુ પિપ્યા તહારુવાળં અરીહંતાળં
ભગવંતાળં નામગોયસ્સવિ સચળયાએ કિમંગ પુળ અભિગમળ
વંદળ નમંસળ પડીપુછળ પજુવાસળયાએ એગસવિ આયરીયસ્સ
ધમ્મીયસ્સ સુવયળસ્સ સવળયાએ કિમંગ પુળ વિડલસ્સઅ-
ઠસ્સ મહળયાએ.

અર્થ—તં. તે મ. મોટો ફલ. સ્વ. નિશ્ચે. દે દેવતાને વાળો ત. તીર્થકરને
ગુણેકરી સહીત તેહનો. અ. અરીહંતનો. ભ. ભગવંતનો. ના. નામ ગોત્રનું તે રુડાં
ગોત્ર ને ગુણનીપન તેહનું પણ. સ. સાંભળવે કરી. કી. તેહનું સું કહીવું. પુ. વળી.
અ. સાહમુ જાવું. વં. વાંદવું સ્તુતી. ન. પ્રણામનું કરવું. ૧. પ્રસ્નાદીકનું વળી પુછવું.
ધ. ધર્મ સંબંધી ને. સુ. સું વચનનો. સ. સાંભળવો. કી. તેહનું સુ કહીવું. પુ. વળી.
ધિ. વીસતીર્ણ. અ. અર્થને. ગ. ગ્રહીને.

इहां वांदवानो, उपदेश सांभळवानो मोटो लाभ बह्यो. पीण सुरियामे ना-

ટીકનો મોટો લાભ ચીંતવ્યો નહીં. વાંદવો ને ઉપદેસ સાંભળવો તે સ્વયંપ્રસન્ન ભાવ છે. ભગવંતની આજ્ઞાનો કરતવ્ય છે, અને નાટીક ઉદય ભાવ છે. ભગવંતની આજ્ઞા વાહારનો કરતવ્ય છે.

૩ વઢી સુરિયામે દેવલોકમાં રહી વંદના કરી ને રૂપ કહ્યો.

एवं मे पञ्चा हियाए सुहाए स्वमाए निसेसाए आणुगा-
मियत्ताए भविस्सई.

અર્થ—૧. ૧૬ ભગવંતનું પદનાદીક. મે. મુજને. ૫. પરભવ જન્માંતરે. હિ. હીત ભળી પથ્યની પરે. સુ. સુખ ભળી. સ્વ. જોગતા ભળી રોગનો વિનાશ કરવા ઓષધનીપરે. નિ. મોક્ષ ભળી. આ. ભવની પરંપરા લગે ૧૬ સુખનું કારણ કેડે. મ. હુસ્યે ૧૫ કહી.

પેવા કહેતાં પરલોકને વીશે હીતકારી તથા અનુગામીક ફલ કહ્યું. પેવા શબ્દે પરલોક ૧ અર્થ ઘણે સુત્રે કહ્યો છે. ઉત્તરાધ્યયન નવમે અધ્યયને અટાવનમી ગાથામાં પેહેલા બે પદમાં કહ્યું છે.

इहंसि उत्तमो भंते ॥ पेञ्चाहोहिसिउत्तमो ॥

અર્થ.—૬. ૧ ભવને વીષે ૩. પ્રધાન છો. મં. હે પુજ. પે. પરભવને વિષે. હો. હોઈસ. ૩. ઉત્તમ.

તથા પ્રસ્તુત્યાકરણે સંવરદ્વારે પેહેલે અધ્યયને પેવા ભાવિયં આગમોસિ ભેદ કહેતાં ૫. પરભવને વિષે. મા. સુખ ઉપજાવે. આ. આગમી કાલે. મ. કલ્યાણનો કરણહાર ૧૬વો પાઠ છે. તીમ ભગવંતને વંદના કીધી, તે પરલોકનો અર્થ સીદ્ધ પળો ગળ્યો.

૪. તીવારે પછી સુરિયામે સેવક દેવને તેડીને રૂપ કહ્યું તુમે ભગવંત પાસે જાઓ. વંદના કરી જોયણ પ્રમાણે પુજો, પાળી છાંટો, પુષ્પ ટૂંછી કરો. દિવ્વં સૂરવરાભિગમણજોગ કરેહ કહેતાં દિ. પ્રધાન વીક્રીય. સુ. દેવતાને આવવા જોગ ભોમિકા કરો; પણ રૂપ ન કહ્યું જે, ભગવંતને રહેવા જોગ કરો. સ્યામાટે જે ભગવંત તો ફૂલ, પાળી, ધુપદીપના ભોગી નથી. ૧ આવરણહારની શોભા છે. પછે સેવક દેવતાયે તીમજ કીધો. ફુલને અધીકારે રીંસ્યાધર્મિ કહેછે જે “ જલ્યા થલ્યા માસૂર ” જલજા તે (કમલના) ફુલ થલજા તે (જાડ, જુડનાં) ફુલ, તે સચીત ફુલની ટૂંછી માનેછે. વઢી સમવાયં ચોત્રીસમે સમવાયે કહ્યો. “ “ જલ્યથલ્ય ” તે

સચીત ફુલ માનેછે. તેહનો ઉત્તરઃજેવારે સુરિયામને સેવકે પુષ્પની ટૂણી કીધી તીહાં અને પાણીની ટૂણી કીધી તીહાં કહ્યું છે.

અમં વદલં વિઝવૈસ્તા પુષ્પવદલં વિઝવૈસ્તા.

અર્થઃ—અ. સેવક દેવતા. પુ. ફુલનું વાદલ. વિ. વિક્રુવે. વિક્રે કીધાનો પાટ છે. જીમ જન્મમહોચ્છવ કરતાં ઘણા દ્વીપ, સમુદ્રના ફુલ, માટી, પાણી આળ્યા કહ્યાં. અને જીહાં આળ્યાં છે તીહાં સચીતહીજ જાણવા. તોહાં. અમવદલં પુષ્પવદલં વિઝવૈસ્. કહેતા અ. સેવક દેવતા. પુ. ફુલનું વાદલ. વિ. વિક્રુવે. એવો પાટ નથી કહ્યો અને જીહાં અમવદલં પુષ્પવદલં વિઝવૈસ્. કહેતાં અ. સેવકદેવતા પુ. પુલનું વાદલ. વિ. વીક્રુવે. કહ્યું ત્યાં અચીતહીજ છે, તે માટે અચીતફુલ, પાણી, વીક્રે વાદલ કરી વરસાવ્યાં. અને ચોત્રીસમે અતીશય મધ્યે “ જલથલજ ” કહ્યું તે પળ અતીશય મનુષ્ય દેવતાના કીધાં નથી યાતાં; ભગવંતના પુન્ય પ્રભાવથી સ્વભાવે મગટ થાયછે. સ્વભાવી ધીસ્સા પુદગલના પરિણામ જાણવો જીમ જુગલ્લી-યાનાં કલ્પવૃક્ષની પરે. તથા કોઈ બોલ દેવતાકૃત હોવે તો પળ અચીત હોવે. જો સમોસરણમધ્યે, સચીત ફુલ, પાણી, હોવે તો રાજા, શેઠ, સેનાપતી, વાંદવા ગયા હતા. તીહાં પાંચ અભીગ્રહ સાચવ્યાં તે મધ્યે સચીત ધ્રુવ્ય દુરે કીમ મુક્યાં ! જો સચીતનો સંઘટો અયુક્ત છે તો વર્જવા કહ્યાં. વઠ્ઠી ભગવંતને ૧. ચવન, ૨ જનમ, ૩ દીક્ષા, ૪ કેવલ, ૫ નિર્વાણ કલ્યાણ કહીએ. તે મધ્યે જે કલ્યાણ ભગવંતને અવીરતી મધ્યે થયો છે તીહાં સચીત અચીત બેહુ ધ્રુવ્ય હોવે કોઈનો અટકાવ નહીં. સ્યા માટે જે તદા ભગવંત પાંચ આશ્રવ સહીત છે. અને કેવલ મહોચ્છવને સમે ભગવંત વીરતી છે તે જુવો સ્નાન, વીલેપન, વસ્ત્ર, આશુષણ, પુષ્પ, ઇત્યાદીક કાંઈ વસ્તુ ભગવંતને સંઘટાવી નહીં “ વદલંવિઝવૈ ” કહ્યું તે સંસાર અવસ્થાના મહોચ્છવ મધ્યે નથી કહ્યું એટલો ફેર છે. વઠ્ઠી દેવકૃત વસ્તુ તો અચીત હોવે. જો સચીત હોવે તો ધીજા સાધુને સચીત સહીત થાનક કીમ કલ્પે ? ટુતિકલ્પ પેહેલે ઉદેસે વહ્યું ધાન, પાણી, અક્ષી, આહાર, ઓષધ, આશ્રણ, સહીત થાનકે, રહેવા ના કહી છે તે માટે એ ફુલ, પાણી સચીત નહીં તથા કોણીક પ્રમુખ વાંદવા ગયા તીહાં પાણી, ફુલનો આરંભ કીધો માર્ગ છંટાવ્યા, પળ સમોસરણ મધ્યે છંટકાવ્યા નથી કહ્યા. અને નગર સીળગાર્યા, આરંભ કીધો તે પોતાને છાંદે; પળ ભગવંતની આજ્ઞા નથી. વઠ્ઠી કોણીક રાજ માર્ગમાં જલ છાંટી ફુલ વીલેખ્યાં તે માંહીથી ભગવંતને કામ શું આશ્યું તે કહ્યો. એ વસ્તુ ભગવંતને ભોગ આવી નથી. એ માંહી ભગવંતની ભક્તિ

कहि नथी. पोतानी रुद्धी बीस्तारी ए पोतानी शोभा, पोतानी मोटाइ छे. बळी जलज थलज शब्द तो उपमा वाचक छे जे जलज थलजना सरखा फुल तेवारे हींसाधर्मि कहेशे; जो जलज थलजने उपमावाचक शब्द जाणो तो जलजाइव एहवो शब्द जोइए ते इ शब्द तो नथी तुमे उपमावाचक शब्द कीम जाण्यो ते उत्तरः उत्तराध्ययन त्रेवीसमे अध्ययने कह्युं. “पासंडा कोड गा मीया” पा. पाषंडी अन्य-दर्शनी. को. कौतुकी. मी. मृग पशु सरखा अजीणी परपाषंडी,

इहां पाषंडी कौतुकी मृग जेवा ए उपमा दीधी ने “मीयाईवाइम” नथी कह्युं पीण मृगइमृगा जाणवा तथा दशविकालीक नवमे अध्ययने बीजे उदेशे सातमी गाथाना चोथा पदमां अवनित शीष्यने कह्युं. छागा ते विगलेंदीया छागा बोकडा सरखा तथा ढंकाणी छे शरीरनी सोभा एहवा अवनीत वि. खोडोळा इंद्रिय जेहनी.

छागाइव नथी कह्युं छागा शब्दे बोकडा सरखाज जाणवा. तीम जलजा ते जलज सरखा एण न जलजा इमज जाणजो, पण सचीत नहीं बळी उत्राध्ययन बारमे छत्रीसमी गाथामां हरकेसीमुनीने दान दीधा पछी कह्युं.

तहियं गंधोदये पुष्पवासं ॥ देवा तहिं वसुधारायवुग ॥
पहियउ हुदुंभिउ सुरेहिं ॥ आगासे अहोदाणंनगुठं ॥ ३६ ॥

अर्थः—त. ते जङ्गपाडाने बिखे. गं. सुगंध पाणीनो. पु. फुलनो. वा. वरसाद वुठयो. दे. प्रधान. त. तीहांज. व. ध्रुव्यनी धारा पुन्य. प. वजाडीयो. दु. देव दुंदुभीयो देवताए. आ. आकाशने बीखे. अ. आश्चर्य दान दीधुं निधेखी कीधो देवताये.

इहां गंधोदकनी वृष्टी कही. ते बैक्रे बीनां गंधोदक कीम होवे? सभावे तो सुगंधोदक कहीए ए पाणी बीक्री छे के सचीत छे? इम सर्वत्र जाणवो. देवकृत वस्तुने अचीतहीज जाणवी. बळी भगवती सतक चउदमे उदेसे बीजे कह्युं चार जातना देवता वृष्टी करे जन्मकल्याणदीक अवसरे तीहां शेवक देवने कहेछे. पछे जेहनो ए हवाळो होय ते देवता वरसावे. ए प्रगट पाठ बैक्रे करी वरसाव्यानो छे, तीम पुष्प, पाणी, सुरीयाभने सेवके वरसाव्यो, ते पण बैक्रे वादळ करी वरसाव्यो, ते माटे अचीत कह्यो.

५. बळी सुरीयाभ पोते वांदवा आव्यो. भगवंतने बंदणा कीधी, तीवारे भगवंतेछ बोल कया.

१ पोरणामेयदेवा २ जीयमेयंदेवा ३ कियमेयंदेवा ४ कर-
णीजमेयंदेवा ५ आचिन्नमेयंदेवा ६ अभणुन्नायमेयंदेवा

अर्थ—पो. जुठो नहीं ए कार्य चीरंत देवताये पण ए कार्य कीधो १. जी.
तुम्हारो ए आचरण २. की. तुमारुं एह कर्तव्य करवा जोग्य कार्य कीधो. ३.
क. तुमारी एह करणी छे ४. आ. आचरवा जोग्य छे. ५. अ. में अने अनेरे
तीर्थकर पण अनुआज्ञा दीधी ६.

ए छ बोल वंदणा करवा आश्री कहा छे, पण नाटकनी आज्ञा माटे नथी
कहा स्या माटे जे, आगळे सुरियाभ कहेस्ये जे गौतमादी श्रमणने बत्तीशवीध
नाटीक देखाहुं ?

एयमठं नो आढाई नो परिआणाई तुसंएणं संचीठ्ठि.

अर्थ:—ए. एहवा बचन प्रत्ये. नो. आदर नो देइ. नो. अनुआज्ञा पण न
देइ. तु. अणबोल्याथकां. सं. रहे.

अणबोल्या रह्या, पण आज्ञा नथी दीधी. नाटकनी करणी सावद्ध माटे. तीवारे
कहेस्ये नाटकमां आरंभ जाणेछे, तो भगवंते नाटकमां ना कही ? ते उत्तर सुरि-
याभ साथे देवता घणा छे तेहने पोतपोताने ठामे नाटीक जुदां जुदां थाय छे.
जीहां छगे सुरियाभ नाटक बांधे छे, अने भगवंत सुरियाभनो नाटक नीखेछे छे.
तीवारे सर्व पोताने ठामे जाय जुदां जुदां नाटक थाय, हींसा घणी वधे, ते माटे
सुरियाभनो नाटक नीखेध्यो नहीं. ए अर्थ राइपसेणीनी टीका मध्ये छे. ते जोजो.
अने नाटीकमध्ये कर्म निर्जरा होवे तो आणंद, कामदेव, कोणीक राजा, क्रण
प्रमुखे साक्षात भगवंत आगळ कां न कीधां ? बळी तुमे कहोछो जे, रावण अष्टा-
पद उपर प्रतिमा आगळ नाटीक करतां तीर्थकर गोत्र बांध्यो. अने ज्ञाता आठमे
अध्ययने बीस स्थानके जीव तीर्थकरपद उपराजे, ते मध्ये तो नाटीक करतां
तीर्थकरगौत्र बांधे इम न कह्युं.

६. बळी सुरियाभ देवताये भगवंतने पुछ्युं.

अहणं भंते सुरीयाभेदेवे किं भवसिधिं किं अभवसिधिं
समदीठीं मिच्छदीठीं परीतसंसारिं अणंतसंसारिं मुलभवो-
हीं दुलभवोहीं आराहं विराहं चरीमे अचरीमे.

अर्थ:—अ. हुं. भं. हे भगवंत. सु. सुरियाभ देव. कि. सुं. भ. भव्य. कि. के. अ. अभव्य. स. समदष्टी. मी. के मीथ्यादष्टी. प. तुच्छ (थोडो) संसारी. अ. के अनंत संसारी. सु. सुर्लभबोधी (जीन धर्मनी माप्ति सोहली छे. दु. के दुर्लभबोधी. आ. जीनधर्मनो आराधीक बी. के बीराधीक. च. देवनो छेलो भव एज ते चरीमे. अ. घणा भव हुइ ते अचरीमे.

तीवारे भगवंते छ बोल भला कहा ए लेखे सुरियाभविमाने बार जातना जीव सुरियाभपणे उपजता जाणजो. बळी भगवती सतक बारमे उदेसे सातमे छाळीना बाढाहुं दष्टांत कहुं छे; सो बकरीनो बाढो ते मध्ये “ अया सहस्स परिवयेजा ” एक हजार बकरी भरी छ मास लगे बाढामां राखी ते बकरीने उचार, पासवण, खेळ, जळ, संघाण, वीत्त, पीत्त, शुक्र, श्रोणीत, सींगे, मुख, हाथ, पग, पुंछ, बाळ, खुरीये करी सर्व बाढानी भुमी फरसाणी ? हंता गोयमां, कोइक आ काश प्रदेशमात्र भोमका अणफरसी पण रही, पण,

एयंसिए महालयंसि लोगंसि लोगस्सय सासयं भावं सं-
सारस अणादियं भावं जीवस्स नीचभावं कम्मबहुत्तं जम्मणं
मरणं बहुलं पडुच नथीकेइ परमाणु पोग्गले मेते विपएसे जथणं
अयं जीवेणं जाएणवा मएवा ए जीवे.

अर्थ—ए एहने विषे एवडा महालय लोकने वीषे छे को परमाणु पोगळामे ते विपएसे इत्यादिक पुर्वोक्ति अभीलाखे कर्या संबंध महात्वपणाथकी लोकने कीम रह्यो इसी आसंका टाळवाने कहेछे. लो. लोकना सास्वता भाव प्रत्ये आश्रइने बळी संसारना अनादी भाव प्रत्ये आश्रीने जीवना नित्यभावप्रत्ये आश्रीने कर्मना बहुलपणाथकी कर्मने बहुलपणे जन्मादिकने अल्पपणे उक्तार्थ न हुए एटला माटे कहुं. जन्म बळी जनम, मरण, बाहुल्य आश्रीने. न. नहीं केइ परमाणु पुदगळ मात्र पण प्रदेश जे प्रदेशने विषे एह जीव जन्मो नहीं मुवो पण नथी.

सर्व लोक उपजी, मरीने फरसीने मुक्यो छे; प्रदेशमात्र भोमका पण वीण फरसे रही नहीं—चोरासी लाख नरकाबासा, सात क्रोड बोहोतेर लाख भवन, पांच थावर, ऋण बिगळेद्रि. तीर्थच, मनुष्यना असंख्याता आवास, चोरासी लाख सताणु हजार त्रेवीस वेपान, ऐटले ठामे (पांच अनुत्तर वेपान बरजी सेख सर्व

ઠામે) સર્વ જીવ ભવ્ય, અભવ્ય સર્વ ઉપજી ચુકયા છે. “ અસર્વ અદુવા અણંત
 ખુત્તો ” એકેકે ઠામે એકેક જીવ અનંતીવાર ઉપનો. એ લેખે સુરિયામ વિમાને પળ
 સર્વ જીવ ભવ્ય, અભવ્ય પ્રમુખ બાર બોલવાલા જીવ અનંતીવાર ઉપજી ચુકયા છે.
 તીવારે સુરિયામ દેવતાયે પળ જાણ્યુ, જે માહારે વિમાને બાર બોલના જીવ સુરિયા-
 મપળે ઉપજે છે, તે મધ્યે હું કેવો છું, એમ નિશ્ચય કરવાને પુછ્યું છે. વલી ત્રીછે-
 લોકે અસંખ્યતા દ્વીપ, સમુદ્ર છે. પચવીસ ક્રોડાક્રોડ કુવાના સ્વંડ જેટલા છે,
 તેથી ચોગળા પોલીયા છે. તે સર્વ વિજયપોલીયા જેવા છે. તીહાં પળ સર્વ જીવ
 વિજય પોલીયાપળે અનંતી વાર ઉપજી ચુકયા છે. તીવારે વીજય પોલીયાનીપરે
 સર્વે જીવે પ્રતિમા પુજી છે. પળ પ્રતિમા પુજ્યાથકી સર્વ જીવ ભવ્ય, અભવ્ય સમ-
 દષ્ટી થયા નહીં. તે વિચારી જુઓ.

વલી જીવામીગમમધ્યે પઢીવતી કહ્યો છે જે,

સોધમીસાળે સુળંભંતે કપ્પેસુ સવ્વેપાળા સવ્વભૂયા સવ્વે-
 જીવા સવ્વેસત્તા પુઢવીકાઇયત્તાએ જાવ વળસસિકાઇત્તાએ દેવ-
 ત્તાએ દેવીત્તાએ આસળ સયળ જાવ મંડ મત્ત વગરણત્તાએ ઉવન્ન
 પુઢ્વા હંતા ગોયમા અસએ અદુવા અણંતખુત્તો સેવેસુકપ્પેસુ એ-
 વં ચેવળવરી નોચેવળ દેવીત્તાએ જાવ ગેવિજવા અણુતરેવવાતિએ
 સુવિએઘં નોચેવળં દેવત્તાએ દેવીત્તાએ સેત્તંદેવા.

અર્થ—સુધર્મા, હસાન દેવલોકે અહો ભગવંત સર્વ પ્રાણી, સર્વ મુત, સર્વ જીવ,
 સર્વ સત્ત્વ પૃથ્વીકાયપળે, જાવત બનસ્પતિકાયપળે, દેવતાપળે, દેવાંગનાપળે, સિંહા-
 સન, સજ્યા જ્યાન માંડ, ઉપગરણપળે, ઉપના છે. અતીતકાલે. હિતિ પ્રશ્નઃ ત્યારે
 ભગવંત કહે છે. હા ગૌતમ વારંવાર નિશ્ચે અનંતી અનંતી વાર હમ સર્વ દેવલોકે
 ઉપના છે. પળ દેવાંગનાપળે તીહાં નથી ઉપના. જે કારણે ત્યાં દેવાંગના નથી.
 પાંચ અણુત્તર વેમાને પળ પૃથ્વ્યાદિકપળે અનંતીવાર ઉપના છે, પળ દેવતા અને
 દેવાંગનાપળે, તીહાં નથી ઉપના. જે કારણે તીહાં દેવાંગના નથી. અને દેવતા પળ
 તીહાંના એકાવતારી પ્રમુખ છે. તે મળી દેવતાપળે પળ સર્વ જીવ સંસારી નથી
 ઉપના. એટલે દેવતા પુરા થયા. હહાં પળ સર્વ જીવ વીમાનીક દેવતાપળે ઉપજી
 ચુકયા કહ્યા. કાંઈ ભવ્ય, અભવ્ય બાર બોલમધ્યે ટાલ્યો નહીં. વલી ભગવતી સતક
 બારમે ઉદેસે સાતમે કહ્યો.

અયણંભંતે જીવે ચોસઠીએ અસુરકુમારાવાસ સયસહસ્ત્રે-
સુપ્તમેગંસી અસુરકુમારા વાસંસિંપુઢવીકાશ્યત્તાએ જાવ વણસ્ત-
રિકાયત્તાએદેવત્તાએ દેવીત્તાએ આસણ સયણભંડમત્તોવગરણતાએ
ઉવવન્નપુછાહંતાગોયમાજાવ અણંતચુંત્તો સવ્વ જીવાવિણંભંતે
એવં ચેવ.

અર્થ.—એહ હે ભગવંત ચોસઠ અસુરકુમાર આવાસ સત્ત સહશ્રને વિષે એક
એક અસુરકુમારના આવાસને વિષે પૃથ્વિકાયપણે, ઇમ જાવત વનસ્પતિકાયપણે, દેવ-
પણે, દેવીપણે, આસન, સયન, ભંડ. માત્ર, ઉપગરણપણે ઉપનો પુર્વે. ઇતિ પ્રસ્નઃ
ઉત્તર. હા ગૌતમ અનેકવાર, અથવા અનંતવાર સર્વ જીવપણે. હે પ્રગવાન ઇત્યાદીક
પ્રસ્નઃ ઉત્તર. ઇમહીજ અનંતવાર કહેવો.

એવં જાવ યણીયકુમાર સું પછે પથવ્યાદીક જાવત મનુષ્યોને સુત્ર પળ
ઇમજ પુછ્યો.

વાળવ્યંતર જોડસીય સોહમ્મીલાણેય જહા અસુરકુમારાણં.

અર્થ.—વાળવ્યંતર, જ્યોતષી, વૈમાનીકમાહે સુધર્મા, ઇશાન, લગે પહને વિષે
અસુરકુમારને કહું તેમ કહેવું.

પછે ઇમજ ત્રીજા દેવલોકથકી જાવત બાર દેવલોક, નવ ગ્રીવેકલગે પળ અ-
નંતીવાર ઉપનો, પળ નો ચેવણ દેવીતાએ નહીં નીસ્વે દેવીપણે ઉપનો ઇ શા માટે
જે ઇશાન દેવલોકલગેજ દેવી ઉપજે તે માટે.

ઇમ અણુત્તર વિમાનને વિષે પ્રથવ્યાદીકપણે ઉપનો. નો ચેવણ દેવતાએ દેવીતાએ
નહીં અણુત્તર વિમાનને વિષે દેવતાપણે અનંતીવાર ઉપજે અને દેવીપણે તો સર્વથાજ
ન ઉપજે, ઇસાનલગેજ દેવીના ઉપપાઠ માટે.

એમ લોકાંતિકપણે છકાયપણે ઉપનો. અસઈ અદુવા અણંતચુંત્તોઃ ॥ અનેકવાર
ઇત્યર્થઃ અથવા અનંતીવાર. ઇત્યર્થ.

ઇહાં ખવ્વ, અખવ્યાદિક બાર બોલના સર્વ જીવ ઉપના કહ્યા. એ અલ્લાવો
મોટો છે, તે સુત્રથકી જોજો. ઇમ ઇહાં પરમાર્થ માત્રહીજ થોડો લખ્યો છે.

૭. વહી હીંસાધરમી કહે છે જે, સુરિયાખ દેવતા નવો ઉપજ્યો તીવારે સા-
માનીક દેવતાયે આવીને કહું, તુમ્હે સીદ્ધાયતનમધ્યે જઈને એકસો આઠ બીનપદી-

માને અને સુધર્મિ સભામાં જીનદાદાને પુજો. એ તુમને પહેલાં કરવા જોગ્ય. એ તુમને પછે કરવા જોગ્ય એ તમને.

**પુવ્વિ પછા હિયાએ સુહાએ સ્વમાએ નિસેસાએ આણુગામિ-
યત્તાએ ભવિસ્સહ. ॥**

અર્થ.—પુ. પુર્વે પ. તથા પછે પળ. હી. હીત્તકારી. સુ. સેસ્વતાભળી. સ્વ. જોગતાભળી. નિ. શ્રેયકલ્યાણકારી. આ. પરંપરાએ સુસ્વભળી. મ. હુસ્યે.

હમ કહું તે જુઓ એ દેવતાયે પળ પ્રતિમા પુજવી વતાવી છે તે ઉત્તર. સુરિયા-
ભાદીક વત્રીસ લાઘવ વિમાન પ્રથમ દેવલોકે છે, તે સર્વ વિમાનની એક રીત છે.
વિમાન બે પ્રત્યે પાંચ પાંચ સભા છે, એક એક સીદ્ધાયતન છે, એવું છ છ વસ્તુ
સર્વ વિમાન મધ્યે છે. જીવારે દેવતા નવો ઉપજ્યો, તીવારે એકેકવાર રાજઅભિષેક
કરતાં સર્વ પ્રતિમા પુજે છે. તે સમદ્રષ્ટી, મીધ્યાદ્રષ્ટી, મવ્ય, અમવ્ય સર્વ ઉપજે તે
સર્વ પુજેછે સર્વ ઉપજતી વેળાએ સર્વ દેવતાને પોત પોતાના સામાનીક દેવતા હમજ
કહેછે જે, પ્રતિમા અને દાદા પુજો. હાં કાંઈ એમ નથી જે, સમદ્રષ્ટી હોવે તેહીજ
પુજે ને મીધ્યાતી ન પુજે. જીતવ્યવહાર માટે સર્વ પુજેછે. જીમ મનુષ્યલોકમધ્યે
સમદ્રષ્ટી હોવે તે તો તીર્થકર અને સાધુને વાંદે છે. અને મીધ્યાતી હોવે તે, ધોર,
મસીત, મીરાં, પીર, ઠાકોરદ્વારા, વિષ્ણુ, મહેશ, ગણેશ, માતા, હનુમાન, સ્વેત્રપાલા-
દીકને પુજે. અન્યમતી મનુષ્ય હોવે તો જીનમતના દેવના ગુરુને વાંદે, પુજે નહીં.
એમ મનુષ્યલોકની રીત. જૈન, સીવ, મુસલમાનનાં દેહરાં પળ જુદાં જુદાં છે. તેમ
દેવલોકમધ્યે મત મતનાં દેહરાં જુદાં જુદાં છે નહીં. સમદ્રષ્ટી અને મીધ્યાદ્રષ્ટીને
પુજવાને પુજવાનો સીદ્ધાયતન એકહીજ છે. તેહનાં દેહરાં જુદાં કહ્યાં હોવે તો સુત્ર-
સાઘ દેસાદો. સમદ્રષ્ટી મીધ્યાદ્રષ્ટીના ધર્મ વ્યવહાર તો જુદા છે, અને લોકવ્યવહાર
એક છે. જીમ મનુષ્યલોકમાં સ્નાન, દાતળ, ખોજન, વસ્ત્ર; ખૂશળ, વાહન, સયન,
ખોગ, વિલાસ, સમદ્રષ્ટી મીધ્યાદ્રષ્ટીના એકછે, અને ધર્મવ્યવહાર જુદા જુદા છે, તીમ
દેવતામધ્યે લોકવ્યવહાર જીત આચાર સમદ્રષ્ટી, મીધ્યાદ્રષ્ટીનો એકજ છે, અને જીન
વંદન પ્રમુખ ધર્મવ્યવહાર જુદા જુદા છે, અને સમદ્રષ્ટી દેવતાથી મીધ્યાદ્રષ્ટી દેવતા
અસંસ્કૃતતા ગુણા અધીકા છે. સમદ્રષ્ટી મીધ્યાદ્રષ્ટીના વીમાન મધ્યે સીદ્ધાયતન એક
સરસા છે. મીધ્યાતીના વીમાનમાં ધોર, મસીત, ઠાકોરદ્વારા તો નથી વહ્યા. જે,
તે વીમાન બે પ્રતે સીદ્ધાયતન અને પ્રતિમા તો સુરીયામના જેહવી છે, તેહને મવ્ય,

અભવ્ય, સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટી, સર્વ એકરીતે પુજે છે. એમાં ધર્મકરતવ્ય સ્યાનો થયો? અને પ્રતિમા પુજે એટલા સમદષ્ટીજ થાય તો વીજ્યપોલીયાદીક અસંખ્યાતા પોલીયા સર્વ વીજ્યપોલીયાનીપરે પ્રતિમા પુજે છે, તે તમારે મતે સર્વ જીવ વીજ્યપોલીયાપણે અનંતીવાર ઉપજ્યા છે, તો પ્રતિમા પુજ્યા માટે અનંતભવ કેમ કરવા પડ્યા? સમકીતવંતને અનંતા ભવ હોય નહીં. એ સુત્રસાચ છે. અરણક શ્રાવક, કામદેવ શ્રાવકને પરીસહ દીધા તે દેવતા. તથા ગૌશાલામતી, જમાલીમતી, નાસ્તકિમતી એવા મીથ્યાતી દેવતા જીનમારગના ધ્રેસ્વી; તે પળ ઉપજતી બેઠાએ જીતઆચારમાટે સીદ્ધાચતનની પ્રતિમા પુજેછે. મસીત, ઠાકરદ્વારા પુજતા નથી, ને તે છે પણ નહીં. એ સીદ્ધાચતનની પ્રતિમા તીર્થકરની હોવે તો મીથ્યાતી કીમ પુજે? એ કુલ્હાચાર જીતવ્યવહારમધ્યે પ્રતિમાની પુજા જાણવી. પણ સમકીતસ્વાતે નહી. એકલા સમદ્રષ્ટી દેવતા પુજતા હોવે તો ધરમસ્વાતે થાય, પણ સર્વ સમકીતી, મીથ્યાતી, બેઠી પુજે તીવાર ધર્માચાર સ્યાનો?

૮. વઢી એ પ્રતિમા તીર્થકરની નહીં, તે કીમ જાણીયે તે સીદ્ધાંતની સાચ લક્ષી છે. પ્રથમ સુરીયામ દેવતાને રાજ્યમીષેક થયો તીવારે પછે વ્યવસાય સભા મધ્યે આવ્યો તીહાં “ ધર્મીયે સથે વાણિ ” એહવો પાઠ છે જે, ધર્મશાસ્ત્ર વાંચ્યા, એ ધર્મશાસ્ત્ર છે, પણ કુલ્હધર્મની રીત સમંધીયા છે પણ આચારંગાદીક દ્વાદશાંગ પ્રવચન નથી. તે કીમ જો આચારંગાદીક દ્વાદશાંગી હોવે તો મીથ્યાત્વી, અભવ્ય કીમ વાંચે? કીમ સદેહે? અને જીન વચન સાચાં કેમ જાણે? અને વાંચવા તો સર્વ પડેછે. અને મીથ્યાત્વીના ઓગળત્રીસ પાપશુત કીહાંજુદાં પણ કહ્યાં નથી, જે સમદષ્ટી આચારંગાદીક વાંચે અને મીથ્યાત્વી કુરાન, પુરાન વાંચે તેમ તો નથી. જેટલા બાર બોલવાળા ઉપજે તે સર્વ એહીજ ધર્મશાસ્ત્ર વાંચે છે, તે માટે એ ધર્મશાસ્ત્ર તે પણ છોક્કીક કુલ્હરીતના જાણવાં. વઢી હીંસાધરમી કહે છે જે, શ્રાવક, સમદષ્ટી સીદ્ધાંત વાંચે તો અનંત સંસારી થાય. હવે એહના કહ્યા લેખે જુઓ. જો આચારંગાદીક ધર્મશાસ્ત્ર હોવે તો સમદષ્ટી દેવતા સીદ્ધાંત વાંચીને અનંત સંસારી સ્યાને થાય? તે માટે એ ધર્મશાસ્ત્ર તે કુલ્હરીતના છે. જીમ મનુષ્યમધ્યે બોહીતેર કલ્હાના શાસ્ત્ર તથા અર્થ, ધર્મ, કામ, સામ, દંડ, ભેદ ઇત્યાદીક ગ્રંથ તે સરસ્વા જાણવા, સમ દષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટીને સર્વેને કામ આવે મનાય તેહવા છે. એ પ્રતિમા અને એ શાસ્ત્ર એક સ્વાતે છે. અનંતા જીવ અનંતીવાર દેવતા થઈને એ પ્રતિમા પુજી, એ પુસ્ત્ર વાંચ્યા

પણ સમકીત કોઈ પામ્યો નહીં.

૯. પછે એ પુસ્તક વાંચીને “ધર્મીયં વવસાઈયં ગિન્દિજા ” ધ. કુલ્ધર્મ સંબંધ. વ. વ્યાપાર. ગિ. ગ્રહે. એહવો પાઠ છે.

એ ધર્મનો વ્યાપાર કહ્યો એ પદ પણ સમુચય છે. હમ નથી જે પ્રતિમા પુજા તે ધર્મવ્યવસાય. સમુચય પદમધ્યે પ્રતિમા, પુતલી, ચાંખા, હથીયાર, તોરણ, પોલી, સ્વડગ, પુસ્તક વગેરેનાં પુજ્યાં; તે સર્વ ધર્મવ્યવસાય ગ્રહ્યા કેહે પુજ્યા છે, તે માટે ધર્મવ્યવસાય પદ તે પણ સાધારણ પાઠ છે. ઉઠીને ઇશાનચુણ સીદ્ધાયતનમધ્યે ગીયો. જાહાં એક સો આઠ જીનપડીમા છે તીહાં આવ્યો, તે પ્રતિમાને શરીર ચરચ્યો તે સુત્રચકી કહેછે.

૧. વીજ્યદેવતાની પ્રતિમા જીવામીગમમધ્યે વરણવી તીહાં રીઠમયામંસુ રીઠ-રતનમે દાઢી કહે છે. રાયપસેળીમાં સુરીયામે પુજી તેને દાઢી ન કહી તે ફેર.

૨. કળગમયા ચુચુઆ તે કમકમય સ્તનછે. એ સ્તન જુગલ કેહને હોવે. શ્રી ઉવવાઈમધ્યે શ્રી વિત્તરાગનો શરીર વચ્ચાળ્યો તીહાં સ્તન જુગલ મુગલથીજ કહ્યો નથી. તીર્થંકર, ચક્રવાર્તિ, બલદેવ, વાસુદેવ, ઉત્તમ પુરુષ, સામંત, ઘોડો, ઇટ્કાને સ્તન હોવે નહીં તે માટે જીન તીર્થંકરની પ્રતિમા હોવે તો સ્તન હોવે નહીં.

૩. વલી એ પ્રતિમાને પાસે બે બે ચામરધારની પડીમા, એક એક છત્રધારની પડીમા, અને મુખ આગલે બે બે નાગપડીમા. બે બે જક્ષપડીમા, હાથજોડીને વીનય કરતી કહેછે એ નાગ, શ્રુત, જક્ષની, પડીમા કહેના પરીવારમધ્યે હોવે ? તીર્થંકરને પાસે તો સુત્રમધ્યે ઠામ ઠામ કહ્યો છે જે, ઇસીપરીસાએ જહપરીસાએ કહ્યો છે જો એ પ્રતિમા પાસે ગણધર, સાધુની પ્રતિમા હોત તો જાણત જે પ્રતિમા તીર્થંકરની સ્ત્રી પણ તે તો નથી તો હમ જાણજો જે, કોઈ ભોગીદેવ કામદેવાદીકની છે. વલી પણ આજ હીંસ્યાધરમી પ્રતિમા કરાવેછે તેહને પાસે કાઠસગીયા સાધુની પ્રતિમા કરાવે છે, પણ નાગ, શ્રુત, જક્ષની, પ્રતિમા નથી કરાવતા. એ બે પ્રતિમા મધ્યે કહી સાચી ને કહી જુઠી ? માટે એ પ્રતિમા નાગ, શ્રુત, જક્ષ, ઠાકુર, બેસમળ. સ્ત્રીપાલ, મહેશ, કામદેવાદીકની જાણવી એ વીશેષ.

૪. વલી સુરીયામે પુજતાં પહીલાયકી “લોમહયેળં પમજઈ ” કહ્યો છે જે, મોરપીંછની પુંજળીયકી પુંજી કહી. જીમ ધ્રુપડીયે, ભદ્રાસાર્થવાહીયે, જક્ષની પ્રતિમા મોરપીંછ યકી પુંજી તે રીતે, અને ઠાળાંગમુત્ર પાંચમે ઠાળે ત્રીજે ઉદેશે કહ્યો છે જે.

કપ્પઈ નિગાંથાણવા નિગાર્થાણવા પંચ રચરણાઈ ધારીત્ત-
 એવા પરિહરિત્તેવા તંજહા ઉત્તર ૧ ઉટ્ટીએ ૨ સાંણએ ૩ પચ્ચા-
 પિચિએ ૪ મુંજાપિચિએ ૫.

અર્થ:—ક. કલ્પે. નિ. નિગ્રંથ. નિ. નિગ્રંથીને. પં. પાંચ. ૨. રજોહણા. ધા.
 ધારવા, ૫. રાખવા. તં. તે કહે છે. ઉ. કંબલ ઉત્તરો ૧. ઉ. ઉંટના રોમનો. ૨
 સા. સરણનો. ૩. ૫. તૂળ વીશેલે કુટીત્ત તેહનો. ૪ મુ. મુંજનો કુટીતનો.

એ મધ્યે મીંઢી તથા મુંજના રજોહરણા અપવાદે રાખવા કહ્યા, પીણ મોરપીંછ
 રાખવાની ના કહી તો જીનમારગમધ્યે મોરપીંછ નીલેધ્યો છે. અતી સુકમાલ છે,
 તો પણ અન્યતિર્થિકી મલ્લતો વેષ થાય તે માટે નીલેધ્યો છે. જુઓ સાધુને મોર-
 પીંછ રાખવાની ના કહી, તો સાધુના સ્વામી ભગવંતને શરીરે મોરપીંછનો પુંજવો
 કીહાં ચકી ? અને ભગવંતને તો મુલ્લથીજ રજોહરણો નથી, તો ભગવંતની પ્રતિમાને
 મોરપીંછ કીમ કલ્પે ? એ લેલે પણ શ્રી વિત્તરાગની એ પ્રતિમા નહીં.

૫. વ્હી મુરીયામે પ્રતિમા પુર્જી તીવારે પ્રથમથકી પ્રતિમાને નવરાવી પછે
 “ અહ્યાઈ દેવદુસ જુડ્યલાઈ નિયસેઈ ૨ ત્તા કહેતાં અ. મહુધાં દે. દેવદુષણ. જુ.
 જુગલ વલ્લ. નિ. પહીરાવે પહીરાવીને.

એ પાઠ છે, જે જીનપ્રતિમાને ચીગટરહીત ઝંદહની ચાંચરહીત ઇટલે અલંકાર
 વલ્લનો જોડો પહીરાવ્યો એમ પાઠ બોલ્યો, અને તીર્થકર તો અલેલ છે. વલ્લ પહીરે
 નહીં, તો તીર્થકરની પ્રતિમાને ધોતીજોડો કીમ પહીરાવ્યો ? એ લેલે તો પ્રતિમા કયા
 જીનની ઠહરી આભ્રણ ને વલ્લ તો એક રીતે છે. જો કલ્પે તો વેહુને ને ન કલ્પે
 તો એકુહીને ન કલ્પે. અને હીંસ્યાધરમી આજ પ્રતિમાને પુજે છે, તે પણ વલ્લ નથી
 પહીરાવતા; તો દેવતા ભગવંતને અલેલ જાણોને વલ્લ કીમ પહીરાવે ? પીણ એ જા-
 નજો જે, એ પ્રતિમા વલ્લના પહીરણહાર દેવતાની છે, પણ ભગવંતની નહીં. વ્હી
 હીંસ્યાધરમી કહેસે જે, એ તો વલ્લ ભગવંતને મુલ આગલે મુકયા છે. તે સ્વોટું કહે
 છે. મુલ આગલ વલ્લ મુકયા તે તો “ બથારુહણ ” પાઠ જુદો છે. “ વન્નારુહણ
 ચુન્નારુહણ પુફારુહણ બથારુહણ આભરણારુહણ ” કહેતાં વ. વાના આરોપણ ચુ.
 ચુર્ણ વાસલેપ ચઢાવે. પુ. ફુલ ચઢાવે. વ. વલ્લ ચઢાવે. આ. આભ્રણ ચઢાવે તેમાં
 આવ્યો પણ હાં તો “ દેવદુસા જુડ્યલીયં નિયસેઈ ૨ ત્તા કહેતાં દે. દેવદુષણ જુ.
 જુગલ વલ્લ. ની પહીરાવે પહીરાવીને.

કહ્યો નિર્યસ્યા પહીરાવ્યા કહ્યા છે. એમ આશ્રગ ચઢાવ્યા તે જુદાં અને પહી-
રાવ્યાં તે પણ જુદાં. એ વસ્ત્ર આશ્રગ બે વસ્તુ ભગવંતને અજોગ્ય તીમ ભગવંતની
પ્રતિમાને પણ અજોગ્ય. વલી હીંસ્યાધરમી કહેશે જે, ભગવંતને તો એ બે વસ્તુ અજોગ્ય
છે, પણ ભગવંતની ભક્તિ છે, જે સાર વસ્તુ હોવે તે પ્રતિમાને ભગવતને નીમીતે કરેજ.
તે ઉત્તર: જો ત્યાગી પુરુષની ભક્તિ ભોગવડે યાય તો સ્ત્રી કેમ ન ચઢાવ્યો ? સર્વ
ભોગમાં સ્ત્રી પ્રધાન છે. જેમ વસ્ત્ર, આશુષણ, તેમ સ્ત્રી. એ પણ તમારે ભક્તિને સ્વાતે
ગણજો, પણ એહવી ભક્તિ જીનમાર્ગમધ્યે નથી કહી તે જાણજો.

૬. વલી પ્રસ્નવ્યાકરણ પાંચમે અધ્યયને આશ્રવદ્વારે દેવતાના ચૈત્ય, દેવકુલ,
પરીગ્રહ મધ્યે કહ્યા છે, તે પાઠ લખ્યો છે.

एवंचते चउविहा सपरिसावि देवा ममायंति भवण वाहण
जाण विमाण सयणा सणाणिय नाणा विह वथ भुसणाणी प-
वर पहरणाणिय णाणामणी पंचवण दिवंच भायणविहं णाणा-
विहं कामरुवे वेउव्विय अथर गणसंधा तेदिव समुद्धे दिसाउ
विदिसाउ चेइयाणिय वणषंडे णीयवणसंडे पवते गाम नगरा-
णीए आरामुं जाण कांणणाणीय कुव सर तलाग वाविदिहिया
देवकुल सभ पव्वा वसहीमा इयाइं बहुकाई कित्तणाणिय परिगे-
न्हवा परिग्रहं विपुलं दव्व सारं देवावि सइंदगा नव्वित्ति उतु-
व्विउवलभंति.

अर्थ.—ए. एणीपरे. ते. ते देवता. च. भवनपत्यादीक चार प्रकारना. स.
परीखदा सहीत ए पूर्वे कह्या ते. दे. देव ते. म. माहारा एहवी ममता करे एटला
बोळ उपरे ते कया ते कहेछे भ. घर १. वा. अश्वादीक. २ जा. सटकादीक. ३
वि. विमान. ४ स. पल्यंकादीक. ५ स. सींघासनादीकप्रते ममताकरे. ६ ना. नाना-
प्रकारना. व. वस्त्र. ७ भु. भुषणप्रते. ८ प. प्रधान. ९. हयायारप्रते ममताकरे ९.
णा नानाप्रकारना मणी १०. प. पांचवर्णे. दि. प्रधान. भा. भाजन. ११ ना.
नानाप्रकारना. का. कंदर्पावताररूप, १२ वे. वेक्रीयकीधा एहवा. अ. अपच्छराना
१३ ग. समोह तेहनावृतप्रते. दी. द्वीप, १४ स. समुद्रप्रते. १५ दी. चार दीसा-

પ્રતે ૧૯. વી. ચાર બિંદીસપ્રતે. ૨૩ ચે. ચૈત્ય પ્રતિમાપ્રતે અન્યતિર્થિની પ્રતિમા પળ
પરીગ્રહમધ્યે. ૨૪ વ. વનખડે ૨૫. પ. પર્વત. ૨૬ ગા. ગામ. ૨૭ ન. નગરપ્રતે.
૨૮ આ. આરામ. ૨૯ ડ. ડહ્યાયન. ૩૦ કા. કાંનનવનપ્રતે ૩૧ કુ. કુપ. ૩૨
સ. સરોવર ૩૩. ત. તલાવ. ૩૪ વા. વાવ. ૩૫ દીર્ઘિકા ૩૬ દે સીંચરબંધ
દેહરાં ૩૭ સ. સભા. ૩૮ પ. પર્વ. ૩૯ વ. તાપસના આરામ. ૪૦ આ. એ આદ
દેહ. વ. ઘણા પદાર્થપ્રતે. કી. એમ કહે જે એ માહારા માહરા એમ મમતા કરે. પ
ગ્રહીને એવા પ. પરીગ્રહને પરીગ્રહ કહેવા છે. વી. વીસતીર્ણ. દ. દ્રવ્યે કરી. સા.
પ્રધાન એવા પરીગ્રહને આદરીને. દે. દેવપણ સ. ઇંદ્રસહીત દેવ. ન. ત્રપતિ ન
પામે. ડ. કીં દેવા.

એ પાઠ મધ્યે જે જે વસ્તુ કહી તે તે વસ્તુને દેવતાને પરીગ્રહમધ્યે કહી તેમધ્યે
દેવકુળ, પ્રતિમા તે પળ પરીગ્રહમધ્યે ગણ્યા છે. તે પરીગ્રહ પુજ્યે ધર્મ ન હોવે. હીંસા-
ધરમી કહેસ્યે, પુર્ણભદ્રાદીક જક્ષ છે. તેહની પ્રતિમા તે જક્ષના પરીગ્રહ સ્વાતે છે,
સેચ પ્રતિમા પરીગ્રહમાં નહીં તે ઉત્તરઃ જો ત્રીછાલોકે વ્યંતરની પ્રતિમા છે, તે પ્રતિ-
મા પરીગ્રહમધ્યે કહેસ્યો તો ઇહાંતો “ ચતુર્વીહાવીદેવા ” કહ્યા છે. ઇંદ્ર સહીત તેહની
પ્રતિમા ત્રીછા લોકમાહી કીયાં છે ? અનેકુળ પુજે છે. અને “દીવસમુદેવેશ્યાણીયં”
કહ્યું. તે કયા વ્યંતરની પ્રતિમા છે. તુમે તો સર્વ દ્વીપ, સમુદ્રની પ્રતિમા તીર્થકરની
માનોછો. ઇહાં તો તે પળ મેઢી આવી છે, અને દેવલોકમધ્યે વિમાનદીઠ પ્રતિમા
છે, તે પળ વિમાનવાસીને પરીગ્રહસ્વાતે છે. તે કીમ. પોતપોતાના વિમાનની સર્વ
પુજેછે કોઈ વીજાની નથી પુજતા. અને સુરિયામને સામાનીકે પુજ્યાનો કહ્યો છે,
તેણે પળ સુરિયામવિમાનના સીદ્ધાયતનની પ્રતિમા સુરિયામદેવને પુજતી કહી દે-
સ્વાહી. અને તેણે પળ તેહીજ પુજી. અન્ય થાનકની—મેરુની, નંદીશરદ્વીપની પુજવી
વતાવી નથી. પહીલા જીતઆચારમાં પુજવાની છે તે વતાવી એટલે પોતાની કરી
વતાવે છે તે માટે પરીગ્રહસ્વાતેજ કહીં અન્યતીર્થકરને જન્માદીક મહોચ્છવ કરતાં
સર્વ ઇંદ્ર મેઢા થયા છે તે કીમ ભગવંત તો ભરથ, ઇરવત, મહાવીરદેહના જેટલા છે
તે કાંઈ દેવતાના પરીગ્રહમાંહી નથી. અને પ્રતિમાતો જેહની હદ મર્યાદા વિમાનમાંહી
આવી તે પુજે. તે માટે પરીગ્રહસ્વાતે કહી અને તીર્થકર, સાધુ કોઈની હૃદમધ્યે કહ્યા
પળ નથી. વઢી હીંસાધરમી કહે, સુરિયામની પ્રતિમા તીર્થકરની નહીં એહવું તુમ્હે
સાથકી. જાણું. તે ઉત્તર. એ પ્રતિમાના લક્ષણ છો ભગવંતથકી જુદાં પડ્યાં. ૧
પ્રથમ ઢાઢી ૨ સ્તન. ૩ મોરપીંછ. ૪ નાગ, મુતનો પરિવાર. ૫ કપડાં પહીરાવ્યાં.

તેણે કરી જાણ્યું જે, એ પ્રતિમા ભગવંતની નહીં. એ છો બોલ વીરુદ્ધ. અને દ્રુપદીની પ્રતિમાને પછે સાતમો અસ્ત્રીનો સંઘટો એ સાત વીરુદ્ધ. વઢી હીંસાધરમી કહેસ્યે, જીનપ્રતિમા વિત્તરાગની નથી તો “ ધ્રુવદાઉળજીનવરાણ ” કીમ કહાં. તે ઉત્તર. જો જીનવર ધ્રુપ, સુગંધ લેવે તો સુરિયામે પ્રત્યક્ષ ભગવંતને ધ્રુપ કીમ ન કીધો ? તે કહો. જે ધ્રુપ સુગંધના ભોગી દેવ તે જીનવરની પ્રતિમા જાણવી. એવં પ્રશ્ન આઠ થયાં. તીવારે હીંસાધરમી કહેશે જે, તીર્થંકરની પ્રતિમા નથી તો સુરીયામે નમોથુળં કીમ કહું ? તે ઉત્તર સુરીયામનમોથુળં ધર્મસ્વાતે નથી. કુળાચાર વ્યવહાર સાથે છે. નમોથુળં ત્રણ પ્રકારે કહેછે. ૧ લોકીકરીતે. ૨ કુપ્રાવચનીકરીતે. ૩ લોકોત્તર રીતે.

૧ લોકીક તે લોકીક દેવ ગુરુ દેવ ગુણરહીતને આગળે નમોથુળં કહે. જીમ દ્રુપદી પોતે મીથ્યાત્વી અને નીયાણાસહીતથકી ભોગીદેવની પ્રતિમા આગળે, નમોથુળં કહું, તે. જમ ઓશવાલ મહાજન આગે પોકરણા ભોજક ચોવીસ જીનના નામ સુણાવે. પળ પોતે સદહે નહીં. આજીવકા અરથે કહે. તેમ જાણવું એમાં ધર્મ નથી.

૨. કુપ્રાવચનીક તે ગોસાઠા, જમાલીનો શીષ્ય, શ્રાવક ગોસાઠા, જમાલીને નમોથુળં કહે તે કુપ્રાવચનીક. તથા અનુજોગદ્વારે દ્રવ્યાસકના કરણહાર ભેસ્વધારા તથા દીગંબર નમોથુળં કહે તે સર્વ કુપ્રાવચનીક.

૩. લોકોત્તર નમોથુળં તે સાધુ, શ્રાવક, શ્રી વિત્તરાગને ઓલ્લસી ગુણ જાણીને કહું તે એકાંત મુક્તિ હેતુ જાણવું.

જીમ સુરીયામે પ્રતિમા આગે નમોથુળં કહું તીમ અસંખ્યાતા વીજયદેવતા, અસંખ્યાતા વીજયંતદેવતા, અસંખ્યાતા જયંતદેવતા, અસંખ્યાતા અપરાજીતદેવતા, એકેકને ઠામે અનંતા થયા. અને અનંતા થાસે. સમકીતી, મીથ્યાત્વી, ભવ્ય, અભવ્ય, તે સર્વ નમોથુળં કરે અસંખ્યાતા ભવનપતી, અસંખ્યાતા વ્યંતર, અસંખ્યાતા જ્યોત્ષી, અસંખ્યાતા વિમાનીક, તે સર્વ સુરિયામની રીતે પ્રતિમા પુજે, ઢાઢા પુજે, ધર્મશાસ્ત્ર વાંચે, ભવ્ય, અભવ્ય સર્વ દેવતાની એ કરણી છે. તે માટે લોકીકરીતમાં નમોથુળં ગીણાય. જો એકલા સમદષ્ટીજ પુજા કરે તો સમકિતસ્વાતે હોવે તો, વઢી પ્રતિમાની પુજા ધર્મસ્વાતે હોવે તો, મનુષ્યલોકે રાજા, સેઠ, સેનાપતિ, શ્રાવક પ્રતિમાપુજી ઘરમાંમાંડી, દેહરાં કરાવ્યાં, સંઘ કાઢયા કીમ ન કહ્યા ? દેવતાયે પ્રતિમા આગળે નમોથુળં વહું. ગર્ભમાં રહ્યા અવિરતી તેહને નમોથુળં કહું. પળ સાક્ષાત કેવઢી

ભગવંતને વંદના કરવા આવ્યો. તીહાં નમોથુળં ન કહું. તો સું પ્રતિમાયકી ભગવંત ઉતરતા હતા ? પણ દેવતાની જેહવી રીતે કુઝાચાર જીતવ્યવહાર છે તીમ કરેછે. ઇહાં ધર્મ કર્મનો વીચાર કાંઈ ન રહ્યો.

૧૦ વઢી સુરિયામે પ્રતિમાને નમોથુળં કહું તો ઇહલોક સ્વાતે છે, પણ પરલોક સ્વાતે નથી. તેહની સાચ ભગવતી સતક વીજે ઉદસે પેહેલે છે તે સ્વંધક સન્યાસીયે શ્રી માહાવીરસ્વામીપ્રત્યે કહું જીમ કોઈ ગાથાપતી ઘર બઢતો દેસી ધનકાઢે તે ઇમ જાણે એ સમે.

નિઠારિણસંમાણે પુઞ્વ પછા હિયાએ સુહાએ સ્વમાએ નિમેસાએ અણુગામીયત્તાએ ભવિસઈ ॥

અર્થ:—નિ. નીસ્તાર પામ્યા એ માહારો આત્મા અને કેડેસું નીકળ્યાથકાં. પુ. પહીલા. પ. અને પછે. હિ. હીતને કાજે. સુ. સુખને કાજે. સ્વ. ક્ષમાને કાજે. ની. મુક્તિ હેતુ. અ. અણુગામીકપણે. મ. હુસ્યે.

એ ધન કાઢયોથકો મુજને પહીલાં અને પછી હીતકારી પ્રમુખ થાશે. એને દર્શાવે સ્વંધક કહેછે, લોકમધ્યે આદીપ પ્રદીપ્ત, જરા, મરણરૂપ અગ્ની લાગી છે, તે માંહીથી સાર મંડ હું માહારો આત્મા કાઢુંછું એ આત્મા સંસારથકી કાઢેથકે મુજને.

પવો હિયાએ સુહાએ સ્વમાએ નિમેસાએ અણુગામીયત્તાએ ભવિસ્સઈ. ॥

અર્થ:—પ. પરભવ જન્માંતરે. હિ. હીતભળી પથ્યનીપરે. સુ. સુખભળી. સ્વ. જોગતાભળી રોગનો વિનાસકરવા ઓષધનીપરે. નિ. મોક્ષભળી. અ. ભવની પરંપરા લગે. એહ સુખનું કરણ કેડે. મ. હુસે.

પેચા કહેતાં પરલોકે હીતાયે પ્રમુખ થાશે ઇહાં હીયાયે પ્રમુખ પાંચ બોલ તો સરસ્વા છે, પણ ધન કાઢયો તીહાં “ પુવી પછા ” કહું જે, એ લોકમધ્યે એ ધન કાઢયોથકો પહીલાં અને પછી ધન “ હીયાયે ” પ્રમુખ પાંચ બોલ થાશે અને સંજમ લેતાં પાંચ બોલે તો તેહીજ પહીળ પેચા કહેતાં પરલોકને વિષે “ હીયાયે ” પ્રમુખ થાશે ઇમ કહ્યો. એહવા શબ્દનો ફેર છે. તીમ સુરિયામે ભગવંતને નમોથુળં ફહ્યો તીહાં “ પેચાહીયાએ ” પ્રમુખ પાંચ બોલ વહ્યા. સંજમ લેતાં સ્વંધકે કહ્યા તીમ. અને પ્રતિમા પુજવી, સામાનીક દેવતાયે વતાવી તીહાં “ પુવી પછા હીયાએ ” પ્રમુખ પાંચ બોલ, કહ્યા. ધન કાઢવાના આલાવાનીપરે. પળે લેસે સ્વંધકનો સંજમ અને સુરિયા-

भनो भगवन्तने नमोऽर्पणं परलोकखाते, अने धन काढवो अने प्रतिमा पुजवी इहलोक खाते थीयो ए परमार्थ.

१.१. वली हींसाधरमी कहे, प्रतिमा पुजी तीहां “ निसेसाए ” कहोछे ते नीसेष शब्दनो अर्थ मोक्षनुं हेतु इम कह्यो छे. ते माटे ते प्रतिमानी पुजा मोक्ष हेते थइ. ते उत्तर. भगवती सतक पंदरमे चोथा राफडाने फोडतां एक पुरुषे वरज्या ते पुरुष राफडाना फोडणहार पुरुषनो.

हियकामए सुहकामए पछकामए निसेसियाए ॥

अस्यार्थटीकायां हितकामए हिंदहहित मपायाभावं सुहकामए तिसुखमादनरूपं पथकामए त्रिपथमिवपथ्यं आनंद कारणं वस्तु अणुकंपएत्ति अनुंकंपाया वरतित्यानुंकंपीकः निसेयसिए-तिनिः श्रेयंसयन्मोक्षमिच्छति तिनिश्रेयिकः ॥

हीतनो वांछक आनंदरूप तेहनो वांछक पथ्यनीपरे पथ्य तेहनो वांछक मोक्षने वांछक. इहां नीश्रेस सब्दे मोक्ष अर्थ कीधो इहां मोक्षनो अर्थ कारण सुं हतो ? स्वंधकने अधीकारे निश्रेय कह्यो, धन काढतां तीहां. धन काढवामां मोक्षनो अर्थ स्यो हतो ? प्रत्यक्ष धन तो इहलोकनो अर्थ छे. तीम शब्द सरखो पण भावार्थ वीचारवो. जो प्रतिमानी पुजा मोक्षनो अर्थ होवे तो भव्य, अभव्य, पुजणहारा सर्व मुक्ति जाय ते तो नथी. वली कोइ कहेशे, अभव्य देवताये प्रतिमा पुजी तेहनी साख कीहां छे. ते उत्तरः सीद्धांतमग्ये तो अभव्यजीव सर्व देवलोक उपना. तीहांनी स्थिती राखवामाटे सर्वजणे प्रतिमा पुजी छे, ए सुत्रसाख. इम करतां प्रत्यक्ष पाठ जोवो होय तो ओघनिर्मुक्तिनी टीकामध्ये तमे मानो तो ते मध्येज कह्यो छे जे.

हव्वंमि जिणहराइ तिवारूया द्रव्यलिङ्गि परिग्रहिता निचै-
त्यानिसम्यक्तदृष्टी नसंभाविता निइतिकस्मात्तजस्मात् द्रव्यलिङ्गी
मिथ्यादृष्टी त्वातंयद्यैवंत हिंदिगंबरसंमंधी निचैत्यानि अद्यैतत्स-
त्यंतर्हि स्वर्गलोके पुसश्चित्तानि चैत्यानि सुर्याभाद्यादेवा सम्यग-
दृष्टय प्रपूज्यंते तत्तच्चैत्यानिसंगमकवत् अभव्यदेवा मदीयंमदीयं
मितिबहुमानात् प्रपूज्यंते पूर्वापरं विरुद्धं नस्यात् नतुसुर्याद्या

દેવા સ્વર્ગલોકે પુસાસ્વતાનિ ચૈત્યાનિ પ્રજ્યુતે તત્કલ્પ સ્થિતિ-
વશાનુરોધાત્ અત્તૃપ્તિર્વિરુધ નસંભવંતિ.

ઇમ કહ્યું ઇહાં અભવ્ય સંગમક દેવતાની પુજા પ્રતિમા સુર્યાભાદીક દેવતા કીમ
પુજે. તીવારે કહ્યો દેવતાની સ્થિતીમાટે પુજે સ્થિતીનો કલ્પ પદ્મવોજ છે એ તત્ત્વ.
એ છેલ્લે અભવ્યસરસ્વા તે પળ પ્રતિમા પુજે ધર્મબુદ્ધિ રહીત છે, તો પળ જીતવ્યવહાર
માટે પુજે તો હવે લોકીક રીત ઠરહી કે ધર્મરીત ઠરહી તે વીચારી જોજો.

૨૧. ઢાઢા પુજી કહે છે. તેહનો ઉત્તર.

૧૨. વહી હોંસ્યાધરમી કહે છે, સુરીયામે, વીજયપોલીયે જીનઢાઢા પુજી છે.
ઢાઢાને લીધે સુધર્મસંભામધ્યે ભોગ ભોગવતા નથી, તે માટે ઢાઢાની પુજા મુક્તિ
હેતે છે. તે ઉત્તરઃ ઢાઢાનો પુજવો સમકીત સ્વાતે નથી. “ ધર્મીયસયે ૧ જિણ-
પદીમા ૨ જિણઢાઢા ૩ એ ત્રણ એક સ્વાતે છે. ઢાઢાને પળ ભવ્ય, અભવ્ય, સમ-
દૃષ્ટી મીથ્યાદૃષ્ટી, સર્વ પુજે છે સર્વને ભવનમધ્યે, વિમાનમધ્યે, ચાર જાતના દેવતાને
સરવેને છે અનંતા તીર્થકર મુક્ત ગયા તેહને ચાર ચાર ઢાઢા હતી અને તેહના લેણ-
હાર પળ ચાર જણાં છે. ૧ સર્કેદ્ર ૨ ઇસાન. ૩ ચમરેદ્ર, ૪ બલેદ્ર એહીજ લ્યે છે.
તેહને ઢાઢામાં ઘાલી પુજે છે, એ ઢાઢા ધર્મ જાણીને લ્યે તે ધર્મ, પળ કુલધર્મ
જીતવવહાર ૫ જાણીને લ્યે ઇહાં શ્રુત, ચારીત્રરૂપ ધર્મ જાણીને લેતા નથી. જો ધર્મ
જાણીને લેતા હોવે તો અચ્ચયુ ઇંદ્ર તે ઇંદ્રાદીક સર્વથકી મોટા છે તે કાં લેતા નથી?
એહને કોણ વરજી શકે ? પળ જેહને લેવાનો જીતવવહાર છે તેહીજ લેવે છે અને
તેહીજ રીતે લ્યે છે. ઉપરની જમણીઢાઢા સર્કેદ્ર લ્યે હેઠલી ઢાઢીઢાઢા ઇસાનેદ્ર લ્યે,
હેઠલી જમણીઢાઢા ચમરેદ્ર લ્યે, હેઠલી ઢાઢીઢાઢા વલેદ્ર લ્યે. એ રીતે લ્યે છે. એ
ચાર ઢાઢાં ઉદારીક પરીણામ છે. અસંખ્યાત કાલ ઉપરાંત રહે નહીં, અને હોવે
પળ ચાર ઇંદ્રને વીમાને છે અને ઢાઢાની પુજા તો સર્કાદી ઇંદ્ર તથા સુરીયાભાદીક
સામાનીક તથા વીજયાદીક પોલીયા તથા અસંખ્યાતા ભવનપત્યાદીક સર્વ પુજે
છે તે સર્વને જીનઢાઢા કીહાંથી આવી ? પળ ઇમ જાણજો જે સાસ્વતા પુદગલ ઢા-
ઢાને આકરિ પરીણામે છે ઢાઢાને આકારે તેહને પુજે છે એહનો નામ તે જીનઢાઢા
છે પળ કાંઈ લેઈ જાય તે સદાકાલ રહે તથા સર્વ ઠામે હોવે ઇમ નથી, જીમ જ-
માલી, મેઘકુમારે દીક્ષા લીધી તેવારે માતાયે મરતકના કેસ લીધા. એ સમે “ અપ-

છિને દરસણે ધર્મસ્સઈ ” એ મોહનીકર્મનો ઉચે તીમ એ પળ મોહની એ કર્મજનીત જીતઆચાર માટે લ્યે. એ ઢાઢાનો લેવો તથા પુજવો ધર્મસ્વાતે નથી. જો ધર્મસ્વાતે હોવે તો, દેવતા ઢાઢા લઈ જાય તીવારે મનુષ્ય, શ્રાવક, સમદષ્ટી રહ્યા તો લીયે ? પળ એમાં કાંઈ ધર્મસ્વાતે નથી, દેવતાનો જીતવ્યવહાર છે તે લીયે છે. જો ઢાઢા-પુજ્યે કેવલી પરુપ્યો ધર્મ હોવે તો ધર્મ, અધર્મ, સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટી સર્વ કીમ પુજે ? અધર્મ મીથ્યાદષ્ટીને જીનમાર્ગની રુચી ન હોવે અને મનુષ્ય લોકનીપરે દેવલોકમાં દેવતા પળ સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટી બે જુદાં જુદાં છે પીળ જીનમાર્ગના પુસ્તક જુદા જુદા નથી. અને જીનમાર્ગી સીદ્ધાંત વાંચે છે, અને અન્યમાર્ગના કુરાન, પુરાન વાંચે છે તીમ તો નથી. સર્વને “ ધર્મીસથે ” એક છે. તે લોકીક-માર્ગે સર્વને માનવા જોગ સરસ્થો છે.

૧ પ્રતિમા પળ મનુષ્યલોકમાં સીવ ને મુસલમાન જુદા જુદા છે. પળ દેવ-લોકમાં સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટીના દેહેરાં જુદાં જુદાં નથી. વીમાન બે પ્રતે એક એક સીદ્ધાયતન. જીનપઢીમા છે તેહીજ છે તેહને સર્વ પુજે છે.

૨ વલી મનુષ્યલોકે પોતપોતના ગુરુના અંગ પુજવા યોગ્ય જાણે છે. જીનમતિ તથા અન્યમતી, તીમ દેવલોકમાં જીનમતી જીનઢાઢા પુજેછે, અને અન્યમતી અન્ય-દેવની ઢાઢા પુજેછે એમ તો નથી. સર્વ એહીજ જીનઢાઢા પુજે છે.

૧ તે માટે જે કામ સમદષ્ટીજ કરે તે કામ તો લોકોત્તર સ્વાતે.

૨ અને જે કામ એકલા મીથ્યાતીજ કરે તે કુપાવચનીક મીથ્યાત સ્વાતે.

૩ અને જે કામ સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટી, બેહુ કરે તે લોકીક જીતવ્યવહાર તથા પોતાના સ્વાર્થહેતે જાણે પાપ પળ કરવો પડે તે લોકીક રીત. તીમ એ ઢાઢા સમ-ક્રીતી, મીથ્યાતી સર્વ પુજે તીવારે લોકીકકરણી ઠહરી. એ ત્રણ વસ્તુ અનંતેજીવે, અનંતીવાર પુજી પળ સમક્રીતી થયો નહીં.

વલી સુધર્મિસભામાંહી દેવતા ભોગ નથી ભોગવતા તે ઢાઢાનો મહીમા છે, એહ કહે છે. તેનો ઉત્તર. જ્ઞાતા સોલ્ખમે અધ્યયને કૃષ્ણ વાસુદેવને પળ સુધર્મિસભા કહી છે. તીહાં જીનઢાઢા છે નહીં. તે માટે સું સુધર્મિસભા મધ્યે ભોગ કરતા હુસ્પે ? કદાપી ન ઠરે, ઇહાં ઢાઢાનો મુરતવ દેસાડયો તે મલું, પળ જીનપઢીમાં, રાજસભા, દરવાર, વાજર, હાટ પ્રમુખ ઠામે જીનઢાઢા નથી તે માટે સું ભોગ કરે છે ? ભોગ તો ભોગને ઠામે હોવે પળ તેહીજ સુધર્મિસભામાં ઢાઢા છે. તીહાં બેઠા દેવતા ચારે

ભાષા બોલે છે. તથા સાવદ્ધભાષા જીવ વીરાદ્ધનારૂપ ભાષા બોલે છે. તથા સર્વ ઇંદ્ર, સુધભદ્ર સભામાં બેઠાથકાં હાંસ્ય, વિનોદ, વિલાસ. તૃકટાક્ષ, કામચેદા, નાટીક, નારીક્ષણ, ગીત, શ્રવણ ઇત્યાદીક તો કરેછે, તે સંસારી જીવનો છાંદો છે. એમાં ભવ્ય, અભવ્ય, સમદષ્ટી સરસ્વો આચાર છે. એમાં મુક્તિનો કારણ કોઈ નથી.

૧૩ તથા સર્વજીવ દેવતાપણે ઉપના તેણે વીધીપુર્વક પુસ્તક પ્રતિમા, ઢાઢા પુજી છે. ભવ્ય, અભવ્ય, સમદષ્ટી, મીથ્યાદષ્ટી જુદા ન પડ્યા. જીતઆચાર માટે. તીવારે હીંસાધરમી કહે છે જે, વિમાનના અધિપતિયે પ્રતિમા પુજી છે તે તો એકાંત સમદષ્ટી હોવે. મીથ્યત્વી વિમાનના અધિપતિપણે ઉપજે નહીં. તે વાત સુત્રવિરુદ્ધ કહે છે. સુત્રમધ્યે તામલીતાપસ બાલ્હતપસી પુરણ બાલ્હતપસી મીથ્યાત્વી; કાલ્હકરી હસાનેંદ્ર, ચમરેંદ્રપણે ઉપના કહ્યા. તેણે પોતાની સ્થીતી જીતીઆચાર માટે પ્રતિમા પુજી હોસે કે નહીં પુજી હોવે? અને સમકીત તો પછે પામ્યા છે ને પ્રતિમા તો ઉત્પાતસીજામાંહીથી ઉઠતોથકો પુજેછે. તે માટે હમ નથી જે સમદષ્ટીજ પુજે. વળી હરીભદ્રસુરીનો કીધો અભવ્યકુલક છે. તે મધ્યે હમ કહ્યું છે, જે ઇંદ્રપણે, સામાનીકંદ્રપણે, ત્રાયત્રીસકપણે, લોકપાલપણે, પરમાધામીપણે, તથા પ્રતિમા થાય તે પાષાણપણે, પ્રતિમાના ભોગના ફલ, પાણીપણે ષ્ટલા મધ્યે અભવ્ય જીવ ઉપજે નહીં એહવું કહ્યું છે. તેનો ઉત્તર.

૧ ઇંદ્રપણે ન ઉપજે, વીમાનનાધર્મીપણે ન ઉપજે, તો બારમા દેવ લોકના ઇંદ્ર-થકી પળ નવગ્રીવેકના દેવતા અધિકા છે. અહીંમીંદ્ર છે તે મધ્યે અધીકી ડ્યોતી, કાંન્તિ, પુનાઈ ચોસઠ ઇંદ્રથકી પળ અધીકી છે; તે મધ્યે અભવ્ય અને મીથ્યાદષ્ટી ઉપજતા સુત્રમધ્યે કહ્યા છે. ભગવતી સતકમધ્યે સર્વ જીવ નવગ્રીવેકપણે અનંતીવાર ઉપના કહ્યા છે, તે માટે હાં નવગ્રીવેકસુધી અભવ્યનો ઉપજવો હમ કહ્યો તે

૨. તથા તમારેજ મતે આત્રસ્યકનીતૃતિ બાવીસ હજારી હરીભદ્રસુરીની કીધી તે મધ્યે સામાયકે નામ અધ્યયની ટીકા મધ્યે અભવ્ય, સંગામાદેવતાનો અધીકાર છે જે, શ્રી માહાવીરને ઉપસર્ગ કરવા આવ્યો તીહાં પહેલાં સર્કેંદ્ર બોલ્યો, માહાવીરને કોઈ ચઢાવી ન સકે, તેવારે સંગામો અભવ્ય દેવતા સક્રનો સામાનીક છે તે બોલ્યો.

અહં સંગામો નામ સોહમ્મ કપ્પવાસી દેવો સક્કસામાણીંડ સોભણીંડ દેવરાયા અહોરાગે નઉક્કવડેં કોમાણુસો દેવા ન ચાલી-સડેં અહં ચાલેમિ નાહે સક્કોતં ભવારેતી માજાણિહિતિ પરનિ-

સાએ ભગવં તવોકમ્મં કરોતિ एसो आगतो.

इहां संगामो देवता सामानीकइंद्र सक्रेंद्रनो कह्यो. अने अभव्य कह्यो.

३. वळी संदेहदोलावळी ग्रंथ छे तेहनी वृत्तिमध्ये कह्यो.

मन्वेवंतर्हि संगमकःप्राय माहा मीथ्यादिष्टी देवे विमान
स्थंसिद्धायतनं प्रतिमा अपीनातनमिति चेतनन्येत्पज्येषुदि सं-
गमं वत् अभव्य अपीदेवा पदियमिति बहुमानात्कल्प स्थिति-
वसानुरोधात् तदभूत प्रभावाद्वांन कदाचीत असमंजसक्रिया
आरभ्यते ॥

ए संगामो देवता अभव्य कह्यो छे. इंद्रनो सामानीक कह्यो. सामानीक देवता
इंद्रसरखा विमाननो धणी उपजतीवेळा सुरियाभनी परे प्रतिमाडाढा पुजे. पोतानी
कल्पस्थिती माटे. ए साख.

४. वळी सिद्धांतसाख जुओ. अभव्य अने मीथ्यादिष्टी सामानीक देवतापणे
न उपजे तो श्री महावीरप्रत्ये सुरियाभे कीम पुछयुं जे, स्वामी हुं भव्य, अभव्य,
समष्टी मीथ्यादिष्टी इत्यादीक बार बोल कीम पुछया ? जो सुरियाभ विमाने मी-
थ्यादिष्टी, अभव्य न उपजे तो, संदेह इयानो उपनो ? जीम अनुत्तरविमाने अभव्य,
मीथ्यादिष्टी, न होवे. तेनो उत्तर. जो प्रतिमा पुजतां समष्टी होवे तो सुरियाभे
उपजती वेळाज प्रतिमा पुजी छे. पछे भगवंत पासे वांद्वा तो आव्यो छे प्रतिमा
पुजतांज समष्टी ने भव्य तो थइ चुकयो, संदेह न रह्यो. तो वळी भगवंतने पुछ-
वानुं सुं कारण होवे ? तीवारे हींसाधरमी कह्येस्ये जे, एणे जाणतांथकां पण निःसं-
देह थावामाटे पुछयुं, एम कह्ये. तेनो उत्तर : जो जाणतो निःसंदेह थावामाटे पुछे
तो मनुष्यलोकमां गणधर, साधु, श्रावक, समष्टी, राजा, सेठ, सेनापति पोताना
जीवआश्री तथा बीजा मनुष्यआश्री ए बार बोल क्याइ पुछया कहा नथी. जीहां
तीहां बार बोलनी पुछा देवता आश्रीयज छे. सक्रेंद्रना बार बोल गौतमे पुछया
भगतती सतक सोळमे उदेसे बीजे इमानेंद्रना बार बोल गौतमे पुछया. सनतकु-
मारना बार बोल गौतमे पुछया भगवती सतक त्रीजे उदेसे पेहेले. सुरियाभे पोते
पुछया रायपसेणीमध्ये. इम जाव रुद्धमध्ये बार बोलनी पुछा घणे ठामे कही छे,
पण गणधर, साधु, श्रावक, मनुष्यना पुछया नथी एटळामाटे इम जाणजो जे वि-

માનના ધળીપ્પે પળ વાર વોલવાળા ઉપજે છે તે સર્વ પ્રતિમાને, ઢાઢાને પુજે છે. તે માટે પ્રતિમા, ઢાઢાની પુજા સંસારહેતે જીતઆચારમાં જાળવી, પળ સુત્ર, ચારીત્ર ઘર્મ મધ્યે નહીં.

૧૪. વઢી હીંસાધરમી કહેછે જે, પ્રતિમાની પુજા દેવતાને ધર્મસ્વાતે છે. તેનો ઉત્તર. પ્રતિમા તો ભગવંતના શરીરથકી જુદી છે, પળ સાક્ષાત ભગવંતનો શરીર તેહનો મહોચ્છવ દેવતાના જીતઆચારમધ્યે વહ્યો છે, તો પ્રતિમાની પુજા ધરમવ્યવહારમધ્યે વ્યાંથકી થાશે ? તેહની સાચ જંબુદ્વીપપન્નંતીમધ્યે છપન દિસાકુમારી આવી તીહાં જીતઆચાર વહ્યો તે પાઠ.

ઉપન્ને સ્વલુ ભો જંબુદ્વીવેર ભગવં તિથયરે તં જીય મેયં તીય પચ્ચુપન્ન મળાગયાળં અહોલોગં વથવાળં અઠન્હં દિસાકુમારીળં ભગવર્ઠે તિથયરસ્સ જમ્મળ મહિમં કરિત્તણ્ઃ

અર્થ—ઉ. ઉપનો. સ્વ. નીશ્વે ભો. ભો ! ઇત આમંત્રણે. જં. જંબુદ્વીપ નામા દ્વીપને વિષે. મ. ભગવત. તિ તિર્થકર. તં. તે મળી. જી. જીતઆચાર છે. ઇ. ઇહ. અ. અતીતકાલ થયો. ૫. હવળા વર્ત્તમાનકાલ છે. અ. અનાગતકાલે થાશે. અ. અઘોલોકની વસનારી. અ. આઠ દિસાકુમારી મ. ભગવંત. તી. તીર્થકરનો. જ. જન્મમહોચ્છવ (મહીમા). ક. કરવાનો આચાર છે.

વઢી રુષભદેવસ્વામી નીરવાળ સમયને અધીકારે કહ્યું જે: જંબુદ્વીપપન્નંતી મધ્યે સક્રેદ્રે ઇમ વીચાર્યું જે.

પરિનિવુણ સ્વલુ જંબુદ્વીવેર મરહેવાસે ઉસમે અરહા કોસલીયે તંજીયમેયં તીયપચ્ચુપ્પન્ન મળાગયાળંસક્રાળંદેવિંદાળં દેવરા યાતીળંતિથગરાળંપરિનિવ્વાળં મહિમં કરિત્તણ્ઃ ॥

અર્થ:—પ. પરીનીવૃત મોક્ષ પુહોતા. સ્વ, નીશ્વે જં. જંબુદ્વીપ નામા દ્વીપને વિષે. મ. મરતસ્ત્રે. ઉ. રુષભદેવ. અ. અરીહંત. કો. કોસલીક. તં. તે માટે જીતઆચાર છે. અ. ઇહ અતીત. પ. વર્ત્તમાન. અ. અનાગત કાલના. સુ. સુધર્મેદ્ર. દે. દેવતાનો રાજા હોય તે. તીર્થકરનો. પ. પરીનીર્વાળ. મ. મહીમા. ક. કરે.

ઇમ સર્વ ઇંદ્રને વીચારળા સક્રનીપરે. જો સાક્ષાત જીનના સરીરનો મહોચ્છવ જીતવ્યવહારમધ્યે વહ્યો છે, તો પ્રતિમાની પુજા ધર્મવ્યવહારમધ્યે કીહાંથી થાશે ?

जन्ममहोच्छव, दीक्षामहोच्छव, निर्वाणमहोच्छवे अनेक क्रोड देवता आवे ते सर्व जीतव्यवहार मध्ये गण्या. जीतव्यवहार जीतां कहां तीहां समदष्टी, मीथ्यादष्टी, भव्य, अभव्यनुं शुं कारण वहुं. अने सकलुरीयाभ ददुरदेवता प्रमुख सहीत जे भगवंतने वांदवा आव्या तीहां जीतव्यवहार न वहुो, तो इम जाणजो जे देवता जे जे कर्तव्य करे नमो थुणं, पुजा, जनममहोच्छव, दीक्षामहोच्छव, निर्वाणमहोच्छव, डाढा लेवी. शुभ कराववां, ए सर्व काम जीतव्यवहार नाछे. जो धर्मववसायना होवे तो मनुष्य, श्रावक, समदष्टी, राजा, शेठ, सार्थवाहादीक कीम न करे ?

हीस्याधरमी कहे छे रुषभदेव स्वामी तथा नवाणुभाइ मुक्ति गया तेहना चैत्य शुभ भरथेशरे कराव्या इम कहे छे. ते बात खोटी छे. जंबुद्वीपपर्वतीमध्ये रुखभ देवनो थुभ एक देवताये कीधो भरथेसरनो नाम पण नथी. अने त्रेवीस तीर्थकरना शुभ इंद्रे कीधां. पोताना जीतआचार माटे पीण कोइ मनुष्य श्रावक कीधां नथी. कहां पोताना जीतआचार माटे पीण कोइ मनुष्य श्रावक कीधां नथी. कहां. इंद्र सरखे गर्भमां रखा तार्थिकरने नमोथुणं कीधां, प्रतिमा आगळ कीधां पण श्री वित्तरागने वांदवा आव्या तीहां साक्षात भगवंतने नमोथुणं कोइ देवताये न कीधो तो शुं प्रतिमाथकी भगवंत उतरता हता ? पण देवतानो जीतव्यववाहार एहवोज जणाय छे तथा भगवती सतक सतरमे उदेसे बीजे कहुं जे,

जीवाणंभंते किधम्मेठिया अधम्मेठिया धम्माधम्मेठिया पुछा गोयमा जीवाधम्मे विठिया अधम्मेविठिया धम्माधम्मेविठिया नेरइयाणपुछा गोयमा नेरइया नो धम्मेठिया अधम्मेठिया नो धम्माधम्मेठिया एवं जाव चउरिंदियाणं पंचदिय तिरिखजोणी याणं पुछा गोयमा नो धम्मेठिया अधम्मेठिया धम्माधम्मेठिया मणुसाजहाजीवा वाणमतरं जोइसिय वेमाणीया जहा नेरइया.

अर्थः—जीव हे भगवंत सुं धर्मनेविषे रखा कहीये, अथवा अधर्मने विषे रखा अथवा धर्माधर्मनेविषे रखा कहीये ? इति प्रश्नः उत्तरः हे गोतम जीव धर्मनेविषे रखा कहीये. अधर्मनेविषे पण रखा कहीये धर्मधर्मनेविषे पण रखा कहीये. नारकी हे भगवंत इत्यादी प्रश्नः उत्तरः हे गोतम नारकीने सर्ववीरतीना अभावथकी धर्मास्तिक नहीं, अधर्मास्तिक कहीये. देसवीरतीना अभावथकी धर्माधर्मास्तिक पण नहीं एम

જાવત ચરોદ્રિલગે કહેવો. પર્વેદ્રિ ત્રીયંચજોનીકનો પ્રશ્ન કીધો. ઉત્તર હે ગોતમ ધર્મનેવીષે રહ્યા ન કહીયે અધર્મસ્થિતિ કહીએ ધર્માધર્મનેવીષે પળ દેસવીરતીના સભાવ થકી મનુષ્ય જીવ જીમ કહ્યા તીમ કહેવા. વાળવ્યંતર, જ્યોતીષી, વેમાનીક, જીમ નારકી કહ્યા તીમ કહેવા.

એ લેખે દેવતાને ભગવંતે અધર્મસ્થિતિ કહ્યા ને કર્તવ્યરૂપ ધર્મ નથી. સમ્યક્ત આશ્રીત સુભજોગ આશ્રી દેવતા ધરમી કહીયે. અને રાયપસેળી મધ્યે પુસ્તક વાંચીને દેવતા ઉઠયા તીવારે “ ધર્મીયં વવસાઈ ગીન્દ્રીજા ” વહું એ પાઠ ઉપર હીંસ્યાધરમી કહેછે જે, પ્રતિમા પુજી તે ધર્મવીવસાય મધ્યે છે. તે ઉત્તર એ ધર્મવ્યવસાય ગ્રહો કહું તે પ્રતિમા પુજવા આશ્રીજ નથી કહું. એ ધર્મવ્યવસાય ગ્રહો તીવાર પછે જે જે વસ્તુ પુજી તે પોતાના જીતઆચારની વિધ તે સર્વ ધર્મવ્યવસાયમધ્યે આવી તોરણ, સ્વદગ, પ્રમુખ પુજ્યા તે ધર્મવ્યવસાય ગ્રહ્યા કેડે તથા પુસ્તક વાંચ્યા કેડે પુજી તે વસ્તુ તો ધર્મવ્યવસાયમધ્યે ગણસો તો પુસ્તક પુજવો વાંચવો એ સ્યામાં ગણવો : ધર્મવ્યવસાય કહ્યો તે મધ્યે તો શ્રી ઠાળાંગ દસમે ઠાળે દસ પ્રકારે ધર્મ કહ્યો છે.

દસવિદે ધર્મ પત્રંતે તંજહા ગામધર્મ નગરધર્મ સ્થળધર્મ પાસંડધર્મ કુલધર્મ ગણધર્મ સંઘધર્મ શ્રુતધર્મ ચરીત્તધર્મ અધિકાયધર્મ ॥

અર્થ—૧. દસ. પ્રકારે. ૨. ધર્મ. ૩. પં. કહ્યા. ૪. તે કહે છે. ૫. ગા. ગ્રામ તે જોકોતું સ્થાનક તેહનો ધર્મઆચાર તે સ્થિતિ ગ્રામ ગ્રામ પ્રતિ જુજુઈ અથવા ગામ ઇન્દ્રિય ગ્રામ તેહનો. ૬ નં. નગરધર્મ તે નગરાચાર તે નગર પ્રતિ જુજુઈ ૭ ર. રાષ્ટ્ર-ધર્મ તે દેસાચાર. ૮ પા. પાસંડધર્મ તે પાસંડીનો આચાર. ૯ કુ. કુલધર્મ તે હગ્રાદીક કુલનો આચાર. ૧૦ ગ. ગણધર્મ તે ગચ્છધર્મ ગચ્છાચાર. ૧૧ સં. સંઘધર્મ તે ચતુરવિધિ સંઘ તેહનો ધર્મ. ૧૨ સુ. સુતધર્મ તે આચારાંગાદીક દ્વાદસાંગીનો ધર્મ દુરગતિ પડતાં જાણી પ્રાણીને ધરે તે મળી ધર્મ. ૧૩ ચ. ચારીત્રધર્મ તે પાંચ માદાદૃત ૧૪ આ. અસ્તિકાયધર્મ તે ધર્માસ્તિકાયાદીકનો સ્વભાવધર્મ.

એહ વાવી, હથીયાર, પ્રતિમા ઢાઢા, પ્રમુખ પુજ્યા, તે સર્વ કુલધર્મ રીત મધ્યે તે માટે ધર્મીયં વવસાય કહ્યો. પળ વાંઈ શ્રુતધર્મ શ્રધારૂપ ધર્મ નહીં. એ ચારીત્રની કરણીરૂપ પળ ધર્મ નહીં. ચારીત્રે ધર્મ અનુષ્ઠાન પાલવા વીરતીરૂપ, તે તો દેવતાને છે નહીં, અને શ્રુતધર્મ તો શ્રધારૂપ, છે, કર્તવ્યરૂપ નહીં, અને શ્રુતધર્મમધ્યે

હા વાવી, હથીયાર, પ્રતિમા, ઢાઢા, વૃક્ષ, વાવડી, પુજવા કહ્યા નથી, જો સુતધર્મ-મધ્યે એવા બોલ પુજવા કહ્યા હોવે તો, મનુષ્ય, રાજાદીક આવકે કેમ ન પૂજ્યા ? શ્રુત, ચારીત્ર, ધર્મના. સ્વામી તો મનુષ્ય છે, તે તો પુજતા નથી. તથા સુરીયામ શ્રી માહાવીર સ્વામી પાશ્વે આવ્યો તીહા ફુલ, પાળી, વસ્ત્ર, આશ્રણથકી પ્રતિમા પુત્રી તીમ મહાવીરને પુજ્યા કીમ નહીં ? પ્રતિમા આગલ કહું છે જે, ધુબંદાઉળ જીળ-વરાળ તીવારે સાક્ષાત જીનવરને ધુપ કીમ દીધો નહીં ? તે કહો તીવારે કહીસ્યે જે, પહીલાંથી સેવક દેવતા આવ્યા તેણે માંડલો પુજ્યો, છાંટયો, વરસાવ્યો, ધુપ્યો એટલા કામ કીધા છે. તે ઉત્તરઃ તીહાં તો હમ કહું છે જે માંડલો સોધ્યો, વરસાત કર્યો, ધુપ ઘટીજોઓ દીવંસુરામી ગમનજોગં કરેહ કહેતાં દેવતાને આવવા જોગ્ય કરો. હમ કહ્યો, પળ હમ નથી કહું જે, ભગવંતને રહીવા જોગ્ય કરો. એ ચણદ પ્રસ્તોત્તરે કરી એક સુરીયામનો પ્રશ્ન કહ્યો.

૨૨. ચીત્રામળની પુત્તલી ન જોવી કહેછે. તેનો ઉતર.

હાંસ્યાધરમી કહે છે જે, દસવિકાલીક આઠમે અધ્યયને કહ્યો છે જે.

ચિત્તભિત્તિં નનિજ્ઞાણ ॥ નારી વા સુ અલંકર્યં ભસ્ત્રરંપિવ
દટુણં ॥ દિટ્ઠિપટ્ટીસમાહરે ॥ ૫૫ ॥

અર્થ—ચી. ભિત્તે આલેખી સ્ત્રીના રૂપને. ન. જોડ્યે નહીં તો. ના. સચેત-ની સ્ત્રીને. વા. અવધારણે. સુ. અલંકાર પહીરી વેસે કરી સહીત સ્ત્રીને કીમ જોડ સહીજે નજરે દ્રષ્ટે. ભ. સુર્યને અ. જીમ. દ. દેખીને. દી. આંખીને. પ. પાછી વાલે તીમ સ્ત્રીથી ધ્રષ્ટી પાછી વાલે.

એ ગાથામાં એમ કહું જે, ભીતે ચીત્રી અસ્ત્રી તે જોવે નહીં કામ રાગ ઉપજે તે માટે. હવે જીમ પુત્તલી દીટે રાગ ઉપજે તીમ પ્રતિમા દીટે વૈરાગ ઉપજે તે માટે પ્રતિમા વાંદી નીકળી છે. તેનો ઉત્તરઃ પ્રસ્તવ્યાકરણ મધ્યે પાંચમે સંવરદ્વારે તો પ્રતિમા અને પુત્રીબેહુ જોવી નીચેથી તે પાઠ.

ચિત્તિયં ચચુદ્ધિદિણં પાસિય રુવાણિ મણુન્ન મદ્ધકાઈં
સચ્ચિત્તાચિત્ત મીસગાઈં કટે પોથય ચિત્તકમ્મે લેપકમ્મે સેલય
દંતકમેય પંચહિંવણેહિં અણેગ સંઠાણ સંઠિયાઈંચીએ ગંથિમ વેટિમ

प्ररिम संघाइ मणि मल्लाई बहु विहाणिय अहियं नयण मण
 सुहकाराई वणखंडे पव्वण्य गामागर नगराणिय खुडीय पुष्क-
 रिणी वावी दीहीय गुंजालिय सर सरपंतिय सागर बिलखितिय
 खाइय नदी सर तलाग वप्पिण फुल्लुण्णल पउम परिमंडिया-
 भिरामे अणेग सउण गण मिहुण विचरिते मंडव विविह भवण
 तोरण चेइयः विभूसिये पुव्व कय तव प्पभाव सोहंगा संउत्ते
 नड नट्टग जल मल्ल मुठिय वेलंबग कहक पावक लासग आइ-
 ख लंख मंख तुणइल्ल तुंबवीणिय तालायर पगरणाणि य बहुणि
 सुकरणाणि अणेसुय एवमाइएसुय रुवेसु मणुन्नभइएसु नतेसु
 समणेण सजियव्वं नरजियव्वं नगझियव्वं नमुझियव्वं एविणि-
 ग्घाय मावजियव्वं नल्लुभियव्वं नतुसियव्वं नहसियव्वं नसइंच
 मइंच तथ क्रुजा ॥

अर्थ—बी. बीजी भावनानुं स्वरूप. च. चखु इंद्रिये करी. पा. देखीने.
 रु. रूप कहेवां छे रूप. म. मनोज्ञ. भ. कल्याणकारी. स. सचीत. अ. अचीत. मी.
 मीश्र ते कया रूप. क. पोठीयाने बीखे रूप तथा काष्ठना १. पो. वस्त्रने बीखे रूप
 वस्त्रना रूप २. ची. चीत्राप रूप. ३. ले. माटीनो रूप. ४. से. पाखाणना रूप ५.
 दं. दांतना रूप. ६. पं. पांच वर्ण करी. अ. अनेक सहीत. सं. संस्टाणे आकारे.
 ६ सं. सहीत. ७. गं. मालाने गुंथीने नीपाया. ८. वे. बीटी दडावत. ९. पु. भरी
 नीपजाव्यो पीतलनी प्रतिमा. १० सं. अनेक वर्ण अकूटे नीपजाव्या पंचवर्णि फुल्ल
 मालावत. ११. इ. ए. म. भाला. ब. घणा प्रकारना. अ. अत्यंत. न. नयणने. म.
 मनने. सु. सुखना उपजावणहारा रूप. व. वनखंड वनखंडाटपदा. १२. प. पर्वत.
 १३. गा. गाम. १४. आ. आगर. १५ न. नगर. १५ १६. खु. जलाश्रय १७.
 पु. कमळ सहीत वाटली वाव. १८. वा. चोखुणी वाव. १९ दी. लांबी वाव.
 २०. गु. बांकी नीकी. २१. स. सरोवर. २२. ने. एक सरोवरमांडीथी बीजे स-
 रोवरे पाणी जाय एहवी पंक्ति. २३. सा. समुद्र. २४. बी. धातु खणवानी पदयति.
 २५. खा. खाइ. २६. न. नदी. २७. स. जणखण्या तळाव. २८. त. खण्या

તલાવ. ૨૯. વ. કયારા. કુ. વિકસ્યા. ડ. નીલોત્પલં. પ. બીજા પદરકમલ તેને કરી. પ. મંડીત. અ. સોહામણા જલના આશ્રય છે. અ. અનેક. ૩૦. સ. પંચીના. ગ. સમુદ્ર તેહના. મી. સ્ત્રી, પુરુષના જોડલાં તેને કરી, બી. વ્યાપ્ત છે તેને. મં. માંડવા. ૩૧. બી. નાના પ્રકારના. મ. ભવન ઘર. ૩૨. તો. તારણ. ૩૩. ચે. પ્રતિમા. ૩૪. વી. વસ્ત્રાદીકના વિભૂષાદીક સહીત. પુ. પુર્વભવે. ક. કીર્ધાં. ત. તપ. પ્પ. તેહના જે પ્રભાવે કરી. સો. સોભાગે. સં. સહીત. ન. નટવા. ન. નચાવણહાર. જ. જલ, મ. મલ. મુ. મુટીક. વે. વેલંચક. ક. કચક. પ. પ્લવગ. લા. લાસક. આ. આરુયાતક. લં. લંચ. મં. મંચ. તુ. તુણઇલ. તું. તુંબની વિના. તા. તાલાચર. ઇટલાની. પ. કરવાં. ય. વલી. બ. ઘણા. સુ. રુઢાંકર્મ. અ. ઇથી અનેરા, ઇ. ઇ આદી દેડને. રુ. રુપને વીચે. મ. મનોજ્ઞ. મ. કલ્યાણકારી. ન. તે રુપને વીચે. મ. મનોજ્ઞ. મ. કલ્યાણકારી. ન. તે રુપને વીચે. સ. સાધુયે. ન. સ. સંબંધ ન કરવો. ૧ ન. રાગ ન ધરવો. ન. શુદ્ધ થાવું નહીં. ૨. ન. મોહ ધરવો નહીં. ૪. ન. વ્યાઘાત અંતરાય. ન. આ. ન કરવો. ૫. ન. લોભ ન કરવો. ન. સંતોષ ન પામવો. ન. હસવું નહીં. ન. સંભારવો. મ. વીચારવો. ત. ક્રુ, ન કરે.

એ પાઠ મધ્યે ઇમ કહ્યો, ઇટલા પદાર્થ જોવાં નહીં. પુર્વે જોયા હોવે તે સંભારવા પીણ નહીં, તે મધ્યે ચૈત્ય તે પ્રતિમા અને દેવકુલ તે દેહરાં તે પણ મેલાં કહ્યાં, તે પ્રતિમાને વાંદવા કીર્ધાં રહી ? ઇટલી વસ્તુ જોતાં કરમ બંધનો કારણ કહ્યો, અને સ્ત્રીની પુત્તલી દીઠે રાગ ઉપજે તે તો સુત્રમાં પાઠ છે, પણ પ્રતિમા દીઠે વૈરાગ ઉપનો તથા ઉપજે એ સુત્ર પાઠ દેખાડો. અને પુત્તલીનો ઓઠો લઈ પ્રતિમા ઠેરાવો તે તો ઠહીરે નહીં, સ્યા માટે જે પુત્તલી દીઠે રોગ ઉપજે એ તો અંતકાલનો ચાલ જીવનો છે. મોહની કર્મવાલાને રાગ ઉપજે એ ઉદ્ય ભાવ છે, અને વૈરાગ ઉપજવો તે તો અપુર્વ વાત છે. સ્વયોપસમ ભાવ હોવે ધર્મબુદ્ધિ ઉપજે કાંઈ વસ્તુ દીઠે વૈરાગ ઉપજે ? એમ કરતાં પ્રત્યેક બુદ્ધી થયા તેહને બાહ્ય કારણ દેખી જ્ઞાન ઉપજ્યો. સંજમ લીધો, તે માટે કાંઈ બાહ્ય કારણને વાંચો નથી, મરથેશરે અરીસામથને વાંચો નહીં. કર-કંદુયે વૃથામથને વાંચો નહીં, દુમુહ રાજાયે થંમથને વાંચો નહીં, નમીરાજાએ હુડીને વાંદી નહીં, નીગાઈ રાજાએ આંધાને વાંચો નહીં સ્વયોપસમ જોગ બાહ્ય કારણ દેખી જ્ઞાન ઉપજે પીણ બાહ્ય કારણ વંદનીક નહીં. તે માટે પ્રતિમા દેખી કોઈ બુદ્ધયો, જ્ઞાન પામ્યો, સંજમ લીધો, તે વાત સુત્રમાં કયાંય કહી નથી.

२३, देहेरां, प्रतिमा करे मंदबुधीया दक्षीणदसना नारकी थाय.

हींस्याघरमी कहे, देहेरा, प्रतिमा करावे. भरावे पुज्ये, बारमे देवलोके जाय ते वात सुत्र वीरुद्ध कहे छे भगवंते राजा श्रेणीकने कहुं चार बोलमध्ये एक कार्य करे तो तुमे नरके न जाय, कालीकशोकरीक भेंसा न मारे, कपीला साधुने दान देवे, पुणीयो श्रावक सामायक तुमने आपे, तुं नोकारसी मात्र पचखाण करे, तो नारकी न जाय एम कथा मध्ये कहे छे, पीण देहेरां प्रतिमा कराव्ये प्रतिमा पुज्ये, देवलोकमध्ये जाय, नारकी टले ए कीम न कहुं ? एमतो कोणीक, कृष्णादीकने पण नारकी टालवी सहील हती, पण ए मध्ये लाभ दीठा नहीं.

वळी प्रस्नव्याकरण प्रथम आश्रवद्वारे कहुं, एटले काजे प्रथवीनो आरंभ करतो मंदबुधी कहीये ने फल काळे दक्षीणदीसीनी नारकीए जाय ते पाठ.

इमेहिं विविहेहिं कारणेहिं किंते करिसण १ पोखरिणी २ वावि ३ वप्पिण ४ कुव ५ सर ६ तलाग ७ चिनि ८ वेति ९ खेइ १० आराम ११ विहार १२ थुभ १३ पागार १४ दारं १५ गोपुर १६ अटालग १७ चरिय १८ सेतु १९ संकम्म २० पासाय २१ विकप्प २२ भवण २३ घर २४ सरण २५ लेण २६ आवण २७ चेइय २८ देवकुल २९ चित्तसभा ३० पव्वा ३१ आयातणा ३२ वसह ३३ भूमिघर ३४ मंडवाणयकए ३५ भायण ३६ भंडो ३७ वकरणस्स ३८ विविहस्सय अटाण पुढविं हिंसंति मंदबुधिया.

अर्थ—इ. ए कहीसुं ते वी. नाना प्रकारने का. कारणे करीने इंद्रोने हणे छे. की. कोण ते कारणे कहे छे. क. खेत्र खेडवाने अर्थे करसणादीक सर्व पदार्थ ४ बोल मध्ये आवे ते ए हल्लनो खेडणहारो १ खेत्र खेडावणहारो धणी. २ हणाइ पृथव्यादीक त्रस जीव ३ भोजनादीकने अर्थे ४. ए मध्ये आर्य, अनार्य, जातीना सर्व आव्या एमसघळे ठामे ४ बोल वीचारबा करणहार १, करावणहार २. अनु-मोदनार ३. मंदबुधीया ३ अर्थे करवा, कोइ बोल अर्थे कामे, कोइ धर्मि ३ ए त्रण अर्थना धणी मंदबुधीया [माठाबुधीनां धणी] कहा. अंतरंग रलीयायत थाय. धणुं जे भलुं जाणे छे ते माटे. एम सर्व ठामे ए ४ वीचार करवा १. पो. चे. खुणी

કમલસહીત ૨. વા. વાટલી કમલ સહીત ૩. વ. સ્વેત્રાદિકના કપારા ૪. કુ. કુવા ૫. સ. અણસ્વપ્પા સરોવર ૬. ત. સ્વપ્પા તલાવ ૭. ચી. વૃતકની ધરતી સ્વપ્પા ૮. વે. વેદીકા કોરડી ૯. સ્વો. નરગની સ્વાહ ૧૦. ય. વલી. આ. વાહી ૧૧. વિ. ક્રીડાના થાનક તથા બોધાદીકના થાનક ૧૨. શુ. મૃતકના પગલાં ૧૩. પા. ગઢ ૧૪. દા. વારણા ૧૫. ગો. ગોલકસ્વાટ ૧૬. અ. ગઢ ઉપલા કોટા ૧૭. ચ. ગઢ નગર ચલ્યો ૮ હાથનો માર્ગ. ૧૮. સે. પાજ ૧૯. સં. ઉત્તરવાનો પ્રાર્ગ તથા પગપીયાં. ૨૦. પા. રાજાના મંદીર. ૨૧. વી. ઘરના ભેદ. ૨૨. મ. ચોસાલા ઘર ૨૩. ઘ. સામાન્ય ઘર. ૨૪. સ. તુળાના ઘર. ૨૫. લે. પર્વત ઉપર ઘર. ૨૬. આ. હાટ. ૨૭. છોધાદયા. ચે. શ્રય વૃતો. ચે. પ્રતિમા. ૨૮. દે. સીસ્વરંધ્ર પ્રાસાદ દેહરાં. ૨૯. ચી. ચીત્રામણની સભા. ૩૦. પ. પર્વ. ૩૧. આ. દેવના થાનક. ૩૨. વ. તાપાસાદીકના થાનક. ૩૩. મૂ. મૂંડરાં. ૩૪. મં. ગૃહ આગલ માંડવો એ પુર્વોક્ત સર્વ વસ્તુને અર્થે. ૩૫. તથા વલી મા. ધાતુના ભાજન. ૩૬. મં. માટીના પાત્ર. ૩૭. ઘરવસ્ત્રા ઉલ્લ મુસલાદીકને અર્થે એ ૩ બોલને અર્થે. ૩૮. તથા વિ. એમ વીવીધ પ્રકારને. ય. વલી અ. અનેક પ્રકારને અર્થે. પુ. પૃથ્વીકાયને. હી. હળે. મં. માટી બુધીના ધળી.

એ પાટે મધ્યે દેહેરા, પ્રતિમા, કરાવે તે પણ મેલા મંદબુદ્ધિયા કહ્યા. જો સમ-દીષ્ટી પણ એટલા માહીલા કેટલાએક કામ કરે છે સ્વારથના લીધા પણ તે આરંભને અનુમોદતા નથી. સંસારહેતુ જાણે છે, તેણે કરીને મંદબુદ્ધિયા નથી. નિર્મલ બુદ્ધિ છે, અને ધર્મને અરથે તો સમદ્રષ્ટી આરંભજ નજ કરે. જો આરંભમાં ધર્મ જાણે તો સમદ્રષ્ટીપણોજ જાય. તથા આરંભમાં ધર્મ જાણે તો સાધુને આધાકરમી આહાર કાં ન આપે ? મોલ્યે (વેચાતી) આળી પણ નથી આપતા તે માટે મંદબુદ્ધિ નથી, અને દેહેરાં, શ્રુતિમા, તો પહીલાં આણંદાદીક શ્રાવકેજ કરાવ્યાં નહીં, તો બીજા સાને કરાવે.

વલી હીંસ્યાધરમી કહેસ્યે, મંદબુદ્ધિયામાં ચેહ, દેવકુલ કહ્યા તે, તથા પાંચમે આશ્રવદ્વારે દેવતાના ચૈત્ય પરીગ્રહમધ્યે કહ્યા છે તે તથા પાંચમે સંવરદ્વારે ચેહ, દેવકુલ, જોવા નીલેધ્યા તે, એ ત્રણે ઠામે દેહેરાં પ્રતિમા, અન્યદેવના જાણવા પણ જીનપ્રતિમા ને દેહેરાં નહીં, સ્થાપાટે જે ત્રણ ઠામે દેવકુલ કહ્યાં છે, તે માટે અને જીનના દેહેરાંને તો સીદ્ધાયતન કહ્યા છે. એ બોલીમાં ફેર ઘણો છે. તે ઉત્તરઃજ્ઞાતા અધ્યયન બીજે નાગધરે જક્ષધરે, મૃતધરે, વેસમણધરે, એ દેવતાના ઘર તેહને ઘર કહ્યાં છે તીમ દુપદીના દેહેરાંને પણ જીણધરેજ કહ્યો છે, સીદ્ધાયતન નથી કહ્યો, તીર્થકરના દેહેરાંને સીદ્ધા-

यतन कहेस्यो ते नहीं त्पारे सीद्धायतन, देवकुल, देवालय ए सर्व रहीवानाज घर कहीए. इहां देवकुल अने सीद्धायतननो चोज करे ते मुखे, पण परमार्थ एकज छे. जीनना देहेरां ते सीद्धायतन अने अन्यदेवना देहरां ते देवकुल कहीस्यो, तो द्रुप-दीने अधिकारे जीनघरहीज कह्योछे, सीद्धायतन नथी कह्यो, ए लेखे द्रुपदीये प्रति-मा पुजी ते अन्यदेवनी ठरसे, ते बीचारी जोजो.

२४. साधु प्रतिपानी वयावंच करे कहे छे. तेनो उत्तर.

हींसाधरमी कहे ते प्रस्नव्याकरण त्रीजा संवरद्वारमां कह्युं जे, साधु प्रतिपानो वयावंच करे. ए बात सुत्र विरुद्ध करे छे. त्रीजा संवरद्वारनो पाठ.

अहे केरीसए पुणाइ आराहए वय मीणं जे से उवही भक्त पाण संगहणदाण कुशले अच्चंतवाल १ दुळ २ गालांन ३ बुद्ध ४ खमगे ५ पवत्ति ६ आयसिय ७ उवझाय ८ सेहे ९ सा-हम्पीए १० तवस्सी ११ कुल १२ गण १३ संघ १४ चेइयठेय निजरठी वेयावच्चं अणिसियं दसविहं बहुविहं करेति.

अर्थ:—अ. हवे प्रस्न: अदत्त न लागे अने व्रत आराधे ते कहेछे: के. केहवो साधु. पु. बळी अरुंकारे. आ. आराधे. व. व्रत. इ. ए त्रीजाने. जे. जे. से. ते साधु. उ. बस्त्रादीक. भ. भात अने. पा. पाणी देवाने परने. स. निर्दोषी लेवाने. दा. गुर्वादीकने देवाने विषे. कु. डाह्यो ते आराधे. अ. आठ वरस उपलो बाळ १. दीले दुबळो २. गा. देखखीण पडया ३. बु. गरडा ४. ख. मासखमणादीकनो कारक ५. सीखने प्रवर्तावे ६. आ. गणार्थी ७. उ. उपाध्याय सुत्रपाठी ८. से. नवदीक्षित ९. सा. एकसरखी समाचारी साधर्मि १०. त. बोध छठीओ ११. कु. संघाडो १२. ग. गणो संघाडो १३. सं. संघ समुदाय ने चार तीर्थ सर्व साधुनो १४. चे. ज्ञाननो अर्थि साधु. नी. निर्जरानो अर्थि साधु. वे वेयावचने करे. अ. नेत्रा रहित होय तीम. द. दश प्रकारे आचार्यादी संबंधनी. ब, असन, पाणी जाव ओषधरूप वेयावच. क. करे.

ए पाठ मध्ये तो इम कह्युं जे, केवो साधु त्रीजो व्रत आराधे ते कहेछे: प्रति-तकारी ग्रहस्थना घरथकी उपध्य, भात, पाणी ए त्रण वस्तु आणीने बाळ दुर्बळा-

दीक चउद जातना साधुने आपे, ते साधु श्रीजावतने आराधे ए दस प्रकारनी वया वंच स्याने काजे करे ? “ चेइयठे ” [ज्ञानने अर्थ;] “ निजरठे ” [निर्जराने अरथे.] ए बे जातना कुलने अरथे चउदने दशनी वयावच करे. ए शुद्ध अरथ जाणवो. दसबीह कही ते ठाणांग दशमे ठाणे ते पाठ.

दस विहे वेयावचे पनंते तंजहा आयरिय वे० १ उवझाय वे० २ थेर वे० ३ तपसीय वे० ४ गीलान वे० ५ सेह० ६ सा-हम्मी वे० ७ कुलवे० ८ गण वे० ९ संघ वे० १०.

अर्थ.—द. दस. वि. प्रकारे. वे. वेयावच ते. ५. कळो छे. तं. ते कहे छे. आ. आचार्यनो वेयावच आहारादीके करे १. उ उपाध्यायनो वेयावच भात पाणी आपे २. थे. थीवरनो. ३ त. तपसीनो. ४ गी. मंदवाडीयानो. ५ से. नवा शीष्य-नो ६. सा. साधार्मिकनो ७. कु. कुल ते एक गुरुनो परिवार. एक गण ते घणा गुणनो तथा संघाडाना सर्व साधुनो ८. ग. गण, गच्छनो ९. सं. चतुरविध सं-घनो १०. ए दसनो वयावच करे.

इहां प्रतिमानी वेयावच करवानो नाम नथी. बळी भगवती सतक बारमे उदेसे बीजे एहीज दश भेदे वेयावच कही, तीहां प्रतिमानो नाम पण नथी. बळी उववाइ सुत्रे दश प्रकारनी एहीज वेयावच कही, पण प्रतिमानी वेयावचनुं ठापहीज नथी. बळी व्यवहार सुत्रमां दस प्रकारनी वयावच कही. ते पण एहीज दस भेद. तीहां पण प्रतिमा-नी वेयावचनुं नाम नथी. सुत्रमां प्रतिमानो नाम नथी, तो प्रश्नव्याकरणमां प्रतिमानी वेयावच कीहांथी आवी ? अने बहुवीहं शब्द कळ्या, ते एटळा मोटे जे चार सुत्रे दश दश भेद वेयावच कही. अने इहां चउद भेद कळ्या ते माटे बहुवीहं कही. तथा सीहे अणगारे रेवतीना घरथकी बीजोरापाक आणी आप्यो, श्री भगवंतने तथा गणी गणावछेदकनी व्यवहारसुत्रमां वेयावच कही ते आचार्य शब्दथकी जुदा शब्द छे, ते माटे चउद नाममां ए नाम न आव्यां. तीवारे बहुवीहं कळो. तेमां सर्व आव्या. हवे चउदनी वेयावच स्याथकी करे ते पुर्वे त्रण बोल कळ्या छे जे सेउवहीं भक्त पाण संगहणदाण कुसले ओपध्य, भात, पाणीथकी चउदनी वेयावच करे. ते हवे जुओ के ए उपध्य, भात, पाणी प्रतिमाने स्ये कामे आवे ? अने खाती नथी, पाणी पीती नथी. उपध्य ओढती, पेहेरती, बीछावती नथी. इहां प्रतिमानी सी वेयावच करे ते बीचारी जोजो.

૨૫. નંદીસુત્રમાં સર્વ સુત્રનો નોંધ તથા પ્રકરણના વીરુદ્ધ.

હીંસાધરમી કહે છે તુમે તો સુત્ર થોડાં માનોછો જે મધ્યે પ્રતિમા ઘડાવવી, ભરાવવી, પુજવી, પ્રતીષ્ઠવી, સંઘ કાઢવો વીગેરે એહવાં કાર્ય કીધે લાભ થાય તે અધીકારના ગ્રંથ છે તે તુમે નથી માનતા, પ્રતિમાના અધીકાર માટે, એમ કહે છે તે ઉત્તર. જંઘાચારણ, વીંઘાચારણ ૧ સુરીયામ ૨, વીજે પોલીયો ૩, દુપદી ૪. ચેયની વેયાવંચ કરે ૫, ચોત્રીશ અતીશ ૬, આળંદ ૭, અંબડ ૮, ચમરેંદ્ર ૯, કયવલીકમ્યા ૧૦. એટલે ઠામે તમે પ્રતિમા ઠરાવોછો, તે સુત્ર ભગવતી, રાઇપસેણી, જીવાભીગમ, જ્ઞાતા, પ્રસ્નવ્યાકરણ, સમમ્વાયંગ, ઉપાસગદશા, ઉવવાઈ, એ સુત્ર તો અમે માનીએ છીએ. પ્રતિમાની વીંકે મુક્યા તો નથી. એ વાત તમે खोटी કહી જે પ્રતિમા માટે સુત્ર થોડાં માને છે. પણ એમ છે જે નંદી સુત્રમાં જે જે સીદ્ધાંતના નામ કહ્યા તે કહે છે. તેમાં પ્રથમ ઉત્કાલીક સુત્રના ૨૯ નામ. દસવીકાલીક, કપ્પાય-કપ્પીયં, ચુલકપ્પસુયં, મહાકપ્પસુયં ઉવવાઈ, રાયપસેણી, જીવાભીગમ, પન્નવણા, મહાપન્નવણા, પમાયપમાયં, નંદી, અનુજોગદ્વાર, દેવેદસ્તવ, તંદુલવેયાલીયા, ચંદ્ર-વિજય, સુરપન્નંતિ પોરસીમંડલ, મંડલપ્રવેસ, વિજાચારણવિળીચીય, ગળીવીજા, જ્ઞાણવિભત્તિ, મરણવિભત્તી, આયવિસાહી, વૈરાગસુય, સંલેખણ, વ્યવહારકપ્પ, ચરણવિહી, આરપચચ્ચાણ, મહાપચચ્ચાણ, હવે કાલીક સુત્રના ૩૧ નામ. ઉત્ત્રા-ધ્યયન. દસાસુતસ્થં, વૃત્તિકલ્પ, વ્યવહાર, નિસીય, માહાનિસીય, રુઘીભાસ્વીત, જંબુદ્વીપપન્નંતી, દ્વીપસાગરપન્નંતી, ચંદ્રપન્નંતી, સુદીયાવિમાણપવિભંત્તિ, મહાલીયાવિ-માણપવિભત્તિ, અંગચુલીયા, વંગચુલીયા, વિવાહચુલીયા, અરુણોવવાઈ, વરુણોવવાઈ, ગુરુલોવવાઈ, ધરણોવવાઈ, વેસમણોવવાઈ, વેલંધરોવવાઈ, દેવીંદોવવાઈ, ઉઠાણસુયં, સમુઠાણસુયં, નાગમરીયાવળાયા, નિરયાવલીયા, કપ્પીયા, કપ્પવેડસહયા, પુપ્ફીયા, પુપ્ફચુલીયા, વન્દીદસા. એવં સાઠ. એક આવસ્યક એકસઠ ને બારે અંગ એવં બોહોં-તેર તેથી તોહોંતર સુત્રના નામ નંદીસુત્રમાં કહ્યા છે. તે માંહેથી વીછેદ ગયા તે તો ગયા હમણાને સમયે સુત્ર બત્રીસ છે; તે તો અમે માનીએ છીએ. તે ઉપરાંત હીંસા-ધરમી આજ પીસતાલીસ આગમ માને છે, તે બત્રીસથી તેર અત્રીકાં માને છે. તે મધ્યે દેવંદથુઓ, તંદુલેવેયાલીયા, ગળીવીજા, મરણવિભત્તિ, આરપચચ્ચાણ, માહા-નિસીય, મહાપચચ્ચાણ, ચંદવીજ. એ આઠના નામ તો નંદીસુત્રમાં છે. પણ એ ગ્રંથ મુલ્ગાં નથી. તે કેમ જો મુલ્ગા હોતે તો આચાર્યના કીધા કીમ કહેવાય? આચા-ર્યના જોડ્યા છે તે માટે પછે જોડાણા જાણજો. તીમ દ્વાદસાંગી ભગવંત ગણધરની

કહી થકી છે, તેમાં કોઈ આચાર્યે કર્યા, એવું નામ કોઈ સીદ્ધાંતમાં નથી. તે માટે એ આઠ ગ્રંથના નામ તો મુઠ્ઠામાં રહ્યાં, પણ ગ્રંથ આચાર્યે જોડ્યા છે. ત્રીમ મહાન-સીથ નામ તો આગલો છે, પણ આઠે આચાર્યે મઠીને વાંધ્યો છે, સેવ સુત્ર તેર માંહીલા રહ્યા તે કોણ ? તેના નામ. કચડસરણપડનો. મત્તપડનો, સંથારપડનો, જીતકલ્પ, પીંઢાનિયુક્તિ.

એ પાંચ નામ તો મુદલ કોઈ સુત્રમાં સાચામાત્ર પણ નથી, તો તેહને સુત્ર જાળીને કીમ પ્રમાણ કીજે. એ પીસતાઢીસ. વઢી માહાસુઠીળભાવના, ચારણભાવના તેયનાસગ્ગણ, આસીવિસભાવના, દીઠીવીસભાવના. એ પાંચ સુત્રના નામ વ્યવહાર-સુત્રમાં છે. એ ૫ અને ૫૨ પુર્વલા મઠી ૭૩ થયાં. વઢી ઠાળાંગ દસમે ઠાળે દસ સુત્રના નામ કહ્યાં તે. કર્મવિપાકદશા તે તો વિપાકસુત્ર, ઉપાસગદશા તે ઉપાસગ-અંગમાં આવ્યું, અંતગદદસા તે આઠમો અંગજ, અણુત્તરોવરવાડદસા તે નવમો અંગ, પ્રશ્નવ્યાકરણદશા દશમો અંગ, આચરદસી તે દસાસુત્રસ્વંધ. ૧ સ્વંધદસા. ૨ દોગ ધીકદસા. ૩ દર્પિદસા. ૪ સંસ્વેવીયદસા. એ ચારના નામ તથા ગ્રંથ અપસદ્ધિ છે. એવં વ્યાસી નામનો સુત્રમાં નામ સાચ પામીએ છીએ. સર્વાળે ચોરાસી કહે છે, પણ ત્રેવીસ નામ તો લાભતાં નથી. તે માંહીંથી જે પુર્વલા ગણધરકૃત હોવે તેટલાનો પ્રમાણ છે. સેવના કીધાં તે પૂર્વાંત સુદ્ધ નહીં. સુદ્ધાસુદ્ધ મીશ્ર હોવે તે સીદ્ધાંત સરચા કરી કીમ મનાયે ? ત્રીવરે હીંસાધરમી કહે જે જો કેડલા આચાર્યના કર્યા ગ્રંથને સીદ્ધાંત કરી ન માનો તો દસવિકાલીકસુત્ર સીયંભવઆચાર્યની કીધી કીમ માનો છો શુત્ર ગણોછો સીયંભવ ગણહરા જીણપઢીમા દંસણેણ પઢીબુધા એ પાંચમે આરે થયો છે. તે ઉત્તર : દસવિકાલીક તો ભગવંત થકાની છે. નંદીસુત્રમાં સાચ છે. જો પાંચમે આરે થઈ હોવે, તો નંદીસુત્ર ચોથા આરાનો તેમાં નામ પહીલાંથી કીમ ઘડાય ?

વઢી હીંસાધરમી કહે છે જે, પન્નવણા તો પાટ ૨૩ મે સામાચાર્ય થયા તેણે કરી છે, તે પણ જુઠો કહે છે. જો ત્રેવીશમે પાટે થઈ હોવે તો ગગવતી ભગવંતને ગૌ-તમની કરી તેમાં પન્નવણાના છત્રીશ પદની મહામણ કીમ કીધી જો પછે થઈ છે તો નંદીસુત્રમાં ચોથેઆરે નામ કીમ નાંધાળો ? સામાચાર્યે વિસમૃત અધીકાર કા-ઢીને રૂપરૂપ કીધો છે. પણ નવો આલજુલ કાંઈ ઘાલ્યો નથી. તે માટે પન્નવણા તો પુર્વલા છે. તથા હીંસાધરમી કહે છે. નંદીસુત્ર દેવવાચકનો કર્યો છે. એ પણ સ્વોટો કહે છે. નંદીસુત્ર ગણધરકૃત છે. નંદીમધ્યેજ નંદીનો નામ છે, નંદીશુત્રને ધુરે પચાસ ગાથા છે, પાંચમાં આરાના આચાર્યના નામની એ ગાથા દેવવાચક કૃત છે

પણ નંદીસુત્ર તો પુર્વલો છે તથા લઘુસુત્ર નીસીથ વિસાખાગણીની કીધી કહે છે, તે પણ અસત્ય કહે છે. નંદી સુત્રે નામ નસીથનો છે. હમ પુર્વાચાર્યના માન વધારે છે, જે સુત્ર આચાર્યે કર્યો છે તે મુત્તા કહે છે.

વળી જીતકલ્પગ્રંથને છેદસુત્ર કહે છે, તેનું નામ નંદીસુત્રમાં સાચ માત્ર પણ નથી તેમાં પોતાના મત દઢ કરવાને ઇહવા પાઠ જોડયા છે, તે કહે છે.

સે ભયવં તહારુવં સમણં વા માહાણ વા ચેઈ ઘરેગછેજા હંતા ગોયમા દિનેર ગછેજા સે ભયવં જઠ દિને ન ગછેજા તડ પાયછિતં હવેજા ભયવં કિં પાયછિતં હવેજા ગોયમા પમાયં પ-
હુચ્ચ તહારુવં સમણં વા માહાણં વા સો જિણઘરં ન ગછેજા અ-
હવા દુવાલ સમં પાયછિતં ઉવદંસેજા સે ભયવં સમણો વાસગ-
સ્સ પોસહસાલાઈ પોસહિઈ પોસહ બંભયારી કિં જણહરં ગછેજા
હંતા ગોયમા ગછેજા સે ભયવં કેણઠેણ ગછેજા ગોયમા નાણ
દંસણ ઠયાયે ગછેજા જે કેઈ પોસહસાલાઈ પોસહ બંભયારી જો
જિણહેરે ન ગછેજા તો પાયછિતં હવેજા ગોયમા જહા સાહુ
તહા માણિયવં છટે અહવા દવાલ સમં પાયછિતં ઉવદંસેજા ॥

ઇહવા કલ્પીત પાઠ જોડયા છે, શ્રાવક પ્રમાદે શ્રી ભગવંત તથા સાધુને વાંદી ન સકયો તો તેહનો પશ્ચાતાપ કરે, પાંચ પ્રાયચ્છીત તો કોઈ સુત્રમાં કહ્યો નથી. તથા વૃત્તિકલ્પ, વ્યવહાર, નિસીથ, આચારંગમાં સાધુના આચાર વચ્ચાળ્યા તથા પ્રાયચ્છીતની વીધીયું વરણવી તીઠાં દેહેરે ન ગયાનો તો પ્રાયચ્છીત કોઈ સુત્રે કહ્યો નથી, તો જીતકલ્પ પ્રકરણ જોડીને તેમાં ઘાલ્યો. તથા પ્રાયચ્છીત લઘુમાસ, ગુરુ-
માસ, લઘુચૌમાસી, ગુરુ ચૌમાસી, લઘુછમાસી, ગુરુછમાસી. ઇહવે નામે પ્રાયચ્છી-
તની સંજ્ઞા બાંધી છે, પણ ઉઘાડો ઉપવાસ, છઠ, અઠમ, આંબીલ, ઇકાસણા, ચોલો, પચોલો કહ્યો નથી, પણ સુત્રસીલીના અજાણ, મીષ્ટ્યાદષ્ટી નવા પાઠ જોડે; પણ ઉઘડયાષગર ન રહે. તથા અભવ્યકુલક ગ્રંથ મરુચક મધ્યે હરીમદ્રમુરી હતા જેને ચઝદસેં ચમાલીસ બોધમતિને મંત્રને જોગે હોમ્યા. ઇહવા દયાધંત માહાવ્રતના ધર્મી ! તેહનો કીધો છે તે કહે છે.

जेह अभव्य जिवेही ॥ न फासीया एवमाइया ॥ भावाइं
 दतंमणुत्तरसुरं ॥ सिलाय नर नार दतंच ॥ १ ॥ केवली गणहर
 हथे ॥ पव्वजातिथवळरंदाणं ॥ पवयण सूरी सुरतं ॥ लोगतिय
 देव सामित्तं ॥ २ ॥ तयातिसग सुरतं ॥ परमहिम्मिय जुगल
 मणुयत्तं ॥ संभिन्नसोति तह ॥ पुव्वधराहार पुलायत्तं ॥ ३ ॥
 मइनाणाइं सलद्धी ॥ सुपत्त दांण समाहि मरणंच ॥ चारण
 दुगमधुसिप्पिय ॥ खीरासवारखीण ठाणतं ॥ ४ ॥ तिथयर तिथ-
 पढीमा ॥ तणुपरी भोगाइ कारणे ॥ विपुणो पुढवाईय भावंमियं
 ॥ अभव जीवेहीं नहुपत्तं ॥ ५ ॥ चउदस रयणत्तंपी ॥ नपत्तं
 पुणोवि विमाण सामित्तं ॥ समत्त नाण संयम ॥ तवाइं भावन
 भाव दुग्गे ॥ ६ ॥ अणुभवजूत्ता भत्ति ॥ जिणाण साहम्मियाण
 वाळलं ॥ नयसाहेति अभावो ॥ संवेग तंनसुपखं ॥ ७ ॥ जिण
 जणणी जाया ॥ जिणजखादीवगा जूमप्पहाणा ॥ आयरीय
 पयाइं दसगं ॥ परमथ गुण ढमपत्तं ॥ ८ ॥ अणुबंध १ हेतु २
 सरुवा३ ॥ तथ अहिंसा तिहां जिणु दिठा ॥ दव्वेणय भावेणय
 ॥ दुहावी ते सिंन संपत्ता ॥ ९ ॥ इति अभव्यकुलक ॥

एमां कहुं जे: अभव्य जीव एटलावाना न पामे, तेमा उपसम न स्वायकभाव
 संबंधी तो वस्तु न पामे, ने उदयभावासुत्र वस्तु तो पामे नारदपणो, परमाधामी,
 जुगलीयो, तीर्थकरनी प्रतिमाना भोगमां आवे पृथ्वी, पाणी वनस्पती तेमां चउद
 रतनमां. वीमानना घणीमां, सासन देवी, चोवीस जक्ष, चोवीस जक्षणी, अभव्य
 जीव एटला वाना न पामे कहुं. अने सीद्धांतमां तो ए सर्व वस्तुमां भव्य, अभव्य
 उव्वन्न पुवा असई अदुवा अणंतखुत्तो कहेतां उपना छे. अतीतकाळे वारंवार निश्चे
 अनंती अनंती वार. तो जे मुळसीद्धांतयकी न मळे एवा प्रवर्ण जोडया तेह ग्रंथने
 सीद्धांत करी केम मनाये ? वळी हींसाधर्मि कहेछे.

सुत्तंगणहररइयंतहेव । पत्तेय बुद्धि रइयंच ॥ सुय केवलणा
 रइयं । अभिन्नदस पुविणारयं.

ગણધર, પ્રત્યેકબુદ્ધી, ચડદ, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૧૦ પુર્વિ, એ સાતનો કર્યો તે વચન સુત્ર કહીયે. એ વાત તો ઠીક છે તે માટે પુર્વાચાર્ય પુર્વધર હતા તેહના જોડયાં ગ્રંથ પ્રમાણ જાણવા, તેનો ઉત્તરઃ હીંસાધરમી પુર્વધારી આચાર્યનો તો ઓઠો લીપ્છે. અને પછી તો વિના પુર્વધારીના કીધા ગ્રંથને પણ સુત્ર કરી પ્રમાણ માને છે તે કીમ કર્મગ્રંથ, દીવાળીકલ્પ, સેત્રંજા માહાતમ, સંદેહદોહાવઢી, સંઘાચાર, વીવેક વિલાસ, ભરથેસરવૃત્તિ, જોગ શાસ્ત્ર. કલ્પકીરણા, इत्यादीक ગ્રંથ વીનાપુર્વધારીના કીધાં પણ માનેછે. અને પુર્વધારીના કીધાં ગ્રંથ પ્રમાણ એ વાત સત્ય છે, પણ કેવળીની નેશ્રાયે કરી કીધાં હોવે ઉપયોગ સહીતપણે મુલસુત્રથકી વીચવાદ ન પડે તે પ્રમાણ છે સીદ્ધાંત ગણધરના કીધાં છે ભગવંતની નીશ્રાયથકી થયા, તે માંહી સંદેહ નહીં. અને ટીકામાં ઠામ ઠામ સંદેહ પડયા ત્યાં તત્વનું કેવળી ગમ્ય કહ્યું, તે હમ જાણજો જે ટીકા નવી જોડી છે. ભગવંતને સન્મુખ નથી જોડાણી. અનેરા પુર્વધરના વચન પણ સંકા સહીત હોવે, સત્યાસત્ય બહુ હોવે છદમસ્થપણા માટે છદમસ્થ પુર્વધર આગમ વ્યવહારી પણ ભાષા તુકે છે તે સાચ સુત્રથકી કહે છે.

૧. શ્રી તીર્થકરદેવ છદમસ્થ હોવે ત્યાં લગે સુત્ર પરુપે નહીં. કેવળપામ્યા કેડે પરુપે. છદમસ્થપણામાં તીર્થકરને પણ જોગ ૯ હોવે—ચાર મનના, ચાર વચનના, ને ઉદારીક તે માટે અસત્યના ભયથકી સુત્ર પરુપે નહીં.

૨. શ્રી નેમનાથસ્વામીયે શ્રી કૃષ્ણ આગળે સોમલ બ્રાહ્મણનો નામ ન કહ્યો, જે કૃષ્ણને દ્વેષ ઉપજે તે માટે એહવો કેવળીનો માર્ગ જીંણો છે. અને ધર્મગોચ આચાર્ય પુર્વધારી હતો; તેણે નાગેસરીને દેહાવી, નંદાવી, દુઃખી કરી, એ છદમસ્થપણાની મૂલ.

૩. સુમંગલા સાધુ અવધનાળી આગમ વ્યવહારી તે ચાર ઘોડા, રથ, સારથી ને વીમલવાહન રાજા એ છને વાલજે, અને ભગવંતના મુલ આગળે ગોસાળે બે સાધુ બાઢ્યા, પણ ભગવંતે મનોમાત્ર દ્વેષ ન કર્યો. એ સુમંગલા અણગારને છદમસ્થપણાની મૂલ. કોઈ કહેજે સુમંગલાસાધુને પ્રાયચ્છીત કીમ ન કહ્યો. તે ઉતર પ્રાયચ્છીત તો એવંતા મુનીને પણ નથી કહ્યો. પણ એ ઠામ પ્રાયચ્છીતનું સ્વરૂં કે અનુમોદવાનું તે વીચારો.

૪. કેસી કુમાર ચડનાળી, ચડદપુર્વિ તેણે પ્રદેસીરાજાને જડ, મુર્ખ, તુચ્છ કહ્યો, કંઠીન ભાષા બોલ્યા. એ છદમસ્થપણાની મૂલ.

૫. ગોતમસ્વામી મૃગાલોઢીયાને દેશજા ગયા, એ છદમસ્થપણાનો ઉચ્છકભાવ તે છદમસ્થપણાની મૂલ.

૬. વઢી ગૌતમસ્વામીએ અન્યતિથિની પ્રસંસા તથા પરીચય કરવાના સમદષ્ટીને તો પચ્ચાણ કરાવ્યાં હતાં અને પોતે સ્વંધકને સાહમા ગયા આવવાનો અનુમોદ્યો. એ છદમસ્થપણાની મુલ.

૭. ભગવતી સતક પચીસમે પુર્વધર કષાય, કુસીલ તથા નીચંઠાથકી પઢવાઈ થાય એ છદમસ્થપણાની મુલ.

૮. વઢી પુર્વધરને પળ ભાષા ચારના જોગ કહ્યા. તે અસત્ય ને મીશ્ર ભાષા બોલાય છે તે છદમસ્થપણાની મુલ.

૯. પુર્વધર આહારક શરીર કરે સંકા ઉપજે થકે, તે ભગવતી સતક સોઠમે ઉદેસે આહારક શરીરને અધીકરણ કહ્યો છે. તથા પન્નવળા પદ છત્રીસમે આહારક સમુદઘાત કરતાં પાંચ ક્રીયા લાગે તે આહારકલઘ્વી ફોરવેતે છદમસ્થપણાની મુલ.

૧૦. પુર્વધર આહારકશરીરી અનંતા નીગોદમાં પામીયે, અસંસ્થાતા નારકીમાં પામીએ. એ છદમસ્થપણાની મુલ.

૧૧. દિસાચરે પુર્વધરે ગોસાઢાને અંગીકાર કીધો શીષ્ય થઈને રહ્યા એ છદમસ્થપણાની મુલ.

૧૨. વઢી દસવિકાલીક આઠમે અધ્યયને ગાથા ૫૦ મીમાં કહ્યું જે.

આયારં પન્નંતિ ધરં ॥ દિઠિવાય મહિજગ્ગાં ॥

વઙ્ગ વિસ્થલિયં નચ્ચા ॥ નં તં ઉવહસે મુળી ॥

અર્થ:—આ. આચારંગના મળનાર. પ. વિવાહ પન્નંતિ. ધ. ધરણહાર. દી. દાષ્ટિવાદના. આ. મળનાર સાધુ. વ. વચન. કરી. વી. સ્થલાણાને. ન. જાણીને. તં. તે સાધુને. ન. ડ. હશે નહીં. મુ. સાધુ.

આચારંગ ભગવતીનો જાણ, દ્રષ્ટી વાદનો જાણ, વચન બોલતાં મુલે તો તેહનો હાસ્ય ન કરવો. ઇટલે મુલપણે તો છે એ છદમસ્થપણાની મુલ. એ સાચુ શુત્રથકી તે માટે પુર્વધરનો વચન, ગ્રંથ, સર્વજ્ઞ સમીપે ગળધરના કહ્યા સરસ્વો ન મનાય. અને પુર્વધરને કહ્યો અજીણા જીણસંકાસા જીણાઈવઅહીત વાગરેમાણા ઇહવા કહ્યા તે સત્ય, પળ જે જાણ્યા પદાર્થ છે કેવલી ભાસ્વીત અને પુરા ધાર્યા છે ઉપયોગ સહીત બોલતાં જીન સરસ્વાજ કહીયે. વઢી હીંસ્યાધરમીને કહીએ જે ભગવંત નિર્વાણ પછી એક હજાર વરસ લગે પુરવાનો જ્ઞાન રહ્યો, પછી વીછેડ ગયો, સીલંગાચાર્ય, અમય દેવસુરી, મલ્યાગીરીસુરી, હરીમદ્રસુરી એઓ ટીકાના કરણહાર કયા પુર્વધારી હતા?

પટલાને પુર્વનો જ્ઞાન તો ન હતો અને તેહના જોડયા વૃત્તિ પ્રમુખ અનેક ગ્રંથ છે. તે સીદ્ધાંત વરોવર કીમ હોવે ! ટીકા તો સુત્રના શબ્દનો અર્થ છે, પણ કીદાંઈ મુલ સુત્રનો શબ્દ ન હોવે. તીહાં આલજુલ મતકલ્પનાનો ઘાલ્યો હોય તે સંકાનો ઠામ જાણવો જીમ ચડદમે સતક સાતમે ઉદેતે ભગવતે ગૌતમને કહ્યો, જે તાહરે માહરે ઘણા કાઠની પ્રીતી છે. રૂઢાંથી ચવ્યા વેહુ તુલ્ય થાશું એહવો અર્થ ટીકામાં પણ એહજ છે, પણ અષ્ટપદ જાઓ, ભરથના કરાવ્યા બીંચ વાંદો, એટલું ટીકામાં ઘાલ્યું તે કયા મુલસુત્રના શબ્દ ઉપરે ? તીમ ટીકામાં અનેરા ગ્રંથમાં જેટલા અર્થ સીદ્ધાંત થકી મીલતા હોવે તે પ્રમાણ પણ ટીકા તથા અનેરા ગ્રંથ માનતાં સુત્રનો અર્થ વિષ્ટે તે ગ્રંથ અપ્રમાણ થાય. સીદ્ધાંતના શબ્દ બીના ટીકામાં જે અર્થ ફેલાવ્યો તેહનો ધની કોણ ? વઢી ટીકા તે અર્થાગમ છે રૂમ કહે છે, તે વાત સ્વરી છે, પણ મુલ શબ્દ હોવે તેહની તો ટીકા સ્વરી, પણ સીદ્ધાંતમાં મુલગો શબ્દ નહીં તે ટીકામાં અર્થ કીદાંથી આવ્યો ?

વઢી મુલસુત્ર તો ભગવંતના વારાના ગણધરના કર્યા છે તે પછે કાઠપ્રભાવે ઘટયાં છે, પણ જે રહ્યાં તે તો શુદ્ધ છે, પણ આગલી વારાની ટીકા કોઈ કેમ રહી નથી, ને આચાર્યને નવી જોડવી પડી તે માટે આગે વૃત્તિ, ચુર્ણ પુર્વે હતી કે ન હતી, સર્વ નવીજ થઈ છે ?

આચારંગની, મુગઢાંગની વૃત્તિ, સીલાંગાચાર્યે કીધી, સેસ નવ અંગની વૃત્તિ અભવ્યદેવમુરે કીધી. નંદી, અનુજોગદ્વારની વ્રાત્તિ મલયાગીરી આચાર્યે કીધી, દસ વિકાલીકની ટીકા હરીભદ્રમુરે કીધી, આવસ્યકની વૃત્તિ ભદ્રવાહુયે કીધી તો પુર્વ-કાઠની ટીકા એકહી તુમારે સાસ્ર ભરવા કીમ ન રહી ?

હવે સીદ્ધાંત ગણધર કૃતથકી વૃત્યાદી પ્રકરણમાં કેટલાક પાઠ, અર્થ વિરુદ્ધ પડે છે. તે માનતાં સુત્રની અસાતના થાય છે, તે કેટલાક બોલ નીચે લખે છે.

૧. ઠાણાંગસુત્ર મધ્યે સનતકુમાર ચક્રી અંતક્રીયા કરી મુક્તિ ગયા કહ્યા. અને આવસ્યનીર્યુક્તિ મધ્યે ત્રીજે દેવલોકે ગયા કહે છે, ઠાણાંગની ટીકા મધ્યે પણ ત્રીજે દેવલોકે ગયા કહેછે એ સુત્રવીરુદ્ધ.

૨. ઉવવાઈ, ભગવતી, પન્નવણામાં કહું પાંચસે ધનુષ્યની અવગાહણાથી ઉપર હોવે તે ન સીક્ષે. તેને જુગલીયો કહ્યો, સતક ચોવીસમે અને આવસ્યકનિર્યુક્તિમાં મરુદેવા સવા પાંચસે ધનુષ્યનાં સીદ્ધ થયાં કહે છે એ વીરુદ્ધ.

१. समवायंगसुत्रमध्ये रुखभदेव, भरथ, बाहुबळ, ब्राह्मीसुंदरी, ए पांचनो सरखो आउखो चोरासी लाख पुरवनो सुत्रपाठे कह्यो. अने आवसकनिर्युक्तिमध्ये कहेछे. रुखभदेव पोते नवाणुं पुत्र भरथ बीना अने भरथना आठ पुत्र एवं एकसो आठ उत्कृष्टी अवगाहनाना धणी एक समये सीद्धा ते गाथा आवसकनिर्युक्तिनी नीचे मुजव.

उसभो सवस्स सुया । भरहेण विवजियानव

नउ । भरहस्स वसुयासिद्धा । एगंमिसमयंसे

हवे रुखभदेव ने बाहुबळ सरखा आउखाना साथे केम सीद्धा ए वीरुद्ध,

४. मल्लीनाथस्वामीने चारीत्र अने केवलकल्याण ज्ञाता सुत्र आठमे अध्ययने पोश शुद्ध अगीयारसने दीने कह्यो. अने आवस्यकनिर्युक्ति मध्ये मागशर शुद्ध अगीयारश दीने कहे ए सुत्रविरुद्ध.

५. आवस्यकनिर्युक्तिमां कह्युं साधु पंचकमांही काळ करे तो पांच पुतळां डाभना करी भेळां बाळबां. अने आज ग्रहस्थ भला होवे ते पण डाभाना नथी करता नथी बाळतां. वृत्तिकल्पसुत्रमां तो एम कह्युं जे, साधु काळ करे त्यारे वांसनी झोळी करी साधु वनमां परठी आवे;

दुन्निपदविट्पते ॥ दभमया पूतला कायव्व ॥

समखितंमअइको ॥ अवढ अभिन्न कायव्वो ॥

ए आवस्यकनिर्युक्ति पारी ठावणीया समीतनीं कह्युं पुतळां करवां. ए सुत्र विरुद्ध. ए वचन पुर्वधरनां न होय.

६. भगवतीमां कह्युं एक पुरुषने उत्कृष्टा पुत्र होवे तो पृथक लाख होवे, पण अधिका न होवे. प्रकरणमां भरथने सवा क्रोड पुत्र कहा. ए वीरुद्ध.

७. गोसाळो भगवतंनो अपराधी वे साधुनो मारणहारो पण भगवते माथ्यो तो नहीं पण मारवानी आज्ञा पण न कीधी. अने पुलाकनीयंठानी टीका तथा संघाचारनी टीका मध्ये कह्युं जे,

संघाइयाणकजे ॥ चुनीजा चक्कवट्ठी सेनं ॥

पीक्कविउभुणीमहप्पा ॥ पुतायलद्धीसंपन्नो ॥

चक्रवर्तिनीसेन्याचुरधी, विष्णुकुमारनी परे धर्म अपराधीने मारवो ते विरुद्ध.

૮. સુત્ર મધ્યે નારકી દેવતાને અસંઘર્ષી કહ્યા છે, અને પ્રકરણમાં સંઘેન માનેછે એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૯. પન્નવળા તથા મગવતીમાં પાંચ થાવરને એક મીઠ્યત્વ ગુણ ઠાગો કહ્યો. અને કર્મગ્રંથ પ્રકરણે પેહેલો વીજો એ વે ગુણઠાગા માનેછે તે વિરુદ્ધ.

૧૦. દસવિકાલીક આઠમે અધ્યયને અઠાવીસમી ગાથામાં કહ્યું જે,

અથં ગયંમિ આઢ્વે । પુરથાય અણુગણ ॥

આહારમદ્યં સર્વં । મણસાવિ ન પથણ ૨૮

અર્થ—અ, આથમેછતે. આ. આદિત્ય (સુર્ય) પુ. પુર્વ દીસ સુર્ય અણુગેછતે (રાત્રીએ). આ. આહારાદીકમાત્ર. સ. સર્વ મ. મને કરી પળ ન. પાથે નહીં. (એટલે રાત્રે કાંયે નહીં લીએ. નહીં રાખે. ૨૮.

કહ્યું અને વૃત્તિકલ્પની વૃત્તિમાં, ચુર્ણમાં સાધુને રાત્રીભોજન કહ્યું તે પાઠ.

ઇંદાળી કપ્પાયા મળઈ આણાયોગે દાર ગાહા આણામોગેળં વારાઈમત્તંમુંજે જાગીલાળ કારણેળવા અદ્ધાપડી સેવળવાદુલ્લભ દવ્વંઢં તાવા ૧ ઉત્તમ મઠ પઢીવન્નો રાઈમત્તં મુંજેજા પડસકાલેમી ગછાણું કંપીયા એવા રાઈમત્તંણુના સુતથ વિસારેવા રાઈમતાણું નાએસેવથો ઇદાની એકેક સ્પદ્ધોરસ્પ વિસ્તોરેળ વ્યાખ્યા ક્રીયતે.

એ રાત્રીભોજન કરવો કહ્યો. તે સુત્ર વિરુદ્ધ.

૧૧. તથા વૃત્તિકલ્પની ચુર્ણમધ્યે સાધુને કુશીલ શેવવા કહ્યા. એમ માહાની-સીથમધ્યે પણ કુશીલ શેવવા કહ્યા. અને ઠાળાંગ વીજે ઠાળે સીલ રાખવા માટે આપઘાત કરી મરવો કહ્યો તે પાઠ.

દોઠાળાઈં અપડી ક્રઠાઈં પનંતે તંજહા વેહાનસે ગિદ્ધપઠે.

અર્થ.—દો. વે મરણ આગલે કહીશે તે કારણ સીલાદીક રાખવાને નીમીતે નીસેધ્યા નથી, તં. તે કહેછે. વે. આકાશને વીસે ઉપનું તે વેહાર્યાસ તે ગલેપાસ લઈને મરે. ગી. ગંધ પસવું છે જે મરણને વીસે તે ગ્રંથ સ્પષ્ટ અથવા ગ્રંથને જે મક્ષવા જોગ્ય જે સ્પષ્ટ ઉદરાદીક અવ્યવ હાથી ડંટાદીકના તે માંદી પેસીને જે મહાસત્વના ધર્મી મરે તે ગંધ સ્પષ્ટ મરણે. તે માટે કુશીલ શેવવા કહ્યા તે સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૨. ભગવતી મધ્યે છટે અધ્યયને છટો આરો વેસતાં વૈત્યાઢય વરજી સર્વ પર્વત વીછેદ જાસ્યે કહ્યું પ્રકરણે કહ્યો સેત્રજો સાસ્વતો એ સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૩. ભગવતી અધ્યયન આઠમે ઉદેશે નવમે કૃતમ વસ્તુની સ્થીતી સંખ્યાતા કાલની કહી. પ્રકરણે કહ્યો સંસ્થેશ્વરા પારસનાથની પ્રતીમા આઠમા ચંદ્રપ્રભવ જીનના વારાની છે એમ કહે છે તે સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૪. જ્ઞાતા અધ્યયન શોઢમે પાંચ પાંડવે સેત્રંજા ઉપર સંધારા કીધા. પ્રકરણમાં કહે વીસ ક્રોડ સાધુ સાથે સીદ્ધા એ સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૫. ભગવતી મધ્યે ભગવંતને સાસને સાતસેં કેવલી સીદ્ધ કહ્યા પ્રકરણે પંદરશે તાપસ કેવલી વધાર્યા એ સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૬. ઠાણાંગ ચોથે ઠાણે માનુસ્વોત્તર પર્વત ચાર કુટ કહ્યા, ઇંદ્રના આવાસ તીઢાં ચાર સીદ્ધાંયતન માને છે એ સુત્ર વીરુદ્ધ.

૧૭. સુત્રમાં સાધુ, સાધવીને મુલ્યે આખ્યો આહારાદીક ન કલ્પે કહ્યો. પ્રકરણમાં સાત સેત્રમાં સાધુ, સાધવી ગણી એહને કાજે ધન કઢાવે તે વીરુદ્ધ.

૧૮. સુત્રમાં રુચકાદ્વિપ પંદરમો કહ્યો પ્રકરણે તેરમો કહે છે તે વીરુદ્ધ.

૧૯. સુત્રમધ્યે છપનઅંતરદ્વિપ જઠથકી અંતરીક કહ્યા. પ્રકરણમાં ચાર ઢાઢા ઉપર કહેછે સુત્રમાં ઢાઢાનો નામ પળ નથી. એ સુત્ર વીરુદ્ધ.

૨૦. પન્નવળા પદ અઢારમે છદમસ્થ આહારકની વે સમયની સ્થીતી કહી. પ્રકરણે ત્રણ સમા અળહારીક માને. સતક સાતમે ઉદેસે પેહેછે ચાર સમાની વીગ્રહતી કહી, પ્રકરણે પાંચ સમા વિગ્રહ ઉત્કૃષ્ટી કહે. તે વિરુદ્ધ.

૨૧. સમવાયંગમાં આચારંગનો માહાપરીજ્ઞા અધ્યયન નવમો કહ્યો છે. પ્રકરણે સાતમો કહે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૨૨. સમવાયંગે ચોપનમે સમવાયે ચોપન ઉત્તમ પુરુષ કહ્યા. પ્રકરણે ત્રેસઢ માને છે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૨૩. પન્નવળામાં સમુછિમ મનુષ્યને સર્વ પર્યાનો અપર્યામો કહ્યો. ને પ્રકરણમાં ત્રણ સાઢીત્રણ પર્યા માને તે સુત્રવિરુદ્ધ.

૨૪. ભગવતી સતક આઠમે ઉદેસે દસમે સર્વ સવેળ બંધઈ કહ્યું. જીવ પ્રદેશે એકેકો કર્મ પ્રદેશ અનંતા અવિભાગ પલીચ્છેદ થકી ઓવેષ્ટિત કહ્યો. સર્વ પ્રદેસે કર્મ પ્રદેસે અનંતા છે. પ્રકરણે આઠ રુચક પ્રદેસ ઉદેસ ઉઘાઢા માને એ સુત્રવીરુદ્ધ.

૨૫. ઉત્તરાધ્યયન ૨૮ મે છાંયાં, તાપ, સઘ્ઠ, અંધાકાર, ઉદ્યોતના વીસ્સા પુદગલ છીધા ન આવે કહ્યો. પ્રકરણે ગૌતમે સુર્યકરિણ પકડી કહે. તે વિરુદ્ધ.

૨૬. સુત્ર ઠાળાંગે અસીક્ષાય વત્રીશ કહી છે, પ્રકરણે આયોજને ચૈત્ર માસે નવ નવ દીન ઓઝાના અસીજાઈ કહે. એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૨૭. અનુજોગદ્વારે ઉછેદાંઆંગુલથકાં પ્રમાણું અંગુલ હજારગુણો કહ્યો. એ છેલ્લે ચાર હજાર ગાઉનો પ્રમાણું જોજન છે, પ્રકરણે સોઝસેં ગાઉનો માને એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૨૮. ભગવતી સતક સોઝમે ઉદેશે છેટે, ઠાળાંગ દસમે ઠાળે, શ્રી માહાવીરના દસ સ્વપ્ના છદમસ્થપણાની છેલી રાત્રે દીઠા કહ્યાં. આવસ્યકે પ્રથમ ચોમાશે દીઠાં. કહે તેનાં ફલ વઠી ઉત્પલ બ્રાહ્મણે કહ્યાં કહેછે, તે વિરુદ્ધ.

૨૯. સંજમ આદરતાં સમયમાત્રનો પ્રમાદ ન કરવો. ઉત્તરાધ્યયન દસમે કહ્યું અને ગણીવીજ્ય પડનામાં કહ્યું શ્રવણ, ધનીષ્ઠા, પુનર્વસુ એ ત્રણ નક્ષેત્રમાં દીક્ષા ન લેવી કહે છે. તે ગાથા.

શ્રવણે ધનીષ્ઠા પુનર્વસુ નકરિજનિસ્વમણં એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૩૦. વઠી ચાર નક્ષેત્રે ઢોચ વરજવો કહે છે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

કતિયાહી વિસાહાહિ મધાહિ ભરણીઈ વાણાઈ ચરસ્વેહિં
લોકમાઈ વજણ.

૩૧ ધનીષ્ઠાહિં સમીભિષાસાઈ ॥ સવળોય પુણવસુ ॥ એસ-
ગુરુ સુસુષા ચેડયાણંચપુયણં

એ પાંચ નક્ષેત્રે ગુરુની પૂજા કરવી સેસ્ત્ર નક્ષેત્રમાં નહીં, જે ઢોકોત્તરપક્ષે અને ધરમપક્ષે એ બે પુજા છે તો પાંચ નક્ષેત્રનું શું કારણ? સદાએ કરવાજ, સીદ્ધાંત મધ્યે તો ગુરુ, દેવની સેવા નીત્ય કરવી કહી છે. એ પાંચ નક્ષેત્ર કહ્યા તેસુત્રવીરુદ્ધ.

૩૨. સુપ્રમાં પાંચમે આરે છ સંઠાણ, છ સંઠાણ જેંબુદિપપદ્મંતીમાં કહ્યા છે. અને તંદુલ્લેવાળીયાપડનામાં પાઠ છે. એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૩૩ આસીય મળૂયાણં છવિહે સંગળે તંજહા સમચરસે
જાવ હુંડે સંપડિષ્ણ આસોમળૂ યાણં હુંડ સંઠાણે વઠઈં.

આસીય આસોપુર્વિ મળુયાણ છવિહે સંધયળે તંજહા

वजरीसह संघयणे जाव सेवठ संघयणे संपइ खलु आउ सोम-
णुयाणं छेवठ संघयणे वठइ.

३४. भगवती सतक आठमे उद्देसे दशमे आराधना अधिकारे आराधकने
उत्कृष्टा पंदर भव कहा. अने चंदावीजय पइनामां त्रण भवहीज कहा. ए सूत्रवीरुद्ध.
ए चंदावीजय पइनानी गाथा.

आराहणो चउतासम्मांकाउणसु विहोकालं उकोसं तिन्नि-
भवे ॥ गंतुणलभि जिनिवाण ॥

३५. सूत्रमां जीवने चक्रवर्तिपणो उत्कृष्टो वे वार पामवो कह्यो. अने माहापच-
खाण पइनानी चोसठमी गाथामां अनंतवार इंद्र, चक्रवर्ति ययो इम कह्यो. ए सूत्र-
वीरुद्ध. माहापचखाण पइनानी गाथा नीचे मुजब.

इदंतंय क्वट्टीतं तणाइ ॥ उत्तमाइ भोगाई पन्नो अणंतखुतो
नहुतितिउ तेवी ॥ १ ॥

३६. भगवती सतक उद्देसे कह्युं जे.

केवलीणं भंत्त हसेजवा उमुयाएजवा नोतिणठे सपठे. केवलीने हसवो, रमवो,
ऊंघवो, नाचवो, मोहणीजनीतकर्म, नहीं इम कह्यो ने प्रकरणमध्ये कहे कंपील केव-
लीये भील (चोर) आगले नाटक कीधो कहे ए सूत्र वीरुद्ध.

३७. दसविकालीक पांचमे अध्ययने साधुने बेस्याने पाडे जावो नीखेध्यो. ने
प्रकरणे कहे थुलीभट्टे बेस्याने घरे चोमासो कीधो. ते सूत्रवीरुद्ध.

३८. भगवंत गर्भथी साहरतां आचारंगे कह्युं जे साहरीजमाणे जाणइ अने
कल्पसुत्रगां कह्युं जे साहरीजमाणे नो जाणइ. ए विरुद्ध.

३९. घणे सुत्रे कह्यो छे जे मंसआहार ते नारकीनो कारण तथा साधना
बीरद कहा. उववाइ, प्रस्नव्याकरणे त्यां अपज मंसासीए कहा. अने भगवतीनी
टीकामां कुर्कट मंस शब्दे कुर्कटनो मंस, मंजार मंस जेवो श्रुयमाणहीज अर्थ सदहे
भगवंते मंस, आहार कर्यो कहे ए सूत्रवीरुद्ध.

४०. आचारंगे मंसखलं वा मछवळंवा तीहां मंस अर्थ करे ते विरुद्ध.

४१. सूत्रमां जीम मंस निखेद छे तीम मदीरा पण नीखेध छे, अने ज्ञाता
पांचमे सेलंग राज रुषीये मद्यपान कीधो एम अर्थ कहे ते सूत्र विरुद्ध.

૪૨. સુત્રમધ્યે મનુષ્યનો જન્મ એકવારે એક જોનીથી હોવે તો પ્રથક જળનો હોવે કહ્યો અને પ્રકરણ મધ્યે સગરચક્રીને સાઠ હજાર વેટા એકવારે જન્મા કહે છે. એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૪૩. સુત્રે કહ્યો સાસ્વતિ પૃથ્વીનો દલ્લ ઉતરે નહીં, અને પ્રકરણે કહે દલ્લ સાગર પુત્રે તોડયો ભવપતિના ઘરમાં ગંગાનો પ્રવાહ ચાલ્યો તે વિરુદ્ધ.

૪૪. સુત્રમધ્યે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તીર્થકરની તેત્રીશ અસાતના ટાલવી કહી. અને પ્રકરણમાં પ્રતીમાની ચોરાશી અસાતના કહે એ વીરુદ્ધ.

૪૫. ઉપવાસમાં પાણી વીના વીજો દ્રવ્ય સ્વાવા નિસ્તેધ્યો છે. અને પ્રકરણે તમાકુ, હરદે, બેહેડા, આંબલીયા, દાડમના છોડા અણાદાર કહે તે વિરુદ્ધ.

૪૬. સીદ્ધાંતમાં ભગવંતને સહસ્રબુધાણં કહ્યા અને કલ્પસુત્રમધ્યે નિશાલે મળવા મુક્યા કહે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૪૭. સુત્રમાં હાડની અસજ્ઞાઈ કહી છે અને પ્રકરણમાં હાડકાના થાપનાચાર્ય થાપે છે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૪૮. સુત્રપન્નવળામાં વીજે પદે આઠસેજોજનની પોલાણમાં વાળવ્યંતર રહે છે એમ કહ્યો. અને પ્રકરણે એસીજોજનની પોલ વીજી કહે તે વિરુદ્ધ.

૪૯. જીનમારગી જીવ નરક જાવાને નામે પળ મય પામેછે. અને પ્રકરણે કહે કે કોળીક રાજા સાતમીયે જાવા માટે કારમા રતન કર્યા તો કોળીકરાજા સમ-દીપ્તી જીનવચનનો જાણ ને તેરમો ચક્રી કીમ થાશે ? થાવાની હુંસ કીમ કરે ? એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૫૦. કર્માપુત્ર કેવલ પામ્યા કેડે છ માસ ઘરમાં રહ્યા કહેછે તે વિરુદ્ધ.

૫૧. સુત્રમધ્યે સર્વે દાનમાં સાધુનો દાન ઉત્કૃષ્ટો લાભ કહ્યો. અને પ્રકરણમાં વિજયશેઠ, શેઠાળીને જમાડયે ચોરાસી હજાર સાધુને દાન દેવે તેહનો ફલ કહે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૫૨. ભરથેશ્વરે સુત્રમધ્યે જીવનો ને નવાણું માંડના ૧૦૦ શુભ કરાવ્યા પ્રકરણમાં કહે છે એ સુત્રવિરુદ્ધ.

૫૩. પાંડવે શેત્રંજા ઉપર સંથારા કીધા છે. અને પ્રકરણમાં કહે છે જે. શેત્રંજા ઉપર પાંડવે ઉધાર કરાવ્યા છે સુત્રમાં તો ઉદ્ધાર કરાવ્યાં નથી કહ્યા ને દેહરા પ્રતિમા વાંઘ્યા પળ નથી કહ્યા જે પુદ્ગલ ઉધાર કીધા કહે તે વિરુદ્ધ.

૫૪. પાંચમ મુકી ચોથની સ્વંછરી કહે છે તે સુત્રવિરુદ્ધ.

૫૫. સુત્રમાં ૨૪ જીન વંદનીક મોક્ષદાયક કહ્યા છે. અને વીવેકવીલાસમાં કહે એકવીસ તોર્થકરની પ્રતિમા ઘરમાં માંડવી ત્રણની ન માંડવી. મહીનાથ, નેમનાથ ને માહાવીર એ ત્રણને પુત્ર ન થયા તે માટે એક લોક હેતે પુજા ઠહરી એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

એહવા ગ્રંથ પોતાની મતીયકી કલ્પીને કર્યા તે સુત્ર પ્રમાણે કેમ મનાય વહી પ્રકરણ, લોકીક, કુરાણ, પુરાણ જેટલા ગ્રંથ સીદ્ધાંતસાથે મીલે આર્ય વચન હોવે તે પ્રમાણ. અને જે વચન સૂત્રયકી વીઘટે એ પ્રમાણ.

૫૬. આચારંગ સુત્રપાઠમાં પચીસ ભાવના પાંચ માહાવૃતની કહી. ને ટીકામાં પાંચ ભાવના સમકીતની વધારી તેમાં ઠામ ઠામ તીર્થભૂમીકાથે જાત્રા જાવું ઘાલ્યું. એ ક્યા પાઠ ઉપરે ? પાંચ ભાવના વધારી તે સુત્ર વિરુદ્ધ.

૫૭. કર્મગ્રંથ પ્રકરણમાં એક મોહની કર્મ આશ્રી નવમા ગુણઠાણાલ્લો ફેર છે તે કર્મગ્રંથનો મત કહેછે.

પહીલે ગુણઠાણે સમકીતવેદની, સમમીધ્યાતવેદની. એ વેનો ઉદય નહી. એ સેઘ ૨૬ નો ઉદય. મીધ્યાતમોહની સમમીધ્યાત્વમોહની વે અનુતાનવંધની ચોકડી એ છ વરજી સેઘ ૨૨ નો ઉદય. પાંચમે ગુણઠાણે ચોથાનીપરે છ તેહાજ ને અપચ-સ્વાળીની ૪ એવં દશ વર્જી ૧૮ નો ઉદય. છટે ગુણઠાણે. એ દસ પ્રકૃતિ અને ચાર પચસ્વાળાવરણી. એ ચડ વરજી સેઘ ચડનો ઉદય. સાતમે ગુણઠાણે છઠાનીપરે ચડનો ઉદય. આઠમે ગુણઠાણે ધુરહી પંદર પ્રકૃતિ વરજી સેઘ તેરનો ઉદય. નવમે ગુણઠાણે સંજલ ચાર, વેદ ત્રણ એ સાત પ્રકૃતીનો ઉદય સેઘ એકવીસનો ઉદય નહીં. ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪ મે ગુણઠાણે સુત્રવત છે.

હવે સીદ્ધાંતમાં પહેલે ગુણઠાણે વેનો ઉદય કહ્યો. એ વિરુદ્ધ. બીજે ત્રણ મોહની દર્શનનીનો ઉદય કહ્યો. એ વિરુદ્ધ. ત્રીજે વેનો ઉદય કહ્યો. એ વિરુદ્ધ. ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ગુણઠાણે સમક્ષિત વેદનીનો ઉદય કહ્યો. એ વિરુદ્ધ. નવમે ગુણઠાણે ચાર સંજલના ત્રણ વેદ એ સાતનો ઉદય કહ્યો. એ વિરુદ્ધ માટે સીદ્ધાંતમાં કહ્યું તેહીજ સત્ય જાણવું.

તથા ચુરણમાં કટલાએક વોલ વિરુદ્ધ છે. તે કહે છે.

૫૮. કળેની કાંવ ફેરવી, મંત્રયકી સત્તુનામના માયા પાહવાં. એ આચારંગની ચુરણમાં.

૫૯. તથા નસીથચુરણમાં હાથેવાહલી (હથેલી) સ્વળવી.

૬૦. મૈથુન સેવવાં. ૬૧. રાત્રીયે આહાર લેવો. ૬૨. અનંતકાયનો ઢાંડો લેવો. ૬૩. મંત્ર મળવા. ૬૪. કેલાં આદી ફલ સ્વાદાં. ૬૫. કાચું પાણી પીવું. ૬૬. અદત્ત લેવું. ૬૭. સ્વાદાં પહેરવાં. ૬૮. પાન સ્વાદાં ૬૯. લોહારની ધમણ ધમવી. ૭૦. ફુલ મુંઘવાં. ૭૧. સ્નાન કરવાં. ૭૨. અનંતકાયને શાકે ચઢવા. ૭૩. આ-
ષાકરમી આહાર લેવો. ૭૪. ઘૃતાદીક વાસી રાખવું. ૭૫. ધાત પાડવી. ૭૬. નિધાન ઉઘાડવાં. ૭૭. અન્વર્ણીંગીનો બેશ કરવો. ૭૮. યંમળીવિદ્યા પ્રજુંજવી. ૭૯. મૃત્વાવાદ બોલવું. ૮૦. બાવીશ ચુરણના. તે સુત્ર વિરુદ્ધ છે.

૮૦. હવે માળ્યમાં આવસ્યકની ભાષા અઠાવીશ હજારીમાં માહાવીરના ૨૭ ભવ કહ્યા. તેમાં કહ્યું જે મનુષ્ય મરી ચક્રવર્તિ થયો. એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૮૧. માળ્યમાં અરીષ્ટનેમીને ગળધર અગીયાર કહ્યા. ને સીધાંતમાં અઠાર કહ્યા. એ સુત્ર વિરુદ્ધ.

૮૨. પાર્શ્વનાથને સુત્રે ગળધર ૨૮ છે. ને નિર્યુક્તિયે ૧૦ છે. તે વિરુદ્ધ.

૮૩. સાધુ ગ્રહસ્થપણામાં રહ્યા તીર્થકરને વાંદે કહે તે સુત્ર વિરુદ્ધ.

૮૪. સંધાર પડનાની ગાથા સાઠમી નીચે લખી છે.

માલુકીએ કરુણ પજંતો ॥ ઘોર વેયણતોવી ॥

આરાહણા પવન્નોજ્ઞાણેણ । અવંતી સુકુમાલો ॥

૮૫. ચંદાવીજય પડનાની ગાથા સાઠમી નીચે લખી છે.

ઉજેળીનયરીએ અવંતિનામેણ । વિસ્સુર્ડઆસી ॥

પાઉવગ પવન્નો ॥ સુસાળ મક્ષિમ એગંતો ॥

યવંતી સુકમાલના અધીકાર માટે એ પડના ચોથા આરાના જોડયા કે પાંચમા આરાના જોડયા ?

એવાં એવાં પ્રકરણે અનેક વિરુદ્ધ છે. તે જાણવા માટે થોડા લખ્યાં છે.

૨૬. સુત્રમાં શ્રાવક કહ્યા તેમાં કોઈયે પ્રતિમા પુજી ન કહી તે વિષે.

સીધાંતમાં જે જે શ્રાવક શ્રાવીકાં થયાં તેનાં સર્વાલે નામ કહે છે.

૧. શ્રી આચારંગમાં—સીધારથ રાજા, ત્રીસલા રાણી. ૨. ૨ શ્રી સુગઢાંગમાં—
લેપ—ગાથાપતી ૧. ૩ શ્રી ઠાળાગમાં—સુલસા ૧. ૪ શ્રી મગવતીમાં—જયંતી, મૃગા-
વતી, સુદર્શનશેઠ, રુક્મીભદ્રપુત્ર, ઉત્પલા, સંઘ, પોશ્વલી, ઉદાઈ રાજા, અમીચકુમાર,

कार्तिकसेठ, मंडुक श्रावक, सोमील वीप्र, वरणनागनटुओ, १३. ५ श्रीज्ञातामां—
पोट्ट्या, सेलंग राजा, पंथक प्रधान प्रमुख पांचसें मंत्रीशर. सुदर्शन शेठ, अरण्यक
श्रावक, कुंभ राजा, प्रभावती राणी, जीतशत्रु राजा, सुबुधी प्रधान, नंदमणीयार,
तेतली प्रधान, कनकध्वज राजा, पुंडरीक राजा, १३. ६ श्री उपासगदसामां—
आणंद, कामदेव, चुलणीपीता, सुरादेव, चुलसत्तक, कुंडकुलीओ, सककाल पुचे,
माहासत्तक, नंदणीपीया, तेतलीपीया, सीवानंदा, अज्ञीमीत्रा, १२ ७ अंतगडमां—
सुदर्शन, १. ८. श्री विपाकमां—बाहुकुमार, भद्रनंदीकुमार, सुजातकुमार, सुवास-
कुमार, जीणदासकुमार, वेसमणकुमार, माहाबळकुमार, भद्रनंदीकुमार, माहाचंद्र-
कुमार, वरदत्तकुमार, १० ९. श्री उववाइमां—अंबड श्रावक ने तेना सातसें शीष्य,
७०१. १० श्रीरायप्रसेणीमां—रायप्रदेशी, चीतसारथी, २. ११. श्रीजंबुद्वीपपञ्जती-
मां—श्रेयांसकुमार, भद्रा, २. १२. श्री नीरावलीयामां—सुभद्रा, सोमील ब्राह्मण,
निषेध कुमार, अनीवीह कुमार, वेहकुमार, प्रकितकुमार, युक्तिकुमार, दसरथकु-
मार, द्रदरथकुमार, माहाधनुषकुमार, सतधनुषकुमार, ११. १३. श्री उत्राध्ययनमां
पालक. १. १२७० तथा राग्रही नगरी, चंपा, द्वारका, आलंभीया, साबरि,ि,
वाणीग्राम, हथीणापुर, पोलाशपुर, तुंगीया, वनीता ए आदी घणी नगरीमां घणां
श्रावक श्राविकाना वास छे. तीहां देहेरां प्रतिमा कहां नथी.

वळी भरथेशर, बाहुवळ, श्रेयांसकुमार, कृष्णवासुदेव, श्रेणीक राजा, कोणीक
राजा, ब्रह्मदत्त चक्री, पांच पांडव ए आदी राजानाराजा जीनमार्गेना प्रभावीक
थया तीर्थकरना गाढा भक्तिवंत थया. धरमने सहायना दातार थया. कोइये साधुने
दान दीधां, कोइये संजम लीधा, कोइए अगीयार पढीमा आदरी, कोइये सामायक
पोसाह कीधा, प्रश्न पुछ्यां, ए अधिकार सुत्रमां कहा छे; पण धन खरची देहेरां,
प्रतिमा कराव्यां, पुज्या, संघ काढया ते अधिकार सीद्धांतमां कहा नथी. सुत्रमां
देहेरां, प्रतिमा कराव्यानी विधी, पुजवानी विधी पण कही नथी. प्रतिमा पुजवी,
देहेरां कराववां, संघ काढवाना लाभ पण सुत्रमां कहां नथी. जो सुत्रमां अंकुरामात्र
कहुं होय तो प्रकरणमां घणो वीस्तार छे ते पण प्रमाण थाय; पण सुत्रमां अंकुरा
मात्र नाममात्रही नहीं ते केम प्रमाण थाय.

श्रीभगवती सतक उदेशे पांचमे तुंगीया अधिकारे तथा सुयडांग सुप्रमां मीश्र
पक्षने अधिकारे तथा उववाइ सुत्रमां श्रावकनी नित्यकरणीनो आळावो.

अहिंगय जीवाजीवे उवलद्ध पुणपावा आसव संवर नि-

જરા કિરિયા અહિગરણ બંધ મોઘ કુસલા ॥ ૧ ॥ અસાહજાર
 દેવાસુર નાગ સુવળ જસ રવસસ કિંનર કિંપુરિસ ગુરુલ ગંધવ
 મહોરગ્ગા દિઁહિં દેવગણેહિં નિગ્ગંથાઉં પાવયણાઉં અણઙ્કમણિ
 જાઉં ॥ ૩ ॥ નિગંથે પાવયણે નિસ્સંકિયા નિકાંસિયા નિવિત્તિ-
 ગિછા ૪ લદ્ધઠા ગહિયઠા પુછિયઠા અભિગયઠા વિણિછિયઠા ૫
 અઠમિં જ પેમાણુ રાગરત્તા ૬ અયમાડસો નિગ્ગંથે પાવયણે અઠે
 અયંપરમઠે સેસે અણઠે ૭ ડસિય ફલીહા ૮ ઁવં ગુયંદુવારા ૯
 ચિયત તેડર પરઘરપ્પવેસા ૧૦ બહુહિં સીલવય ગુણ વેરમણ પચ-
 ટાણ પોસહોવવાસેહિં ચાડદ સઠ મુદીઠ પુણમાસીણીસુ પડીપુત્તં
 પોસહસમ્મં અણુપાલેમાણે ૧૧ સમણે નિગ્ગંથે ફાસુ ઁસણીજેણં
 અસણં પાણં ટાઙ્ગમં સાઙ્ગમેણં વથ પડીગ્ગ કંબલ પાયપુછણેણં
 પાઢીયારુ પીઢ ફલગ સેજા સંઠારણં ડસહ મેસજેણં પડીલામે-
 માણા આહાપડીગ્ગહિઁહિં તવોકમ્મેહિં અપ્પાણંભાવેમાણા
 વિહરાંતિ ॥

અર્થ:—અ. જાણ્યા છે. જી. જીવ અજીવના. ડ. લાઢ્યા છે. પુ. પુન્ય પાપના
 મેદ. આ. આશ્રવ સંવર. નિ. નિર્જરા. કી. ક્રીયા. અ. અધીકરણ. બં. બંધ. મો.
 મોક્ષને વિષે. કુ. ઢાહ્યા છે, ઁ જ્ઞાન ગુણ ? હવે દર્સનગુણ કહેછે. અ. કષ્ટ ડપને
 દેવની સહાજને વિષે. દે. દેવ-જ્યોતષી, વિમાનીક, મવનપતિ. ના. નાગકુમાર. સુ.
 સુવર્ણકુમાર. જ. જક્ષ. રા. રાક્ષસ. કીં કીંનર. કીં. કીંપુરુપ. ગુ. ગરુડ. ગં ગંધર્વ.
 મ. મહોરગા. આ. આદી દઙ્ગને. દે. દેવતાના સમુહ. નિ. નીગ્રંથના. પા. સીઢ્ઢાંત
 યકી. અ. અતિક્રમાત્રી (ચલાત્રી) ન શકે. નિ. નીગ્રંથના. પા. સીઢ્ઢાંતના નિ.સંકા
 રહીત છે. નિ. અન્યધર્મની બાંચ્છા રહીત છે. નિ. ધર્મનો ફલ તે સંદેહરહીત છે. લ.
 લાઢ્યા છે સુત્રના અર્થ જેને. ગ. ગ્રહ્યા છે. પુ. પુછ્યા છે અર્થ જેણે. અ. સન્નુત્ત યયા છે
 અર્થ જેણે. વી. નિશ્ચે કર્યા છે ય. અર્થ જેણે. અ. જીવ અજીવના પ્રદેશ. પ. ધર્મરૂપ
 રાગે રંગકરી રંગાણા છે જેહને. અ. ઁહ આડસ્રાવંત. ની. નીગ્રંથનો મારુયો. પા.

सीद्दांत जीनमार्ग. अ. अर्थ (सार) छे. अ. परम (उत्कृष्टो) मोक्षनो अर्थ छे. सेष पुत्र कलत्रादी. अ. अनर्थ (असार) छे; ए दर्शनगुण २. हवे चारीत्रगुण कहेछे— उ. ऊंवी. फ. कीजे भोगळ. अ. उघाडां छे घरनां वारणां जेहनां. ची. प्रतीत छे अंतेउरने विषे. ५. पारका घरनेवीषे. घणा आचार—सीयळव्रत नीवरतवुं, त्याग, पोषह, देवसावगासीक. चा. चउदस अ. आठम. उ. अमावास्या. तथा कल्याणक तीर्थी. पु. पुनम व्रण. चउमासा संबंधीने वीषे प्रतिगूणे आठ पहर. पो. पोषा भलीपरे अतीचार रहित. अ. पाळताथका. स. श्रमण. नि. नीग्रंथने. फा. अचीत दोषरहीत शुद्ध. अ. अन १, पा. पाणी २. खा. सुखडी, मेवो ३. सा. मुखवास ४. व. वस्त्र. ५. प. पात्रां ६. कं. कांबळीनी जात ७. पा. रजोहरणे करीने ८. पा. पाढीयारो (मागी लइ पाछुं देवुं) ९. पा. बाजोट १०. फ. पाढीयां ११. से. उपाश्रय तथा पाठ १२. सं. संथारो (डाभ तृणादीक) १३, उ. ओषधभेषधादीक १४. ५. प्रतीलाभता (बोहोरावता) थकां. आ. यथायोग्य (पोतानी शक्ति प्रमाणे) ते. तपस्या करताथका. आ. आत्माने भावताथका जीनमतने विषे वीचरे, ए करणीना करणहार नित्यप्रत्ये एहवी करणी करेछे ते श्रावक कहिये. पण देहेरां कराव्यां नथी, प्रतिमा पुजी नथी, तेम संघ पण काढया नथी.

२७. सावद्ध धरमकरणीमां जीन आज्ञा नथी ते विषे.

वळी सावध करतव्य सहीत धरमकरणी होवे तेमध्ये भगवंतनी आज्ञा नथी, करणहारनी इच्छा जाणवी ते करतव्य.

१. सुबुधी प्रधाने जीतसत्र राजाने बुद्धवचामाटे पाणी समयो ते आपणी इच्छा.

२. श्री मल्लीनाथ स्वामीये मोहनघर कराव्यो ते आपणी इच्छा.

३. आणंद श्रावके न्यात जमाडी ते आपणी इच्छा.

४. कोणीक राजाये नगर सीणगार्यो ते आपणी इच्छा.

५. धर्मगोख आचार्ये नागेशरीने हेळी ते आपणी इच्छा.

६. प्रदेशीराजाये दानशाळा मंडावी ते आपणी इच्छा.

७. चीतसारथीये घोडानो मीस कयो प्रदेशीने आण्यो ते आपणी इच्छा.

८. सुरीयाभ देवताये नाटीक कयो ते आपणी इच्छा.

९. अभयकुमार, भरथेशर, पदमोत्तरराजाये अठम कयो ते आपणी इच्छा.

१०. द्रुपदीये प्रतिमा पुजी ते आपणी इच्छा.

११. श्रेणीकराजाये सेवकसाथे साधुने धानकनी आज्ञा देवरावी ते आ० इ०
  १२. कोणीकराजाये नीत्य वधाइ दीधी ते आपणी इच्छा.
  १३. दीक्षा मोहोच्छव ठाम ठाम कीधा छे ते आपणी इच्छा.
  १४. श्रीकृष्णे दीक्षानी दलाळीकाजे द्वारकामां पडहो फेरव्यो ते आपणी इ०
  १५. इंद्रे तथा देवताये जन्म, दीक्षा, नीर्वाणना महोच्छव कर्पा ते आपणी इ०
  १६. देवता अठाइ महोच्छव करे ते आपणी इच्छा.
  १७. जंघाचारण प्रमुख साधु लवधी फोरवे ते आपणी इच्छा.
  १८. अंबड श्रावक सो सो घरे पारणो करे तथा वासो वसे ते आपणी इ०
  १९. चमरेंद्रे भगवंतनी नेश्राय करी ते आपणी इच्छा.
  २०. संखश्रावके जमवो भेलो परठयो ते आपणी इच्छा.
  २१. माहास्तक श्रावक संधारामां स्त्रिने कठोर वचन बोल्हो ते आपणी इच्छा.
  २२. तेतली प्रधानने पोटळ देवताये माया करी समजाव्यो ते आपणी इ०
  २३. तीर्थकरने संवछरी दान आप्या ते आपणी इच्छा.
  २४. देवता प्रतिमा डाढाओ पुजे ते आपणी इच्छा.
- एमां जीन आज्ञा नथी.

२८. द्रव्य नीखेपा विषे.

हींस्याघरभी कहे छे, तुमे द्रव्य नीखेपा वंदनीक न जाणो त्यारे रुखभदेवना साधुने चोवी संस्तव आवश्यक कीम थातो हशे तेवीस तीर्थकर तो हजी थया नथी तेहने न वांदे. त्यारे भावनिखेपे तो रुखभदेवहीज एकने वांदे चोवी संस्छवा कीम थातो हशे, एम गुणरहीत द्रव्यनीखेपो मनावी पछे गुण रहीत थापना मनावे इम बेस्वास करे. ते उत्तरः सुत्रमध्ये तो अनुजोगद्वारमां आवश्यकना छ अध्ययन कहाछे.

सावज जोगवीरइं १ उक्कीत्तण २ गुणवर्उय पडीवत्ती ३ खलीयस्सयनंदणा ४ वणतित्तिगछ ५ गुणधारणा चैव ६ ॥१॥

अर्थ—सा. सावज व्यापार पापने बीखे मन जोग, वचन जोग, कायाजोग तेहनी वीरती ते समायक. १ उ. तीर्थकरना गुणग्राम करवां नाम भणवां ते चोवी संथो १ ५. ज्ञान, दर्शन, चारीत्र गुणवंतनी भक्ति ते वांदवारूप जाणवा. ३ ख. ब्रतने बीखे जे अतीचार तेहनो आळोववो ते पडीकमणारूप वंदे तु ४. आ अती-

चाररूप वृण जे गुंबडो तेहनी ति. तिगीछा ओखधरूप काउसग ५. गु. वृत्तने बीखे मूलगूण, उत्तर गूणनुं धरवुं ते पचखाण ६ ए छ आवस्यक.

ए छ अध्ययनना नाम छ कह्या तेमा चोबीसस्तवना तो लोक कहेछे. एहनो नाम तो उत्तकीर्तन कह्या छे. ए उत्तकीर्तन जे तीर्थकर हुवा छे के होवे छे तेटनाने वंदणा करे. चोबीशनो मेळ नथी. ने द्रव्यनीखेपो होवे, चारगतमां होवे, अत्रती अपचखाणी होवे तेहने व्रतवंत, पांच छ गुणठाणावालो कीम बांदसे ? अने चोबीस जीन बांध्या बीना चोबी संतो न थाय तो माहावीदेह खेत्ते तो चोबीसनो मेळ नथी अनंता थया ने थासे. वरतमाने तो बीजथ दीठ अकेक होवे तीवारे चोबीसनो मेळ न आवे ते मोटे उत्तकीर्तन अध्ययनमां जे जीनराज वर्त्तमानपणे होवे तेहने बांदे जो माहावीदेहे एक जीन बांधे चोबीस सस्तव थाय, तो रुखवदेवने वारे रुखभदेव बांध्याथी चोबीसस्तव कीम न थाय ? ते बीचारी जो जो, गण द्रव्य नीखेपो घालवानो ठाम नथी रह्यो.

२९. स्थापना नीखेपा विषे.

हिरयाधरमी कहे छे तुमे स्थापमा नीखेपो न मानो तो आचार्य, उपाध्यायना उपगरणने संघटो केम नथी करता ? सुत्र दसविकाळीक नवमे अध्ययने बीजे उदेशे अढारमी गाथामां कह्युं छे,

संघट्टाइता काएणं ॥ तहाउवहिणामवि ॥

खमेह अवरा हमे ॥ वएजन पुणोतिय १८

अर्थ—सं. संघटो करीने. का. कायाए करी. त. तीमहीज अवी. वली. उ. उपधीनो संघटो थयो होय तीवारे शीष्य एम कहे ख. खमो. अ. अपराध. मे. मा. हरो व. वली कहे नहीं करुं बीजीवार इ. ए संघटादीक अवीनय. ति. वली.

एमां उपगरणने तथा आचार्यने पगथकी संघट्या तीवारे इम कहे. खमो माहरो अपराध हवे हुं नहीं करुं ए छेखे उपगरण, पाट, सीज्या, संथारो. थापनानी आसातना टाळवी कही छे. ते उत्तरः ए गाथामां तो सत्य कह्युं छे, जे उप गरण आचार्यनी ने श्रायमां छे. जीम शरीर प्रयोग परणम्या पुदगळ छे तीम उपगरण पण प्रयोग परणम्या द्रव्य छे. तेहना भोगमां आवे छे. आचार्य भावनीखेपे छे, तीम उपगरण भाव नीखेपाना भोगना छे

શરીરની પરે. વઢી કહ્યો સ્વપો અપરાધ વઢી નહીં કરું, એ આચાર્યશ્રી પ્રતક્ષ વચન છે ઉપગરણ અચેતન સ્વમાવ્યો ન વાંચો સું જાણે ? એ ઉપગરણની અસાતના ટાલી તે આચાર્ય સહીત ઉપગરણની અસાતના ટાલી છે. એ થાપના કહે વાય નહીં. થાપના તો કહીએ, જે આચાર્ય તો ગયા અને તેહના ઉપગરણની પછે અસાતના ટાલે તો થાપના કહીએ, પીણ આચાર્યના સયણ, આસણ શીષ્ય ન ભોગવે, અસાતના લાગે તે માટે, પછે આચાર્ય વીહાર કર્યા કેડે તેહીજ સયણાસણ શીષ્ય સુઝે ભોગવે. જીમ ચંપાનગરીયે વાગમાં પ્રથવીશીલાપટ છે તે ઉપર ભગવંતે બેશીને ઉપદેશ દીધો. એ ઉવવાઈ સુત્રમાં કહ્યો છે. પછે ભગવંતે વિહાર કીધો પછે તેહીજ પૃથ્વી સીલાપટ ઉપર ગૌતમ, સુધર્મા સ્વામી સપોસર્યા તે બેઠા કે ન બેઠા? જો ન બેઠા હોય તો ઉપગરણની અસાતના ટાલી કહીએ, અને બેઠા ત્રિવિરે તો ભગવંતની ભાવ નીચેપાની અસાતના ટાલી કહી. એ આચાર્યના ઉપગરણ પણ જાણજો, તથા તમારે મતે ઉપગરણની, થાપનાની, મોટેરાનાં પગલાં થાપ્યા હોય તેહની અસાતના ટાલવી કહોછો. એ લેખે તો ગુરુના છાંયડાની છાંયા પડે છે, તે ઉપર પણ પગ દેવો ન ઘટે, જે છાંયા ગુરુની ઠહરી તે માટે તથા ગુરુ કેડે શીષ્ય ચાલતો હોય તેહને ગુરુના પગની છાંયા પડી તે ઉપર પણ પગ દેવો ન ઘટે. જો મુવા ગુરુના પગલાં પુજોછો, તો જીવતા ગુરુના પગલાંની તો આસાતના ટાલો, પણ ઇટલો વીવેક નથી.

૩૦ ધર્મ અપરાધીને મારે લાભ કહે છે. તે ઉત્તર.

વઢી હિંસ્યાધર્મિ કહેછે, ઉત્તરાધ્યયન ચારમે ગાથા વત્રીસમીમાંહે બ્રાહ્મણના પુત્ર દેવતાયે માર્યા ત્યારે બ્રાહ્મણને હરકેસી મુનીયે કહું જે,

પુર્વિચદ્વંહચ અણાગયં ચ ॥ મળંપદોસોન મે અથિકોઈ ॥

જસાહુ વેયાવં પડિયં કરેતિ ॥ તમ્હાહુ એ નિહયા કુમારા ॥૩૨॥

અર્થ:—પુ. પુર્વકાલ, વર્તમાનકાલ. અ. અનાગતકાલ. ચ. પુરણે. મ. પ્રદેષ. મે. મુજને. અ. છે નહીં કોઈ અલ્પમાત્રપણ. જ. જક્ષ જે મળી. વે. વેયાવંચ ક. કરેછે. તં. તે માટે. એ તેમજ એ નિ. હળ્યા, કુ. કુમાર.

જે મારે તો ત્રણ કાલમાં એ છોકરા ઉપર દ્રેષ નથી. પણ જક્ષ માહરી વેયાવંચ કરેછે તેણે એ કુંવર માર્યા. જુવો એ કામને હરકેસીમુનીયે વેયાવંચ કરી બોલાવી. તે માટે અપરાધીને હળતાં દોષ નહીં, એમ કરીને સાવદ્ધ ભક્તિ ઠરાવે છે. તે ઉત્તર. એહવી મનુષ્યને માર્યે ભક્તિ જાણોછો, તો તુમારે મતે જું, હીંસ, ચાંચડ, માંકડ,

डांस, बीछी, सर्प, खुद्रजीव साधुना उपगरणमाहीला बाधाकारी होवे तेहने तावडे नाखवा, मारवा सुखे कल्पे खरा ? अपराधीने मारीने साधुने साता उपजावे तेहनो पाप तो नथी, तो खुद्रा पाणीने मारतां शंकायो कीम छो ? एहवी भक्ति तो अन्य तीर्थि सुलभबोधी होवे ते पण नथी करता. देखत पापथी बीए छे. अने गणधरे तो सुत्रमां भक्ति कही बोलावी ते तो हरकेसीनुं कहीण कह्युं छे जे हरकेसीये एम कह्युं. ने हरकेसीमुनी तो छद्मस्थ छे. चार भाषाना बोलणहार छे माटे ते भाष्य नीकळी. केवळी भगवंत ए कामने भक्ति न जाणे. एहवी भक्ति जीनमारगमां करवी कही होय तो गोसाळो जीवतो केम जाय ? ते बीचारो. तथा आचारंगमां कह्युं साधु नावाये बेठा छे अने नावडीयो रीसाणोथको पाणीमां बोळे तो ते समये भगवंतनी आज्ञा ए छे जे,

तंनो सुमीणे सीया दुमीणे सीया नो उचाययं मणं निय-
छेजा नो तेसिंवालाणं घायाए वहाएसमुठेजा ॥

अर्थ.—तं. ते. नो. नही. सु. भलुं मन करे नहीं. तेम. दु. माटुं मन पण करे नहीं. जे हुं मरी जइश. नो. तेम उंचा मननो पण बीचार करे नहीं. नो. ते बाळ-अज्ञानी (नाखवावाळो) तेनी घात पण चीतवे नहीं. व. तेम तेने पकडीने वृद्ध करुं एम पण चीतवे नहीं.

मनमां पण धेख न आणवो कह्यो. तेना पुत्रादीकनी घात न चीतवे तो पचेंद्री मार्येथके वित्तराग भक्ति करी केम जाणे ? ए तो मीथ्यातमोहनीकर्मनो उदयज कर्मनो उदयज मारेछे, जे अनार्यनीपरे जीवहीसानी सुग गणताज नथी.

३१. बीस वैहरमानना नाम विषे.

हीसाधर्मि कहे छे, तमे सुत्र ३२ मानोछो तो कहो बीसवैहरमानना नाम क्या सुत्रमां छे ? ने सुत्रमां नथी तो मानोछो कीम ? ते उत्तर. सीद्धांत जबुद्वीपपत्रंती-मध्ये कह्युं जे, जंबुद्वीपमां जघनपदे ४ तीर्थकर होयज. ने अढी द्वीपमां २० होयज. एटलुं कह्युं छे. ते बीस सासवता होवेज. सेखना भजना ने श्री मंदीर प्रमुख नाम कहे छे ते तो सुत्रमां नथी. अने सुत्रयकी मळतां पण नथी. ते कीम. वीषाकसुत्रे सुख विपाकमध्ये बे अध्ययने कह्युं छे, भद्रनंदीकुमार पुर्वभवे माहाविदेह खेत्रमां पुंडरगणी नगरीने विषे जुगबाहु जीनने प्रतिळाभ्या संसार परीत कथो मणुसा-

ઓએ નિવધે ઇહંઉપન્ને એમ માહાવીર સ્વામીયે ગૌતમને કહ્યું તે જીવે (મદ્રનંદી કુમારે). માહાવીર પાશે સંજમ પળ લીધો એમ ઇહાં પુસ્તલાવતી વીજયમાં શ્રી મંદી-ર નામે તીર્થંકર તો નથી કહ્યા. જુગ વહુ નામે કહ્યા છે, તુમે કહો છો શ્રીમંદી-રસ્વામી સતરમાં, અઢારમા જીનનાં અંતરે જનમ્યા છે વીસમાને વારે દીક્ષા લીધી છે. આવતી ચોવીસીમાં મુક્તિ જશે, પણ એ લેખે નામ મળ્યો નથી. વઠી વીસ નામ નિયમા એહીજ છે તેમ નથી. એ નામની ભજના છે. જ્ઞાની જાણે તે સ્વરૂં. વીસ નામ પરંપરાથી કહેછે. એ વાતનો પક્ષપાત અમારે નથી તે જાણજો.

૩૨. ચેટ્ય શબ્દે સુત્રમાં કહ્યા તે ઠામ કહે છે.

૧. ચેડ્યં શબ્દે તીર્થંકર તથા સાધુ કહ્યા છે. પ્રથમ તો શ્રી સુધગઢાંગને વીજે સુતસ્થંધે સાતમે અધ્યયને ગૌતમે ઉદકપેઢાલને કહ્યું.

આડસંતો ઉદગ્ગા જેલ્લુ તહારુવસ્સ સ મળસ્સવા માહ-
ણસ્સવા અંતિએ એગમવિ આ યરિયં ધમ્મિયં સુવયણં સોચા નિ-
સમ્મ અપ ણો ચેવ સુહુમાએ પહીલેહાએ અણુત્તરં જોગ સેમ પય-
લભિએસમાણે સેવિ તાવિ તં અદ્દાઈ પરીયાણઈ વંદઈ નમંસઈ સ-
કારેઈ સમાણેઈ કલ્લાણં ૧ મંગલં ૨ દેવયં ૩ ચેડ્યં ૪ પજૂવાસઈ

અર્થ—આ. અહો આડસાવંત. ઉ. ઉદક. જે. જે નીચે તે. તથા રૂપ. સ. શ્રમણ. મા. બ્રહ્મણની અ. સમીપે. એ. એકપણે. આ. આર્ય. ધ. ધર્મસંબંધીયો. સુ. રૂઢું વચન. સો. સાંભળીને. નિ. સમ્યક પ્રકારે હૃદયે ધારીને. અ. આપણથી. સુ. કુસાગ્રની-પરે તિક્ષ્ણ બુદ્ધે કરી. પ. આલોચીને જુઓ. હું પણ એહવું પ્રધાન. અ. સર્વથી બ-ત્કૃષ્ટ. જો. રૂઢું મુક્તિ સાધવા જોગ્ય. પ. પદ લાવું. એતાવતા એહથી મેં એક પદ રૂઢું લીધું. સે. તે પુરુષને પણ તો. પહીલો લોકીકપણે. તં. તે ઉપદેશનો દેણહારનો અ. આદર કરે, પ. એ પુણ્ય એ મું કરી જાણે. વં. તેહને વાંદે તેહને આગળે અં-જળી કરે. ન. મસ્તક નમાડે. સ. વસ્ત્રાદી પહીલામે. સ. અજયુસ્થાનાદીક સનમાન દઈ. ક. તથારૂપે મોઢું કલ્યાણ નીપતું. મ. મંગલક. દે. ધર્મદેવ. ચે. ચત્ય મનને પ્રસ્નાકરી સાધુને. પ. સેવા કરે સામાન્ય લોક પણ હીતોપદેશ દાતારને પુજે કીમું કહેવો અનુત્તર ધર્મના ઉપદેશના દાતાર કોઈક વંદનાદીક વાંચે નહીં, તથાપી તેણે સાંભળનારે તે પરમાર્થોપકારી મળી યથાશક્તિ વિનયાદીક સમાસરવું.

इहां चार नाम साधुना ते माटे अत्र चैत्य शब्दे साधु जाणवा.

२. श्री ठाणांग त्रीजे ठाणे पहेले उदेसे सुभ दीर्घ आउखो बांधे तीहां

तहारुवं समणंवा माहाणंवा वंदीत्ता नमं सित्ता ससकारेत्ता
सम्माणेत्ता कल्लाणं १ मंगलं २ देवयं ३ चेइयं ४ पुजवासीत्ता.

अर्थ—त. तथारूप. स. श्रमण. मा. माहणने. वं. वांदे. नं. नमस्कार करीने.
स. वस्त्रादीक सत्कार देइ. स. सनमान देइ. कल्याणकारी. मं. मंगलकारी. दे.
धर्मदेव, चे. ज्ञान सहीतछो प सेवाकरे. चैत्य साधु.

३. ठाणांग त्रीजे ठाणे त्रीजे उदेसे देवता थइ धर्माचार्यने वांदवा आवे.

आयरिण्तिवा १ उवझायतिवा २ पवतिण्तिवा ३ थेरे-
तिवा ४ गणीतिवा ५ गणधरेतिवा ६ गणावच्छेदतिवा ७ वंदामी
नमंसामी सकारेमी समाणेमी कल्लाणं १ मंगलं २ देवयं ३ चे-
इयं ४ पजुवासामी ॥

अर्थ—आ. धर्माचार्य छे १. उ. उपाध्याय छे. २, प. धर्मना प्रवृत्तिविणहार
छे ३. ये. थीवर साधु छे ४. ग. गणी गच्छाधीपती ५. ग. गणधर ते भगवंतना
शीष्य ६, गच्छनो अंस वेटलोएक समुदाय ते लेइ वीचरे ७. ए सातने वं. बांदु
हुं न. नमस्कार करूं. स. सत्कार दऊं. स. सन्मान देऊं क. कल्याणकारी. मं.
मंगलकारी. दे. धर्मदेवने. चे. ज्ञानवंत ५ सेवा करूं एम जाणीने आवे. अत्र चैत्य
केतां साधुज.

४. चोथे ठाणे वांदवा आवे तीहांपण ए सातने पाठ एहीज छे.

५. भगवती सतक बीजे उदेसे पहेले खंधके एम चीतव्यु.

समणं भगवं महावीरं वंदीत्ता नमंसित्ता सकारेमी समा-
णेमी कल्लाणं मंगलं देवयं चेइयं पजुवासामी ॥

अर्थ—स. श्रमण. भ. भगवंत. म. महावीर. वं. बांधुहुं न. नमस्कार करूं स.
सत्कार करीने. स. सनमान करीने. क कल्याणकारी. मं. मंगलकारी. दे. धर्मदेव.
चे. ज्ञानवंत. ५. प्रत्ये सेवा करुहुं. इहां अरीहंत ते चैत्य. खंध के प्रतिमा नथी
संभारी.

६. बळी खंधके प्रत्यक्ष भगवंतने वंदना कीधी. त्यां पण ते पाठ छे.

७. बळी सतक बीजे उदेसे पांचमे तुंगीयाना श्रावके एम चीतव्यु थेरे भगवंते वंदामी नमंसामी जाव पजुवासामी अत्र थीवर भगवंत ते चैत्य जाणवा.

८. ९. सतक अगीयारमे उदेसे नवमे सीवराजरूपी; तथा सतक अगीयारमे उदेसे अगीयारमे पोगलनामे परीव्राजके इम कहुं.

तंगछामीणं समणं भगवं महावीरं वंदामी जाव पजुवासामी
एयणे इहभवे परभवे हियाए जाव भवीस्सई ॥

अर्थ—तं ते. भणी हुं जाऊं. स. श्रमण. भ. भगवंते म. श्री महावीरप्रत्ये व. वांदुं. जा. जावत. ९. सेवा करुं. ए. ए टाणे. क्षमाने इणभवने विषे तथा परभवने विषे इत्यादी अणुगामीपताये हुसे. एठळालगे कहेवो. अत्र चैत्य ते श्री महावीर जाणवा.

१०.—११. सतक नवमे उदेसे तेन्नीसमे रुखभदते देवानंदाने कहुं. सतक बारमे उदेसे बीजे जयंतीये मृगावतीने कहुं ते पाठ पण एमज.

१२. सतक अगीयारमे उदेसे बीजे आलंभीया नगरीना श्रावके भगवंतने वांधा, तुंगीया नगरीना श्रावकनी परे.

१३. सतक बारमे उदेसे पेहेले संख श्रावके आलंभीयाना श्रावकनीपरे वंदना कीधी ए तेर ठाम मळता कहां.

एयणे इहभवे परभवे हियाए भाव अणुगामीयत्ता ॥ ए लगे पूरा पाठना आळवा कहा. ते चार ठामे महावीरने चैत्य कहा.

बळी सतक सोळमे उदेसे पांचमे गंगदत देवताए चीतव्यु.

समणं भगवं महावीर वंदामी जाव पजुवासामी ॥

१५. सतक ८ मे उदेसे दसमे सॅकंद्रे श्री महावीर वांधा त्यांयतेपाठ छे.

१६. रायप्रदेसी अमळकपा नगरीये रहां " " "

१७. अभीर्योगी देवताये कहु तथा पोते सयमेव आव्या "

१८. सुरीयाभे तथा विजयपोळीये तेमज अनेरा देवताये प्रतिमा पूजी डाढा पुजी तथा अभीर्योगी देवताये प्रतिमा पूजी वतावी जे सीद्धायतनमां एक सोने आठ जीनपडीमा ने डाढाए तुमने तथा सुरीयाभे विमानवासी देवताये अचणीजार्ड वंदणीजार्ड जाव पजुवासणीजार्ड कहुं. तेमां पण कळ्हाणं मंगळं देवयं चेइयं पजुवा.

सणीजार्ड कहुं ते देखी भूलवुंनही. पुर्वभद्र जक्षने पण अचणीजाओ जाव पजुवा-
णीजाओ एटला बोल कहा छे ते लोकीक संबंधी कल्याणं प्रमुख जाणवा. तीम
प्रतिमाना पण इह लोक संबंधी कल्याणं प्रमुख जाणवा. पुर्वे साधु तथा भगवंतनी
परे कल्याणं प्रमुख लोकोत्तरपक्ष जेवा नहीं ते केम जे भव्य, अभव्य, समदष्टी,
मीथ्यादष्टी सर्व पुजेछे. ते माटे लोकीक कल्याण.

१९. दसामुतखंधमां दसमा अध्ययने राजा श्रेणीके चेलणाने कहं.

तहारुवाणं अरहंताणं भगवंताणं जाव वंदामी नमंसामी
सकारेमी सम्माणेमी कल्याणं मंगलं देवयं चेइयं पजुवासामी
एयणं इहभवे परभवेइ हियाए ५ बोल ॥

अर्थ—त. तथारूप. अ. अरीहंतने महीमावंतने. भ. भगवंतने. जा.. जावत. वं.
आपणे स्तवीए. न. आपणे प्रणमीये कायाथकी. स. आपणे सतकार करीए. स.
आपणे सनमान दइए. क. कल्याणना हेत ते कल्याण. मं. दुरीत टाळे ते मंगळ.
दे. देव छे. चे. ते चैत्य वीरचीत्त प्रश्न कहीए एहवाने. प. पर्युपासना ते सेवा कर्ये.
ए. ए भगवंतने वंदनादीक आपणने इ. इह भवने विषे. प. पर भवने विषे. ही.
हीतने पथ्य तेहने १ सुखने अर्थे २. क्षमाने अर्थे एटले संगते. ३. मोक्षने अर्थे.
४. जावत आनुगामीकर ते भवनी परंपराइ सुभार्तु बंधनो कारण होसे. ए पांच
बोल. अत्र चैत्य श्री महावीर.

२०. उववाइमां घणा लोक एम कहे. समणं भगवं महावीरं वंदामी
जाव पजुवासामी कहेतां श्रमण भगवंत श्री महावीरने आपणे स्तवीए जावत पर्यु-
पासना ते सेवा करीए. अत्र चैत्य ते साधु जाणवा.

२१. रायप्रसेणी मध्ये केसवाइसई अत्र चैत्य ते साधु जाणवा.

२२. बळी प्रदेसीए धर्माचार्यनी भक्ति वखाणी तीहां कहुं. जे जथेव धमारियं
पासेजा तथेव वंदिजा जाव पजुवासेजा कहेतां जीहां हवे धर्माचार्यने देखे तीहां
बांदे जावत पर्युपासना करे. अत्र चैत्य ते साधु.

२३. उपासगदशमां आणंदे कहुं. अन्यतीर्थिना देव १, अन्यतीर्थिना गुरु २.
अन्यतीर्थिये ग्रह्या जीनना चैत्य ३. ते बांदुं नहीं. बोलावुं नहीं. दान दंजं नहीं.
इहां अन्यतीर्थिये ग्रह्या चैत्य ते साधु पण प्रतिमा नहीं. जो प्रतिमा चैत्य होवे तो
बोले कीम ? दान लीए कीम ? ते माटे चैत्य ते साधु जाणवा.

૨૪. એમ ઉવવાઈમાં અંબડને અધીકારે ત્રણ બોલ વોમરાવ્યા. તે આળંદનીપરે તો રાખ્યા તે બોલ આળંદથીજી જુદા કામ પડે ? તે માટે અરીહંત તે વાતે તો અરી-હંતની પ્રતિમા એ બે દેવમધ્યે આવ્યા તો ગુરુ (સાધુ) વાંદવાનો પાઠ કીર્ણ ? તે માટે અત્ર ચૈત્ય તે સાધુ.

એ ચોવીશ સાસ્ત્ર ચૈત્યની કહી. તેમાં અરીહંતને સાધુને ચડત્ય કહ્યા. તે જ્ઞાન-વંત માટે તે ધર્મી કહ્યા છે.

૨૫. જ્ઞાનને ચૈત્ય સમવાયંગે કહ્યો છે તે કહે છે. એ સિધ્ધિ ચોવીસાઈ તિથ-મરાળં ચોવીસં ચેડ રુઆ પત્રંતા ચોવીસ ચૈત્યવૃક્ષ હુઆ. જે વૃક્ષ હેટે કેવલજ્ઞાન ઉપનો તે વૃક્ષ ચૈત્યવૃક્ષ કહીએ, ઇત્યર્થ તે વ્યા ?

જે વૃક્ષહેટે કેવલજ્ઞાન પામ્યા તે જ્ઞાનચૈત્યની નેશ્રાએ વૃક્ષને ચૈત્ય કહ્યાં.

૨૬. વઢી સતક વીસમે ઉદેસે નવમે ચેડ્યાઈ વંદીતએ કહ્યું. તીર્થા શ્રી વિત્ત-રાગ ચડત્યને વાંચ્યા છે. માનુષોત્તર પર્વતે પ્રતિમાના સીદ્ધાયતનના કુટ મુલથી નથી કહ્યા તે માટે.

૨૭. તથા ચમરેંદ્રને આઠાવે અરીહંતેવા અરીહંતચેડ્યાણિવા અણગારેવા ધર્મી અણ્ણનો નિસાએ ઉઠે ઉપ્પયતિ કહ્યું ઇર્થાં પળ “અરીહંતાળં ધર્મવંતાળં અણગારાળં” શબ્દે એકજ અરીહંતજ જાણવા. પાછો સક્રંદ્રે વીચર્યો ત્યાં ચેડ નામ મુલગોજનથી. “અરીહંતાળં ધર્મવંતાળં અણગારાળં”, શબ્દે એકજ અરીહંતજ જાણવા. પાછો સ-ક્રંદ્રે વીચર્યો ત્યાં પળ ચેડ નામ મુલગોજ નથી. એ ત્રણ શબ્દે અરીહંતજ. જો ચૈત્ય શબ્દે પ્રતિમાની નેશ્રાય હોય તો ચમરેંદ્રના ધર્મવંતાળં સારસ્વતી હતી. ત્રીછેલોકે, દ્વીપ, સમુદ્રે પળ સારસ્વતી પ્રતિમા હતી, ઝંચું મેરુપર્વતે પ્રમુખે તથા સુધર્મવિમાને સીદ્ધાયતનમાં નજીક હતી તેહને સરળે કામ ન ગયો ? પ્રતિમાની નેશ્રાય ઠરી નહીં.

૨૮. વઢી ઉત્તરાધ્યયને વનવૃક્ષને પળ ચૈત્ય કહ્યો. અધ્યયન નવમે ગાથા નવ-મીના પેહેલા બે પદમાં મિહીલાએ ચડેવછે ॥ સિયછાયમણોરમે કહેતાં મીથીલા નગરીનેવિષે ઉચ્ચાનમહિ વૃક્ષ હતો, સીતલ છાંયા છે જેહની તેવો, મનને રમણીક તથા ઉત્તરાધ્યયન ૨૦ મે વીજી ગાથાના ચોથા પદમાં મંદી કુછિસી ચેડેવ કહેતાં મંદી કુછી નામા વનને વીધે.

૨૯. જ્ઞાનવંત માટે જક્ષને પળ ચૈત્ય કહ્યો. ઉવવાઈમાં પુર્ણમદ્રવ્યંતરનું સ્થાનક છે.

સચે સચોવાએ બહુ જળસ્સ અચાળિજે વંદનીજે પુજાળિજે

સકારણિજે   ણં મંગલં દેવયં ચેદ્યં પજુવાસણિજે ॥

અર્થ—સ. સાચા છે. સ. સાચો. પ. ઉપાય છે. વ. ઘણા. જ. લોકને. અ. અરચવા યોગ્ય છે. વં. વાંદવા યોગ્ય છે. પુ. પુજવા યોગ્ય છે. સ. સત્કાર કરવા યોગ્ય છે. ક. કલ્યાણકારી. મં. મંગલકીનો કરણહાર. દે. પ્રત્યક્ષ દેવરૂપ. ચે. દેવ-તાની પ્રતિમા. પ. સેવા કરવા યોગ્ય.

૩૦. આરંભને ઠામે પ્રતિમાને પળ ચૈત્ય કહ્યા છે.

૩૧. પુઢવી દિશંતિ મંદબુધિયા કહેતાં પૃથ્વીકાયને હળે માઠી બુદ્ધિવાળા; તથા પાંચમે આશ્રવદ્વારે ચૈત્ય પરીગ્રહમાં કહ્યા તોહાં; તથા પાંચમે સંવરદ્વારે પ્રતિમા જોવી નીચેથી ત્યાં એ ત્રણે ઠામે પ્રતિમાને ચૈત્ય કહ્યા.

૩૨. દેવલોકમાં ચૈત્યવૃક્ષ કહ્યાં છે. તે પ્રતિમા નશ્વિત છે માટે.

એમ સીદ્ધાંતમાં ચૈત્ય શબ્દ ઘણા ઠામે કહ્યો છે. પછે જેહવો ઠામ હોવે તેહવો “ચૈત્ય શબ્દનો” અર્થ જાણવો.

૩૩. ધર્મ કરણીના ફલ કહ્યા તે વિષે.

સીદ્ધાંતમાં દસ સપાચારીના ફલ ઉત્તરાધ્યયન છવીસમે કહ્યાં. તીર્થંકરગોત્ર બાંધવાના વીસ પ્રકાર જ્ઞાતા આઠમે અધ્યયને કહ્યાં. તપ, સંજમના ફલ તુંગીયા અધીકારે કહ્યાં તોંતેરે બોલના ફલ ઉત્તરાધ્યયન ઓગણત્રીસમે કહ્યાં. તપસ્યાના ફલ ઉત્તરાધ્યયન ત્રીસમે કહ્યાં. પ્રવચન માતા પાઠ્યના ફલ ઉત્તરાધ્યયન ચોવીસમે કહ્યાં, વ્રહ્મચર્યના ફલ ઉત્તરાધ્યયન સોઠમે કહ્યાં. દસ વેચાવંચન ફલ ઠા-ળાંગ, ભગવતી, ઉવવાઈ, વિવહારસુત્રે કહ્યાં, પ્રતિમા ઘડાવ્યા, સંઘ કાઢવાના ફલ તથા વીધી કોઈ સુત્રે કહી નથી. જે તે મનુષ્ય લોકમધ્યે સુત્રમાં પ્રતિમા પુજી એક દ્રુપદી કહોછો તે પળ નિર્ણય નથી કરતા કે; કયા તીર્થંકરની, કોળે કરાવી, કયે વારે કરાવી તે માંહીલો નામ ઠામ પળ નહીં. અને પુજાની વીધી તે પળ અવિરતી દેવતાની મહામળ દીધી. આણંદ કામદેવાદીક શ્રાવકની મહામળ પળ નથી. પુજા પળ છકાયના વધ સહિત ભગવંતને ન કલે તેહવી. વઠી તુમે આજ પ્રતિમા પુજો છો તેને વસ્ત્ર, સ્ત્રીનો ફરસ નથી કરતા જે અમોગી દેવની પ્રતિમા માટે. ત્યારે ઇટલું નથી વીચારતા જે સ્ત્રી, વસ્ત્રના તો ભગવંત અમોગી છે, તો સું ફુલ, પાણી, દીપ, ધુપના મોગી છે? ભગવંતને તો એકે વસ્તુ ન કલે, ત્યારે સું જાણીને પ્રતિમા

પુજો છો ? સાહમો ભગવંતને કલંક લગાવો છો. જે અમોગીને ભોગ કરાવો છો તે સારું કરતા નથી.

૩૪. મહીયા શબ્દે ફુલથી પુજા કહેછે તે વિષે.

હીંસાધરમી કહેછે લોગસમધ્યે કાર્તીય વંદીય મહીયા પાઠ છે તે “મહીયા”

શબ્દે ફુલથી પુજ્યા કહ્યા છે. એવો સ્વોટો અર્થ કહેછે. તે ઉત્તર.

એ લોગસના કરણહાર તો ગણધરદેવ છે; સાધુ, સાધવી, શ્રાવક, શ્રાવિકાને સીખવવો સંજમી, વીરતી, સામાયક, પોષાના ધણી સાવદ્ધકરણીનો ઉપદેશ ન દીયે. અને તુમે “મહીયા શબ્દે” ફુલપુજા કોના કહ્યાથી જાણી ? ગણધરના કહ્યાથી જાણી છે? ગણધરને પુછે જે ફુલની પુજા કરું? તીવારે હા તથા ના સું કહે? જે કામ ગણધર પોતે ન કરે તે કામની વીજાને આજ્ઞા કેમ દીયે? ગણધરને તો નવકોટીયે પચ્ચાણછે સાવધ કરણી ત્રીવેધે ત્રીવેધે કરવાના પચ્ચાણ છે, ને મહીયા શબ્દે તો ભાવપુજા કહી છે. જે પુજાને ભગવંત સત્કારેછે તે કરવી કહી છે. અને ફૂલથકી ભગવંતની પુજા ગણધરે બતાવી હોય તો પાંચ અભીગમ સાચવતાં સચીત વસ્તુ સમોસરણમાં આપ્યાંની ના કેમ કહે ? તે વીચારજો.

૩૫. છકાયાના આરંભ નિસ્તેધાનો આલ્લાવો.

શ્રી આચારંગને પ્રથમ સુતસ્થંધે સસ્ર પરીજ્ઞા અધ્યયને છ ઉદેસા છે, તેમાં છકાયાનો આરંભ નિસ્તેધો છે તીહાં એમ કહ્યું છે જે,

તથ સ્વલ્લુ ભગવયા પરીજ્ઞા પવેવેઈ ઇમસ્સ ચેવ જીવીયસ્સ ૧
પરિવંદના ૨ માણણ ૩ પુયણા ૪ જાઈ મરણ મોયણા ૫ દુસ
પહીધાયહેઉ ૬ ॥

અર્થ-ત ત્યાં (લર્મવંધનના કારણને વિષે) સ્વ. નિશ્ચે. મ. ભગવંત. પ. જ્ઞાન-
બુદ્ધીયે પ. હીંસાયે કર્મવંધ, દયાયે કરે નિર્જરા. એ પ્રજ્ઞા કહી. ઈ. ઇળે ચે. પુરણે.
જી. જીવતવ્યના અર્થે ૧. પ. પ્રસંસાને અર્થે ૨. મા. માનવાને અર્થે ૩. પુ. પુજા
સહાયા પામવાને અર્થે ૪. જા. જન્મ. મ. ગરણ. મો. મુકવાને અર્થે ૫. દુ. સંસારી
દુઃસ્વ. પ. ટાલવાને અર્થે ૬.

એ છ કારણે છકાયાનો આરંભ કરેછે તેહને એ ફલ લાગશે જે,

तं से अहियाए तं से अबोहिए कहेतां ते पृथ्वीना आरंभ ते पुरुषने अहीतनो अर्थ होइ, ते आरंभ तेने बोधबीज अणपामवानो अर्थ होय, अहीतना कारण थासे. वळी. एस खलु गये १ एस खलु मोह २ एस खलु मारे ३ एस खलु नीरए ४ कहेतां ए पृथ्वीनो आरंभ, नीश्चे कर्मबंधनुं कारण १, ऐ नीश्चे अज्ञानपणानुं कारण २, ए नीश्चे अनंत मरणनुं वधारनार ३, ए पृथ्वीनो आरंभ नीश्चे नरकनुं कारण ४

ए छ कारणनी हींसा कही. तमे धर्महेते हींसा करो छो ते छ कारण मांहे छे के बाहेर छे ? सातमुं कारण तो हींसानुं भगवंते कहुं नथी. ए लेखे पुजानी हींसाना फळ लागे के न लागे ? अने समदृष्टी संसार हेते छ कारणमां अर्थपाप करेछे, पण पांडुओ जाणे छे तेणे करी एहवां फळ न लागे ने तमे तो पुजाहेते आरंभ करीने अनुमोदोछो आरंभ वधारवाना कामी छो तपारी सी गती थासे ते सुत्रन्याये बीचारी जोजो.

वळी एहीज पांचमे उदेसे वनस्पति ने मनुष्यनो तुल्यपणो कह्यो ते.

इमंपि जाइ धम्मियं एयंपि जाइधम्मियं १ इमंपिवुढी धम्मियं एयंपिवुढि धम्मियं २ इमंपि चित्तमं तयं एयंपि चित्तमं तयं ३ इमंपि छिन्नलो मितियं एयंपि छिन्नलो मितियं ४ इमंपि आहारगं एयंपि आहारगं ५ इमंपि अणिच्चं एयंपि अणिच्चं ६ इमंपि असांसयं एयंपि असांसय ७ इमंपि चयावच्चयं एयंपि चयावच्चयं ८ इमंपि विपरिणाम धम्मियं एयंपि विपरिणाम धम्मियं ९ ॥

अर्थ—इ. जेम मनुष्यने शरीर. जा जेम जन्मने. ध. स्वभावे जन्मा छे. ए. ए मनुष्यनुं शरीर. जा जन्मनुं. ध. स्वभाव छे. १ इ. ए मनुष्यनुं शरीर. वु. वृद्ध स्वभाव पामे छे. ए. ए वनस्पतीनुं शरीर पण वु. वृद्ध पामे छे. २. इ. इम मनुष्यनुं शरीर चि. चेतनावंत छे. ए. एम ए पण चेतनावंत छे ४. इ. ए मनुष्यनुं शरीर जेम. छो. छेद्यो. मि. मुकाय. ए तमि ए पण छेद्यो मुकाय ४. इ. ए मनुष्यनुं शरीर जेम आ आहार लीये. ए तेम ए आहार लीये प. इ, ए मनुष्यनुं शरीर अ. अनित्य अथीर. ए एम ए पण अनित्य अथीर ६ इ. ए मनुष्यनुं शरीर जेम. अ. असास्वतुं (क्षीण क्षीण आवाची मरण). ए तेम ए पण असास्वतुं ७. इ. ए मनु-

બ્યનું શરીર જેમ. ચ. પુષ્ટ. અ. હીનું થાય. એ તેમ એ પળ પુષ્ટ, હીનું થાય ૮. ૩. એ મનુષ્યનું શરીર જેમ, વિ. રોગાદીકે બળસવાનો સ્વભાવ છે. એ. તેમ એ પળ રોગાદીકે કરી. વિ. વીળસે. ૯.

એ આઠાવે “ઈમંપી” કહ્યું તે વનસ્પતી આશ્રે અને “એયંપી” કહ્યું તે મનુષ્ય આશ્રે સરખું ઉપજવું, વર્ધી પામવું, રોગપણ, વીળસવું, મરવું સરખું દેખાડવું. તે વૃક્ષ દેહરામાં ઊગ્યું હોય તો સાધુ હાથે છેદે છતાં દુષણ નહીં. એવું કહેતાં પરલોકનો ભય નથી ગણતા તે રુઢું નથી. વનસ્પતીનો સંઘટો કરે તો સુત્રમાં પ્રાયઃચ્છિત કહ્યું છે. અને તમે વૃક્ષને હળતાં પણ વીચારતા નથી. એટલા અધર્મ કરો છો.

૩૬. જીવ દયાસારુ સાધુ સ્વોદું બોલે કહે છે તે વિષે.

હાંસાધર્મિ કહે સાધુને વિહાર કરતાં વચમાં કોઈ વદ્ધવા ગુરુને પુછે જે તમે ક્યાંઈ મૃગાદીક દીઠાં? તીવારે આચારંગને ભાષા અધ્યયને પહેલે ઉદેસે કહ્યો છે જે, જાણતિવા નોજાણંતિ નોવદેજા તીઠાં ઇમ અરથ કરે છે જે જાણતોથકો (સાધુ) નથી જાણતો એમ દયાને અર્થે જુટું બોલે, એ વાત સુત્ર વિરુદ્ધ કહે છે. સુત્રમાં તો પાંચે આશ્રવના ફળ સરખાં કહ્યાં છે. જીવ ઉગાર્યાનો જુટો બોલ્યા એમાં સાધુને વીજી વ્રત તો ન રહ્યું. સાધુ જુટું બોલે નહીં. “જાણંતીવા” કહેતાં સાધુ જાણતોથકો મૃગાદીકને, “નોજાણંતી” કહેતાં જાણું છું એમ “નોવદેજા” કહેતાં ન કહે, એટલે મૌન કરી રહે. તીવારે હાંસા ન જુટું એ બે દોષ ટાઢ્યા, ને વીજી વ્રત પણ પાઢ્યું. એમ સુદ્ધ અર્થ જાણવો. જુટું બોલવાનું સું કામ છે. ને એમ સીદ્ધાંતના અર્થ ફેરવ્યે સ્યો લાભ છે? દસવિકાલોક ૭ મે અધ્યયને પેહેલી ગાથામાં કહ્યું છે જે.

પરુન્હં સ્વલુ ભાષાણ । પરીસંખાય પન્નવં ॥ દોન્હં તુ વિણ-
યંસિસ્વોદોન ભાસે જસવ્વસો

અર્થ—ચ. ચાર. સ્વ નીશ્ચે. ભા. ભાષાના સ્વરૂપને. ૧ જાણીને. ૧ પ્રજ્ઞાવંત સાધુ. દો. સત્યઅસત્ય ૧, અસત્ય ૨, એ બે ભાષાને તુ. પુરણ વી. બોલવાના ઉપ-યોગને. સિ. સીચે. દો. અસત્યવી ભાષાને ૧. સત્યા અસત્યા. ૨ એ બે ભાષા ન બોલે સ. સર્વથા પ્રકારે.

એમાં અસત્ય અને મીશ્રભાષા બે કારણે નીકારણે પણ બોલવી નિષેધી છે, વઢી પન્નવણા અગીયારમે પદે કહ્યો જે,

સરીર પ્પભવા ભાષા દોહિ સમણ્હિ ભાસણ ભાસં ભાસા
ચઉપ્પગારા દોનિય ભાષા અણુમયાઉ ॥

અર્થ—સ. સરીર પ્રભાવતા પુર્વે કહી છે. પળે આ કાયાયોગે ભાષા પુદ્ગલ
ગ્રહેછે “આહચ્ચ ભદ્રવાહુસ્વામી ગીણેયે કાયેણં નિસરે. તદ્વય વાહુણં જોગેણ ઇતિ”
એક સમે કાયાયે ગ્રહે. બીજે સમે વચન નીસરે એટલે બે સમયે ભાષા. એક સમયે
ભાષાના પુદ્ગલ ગ્રહે, બીજે સમયે ભાષા પરીણમાવી નર્સગે. એ ભાષાના ચાર ભેદ
કહ્યા તેમાં સાધુને બે ભાષા અનુમત છે તે કહી સત્યભાષા ૧ અસત્યાસત્યા ૨
એ બે ભાષા.

અર્થ—પળ સત્ય, વ્યવહાર એ બે ભાષાની અણુઆજ્ઞા તીર્થકરે દીધી. તથા આ-
ચારંગ બીજે સુતસ્થંધે ભાષાઅધ્યયને પહેલે ઉદેસે કહ્યું છે જે.

અતીતા જેય પડુપ્પન્ના જેય અણાગયા અરહંતા ભગવંતા
સથેતે ણ્યાણિચેવ ચત્તારી ભાષા એજાતાઐ ભાસિસુવા ભાસંતિવા
ભાસસ્મતિવા ॥

અર્થ—એ. એ. ચ. ચાર ભાષાની જાતને અત્રે એમ ન કહ્યું જે તીર્થકર ચાર
ભાષા બોલે. તા. તે માં સરુપને માલ્લવાહુવા. મા. માલ્લે છે વર્તમાન જીન. માં
આગળે તીર્થકર માલ્લશે. (અર્ધમાગધી ભાષાયે).

આ હાંસાધરમી કહે, તીર્થકર પળ ચાર ભાષા બોલે. એમ કરી જુદું બોલવું
જાણે ઠરેછે, જેમ તેમ કરી જુદું બોલવું ઠરે તો પછી હાંસા પાઠ ઠરે. પળ એમ નથી
જાણતા જે શ્રી તીર્થકર જુદું બોલે એ વાત કેમ બોલે. આમાં તો એમ કહ્યું છે જે ત્રણ
કાળના તીર્થકર ચાર ભાષાના સરુપને પરુપે છે. જે એ સત્યભાષાદીક એમ ચાર
ઓલ્લાખે છે. જેમ બે પ્રજાપી, બે અપ્રજાપી; બે બોલવી, બે ન બોલવી. તથા ૪૨
ભેદ કહીને ઓલ્લાખી એમ કહ્યો છે, પળ તીર્થકર જુદો બોલે એ અર્થ નથી. તથા
સમદ્રષ્ટી ચાર ભાષા બોલતાં આરાધક પન્નવળા પદ અગીયારમે કહ્યો છે. અને અસં-
જતી ચાર ભાષા બોલતાં પળ વિરાધક, તેમાંથી હાંસાધરમી કહે સાસનનો ઉઢાહ
થયો હોવે, ચોથો આશ્રવ સેવ્યો હોય, તો જુદું બોલવો, ઢાંકવો એવે સમદ્રષ્ટી જુદું
બોલે. એ અર્થ સ્વોદો કહે છે. સમદ્રષ્ટી ચાર ભાષાના સરુપને જથાર્થ જાણતોયકો
બોલે. તે માટે જથાર્થભાષી થયો, આરાધક કહ્યો. અને મીથ્યાતી ચાર ભાષા

સરુપયકી જાણ્યાવિના બોલેછે તે માટે વીરાધક કહ્યો. જીમ જાણવું તે તો જ્ઞાન છે પણ મીથ્યાતની નેશ્રાયે ત્રણ જ્ઞાન કહ્યા. તીમ સમદૃષ્ટી યથાર્થ જાણતો ચાર ભાષા બોલે તેને આરાધક. અને મીથ્યાતી સરુપ જાણ્યા વીના બોલે તે કારણે ચાર બોલ તો વીરાધક કહ્યા. इहां चार भाषा समदृष्टीने बोलवानी भगवंतनी आज्ञा नहीं.

૩૭. આજ્ઞાયે ધર્મ (દયાયે નહીં) કહેછે તે વિષે.

હીંસાધર્મિ કહેછે જે આજ્ઞાયે ધર્મ કહીયે, પણ દયાયે ધર્મ ન કહીયે. અહવો દયાયકી દ્વેષભાવ છે. દયાયે ધર્મ કહેતાં તો દેહરાં કરાવવાં, પ્રતિમા પુજવી, સંઘ કાઢવા એ કામ અટકાઈ જાય. તે માટે દયાયે ધર્મ ન કહીએ. આજ્ઞાયે ધર્મ કહીયે. પણ મુર્ખ એમ નથી જાણતા જે ભગવંતની આજ્ઞા દયામાંજ છે, ને હીંસામાં તો આજ્ઞા નથી. ધર્મરુચી અણગાર જ્ઞાતા અધ્યયન સોઝમે કહ્યો; ધર્મગોસ્વ ગુરુએ કહ્યું જે, એ કડવો તુંબડો “સ્નેહવગાઢ” નિર્દોષ થંડીલે જડને પરઠવો. એ આજ્ઞા ગુરુની હતી. પછે સીળ્યે તેહવો ઠામ ન દેખ્યો, તીવારે સર્વ પોતેજ આહાર કીધો. इहां कीडीनी दया पाळतां गुरुनी आज्ञा रही के भांगी ? ए साक खाधानी तो गुरुनी आज्ञा હતી નહીં. एणे कर्त्तव्ये धर्मरुची अणगारे गुरुनी तथा तीर्थंकरनी आज्ञा राखी के भांगी ? जो आज्ञा वीराधक होय तो स्वारथसीद्ध केम जाय ? ए लेखे दया पाळी तेणे आज्ञा आराधीज कहीये. आज्ञા ને દયા તે એકજ છે. તીવારે હિંસાધરમી કહેસે, જો આજ્ઞા અને દયા એકજ છે તો નદી ઉતરતાં આજ્ઞા તો છે, પણ દયા કીહાં રહેછે. તે ઉત્તર. સાધુ નદી ઉતરેછે એ તો અસવ્યપરીહાર છે. અને આકુટી જાણીને ઉતરેછે, પણ ભગવંતને અનાકુટી કહી છે. तथा तेहनो परमाण पण बांध्यो છે. સમવાયંગ મુત્રે એકવીસમે સમવાયે કહ્યો છે જે,

अंतो मासस्सतउ उदग लेवे करेमाणे सबले अने अंतो-
संवछरस्स उदग लेवे करे माणे सबले. ॥

માસમાં બે તથા વરસમાં નવ ઉતરવાની આજ્ઞા નથી. જો હોય તો ‘કપ્પઈ અતોમાસસ્સ દો ઉદગ લેવા’ એમ નથી. એક ત્રણ લેપ કરે તો સબલો દોષ લાગે. એમ વીક દેસાઢી. વઢી ઉતરતા સાધુ હર્ષ નથી પામતા. જેમ તમને પુજ કરતાં હીંસા થાય છે તે હીંસા તમારે તો અનુમોદવા સ્વાતે છે. અને સાધુને નદીની હીંસા તે નોંદવા સ્વાતે છે. સાધુ નદી અણઉતર્યા પશ્ચાત્તાપ ન કરે અને તમે પુજ

અળકીધે પશ્ચાતાપ કરો છો. સાધુની નદી, ને તમારી પુજા એકસરસી નથી. પુજા ઉપર નદીનો દ્રષ્ટાંત મળ્યો નથી તે જાણજો.

૧૮. પુજા તે દયા કહે છે તે વિષે.

હીંસાધરમી કહેછે અમારે પુજા કરતાં હીંસા થાય તે દયાજ છે. પરીણામને સુદ્ધપણે કરીને આગલ ભાવનાનો લાભ ઘણો થાય. જેમ કુવો સ્વોદતાં ઘુલ્લ લાગે. પળ પછે ભાવના જલ્લથી મેલ ઉતરી જાય. તે ઉત્તર. જ્યાંથી દહેરાંની નીચ સ્વોદાય. ઇંડા ચઢે, પુજા થાય, નાટીક કરે તીહાંલગે તો હીંસારૂપ ઘુડની ઘુડ નીકળે તી-વારે તમારી પુજા વંધ થાય. એ લેખે તો ઘુડજ નીસરે છે. કુવાના સ્વોદવાનો દ્ર-ષ્ટાંત પુજા ઉપર મળ્યો નહીં. ઘુડયકી પાળીની પ્રકૃતિ મીઠા છે. તેમ પુજાયાકી દયાની પ્રકૃતિ પણ મીઠા છે. તીવારે હીંસાધરમી કહે પ્રશ્નવ્યાકરણ પહેલે સંવર-દ્વારે દયાનાં સાઠ નામ કહ્યાં છે, તેમાં “પુયા” એહવો દયાનો નામ છે, તે માટે પુજા તે દયા જાણવી. તીવારે કહીયે જો હીંસાસહીત પુજા તેને દયા ટસાવસો તો, એ સાઠ નામ દયાના છે તેમાં “જળો” (યજ્ઞદેવની પુજા) એહવો નામ પણ દયાનો છે એ લેખે પસુવદ્ધકરી યજ્ઞ કરેછે એ પણ દયામાંજ ઠરશે. દયાનો યજ્ઞ તો હરકેસી મુનીયે બ્રાહ્મણને ઉત્તરાધ્યયન વારમામાં ૪૧-૪૨ ગાથામાં કહ્યો. તે યજ્ઞ દયામાંજ ગણાયે. જેમાં કાંઈ હીંસા ન આવી તે.

છજીવકાણ અસમારમંતા । મોસં અદતંચ અસેવમાણા ॥
પરીગહં ઇથિર્ઠ માણ માયા એવં પરીણાયચરેજ દંતા ॥ ૪૧ ॥
સુસંબુડા પંચાહિ સવરેહિ । ઇહ જીવિયં અળવકંચમાણા ॥ વો-
સિઠ કાયા સુદ્ધત્ત દેહા । માહા જયં જયઇજન્નસેઠં ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—છ. છ જીવની કાયાના. આ. આરંભને અળવતોથકો. મો. અસત્યને. અ. અદત્તને. પુનઃ અ. અળસેવતોથકો. પ. પરીગ્રહને. ઈ. છીને. મા. માન. મા. માયાને. એ. એ પૂર્વે કહ્યા તેને. પ. માટાં જાળીને. પચસ્વીને પ્રવર્તે. દ. ઇંદ્રી દમતેથકો. ૪૧. સુ. મલીપરે સંવર્યા છે આશ્રવ જેણે. પ. પાંચ સંવરે કરી. ઇ. એ મનુષ્યલોકને વિષે. જી. અસંજમી જીવતત્ત્વને. અ. અળવાંછતોથકો. વો. મમતાભાવને કરવે કરી વોસરાવી છે કાયા જેણે. સુ. મનજોગે કરી પવિત્ર સુસુઆ અળવરવેકરી તજ્યા છે. દેહ જેણે, એવા સાધુતે મ. મોટાછે કર્મશત્રુનો જય જેહને વિષે. જે. એહવા જગ્ગમાહે.

શ્રેષ્ઠ પ્રધાન જણને. ય. જે જે ક્રીયા બહુ વચનને ઠામે એક વચન છે ઇત્યાદીક વ્યય તે માટે. ૪૨.

એ યજ્ઞ દયામાં; પળ દ્રવ્યયજ્ઞ દયામાં કીમ ઠરે ? તમે કહોછો પુજાનામ દયાનો છે ત્યારે બ્રહ્મા, વિષ્ણુની પુજા સેમાં છે ? એ પળ તમારે મતે દયામાંજ ઠરશે. તથા સાધુને “ સમણા માહણ ” કહ્યા, સમણ માહણ તે સાધુ કહીયે તમારે લેખે સમણ સાકયાદીક તથા માહણ જેટલા બ્રાહ્મણ તેટલા સર્વ સાધુજ થાયે. એમ સુન્યઉપયોગી થકા કેમ બોલો છો. દયાનો નામ મંગલ પળ છે. તમારે લેખે આઠ મંગલીક તથા આંબાના પાનની વાનરવાલ બાંધે એ પળ દયાના સાઠ નામ થાશે. એમ લોકીક પક્ષનાં રુઢાં નામ દયાને કહ્યાં. પળ કરતવ્ય લોકીકનાં નથી ગણ્યા. દયાનું નામ “ ઓસવો ” કહું. તે ઓછછવ. તે પળ દયા. એ લેખે નાટીક ઓછછવ તે દયા હોય તો સુરીયાબને આજ્ઞા કીમ ન દીધી ? તથા પુજા તેહીજ તમારેમતે દયા છે તો સાધુ પુજાની આજ્ઞા કીમ ન દીધે ? દયાની તો આજ્ઞાજ છે.

વઢી હીંસાધર્મિ પોતેજ જે માનસીત સુત્ર માને છે તેના ત્રીજા અધ્યયનમાં ધ્રવ્યપુજા, ભાવપુજા, ને સાવજ પુજાના અધીકાર છે. તથા ધ્રવ્ય પુજાના ને સાવજ પુજાના ફલ દેસ્વાડયાં છે તે પાઠ ત્રીજા અધ્યયનચકી.

ભાવચ્છણં ચારીત્તાણુઠાણં કદ્રુગ્ગ ઘોરં તવ ચરણં દચ્ચચરણં વીરય સીલપુયા સકાર દાણાદિચોક્ક ગોયમા ભાવચ્છણં મુગ્ગવિહારી આયદવચ્છણંતુ એથંચ ગોયમા કેર્હિ અમણીય સમય સજ્ઞાવે ઉસ- નવિહારી નિયવાસિણો અહિઠપરલોગપચ્ચાએ સયંમતી ઇઢિરસ- સાયાગારવાહમુછીએ રાગદોસા મોહાહંકાર મમકારીયં સંજમ સદ્ધમ્મપરંમુહે નિદયં અકલુણ એગંતેણં રોદકુ રામીગ્ગાહિર્ડ મિ- છદિઠીણો કયસાવજજોગ પચ્ચાણવિપ્પમુક્કા સેસંગારંપરીગાહે દવ્વ ત્તાતએ ભાવત્તાતએ નામમેત્તં મુંડે અણગારે મહવ્વયધારી સ- મણે વીભવીત્તાણં એવંમન્ન માણે અમહે અરહંતાણં ભગવંતાણં ગંધ મહં યદીવ ધુયા પુયાસકોરેહિં અણુદિયહ પઠ્ઠવાણાતિ- લુછપ્પણ કરેમિત્તં તદ્દત્તિઉતંચ ગોયમા સમણુનજાણેજા બુધિહી-

छकायहीयं तु संजमवीउनकप्पए सव्वहाअविरए सुउणसे क-
सीणठकम्मषयकारियंतु भावछयमणुठे गोयमा मनीसेसयंदे सवि-
रयअविरयाणंतु भयछ अवोछीन्नधोरदुषगिदावय जलिउउव्वेवे-
यसंसत्तो अणंतखुत्तो दुगंधा खार पीत वसजल्लुसपुयं कढकढत
लटलटलस झंतो गोयमा ॥

अर्थ—(हवे भावपुजा तीर्थकरनी) चा. चारीत्र अनुष्ठान. क. उग्रधोर. त.
तप. च. चारीत्रने वांदवुं नमस्कार करवो ते भावपुजा. द. हवे ध्रव्यपुजा कहे छे.
वी. व्रत आदरवां ते. सी. सल्लि आचाररूप पुजा. स. सतकार करवो ते. दा.
दान, सीयल, तप, भाव ते सरवे ध्रव्यपुजा. गो. अहो गौतम वळी भावपुजा ते.
भा. भावपुजा वळी. मु. उग्रवीहारी भणी होय. आ. ध्रव्यपुजा ते जतीने देवुं ते.
ए. जीनसासनने विषे. गो. अहो गौतम. के. कोइक अमुनी. स. सीद्धांतना भाव
जाण्वा नथी. उ. संजमथी पढया. वी. वीयारथी थाय्या हारी. नी. प्रतिबंधन वास
सहीत. अ. जेणे परलोक्नी पीडादीठी नथी जाणता नथी. स. पोताने मते चोळे
छे. इ. रीधी, रस, गारव सातागारवे करी मुरछाणा थका. रा. राग, द्वेषेकरी
सहीत. मो. मोह अंधकारेकरी सहीत. म. ममत्ताने विषे प्राति बंध सहीत. सं.
संजमथी भला धरमथी उपरांठा नि. दया रहित त्रास रहीत पापनी सुग रहीत
अ. करुणा रहीत. अ. अकांतपणे. रो. रुद्रकरमना करणहार पाप करमे करी सहीत
अभीग्रहीत. मी. मीथ्यादृष्टीनो धणी. कं. सावज जोगना पचत्ताण करी वेगळां
मुक्यां. से. आरंभ. परिग्रहना संग त्रीविधे अंगीकार करीने. द. ध्रव्यमात्र. भा.
भावमात्र. ना. नाममात्र. मुं. मुंड अणगारनाम. म. माहाव्रत धारी साधु अेहवुं
मनमां. स. समणे. भ. धारसे. अ. अेम मानताथकां. अ. अमे. अ अरीहंतने. भ.
भगवंतने. गं. गंधेकरी. म. फुलेकरी. दी. दर्विकरी. धु. धुपेकरी. पु. पुजा सत्का-
रेकरी. अ. दीन दीनथकी उद्यम करताथका. प. बळात्कारे अमे तिर्थकरनी स्था-
पना करसुं ते सरवे ध्रव्यळींगीनुं वचन. त. त्हेत नहीं. गो. अहो गौतम. सं. ध्र-
व्यळींगीनुं वचन भलुं पण न जाणवुं. बु. तीर्थकर छकायना हेतकारी धरम कहे
माटे. सं. संजमना जाण ते पुफादीक पुजा करे नहीं. अणुमोदे नहीं तो श्रावकने
सावजपुजा केम कहे. स. सर्वथा अवरतीने पण आदरवा जोग्य नहीं, पुजा करवा
जोग्य नहीं. क. करंम क्षय करवा काजे आठ करम क्षय करवा काजे. भा. संज-

જમરૂપ ભાવપુજાથકી કરમ ક્ષય થાય. ગો. અહો. ગૌતમ. મ. અણુત્રી, દેસત્રી. અ. સમદ્રષ્ટી, અત્રી સર્વેને. ય. માથપુજા આદરવા જોગ્ય. અ. હવે સાવજ ધ્રુવ્ય-પુંજાના ફલ દેખાડે છે. જ તેણે દીરઘદુઃખ સ્વરૂપ અગનનું બઠતું તે દુઃખેદુ નથી. અ. અનંતીવાર દુઃખ પામશે. દુ. વઢી દુરગંધ મંદે કરી સ્વરહયા. સ્વા. સ્વાર. પી. પીતોઢા સઠસ્રમ તેનો સમોહ છે. વ. ચરંબી સ્થીર તેનો સમોહ છે. ક. દુધનીપરે ડકાઢો ડકઢે તેમ દુઃખ ગાઢો. લ. દાઙ્ગરા રોગની પરે બઢવઢતા ડઢવઢાટ શબ્દ કરે. ગો. અહો ગૌતમ સાવજ ધ્રુવ્યપુજાના એહવાં ફલ પામે.

એ વીગેરે માહાનસીતસુત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં અધીકાર ઘણા છે તે ગ્રંથ વધી જવાના સબબથી આંદી સારાંસમાત્ર દાસલ કરેલ છે જેથી વધુ અધીકાર માહાનસી-તથી જોડેલા. સીવાય તેજ સુત્રના પાંચમા અધ્યયનમાં પણ તેવા અધીકાર છે તે પણ જોવા.

(સદરહુ માહાનસીતનો વિષય આ ગ્રંથ છપાવવો શરુ કર્યા દાદ શ્રી જામ-નગરના સૂઙ શ્રાવકો તરફથી લખાઈ આવ્યો. તો તેઓ સાહેબોના આગ્રહથી તેમન માનસાતર કીંચીતમાત્ર દાસલ કરવામાં આવ્યો છે.)

૬૯. પ્રવચનના પ્રતિનિકને ઢ્ઢતાં દોષ નથી કહે છે તે વિષે.

હીંસાધર્મિ કહે છે પ્રવચનના પ્રતિનિકને ઢ્ઢવો તેનો દોષ નથી, તેની સાસ નસીતચુર્ણ મધ્યે કહી છે જે, વાટમાં વાઘનો મય હતો. તીહાં આચાર્ય ઘણે પરીવારે આવ્યા. વાઘનો મય જાળીને સીધ્યોને કહ્યું. ગચ્છને રાસો. તીવારે સીધ્યે કહ્યું કેમ રાસીયે, તીવારે ગુરુ કહે પઢીલાં અવિરાધવે. પછે વિરાધવે રાસો. પછે સીધ્યે રાત્રે ત્રણ સીંહ માર્યા. સીધ્યે પ્રાયચ્છીત માર્યું. ગુરુ કહે તું સીધ્ધ છે. તને પ્રાયચ્છીત ન આવે. તે માહા ફલ ઉપાયો. એમ કહી આગલાના હડ્યાથકી દયા કાઢી. તેનો ઉત્તર. જો સીંહ માર્યે પ્રાયચ્છીત નથી, તો ગોસાલે બે સાધું માર્યા તો, એહવા અપરાધીને ઢ્ઢ્યો નહીં કેમ ? મગવંતે ઢ્ઢવાનો પણ ઉપદેશ કેમ દીધો નહીં ? અને પોતાનું વ્રત માંગીને આગલાને ડગારે તેનું પાપ નહીં તો અંબડના સાતસેં સીધ્ય તૃષા પરીસહે પરામવ્યા સુવા. તેમાં એક જણ આજ્ઞા દેત સાત સેં જીવત પણ વિત્તરાગની આજ્ઞા એમ નથી જે પોતાનાં વ્રત માંગીને આગલાને ડગારવો ઇ સુત્રાવિરુદ્ધ કહે છે મગવંતનો મારગ તો એ છે જે અંતગડસુત્રે પ્રવર્ગે શ્રી કૃષ્ણે પુછ્યું જે ગજસુકમાલ કીહાં ? ત્યારે મગવંતે કહ્યું, “ સાહ્ય અટે ” સુક્તિ

ગમનરૂપ કાર્ય અર્થ સાધ્યો. ત્યાં ખાઈના વઢક ઉપર કૃષ્ણને દ્વેષ આવ્યો ત્યારે ભગવંતે કહ્યું.

**માણં તુમ્મં કન્હા તસ્સ પુરિસસ્સ પઠભાવજહિં એવં સ્વલુ
કન્હા તેણં પુરીસેણં ગયસુકમાલસ્સ અણગારસ્સ સાહિજે દિન્ને॥**

અર્થ-સા. રસ્તે. તુ. તુમ્હે. ક. હે ! કૃષ્ણ. ત. તે. પુ. પુરુષ ઉપરે. પ. દ્વેષ કરશો તેમ દ્વેષ મ કરો. એ. એમ. સ્વ. નીચે. ક. હે ! કૃષ્ણ. તે. તે. પુ. પુરુષે. ગ. ગજસુકમાલ. અ. અણગારને. સા. સાહજ્ય. દી. દીધી.

જેમ તમે વૃદ્ધપુરુષના ઇંટવાળા ફેરા ટાળ્યા. તેમ તે પુરુષે ગજસુકમાલના ફેરા ભવટાળ્યા. ત્યારે કૃષ્ણ કહે તે પુરુષને હું કેમ જાણીશ ? તીવારે ભગવંતે કહ્યું તમને દ્વારકામાં જાતાં સાહમા દેહી ઠીયાચેવ ઠિડિધેણં કાલં કરિસહ કહેતાં ઉભોજ થયો. થીતી ભેદ કરીને. કાલ કરશે.

એમ ઇસારતમાં ઓઠસાવ્યો. જે તમને દેહી ઉભોથકો હેઠો પડીને મરશે. તીવારે તું જાણીશ. જે એ પુરુષ ગજસુકમાલને મારણહારો છે, પળ પ્રગટ નામ ભગવંતે કહ્યું નહીં. પ્રતિનીકને મારવો, હેરવો એવો કર્મ જીનમારગમાં કેમ હોવે ? તે વીચારી જોજો.

૪૦. ગુરુ માહાવ્રતી ને દેવ અવ્રતી કહે છે તે વિષે.

હિંસાધર્મિ આવસ્યક કરે ત્યાર થાપનાચાર્ય કાંઠા હાડકાના કરી ગુરુ ઠરાવી તેને સ્વામણા દેવે, પળ તે થાપનાચાર્યને પુષ્પ, પાણી, ઘુપ, દીપ કાંઈ ન કરે, તે કેમ જે ગુરુ માહાવ્રતી છે. તેને સર્વતનો સંઘટ ઘટે નહીં. પળ વિવેક વિગર ઇટ્લું ન જાણે જે ગુરુ માહાવ્રતી છે. ત્યારે દેવ સું અવ્રતી છે ? એ સર્વતનો સંગટ દેવને કેમ ઘટશે ? એમ તો વિચારો ?

૪૧. જીનપ્રતિમા જીનસરસ્વી કહે છે તે વિષે.

હિંસાધર્મિ કહે જે જીનપ્રતિમા જીનસરસ્વી છે. દેવલોક પર્વતે તે જઘન્ય ૭ હાથ ઉત્કૃષ્ટી (૫૦૦) ધનુષ્ય પ્રમાણે તે તીર્થકરના ઝંચપળ પ્રમાણ છે. પુજા કરતાં નમોથુળં પળ કરે છે, ત્યારે પુછીયે જે અવગાહનાનું તો સરીસપણું છે, પળ ગુણજો સરીસપણો કેમ નથી ? જ્ઞાન, દર્શન, વિગેરે કેમ નથી. તથા જીનવરને મુખ આગે પાંચ અભીગમ સાચવે છે. એને એ પ્રતિમાને ફુલ, પાણી, વસ્ત્ર, આભૂષણ, ઘુપ, દીપ,

ગીત, નૃત્ય, ભોગ કેમ કરાવે છે ? સંસારમાં મનુષ્યલોકો પળ જેહવો પુરુષ હોવે તેવી છબી ચીતરે છે. ને મલેચ્છલોક મંસ, મુરાના ભોગી છે, તો તેના દેવ પણ મંસ, મુરા સ્વાદેછે. માતા, બેરુ, હનુમાન, જોગણી પ્રમુખ આગળે અજા, મહીષ મારેછે. વિષ્ણુ, દેવ બ્રહ્મા, સીવ, સામ, કાર્તિક ગણેશ, સરસ્વતી, એ ઉજ્જલ દેવ છે, તો તેહની પુજામાં પાન, ફુલ, ધુપ, દીપ, હોય પણ મંસ મુરાદીક ન હોવે. જે વસ્તુનો મોખી દેવતા હોય તે વસ્તુ તેહની પ્રતીમાને પણ પુજામાં કામ આવે. તીમ જે વસ્તુ વિત્તરાગને કલ્પે તે વસ્તુ વિત્તરાગની પ્રતિમાને ચઢવતા હોય તો એમ જાણીયે જે પ્રતિમા વિત્તરાગની હોય. પણ જે જીવનની રક્ષા શ્રી વિત્તરાગ કરે, અને તે જીવના વદ્યથકી વિત્તરાગની પ્રતિમા પુજીયે એ વાત કેમ મળે. જો વિત્તરાગ ફુલ, પાણી, ધુપ, દીપ. વસ્ત્ર, ભૂષણના ભોગી હોય તો તો પુજામાં નિર્જરા હોય, કરનારો પણ સંસાર સમુદ્ર તરે, ઇટલો લાભ હોય પણ વિત્તરાગે જે વસ્તુ ત્યાગી તે જો ભોગવાડે તો તો માહા પાપ લાગેજ, પણ આમંત્રે તોપણ પાપ લાગે. ઉત્તરાધ્યયન વીસમે અનાયી મુનીને રાજાથે અજાણપણે ભોગ આમંતા. પછે સમકીત પામ્યો તીવારે(પુર્વે ભોગ આમંતા) તે અપરાધ સ્વમાવ્યો. તે ગાથા સતાવનમાં જે.

પુછીઝળં મએ તુઝં જ્ઞાણ । વિગ્ધોય જોકડં ॥

નિમંતિયાય ભોગેહિં । તં સવ્વં સિરસેહિ મે ॥

અર્થ—પુ. પુછીને. મ. મેં. તુ. તુઝને. જ્ઞા. ધર્મધ્યાનનું. વિ. વિગ્ધ ઘાત. જો જે કીધું. નિ. આમંત્રણ દીધું. ભો. ભોગ કર, હે સંજતી તું ભોગ ભોગવે ઇત્યાદીક. તં. તે સર્વે સિ. મસ્તકે કરી સ્વમાવું છઝં. મે. માહરો અપરાધ સર્વે.

તો શ્રી વિત્તરાગને (વોસરાવ્યા) ભોગ કેમ કામ આવે. તથા દેવતાની રીતે ભક્તિપુજા કરોછો તો દેવતાએ વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં છે તે તમે કેમ નથી પહેરાવતા. ઇટલું જોગીપણુ વઠી કેમ રાખી રહ્યા છો ?

વઠી જીનપ્રતિમા જીનસરીચી છે તો કેમ નથી કેતા ? જે ભરત, ઈર્વતમાં તિર્થંકર સાસ્વતા છે, તિર્થંકરનો વરહો સું કરવા કહોછો ? વઠી વઢદેવે વઢદેવ વાસુદેવે વાસુદેવ, ચક્રવર્તિએ ચક્રવર્તિ, તિર્થંકરે તિર્થંકર, એ એક ક્ષેત્રમાં બે મહા થાય નહીં એવો અનાદીકાલનો થીતીભાવ છે. અને જીનપ્રતિમા જીનસરચી તમે કહો છો, તો એક ક્ષેત્રમાં સૈકઢા ગમે પ્રતિમા મેઠી કેમ થઈ ? એ અછેહં કેમ કર્યું ? વઠી તિર્થંકર બંચિરે ત્યાંથી ફરતા પચીસ પચીસ જોયણછને માર, મરકી, સચક્ર પર-

चक्रना भय बीगेरे भगवंतना पुन्यने अतीसेकरी घणा उपद्रव नहीं. अने जीनप्र-
तिमा जीनसरखी छे तो तेमानो एक पण भय केम टळतो नथी ? माटे
भ्रमनाथे भुलोमां.

४२. हींसाधर्मि अने गोसाळामतिनो मुकाबलो.

गोसाळामतिनो मत कहे छे—सुयगडांग बीजे सुतरवंधे छटे अध्ययने कहुं.

सीउदगंसिवउ बीयकायं ॥ अहायकम्मं तह इथियार्ड ॥

एंगंततारीसिह अम्म धम्मे ॥ तवस्सिणो णाभिसमेतिपावं ॥७॥

अर्थ:—स. सचीत पाणी सेववुं (पीवुं) बी. साळ, मोधमादीकनो उपभोग
करवो. अ. आधाकरमी अहार लेवो. त. तेमज तथा. इ. स्त्री. नो प्रसंग पण करवो
ए. एकाकी विहारनेविषे उद्यमवंतने उ. इ. इणे प्रकारे आपणने परने उपकार हुइ
इम कहेछे अ. अमारा धर्मने विषे. प्रवर्तताने. त. तपस्वीने णा. पाप लागे नहीं य-
द्यपी सीतोदकादिक कांडएक कर्मबंधनो कारण छे तथापी धर्मधार शरीरने राख-
वाने अर्थ. करतां थकां एकलविहारी तपस्वीने बंधन नथी. ७

१. अद्रकुमारने गोसाळे कहुं शरीर रक्षणे धर्म अमारो छे. सीतोदग पाणी.
बीजकाय, फळ, फूल, आधाकरमी आहार, अने स्त्रीने सेवबो कारणे एटळावाना
भोगववां तेहनो दोष नहीं, ते सरधा तमारी पण छे आद्रकुमारे पाछुं कहुं तेज
सुत्रमां तेज ठेकाणे नवमी गाथामां.

सिवाय बी उदग इथियार्ड ॥ पडीसेवमाणा समणाभवन्ति ॥

जागारीणोवि समणाभवन्तु ॥ सेवन्तिउतेवि तहप्पगारं ॥९॥

अर्थ.—सि. कदाची. बी. बीज, साळ, गोधुमादीक. उ. सचीत पाणी. इ.
स्त्रीयादीक. प. एटळावानां परिभोग करताथकां. स. तपस्वी हुइ आ. तो गृहस्थ
पण देसांतरने विषे. विचारतां. स. साधु तपस्वी हुई (थाय) से. सेवे, भोगवे.
अ. ते पणे. त. तथाप्रकारे जेम जतीने एकल विहारादीक तेम गृहस्थने पण धनार्थि
मार्गे ने अवस्थाये आसावंतने कंचन पण एकाकी विहारपणुं हुइ क्षुधा तृषादीकना
कष्ट सही एणे कारणे ते पण तपस्वी गण्यो. ९.

२. भगवती सतक १५ मे गोसाळानो मत कह्यो. त्यां सीद्धा बेठांथकां.

वेसायाएणं बाल तपसीने संताप्यो किंभवं मुणी मुणी
तिउदाहु जुएसे जायरीए

तीम हींसाधरमी ते दयाधरमीने देखीने संतापे पण छे.

३. बळी गोसाळे पळनाम^१ नपउउपरीहार मनथकी जोडीने कव्हा. तेम हीं. साधरमी नवा ग्रंथ सेत्रंजा माहात्म तथा वीवेकविलास आदी सोगभे ग्रंथ जोडया छे. देहरां प्रतिमा जोडवा कराववां संघ काढवाना लाभ देखाडवा माटे.

४. बळी गोसाळामतीए इमोए.

अणति कम्मणि जाइछ वागरणाइं वागरेतीतं लाभं अलाभं
सुहंदुहं जीवीयंमरणां

तेणेकरी आणीवतमत कहाणो तीम हींसाधरमी पण लाभ, अलाभ, सुख, दुःख, जीवीत, मरण मंत्र, जंत्र, जोतीष, वैदककरी आजीवीका करे छे.

५. बळी गोसाळे बे साधु बाळया, भगवंतने तेजुलेसा मुकी पण पापथी न डर्यो. तेम हींसाधरमीये पण चउद सेंह चमालीश बोधने होम्या. बळी दमामारगी साधुने मारे तेनो पाप सवा मांखीनो बतावे छे.

६. गोसाळोने शरीरे दाधज्वर थयो तेवारे मोटी मीश्रीत पाणी छांटयो “अंबकुणग हथगए” अंबफळ हाथमां लीधां, काचा आंबाना फल खावा मांडयां ते पाप ढांकवाने.

तस्स वियणं वजस्स पछाहण छयाए इमाइं अठ चरीमाइ
पन्नवेतित चरिमे पाणे चरिभेगेय चरिमे नट्टे चरिमे अंजली क-
म्मे चरीमेपोखल सवट्टए माहामेहे चरिमे सेएण गंधहथी चरीमे
माहाशीलाए कंठए संगामे अवचण इमीसे उसण्णिणीए चउ-
विसाए तिथयकराणं चरिमे तिथयरे सीझीसई ॥

अर्थः—तेने पण मद्यपानने आछान नीमीते मद्यपानोदी पापने नीमीते इत्यर्थ. एव क्षमाण आठ चरीम प्रते परुपे. बळी ए नहीं हुवे इम करीने ते कहे छे. चरीम पान १, चरीम गान २, चरीम नाटक ३, चरीम अंजली कर्म ४, चरीम पृष्फळ संवर्तकमेध ५, चरीम सेचनक हस्ती ६, चरीम माहासीलाकंठकनामासंग्राम ७, अ-

हंनामहुचपुनः एहीज अवसर्पिणीने विषे चोवीश तीर्थकरमाही चर्म तीर्थकर हुं सीक्षीस, जावत अंत करीश. तीहां पानकादीक चारने पोतानी अपेक्षाये चरमपणो एहवो पोताना निर्वाण गमने करी वळी अणकस्वाथकी ए जीन निर्वाणकाले जीनने अवस्ये हुवे एहने विषे दोष नहीं. तथा नहीं एहने दाहोपसमने काजे सेवुंछुं. एहने प्रकाशवानेअर्थे तथा अवध ढांकवाने अर्थे हुवे. इम कहुं. तेम हींसाधरमी पण पोते आचार कुसीळ सेवीने शास्त्रना पाठ जोडीने नवा देखावे छे.

७. गोसाळे पोतानो नाम तीर्थकर धराव्यो जे त्रेवीस पुर्वळा अने चोवीसमो हुं, तीम हींसाधरमी पण कहे माहावीरयकी अमे आटलीमे पाटे “ गोयम सोहम ” जेबुने पाटे अमे एम कहेछे.

८. गोसाळे मरणांतवेळा कहुं, माहारो महोच्छव सीवका (पालखा) करी घणा आडंबरथी काढजो चोवीसमा जीन मुक्ति गया एम कहेजो. तीम हींसाधरमी पण कही कहीने मांडवी करावे, जय जय नंदा, जय जय भदा कहावे. मुवाकेडे देरडी, पगळां करावे छे.

९. “ अंतीमराइयं सीपरिणममाणांसि पडीलद्ध समत्तं ” कहेतां: पछी गोसाळे सातमी रात्रीने परीणमतांथकां, नीवर्ततांथकांने बीषे पाम्यो समकित तीहां कहुं हा ! हा ! हुं तो गोसाळो ? (मंखलीपुत्र) समणघाती. अरीहंतनो अवनीत पोताना शीष्य, श्रावकने तेडीने कहुं जे डावे पगे जेवडी (दोरडी) बांधी सावरथी नगरीमां—राजपंथ चौवटा. सेरी, सर्व ठामे ताणी घसजो, मुखमांथुंकजो ने कहेजो जे गोसाळो मंखलीपुत्र श्रमणघातक, महा पापी. पाखंडी, छदमस्तथको मुवो. इम न करो तो तमने मारा सम छे, एम कहेतो काळगयो. पछे सीष्य, श्रावक लोकमां लाजतांथकां उपाश्रयना कमाड दइ सावरथी नगरी चीतरी थापना नीखेपो मांडी हळवे हळवे बोलता राहुं डावे पगे बांधी ताणी कीधो. घस्यो, एम करीने सम मुकयो. एण सावरथी नगरी सावरथी चीतरी थापना करी ए बरोबर जाणी. तेम हींसाधरमी पण थापना जीन जेवी मानेछे.

१०. उपासगदशा छटे अध्ययने कुंडकोलीया श्रावकने गोसाळामती देवताये वल्लो “ उठाणकर्म ” (अणउद्यमे आण करवे) बळवीर्यनो कीधो कांइ नथी थातो थानार होय ते याय. तीम हींसाधरमी पण कहेछे, जो क्रीया कर्ये मुक्ति नथी मळती. भवस्थीति पाकसे तयारे उद्यमबिना मुक्ति मळसे.

૧૧. ૧૫ મે સતકે ગોસાઝાનો મોટો શ્રાવક આયંપુલનામે રાત્રે ચીતવે છે, જે માહારો ધર્માચાર્ય ગોસાઝો મંચલોપુત્ર સર્વ જ્ઞાની, સર્વ દર્શની, સર્વ પદાર્થના દેખણહાર “ તીય પહુપ્પ નમણાગય સવ્વનુ સવ્વદાસિ ” તેહને કાલે વાંદસું અને મસ્ત પુછ્યુ. એ મુરખે અજીનને જીન કરા માન્યો; તેમ હીંસાધરમી પણ જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર, અતીશય વાળીવીના પ્રતિમા અજીનને જીન કરી માને છે. એ આદી ઘળાં પાઠ જોતાં હીંસાધરમી ગોસાઝાના કેડાયતહીજ જાણવા. ગોસાઝાને મતે થાપના માને છે.

૪૨. મુહપતિ સદાકાઠ રાખવા વિષે.

ઘઠી હીંસાધર્મિ દયાધર્મિને કહેછે જે તુમે મુહપતિ સદાકાઠ કેમ રાખો છો ? ગૌતમ સ્વામીયે તો વિજય રાજાની રાણી (ગારાણી) તેને મૃગાલોઢીયો મોટો પુત્ર છે. સેઘ ચાર પુત્ર માહા સુંદરાકાર છે. ને મૃગાલોઢીયો માહા દુર્ગંધ છે. ભોંયરામાંહે રાખે છે. રાણી વેસ પાલેટી, ગાઢલીમાં આહાર ભરી તેહને દેવા જાય છે તે દેખવા માટે ગૌતમસ્વામી ગયા. રાણીએ વાંધા. પુછ્યું જે કેમ પધાર્યા છો ? ગૌતમ કહે તમારો પુત્ર જોવા. ત્યારે રાણીએ ચાર પુત્ર સીંળગાર્યા. ગૌતમને પગે લગાડયા. ગૌતમ કહે ભોંયરામાં રાખ્યો છે તે દેખવો છે રાણીયે વસ્ત્ર પાટલ્યાં ભોંયરાને દ્વારે ગડ. તીહાં મહા દુર્ગંધ જાણી રાણીએ ગૌતમને કહ્યું, સ્વામી દુર્ગંધ ઘળી છે તે માટે મુઘ બાંધો. તીવારે રાણીનું કહેણ રાખવા માટે “ મુહપોતીથાયે મુહ બંધે ” કહ્યું. પણ ગૌતમસ્વામી તમારીપરે સદા મુહપતિ દેતા નહીં. તે ઉત્તરઃ જો ગૌતમસ્વામીયે ભોંયરા આગઠ રાણીના કઢ્ઢાથી મોઢે મુહપતિ બાંધી માનોછો, તો રાણીથકીવાત કરી ચાર કુંવર તો દેખવા નથી આવ્યો. તારો પુત્ર ભોંયરામાં રાખે છે તે દેખવા માટે આવ્યોહું. ઘટલી વાત હું ઉઘાડે મોઢે કરી ? મુહપતિ હતી કે નહીં ? તમારે લેખે તો ઉઘાડે મોઢે બોલ્યા ઠર્યા. મુહપતિ તે મુંયરા આગઠ દીધી તે પહેલાં મોઢે હાથ પણ દીધો નથી કહ્યો. ત્યારે ઉઘાડે મોઢે ગૌતમ સ્વામી બોલ્યા કે કીમ કીધો તે કહો ? દેવાણુપીયા ! સાધુનો વેષજ રજોહરણોને મુહપતિ છે, જીમ બ્રાહ્મણને જનોઈ હોવે તે રીતે મુહપતિ તો ગૌતમને છેજ. પણ ભોંયરાને દ્વારે દુર્ગંધ જાણીને રાણીના કહીણ રાખવા માટે નાકે દુર્ગંધ ન આવે તેમ કર્યું. એ તો સમતાભાવી માહા-પુરુષ છે, પણ ઘેટલો ભક્તિવંતનો વચન રાખ્યો. જીમ રીઝવદેવસ્વામી કોચ કરતાં ઇંદ્રના કઢ્ઢાથી સીંચા રાચી તીમ. પણ ગૌતમ ઉઘાડે મોઢે બોલેજ કેમ ?

बळी कोइ कहे बराळ वायु निकळे तेणे वायुकाइया जीव मरे तहनी जतनाने काजे मुहपति साधु देवे छे तो वायुबराळ नाकेथी नथी नीकळतो ? नाकनो वायु केम नथी रोकता ? ते उत्तर. जेटलो रोकाय तेटलो रोकीये छीये. सुत्रमां मुहपति कही छे पण नकपति नथी कही. तीवारे हींसा धरमी कहे नाक पण मुखमर्यादामांही छे, तो पुर्णचंद्रमा सरखो मुख कह्यो तीवारे नाक भेलो आव्यो के नहीं ? तेवारे कहीये जे पुर्णचंद्रमुख गणीये तीवारे नेत्र पण मुखमर्यादामां आव्या ते पण ढांकवा. पण सुत्रमां मुहपति कहीछे ते मुख ढांकवा माटेज कही छे ते जाणजो.

४४. देवता प्रतीमा पुजे ते लोकीकखाते ते विषे.

सोहम्म कप्पवासी देवो ॥ सकस्सउमरीस्सेणं ॥ सामाणिम संगमउ ॥ बेइ सुरिंदपडीनिविठो ॥१॥ तिद्धोकं असम थंति ॥ पेहय तस्स चालणं कारु ॥ अवज पासह हमं ॥ ममशरगं मठ जोगंच ॥२॥

ए बे गाथा आवसकनी निर्युक्तिनी छे. सक्कंद्रनो सामानीक संगामो देवता अभव्य मीथ्यादृष्टी विमाननो धणी तेणे प्रतिमा पुजी कही. जो समकितखाते प्रतिमानुं पुजवुं होय तो मीथ्याती अभव्य कीम पुजे ? नमोशुणं कीम कहे ? अभव्यबेहु पुजे तेणे प्रतिमा संसारहेते. नतु मोक्ष.

४५. श्रावक सुत्र न वांचे कहेछे ते विषे.

केटलाएक हींसाधरमी कहेछे जे, श्रावकने सुत्र वांचवा नहीं, ते उपर सुत्रना नामनी खोटी साक्षीओ देखाडे छे. तेहनों उत्तर. तुंगीयाना श्रावकने आळावे “लदटा” कहा. पण “लदसुत्रा” नथी कहा. तेहना उत्तर. ज्ञाता अध्ययन पेहले तथा भगवती सतक अगीयारमे उदेसे अगीयारमे स्वप्नपाठकने “सुतथ विसारए” कहा. ने “स्वप्नशास्त्रना लदटा” पण कहा. माटे सुत्रनो नीखेद नथी कह्यो. तीम श्रावकने पण समवायंग तथा नंदीसुत्रमां, उपासगनी हुंडीमां “सूयपरीगाहा” कहा. ने तुंगीया अधीकारे “लदटा” कहा. स्वप्नपाठकने न्याये तथा श्रावकने पण “आगमे तीवीहे पन्नंते. तंजहा सुतागमे. अथागमे, तदुभयागमे” छे के नथी ते कही ?

તથા શ્રી પ્રસ્નવ્યાકરણના બીજા સંવરદ્વારના પાઠ દેખાડે છે. “ જે દેવીંદ નરીંદ ભાસીયથં માહારીસીણં સમયપ્પાદિનં ” જે સત્યવચન ભગવતે દેવ-તાને, મનુષ્યને અર્થરૂપે દીધું છે ને મોટારૂપી સાધુને સુત્રરૂપે દીધું એ-વો પક્ષ તાળીને અર્થ કરે છે પણ એ તો સહીજ પાઠ છે. इहां थाप उथाप मथी. उवाइमां श्री माहावीरे उपदेश दीधो अर्थ मागधीभाषाये सुत्ररूपे दीधुं तीहां देवींद्र ने नरींद्र पण हता ने रूषी, मुनी, जती, पण हता सर्वने सुत्रार्थरूपे दीधुं देवींद्रने, मनुष्यने, माहारूषीने जुदुं कहुं नथी. तथा देवींद्र नरींद्रने अर्थरूपे कहुं. वळी उत्तराध्ययन तेरमे बारमी काव्ये कहुं. महथ रुवा वयण प्पझवा गाहाणु गेया नरसघमझे ” इहां मनुष्यने सुत्ररूपे दीधुं अने मोटारूषीने सुत्रपणे दीधुं ते पण सामान्य वचन છે. ગણધર માહારૂષીને અર્થરૂપે દીધું કહ્યું. “ અથં ભાસદ્ અરહાપ ” અનુજોગદ્વારે સાચ તથા કોઈ હટ વાદી સુત્રાક્ષર પ્રમાણેજ અર્થ માને તેહને એમ કહીયે. एहीज सत्यने अधीकारे प्रस्नव्याकरणे सत्य वरणव्यो तीहां एम कहुं ” મણય ગણાણં ચંચદળીજં અમરગણાણંચ અચળીજં અસુરગણાણંચ પુય-ળીજં ” એ પાઠનો હટ તાણે તેહને લેખે એ સત્યવચન મનુષ્યગણને વંદનીક પણ દે-વતા અસુરને વંદનીક નહીં. અને દેવતાના ગણને અર્ચનીક પણ મનુષ્યને અસુરને અર્ચનીક નહીં. અસુરને પુત્રનીક પણ મનુષ્ય, દેવતાને પુત્રનીક નહીં. એતો સહીજ વચન છે, તમે દેવતા, મનુષ્યને અર્થરૂપે ને સાધુને સુત્રરૂપે સત્ય દીધું એ સહીજ વચન છે. એ શબ્દ ઉપર હટ ન કરવો. તથા શ્રાવક સીદ્ધાંત વાંચતાં અનંત સંસારી થાય એ પાઠ કયા સુત્રનો છે ? દેસવ્રતી શ્રાવક નિર્મલ વાર વ્રતધારી, પ્રતિજ્ઞાધારી, બ્રહ્મ-ચારી અનેક ગુણ મંડાર “ ધમ્મપિયાધમ્માણુ ” આદી વિરદનો ઘણો સુત્ર વાંચતાં અનંત સંસારી થાય તો અવ્રતી દેવતાઈ ” ધમ્મપિથં સથં પોથરણં વાપ્પ ” કહ્યું, એ દેવતા અનંત સંસારી કેમ ન થાય ? તેથી એ “ ધમ્મપિસથે ” તે લોકીક કે લોકોત્તર તે કહો. જો લોકોત્તર છે તો દેવતા વાંચે ને શ્રાવક અનંત સંસારી થાય એ સ્વો અન્યાય ? અને લોકીક છે તો જીનપુજાની વીધી કીહાંથી ? તે કહો. લોકીકદેવની પુજાવીધી લોકોત્તરશાસ્ત્રમાં હોય એહના યથાર્થ ઉત્તર કહો.

નિગ્રથના પ્રવચન તે સીદ્ધાંતહીજ કહીએ. ઉપવાઈ સાધુના વરવ કહ્યો તીહાં “ એણમેવ નિગાંથે પાવયણં પુરુકાઝ વિહરંતી ” એમ કહ્યો તથા ભગવતીમધ્યે જમાલીની માતા કહ્યો “ એણમેવ નિગાંથે પાવયણં સચં અણુત્તરં ” કહ્યો તથા આવસકમધ્યે “ એણમેવ નિગાંથે પાવયણં સચ્ચં અણુત્તરં ” કહ્યો એ ત્રણ સાચું.

सीद्धांतने प्रवचन कक्षां. तथा उत्तराध्ययने एकवीसमे पालक श्रावकने निग्रंथना प्रवचनमां कोवीद जाण कक्षो निग्रंथना प्रवचन ते सीद्धांतहीज छे अनेकं कांड नथी. तथा ज्ञाता बारमे अध्ययने सुबुधी प्रधाने जीतशत्रु राजाने “ संताणं तहीयाणं तच्चाणं सञ्जुयाणं ” जीनप्रणीत सीद्धांत कक्षो ए वीरद सीद्धांतनाज छे. तथा राजे मतिये संजम लीधो तीहां सीळवंता बहु सुया कही ते संजम तो ततकाळ लीधो छे घरमां तो सुत्र भण्णानी तमे ना कहोछो तो ए बहुसुया कीबारे थइ ?

वळी कोइ कहे श्रावक सुत्र भणे ते आवसक सुत्र आश्री भणवो कक्षो छे तेहने एम कहीए जे आवसक उपर सुत्र भणवानी ना कही ते देखाडो. तथा आवसकमध्ये श्रावक “ दृतागमे अथागमे ” कहे छे ते सुत्र भण्णायीना सुं अतीचार आलोवे छे ? गाम नास्ती कु तो सीम तथा आवश्यक तो अनुजोगद्वारे “ अतो अहोनिसेस ” अकाल वेळामां ने असझाइना दीवसमां पण करवो कक्षो एहने तो “ अकालेकउ सझायं प्रमुख अतीचार नथी लागता ने जेहने अकाल असझाइ लागे छे ते सुत्र भणवा तमे निखेधोछो त्यारे “ अकालेकउ सझाओ ” प्रमुख चार अतीचार लागता केम कक्षा ? ते कक्षो. तथा उववाइ प्रध्ये कोणीक राजा सुभद्रा प्रमुख राणी अनेरा पण लोके ज्ञातामध्ये मेघकुमार भगवती मध्ये खंधक सन्यासी, जमाली प्रमुख रायपसेणीमध्ये रायप्रदेसी, चीत्तसारथी उपासगमध्ये आनंदादीक श्रावक उपदेशने अंते कक्षो जे “ सद्वहामाणिं भंते निगंथे पावयणे पतियामीणं रोएमीणं भंते निगंथे पावयणं ” जो प्रवचन सीद्धांत सांभळ्यां नही तो संभळाय्यां नही तो सर्दहा प्रतिरोच्या सुं ? ए लेखे देवींद्र नरींद्रने प्रवचनरूपे सत्य दीधुं छे छे के नही ? नर, सुरने अर्थ रूपेज दीधुं ए हठ न करवो. वळी भगवती सतक नवमे उदेसे बत्रीशमे असोचाकेवळीने अधीकारे एम कक्षो छे जे.

असोचाणंभंते केवलीसवा १ केवलीसावगसवा २ केवलीसा-
वीयाएवा ३ केवलीउवासगसवा ४ केवलीउवासीयासवा ५ तपखीय
सवा ६ तपखीयसावगासवा ७ तपखीयउवासगसवा ८ तपखीय
सावीयाएवा ९ तपखीयउवासियाएवा १०

अर्थ:—अ. अणसांभळीने धर्मफलनुं फल वचन पुर्वकृत धर्मनी रागथी भगवंत केवळी जनि भगवंतनो ? केवळीजीने पुछया तेणे केवळीनुं वचन सांभळ्युं

ते केवळी श्रावक कहीए २ केवळीनी श्रावकी तेहनो ३ केवळीनी उपासनाना करनार तेहनो ४. केवळीनी उपासनानी करनारी तेहनो ५ केवळी पाक्षीक श्रावक ते स्वयंबुध कहीए तेहनो ६ ते स्वयंबुधीनो श्रावक तेहनो ७ ते स्वयंबुधीनी शेवा करतयेके ८ ते स्वयंबुधीनी श्रावकी तेहनो ९ ते स्वयंबुधीनी शेवा करती यकी स्वयंबुधे अन्यने कहीतां सांभळ्युं ते पुरवे १०

ए दसने समीपे केवळी परूप्यो धर्म सांभळी कोइ केवळज्ञान पामे ते सोचाकेवळी कहीये. ए दसने समीपे केवळी परूप्यो धर्म सांभळ्या बीना केवळज्ञान पामे ते असोचा केवळी कहीए. ए लेखे केवळी परूप्या. धर्मना कहीणहार ए दसे जाणवा केवळी “ पञ्चतंधम्मं ” ते सीद्धांत के कांइ बीजुं होस्ये ? एटली सुत्रसाखे नर, सुर, मुनी, रुषी सर्व सुत्र, अर्थ भणे तेहने कांइ ना नथी कहुं. वळी कोइ नसीयनी साख कहे जे “ भिक्षु अणउथी याणवा गारथीयाणवा वाएइबायं तंवासाइजइ ” तेहने कहेवो जे ए पाठमां समुचे वांचणी नीखेधीछे. सुत्र भणाववुंज नथी नीखेध्युं ते अन्यतिथिने अन्यतिथिना ग्रहस्थ निखेध्या छे समणोपासक नथी निखेध्या. उपासगमां भगवंतने वांदबा जातां आणंदने गाहावइ कह्यो. ने व्रत छेइने घरे पाछां वळता “ आणंदे समणोवासए ” कह्यो. तीम नसीतमध्ये समणोपासक (श्रावक) ने वंचाववो बरज्यो नथी. तथा समवायंगमध्ये चोत्रीश अतिशयमां कहुं. “ भएवंचणं अधमागही भासाये धम्मपरीकहेइ ” त्यां देवता, मनुष्य, रुषीने जुदोजुदो भांखव नथी कहुं, एम घणी युक्तीओ छे.

४६. देव, गुरु, धर्म. ए त्रण सत्त्वनी ओळखाण विषे चोपाइ.

परम पुरुष परमेश्वर देव ॥ तेहतणी नीत कीजे सेव ॥ भवदुःख भंजन श्री अरीहंत ॥ राग द्वेषनो कीधो अंत ॥ १ ॥ चोत्रीस अतीशे सोभीत काय ॥ त्रीभोतन जगनायक जीनराय ॥ पांत्रीस वाणी वचन रसाळ ॥ सीवसुख कारण दीन दयाळ ॥ २ ॥ सुरीनर कीनर वंदीत पाय ॥ जय जगदीश्वर त्रीभोवनराय ॥ सीद्धपुरुष अवीचळ सुख घणी ॥ सेवकरो भवीयण ते तणी ॥ ३ ॥ अष्ट करम दळ कीधां चुर ॥ चीदानद सुख लीये भरपुर ॥ अनंत ज्ञान दर्शन आधार ॥ इंद्दी देह रहीत निराकार ॥ ४ ॥ तेहने जन्म जरा नहीं रोग ॥ नहीं तस दारा नहीं तस भोग ॥ नहीं तस मोह नहीं तस मान ॥ नहीं तस माया नहीं अज्ञान ॥ ५ ॥ नहीं तस बेरी नहीं तस मीत्र ॥ ज्ञान सरूप जगनाथ पबित्र ॥ ते प्रभु नहीं सरजे

संहरे ॥ राग द्वेष ते चीत नवी धरे ॥ ६ ॥ ते प्रभु नवी पामे अवतार ॥ आद्य
अंत नहीं तेनो पार ॥ ते प्रभु लीळा चीत नवी धरे ॥ ते प्रभु हांस क्रीडा नवी
करे ॥ ७ ॥ ते प्रभु नवी नाचे नवी गाय ॥ ते प्रभु भोजन कांड न खाय ॥ ते
प्रभु पुष्प पुजा सुं करे ॥ ते प्रभु चक्र, गदा नवी धरे ॥ ८ ॥ ते प्रभु त्रिशुळ
धरे नहीं पाण ॥ साचा जगदीश्वर ते जाण ॥ वेद पुराण सीद्धांत विचार ॥ एवा
जगदीश्वर नहीं संसार ॥ ९ ॥ ए जगदीश्वर माने जेह ॥ निराबाध सुख पामे
तेह ॥ एह तजी बीजो कोण ध्याय ॥ अमरत छांडी विष कोण खाय ॥ १० ॥
रतनचींतामणी नाखी करी ॥ कोण ग्रहे कर काच ठीकरी ॥ पोळी मुठी दीसे
असार ॥ पथ्थर वादे नहीं भव पार ॥ ११ ॥ अथवा मोहग्रंथीळ नवी लहे ॥
देखी पथ्थर सोवन कहे ॥ नेत्र रोग पीडीत होय जेह ॥ पीत स्वेत नर भांखि
तेह ॥ १२ ॥ सतगुरु मळे जो पुन्य संजोग ॥ तो मिथ्यामत जाये रोग ॥ सतगुरु
तारे ने पोते तरे ॥ उपकार नावतणी परे करे ॥ १३ ॥ क्रोध, मान, माया, परी-
हरे ॥ त्रस, यावरनी रक्षा करे ॥ सत्यवचन मुखथी ओचरे ॥ कुढ कपट ते चीत
नवी धरे ॥ १४ ॥ अणदीर्घुं ते गुरु नवी ग्रहे ॥ दयाधरम भवीयणने कहे ॥ ना-
रीतणी संगत परीहरे ॥ ब्रह्मचर्य चोखुं आदरे ॥ १५ ॥ नव विध वाढ विमुद्द
व्रत धरे ॥ ए गुरु तारे ने पोते तरे ॥ काम भोग लाळच परीहरे ॥ सीळां गरय
गुण ते आदरे ॥ १६ ॥ ब्रह्मचर्य पाखे जो गुरु होय ॥ तो गुरु थाये जग सह
कोय ॥ ग्रहस्थ गुरु ग्रहीने सुं करे ॥ लोहसंग पथ्थर केम तरे ॥ १७ ॥ तारे श्री
गुरु माहाव्रत धार ॥ पंडीत जन एम करे विचार ॥ कनक रजत धन ममता तजे ॥
लोभ छांडीने सीद्धने भजे ॥ १८ ॥ ऐणीपरे पंच माहाव्रत धरे ॥ चार कखाय
मुनीवर परीहरे ॥ सास्त्रतणो नीत्य दीये उपदेश ॥ सतगुरु टाके सकळ क्लेश
॥ १९ ॥ राग द्वेषमोहटाळी करी ॥ एवा मुनीवर लहे सीबपुरी ॥ तरवा जो
बंछो संसार ॥ तो आराधो गुरु व्रतधार ॥ २० ॥ दयाधर्म उपदेसे सार ॥
जीव सहने करे उपकार ॥ दयाधर्मजग मोटो सही ॥ जेथी दुःख कोइ पामे नहीं
॥ २१ ॥ कैजन दया दया मुख भणे ॥ धर्म कार्य त्रस थावर हणे ॥ बोळे साधु
षण नवी करे ॥ कहो ते भवसागर केम तरे ॥ २२ ॥ दया बीना जो थाये धरम ॥
तो हींसाये नवी लागे करम ॥ जो तपस्या घेर बेठां थाय ॥ तो घर छोडी वन
कोण जाय ॥ २३ ॥ शास्त्रतणो ते अनुवय सही ॥ दया बीना धर्म थाये नहीं ॥
ज्यां हींसा त्यां पातीक होय ॥ पंडीत शास्त्र विचारी जोय ॥ २४ ॥ प्रथवी, पाणी,

अग्नी, वाय ॥ वनस्पति छठी तसकाय ॥ बे, त्री, चोरंद्री, पंचेद्री, सार ॥ त्रस
थावर आगम विचार ॥ २५ ॥ जैन, शीव पण एह, जीव कहे ॥ एहने राख्ये
शीवसुख लहे ॥ एह वचन नबी माने जेह ॥ भव बंधन नबी छुटे तेह ॥ २६ ॥
हरी, हर, ब्रह्मा बुध, जीनराय ॥ तेहतणा जे शेवे पाय ॥ ते पण धर्म करे तो तरे
॥ पाप करे तो भवमां फरे ॥ २७ ॥ देव नीरंजन गुरु व्रतधार ॥ धरम दयामय
शीव सुखकार ॥ ए त्रण तत्व समकित कहेवाय ॥ ऐह आराध्ये शीवसुख थाय
॥ २८ ॥ भवीयण पामी मनुष्य अवतार ॥ ए समकित आराधो सार ॥ रूपी ला-
लतणे पसाय ॥ राम मुनी एम कहे सझाय ॥ २९ ॥

प्रतीमा पुजवा विषे.

मनहर छंद.

लाकडांनी असीछेइ, सुरो सेनामांही जइ,
कहो एते शुरो शेना, केटली सहारशे;
चीतारे चीतरी सर्स, पुतळीओ सदनमां,
कहो एते सुंदरी, अथे कशे सारशे;
कंदोइनी क्रांरीगरी, खांडनी बनावी गाढी,
कहो एते बोज पंथ, केटलो बीदारशे;
तेम करी पाशाणनी, प्रतिमाने पुजे जन,
अम्रचंद कहे एतो, केम करी तारशे.
मांदाने मोकल्यो बळी, सेना मांही सज करी,
कहो एतो मांदो, अरी मारशे के मरशे,
सीलतणुं नाव करी, तरवाने बेडोनर;
कहो एते नाव, एने तारशे के तरशे,
चोरतणो संग करी, धर्म हरवाने चाल्यो.
कहो एने धर्मए, हरावशे के हरशे.

इंद्रवीजय छंद.

सीरजटा धरवे सूख थायज तो बढ ब्रह्म जटाज धरेछे,
 वानी भुंझ्याथी मळे कदी मोक्षज तो खरा कामज एज करे छे;
 सिर मुंडयाथकी सांती मळे कदी गाढरडां सिर मुंडी फरेछे,
 डाढी धरे दुःख दुर रहे कदी डाढी सही बकरांज मरेछे.
 ठंडक ताप स्वमेथी मटे अध तोतरु ठंडक ताप सहेछे,
 अंबुज स्नान थकी अध जायज तो मछ अंबुज मांहीज रहेछे;
 जागण नीशी कर्याथी मळे शीव तो धुड उंघज त्याग करेछे,
 आसना सर उंघेथी मळे शीव तो बढ बांदरी एम करेछे.
 तीळक ताणे त्रिविधी टळे कदी तोज मुनीवृत केम धरेछे,
 आंग मांही बळवाथी दहे अध तो तन पतंग त्याग करेछे;
 सारुं थसे जन जेनीज कामज जे सत नीमीत चाह चहेछे,
 अमरचंद कहे नकी एकज दया थकी अध दूर रहेछे.
 बहु बन्या एक अवनीमां तेने पंथ प्रगटा नवीन हजारो.
 कैक तो स्वादर्थि धर्म ग्रहे अने सिरापुरीथी कहे पंथ सारो;
 ताल कुटी दीन रात गुमावे ने खावा पीवा थकी लागेज प्यारो,
 साचुं कहे सूर इंद्रू सूनोजन म्हेरबिना उगरवानो न आरो.

निति वचन लीख्यते.

- १ कृपणने दान देवुं दूकर.
- २ कायरने व्रत पचखाण पाळवां दूकर.
- ३ मोटाने क्षमा करवी दुकर.
- ४ योवन अवस्थामां शियळ पाळवुं दूकर,
- ५ आठ कर्ममां मोहनी कर्म जीतवुं दूकर.
- ६ पांच इंद्रिमां जीभ्या इंद्रि जीतवी दुकर.
- ७ चार कषायमां लोभ कषाय जीतवो दुकर.
- ८ षण योगमां मनयोगे जीतवो दुकर.

- १ श्री बितरागनी बाणी सांभळतां पाप नासे.
- २ क्षमा करतां कलेश नासे.
- ३ धर्मनो विचार उद्यम करतां दाळीद्र नासे.
- ४ जागतो रहे तो चोर नासे.

- १ समकीतनो भाजन जीव.
- २ जीबनो भाजन शरीर.
- ३ शरीरनो भाजन लोक.
- ४ लोकनो भाजन अलोक.
- ५ अलोकनो भाजन केवल ज्ञान.

- १ धर्मनुं जाणपणुं होय तो दया पाळे.
- २ ज्ञाननुं बळ होय तो थोडुं बोलें.
- ३ बुद्धीबंत होय तो सभा जीते.
- ४ साधुनी संगत होय तो संतोष पामे.
- ५ बैराग होयतो इंद्री दमे.
- ६ सूत्रसिद्धांत सांभळ्यां होयतो धिरजपणुं पामे.
- ७ द्राणी जीवनी हिंसा न करे तो निर्भयपणुं पामे.
- ८ मोह मच्छर छाडे तो देवनी पदवी पामे.
- ९ चार तिर्थने साता उपजावे तो साता पामे.
- १० न्याय मार्गे चाळे तो शोभा पामे.
- ११ दया शीयळ पाळे तो मोक्षना अनंता सुखने पामे.

- १ कलेश घटाढयो घटे ने वधायो वधे.
- २ हाश्य घटाढी घटे ने वधारी वधे.
- ३ आहार घटाढयो घटे ने वधायो वधे.
- ४ मैथुन घटाढयुं घटे ने वधायुं वधे.
- ५ खाज घटाढी घटे ने वधारी वधे.
- ६ शोक घटाढयो घटे ने वधायो वधे.

- ७ चिंता घटाही घटे ने वधारी वधे.
 ८ भय घटाहयो घटे ने वधार्यो वधे.
 ९ नौद्रा घटाही घटे ने वधारी वधे.
 १० ऋणा घटाही घटे ने वधारी वधे.

- १ दया पाळे तो दानेश्वरी.
 २ धर्म विचार जाणे तो ज्ञानी.
 ३ पापथी बीए तो पंडित.
 ४ कुळमां खापण न लगाडे तो चतुर.
 ५ पांच इंद्री दमे तो सुरो.
 ६ सत्य वचन बोळे तो सिंह समान.
 ७ धर्म वधारे तो धनेश्वरी.
 ८ निर्धन शुं नेह करे तो अजर अमर.

अथ मिथ्यातको वर्णन.

मनहर छंद.

मिथ्याति कुमति कोस, हींसातणी अती होंस;
 अदत्त मैथुन मोष, दोष भरपुरजी;
 मद मगरुर अंध, करे पापका प्रबंध;
 जुठ वचाहीको धंध, करवेमां सुरजी;
 व्रत पचस्वाण हीण, विषय प्रमाद लीन;
 नाचत खुंदत कर्म, करत करुरजी;
 हींसामें धरम बाल, करत अधम खयाल;
 खोडीदास कहत, मिथ्याति ऐसा भुरजी. १
 झुक्यो राग द्वेष मुंड, गहत धरम रुंद;
 पापमें अरुंद अहो—निश जिव घातकी;
 घुप, दीप, पुष्प, फळ, जळमें कीळोल भये;
 गावत धवल ते, मिथ्याति महा पातकी;

पुजे पथरका देव, करे कुगुकी सेव;
 हींसामे धरम गम, नाहीं दीन रातकी,
 मोहमें छकेल छेल, करत मंडप खेल;
 खोदीदास मेल भेल, सोबत मिथ्यातकी. २

समकितसार भाग २ जो.

“ श्रीजैनधर्मजयति ”

मंगळाचरण.

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्.

श्रोआदी जिन गुणनीधि थिरता तीर्थादि धुरेकता,
इत्यादी वृद्धमान नाण विमळा क्षांती धर्मो वाग्रता;
दाता सांत सुधाज सूमतिकळा त्रीरत्न बंदु मुदा,
भक्तीभाव जनो सदा चितरमे वीघ्नो न आवे कदा.

१

मनहर छंद

जयजय जगपति समरुं हुं अंतरथी अकळ अगमगति नथी जन'मरना,
सकळ करमवार परिव्रह्म निराकार चिदानंद परावार भव भय हरना;
लोकालोक चरी सब अजाण न रहे कब द्वी गुणकी'एह ढब लय गत चरना',
एसाहे अगमनाथ त्रिहु तन'विरलात जीह वासे तुज ख्यात करीलीयुं चरना.

२

दुमीला छंद.

चरणांबुज'आपतणे नीज शेवक नामि सदा शिश काज सरे,
तुम नाम तणी गुण कीर्ति तणी शुद्ध बोध तणी चित आश धरे;
समकीत तणो गुण सार चही'भुज भाग धुणे जडताज हरे,
धन रे धन रे त्रिहुलोक धणी तुज ज्ञान सुणी हठवादि डरे.
जीनकार'कही खट काय हणे न गणे परपीर भवो रटवा,
जिव घात करी प्रतिमाकु धरी परपंच वरी धनने झटवा;

३

१ जनम. २ ज्ञान, दरसन. ३ क्षय थयो गतीमां चालवानो. ४ त्रण शरीर. ५ क-
मळ. ६ लह. ७ आज्ञा.

गुणहीण समोः^१ भरपुर तमो^२ नहि खंति^३ स्वभाव तपाः कट्वा,
त्रस थावर देख न मेर धरे मुसको^४ पर जुं^५ मिनकी लट्वा^६.

मतगयंद छंद.

श्वानपरे मुखसुं प्रतिमा मति ग्रंथ भसि भसि मुग्ध फसावे,
देव कुगरुकि भक्ति तणांफळ मोक्षरु लक्षमि भोग वसावे;
संव्रति^७ नाम लजावत पारधी दुरती पुजन पाष रचावे,
तप्त सभावि भया मृग शेवक दौरही दौरत मांहि धसावे.

५

मनहर छंद.

समकीत सल्योद्वार रच्यो ए प्रपंचगार हिंसातणी एही लार परीक्षाव्यो आपकुं,
ठामठाम निंदायुक्त शब्द धरी बुधलुप्त^८ मानत हे अहं मुक्त तेतो महापातकुं;
एसो नाही ज्ञानभेद जेथी लहे सबखेद आणादया तणो छेद कीयो मीथ्या दातकुं,
बीज सुणो मेरी लया^९ चाहो जो आणाने दया परीक्षो सल्योद्वार पंथ महाघातकुं. ६

दयाधर्म स्थापनार विषे,

मनहर छंद.

वित्या जेने रागद्वेष मोह नै अंतरे लेश केवळ नाणने दर्स लेइ वदे ज्ञानकुं,
स्याद वाद निरापक्ष संग्रही आतम लक्ष खटकाय जंतरक्ष दीए अभेदानकुं;^{१०}
आप दया करी पर दयासें उमंग धरी निरवद्य वदेचरी सुख सब जानकुं,^{११}
एसा ए अगमनाथ आणाकुही दया साथ रुदे धरो एही बात हणो मत प्राणकुं. ७

दयाधर्मीओने सुचना.

मनहर छंद.

खटकाय जंतको उगारनार भविबंधु वांचि समकितसार दया करो सबकी,
दया सुख सिंधु सही भवमें भमत नहीं शीवगत गहे^{१२} वही फेरी मटे कबकी;
विगुत्यो^{१३} अनंतकाळ हिंसा मिथ्यातणी ढाळ खोलो देव द्विग^{१४} अब जागो जागो सबकी,
दयाहीको धर्मद्वार खोल्यो जीनज्ञान लार ग्रहो समकीत सार तजो चिंता जगकी. ८

१ ढगलो. २ तमोगुण. ३ क्षमा. ४ ऊंदर. ५ बिछो. ६ जपट. ७ समभाव. ८
अलोप. ९ वाणी. १० वाणी. ११ प्राणी. १२ सागर. १३ लीए. १४ गमाव्यो. १५ नेत्र.

પ્રથમ આ ગ્રંથના પ્રારંભમાં પરમેશ્વર જગત ત્રાતા, ભક્તજનોને ધ્યાન સમરણા વલંબન* મુત એવા ભજનાનંદિના ભજનથી ભવ દ્વાગ્નિની વિકટ શાઝથી મુક્ત થઈ જવાને માટે જીનેશ્વર દેવના ધ્યાન સમરણરૂપ પુષ્કલ સંવ્રત મેઘની ધારા, એ સર્વ ભવ જીવોના અંતઃકરણને પર્ય શિતલ કરનાર છે. તે પરમેશ્વર કેવા છે ? અકલ્ એટલે કોઈના કલ્લામાં આવે નહીં, ને અગમ્ય એટલે જ્ઞાનવિના જેને ઓલ-સ્વવાનો સુગમતા પડે નહીં. એવા જે અવિનાશી નાથ, જેના નાશ પામેલા છે જન્મ મર્ગ, અને સર્વ કર્મરૂપ વાદલ વિશ્વરાઈ જવાથી પરિવ્રજ્ય નિરાવરણ એટલે આવરણ રહિત પ્રગટ થયેલો છે જ્ઞાનરૂપી સુર્ય જેને તે જ્ઞાનરૂપી સુર્યના પ્રકાશથી લોકાલોકનું સ્વરૂપ અવલોકન કરી પરમપદ પામ્યા છે. વઢી ફરીને આ જગતમાં જેને દેહ ધરવાણું રહ્યું નથી, એવા વિશ્વાનંદી પરમ દેવના સકલ ગુણની સ્તવના કરીને આ “ સમકિતસાર ભાગ બીજો ” દયા ધર્મની વૃદ્ધિ થવા અને હિંસા બુદ્ધિથી મુક્ત થઈ જવા માટે મારા સ્વઆત્મધર્મી વિવેકી વીરનરોની શુદ્ધ શ્રદ્ધાની પુષ્ટિની સ્વાતર અર્પણ કરિય છીએ, તો સર્વ જૈની જીવદયા પ્રતિપાલ સાહેબો વાંચીને તેનો લક્ષ લઈ દયા ધર્મની વૃદ્ધિ કરવામાં કાંઈપણ સ્વામી ન રાખતાં આત્મસુધારો કરી અહીં કંચુકી^૧ને ન્યાયે દુર થઈ જવું. એ જ જ્ઞાન ધર્મીઓનો મુખ્ય વિવેક છે.

આત્મબોધ પરિક્ષા.

અરે ધર્મભિલાષિ વીરનરો ! પ્રથમ આપણા શુદ્ધ અંતઃકરણ સહિત પ્રવર્તી સંબંધ મુકીને નિવૃત્તિની સાથે એક ચિત્તથી નિર્વચ્ય^૨ બાળી ગુરુમુખથી શ્રવણ કરીને ઉપયોગ કરોજે આ આત્મા આજગતને છાંદે કેમ ચાલે છે ? તે વિધે દેવ^૩ ચક્ષુ^૪ ડઘાડીને જોશો કે તરત જણાઈ આવશે, જે અનાદિ કાલથી આજપર્યંત સુધી રાગ-દ્વેષાદિક મમતારૂપ પાંસીના બંધનમાં ફસાઈ જઈને મહા વિટંબના પામ્યોછે. વઢી પોતાના તત્ત્વરમણિક સ્વરૂપને ખુલીજઈને પુદ્ગલિક ભાવમાં રમણતા પામી, ચૌદરાજ લોકમાં સૂક્ષ્મ અને બાદરપણે ચારે ગતિઓના સ્થાનકો નવનવ વેષે જન્મમર્ગે કરીને ફરસી મુક્યાછે. વઢી ત્યાં અનંતા દુઃખ રહ્યાં. તેનો મુલ્લ હેતુ એમજ જણાઈ આવેછે કે વિતરાગ ભાષિત દયાધર્મ તથા સમકિતજ્ઞાન સહિત કર્ણીથી ડલટી રીતે એટલે તેથી વિરુદ્ધ એવોજે મિથ્યાત્વધર્મ અજ્ઞાન બુદ્ધિથી આચરણ કરી સંસાર ભ્રમણ કર્યું

छे. वळी ज्यांसुधी ज्ञान दर्शनना उपयोगमां स्थिरताभाव नहीं पामे, त्यांसुधी चार-
गतिना बंधनथी मुक्त थइ जवुं मुश्केलछे. माटे अहो धर्मात्मा ! आ जुलमी जगतने
विषे मनुष्य जन्म पामीने पोताना अमुल्य आत्मानुं सार्थक करवाने माटे प्रथम
महद् विनयादिक गुणोने अनुसरीने ज्ञान सागर शुद्ध धर्माचार्यना चितने विनया-
दिक गुणोथी संतोष पमाडी तेमना मुखथी वितरागभाषित निर्वैद्यज्ञान श्रवण करीने
यथाशक्ति ज्ञान अभ्यास करवो. वळी तेज ज्ञान शक्तिथी सत्यासत्य पदार्थनो
निश्चय करवो. एम प्रतिदीन ज्ञानवृद्धिना कारणथी समकितनी पुष्टि थतांज स्वप-
रनी वहेचण करवाने शक्तिवान थशो. वळी अनादिकाळथी स्वभावने छांडी परभा-
वमां अहंपद मानेलुंछे, तेनुं निराकरण थशे. ते नीचे मुजब.

दोहरो.

तजविभवि होजेमगन, शुद्धातमपदमाह;

यकमोक्षमार्गइह, अवरदुसरोनाह.

भावार्थ—अरे विज्ञपति ! वीभाव एटले जगत झालमां पुद्गळ धर्मनी वस्तु
तेने नाशवंत जाणीने तजीदे. अने तारा शुद्धात्मारूप रत्नत्रय अर्थात, ज्ञान, दर्शन
अने चारित्रमां सदा मग्नरहे. मतलब के रत्नत्रय सिवाय बीजुं कोइ मोक्षमार्ग मेळ-
ववानुं साधन नथी.

दोहरो.

जेपूर्वकृत्योदये, रुचिशुभुजेनाह;

मगनरहेआटुंमेहर, शुद्धातमपदमाह.

भावार्थ—अरे सुज्ञ ! ज्यारे पोतानी शांत दशमां आवीने अनुभव गुणना
आधारथी आत्मिक उपयोगमां स्थिर थवानो वखत आधी मळयो, ते वखते जेजे
शुभाशुभ कर्मो प्रगटे, तेते नीमोहपणे भोगवे. परंतु ते पुद्गळिकाभावमां रुचि न
उपजे अने आठ पहोर शुद्ध आत्मउपयोगमांज वर्ते तेज धर्मपामवानुं प्रमाण छे.
मतलबके आत्मा अनंतज्ञाननो भंडारछे. सदा परमानंद स्वरूपी, आप कत्ता अने
आप भुक्ता छे, अने आपज पोतानी शक्तिए मोक्षपद पामवा सामर्थ्यवान छे.
पण पोताना शुद्ध उपयोगनी शक्तिसिवाय कोइ अन्यपुरुष मोक्ष आपवा सामर्थ्य
छेज नहीं तेना दृष्टांतमां नीचे रुखेले. दोहरो.

दोहरो,

ज्युंरुवरयणादिकघर, महिबीनऔरनकोय;

त्युंसिवसुखरयणेभरी, तुजआत्मा मनमोय.

भावार्थ—जेम सर्व जातना रत्नने उपजवानुं घर एटले ठेकाणुं मही एटले पृथ्वी सिवाय बीजुं छेज नहीं, तेमज शीव एटले मोक्ष रूपी जे रत्न ते सर्व तारा ज आत्मा मां भरेलांछे. पण अरे वेद्यक^१ विर ! ते रत्नो नो भुक्ता तारा सिवाय बीजो कोइ दृष्टीमां आवतो नथी.

दोहरो,

ज्युंअंकुरेमहिभरी, जखबिननहिप्रगटाय;

त्युंतुजगुणअंकुरसवे प्रवचनबिनसबछाय.

भावार्थ—जेम महि एटले पृथ्वीमां सर्व जातना तृणाना अंकुरा भरेलाज होय छे, पण ग्रिष्मरुतुमां प्रबळ तापनी आकृतिथकी संताप पार्मीने बहारथी सुका-इने जमीनमां छुपी जायछे. तेमज अरे शुद्धआत्मि ! मोक्ष सुखना अंकुरा जे शुद्ध ज्ञानादिक ते सर्व तारा अमूल्य आत्मांनी अंदरज भरेलाछे. पण आ जुलमी जगत झालमां भयानक पाप कर्मरूप तापनो संताप घणो लागवाथी छुपी रहेला छे. तेना उपर प्रवचन कहेतां पंचमज्ञानीना ज्ञानरूप वर्षादनी झपट लागवाथी आपेज प्रगट लागवाथी आपेज प्रगट थशे. द्रष्टांत जेम अषाढमासमां वर्षादनी झपट लागवाथी तृणना अंकुरा आपेज प्रगट थाय, तेमज आत्मगुण पण प्रगटे.

दोहरो.

उयूंसारंगलखेनहीं, भरीसुगंधनिजेदेह;

त्युंतुनिजगुणनहींलखे, शुक्लध्यानबीनतेह.

भावार्थ—जेम सारंग एटले भृंगलो, तेनी देहमां नाभिस्थळे कस्तुरी पाकेछे, ते कस्तुरीनी बाश्च तेने आवेछे, त्यारे पोतानी अजाणताने आधिनथइ अन्य स्थाने हुंदतो फरेछे जे आवी अभिनव एटले नवीन तरेहनी सुगंधनी लेहेरो कइ तरफथी आवे छे; परंतु ते अज्ञानतानो स्वभाव छे. तेमज अहो जडमति आश्रवार्थीओ !

મોક્ષરૂપી સુગંધતો આત્મામાંહેજ ભરેલો છે. પણ સુકઠા એટલે શુદ્ધજ્ઞાનથી ડઠાવઠા ધ્યાન આવ્યા સિવાય તે વસ્તુ દેખવામાં આવતી નથી અને પોતાના મતમાં અંધ થઈને મહા સ્વટકાય^૧ મર્દન^૨નો ધર્મ ચલાવી પહાડે પહાડે ને હુંગરે હુંગરે ભટકીને ત્યાં અનેક આરંભના ઓઘવાળીને એમ માનોછો જે (અહંમુક્ત ધર્મ) એ કેટલી મુર્ખાઈ છે !! અરરર ! કાંઈ વિચારજ કરતા નથી ! તો આગમન કાઢે તમારા શા હાલ થશે ! પણ અરે ! એને માટે તો જ્ઞાની પુરુષોનેજ ફિકર થાય છે.

દોહરો.

માર્ણવૃત્તવતજાળીએ, વિમલઅમિસંજોગ;

ત્યુંદ્રાદસાવિધતાપતા, હોયઆત્મઅમોગ.

ભાવર્થ—જેમ માર્ણવ છે તે તદ્દન વૃત્ત છે, પણ તેને જ્યારે અગ્નિના તાપઉપર મુકીએ ત્યારેજ વિમલ એટલે નિર્મલ વૃત્ત થાય, તેમજ અરે મોહાનરો ! આત્મા છે, તેજ માર્ણવના પિંડરૂપ છે. પણ વાર મેદે દ્રવ્યભાવ તપરૂપ અગ્નિના તાપઉપર મુકાયતો કર્મરૂપ મેલ વળીને શુદ્ધ આત્મારૂપ વૃત્ત થાય. અનેક પ્રકારની મિથ્યાત્વ બુદ્ધિથી અનંત પ્રાણીને પરિતાપ કરી આત્મકલ્યાણનો લાભ લેવા ધારે, તે રુદે સ્વરહેલું લુગડું રુદ્રમાં ધોવાજેવું છે.

અરે જ્ઞાનાર્થી બંધુઓ ! ઓઘસંજ્ઞામાં ગુંચવાઈને અસંજ્ઞી વિકલ્લેંદ્રી સમાન મિથ્યાત્વ બુદ્ધિથી પૃષ્ઠ થઈલા જનોને કહેવાનું એટલુંજ કે નિરાપક્ષ અને નિર્મલ સુત્ર સિદ્ધાંતો વાંચતાં છતાં મેલ લક્ષ્ણો^૩ વૃદ્ધિ કરવા માટે સ્વટકાય મર્દન કરીને અજ્ઞાન સ્વભાવથી મોક્ષ લેવાને ઇચ્છો છો, તે કયા શાસ્ત્રનો ન્યાય છે ? અરે વિચાર તો કરો ! આ ઉત્તમ નરભવ આર્યકુલ ક્ષેત્ર પામીને હારીજવું એ પરી કયાં મળવાનું છે ? પરંતુ આ આર્ય મનુષ્ય જન્મમાં આવવાની ધર્મ સાધન કરવા માટે સમક્તિ દેવ દેવેંદ્રો પણ વંચ્છા કરે છે. તો કહેવાનું એ જે એવા આર્ય મનુષ્ય જન્મ સર્વોપરી છે. તે મનુષ્ય-જન્મનો લાભ તમોને મળ્યાછતાં ન મળ્યાજેવો ગણાય છે. મતલબ કે અમુલ્ય મનુષ્ય ભવમાં આવીને કુલ્લાચારની શરમે શરમે યા નાત જાતની શરમે શરમે સ્વોટા હિંસા-માર્ગને સ્વરો ને સ્વરો દયામાર્ગ છે તેને સ્વોટો કહોછો તે કાંઈ થોડી દિલગીરી !!! વળી કેટલાક બ્રહ્મા અજ્ઞાન સાહેબો સમજતા છતાં પણ ઇઠવાદથી હિંસાધર્મ પકડી રાખે છે અને આવો રત્ન જેવો મનુષ્ય જન્મ તેને કાંકરાના ભાવમાં રોકી નાખે છે,

એ તો કેવળ મુર્ખાઈ સમજવી. અને પરભવે અત્યારના કરેલા આરંભની સ્થાપનાનો બદલો ભોગવવાનો વચ્ચે જ્યારે આવી મઝશે ત્યારે નાતજાત, માઈ, બાપ ને પાષા-નાદિકની મુર્ત્તિઓ વિગેરે આડી પડીને સહાય નહીં કરે એતો અવશ્ય છે. પરંતુ અજ્ઞાનતાનેવિષે જીવતરની વાંચ્છના કરનાર અનાથ પ્રાણીઓના પ્રાણને સંતાપ ઉપ-જાવીને મોટા કર્મનો સંગ્રહ કરેલો છે, તેના લાભમાં અધોગતીની રાજધાનીના અમ-લદારો તો પાપી પ્રાણીઓની સ્વાતરી વરદાશ કરવામાં ઘટ નહીં રાખે, એ સ્વાતરી-પુર્વક સમજવા લાયક છે. મતલબ કે જૈન શાસ્ત્રમાં સર્વજ્ઞ પુરુષોએ ભવ્ય પ્રાણીઓને ધર્મ ઉપદેશ્યો છે, તે વચ્ચે શિષ્યે પ્રશ્નકર્તું જે સ્વામિ ! કેટલી રીતથી નર્કનું આયુષ્ય અજ્ઞાનીઓ વાંધે છે ? તેવિષે ઠાણાયંગ સૂત્રના ચોથા ઠાણાનો મુઠ્ઠ પાઠ.

**ચઠ્ઠિઠાણેહિંજિવાનિરયાઉપયંપકરંતિમહાઆરંભીયાએ
મહાપરીગહિયાએકૂળીમહારેણંપંચંદિયવહેણં ॥**

ભાવાર્થ—ચારે પ્રકારે જીવ નાર્કીનું આયુષ્ય વાંધે છે. ૧ જુલમ હકાયનો આરંભ કરે તે. ૨ ઘણો પરિગ્રહ મેઝવનાર. ૩ કુણામાંસનો. ભોગવનાર ને ૪ પંચેદ્રિ પ્રાણીની હિંસા કરનાર. એ ચાર પ્રકાર નર્કની સ્થિતી બંધાવનાર છે. એવા પાઠ જાણતા છતાં અજ્ઞાની જનોનો વિચાર મજકુર કારણોથી પાછો દટતો નથી. પણ એમ સમજવું જે “યતઃકઢાણકમાણનમોશ્વઅથી” મતલબ જે વાંધેલા કર્મો ભોગ-વ્યાવિના વંધનથી મુકાય નહીં. માટે આશ્રવમતિ મિત્રોને કહેવાનું એટલુંજ કે તમો નાત જાત અને મત ઝંગની શરમ ન રાખતાં નિરપક્ષપણે વિચાર કરો જે આ ગ્રંથોમાં કાર્મીક^૧ બુદ્ધિથી હિંસા પુષ્ટિ કરેલી છે અને તેમાં કલ્પિત દેવોની શેવા ભક્તિ યા પુજા શ્લાઘા સારંભી સાવચ્છ સ્વટ મર્દન કરવામાં મોટાં લાભનાં લાકડાં ભરવીને અજ્ઞાનની ઢાઢાઉપર ચઢાવી દીધા છે. માટે અરે પામર પ્રાણીઓ ! તે પીઠાં વચ્ચે ધરનાર વેષધારીઓનાં વચન રૂપ પ્રહારોથી ન હળાતાં તેઓની શરમનો ઢાઢો કરી પોતાના અમુલ્ય આત્માની દયાની સ્વાતર, આ નીચે લેખેલી બાદતો યા પદાર્થો ઉપર સુબ ધ્યાન આપી સ્વોટાનો ત્યાગ કરી સત્યનું ગ્રહણ કરો ને સ્વરાને સ્વરો અને સ્વોટાને સ્વોટો જાણો. તેની મતલબ એ કે જેથી આત્મા પાછો દુઃસ્વરૂપી સમુદ્રમાં ઘસડાઈ ન જાય, એમ સદાકાઢ ઉત્સાહ રાખો, અને આ જગતમાં ધર્મનું અવલોકન કરવામાટે મુખ્ય ત્રણ તત્ત્વ છે

તેને જાગીને યથાયોગ્ય ગ્રહણ કરો. તે તત્વનાં નામ. “ હેય, ગેય અને ઉપાદેય ”
 એ ત્રણ તત્વનીમાંહે (હેય) એટલે આ જગતમાં જેટલી અસત્ય અને નાશવંત વસ્તુ
 છે તેને છાંડવી. (ગેય) એટલે આ જગતમાં સર્વ વસ્તુઓ જાણવાજોગ, અને
 (ઉપાદેય) એટલે આ જગતને વિષે સત્ય વસ્તુઓ હોય તેજ આદરવા યોગ્ય. એ
 ત્રણ તત્વ સિવાય આ જગતમાં ચોથો તત્વ છેજ નહીં. માટે નીચે લખેલી બાબતો
 મજકુર ત્રણ તત્વની સાથે જોડીને યથાસ્થિત કરવું, એજ વિદ્વતાનું લક્ષણ છે.

ત્રણ તત્વની સાથે જોડેલા પદાર્થો.

શુદ્ધજ્ઞાન ૧, સુધર્મ ૨, સુદેવ ૩, સુગુરુ ૪, સમકિત ૫, સુમાર્ગ ૬, સુમતિ
 ૭, ન્યાય ૮, તત્વ ૯.

અશુદ્ધજ્ઞાન ૧, કુધર્મ ૨, કુદેવ ૩, કુગુરુ ૪, મિથ્યાત્વ ૫, કુમાર્ગ ૬, કુમતિ
 ૭, અન્યાય ૮, અતત્વ ૯.

પુન્ય ૧, પુન્યાનુપાપ ૨, પુન્યાનુંપુન્ય ૩, દ્રવ્ય ૪, ધ્રુવ્ય ૫, ક્ષય ૬, લોક
 ૭, ભવ્ય ૮, મોક્ષ ૯.

પાપ ૧, પાપનુંપુન્ય ૨, પાપાનુંપાપ ૩, અદ્રવ્ય ૪, અધ્રુવ્ય ૫, અક્ષય ૬,
 અલોક ૭, અભવી ૮, નર્ક ૯.

સજ્જન ૧, મિત્ર ૨, વ્રસ ૩, શુચર ૪, સ્થલચર ૫, કર્મી ૬, ધર્મી ૭, જીવ
 ૮, આશ્રવ ૯, બંધ ૧૦, નિર્જરા, ૧૧.

દુર્જન ૧, શત્રુ ૨, સ્થાવર ૩, સ્વેચર ૪, જલચર ૫, અકર્મી ૬, અધર્મી ૭,
 અજીવ ૮, સંવર ૯, મોક્ષ ૧૦, અનિર્જરા ૧૧.

ઉદય ૧, અલ્પસંસારી ૨, ક્રવી ૩, સુકાઠ ૪, કર્મશુભી ૫, ઉર્ધ્વલોક ૬,
 સકામી ૭, રાગી ૮,

ઉદીરણા ૧, અનંતસંસારી ૨, કુકવી ૩, દુકાઠ ૪, અકર્મ ૫, અધોલોક
 ૬, અકામી ૭, વૈરાગી ૮.

સરાગી ૧, ભોગી ૨, સાધુ ૩, ધર્મજ્ઞાન ૪, નિતિજ્ઞાન ૫, અમૃતજ્ઞાન ૬,
 તારકજ્ઞાન ૭.

નિરાગી ૧, અયોગી ૨, મૃદસ્થ ૩, અધર્મજ્ઞાન ૪, અનિતિજ્ઞાન ૫, વિષજ્ઞાન
 ૬, બોલકજ્ઞાન ૭.

તરણ તારકજ્ઞાન ૧, ડુવણડુવાવણજ્ઞાન ૨,

એ વિગેરે અનેક પદાર્થો જગતમાં છે. તે એકબીજા પદાર્થોના પ્રતિપક્ષ છે. માટે જ્ઞાનપણાની અને ચતુરાઈપણાની એજ ફરજ છે. દૃષ્ટાંત. જેમ કોઈ શ્વેરી પરીક્ષાસિવાય હિરા હાથમાં લેજ નહીં તેમજ પારેવું સઢેલા દાળાને ચાંચમાં લઈને તરત પરીક્ષા કરીને પડતું મુકે, પણ વડી ભક્ષ કરેજ નહીં તેમજ સુજ્ઞપુરુષોને લાજમ એ છે જે આ જગતના નિવાસમાં રહેતાં ઘણું દુઃખ પામે છે એવા દુઃખનું મંજન અને કર્મના બંધનથી મુક્ત કરનાર એક દયાધર્મ છે. તેની પરીક્ષા કરીનેજ વ્રહ્મણ કરવો જોઈએ.

આ ઉપરની જે વાતો લખી છે તે નાનીસુની સમજવી નહીં. અર્થાત કે તેનો વિસ્તાર કરીને લખીએ તો અકેક વાતનાં સેંકડો પાનાં ભરાય, પણ ગ્રંથ વધીજવાના ભયથી વિવેકી ને સુજ્ઞપુરુષોને ટુંકામાં કુલભાવાર્થ સમજાવ્યો છે, માટે તે પદાર્થોનો સ્વરેસર ઉપયોગ કરતાંજ માલમ પડશે, કેમ જે પ્રાચિનકાલથી જૈન-ધર્મ આદ્ય, મધ્ય ને અંતે દયાથીજ ભરપુર છે, એમ જૈનશાસ્ત્રોમાં કેવળજ્ઞાની મહારાજે પ્રગટ કહેલું છે, એમાં મધ્ય પ્રાણીઓને નિઃશંકપણું છે એટલુંજ નહીં પણ જૈન ધર્મના પ્રતિપક્ષીઓ એટલે વીજા ધર્મવાળાઓના શાસ્ત્રોમાં પણ દયા ધર્મ સિદ્ધકરી બતાવ્યો છે તે વિષે શાક્ષીઓ નીચે મુજબ.

“ દયાઆજ્ઞા એ ધર્મ ”

મહાભારતનો શ્લોક.

યોદધ્યાત્કાંચનમેરુ, કૃત્સ્નાંચૈવવસુધરાં;

એકસ્ય જીવિતંદધ્યાત્, નચતુલ્યંયુધિષ્ઠિર.

ભાવાર્થ—કોઈ પુરુષ સોનાનો મેરુ અને આશ્વી મૃધ્વી દાનમાં આપીદે, એને એક પુરુષે એક પ્રાણીને દયાના અંકુરથી જીવિતદાન આપ્યું, તો હે યુધીષ્ઠિર પ્રથમનું દાન જીવતરદાનની તુલ્યમાં આવે નહીં. એમ મહાભારતમાં કહે છે. માટે એ વાચ્ય-માં સર્વ પ્રાણ. શ્રુત, જીવ, સત્ત્વના અણઓઢલ્લીતા છતાં દયા ધર્મનું સ્થાપન કરે છે. તો અરે વિવેકગત વહાલાઓ જૈનધર્મમાં શું દયાધર્મની વૃદ્ધિ કરવાને મુઢ શાસ્ત્રોની સ્વામી છે ? કે નવા કલિગત કાર્મીક ગ્રંથોના આધારથી સ્વટકાય મર્દન કરીને જન્માંતરની વૃદ્ધિનો લાભ લોહો ? વઢી આપની અજ્ઞાનતાના વધારામાં મુઢ

સિદ્ધાંતોની આસ્થા નથી કે શું ? પળ અરે જરાક વિચાર તો કરો ? જે શાસ્ત્રમાં ધર્મનું મુઝ તેજ દયા કહી છે અને વિદ્વાન લોકોએ પળ તેનુંજ પ્રમાણ કરેલું છે અને નિર્દય સ્વભાવ તેજ અધર્મનું મુઝ છે. માટે અરે ધર્મ ઇચ્છકો ! એવી જે અમુલ્ય દયા તેના સ્વરૂપનો લક્ષ કરવો તે ધર્મીજનોને ઘટારત છે કેમ જે તે અમુલ્ય દયાના તો સિદ્ધાંતમાં અનેક ભેદ છે. પળ લસ્વાળ વધી જવાના સંભવથી ટુંકામાં સમજળ આપવામાં આવેછે કે ધર્મની મુખ્યતાએ દયાના વે ભેદ છે. તેમાં પહેલી સ્વદયા, એટલે પોતાનો આત્મા અનંત અને અક્ષય સુખનો મંદાર છે તેને આઠ કર્મરૂપ તાઝાં જડેલાં છે. તે તાઝાંઓને સ્વોલીને અનંત આત્મિક શક્તિરૂપ લક્ષ્મીનો શુક્તા થવા માટે સહજ સ્વભાવે કરીને પુદગલ વિભાવી સુખથી નિર્મોહિ થવું તેનું નામ સ્વદયા.

બીજી પરદયા તે સંસારિક સુખનું નિદાન છે, એટલે વહેવારીક સુખ આપનાર છે પળ સ્વદયા પ્રગટ કરવાને પરદયા તે મુખ્ય કારણશ્રુત છે અને જેના પશાયથી દેવ મનુષ્યના અત્યંત મહત સુખ ભોગવી અંતે સ્વદયા ગુણ પામીને મોક્ષ પદ પમાય છે. પળ પરદયાનું વિશેષણ એ છે જે આ જગતમાં પાંચસેં ત્રેસઠ ભેદ જીવના છે. તેઓને ઓઝસીને તે ઉપર સદા રહેમ ને કરુણાબુદ્ધિથી ઉગારવા તેનું નામ પરદયા કહીએ. પરંતુ તે દયા પાઝવાથી કેટલાએક દેહાર્થી ફાયદા થાય છે તેની સાક્ષી નીચે મુજબ.

દીર્ઘમાયુઃપરંરૂપ મારોગ્ય શ્લાઘની નીયતાં,

અહિંસાયાઃફલં સર્વકિમન્ય ત્કામદેવતા.

ભાવાર્થ—સર્વ પ્રાણીઓને જીવિતદાન દેવાથી દીર્ઘ એટલે મોટું આયુષ્ય પામે અને ઉત્કૃષ્ટરૂપ તથા આરોગ્યતા-તથા સર્વ લોકને પ્રશંસા કરવાયોગ્ય એ ચાર તથા બીજા ઘણા ફાયદાઓ અહિંસા એટલે દયા પાઝવાથીજ મળે છે. એ સિવાય અરે જગતવાસી મિત્રો ! વાંછીતાર્થપુરનારો ક્યો દેવ શ્રેષ્ઠ છે ? છેજ નહીં. માટે અરે જંતુદ્રોહી અજ્ઞાન નરો ! જ્ઞાન દ્રીગ સ્વોલીને જોશો કે તરતજ સર્વત્ર દયા ઉપયોગમાં આવી જશે અને અમુલ્ય દયાર્થમ રુચમાન થઈ પડશે.

ધર્માર્થીવાચ. અહો વિજ્ઞપતી આત્માને તરવા માટે ધર્મનું મુઝ દયા કહી, તેતો સત્યમેવ છે પરંતુ તે દયા કેમ સમજાય ?

ગુરુવાચ. અરે ભદ્ર અમુલ્ય દયાનું મુઝ તે જ્ઞાન છે કે જેની સહાયતાથી દયા પુષ્ટી પામી શકે છે. હવે દયા પાઝવા માટે જ્ઞાનનું વિવેચન આપે છે. દશવીકાલી-ફના ચોથા અધ્યયનની દશમી માથા.

પદમંનાણંતુદયા, એવંચિઠ્ઠસવ્વસંજણ:

અન્નાણીકિકાહી, કિંવાનાહીસેયપાવગં ૧૦

ભાવાર્થ—અરે શિષ્ય ! પ્રથમ ગુરુ મુખે જ્ઞાન અભ્યાસ કરીને સ્વપરનું જાણપણું કરે તો ત્યારપછી સ્વ ને પર દયા પ્રગટ થાયછે. માટે તેજ પ્રમાણે વિતરાગની આજ્ઞાએ દયા ધર્મ પાઠનાર સર્વ સંજતી થીરતા ભાવમાં આનંદ મગ્ન રહેછે. પરંતુ જેણે જ્ઞાન દશાને જાણેલી નથી, તે અજ્ઞાની શું જાણશે કે દયાધર્મ ને કલ્યાણ માર્ગ કહેને કહેવાય છે. માટે જ્ઞાનથી દયાજ પહેછે. એ સત્યમેવં.

હવે તે દયાનું મુલ્ય તો જ્ઞાન છે. તેનો ઘણો વિસ્તાર તો શ્રી નંદી સુત્રમાં છે, તેથી આ ઠેકાણે સવિસ્તર ન લખતાં તેના જુજ નામ માત્ર આ લખાણમાં દાખલ કર્યા છે તે નિષે મુજબ.

૧ મતિજ્ઞાન એ જે બુદ્ધિ યા અકલ્પણું તે સર્વ મનુષ્ય યા જ્ઞાનવરોમાં પોતપોતાના પુન્ય પ્રમાણે સ્વભાવેજ ઉપજે છે. તેના અઠાવિશ ભેદ છે. તેને સવિસ્તર કરતાં ત્રણસેં ચાલીશ ભેદ પણ કહેછે તેનું નામ મતિજ્ઞાન.

૨ સુત્રજ્ઞાન કે જે ભણવાથી તથા સાંભળવાથી સર્વને પુન્ય પ્રમાણે ઉપજે છે. તેના ચૌદ ભેદ છે અને વીશ ભેદ પણ કહેછે.

૩ અવધિજ્ઞાન કે જેના મુખ્ય તો છ ભેદ કહેવાય છે.

૪ મન પર્યવજ્ઞાન કે જેના બે ભેદ કહેવાય છે.

૫ કેવલજ્ઞાન કે જે અનંત શક્તિવંત છે. તે જે મનુષ્યને ઉપજે તે ચૌદરાજ્ય લોક પોતાની હથેલીમાં જેમ વસ્તુ દેખે તેમ દેખે અને સર્વત્ર જગતના જીવોના પરિણામ ઉપયોગ દીધા બગર હમેશાં જાણી દેખી રહે તેનું નામ કેવલજ્ઞાન.

એ પાંચ જ્ઞાન છે. તેમાં પ્રથમનાં બે જ્ઞાન તો સ્વભાવિક છે. તેતો થોડા યા ઘણા સર્વને હોય. પણ ત્રીજું, ચોથું અને પાંચમું એ ત્રણ જ્ઞાન છે, તેતો આત્મિક છે. તે જ્યારે આત્મા કાર્મિક સ્વભાવથી રહીને સ્વ સ્વભાવમાં આવે ત્યારે આપ થકીજ ઉપજે, પણ તે કોઈના શિશ્યના યા ભણાવ્યાથી આવેજ નહીં. એવા સદરહુ કહેલા જ્ઞાનના લાભ સિવાય સ્વ અને પરદયા પહેજ નહીં માટે ધર્મનું મુલ્ય તે સ્વ અને પરદયારૂપ જ્ઞાન છે અને જ્ઞાનનું મુલ્ય વિનય એટલે નમ્રતા કરવી તેના તો અનેક ભેદ છે. તે ગુરુગમે જાણવા. પણ વિનય છે તેજ જૈન ધર્મનું મુલ્ય છે. તેને વિશે શાસ્ત્રોક્ત ગાથા નિષે મુજબ.

વિણઉર્જીણસાસણમુલં, વિણઉનીઢ્વાણસાહગો; વિણઉવીળ્પમૂકસ્સ, કઉધમ્મોકઉતવો.

ભાવાર્થ—વિનય ઇટલે સર્વગુણી વહીલોને નમ્રતાથી પદ વંદનાદીક આસન સન્માન સહિત આદર દઈ ટ્રિકરણ શુદ્ધે શેવના કરવી તેજ નમ્રતાના લાભમાં આચાર્ય જ્ઞાનદાન આપે તે વિનયથી નિર્વાણ ઇટલે મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય. માટે વિનય કરવો. અને જે માણસના અંતઃકરણમાં સ્વઅધિમાનથી વિનય અને નમ્રતા નાશ પામી ગયેલી છે તે માણસ અધિમાનાશ્રિત ધર્મકૃત કરે તોપણ શું ? અને અનેક તપ ક્રિયાઓના ઓઘ વાઢીદે તોપણ શું ? એ સર્વ તેનું નિષ્ફળ થાય છે. માટે ધર્મ-દયા અમે જ્ઞાન મેઢવવા માટે વિનય ઇટલે નમ્રતા રાખવી. એ ધર્મ આરાધનારને માટે ચાર હેતુભેદ કહ્યા છે, તે ધર્મ અધિકાર માટે રુચના માત્ર લખુંહું.

દયાધર્મ અને દાનનું વિવેચન.

ધર્મના મુખ્યતો વે ભેદ છે. એક સાધુ ધર્મ અને વીજો ગૃહસ્થ સાગાર ધર્મ, અથવા એક નિરાગ ધર્મ ને વીજો સ્વરાગ ધર્મ. નિરાગી ધર્મતો ઉત્કૃષ્ટ દશાણ જાણવો, અને જીવનમુક્ત થઈ વિદેહમુક્ત પદ પામે. પરંતુ સરાગી ધર્મમાં અસંખ્ય ભેદ છે. તેમાં મુખ્યત્વે ચાર ભેદ છે, તેના નામની માત્ર રુચના લખુંહું.

૧ અભયદાન જેના વે ભેદ છે, તેમાં પ્રથમ પોતાના આત્માને અભય કરવો ઇટલે ભયરહિત કરવો. તે ભય કોણ છે કે આત્માને જન્મ અને મર્ણતુલ્ય અન્ય કોઈ ભય નથી. તે મયાનક મયથી વચવાને માટે પ્રયત્ન કરવો તેનું નામ સ્વ અભયદાન કહીએ. એજ મુખ્યત્વે મોક્ષ માર્ગ છે. પરંતુ તેના સહસ્રો ભેદ છે. તે સવિસ્તર ગુરુ ગમતાણ ધારવા. વીજો પર અભયદાન, તેનો ભાવાર્થ એમ છે કે જેટલા જગતમાં ત્રસ અને સ્થાવર છે તે સર્વને પોતાની તરફથી અભય કરવું, ઇટલે કોઈપણ પ્રાણીઓને પોતાની તરફથી મન, વચન અને કાયાયે મળંતિ ભય ન ઉપ-જાવવો. તેના અનેક ભેદ છે. તે વીજા ધર્મની મુખ્યતાએ મોક્ષ સાર્થક છે.

૨ હવે વીજો સુપાત્રદાન તે પણ મોક્ષ પદનું નિદાન સમજવું. તેના અનેક ભેદ છે. પરંતુ તેના મુખ્ય વે ભેદ છે તે એકે જે પ્રાણી સુપાત્ર હોય ઇટલે સ્વ અભય અને પર અભય સંયુક્ત હોય, એવા પ્રાણીને પરિક્ષીને કોમલામતુળે અન્ન વસ્ત્રાદિક તેના યોગ્યદેવું એ પ્રથમ ભેદ. હવે વીજો ભેદ એજે દાનદેવાની વસ્તુ તથા દાન

આપનારો દાતાર એ બે સુપાત્ર હોય, ઇટલે વસ્તુ પળ શુદ્ધ ને દેનાર પળ શુદ્ધ હોય. એના અનેક ભેદ છે. એ બીજો સુપાત્રદાન જાણવો.

૩ હવે ત્રીજો અનુકંપાદાન ધર્મ છે. તે પળ મહાપુન્ય બંધનનો હેતુ છે. તે દાનથકી દેવ તથા મનુષ્યના અત્યંત સૂઝ પામીને છેવટ તેઓની સહાયતાથી તેને અભયદાન અને સુપાત્રદાન એ બેનો રસ્તો મળે કે જે બે દાન મહાનિર્જરા હેતુ છે ને તેથી મોક્ષ પદ પામે. તેવા બે દાન અનુકંપાદાનથી પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ હવે ચોથો કિર્તીદાન એકે જે ખાટ ભૂંચ્યા વિગેરે યાચકોને દેવું. તેનો હેતુ એકે એવા લોકો કિર્તીદાનના લાભમાં જગત લોકોની પાસે જરા કિર્તી બોલે, પળ તે સકામનિર્જરાહેતુ નહીં. પળ અલ્પલાભ કેળના ફળની પેટે મેલવી શકે.

૫ પાંચમું ઉચિતદાન એ છે જે પોતાના નોકરો ચાકરો, સગાંસંબંધી, નાતજાત, કુટુંબકબિલા, વિગેરેને દેવું. તેમાં તો આત્માને વ્યવારીકજ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે. ઉપર મુજબ સરાગી ધર્મના મુખ્ય ચાર ભેદ છે. તે માંહે આ પ્રથમ દાન-ધર્મનો ભેદ કહ્યો.

ભેદ બીજો.

બ્રહ્મચર્ય તેના મુખ્ય ભેદ નવ છે, તે નવવાડે વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય આરાધન કરવું અને તેના ગુરુગમતાએ સવિસ્તર અઠારહજાર ભેદ થાય છે. એ ધર્મનો ત્રીજો ભેદ.

ભેદ ત્રીજો.

હવે ત્રીજો તપધર્મ ઇટલે કર્મીક સૂઝથી નિતશીતળે તપ કરાવો. તેના બહાજ્ય અને અભ્યંતર મળીને બાર ભેદ થાય છે તે ધર્મનો ત્રીજો ભેદ.

ભેદ ચોથો.

સુભાવ ઇટલે સારોભાવ, તેના ચાર તથા આઠ ભેદ છે માટે આ ચોથો ભાવ-ધર્મ ભેદ સર્વોચ્ચ છે. અને મહા મોટા સુઝનું નિશાન છે, અને સર્વ જગત એની પ્યાસનો દરકાર ધરીનેજ રહ્યું છે. તે સુલાસાવાર ગુરુમુખે વિવેકીઓને ધારવા અમારી વિનંતિ છે.

અરે ધર્માર્થી નરો ! મજકુર કરેલા ચાર ભેદ ધર્મના અમુલ્યકાર્ય સિદ્ધ કરનાર છે તેથી તેની યાચના પળ હમેંશા ધર્માર્થીઓને લાગુ પડેલી છે. પળ જે અધર્મ ધુરીં-ધર આશ્રવ માર્ગમાં ખુલા પડેલા છે તે સ્વટકાય મર્દન ધર્મની ઉક્તી વધારવા સદા

૧ સંસારીક સૂઝની આશારહીત. ૨ સર્વને દેસવામાં આવે. ૩ ત્રીજાને દેસવામાં ન આવે.

ઉત્સાહમેર સાહસીકપણું ધરીને પ્રશુની તથા ગુરુની ભક્તિની કહાણીને માટે વિચારા અનાથ પ્રાણીઓનાં પ્રાણનો લુસન કરી નિર્જરા હેતુ માને છે. ને અલ્પપાપ ને મહા નિર્જરાની સ્થાપના કરીને કર્મવસે મરેલા જેવાજ ત્રસ સ્થાવરના ઉપર પીત વસ્ત્ર વેષધારી રાજાઓ પીઠા તિલ્લક કરનારી નિર્દય-હૃદયની ફોજ લઈને અનેક કલ્પિત ગ્રંથોરૂપ હથિઆરોથી સૈન્યબંધ થઈને દેવલ પ્રતમારૂપ ઇંદો રોપણ કરીને છ કાયની સાથે પુર્વના વેર સંબંધ શોધીને તેઓને પચારી પચારી મર્દન કરીને અધોગત નામની રાજધાનીના લાભની ફતેહ મેલવેછે. એમ દયાધર્મની પ્રનાલકાથી સ્વાતરી થાયછે. પરંતુ દિર્ઘાશ્વી* બંધુઓના અંતવરણમાંતો બીજી રીતે ઠસાવેલું જણાય છે.

કેમ જે તેઓ ધર્મને માટે છ કાયનો નાશ કરી એમ માને છે જે એવા સારંભી કાર્ય કરતાં અમને નિર્જરાકારક ગુણ પ્રગટ થાયછે. પરંતુ અરે મોઢા પ્રાણીઓ ! એમ પણ નથી જાણતા કે મોક્ષને બદલે મોહો ત્રાટકેલે કર્મ વરીને કાંઈ વધીજવાનું છે. માટે તેનો વચ્ચે આવશે તે વચ્ચે તેનો અનુભવ સ્વાતરીછે વઢી કહેવાનું જે નિર્મલ બુદ્ધિ વાપરીને સર્વ પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવું એવા વચ્ચેનીતો આરંભ કરનારાની તરફમાં મોટી સ્વામી રહેલીછે. કારણ જે પુર્વજન્મના બાંધેલા અંતરાય કર્મની પ્રવલ્લતાને લીધે આશ્રવમાર્ગનો ત્યાગ અને સંવર માર્ગનું આચરણ તે ક્યાંથી બને !!!

કેટલાએક મતિ ભ્રમનાવાળા એમ બોલેછે જે અમો ધર્મકાર્ય કરતાં આરંભ કરીએ છીએ તે બીજાઓને હિંસારૂપ દેખાયછે. પણ અમને તો હિંસા લાગેજ નહીં. એવું બોલનારાના વચન ઉપર જ્ઞાની પુરુષો આશ્ચર્ય પામેછે કે અહોહો !!! કેવું અજાણતાપણું !!! હવે ધર્મના અભિલાષીઓને કહેવાનું એટલુંજ કે આ જનઆત્મિક ધર્મમાંતો વિતરાગ દેવે આદ્ય, મધ્ય ને અંતે દયારૂપ બોધનોજ પ્રવાહ ચલાવેલોછે એ સુલભ બોધી જનોએ નિઃશંકપણે સમજવું. પણ અન્ય ધર્મના શાસ્ત્રોમાં પણ સત્યતાનાં વાક્યો રહેલાંછે, કારણ કે તેઓ જીવાદિક પદાર્થોના અજાણછતાં દયાની દૃઢતા બતાવેછે. તે વિષે સોમસુંદરનો શ્લોક.

કૃપાનદીમહાતિરેસર્વેધર્મતૃણાન્કુરાઃ

તચ્છેષેશોષમાયાંતિતધ્વરધ્વૌવૃદ્ધિમાન્યુયુઃ ॥

માવાર્થ-કૃપારૂપી નદીને કાંઠે સર્વે ધર્મો તૃણાન્કુરાસમાન સુશોભિત છે અને

*મોટા કર્મની આવાદાનીવાળા.

જ્યારે ધર્માત્મા પુરુષો ગણાંને તેના અંતઃકરણમાંથી કૃપા ઇટલે દયારૂપ પ્રવાહનું સુકાવાપણું થઈ જાય ત્યારે તેઓના ધર્મનો નિર્વાહ ક્યાંસુધી થઈ શકે ? અર્થાત નિર્દયપણું છે તે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુ સ્વભાવ છે. માટે તત્ત્વ સ્વભાવિ ગુણસંપન્ન નામ-દારોને કેહેવાનું કે અન્ય ધર્મીઓ એમ હિંસાનો નિઃચ્છેદ કરીને દયાનું પ્રતિપાદન કરે છે. પણ તમો દયા દયા એવા શબ્દો તો બોલી જાણો છો. પણ ધર્મર્થે દિર્ઘ આશ્રવરૂપી તોપનો અવાજ કરોછો તેથી તમારો દયારૂપ અલોપ થઈ જાય છે. કારણ કેટલાએક પ્રાણીઓને મુખે દયા શબ્દ બોલવાનો વચ્ચતો આવી મળે છે, પરંતુ અનાથ પ્રાણીઓ છકાયજીવ તેઓની દ્રષ્ટીતલે આવે કે તરતજ પુર્વના શત્રુ-ભાવે મુશક મિનકીનો દાસ્યલો તેઓને લાગુ પડી જાય છે. તેથી સ્વટકાયનો વિનાશ કરવા સદા સંતોષભેર રહેતા હશે એમ સંભવે છે. પરંતુ તેઓને કેહેવાનું ઇટ-લુંજ કે અહો વિભ્રમિ ! જો હિંસાથીજ ધર્મ હોય તો વિષમાંથી અમૃતની ઉત્પત્તિનો સંભવ થાય, અગ્નિમાંથી શિતલ જલ પેદા થાય, સર્પના મુખમાંથી અમૃતનો રસ ઉત્પન્ન થાય, સ્વલ્લના મુખમાંથી પરગુણનો ઉચ્ચાર થાય, સમુદ્રના ઉષ સરીસા જલમાંથી દુધ પેદા થાય, કાદવનો કપુર થાય, સોમલની સાકર થાય, ગઢીના તિલ્લકથી કેશરનું તિલ્લક થાય ને મૃતકમાંથી સજીવનપણું દેખાય, પણ એમ તો કદી થતુંજ નથી. કદાચિત્ત કોઈ દેવના સાન્નિધ્યથી એમ બને તો નાસ્તિક નહીં, પણ હિંસા કરતા મોક્ષફલ ને ધર્મનો સંભવતો મૃત, ભવિષ્ય ને વર્તમાન કાલમાં નજ હોય. આ સત્યબોધનો તમારા અંતઃકરણમાં સ્વાતરી તો થઈ ગયો હશે, પણ જેમ હારેલો જુગારી રમણું જુગદુ રમે તેમજ પાપાશ્રવના આધારી પ્રાણીઓ પુર્વ જન્મમાં કુર કર્મના ઉદયથી દયારૂપ લક્ષ્મિ હારી જઈને અઢારમા પાપસ્થાનકના પ્રાધીન-પણાથી આશ્રવરૂપ જુગાર રમીને કોટીધ્વજ થવા ધારે છે એ કેવી અચંબાની વાત છે ! ! ! માટે અરે ભ્રમિત જનો ! તમારા અંતઃકરણમાં જરાપણ વિચારતો કરો ! કે આ જગતમાં ક્યા ક્યા પ્રાણીને મર્ગ વલ્લભ છે ? અને ક્યા ક્યા પ્રાણીને જીવ-વતર ને સુખ ભોગવવું અપ્રિય છે ? તે શાક્ષી શાસ્ત્રોક્ત રીતે આપવી જોઈએ. જીવ-વતર ને સુખની આશાને માટે હાસ સમુચય ગ્રંથમાં કહયું છે કે,

અમેધ્યમધ્યેકીટણ્ય, સુરેન્દ્રસ્વસુરાલયે;

સમાનાજીવિતાકાંક્ષા, સમમૃત્યુભયંદ્રયો.

ભાવર્થ—સેતુવાનું ઇટલે પાયસાનાની ગંદી વસ્તુમાં રહેનારા જીવડાને તેમજ દેવલોકમાં વાસ કરનાર સુર તથા ઇન્દ્રને જીવવાની ઇચ્છા સરસી છે. અને મૃત્યુનો

ભય પળ બંનેને સરખો છે. એ કેટલાએક ગ્રંથો પણ પ્રાણીના વચાવ માટે કેટલીક રીતથી સાક્ષિ આપેજ છે. વઢી જૈન શાસ્ત્રમાં કેવઢી મહારાજે દશવીકાલીકના છઢા અધ્યયનની અગિયારમી ગાથામાં પણ ઉપરની રીતે ખુલ્લું કહેલું છે કે,

સવ્વેર્જાવાવીઙ્છંતિ જીવીઉનમરીજીઉ;

તમ્હાપાળવહંધોરં નિગંથાવજ્ઞયંતિણં ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—કેવઢી મહારાજ કહેછે કે અરે ભવ્યજીવો ! આ જગતવાસી સ્થાવર જંગમ સર્વ પ્રાણીઓ ઇચ્છા કરે છે જીવતરની, તથા સુખની, પણ ન ઇચ્છે મર્ણને કે દુઃખને તે માટે અહો સુજ્ઞ નરો ! પ્રાણવધ ઇટલા જીવ હિંસાના કર્મ આત્માને મહા રોદ્ર ભયના દેનાર જાણીને નિગ્રંથ ઇટલે પરિગ્રહ રહિત સાધુ ચારિત્રીયા તેનો પરિત્યાગ કરે છે. એ ઉપરની ગાથા આદ્યમાં લડને વીશમી ગાથા સુધી સાધુના પાંચ મહાવ્રત અને છઠું રાત્રીભોજન તેનું વર્ણન કરેલુ છે. તેમાં પાંચ માહાવ્રતની આદ્યમાં સાધુજી નવકોટીએ જીવહિંસા કરે નહીં, કરાવે નહીં અને જીવહિંસા કર્ત્તાને મ્હલું પણ જાણેનહીં. એમ સાધુઓના સર્વવ્રતો નિર્વચ્ય છે, એમ સિદ્ધાંતોમાં પ્રત્યક્ષ-પાઠ છે. તેમ છતાં પણ મુગ્ધ* જનોના અંતઃકરણમાં મહા હિંસારૂપ રોદ્રપ્રણામનો સંભવ થયો છે. હવે એવી અજ્ઞાનની ઢાઢઉપર ચઢાવનારનો જન્માંતરે દુઃખે દુઃખે પણ બાંધેલા કર્મોથી છુટકો થવો મુશ્કેલ છે. મતલબકે નિર્લેપ મોક્ષમાર્ગને હિંસારૂપ કર્મ ચઢાવીને સલેપ કરવા ધારોછો એ કેવી મુલ છે ? કેમજે દશવીકાલીક મુત્રના પ્રથમ અધ્યયનમાં પેહેલી ગાથા કહી છે, તે નીચે મુજબ.

ધમ્મોમંગલમુક્કઢં, અહિંસાસંજમોતવો;

દેવાવિતંનમંસંતિ, જસધમ્મેસયામણો. ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જૈન આત્મિક ધર્મ મોક્ષની સાધના કરવામાં પરંમ મંગલિક છે. મતલબ કે તે આ જગતના અનેક કાર્મીક ધર્મોથી સર્વોપરી ઉત્કૃષ્ટ છે. એનીતુલ્ય વીજો કહી શકાતો નથી. તે શ્રેષ્ઠધર્મ કેને કહિએ ? અહિંસા ઇટલે ન હળવા પ્રાણીના પ્રાપ્તને, તેનું નામ જીવદયા એજ ધર્મનો પ્રથમ પાયો સમજવો, અને તે દયાની પ્રાપ્તિના લાભમાં સત્તર પ્રકારનો સંજમ પ્રગટ થાય છે. ઇટલે આશ્રવનો નિગ્રહ* થાય. તે આશ્રવ રોકવાથી નિર્જરા પ્રગટ થાય છે, ને તે પુર્વ કૃત્ય કર્મોનો સોસ ન કરવાને માટે છે. નિર્જરાના છ અધ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ બાર મેદ છે.

तेनुं नाम द्रव्य अने भाव तप कहीए. ए ऋण भेद मुळ धर्मनी आद्यमां कळा छे. ते अहिंसा, संजम अने तप, ए ऋणने त्रिकरणशुद्धे आराधना करनार पुरुषोने देव आदि सर्व मनुष्यो तेना पद वंदन करी संतोष पामे छे. ते पुरुष केवा छे ? जेनुं सदा सर्वदा मजकुर धर्मनी आराधना करवामां मन, वचन ने कायाना योग्य थीरता पामेला होय छे. तेज देवादिकने अर्चवा लायक छे, पण जे खटकाय मर्दनादिक सारंभमां मतावलंबित थइने पोते आश्रव करे, परने उपदेश करे तथा कर्त्ताने भलु जाणे, एवा अज्ञानदशावाळाओनी पण पंदर जातना अधोगतस्वामि, देवो शेवाभक्ति करवा चुकशे नहीं. एम सिद्धांतोमां प्रत्यक्ष ज्ञानीपुरुषोए कहेलुं छे. हवे मजकुर गाथामांतो अहिंसा एटले स्वदया तथा परदया एज धर्म कह्यो छे. तो एवी गाथाओनो उपदेश संवेगी नाम धरावनार जनो पीळातिल्लकनी सभाने केवी रीते करी बतावता हशे ? ए सर्व विचारवा जेवुं छे. परंतु कुमतावलंबित बाळमित्रोने हितेच्छु तरिके बोध करवा जरूर एटलीज के तमारी कर्मोपार्जित बे चक्षु तो उघाडी छे. परंतु ज्ञानरूप चक्षुने मृषावाक्योथी रचीत ग्रंथीरूप पडळ आवी जवाथी जैन शासनरूप आर्यभुमी उपर दयारूप अंकुरा, ज्ञान, बोध मेघनी धाराथी प्रगट थएला छे. ते गणधर महाराजे अनंतज्ञानी तिर्थकरदेवनी सहायताथी सुत्रार्थमां रचीने सर्व भव्यजीवोना हितने माटे प्रगट करेलुं छे, तेम छतां तमारा पाषाणरूपी कठोर हृदयमां ते नजरे आवतुं नथी, तथा ते वाक्यो रुचमान न थतां तेओना शत्रु भावे नवीन ग्रंथोना प्रबंध रचीने खटकायने खपाववा हुशियार थया. परंतु अनंतज्ञानीना निरापक्ष सुत्रोनुं उलंघन करवा धारो छो, तो शुं ? एवी मुखार्ड, ने अज्ञानरूप लवानथी दया धर्मनो नाश थशे ? पण अरे बाळ मित्रो ! दयारूप सुर्यना प्रबळ प्रकाशनी आगळ अज्ञानरूप हिंसा, मृषादिक अंधकार, कदी रहेवानो छेज नहीं. मतलब के सर्वना प्राणीओना रक्षणने माटे पुनः अन्य धर्मीओना शास्त्रनी केटलीएक शाक्षिओ लखी छे. श्रीमहाभारते शांती पर्वणी प्रथम पदे तथा विष्णु पुराणादिक मध्ये पण दया धर्म निरूपण करेलो छे.

श्रीमहाभारते क्रश्नोवाच ॥

सत्येनोत्पद्यतेधर्मःदयादानेनवर्धते,

क्षमयास्थाप्यतेधर्मक्रोधलोभाद्वीनश्यति.

भावार्थ—सत्य थकी धर्मनी उत्पत्ति थाय छे. ने ते धर्म दया ने दानथी

વૃદ્ધિ પામે છે અને ક્ષમા કરવાથી ધર્મ સ્થિર થાય છે. અને ક્રોધાદિક સર્વ નાશ પામે છે, એ અવશ્ય છે.

**અહિંસાસત્યમસ્તેયમત્યાગમૈથુનવર્જનમ્,
પંચસ્વેત્તેષુવાક્યેષુસર્વેધર્માઃપ્રતિષ્ઠિતા,**

ભાવાર્થ—અહિંસામાં એટલે દયામાં, સત્યમાં, અદત્ય ત્યાગમાં, દાનમાં, મૈથુન ત્યાગમાં, એ પાંચ પ્રકારના ધર્મોને વિષે જે જે વિવેકીઓ પ્રવર્તે તે તે સજ્જનોના આત્મામાં સર્વ પ્રકારના ધર્મોનો લક્ષ પ્રગટ થાય છે.

**સર્વેવદાન્તત્કુર્યઃસર્વેયજ્ઞાશ્ચભારત,
સર્વેતિર્થોભિષેકાશ્ચયત્કુર્યાતપ્રાણીનાંદયા ॥**

ભાવાર્થ—સર્વે વેદ મળો યા અનેક યજ્ઞ કરો યા સર્વ તિર્થોમાં સ્નાન કરી, પરંતુ જેનો સદાય પ્રાણીઓ ઉપર નિર્દય ભાવ છે ને હિંસા કરે છે તેના મજકુર કૃત્યો સર્વ વૃથા થાય છે. અર્થાત દયાની તુલ્ય ન થાય.

**અહિંસાલક્ષણોધર્મઃઅધર્મઃપ્રાણીનાંવધઃ
તસ્માત્ધર્માર્થીભિલોકૈઃકર્તવ્યાપ્રાણીનાંદયા ॥**

ભાવાર્થ—અહિંસા અર્થાત દયા તેજ ધર્મનું લક્ષણ છે ને સર્વ આત્મધર્મની આદ્યમાં સ્વદયા અને પરદયા હોવી જોઈએ. એજ ધર્મનું લક્ષણ છે. અને સ્વ તથા પરપ્રાણીની ઘાત કરવી તેજ અધર્મનું લક્ષણ છે, માટે અરે ધર્માર્થી બંધુઓ ! સર્વ પ્રાણીનું રક્ષણ કરવું !

**શોણિતાર્દ્રતંવસ્ત્રંશોણિતૈર્નૈવશુધ્યતિ,
શોણિતાર્દ્રતયદ્દહ્નંશુદ્ધંભવતિવારિણા.**

ભાવાર્થ—લોહી થકી સ્વરૂપાણું વસ્ત્ર, લોહીથી ધોતાં કદી સાફ થતું નથી તેમજ હિંસા કરતાં એટલે પરપ્રાણીઓના પ્રાણનો અપહાર કરતાં અનાદિ કાઢના લાગેલા મયાનક પાપ કદી ધોવાયજ નહીં અર્થાત લોહીથી રંગાણુ વસ્ત્ર જેમ પાણીથી શુદ્ધ થાય છે તેમજ દયારૂપ જઙ્ઘીજ મેલ ધોવાય છે, એમ શ્રી કૃષ્ણ મહાભારતમાં કહે છે.

વિશ્વપુરાણશ્લોકે.

અહિંસાસર્વજીવેષુતત્ત્વજ્ઞૈરિભાષિતાઃ

ઈદંહિમુલંધર્મસ્યશેષંતસ્યૈવવિસ્તરં.

ભાવાર્થ—સર્વ જીવવિષે જ્ઞાની પુરુષોએ દયા કરવી જોઈએ. અને દયા તેજ ધર્મનું મુલ છે. ને દાન, શિલ્લ, તપ, ભાવ તે દયા ધર્મની શાખાઓ જાણવી. માટે મત હળો કોઈ પળ પ્રાણીના પ્રાણને.

અહિંસાસત્યમસ્તેયંબ્રહ્મચર્યસુસંયમં,

મદ્યમાંસમધુત્યાગોરાત્રીભોજનવર્જનં.

ભાવાર્થ—અહિંસા એટલે જીવ દયા તથા સત્ય બોલવું તથા ચોરીનો ત્યાગ કરવો તથા બ્રહ્મચર્ય પાલવું તથા સુસંજમ એટલે પાંચ ઇંદ્રીઓના વિષયનું રુધન કરવું તથા ચાર મહા વિગય તે મદિરા, માંસ, મધ ને રાત્રીભોજન એ સૌનો ત્યાગ કરવો. તે સર્વનો મુખ્ય હેતુ દયા હોય તોજ તે સર્વ ત્યાગ થાય છે.

પ્રાણીનાંરક્ષણંયુક્તંમૃત્યુભિતાહીજંતવઃ

આત્મોપમ્યેનજાન હીર્ષ્ટંસર્વસ્યજીવિતં.

ભાવાર્થ—ધર્માર્થીઓને પ્રાણીની રક્ષા કરવી તે યોગ્ય છે. મતલબ કે મર્ણથકી સર્વ જીવો સદા ભય પામે છે. માટે સર્વ જંગમ ને સ્થાવર પ્રાણીઓને આપણા પ્રાણ શત્રુસ પર પ્રાણને જાણવો. કેમ જે સર્વ જીવોને જીવતર વાહાલું છે ને મર્ણ અઠ્ઠામણું છે.

ઉદ્યતંશસ્ત્રમાલોક્યવિષાદયતિવહ્યલાઃ

જીવા કંપન્તિસંત્રસ્તાનાસ્તિમૃત્યુસમંભયં.

ભાવાર્થ—આ જગતમાં મતિ ધ્રાંતિ નિર્દય સ્વભાવી અજ્ઞાન જનોએ પાપબુદ્ધિથી પરપ્રાણ હરવાને માટે ઘડાવેલા શસ્ત્ર, તે તથા સંસારમાં લાંબા વચ્ચતસુધી જન્મ મરણના લાભ મેલવવા માટે અજ્ઞાન બુદ્ધિથી ત્રસ સ્થાવર પ્રાણીના પ્રાણ હણવાની સ્વાતર રચેલા હિંસાની વિધીના શસ્ત્ર. તેનું નામ શાસ્ત્ર તો નહીં પરંતુ તેને શસ્ત્ર તરીકે ગણવા. એવા શસ્ત્રો હિંસારૂપ શસ્ત્ર ઉચા ઉપાડયા દેશીને વિષવાદ પામીને થરથર કંપાયમાન થાય છે, સર્વ ત્રસને સ્થાવર પ્રાણીઓ. મતલબકે દેહ ધરનાર પ્રાણીઓને મૃત્યુ સમાન બીજો ભય નથી, એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે.

કંટકેનાપિવિદ્ધસ્યમહતીવેદનાભવેત, ચક્રકુંતાસિયષ્ટ્યાદ્યૈર્માર્યમાણસ્યકિંપુનઃ

ભાવાર્થ—પગમાં મોજડીઓ પહેર્યા વિના પંથે ચાલતાં કાંટાથી વિંધાણા પગને અત્યંત વેદના થાય છે તે સ્વમી શકાતી નથી તો પર પ્રાણીઓને હળવાને માટે દ્રવ્ય-શસ્ત્રો જેવા ચક્ર, ખાલા, તરવાર, લાકડી વિગેરે મારતાં તેઓને વેદના ન થાય ? અર્થાત થાયજ. પરંતુ એ મજકુર કહેલા શસ્ત્રોના પ્રતિપક્ષી હિંસાચાર્ય ઇન્દ્રિયર્મમાં લુબ્ધ થઈ ગણા ને નાસ્તિક જગત બંધનની ફાંસીના પરાધીન પણામાં ફસાઈને પોતાના દેહાર્થી સાધનો સાધવા માટે અનેક કપોલ કલ્પિત કુતર્કોથી ભરપુર દિર્ઘ આશ્રવના સમાવેશ સાથે કુશાસ્ત્રરૂપ શસ્ત્ર તેની પરુપણાં કરતાં થકાં શું પર પ્રાણી-ઓના પ્રાણને કુશલ રહેવાનું છે ? ના ના એમ નહીં. પણ એમતો સ્વરૂં કે હિંસા કરનાર પ્રાણીઓ તો બીજા ત્રસ સ્થાવર પ્રાણીઓને વાગવા માટે શસ્ત્રરૂપ કાંટાની જાલ બાંધીને આ જુલમી કલ્લિકાલમાં જન્મ લીધો છે. તો તે કાંટારૂપ શાસ્ત્રોના વચન-રૂપ તિષ્ઠણ અણીઓને ચૂરણ કરીનાસ્ત્રવા માટે જ્ઞાનોદયથી દયાવાક્યોથી ભરપુર શાસ્ત્રના બોધરૂપી મોજડીઓ પહેરીને ધર્મધરા ઇટલે ધર્મરૂપ પૃથ્વી ઉપર થઈને દયા-માર્ગે ચાલી મોક્ષરૂપ શહેરમાં પધારવા માટે નિર્ભય થઈને સદા આનંદ ઉત્સાહ-ભેર રહેવું.

ઇત્યાદિક શ્રી મહાભારતે તથા વિઘ્નુપુરાણે દયાધર્મની પુષ્ટિ કરેલી છે. ઇટ-લુંજ નહીં પણ બીજા અન્યદર્શનીના શાસ્ત્રોમાં પણ દરેક ટેકાણે દયાધર્મવિષે દરેક રીતથી વિવેચન આપેલું છે. કારણકે દયાનું સ્થાપન કર્યાસિવાય જેજે ધર્મશાસ્ત્રો છે તે સર્વ સ્થલ વિનાના વૃક્ષોપમિક થઈ જાય છે. માટે અન્ય દર્શનીઓ જીવદયા જાણે યા ન જાણે પણ દરેક શાસ્ત્રના પ્રબંધમાં લાવે ત્યારે તે શાસ્ત્ર માન્યપુજ્ય થાય છે. પરંતુ એવા ધર્મશાસ્ત્રના રચનાઓ પોતે બહિરાતમાં છતાં વિભંગ જ્ઞાનાવલંબનથી જાણે તેટલી પરદયાનું સ્થાપન કરીશકયા છે. કારણકે સ્વદયાના સ્વરૂપનું તેઓને લક્ષ જ્ઞાન ન થતાં એકતરફી બોધ નિરૂપણ કરેલો છે. પણ સ્વદયાલક્ષી તો અંતરાત્મા પરમાત્મા સિવાય લક્ષમાં લઈ શકેજ નહીં. તથાપિ પરદયા છે તે પણ મહા પુન્યનું નિદાન છે, અને તેજ સ્વદયાનું આલંબન છે. પરંતુ સ્વ અને પરપક્ષની દયાવિના જે જે પુરુષો ધર્મ કર્ણીમાન્ય કરી રહ્યા છે તેતો કેવલ તમ સ્વભાવી આશ્રવમતિઓ એક તરફી નિર્દયપણામાં બોલેછે કે ભક્તિને માટે આશ્રવ થાય તેમાં “ અપકર્મ્ય-

બહુનિર્જરા” એટલે અલ્પ કર્મ લાગે છે ને ઘણા કર્મ નિર્જરે છે. એવી ભ્રમના રાખીને પોતાના આત્માને પોતેજ શત્રુ થઈને ઠગી રહ્યા છે. માટે તેઓ ભયાનક જન્મથી કેમ છુટી શકાશે ? અને આ જગતમાં તેઓને શરણશ્રુત કોણ થનારું છે ? કારણકે “વેરાણુંબંધાનિરિયા ઉવયંતિ” અર્થાત્ જે પરપ્રાણીઓનું દયાધર્મી થઈને રક્ષણ કરવા મદદગાર ન થાય ને વિરુદ્ધ રીતે દયાધર્મી એવું અમુલ્ય નામ સ્થાપી પરમેશ્વરને માટે અથવા ગુરુભક્તિને માટે કલ્પના કરી કરી ત્રસ સ્થાવરનાં પ્રાણ હણીને વેરફેરની પુષ્ટિ કરતાં પાછી પાની ભરતા નથી. પણ કાઢાંતરે કૃત્યકર્મના ઉદયના વચ્ચતમાં હિંસા કરનાર પ્રાણીઓની બરદાશ કરવા માટે પેલી પંદર જાતની કાઢી પલટણો તૈયાર થઈ બેઠેલી છે. તો ત્યાંની ન્યાયકોર્ટમાં કરેલાં કરમોનો જવાબ દેવો મુશ્કેલ થઈ પડનારો છે. વઢી આત્મકાર્યનો સુધારો કરવાના વચ્ચતમાં પોતાની કુબુદ્ધિના કારણથી પોતાના લાભમાં ગેરહાંસલ કરનારા જડમતિઓને વિપત્તિના વચ્ચતમાં કેવો પશ્ચાતાપ કરવો પડશે ? કારણકે નિતિ જ્ઞાન ને દર્શનનો લાભ લઈ નિરમલ દયાધરમનું આગેવાની પણું ધરાવીને ઘરમ સંબંધી સર્વ કાર્યોમાં પ્રાણવધ કરતાં જરાપણ અશંકા પામતા નથી, તે કેવી જુલમની વાત છે ? તેનું દ્રષ્ટાંત નીચે મુજબ.

સંવત ૧૯૪૦ના ફાલગુન માસમાં ભાવનગરમાં જૈનધર્મનામ ધરાવનાર તપાલો-કોઈ એક સમોસરણ કરેલું તે વચ્ચતમાં એક તપા સાવજની સ્ત્રીએ એક ગાયને ઘી પીવાના અપરાધમાં મળાંત સજા કરી હતી. તે ગૌહત્યાનું પાપ અગણિત છે. તેમજ સંવત ૧૯૪૧ના પજુસણ અગાઉ ભાવનગરી તપાની સુધરેલી સભામાં શાસ્ત્રજ્ઞાનનો અભ્યાસ કરનારે એક બકરાને પોતાની મતલબની સ્વાતર હોમીનાંચ્યો. તે તમારી કુસંપીલી જ્ઞાતમાં બકરા વિષેની અફવા ચાલેલી તે સાંભળવામાં આવી હતી. તે વિષે સ્વહં સ્વોદું તો પરમેશ્વર જાણે, પણ તેવાંકૃત્ય જૈનીનામ ધરાવીને કરવાં તે કાંઈ જૈનધર્મનો કોમલવાળા ગણાતા નથી. વઢી એવા બિચારા અનાથ પંચેંદ્રિજીવ ગાય તથા બકરું પોતાના પુર્વ કૃત્યથી જન્મ હારીજઈને તિર્યંચની યોનીમાં જઈ ફસાયાતે પુર્વ કૃત્યથી મરીતો રહેલાજ હતા પણ તમારા જેવા જુલમ કરનાર જનોને હાથે પડતાં નિરાપરાધિ બે જીવોનો નાશ કરી નાંચ્યો તે કાંઈ કર્મપુર્વ જન્માંતરેતો ભાવી શુલનાર નથી. પરંતુ આધુનિક જમાનાના વહેવાર પ્રમાણે તમારી સજ્ઞાતીએ તે જુલમ ગુનો છુપાવીને સુધરેલી સભાની મદદ સ્વાતર તેનો બીલબુલ તપાસ ન કરતાં હલ્દી રીતે માયા કપટથી સાગ્રિત થઈને આનંદ મંગલ વર્તાવોછો. પરંતુ તે વાચત

तमोए लोकापवादथी पण डर न राखतां अपराध छुपावी राख्यो छे, तो कहेवानुं एटलुंज के शुं तमारा पीळां वस्त्रवाळा वेषधारीओनी पासे ते बाबतनुं प्रायच्छित या आळोयण लइने शास्त्रोना रिवाज प्रमाणे शुद्ध थइ गया हशो के शुं ? ना ना तेमपण खातरी थती नथी. कारण के लोको अपवाद टाळवाने तथा ज्ञाती धर्म राखवानी खातर नवराश लीधी होततो धर्मापराध टाळवामां पण नवराश लीधी समजाय. पण ते बे तरफना अपवादथी निरापराधि न थाय माटे एम सगजाय छे के ए जीवमिसानां लागेलां कर्मोथी तमो सुधरेला वकीलो कायदा कलमो लागु करी करीने दुर्गतिना स्वामिओनी झपटमांथी छुटी जवा धारो छो के केम ?? पण अरे बाळ मित्रो ! तमारा कठोर अने पाषाणरूपी हृदयगां स्वप्ने पण धारशोना जे नर्काधिपति पासेथी छुटी जइए. केम जे तमारी डाहापणदार ज्ञातीए मजकुर बे प्राणीओना मर्ण सामे ध्यान न आपतां केवळ तमारीज दयाथी यवनधर्म साचव्यो छे. पण जन्मांतरे नर्काधिपतितो अंच न लेतां या सिपारस न राखतां कायदानी रीतेज मर्ण पामनार प्राणीओनुं करज तमारी पासेथी लेशे. एम खातरीथी समजबुं. अने एवा मोटा प्राणीओना प्राणवधनो तमारी पाषाणरूपी हृदयमां कांइपण शोच थतो नथी; तो बिचारा पृथ्वीआदि असंजी पंचेंद्रिओनावध सुधीनो आरंभतो तमो मोक्ष अने महानिजरा हेतुज गणोछो, तो अरे दयाधर्मीओना प्रति पक्षीओ ! तमने पुछवानुं एटलुंज के तमो ठाम ठाम ग्रंथोमां तथा चोपानीआमां दया, दया, दया, एम लवान करोछो, माटे ते दया ते कया प्राणीनी पाळवी ? ते प्राणीना नामठामतो बतावो ? वळी दरेक ठामे हिंसा करवाथी नर्के जाय एम कहोछो ते कया जीवनी हिंसाकरवाथी नर्के जाय ? अने ते कोण जशे तेनो खुलाशो आपवो जोइए. ते सिवाय पुछवानुं के अन्य धर्मवाळा तेओना शास्त्रनी रीत प्रमाणे दया पाळवानो उपदेश करता हशे ? अने तमे कया प्राणीओनी दया पकडी छे ते कहो ? परंतु अन्य दर्शनीओ बाळज्ञानावलंबनथी आश्रव शेवी खटकायना अजाणपणामां आरंभ करेछे तेने कहोछो जे ते भारे कर्मीछे अने तमे कहोछो के अमो सर्वोपरि शास्त्रना पारावारीछीए तेमज छकायने ओळखीए छीए. एम जाणपणानुं खोडुं डोळ घालीने धर्माथें प्राणीओना पाणनो नाश करो तो तमने आश्रव थोडो लागे अने प्रति पक्षिओने वधारे लागे तेनुं केवी रीतेछे ? ते लखीतवार सुत्रना मुळ पाठ साथे जवाब आपवो जोइए. परंतु मिथ्यात्वि तथा समक्तिना करेला आरंभविषे घटवध थाय छे ते अमो जाणीए छीए. केमजे भगवतिजीमां कहयुं छे जे कोइ अनार्थ पुरुषे

क्रोधाकुल थइने कोई स्थळ बाळी मुकवानी खातर अग्नि मुकी, ते अनार्यना विचारमांतो सर्व प्राणीओनो नाश करवानी बुद्धि छे. हवे तेज वखतमां एक आर्य पुरुषे ते लाय लागती देखी सर्व प्राणीओना बचाव माटे अग्नि ओलववानी बुद्धि प्राणी विगेरे छकायना आरंभथी सळगावेली अग्नि बुझावी. ए बे जणाए महा आरंभ करेलोछे. पण तेमां अग्नि सळगावनारने चिकणां कर्म अने बुझावनारने स्थळ कर्म लाग्या छे. ए बेउनुं समाधान वितरागे करेलुंछे पण तमो तमारा धर्मना आरंभ उपर न ताणी जतां वितरागना वचनने अनुसरीने जवाब आपवो जोइए. अन्यदर्षनीओने छकाय जीवोनुं जाणपणुं नहीं होवाने लीधे सारंभी धर्म मानेछे, तो तेने तमे दुर्गत दायक गणो छो अने तमो सर्व प्राणीओने ओळखी शस्त्र आधारथी प्राण, प्रजा, इंद्रि, जीग, संज्ञा, परखी परखीने धर्मनी खातर तिव्र रससाथे हणोछो माटे प्रति पक्षीओनी अपेक्षाए धर्म जाणो हिंसा करनार केटलामां ? पाताळ सुधी पहोंचवा धारेल छे ? ए विचारतो करो ! वळी कहेवानुं के केटले प्रकारे अज्ञान प्राणीओ नर्कनुं आयुष्य बांधे छे ? ते सुत्र पाठ साथे बताववुं जोइए. वळी पीळा वस्त्रवाळाओने पुछवानुं के तमो श्रावकोने पुरेपुरा सूत्रनुं जाणपणुं करावो छो के एकला गपोड ग्रंथोधीज कान भरी दीओ छो ? ते शी रीते छे ? केमके आ अमुल्य दया धर्म शुद्ध छे. तेम छतां हिंसा रोपण करोछो ए कांइ जैन धर्मीओनो वध्यहार या आचार जणातो नथी. परंतु अन्न दर्शनीओ तो कहेछे के अमारा शास्त्रोमां दया पाळवा विषे महान पुरुषोए घणुंज विवेचन आपेलुं छे, पण अमो लाचार के ते प्रमाणे न चालतां वध्यहारना पराधिनपणाथी पळी शक्तुं नथी. एम ए लोको कबुल करीने पण निराश्राधीपणुं गणावेछे. परंतु तमो दयाधर्मीओनुं डोळ घालनाराओ अनंता प्राणीओने धर्मनी खातर हणीने दया मान्य करोछो ते दया शास्त्रनी रीते प्रमाणीक केम थाय ? माटे अरे दिर्घाश्रवी प्याराओ ! आद्य पर्यंत सुधी सिद्धांतोनुं श्रवण करीने पछी दयानो पोकार करो तो व्याजबी कहेवाय, पण हाल तो मजकुर प्रति पक्षीओना धर्मीओनी रीते दिनपणे आरंभना गुनो माफ मागवो जोइए, जे अमारा दयाधर्मना नामगुणनी रीते चाली न शकतां आरंभ मार्गनी रुढीमां फसाया छीए, एवी रीते तमो उदासीभाव आणशो केतेज वखते करेला आरंभना कर्मनी बहुळवा थएली हशे ते तरतज घटवा मांडशे, अने ते कर्म घटवाना लाभ वितराग प्रणीत धर्मनी रुचीथी दयारूपी स्वभाव थशे ए निःसंदेह छे. कारण के वितरागे सिद्धांतोमां आद्य

પર્યંત સુધી હિંસા કરવાથી સંસાર તરે એવું વાક્ય કોઈપણ સ્થળે વાપરેલું નથી. પરંતુ અગિયાર અંગ, બાર ઉપાંગાદિ સુત્રોમાં હિંસા કરનારની કર્ણીં યા તેની સાવચ-ક્રિયા વતાવી છે, પણ એવી ક્રિયા નિર્જરા હેતુ ગણવી એમ કાંઈ સિદ્ધાંતમાં નથી. પરંતુ એવી સાવચ ક્રિયા અકામ નિર્જરાહેતુ ગણાય છે એ સિદ્ધાંતોમાં જોસો તો તરત જણાઈ આવશે. તેમજ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના છઠ્ઠા અધ્યયનની સાતમી ગાથા નીચે મુજબ.

**અજ્ઞથંસવ્વસવ્વંદિસ્સપાણેપિયાયે,
નહણેપાણિણોપાણેભયદેરાઉત્તરે**

ભાવાર્થ—સર્વ પ્રકારે ઇષ્ટના સંજોગથી ઉપજ્યું સુખ તે સર્વને વલ્લભ છે. એમ શાસ્ત્રોક્ત રીતે દેશીને જિવત્વ વહાલું છે પ્રાણ ધરનારા પ્રાણીઓને માટે ન હળો ન હળો ! પ્રાણીઓના પ્રાણને. અર્થાત દયા પાલો ને તમારી તરફના ભયાનક સાંત ભયથી તથા ઘેરભાવથી નિર્ભય કરી અભયદાન આપો તો તમે પણ અભયપ-દજોગ થશો. વઢી તેજ સુત્રના અઢારમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે.

સગરોવીસાગરંતંભરહવાસંનરાહિયો;

ઇસરિયંકેવલંહીચ્છાદયાએપરિનિવુડો ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ—સગરનામાં ચક્રવર્તીએ ત્રણ દીસે સમુદ્ર લગે આળ વરતાવી અને ઉત્તરે લઘુ હેમવંત લગે આળ વરતાવી તે ભરતક્ષેત્રનો રાજા કેવલ યા સંપુર્ણ ઠક-રાય છાંડીને સ્વ અને પરદયા સંજમે કરી અંતક્રિયાને યોગ્યે સિદ્ધ પદ પામ્યા તે દયાનો પ્રભાવ છે.

॥ કાવ્યઃ ॥ નતંઅરીકંઠછેત્તાકરેઈ,

જંસેકરેઅપ્પણિયાદૂરપ્પાઃ

સેનાહિમચ્ચુમુહંતુપત્તે,

પછાણુતાવેણદયાવિહુણો ॥ ૪૮ ॥

ભાવાર્થ—તેજ સુત્રના વિશ્વમા અધ્યયનના કાવ્યમાં કહેલું છે જે જૈનનો વેષ ધરીને પોતે ઈંદ્રિઓના પરાધિનપણાથી યિથ્યાત્વ સેવના કરીને પછી પોતાની સ-હાયતા માટે પરને મિથ્યાત્વ શેવરાવે એ મહા અપરાધી ગણવા યોગ્ય છે. મતલબ

के जेटलुं प्राणनो हरनार अने वेरी न करे तेथी वधारे भुंहुं ते वेष लजावनारो करे. अर्थात् पोते वेषधारी हिंसा मार्ग आदरीने शर्णागतने पण तेमज वरताववा धारेछे तो पोतानुं अने परनुं कार्य विनाश कर्युं माटे मर्णाते ते असंजमीओ मोटा पश्चातापमां पडनारा छे.

**गाथा ॥ इंदिअथेवीवजितासझायंचेवपंचहा
तमुतितपुरकरेउवउतेरियंरीए ॥ ८ ॥**

भावार्थ—तेज सुत्रमां चोवीशमे अध्ययने कहेलुं छे जे अरे संजमार्थी ! तुं पांच इंद्रीओना विकारने वरजीने तथा पांच प्रकारनी सझाय, ए दश बोलने वरजीने शुद्धात्म उपयोगे इरिया एटले पंथे चालतां सुमती एटले ज्ञान बुद्धी लावीने चार हाथ प्रमाणे द्रष्टी आगळ करीने खटकाय प्राणीनुं रक्षण करजे. अर्थात् दयानी खातर सावधान थइ चालजे एम दया पाळवा आज्ञा कही छे.

**गाथा ॥ एवमेयाणिजाणीतासव्वभावेणसंजए
अप्यमत्तो जयेनिच्चंमव्विदिएसमाहिए ॥ १६ ॥**

भावार्थ—दशविकालीक सुत्रना आठमा अध्ययननी सोळमी गाथा अगाउ भगवंते छकाय जीवने ओळखवानुं स्वरूप बताव्युं, तयार पछी मजकुर गाथामां कह्युं जे अरे संजमार्थीओ ! छकायना जीवनुं स्वरूप जाणीने पछी पोताना आत्म सुधारा माटे मन, वचन, अने काया स्थिर करीने संजति कहेला आठ स्थानकनी रक्षा करे अप्रमाद'पणे. अर्थात् दया पाळे. पोतानी पांच इंद्रीओनो निग्रह'करीने ज्ञानवंत संजति एम कह्युं. माटे सर्वथा दया पाळे ने परने पण पळाववा चुकेज नहीं. पण कोइ कारणे हिंसा करवा आज्ञा नथी ते अवश्य छे.

**गाथा ॥ संधएसाहूधम्मंचपावधम्मंनिराकरे;
उवहाणं विरिए भिरुखु, कोहंमाणंच विवज्जए.**

भावार्थ—सुयगडांग सुत्रना अगियारमा अध्ययनमां पांत्रिंशमी गाथामां कह्युं छे के अरे संजतिओ ! भला धर्मनी साधना करीने हिंसा धर्मने तजो. अने उत्कृष्ट तप करीने क्रोधादिकने छांडो. कारण के क्रोधादिकथी तपनो नाश थाय छे. एमज हिंसा करवाथी भलो धर्म एटले मुक्तिना साधननो नाश थाय छे. माटे

તેહનો ત્યાગ કરો એમ કહયુંછે. એવી રીતે તીર્થંકર માહારાજે સર્વ સુત્રોમાં હિંસા ધર્મે છાંડવાની આજ્ઞા કહેલી છે, પણ હિંસા કરવા આજ્ઞા કરેલી નથી. એમજ શ્રુત, ભવિષ્ય ને વર્તમાનકાળે હિંસાનો ત્યાગ બતાવશે. પણ હિંસા સ્થાપન માટે કદી બોધ નહીં કરે એમ જૈનશાસ્ત્રો શાક્ષિ પુરે છે.

ગાથા ॥ ગારંપિઆવસેનરેઅણુપુવ્વંપાણેહિંસંજણ

સમયાસવ્વથસુવણ્ણેદેવાણંગણેસલોગયં ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—બઢી તેજ સુત્રના વીજા અધ્યયનમાં ત્રીજા ઉદેશાની તેરમી ગાથામાં એમ કહયું છે જે ગૃહસ્થ વાસમાં વસનારા શ્રાવકો અનુક્રમે યુક્તિ કરીને યથાશક્તિ જીવની જતના કરી રૂઢા વ્રત પાઢીને સરવ જીવને પોતાના આત્મા તુલ્ય ગળી દયા, ધરમ, સંવર, સામાયક, પોષણ કરીને દેવ લોકમાં જાય એમ કહયું છે. બઢી ઉત્તરાધ્યયનના અઢારમા અધ્યયનમાં સંક્રેદ્રની પ્રેરણાથી દસારણ ભદ્ર રાજાએ કાર્મીક રિદ્ધિનું અભિમાન તજી ધરમાભિમાન રાખવા માટે દયા ધરમ એટલે સ્વ તથા પરની દયા તેજ સંજમ આરાધના કરી, એટલે તેજ વચ્ચે ઇંદ્રે આવી સરવ દેવ રિધિ સાથે નમન કર્યું, એ સંજમ દયાનો પ્રભાવ છે.

શ્રી જ્ઞાતાસુત્રના પ્રથમ અધ્યયનમાં મેઘ કુમારે પુર્વ જન્માંતરે તીર્થંકર દ્વાથીના ભવમાં ભદ્ર પ્રણામે વનમાં દાવાનલ્લના પ્રજ્વલિત તાપથી ભય પામતા એક સસલાને બચાવવાની સ્વાતર પોતાનો પગ ઉંચો તોઢી રાખીને પોતાના ભારે શરીરને મહદ્ તસ્દી આપી તે કારણથી પોતાનો પ્રાણ ત્યાગ થઈ ગયો, ત્યાં ભદ્ર સ્વભાવે મનુષ્ય ભવનું આયુષ્ય ઉપાર્જીને મેઘ કુમાર થયા પછી સંજમજોગે મર્ણાંતકાર્ય સાધીને વિજય વૈમાનમાં વત્રિસ સાગરોપમની સ્થિતિ ભોગવી. મહાવિદેહ ક્ષેત્રે મનુષ્યભવ પ્રાપ્તના વચ્ચતમાં સંજમાનુષ્ટાંન સાધીને મોક્ષ પ્રાપ્ત થશે. એ સર્વ દયાધર્મનોજ પ્રભાવ છે.

એમજ સોલપા શાંતિનાથ તીર્થંકરનું પુર્વ જન્માંતર એટલે દશમા ભવમાં મેઘરથ રાજા એવું નામ હતું. ત્યાં કાર્મીક દેવકૃત્ય પારેવાનો બચાવ કરવા માટે કાર્મીક દેવકૃત્ય સિચાણાના કહેવાથી પોતાના શરીરનું માંસ કાપીકાપીને તાજવે ભર્યું. તેમ છતાં સિચાણાની ધારેલી મુરાદ હાંસલ ન થતાં પોતે સર્વાંગે સિચાણાને અર્પણ થયા. ત્યાં દયાના પરિણામથી તીર્થંકર ગોત્ર ઉપાર્જ્યું છે. તે પણ દયાનોજ પ્રભાવ છે, જેમ એ દેવકૃત્ય પારેવાનો બચાવ કરવાની સ્વાતર મેઘરથ રાજાએ પોતાનું સ-

વૉંગ સિચાણાને ઢક્ષણ કરવા અર્પણ કર્યું તો કુદરતી સાચા પ્રાણીઓને બચાવવા દયા ધર્મીઓ શું ન કરે ? જે ધારે તે કરવા કદી ચુકે નહીં. ં સર્વ દયાનોજ પ્રભાવ છે. પરંતુ તેમાં કાંઈ હિંસાનો પ્રભાવ નથી.

પ્રશ્ન—વ્યાકરણના છઠ્ઠા અધ્યયનમાં કહ્યું છે જે અહોપુજ્ય ! દયાના બીરદ્ધ ધરનાર કોણ કોણ પુરુષ છે ? તે પાઠ જગનાયકેહંત્રિલોચમહિંદ્ ભાવાર્થ—સર્વ જગતના નાથ અને ત્રણ લોકના મહિંદ્દ ંદલે ંથાગુણે પુજનિક ંવા તિર્થકર મહારાજ પોતે દયા પાઢવા ઉદ્યમવંત થયા. તેમજ સામાન્ય કેવલી, તથા મનપર્ય-વજ્ઞાની તથા અવધજ્ઞાની તથા મતિશ્રુતી જ્ઞાની તથા લઘ્વિધર વિગેરે જે જે દયા ધર્મમાં ઉત્તમ પુરુષ થયા તે સર્વ દયા ધર્મનીજ વૃદ્ધિ કર્તાંછે. ંમ સર્વ સુત્રાર્થમાં સુલીરીતે નિરાપક્ષપણે પાઠ છે. વલ્લિતિર્થકર ચક્રવર્તી વાસુદેવ, બલ્લદેવ, ં પદવી-ધર થયા, તે સર્વ સંજમ દયાના પ્રભાવછે, હિંસાના કૃત્યથી કોઈ પળ સિદ્ધાંતમાં ઉત્તમ કાર્યની પતેહ મેલવી, તેવું દ્રષ્ટિ ગોચરે આવતું નથી. તેથી ં સ્વાતરીબંધ દયાધર્મ સર્વોપરી છે, અને આત્મગુણના મુલ્લભેદ સ્વોલવવાની દયારૂપ કુંચી સમ-જવી. કેમજે દશવીકાલીક સૂત્રના છઠ્ઠા અધ્યયનની નવમી ગાથામાં કહ્યું છે તે નીચે મુજબ.

તથ્થિમંપદમંઠાળંમહાવિરેણદેસિયં

અહિંસાનિઁનાદીઠાસવ્વભુંસુસંજમો ૧

ભાવાર્થ—તેજ મોક્ષ સાધના કરવાના વસ્તવમાં પ્રથમ ધર્મનું સ્થાનક તે અ-હિંસા. અર્થાત. દયાજ દીઠી ંદલે સર્વ પ્રાણીશ્રુતનું રક્ષણ કરવું. તેજ સંજમગુણ ધર્મ વૃદ્ધિ કરનાર છે. ંમ જાણીને કેવલ્લજ્ઞાનના ઉદયકાલમાં ઢવ પ્રાણીને બોધ નિચે મુજબ કર્યો છે.

ગાથા. જાવંતિલોચપાણાતસ્સાઅદુવથાવરા

તેજાળંમજાળંવાનહણેનોવિધાયં ૧૦

ભાવાર્થ—વલી દશમી ગાથામાં કહ્યું છે જે અરે ધર્માર્થી આ લોકમાં જેટલા પ્રાણી છે, તે ત્રસ તથા સ્થાવર બે જાતના છે. તે સર્વને જાણતાં ં અજાણતાં કોઈ કાર્ય કલ્પિને ન હણો ન હણો. મતલબ કે દયા કરો. વલી ઉત્તરાધ્યયન સતરમાની ગાથા છઠ્ઠીમાં કહ્યું છે જે સાધપણું નામ ધરાવીને હિંસાનો બોધ કરે તેજ મહાપાપી.

ગાથા. સમદમાળીપાળાળીવિયાળિહરિયાળિય;

અસંજએસંજયમનમાળેપાવસમળેતિવુચૈ ૬

ભાવાર્થ—જે પુરુષ સાધપણું લઈને પાન, ફલ, ફુલ, હરીકાય તથા વીજની જાત વિગેરેની હિંસા કરે યા કરાવે યા કત્તાને મલુ જાળે તેને પાપી સમળ કહ્યા છે. માટે દયા શ્રેષ્ઠ છે.

ગાથા. તાળિઠાળાળિગછંતિસિલિતાસંજમંતવં;

મિલ્લાવાગિહથેવાજેસંતિપરિનિવ્વુડા. ૨૮

ભાવાર્થ—ઉત્તરાધ્યયન પાંચમાની અઠાવીસમી ગાથામાં કહ્યું છે જે ધર્માર્થી સાધુ તથા ગૃહસ્થી એ બેઝ મોક્ષાર્થી સંજમ તપની આરાધના કરીને મુક્તિપદ યોગ્ય થાય.

એમ ગૃહસ્થોને પણ તપ સંજમની દયાકરણી બતાવી છે, અને આશ્રવ ત્યાગ કરવાનું કહ્યું છે, અને જીનેશ્વર દેવની આજ્ઞા તો એકાંત નિર્વચ્ય છે, અને ભુત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાલે પણ તેજ સંવરકર્ણીનો બોધ થશે, પણ આશ્રવ સ્થાપવા કોઈ તિર્થકરે કહેલું નથી, સર્વ સ્થલે દયા સ્થાપિત છે.

ગાથા. સવળેનાળેવિનાળેપચ્ચલ્લાળેયસંજમે,

અળનહાતવેચેવવોદાળેઅકીરિયાસિદ્ધિ. ૧

ભાવાર્થ—ભગવતિજીમાં કહ્યું છે જે સાધુદુની રાજની સંગત કરતાં સુત્ર સાંભળવા પામે ૧ અને સાંભળતાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થાય ૨ પછી વિજ્ઞાન એટલે અનુભવ પ્રગટ થાય ૩ પછી યથાયોગ્ય પચ્ચલ્લાળ આવે ૪ પછી તેહનું ફલ સંજમ ગુણ પ્રગટે ૫ તેહનું ફલ જીનઆજ્ઞા પ્રમાણે અન આશ્રવી થાય ૬ પછી બારે મેદે તપ કરે ૭ એમજ નિશ્ચે કર્મના બંધનોને નિકંદન કરે ૮ પછી અકીરિય એટલે ક્રિયા રહિત થાય ૯ પછી સિદ્ધિ ગઈ એટલે સિદ્ધપદ પામે છે ૧૦ એમ સાધુ મહારાજાઓના પ્રસંગથી દશ ફલ મળે છે. તેથી કહેવાનું કે જ્ઞાની પુરુષના સમાગમનો લાભ જ્ઞાન વૃદ્ધિની સાથે આત્મકલ્યાણિક દયા, સંજમને તપનો લાભ મળે એ સુત્રવાક્ય અવશ્ય છે. અને અજ્ઞાની વેષધારી માયા, કપટી, પડવાઈ, રસના લોલપી હકાયના અહિત વંછક એવા દિર્ઘાશ્રવી એટલે મોટા આશ્રવ આરંભ કરવા વાઝાઓની સંગત કરવાથી મજકુર દશગુણ નાશ પામીને અવઝી રીતના દશગુણ દુર્ગતિદાયક પ્રગટ

થાયછે. માટે એ મજકુર ગાથાનો મતલબ એ છે કે હિંસાબોધકની સોબતથી તરી ચાલવું. તેથી અરે ધર્મના અર્થીઓ ! દિર્ઘાશ્રવી આરંભ કર્તાનો સંગ તજી દયામાર્ગ શુદ્ધ કરો ! વઢી વિતરાગ દેવે મોક્ષમાર્ગ પ્રવાશ કરવાને આગ્રે છકાય જીવના હિતવંચ્છક થઈને દયાધર્મમાં પોતાની તથા પરપ્રાણીઓની દયા બતાવીને તે પછી શ્રાવકધર્મ તથા સાધુધર્મના ભેદ બતાવ્યા છે. તેમાં દયાના ભેદનો કુલ સમાવેશ આવી ગયેલો છે. પરંતુ એકલી દયાજ એમ નહીં ધારતા. સર્વ સિદ્ધાંતોનો સાર. આયાભાવજાણંતીતંસવ્વંજાણઈ. જેણે પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ જગત કાર્મીકથી જુદું જાણ્યું તેણે સર્વ જાણ્યું, અને જેણે પોતાના આત્મિક ભાવને ન જાણ્યો તે સર્વ વસ્તુ થકી અજાણ થઈને જગતના પર પુદ્ગલિક ભાવમાં ભમે છે. માટે અરે મોઢા પ્રાણીઓ ! જે વિતરાગે જગતના ભવજીવોને તારવાની બુદ્ધિએ પ્રથમ દયા ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો છે, તે સર્વ તમારા જોવામાં આદતાં છતાં આમ એકદમ અવઢી પ્રવર્તીમાં ફસાઈ જઈને મહા આરંભની આઘૃતિમાં આત્મ સાધનાની કલ્પના કરવા ઉત્સાહ ધરોછો, એ કેવું આશ્ચર્યકારક ! ! ! વઢી દશવીકાલિકના ચોથા અધ્યયનમાં કહ્યું છે જે.

ગાથા. જયંચરેજયંચિદ્દેજયંમાસેજયંસએ,

જયંભુજંતોભાસંતોપાવ્વકમ્મંનંબંધઈ. ૮

ભાવાર્થ—આઠમી ગાથામાં સંજમ ધરનાર મુનીને કહ્યું છે જે અરે ધર્માર્થી છકાય જીવોના પ્રાણ રાખવાની રાતર અને તારા આત્માને કર્મરૂપ બંધનોથી હુક્ત કરવાને માટે મોક્ષ માર્ગમાં જતના કરીને ચાલજે, યા ઉભો રહેજે, યા બેસજે, યા સંથારે સયન કરજે, યા નિર્દોષી ભોજન કરજે, યા નિર્દોષી ભાષા બોલજે, એવી રીતે સદા ઉપયોગમાં વર્તેશો તો પાપ એટલે જીવહિંસારૂપ કર્મના બંધનમાં નહીં બંધા-ઓ. એ મજકુર ગાથાના અર્થનો ફેલાવ કરતાં પાર આવે તેમ નથી. માટે સૂર્ય-બોધી સજ્જનોએ સ્વરૂં ધ્યાન આપીને સમજવું એવી રીતે સર્વ ગણધર માહારાજે સર્વજ્ઞ કેવઢી ભગવંતની શક્તિ સાથે સિદ્ધાંતો ગુંથેલા છે. તે સર્વનો ભાવાર્થ આજ પ્રયંત સરસ્વાવતાં એક અંશમાત્ર પણ ફેરફાર ન થાય એમ સિદ્ધ થયેલું છે.

પરંતુ કાંઠાંતરે કેવઢ્ઢાની મહારાજના વિરહ કાઠ પછી જે જે આચાર્યે સિદ્ધાંતોના આધાર ઉપર ધ્યાન આપીને પોતાની નામદારીને માટે ગ્રંથના પ્રબંધ બાંધેલા છે, તેમાં કેટલોક ભાગ તો મુઢ શાસ્ત્રોને અનુસરીને રચેલો છે, અને કેટલોક ભાગ

દેશકાઠ પ્રવર્તવા માટે યા પંચમા કાઠના ઉત્પાતને લીધે બુદ્ધિમાં ન સમજાયાથી, યા પોતાના ભરણપોષણમાં હરકતો ન આવવાદેવી એવા અનેક વિચારોની સાથે પ્રપંચી શબ્દોના સમાવેશથી મિશ્રિત કરીને મુઝ શાસ્ત્રથી બહાર બીજા ગ્રંથો આશરે એક લાખ અને આઠત્રિસ હજાર રચાયા છે, તેમાં કેટલાએક ગ્રંથોમાં તો એકાંત આરંભ સમારંભથી પુજાનોજ પાઠ સમાવેશ કરેલો છે. તેમજ કેટલાએક ગ્રંથોમાં સારંભથી, ગુરુભક્તિનોજ સમાવેશ કરેલો છે. તેમજ કેટલાએક ગ્રંથોમાં એકલા પઢાડ પર્વતે તિથિ કલિય દેરાં ચળાવીને પાપાણાદિકની પ્રતિમા વેસાડવા માટે મહદફલ બતાવી મહા આરંભનોજ સમાવેશ કરેલો છે. તેમજ કેટલાએક ગ્રંથોમાં તો મજકુર તિથોંજ જાત્રા જવું, તેના આરંભમાં મઝતા લાભનોજ સમાવેશ કરેલો છે. એવી રીતે જે જે ગ્રંથ કર્તા આચાર્યોંને કાઠના માહાત્મ પ્રમાણે પોતાના તથા શેવ-કોના મનને પ્રસંન કરવાના કારણો સુઝતાં ગયાં તેવી તેવી વાવતમાં ગ્રંથો સ્વ-ચ્છાએ રચી રચીને તેનું મહાત્મ વધારતા ગયા. પરંતુ તેમાં લોકોપયોગી મનરંજીત કરવાના વહેવારોની પુષ્ટિના ગ્રંથો રચ્યા, તેમજ પોતાના શારિરીક સુખનો લાભ મળે તેવો બોધ કરતા ગયા, તે સબબથી મૂઝ સૂત્રોનો ભાગ અલ્પ રહ્યો, ને ગ્રંથોનો ભાગ વધી ગયો. માટે આ ટેકાણે ધર્મીજનોને જાણવાનું એટલુંજ કે તે આચાર્યના કરેલા મિશ્ર ગ્રંથને તથા ગણધર મહારાજે કેવલજ્ઞાની મહારાજની શાક્ષિથી ગુંથેલા મૂઝ સૂત્ર, તે બંનેને સરખાવતાં પરસ્પર ભેદ પડેલો છે, તે તરત માલમ પડી આવશે. મતલબ કે અનંત જ્ઞાનની શક્તિએ જે સૂત્રો રચેલા છે, તેમાં આદ્ય પર્યંત, નિર્વચ અને નિર્લેપબોધ મળી આવે છે; અને કઢીકાઠના આચાર્યોંએ રચેલા ગ્રંથો છે, તેમાં હાં સુધી મૂઝ સૂત્રોનો આધાર રાખીને રચ્યા ત્યાં સુધી નિર્વચ અને નિર્લેપબોધ દાખલ કર્યો છે. પરંતુ કઢીકાઠના પ્રવર્તમાનનો સ્વભાવ ઉદય થયો, ત્યારે સૂત્રથી ઊલટી રીતે હિંસા બોધકમાં ઉતરી પડીને મજકુર ગ્રંથોમાં દયારૂપ વાક્યતો જુજ વાપરેલા છે, ને હિંસા વચનમાંતો કાંઈ સ્વામીજ રાખેલી નથી. તો અહો મિત્રો ! તેવા ગ્રંથોને સિદ્ધાંતોરૂપ કેમ કહેવાય ? તે વિવેકીજનોએ બહારિક જ્ઞાનચક્ષુથી વિ-ચારી લેવું. પરંતુ આ સ્થળે અમારે કહેવાનો હેતુ એટલોજ છે કે જે જે ગ્રંથોમાં જે જે વાત, જે જે અર્થ, ને જે જે શબ્દ મૂઝ શાસ્ત્રના બોધને વિરુદ્ધ પડતાં ન આવે, તેમજ નિર્વચ વચન વિતરાગના બોધ પ્રમાણેજ મળી આવે, તે સર્વ પ્રમાણ કરવું, એ વિદ્વતા તથા સ્વધર્મની પુષ્ટિ કર્તા છે. મતલબ કે આચારંગ સૂત્રમાં તથા નંદી સૂત્રમાં કહ્યું છે જે મિથ્યાત્વ સૂત્ર સમકિતીના હાથમાં આવે ત્યારે તે ઉપરથી સમકિતી બીજ,

નિર્વચ્ચબોધ કરીને ધમે દીપાવે; તેમજ દયાનો ફેલાવ કરે. માટે તે સમકિત, ની-
શ્રિત વેદ, પુરાણ, કુરાન વિગેરે સમકિત સુત્ર સમજવા, એ નિઃસંદેહ. પરંતુ જે અ-
ગિયારઁ અંગ તથા બાર ઉપાંગાદિક જૈનધર્મના સમકિત સૂત્રછે. તે અન્ય દર્શનીના
હાથમાં જાય, ત્યારે તે ઘણિજ નિર્વચ્ચ ભાષાથી ભરપૂર હોય. પણ અન્યદર્શનીઓ તે
સુત્રોના સાવચ્ચ ભાષાથી બોધ વાપરણ કરેછે. તેવા હેતુથી તે સુત્રોને મિથ્યાત્વ નિ-
શ્રિત મિથ્યાત્વ સુત્ર કહીએ. માટે અરે મિત્રો ! જે જે શાસ્ત્રોના વાક્યથી નિર્મલ ગુણ,
યા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ને તપની પુષ્ટિ થાય, તે સર્વ વાક્યો માન્ય પુજ્ય યોગ્ય
છે. સબબ કે વિતરાગે સર્વ સુત્રોનોતો નિર્વચ્ચ બોધ કરેલોજ છે. પરંતુ અન્ય મતના
શાસ્ત્રમાં શુદ્ધ ધર્મનું સાધન કરવા માટે શ્રીમદ્ ભગવતગીતાના બારમા અધ્યાયના
ત્રીજા ને ચોથા શ્લોકમાં કહ્યું છે કે.

યેત્તક્ષરમનિર્દેશ્યમવ્યક્તં પર્યુગસતે;

સર્વત્રાગમચિંત્યં ચકૂટસ્થમચલંધ્રુવં. ૩

સન્નિયમ્યેન્દ્રિયગ્રામં સર્વત્ર સમબુદ્ધયઃ

તેપ્રાન્યુવંતિમામેવસર્વભૂતહિતેરતાઃ ૪

ભાવાર્થ—જે સર્વ પ્રાણીનું મનુ ઇચ્છવામાં સદા તત્પર ને ઇન્દ્રિય સમુદાયને
નિમિત્તમાં રાखીને સર્વ ટેકાણે સમબુદ્ધિ સહિત અક્ષરની દેસ્ય, અવ્યગત, સર્વવ્યાપક,
અચિંત્ય, કુટસ્થ અચલ, ધ્વરુ, એવા સ્વરૂપને વિશે રમે, તે પરમાત્માના પદને પહોંચે
એમાં શું આશ્ચર્ય છે ? ?

શ્રેયોહિજ્ઞાનમભ્યાસ્યાજ્ઞાનાત્ધ્યાનં વિશિષ્યતે;

ધ્યાનાત્કર્મફલત્યાગસ્ત્યાગાચ્છાંતિરનંતરમ્ ૧૨

ભાવાર્થ—શ્રેષ્ઠ જન્મ એનો કે જે આત્મિક સાર્થકને માટે જ્ઞાન અભ્યાસ કરે
છે; અને તે જ્ઞાન વૃદ્ધિના લાભમાં મહદશુદ્ધ ધ્યાન પ્રગટ થશે, તેમજ તે શુદ્ધ ધ્યાન
પ્રભાવથી જન્માંતરના ઉપાર્જેલાં કર્મોના ફલનો ત્યાગ થશે. અર્થાત્. ત્યાગ ધર્મ
પ્રગટવાથીજ મોક્ષ ધર્મમાં મઠી જવાય છે, માટે જ્ઞાન અભ્યાસમાં શાંત દશાનો
સ્વભાવ છે. ને તે સ્વભાવથી પોતાનું તથા સર્વ જંતુઓનું રક્ષણ કરે, તે નીચે મુજબ.

અદેશાસર્વભૂતાનાં મંત્રઃ કરુણાવચઃ

નિર્મમો નિરહંકારઃ સમદુઃખસુખઃ ક્ષર્મા ૧૩

ભાવાર્થ—જે જ્ઞાની ધર્મીપુરુષ છે તેને દ્વેષ નથી, અને તે સર્વ શ્રુતનો મિત્ર દયાવાન સ્વભાવમાં મગ્ન રહે છે, તથા અહંકાર દિગ્ગમતા રહિત રહે છે. વઢી જેને સુખ અને દુઃખ સમાન છે ને સદા દયાને ક્ષમાનો નિઃમૃદ કરેલો છે, એવા પુરુષોને સંસારમાંથી તરી જવું સુગમ છે વઢી ગિતાના તેરમાં અધ્યાયનો સાતમો શ્લોક નીચે મુજબ.

અમાનિત્વં અદંભિત્વમહિંસાક્ષાંતિરાર્જવમ્ ॥

આચાર્યોપાસનં શૌચં સ્થૈર્યમાત્મવિનિગ્રહઃ ॥૭॥

ભાવાર્થ—હવે જ્ઞાની આત્મા કેમ કહેવાય ? અહો અરજુન ! જેમાં નિઃભિમાનપણું તથા અદંભિપણું તથા અહિંસાપણું તથા શાંતી દૃઢતા ક્ષમાપણું તથા પોતાના આત્માનું સદા નિર્મલપણું તથા જેણે ધર્મનો રસ્તો બતાવ્યો તે આચાર્યની યથા યોગ્ય ભક્તિ ત્રિકર્ણશુદ્ધે કરવી, તથા આત્માના મુઠ, ગુણોને આધારે અશુદ્ધ કર્મોથી જય પામવું તે. એ સર્વ ગુણજ્ઞાની આત્મામાટે જ ઘટે છે ને તેના સર્વ ગુણ સિદ્ધિ છે તેમજ તેરમા અધ્યાયનો અગિયારમો શ્લોક.

અધ્યાત્મજ્ઞાનનિત્યત્વં તત્ત્વજ્ઞાનાર્થદર્શનં ॥

એતત્જ્ઞાનમિતિ પ્રોક્તમજ્ઞાનં યદતોન્યથા ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—જેને અધ્યાત્મ જ્ઞાનમાં નિત્ય વિચાર છે, અને તત્ત્વ જ્ઞાનના અર્થનું સર્વદા જોવાપણું છે; તેનું નામ જ્ઞાન કહેવાય. માટે એ વિના જે જે અનેક કાર્યો છે તેને અહો અરજુન ! અજ્ઞાનતાનું જરૂર સમજ ! વઢી પંદરમા અધ્યાયનો અગિયારમો શ્લોક.

યતંતો યોગિનશ્ચૈનં પશ્યંત્યાત્મન્યવસ્થિતં ॥

યંતતોપ્યકૃતાત્માનો નૈનં પશ્યંત્યચેતસ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—સ્વ તથા પર આત્માના યત્ન કરનારા જોગી પુરુષ પોતાની જ્ઞાન-બુદ્ધિમાં રહેલા જીવને સદાય જુવે છે. તેવા પુરુષ આ જગતમાં સર્વોપરી છે. પરંતુ જેણે જ્ઞાનીપણું ધરાવીને પોતાના ચિત્તનું સાધન કરેલું નથી, તેવા મુઠ જડબુદ્ધિવાળા જતનાવંત નામ ધરાવતાં છતાં પણ પોતાને તથા પરને દેખવા સામર્થ્ય થતા નથી એવા અજાણ પ્રાણી મોક્ષ લાયક પણ નથીજ. વઢી સોઝા અધ્યાયના વીજા શ્લોકમાં સંસાર તારનાર સદગુણી પુરુષનાં લક્ષણ બતાવ્યાં છે, તે નીચે મુજબ,

અહિંસાસત્યમક્રોધસ્ત્યાગઃશાંતિપૈશ્વમ ॥

દયાભુષેષુઠેલુપ્ત્વંમાર્દવંહીરચાપલં ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—અહિંસા એટલે જીવદયા, સત્ય, અક્રોધીયું, ત્યાગપણું, શાંત સ્વભાવ તથા અપૈશ્વર્ય એટલે ચાડીયાપણું જેમે છાંડેલું છે તથા સર્વ ભૂતની દયાપાળે તથા અલંપટપણું, માર્દવ એટલે સદા નીરાશીયણું, સદા લજ્જાવંતપણું તથા સ્થિર સ્વભાવથી અચપલતાપણું, એ સર્વ ગુણ સંપન્ન હોય તે પુરુષ તરણ તારણ સમજવો. તે સિવાય કોઈ પુરુષ તરવાનો રસ્તો બતાવવા સામર્થ્ય નથી. એવા નિરાપક્ષી બોધરૂપી વાક્યો પરધર્મીઓના દરેક શાસ્ત્રમાંથી મળી આવે છે તેમ મજકુર શ્લોકોનો બોધ જૈન ધર્મના મુલ સિદ્ધાંતોની સાથે પરસ્પર મળતા જાણી તે વાક્યો ધર્મીજનોને આચરણ કરવા યોગ્ય છે. માટે જેટલા વાક્યો નિરાપક્ષી છે તેઓને સમક્તિસુત્રની સાથેજ સમજવાં. પરંતુ જે જે વાક્યો સમક્તિ જ્ઞાનશાસ્ત્રના મતને અણમળતા હોય તે સર્વ હ્ય એટલે ત્યાગવા. એમ શાસ્ત્ર અનુસારે જ્ઞાનદ્રષ્ટીથી વિચારતાં માલમ પડે છે. પણ કોઈ ધર્મમાં દયાથી ઉલટી રીતે થઈને હિંસા બુદ્ધિથી જીવનું કલ્યાણ થશે, એમ કહેવાતું નથી. તો તમે દયા ધર્મી એવું નામ ધરાવીને સર્વ ધર્મીક કાર્યોમાં પ્રથમથીજ હિંસાનું પ્રતિપાદન કરીને સ્વઆત્માના કલ્યાણની ધારેલી મુરાદ હાંસલ કરવા ધારો છો તો એ કાંઈ જૈન ધર્મના શાસ્ત્રોને અનુસારે સમક્તિ કહી સકાય નહીં. કારણ કે સમક્તિ સહિત જ્ઞાન ધરનાર પુરુષોનું સદા ચોક્કસું ચિત્ત સર્વ પ્રાણીઓના રક્ષણને માટેજ હોય. પરંતુ કોઈપણ પ્રાણીના પ્રાણના બચાવમાં ગેરહાંસલરૂપ ન હોય, એમ તો શાસ્ત્રમાં સ્વલ્લું માલમ પડેલું છે પણ તપામતિ ઘણાજ તાતા એટલે ગરમ અગ્નિરૂપ સ્વભાવના વાક્યોથી દયારૂપ બોધના કરનાર ઉત્તમ ધર્મીઓની સામે હિંસાનું પ્રતિપાદન કરવા અનેક કુતર્કો સહિત વાંધો લેવા તત્પર થાય છે, અને સ્વ અભિમાનથી હિંસા ધર્મની પુષ્ટિ કરવાની સ્વાતર વિતરાગ ભાષિત મુલ શાસ્ત્રોનું ઉલંઘન કરે છે. એવી અજ્ઞાન બુદ્ધિ રાખનાર હિંસામતવાળાઓને જૈનના મુલ શાસ્ત્રોની પ્રહેલીકા જોતાંતો સંસારીક દુઃખથી મુક્ત થઈ જવું એ મહા મુશ્કેલ છે. પરંતુ અન્ય ધર્મના શાસ્ત્રોમાં પણ શાંતિ છે. તે નીચે મુજબ.

ગીતાના સોઝમા અધ્યાયનો અઢારમો શ્લોક.

અહંકારંબલંદ્રવંકામંક્રોધંચસંત્રિતાઃ

મમાત્મપરદેહેષુપ્રદ્વીષંતોભ્યસૂચકાઃ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—આ જગતમાં આ જ્ઞાનીજનો મદ્દ એટલે અહંકારથી ભરપુર રહે છે, ને એમ કહે છે, જે અમારી જ્ઞાતી ડુંચી ને મોટી, અમારું કુલ શ્રેષ્ઠ ને અમો મોટા ધનાઢ્ય તથા અમો ઘણા શાસ્ત્રોમાં પારાગત થયા, એ વિગેરે અનેક રીતે સ્વઅભીમાન કરીને તેમજ કામ રાગથી પુષ્ટિ પામેલું સદાય જેનું અંતઃકરણ છે, તેમજ પોતાની નીચી બુદ્ધિથી ગ્રહણ કરેલો કુપંથ તેનું મહાત્મ વધારવા માટે સર્વ જનોની સાથે ક્રોધાકુલ થઈને મજકુર કહેલા દુરાચર્યોના આશ્રવ કરી શુદ્ધ, શ્રેષ્ઠ અને નિરાપક્ષી માર્ગની નિંદા કરે છે. એવા પુરુષ પોતે દ્વેષરૂપ સમુદ્રમાં ઘસડાઈ જતાં ઉત્તમ ધર્મીઓને પણ તેમજ કરવા ધારે છે. તેવો પ્રાણી અહો અર્જુન ! પુરેપુરો મારો દ્વેષી છે. એમ અન્ય શાસ્ત્રોમાંથી પણ નીકળી આવે છે, તો તેવા પુરુષોની બાબત જૈન શાસ્ત્રમાં ધિકારેલી હોય, તેમાં શું નવાઈ છે ? ? ?

હવે આ પ્રસંગે કહેવાનું જે આ પહેલા પ્રશ્નમાં દયા પાઠવાનું વિવેચન શાસ્ત્રોના આધારથી આપેલું છે. તેમાં કેટલાએક અન્ય શાસ્ત્રોના શ્લોકો જૈન શાસ્ત્રના વાક્યોને મળતા જાણી સુત્ર વચનની પુષ્ટિ માટે દાખલ કરેલા છે. પરંતુ તેઓ હેતુ એટલોજ કે જૈન ધર્મના મુલશાસ્ત્રોતો નિર્વચ્ય બોધમાં રચાયાં છે. પણ અન્ય દર્શનીઓ છકાયને સારંભે વર્તતાં છતાં તેમણે બનાવેલા ગ્રંથમાં કેટલેક સ્થળે નિરાપક્ષ બુદ્ધિથી જાણે તેટલી દયા પાઠવા વિષે બોધ કરેલો છે. તો કહેવાનું એટલુંજ કે વિતરાગ દેવે છકાયના વચાવની સ્વાતર સિદ્ધાંતોનો નિરાપક્ષ બોધ કરવામાં કાંઈપણ ઘટ રાખેલી નથી. એમ સુત્રના દયારૂપ વાક્યોને સુત્રના આધારથી તથા અન્ય દર્શનીનાં શાસ્ત્રોથી પુષ્ટિ મળે છે. માટે વિતરાગની આજ્ઞા દયામય છે, પણ હિંસા કરવાની નથી.

કયવલીકમ્માનું પ્રશ્નોત્તર.

૧ પ્રાચિન કાલમાં ઘણા ધનવાન શ્રાવક ગૃહસ્થો તથા ઘણા દેશાધિપતિ જૈન-ધર્મી રાજાઓ હતા. તેઓ સદગૃહસ્થાઈના કારણથી પોતાને રહેવાના મકાનો ચણાવતા ત્યારે સુવાના, બેસવાના, સ્નાનમંજન કરવાના, આશુષણ પોશાક પહેરવાના એ વિગેરે ઘણાં જુદાં જુદાં સ્વાતાનાં મકાનો ચણાવીને ગૃહસ્થાઈ ચલાવતાં તેમજ તે ગૃહસ્થોને અમુક અમુક માંગલિક કાર્યનો વચત આવતો, ત્યારે દરેક ગૃહસ્થ પ્રથમ સ્નાનમંજન કરવાના ઘરમાં જઈને સ્નાન કરવાના આસનપર બેસે, તે વચતે તેને સ્નાન વિધિ કરાવનારા શેઠકો અનેક પ્રકારના ઉત્તમ દ્રવ્યોથી મિશ્રીત પીઠી તેલ વિગેરેથી મર્દન કરાવે ત્યારબાદ અનેક જાતીના પાણિથી સ્નાન કરાવે, તે સ્નાનની વિધિનો હેતુ એટલોજ કે શરીરની શુદ્ધતાને માટે, તથા વલ્લ, પુષ્ટિ, પરાક્રમ વૃદ્ધિ

પમાડવાના હેતુએ. તે વિધિનો જે જે સુત્રમાં અધિકાર છે, ત્યાં “ કયબલીકમ્મા ” એવો પાઠ છે. હવે એ પાઠનો અર્થ શરીરનું વઢ પુષ્ટિ કરવાનો છે, ત્યાં કેટલાએક મતાવલંબીત પુરુષો મિથ્યાત્વોદયથી આશ્રવ માર્ગની પુષ્ટિની સ્વાતર ટીકાના કરનારે એમ અર્થ કર્યો છે, જે ઘરના દેવની પુજા કરવી. એટલોજ અર્થ કર્યો છે. પરંતુ કેટલાએક પોતાના મતજંગથી એવી કુયુક્તિ મેલ્લે છે જે સમકિતી શ્રાવકને ઘરેતો તિર્થંકરની પ્રતીમા છે, માટે શ્રાવકને ઘરના દેવ તે તિર્થંકરની પુજાઓ કહેલી છે, એમ અર્થ કરેછે. તેઓને કહેવાનું એટલુંજ કે ટીકાના કરનારાએ તો તિર્થંકરની પ્રતીમા પુજવી, એમ મુઠ્ઠાગોજ અર્થ કર્યો નથી. તો તમોએ આવું ઢહાપણ ક્યાંથી કહાડ્યું ? મતલબ કે ટીકા કરનારનાં તથા તિર્થંકર ઠરાવનારનો પરસ્પર મત મલતો આવતો નથી, તેજ અઘટિત છે.

હવે આ પ્રસંગે અલ્પમતિ મિત્રોને કહેવાનું જે તિર્થંકર મહારાજે વ્યવહાર સંબંધી ભોગાવલી કર્મને અંતે વૈરાગદશાના લાભમાં કાર્મીક જગત જનોએ ચળેલા ઘર બાર વિગેરે સર્વને છોડીને દીક્ષા લીધી. ત્યારબાદ ચાર ઘનઘાતી કર્મક્ષય થઈ જવાથી કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થયા પછી ચાર તિર્થ સ્થાપીને તેઓના હેતને અર્થે ઉપદેશ દેડને વ્યવહારીક ઘરનાં બંધનમાંથી છોડાવે છે. અને સાસવતું સિદ્ધપદરૂપ ઘર ત્યાં પહોં-ચાડવાનો બોધ કરીને પોતે વાયુની પેટે નિર્વંધન રહેછે. પણ કોઈના મોહરૂપી બંધનમાં નથી. હવે તેવા તિર્થંકર મહારાજને ગૃહસ્થપણની અવસ્થામાં પોતાને રહેવાને માટે ઘર નહોતું ? કે તે તમારા મુંઢા કુવામાં આવી જુલમી પરાધિનપણામાં રહી તમારા વજ્જરરૂપી આંગળીના ઘોંકા સ્વાવા ઘરના દેવ થઈ રહે !! એમ કદી કોઈના તાબામાં રહેલાજ નથી. મતલબ કે તેઓનાં નામ વિતરાગ કહેવાય છે. એટલે ક્ષય થઈ ગયા રાગ બંધન. તો તે કેના ઘરના દેવ છે ? વઢી જેણે માત, પીતા, સ્ત્રી, પુત્રાદિકનું પણ બંધન રાખેલું નહોતું, તો તમો શું વધારે તેમના સ્વાન દાન હેતાર્થે હતા કે તમારા ઘરના દેવ તરીકે વસે ! એમ કદી હોયજ નહીં. પરંતુ ઘરબારીના બંધનમાં બંધ જડને જે દેવ ઘરમાં બિરાજે છે, તેતો પિત્ર, સત્તિ કુલ્લદેવ યા કુલ્લદેવી બિગેરે વ્યવહારના ભોગીદેવ હોય, તેજ ઘરમાં વેસે છે. વઢી કદાચ કોઈ ન વેસારે તો કેટલાએકનાં ઘરનાં માણસને ધૂળાવી ધપાવીને પણ ઘરમાં વેસે છે. માટે એ તમારા ઘરના દેવ હોય તો ના કહી શકતા નથી. પણ વિતરાગને માટે તો એમ છે જે, જે દીવસથી તિર્થંકરે ઘર છાંડેલું હતું, તે દીવસથી જ્યાં જ્યાં વિહાર કરીને ગયા ત્યાં ત્યાં શહેરોમાં અને બહાર યા કોઈની શાઝામાં યા કરિયાણાની વસત્રમાં

યા રાજ સભામાં, એવા પ્રાસુખ નિર્દોષી છુકામો સ્ત્રીપુરુષ; નપુંશક, વર્જીત તેમાં સ્વાધિનપણે નિર્વેધન થઈ સમોસરણે બિરાજેલા છે, પણ કોઈ વસ્તે ત્યાગ અવસ્થાએ ભોગી લોકોના સ્વાધિનપણામાં તેના ઘરમાં વિચર્યા નથી. એમજ અંતઃક્રિયાથી વિદે-
હમુક્ત પામ્યા છે. પરંતુ જ્યારથી સંજમ લીધો ત્યારથી શિવપદ પહોંચ્યા ત્યાંસુધી
બહારના બહાર રહ્યા, પણ પાછા કોઈના ઘરમાં આવી બેઠા નથી. તો તમે ઘરમાં
બેસાડવાનો અર્થ કરોછો તો તેમાં પુછવાનું કે એ દેવ કેવી અવસ્થાના છે ? તે કહો
બહી તિર્થંકરની ત્યાગ અવસ્થાને ઘર ખઢાવશો તો તેમાં પડવાઈ થઈ જવાનો સંભવ
ધારતા હો તો ઘરમાં બેસે, પણ અમારા ધ્યાનમાં તો એમ છે કે અનંતજ્ઞાની તિર્થંકર
મહારાજ અપડવાઈ છે. માટે ઘરમાં કેમ બેસે ? બહી તમારા ઘરમાં બેટેલા દેવોને
પ્રતિમાતો કહેવાય, પરંતુ તિર્થંકર દેવ કેમ કહેવાય ?

૨ વિશેષ મજકુર શબ્દનો અર્થ તમારા માનવા પ્રમાણે દેવ પુજા થતો હોયતો
કુલ્લદેવાદિક દેવોને સમકિર્તા શ્રાવકો જગતનો વ્યવહાર રાખવા માટે પૂજે અર્થે તો
તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ? પણ એમતો સ્વરૂં કે મોક્ષ ધર્મને દેતે ન પુજે. દૃષ્ટાંત. જેમ હા-
લમાં કેટલાએક શ્રાવક વ્યવહારી લોકો જગત વહેવાર સ્વાતે વિવાહ વિગેરે પ્રમોદ
મહોત્સવમાં ગણેશ. શેરવ, નવગ્રહ તથા દીવાળીમાં લક્ષ્મી તથા સરસ્વતી પુજન કરે
છે, તેમાં કાંઈ મોક્ષ સ્વાતું જણતા નથી. પણ વ્યવહારીક સુખમાટે કરે છે, એટલું
પ્રતિ બંધન ગણવું, પણ નિર્જરાહેતુ ન સમજવું.

૩ જેમ ભરત ચક્રવૃત્તિ ચક્રરત્નની પુજા કરે છે તે સર્વ વ્યવહારીક સ્વાતે છે.
તે પુજાનો પાટ જંબુદ્વીપ પ્રગ્ન પતિ સુત્રમાં જોડ લેવો.

૪ જ્ઞાતા સુત્રના આઠમા અધ્યયને અરણક શ્રાવકનો અર્ધાકાર છે, તેમાં તે
અરણક શ્રાવક મુસાફરીને માટે વહાણમાં બેસતી વસ્તે ભોગી દેવોને બહુ બાકલા
દીધા તે વિગેરે કેટલાએક વ્યવહાર કારણો કરેલા છે, તે પણ વ્યવહારીક સુખને
અર્થેજ કરેલા છે. પરંતુ નિર્જરાહેતુ નથી.

૫ અંતગઢ સુત્રમાં ત્રીજા વર્ગના આઠમા ઉદ્દેશમાં મદલપુર નગરના રહિસ
નાગશેઠની સ્ત્રી સોઝસાજીએ પુત્રની વંછા માટે ઘણા દીવસ હરણમેસી દેવની પુજા
કરી હતી, તે પણ સંસારીક સુખાર્થે. એમ ઘણે દેકાણે સંસાર વ્યવહારને અર્થે સા-
રંભી દેવોની ગૃહસ્થો પુજા કરે છે. પણ તિર્થંકર તો સારંભથી કદી પુજાય નહીં
મતલબ કે મુલ્કમાંતો “ કયબહીકરમા ” શબ્દનો અર્થ દેવ પુજા કરવાનો થતો
નથી, પરંતુ એનો અર્થ તો નહાવાના ઘરમાં શરીરની વિદ્યુષા, શોભા, તિલ્કાદિક

બઝ, પુણ્ન માટે છે. તે સુત્ર સાક્ષી કહે છે.

૬ ભરતેશ્વરના સ્નાનાધિકારે સવિસ્તારથી પાઠ છે. ત્યાં “ કયવલીકમ્મા ” શબ્દ બીલકુલ નથી. તો શું તે ટેકાણે તેને ઘરના દેવ નહોતા ? જરા વિચાર કરીને અર્થ કરો તો સમજણ પડે.

૭ ઉવ્વાઈ સુત્રમાં કોળીક રાજાના સ્નાનાધિકારે પળ મજકુર પાઠ નથી. અને કોળીક રાજાને “ પેમાણુરાગરતા ” ઇટલે ઘણા પ્રેમથી ભક્તિ કરવામાં રંગાઈ ગયેલો છે. એમ કહ્યું છે. પણ “ કયવલીકમ્મા ” નો પાઠ નથી તો તેણે પુજા પણ શેની કરી હશે ? કારણ કે સિદ્ધાંતોમાં જ્યાં જ્યાં સવિસ્તરે સ્નાન મંજનના અધીકાર ચાલ્યા છે, ત્યાંતો મજકુર પાઠ નથી. અને જ્યાં જ્યાં વિધિવાર પાઠ નથી ત્યાં ત્યાં મજકુર પાઠ છે. તો અવશ્ય છે કે એ શબ્દનો અર્થ શરીરના બઝ, પુણ્ન માટે છે.

૮ જ્ઞાતાજીના વીજા અધ્યયનમાં ભદ્ર સાર્થવાહની સ્ત્રીના અધીકારનો પાઠ છે. તેમાં તે સાર્થવાહની પુત્રની ઇચ્છાએ નગર બાહારના નાગ શ્રુતાદિકની શેવા માનતા-ને અર્થે પુજાપો લઈ ગઈ છે. ત્યાં સ્નાનને અવસરે સર્વ પુજાપો વાવ્યને કાંઠે મુકીને પોતે વાવડીમાં ગઈ. ને સ્નાન કરતી વચ્ચે “ કયવલીકમ્મા ” નો પાઠ છે તો ત્યાં કયા તીર્થકર યા દેવને પુજ્યા ? ને પુજ્યા કહો તો શેને વરીને પુજ્યા ? કેમકે પુજાપો તો સર્વ બહાર મુકયો છે ને પુજાવિધી પુજાપથીજ બને છે એમ કહો છો. વલી આવે વચ્ચે તમો પાળીની અંજલી અર્પણ કરી પુજ્યા એમ ઠરવો છો તે કેવી બુદ્ધી કેલ્લો છો ? પરંતુ જલ્લ અંજલી અરપણ કરતાં પુજા કબુલ રાખો છો તો તમારા દેવલ્લમાં તથા ઘરમાં જે દેવ કલ્પી વેસાડયા છે તેને પણ જલ્લ અંજલી અર-પણ કરીને વોસિરાવતા કેમ નથી ? અને આવડો છકાયના પ્રાણ દરવાનો જુલ્મ કેમ ગુજારો છો ? કારણ કે એક અંજલી જલ્લનો આરંભ કરવો શાસ્ત્રમાં ધર્મ રાતે કહ્યો નથી. તો પણ આપ વાલ્લ મિત્રાએ છકાય જીવની પાસે કાઢાંતરતું પુરેપુરું વેર શોધવા માંડ્યું છે. એમ સંભવે છે. પરંતુ ત્યાં વાવ્યમાં મજકુર શબ્દને માટે ભદ્રા સાર્થવાહનીને વૈશ્વઓનો દાખલો આપ્યો છે પણ તમારામાં તથા વૈશ્વ ધર્મીઓનો પુજનમાં શું તફાવત છે કે તેનો દાખલો આપવો પડે છે આ જવાબમાં તો તમો પણ ભદ્રાની રીતે ઘર દેવને જલ્લ મેલીને વચ્ચે સાચવતા હશો !! એમ તમારા કેહેવા પ્રમાણે સંભવે છે.

૯ જ્ઞાતાજીને અધ્યયન સોલ્લમે દ્રૌપદિના સ્નાનાધીકારે નગ્ન ભાષે “ કય-

વઢીકમ્મા ” નો પાઠ છે ત્યાં પાછલા સ્વપ્નાવસ્થાના પાપ છેદન કરવા માટે વ્યવહારીક સ્નાન મંજન તે, બઢ પુછીની દૃઢિ કરવાને માટે અનેક જાતના જઢથી મંજન કરી મંગઢીક વ્યવહારીક વસ્ત્ર પેહેરીને નિઢાન પઢનીઢરાદ હાંસલ કરવા ઘરના વ્યવહારીક જીન દેવની પૂજા કરવા ગઈ છે. પરંતુ નાહવાના વસ્ત્રતાં “ કયવઢીકમ્મા ” ને ઢેકાળે તિર્થકર યા અન્ય દેવની પૂજા કહે છે તે સંબંધ કેમ મઢે ? પૂજા કરવા ગઈ તે ઢેકાળાનો પાઠ ંક ઘણી ઢુદતર્ના લઢાણેલી જ્ઞાતા-જીના ઢુઢ પાઠમાં તો નીચે લઢવા ઢુજવ છે.

જીળ પઢેમાળં અચળં કરેઢ કરેઢતા.

ં પાઠ સિવાય ઢુઢમાં નમોથુળં યા ચૈત્તવંદન યા પ્રદક્ષિણા યા તીઢુતો ં-ત્યાદિક સુરીઆઢ દેવની ઢલામળનોં કિંચિત્ત પાઠ નથી. કારણ કે દિઢી શેહે-રમાં ંદયચંદર્જી જતિ છે તેની પાસે હસેં વરસનું જ્ઞાતાસુત્ર લઢાણલું છે. તેમજ કનૈયાલાલજી ઢૃહસ્થ પાસે ઘળા વરસો ંપર લઢાણેલી ંની જ્ઞાતાજી છે. તે વે સુત્રોનો પાઠ પરસ્પર મઢતો છે, ંદલુંજ નહીં પણ તે સુત્રો ત્યાંજ હાજર છે. માટે આ કાંઢાવાઢાંં જોઈ લેવું ત્યાર પછીની લઢાવઢમાં આદેલી થોઢાં વરસો ંપરની જ્ઞાતાજીની પ્રતોમાં આવઢો ફેર થયો છે, તો તેમાં થણો ફેરફાર કલ્પિત સંઢવે છે. રાજપ્રશ્ની સુત્રમાં વેશી રવામિં પ્રદેશી રાજાના કરેલા પ્રશ્નના જવાબમાં કઢીઆરાનો ઢાઢલો આપ્યો છે, તે કઢીઆરે જંગલમાં આઢો ઢીવસ કાઢ કાપવાના પરિશ્રમે થાકીને રસોઈ કર્યા અગાં યથા ંયગ્ય રીતે સ્નાન મંજન કર્યું ત્યાં “ કયવઢીકમ્મા ” નો પાઠ છે. હવે ત્યાં ઘરદેવ, કે પરદેવ કોળ આવીને વેઢો હતો ? કે તેની તેળે પૂજા કરી. આ પાઠનો ંત્તર આશ્રવમતિ ંમ આપે છે કે ત્યાં તેના માન્ય પુજ્ય દેવને પુજ્યા હશે ંમાં શું આશ્ચર્ય છે ? ંમ મોઢેથી વઢીલાત કરી કુતર્કોં વાપરવા, તે રીતસર નથી. આ સઘલું જોતાં ંમ જળાય છે કે આશ્રવમતિંં છકાય જીવોના પ્રાળ ઢેદવા માટે ઢયાનક શાઢ્ઢરૂપ ંુઢ્મી જન્મ ધારળ કર્યોં હશે. કારણ કે ઢરેક વાતમાં હિંસાની પુઢિવાઢો મત આંગઢને આગઢ ચલાવે છે ં કાંઈ ંઢુ અચંવાઢુત નથી.

દિક્ષા મહોત્સવવિશે પ્રસનોતર.

કેઢલા ંક મતજંગી હિંસાની પુઢિ ઢાતર ંમ ઢોલે છે જે પ્રાચિન કાઢમાં અનેક ઢૃહસ્થોં ઘળાં ઢ્રવ્ય ઢરચીને દિક્ષા મહોત્સવ કર્યા. ત્યાં દિક્ષા લેનારના ઢાવને પુઢિકારક ઢેકો આપ્યો. તે લાઢનું કારણ છે. માટે ઢરેક દિક્ષા મહોત્સવે

घणुं धन खरचवुं ने एवा महोत्सवथी संजमार्थीनी भक्ति थाय एम कहे छे, ते वृथा छे. कारण के परिग्रह खरचीने भावनी गोत करवा चाहे छे; पण एम कांइ भावनी वखारो भरी नथी, के आरंभथी निरजरारूप भावनो लाभ मळी जाय ! ! एम तमारी अल्पमतिने अनुसरीने कदी समजता नहीं. कारण के शुद्ध भाव या शुद्ध ध्यान ए बे तो ज्ञानदर्शनना उपयोगथीज वधवानां छे. माटे परिग्रहथी आरंभ मेळवीने संजमार्थीनी भक्तिने माटे मजकुर भावनी आशा राखे छे, ते बाळ अज्ञानीओनी भुल छे. केमके व्यवहारी लोको गृहस्थाइमां शक्तिवान होय तो धारेला विचारनी साथे दिक्षा महोत्सवमां धन खरचीने गमे तेवो व्यवहारीक लाव लइ शके. तेमां गृहस्थोनी स्वइच्छा होय तेम करे, पण ए कांइ शास्त्रविवाज प्रमाणे निरजराहेतु न समजवो. वळी वैराग दशावाळा पुरुषोने माटे दिक्षा महत्त्व करे या न करे तो पण शुं ! मतलब के जे दिक्षाना मोटा महत्सव विना संजम ले तेना चरित्रमां शुं घट थाय ? अने जे मोटा महत्सवथी दिक्षा ले तेना चरित्रमां शुं वृद्धि थाय ? एम कांइ छे नहीं. केमजे संजती राजा, दसारण भद्रराजा, गौतमादिक अगियार गणधर भरतेश्वर, मरुदेवा, रिखभदत्त, देवानंदा, विगेरे अनेक साध साध्वीओ तथा अंतगड केवळज्ञानी थया, तेना दिक्षा महत्सव सिद्धांतोमां चालेला नथी पण तेमणे ज्ञानदर्शनना आलंबनथीज आत्मसाधन करेलुं छे. भगवतीर्जमां नवमा सतकना तेत्रीसमा उद्देशामांज माळीनां दिक्षा महत्सव थएलो छे. पण आखर पडवाइ थया ते सर्व पुण्यकारजीत कर्माधिन छे. माटे महत्सवादिक व्यवहारो संसार व्यवहारना लाभे वृद्धि करता छे. ते निःसंदेह.

श्रावक तिर्थकरना दरशन करवा जाय त्यारे स्नान करीने जाय एम कहेछे त प्रस्नोतर.

केटलाएक मतिभ्रमित एम कहे छे जे भगवानना दरशन करवा श्रावको जाय. त्यारे स्नानमंजन करीने जाय, नहीतो जवाय नहीं. एम कहे छे तेने केहेवानुं के अहो आश्रवमति ! जे माणस समकितिया मिथ्यात्वी समोशरणे जवाना वखतमां स्नानादिक शरीरनी शश्रुखा विभुषा करे छे. ते पोतानी गृहस्थाइना व्यवहार माटे छे, मतलब के गृहस्थने सदाय व्यवहार शणगार शोभामांज छे परंतु निरजराहेतु नथी. केमजे सिद्धांतना अधिकारोमां जे जे श्रावकोएं यथाशक्ति ए वृत लीधा, ते

વચ્ચે સંસાર વ્યવહારમાં રહેતાં ન ચાલે તેવી વાતની છુટ રાખી છે. પણ એ રા-
 સ્ખેલી છુટને ધર્મ સ્વાજે માનતા નથી, તો સ્નાન કરીને જાય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે !!
 તેમજ જો વચ્ચે માંહેલી કોઈ પણ પોતા પાસે અસજાય ન હોય તો સ્નાન કર્યા
 વિના શું હરકત છે ? તેનો વિચાર તો કરો ? વઝી કહેવાનું એકે ભગવતી શતક
 બારમાને પેહેલે ઉદ્દેશે સાવથી નગરીના રહિશ સંસ્થાનામે શ્રાવક પોષવશાઝા માંહેથી
 પોષાસહિત વીર સ્વામીને સમોસરણમાં વાંદવા ગયા હતા, ત્યાં ભગવંતે સંસ્થાજીને
 ઉત્તમ જાગ્રકા જાગનાર કહ્યા છે. તે વચ્ચે શંખ શ્રાવકની સ્નાન મંજન કર્યા
 વિનાજ ગયા હતા, તે વિચારી જુઓ ? વિશેષ કહેવાનું કે શ્રાવક ધર્મ
 પાઠનારા મુદ્દસ્થોએ જે જે સાગારી વૃત્ત આદરેલાં છે. તે વૃત્તોને શુદ્ધ શ્રદ્ધાથી
 આરાધના કરીને પછી રાસ્ખેલી છુટોના આરંભને દીન પ્રતિદિન છાંડવા વિચાર
 કરે. પણ તે આરંભને પુષ્ટિ ન કરે. પરંતુ વિનાકારણે નિરાસરનીપણે રહી શકાય તેવા
 વિચારો ગોઠવવા કદી ચુકે નહીં. તેમજ તે મુદ્દસ્થો ઘણા વરસગુથી સામાન્ય શ્રાવ-
 કપણું પાઠે, તેમ છતાં ઉત્કૃષ્ટી શ્રાવકની કર્ણી કરવા ધારે ત્યારે અગિયાર શ્રાવકની
 પડિમા આદરે તે વચ્ચે વિશેષણ એ જે વારવૃત્ત આદરતી વચ્ચે છ છીંડીના આગાર
 રાસ્ખેલા હતા તેની પણ પહેલી પડિમા આદરતાં બંધી કરી લેછે. એમ પડિમા માંહે
 ચડતે નિયમે ચડતાં ચડતાં છટ્ટી પડિમાના વચ્ચેમાં સ્નાનાદિક કેટલાક છુટા વ્ય-
 વહારોને બંધીમાં આળીને શ્રાવકપણાની કર્ણી કરે છે. એવા પડિમાધારી મુદ્દસ્થોને
 સ્નાનાદિકની બંધી થઈ તો તમારા કહેવા પ્રમાણે તેમનું સમોસરણે જવું વંચ થઈ
 ગયું કે શું ? આ ઠેકાણે તમારા અવઝા વિચારની શ્રદ્ધાથી જણાઈ આવે છે કે એવા
 નિરાશ્રવી પાઠના દાસ્ખલા દેવાને તમો ઘણીજ શરમથી લજ્જા પામી જતા હશે.
 કારણ કે જે જે મુદ્દસ્થોએ વ્યવહારને અનુસરીને સંસાર સ્વાતે કરેલા આરંભોના
 રિવાજના પાઠ આગળ ધરોછો તે વેળાએતો તમારા સ્વભાવનો વિચાર એમ જણાય છે
 કે જાણે છકાય જીવને ઓઝસ્વતાજ નહીં હોય તો કેમ જે વચ્ચે વચ્ચે જેમ આરંભ
 વધે તેમ કરવા ધારોછો. પરંતુ પ્રાચિનકાળના શ્રાવક મુદ્દસ્થોએ જ્ઞાન વૈરાગ્યથી કેટ-
 લીક વસ્તુઓનો કરેલો ત્યાગ તથા ધર્મ ધ્યાન સાધવાના વચ્ચેમાં દેવતાદિકના
 કરેલા પરિસહ સહન કર્યા. એ વિગેરે કેટલીએક રીતથી શ્રાવકપણાની ઉત્કૃષ્ટ કર્ણી
 કરેલી. તેમ કરવા તો કદી ધારતા નથી. ને નાચવું, સુંદવું, સ્વાવું, પીવું, ગાવું,
 બજાવવું, શોભા શણગાર રચવો એમ કરવા સદા વિચાર રહેછે તો શું એકલા સંસા-
 રનાજ લાભની ઇચ્છાછે કે ?

॥ દોહરો. ॥

જબલગતેરાપુન્યકા, પૂગેનહીંકરાર;

તબલગયુન્હામાફહે, અવગુણકરોહજાર.

ભાવાર્થ—અરે અજ્ઞાન મિત્રો ! તમારા મનમાં સ્વાતરી તો હશે પણ હવે વિશેષ રાખવી જોડે. જ્યાં સુધી પુર્વોપાર્જીત પુન્યોદય છે ત્યાં સુધી જડમતિઓ સ્વદ-ચ્છાએ ધર્મ વિરુદ્ધ ચાલવા ચુક્તા નથી. કેમ જે કરેલા કર્મોનો ફળનો મ.ફી થઈ ગયો એમજ ગણતા હશે. પણ જ્યારે સ્વરી હુદત પાકશે ત્યારે વિરાગના અમુલ્ય દયારૂપ વાક્યો યાદ દાસ્તીમાં આવશે.

પ્રતિમા દેખવા વાંદવાથી સમક્તિ પ્રગટે છે તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાએક વિવેકહીન મિથ્યાત્વોદયથી એમ કહે છે કે પ્રતિમા દેખવા, વાંદવા અને પુજવાથી સમકિત પ્રાપ્ત થાય છે. પણ એમ કહે છે તે વૃથા છે મતલબ કે સમ-કિત પામવાનો રસ્તો તો શાસ્ત્રોમાં જ્ઞાન મેદથી બતાવેલો છે તે વિગત આ જુલમી જગત બ્રાહ્મમાં અનંતા કાઠથી સમકિતવિના મિથ્યાત્વ ધર્મની પ્રવલ્લતાથી જન્મ જરા ને મર્ણકરી પરિશ્રમણ કર્યું એમ અનંત કોટી જન્માંતરમાં રટણ કરતાં અનેક જાતના કષ્ટોથી અકામ નિર્જરા કરતાં કરતાં યથા પ્રવર્તીકરણનો લાભ મળ્યો ત્યાર બાદ અનંત કોટી અશુભ કર્મોનો નાશ થતાં અપુર્વ કરણનો વસ્ત મળ્યો. તે અપુર્વ કરણની ઉદયાર્થીમાં ગ્રંથીમેદ કરીને ત્રીજા અનિવર્તીકરણ પ્રાપ્તિના કાઠમાં દ્રવ્ય ભાવ ગુરુના આશ્રયથી સાસવાદાન સમકિત વરજીને રહેલા ચાર સમકિતોમાંથી અમુક સમકિત ઉદય થાય. પરંતુ તે વસ્તમાં પ્રતિમા દેખવાથી સમકિત થાય એવું તો કાંઈ જાણવામાં આવ્યું નથી.

ઉપાસક સુત્રમાં આગંદ શ્રાવકને પ્રથમ મિથ્યાત્વ વોસીરાવવાના ઉવસરમાં શ્રી મહાવીરનો મેળાપ થયો છે તે વસ્તે યથાયોગ્ય રીતે પદવંદન કરી, ત્રીજી શુદ્ધે સેવા કરીને સાગાર અળખાર ધર્મનો વોધ સાંભળ્યો તે પછી ઉઠીને વિનય નમ્રતા સાથે ભગવંતને કહેજે અહો ભગવાન ! મેં નિગ્રંથના પ્રવચન “સદ્દહામીજાવ-રુયમિ” એમ કહીને “એવ્વંમેયંધંતેતહમેયંધંતે” અર્થાત. અહો ભગવાન ! જેમ તમે કહો છો તેમજ નિરાશ્રવી નિગ્રંથનો ધર્મ છે. એમજ નિર્વચ્યમાર્ગ શ્રધ્ધું હું, એમ કહીને કહેજે “દેવાણુપિયાણં અત્તિએબહવેજાવમુંડેભવિત્તા, શ્રોસ્સહુઅંતહાસંચા-

એમિ ” અર્થાત. આપની પાસે ઘણા હલ્લુકમીં દિક્ષા લે છે. તેમ કરવા હું અસમર્થ છું. માટે હું આપની પાસે શ્રાવકના બાર વૃત આદરવા ઇચ્છુ છું. એમ કહી વિધિ-પુર્વક સર્વવૃત આદર્યા. પછી “ આણંદેસમગોવાસણાએઅભિગણજીવાર્જીવેઝવલધ-પુન્નપાવે ” અર્થાત. સમકિત સહિત બાર વૃત આદર્યા ત્યારબાદ જગવંત કહે છે જે આણંદ શ્રાવકનો જન્મ થયો એટલે મિથ્યાત્વમાંથી શુદ્ધ સમકિત ધર્મમાં જન્મ્યો, અને જીવાદિકના નવ પદાર્થ જાણ્યા છે. એમ સર્વ સાગાર એટલે ગૃહસ્થાશ્રમને ચલાવવાને યોગ્ય આગાર રાખીને શ્રાવક ધર્મને યોગ્યવૃત આચરણ કર્યા તે “ જાવ ” બારમાવૃતમાં મુનીને અહારાદિક કલપતાદાન દેડ એ વિગેરે સર્વ નિયમો ધારણ કર્યાં. એ સિવાય આશ્રવમત સારંભ ધર્માર્થે કાંઈપણ દેરાં પ્રતિમા કરું યા કરાવું યા કર્તાને ભલુ જાણું એવી રીતે વૃત લેનારા આણંદ શ્રાવકે કાંઈ પળ મર્યાદા કરી નહીં, અને દ્રવ્ય તથા ભાવથી સમકિત આરાધન કર્યું.

બહી સાતમા વૃતમાં છવીસ બોલની પ્રતિદીન મર્યાદા શ્રાવક ધર્મને સ્વપતી વસ્તુઓ ભોગ ઉપભોગને માટે કરી. પણ ઘરદેરાસર યા બહાર દેરાસર સ્વાતે કાંઈ પણ મર્યાદા કરી નથી કારણ કે સમકિત ધર્મીઓને નિર્થક આરંભ અનર્થાદિંદનો હેતુ જાણીને ન રાખી. તેમાં કોઈ વસ્તવ કુલ્લાચારે કુલ્લધર્મના દેવોના કારણ જાણી અવસરે ભોગ ઉપભોગથી શેવા સાચવે. પરંતુ તે કુલ્લ ધર્મના નિરાપરાધી દેવોને તમારી રીતે દરરોજ સંતાપે નહીં. માટે એ આણંદ શ્રાવક નકામો આશ્રવ યથાયોગ્ય રીતે વોસીરાવીને નિત્ય કર્મ એટલે સદાય સત્યધર્મ સામાયકાદિક પોષહ વિધીઓ એ સર્વ નિર્જરાહેતુ કરવા ચુકેલા નથી. એમજ મળીંતે સર્વ આશ્રવ વોસીરાવી પહેલે દેવલોકે પહોંચ્યા તેમજ પછાતના નવ શ્રાવકોની વીગત જાણી વિવેકીઓએ માન્ય કરવી. કારણ કે આણંદ શ્રાવકની રીતે સમકિત પ્રાપ્ત થાય.

તેમજ ભગવતી સુત્રના અઢારમા સતકના દશમા ઉદ્દેશમાં સોમલ બ્રાહ્મણ તેમજ સાવર્થી નગરીના રહિશ શ્રાવકો, તથા તુંગિયા નગરીના રહિશ શ્રાવકો તથારાય પસેળીમાં ચિત્તસાર્થી તથા પરદેશી રાજા, તેમજ રાત્રગ્રહી નગરીમાં સુદર્શનાદિક અનેક શ્રાવકો, દ્વારાવતી નગરીમાં જાદવવંશીઓ શ્રી કૃષ્ણાદિક, તેમજ વિશાળા નગરપતિ ચેઢારાજા વિગેરે કાશી કોશાલ્યાદિક અઢારદેશના રાજાઓ, એમજ જૈંતી સોલ્સા મૃગાવતી વિગેરે અનેક શ્રાવક તથા શ્રાવિકાએ જેજે સમયે સમકિત તથા વૃતઆદર્યાં તે સર્વશ્રાવક શ્રાવિકાના નિયમો યા સમકિતની વિધીઓ પોતાની મેઠે બોધ પામેલા ધર્માચાર્યો પાસે બોધ ઉપદેશ પામીને આચરણ કરેલી છે, અને સયં-

બોધી તિર્થકરે પોતે આપે બોધ લીધો છે, અને પ્રત્યેક બોધ થયા તે ચર્મશરીરી છે. માટે તેણે અમુક વસ્તુ પ્રત્યક્ષ દેખી સમકિત પામીને તરતજ આશ્રવમાર્ગ છાંડીને સાધુપણું આદરી ધર્મ સાધન કર્યું છે. અને શ્રાવક શ્રાવિકાઓ સમકિત વૃત્ત પામ્યાથી સદા ધર્મોપદેશ સાંભળી બનતો આશ્રવ છોડીને પોષા, પઢિકમણા, ઉપવાસાદિક ઉત્તમ કર્ણી કરી મનુષ્ય જન્મનો લાભ લેવા ચુકતા નહીં. એ સર્વ જ્ઞાનની પ્રવલ્લતાના લાભમાં સમકિત સહિત નિરાશ્રવી કર્ણી કરીને પામેલા સમકિતની મુરાદ હાંસલ કરેલી છે. પરંતુ મજકુર શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ સમકિત પામવાના લાભથી તમો હઠવાદીઓની રીતે આશ્રવ માર્ગની પુષ્ટિ કરેલી નહોતી. વઢી તેમણે સમણોપાષક નામ ધરાવ્યું તે પ્રમાણ છે, એમતો સુત્રોમાં વિવેચન સવિસ્તારપણે છે. પરંતુ કોઈ સુત્રોના મુઝમાં યા અર્થમાં યા ટીકાચુરણી, ભાષનિર્યુક્તિ, ન્યાય, ભેદ, સંગિત તથા સંસ્કૃત. પાકૃતમાં એમ નથી જે મંદીરોપાષક યા પાષાણોપાષક. તો કહેવાનું એટલુંજ કે તમારી માંદગી મતિમાં શો કોપ છે કે સમણોપાષક નામ છતાં પ્રતિમા દેરાંઓના આશ્રવ સ્થાપવાને માટે સમકિતની પ્રાપ્તિ ઊલટી રીતે ઠરાવો છો.

સમકિત પામવાના સડસઢ ભેદ કહ્યા છે, તેમાંતો કાંઈ દેરાં પ્રતિમાનાં કારણ બતાવ્યાં નથી, તેમજ પૂર્વાચાર્યોના રચિત આગમ સારાદિક ગ્રંથોમાં જેટલો નિરાપક્ષ બોધ સુચવ્યો છે, તેમાં સમકિતનો ઉદય કેવી રીતે કહ્યો છે ? તે વિચારી જુવો ? અને તેજ આચાર્યો સાવધ્યમાર્ગનું સ્થાપન કરવા તૈયાર થયા ત્યારે ભવભ્રમણના હાંસલને માટે પાષાણાદિકના સલ્ય પક્ષેપ્યા, તે વેઢાએ તેઓ કેવી દશામાં આવી ગયેલા હશે ? તે વિષે સિદ્ધાંત પાઠ તથા નિરાપક્ષ ગ્રંથના આધારથી તથા સ્વપક્ષ એ સર્વે સુલી રીતે બતાવવું જોઈએ.

વઢી ભગવતીજીના અદારમા સતકને સાતમે ઉદ્દેશે મદુક શ્રાવકે સમકિત આદર્યું. તેગજ ઉત્તરાધ્યયન વીશમાને મધ્યે અનાથી મુનીના બોધથી શ્રેણીક રાજાએ મિથ્યાત્વ વોસીરાવ્યો ને સમકિત આદર્યું, ત્યાંપણ શ્રેણીક રાજાએ ગુરુ મુલ્લના ધર્મ-બોધનો મહિમા કર્યો છે, તે વિચારતાં માલમ પડશે. અને તેજ રાજાએ સમકિત પામ્યા અગાઉ અનાથી ગુરુના નાથ થવા વિગેરે જે જે વચન મુલ્લથી કહ્યા છે, તેના થણલા અપરાધની માફી માગી છે. મતલબ કે ત્યાગીને ભોગામંત્રણ કરવું એ સર્વ અયોગ્યજ છે. માટે સ્વમાવ્યા છે, એવિશે વધારે લખાણ આગલ આવશે.

વઢી જ્ઞાતાસૂત્રના બારમા અધ્યયનમાં જીતશત્રુ રાજા, સુબુદ્ધિ શ્રાવકની સહાયથી સમકિતી થયા છે. તે રાજાએ ધર્મ ઇચ્છાના વસ્તમાં સુબુદ્ધિ શ્રાવકને કહ્યું છે,

“ ઇચ્છામિનંદેવાણુપિયાનંતવઅંતિએજિનવણંનિસામિત્તે ” અર્થાત. અહો દેવ વ-
લ્લભ ! તમારી પાસે કેવલી પરુપ્યો. ધર્મ સાંભલ્લા ઇચ્છુલું. એમ રાજાના કહેવાથી
હવે શ્રાવક ધર્મોપદેશ કરે છે.

તણંસુબુદ્ધિઅમચેજિયસતુસસરન્નેવિચિતંકેવલી,
પન્નંતંચાઉજામંઘમ્મંપરીકહેઇતંમાર્ણેજહાજીવા;
બુઝંતિજાવપંચઅણુવયાયંતણાંજિયસતુરાયા,
સુબુદ્ધિસ્સઅંતિએધમ્મસોચાજાવસેજહેયંતુ ભવેદહ.

ભાવાર્થ—તે સુબુદ્ધિ શ્રાવકના બોધને અંતે જીતશત્રુ રાજા કહે છે. સરદહ્યા
અહો શ્રાવક ! તમારા વચન એ વિગેરે સર્વ સંબધ કહીને રાજાએ સુબુદ્ધિ શ્રાવક પાસે
સમક્ત ધર્મ પામી યથાયોગ્ય રીતે આશ્રવ માર્ગે વોસીરાવ્યો પરંતુ તામસ ગુણીઓની
રીતે આશ્રવનો વધારો કર્યો નહીં.

શ્રી સુયગદાંગ સૂત્રના બીજા સુતસ સ્વંધના સાતમા અધ્યયનમાં શ્રાવકના ગુણ-
વિશે મૂલ પાઠ કહ્યો છે.

અપ્પારંભાઅપ્પિદ્ધાઅપ્પપરિગહાધમ્મયાધમ્મયાધમ્માણુયા,
સામાઇયંદેસાવગાસિયંપુરથાપાઇણંપડિણંદાહિણંઉઙ્ગં;
તાવજાવશવ્વપાણેહંજાવસવ્વસતેહંદંડેનિલિતેસવ્વ,
પાણભૂયજીવસતેહંલેમંકરેઅહંઅસિ.

ભાવાર્થ—શ્રાવક જ્યારે સમક્ત દશામાં આવે ત્યારે વ્રત પચસાણ આદરોને
નિર્મમત્વ દશામાં સંતોષમાન થાય છે, ત્યારે અલ્પ ઇચ્છા, અલ્પ પરિગ્રહ, સુશિયલ,
સુવર્તી, ધર્મીષ્ઠ. ધર્મવર્તીય, સામાયક તથા દશમું દિશાવગાસિવ્રત આદરે, ત્યારે પુર્વા-
દિક ચારે દિશાઓના ક્ષેત્રની મર્યાદા બાંધીને પછી ધર્મ ધ્યાન કરે અને કોઈ પ્રાણ,
શ્રુત, જીવ અને સત્ત્વને પોતે હણે નહીં હણાવે નહીં ને મનવચન કાયાએકરી યથા-
યોગ્ય કોટીએ સર્વ જીવઉપર ક્ષમા કરે એવો સમક્ત વ્રતિ શ્રાવકોનો ધર્મ છે એમ
શ્રાવકોને વૈરાગ્યી ભરપુર કહ્યા છે. તેમ છતાં તમો “ દેવાનુ પ્રિય ” સ્નેહીઓતો
સ્વદકાયના પ્રાણ હરવા માટે પટલા ઉત્સાહી થઈ પહેલા છોકે તે મજકુર ગુણમા
ધરનાર શ્રાવકો તમારા અધોર કર્મની કર્મી જોઈને મહા અશંકા પામે, કેમજે કલ્લી-

काळना जनोनी कर्मकरणी आगळ तेओनी राखेली छुटनो आश्रव कोण मात्र छे, ए तमारा आश्रव स्वभावमां आश्रय कारक छे !

समकित ने मिथ्यात्वीनुं अल्प बहुत्व.

केटलाएक अजाण नरो कहे छे के अमारा सत्य धर्मना प्रभावथी अमारा धर्ममां घणा जणनो समुह छे ने घणाजण भळे छे. तेना जवाबमां कहेवानुं के आ एक चोवीशी बाबत सहज दाखलो छे ते उपर लक्ष लगाडशो. पहेला रुषभदेव ते महावीर स्वामि पर्यंत तथा त्रीजा आराथी ते पांचमा आरासुधीमां समकित जीव थोडा अने मिथ्यात्वी जीव अनंतगणा हता. तो सर्व सूत्रोनी प्रहेळीकाना मत साथे विचार करीए तो भुत, भविष्य अने वर्तमान काळमां समकित जीवोथी मिथ्यात्वी अनंतगणा मालूम पडशे. कारण के पांच स्थावर, त्रण विगळेंद्रि, छ मुर्छीम पंचेंद्रि ए सर्व मिथ्यात्वी छे. परंतु गर्भज तिर्यचमां समकित धारक थोडा अने मिथ्यात्वी असंख्यातगणा. एमज नर्कमां तथा चार जातना देवतामां समकितोथी मिथ्यात्वी असंख्यातगणा तथा एकसोने एक क्षेत्र मनुष्यनां तेमां छपन अंतरद्दीपना जुगलीआ वर्जिने पछात रहेला अकर्मभोमी तथा कर्मभोमीमांहे समकित लाभे छे. तेमां समकित करतां मिथ्यात्वी संख्यातगणा छे. एम सर्व काळमां मिथ्यात्वीनो बधारो अने समकितनो अल्प भाग छे. अर्थात् आश्रम मार्गनोतो सदा बधारोज होय, दृष्टांत. नेमनाथ भगवाननी वारे जादव वंशमां छपनकोटी जादव अने साडा त्रण क्रोड कुमार ए दसरोना परिवारमां एटला पुरुषो छे तो कश्चादिक खर्वनी मळीने घणी स्त्रीओमां समकितना धणी अल्प ने मिथ्यात्व रमणी संख्यात गणा छे केमजे जादवो मदिरापान करी द्विपायाण रुषिने संतापीने द्वारकाना अंतनो बखत लावी मुक्यो.

बळी वीर परमात्मा केवलज्ञान सहित निर संसर्गाक बोधना करनार हता. तेना बोधनी तुल्य बीजा सदग्रहस्तोना बोध किंचित न आवे. एम एमनुं प्रबळ प्रभाव छतां विरना रागी श्रावक एक लाख अने ओगणसाठ हजार समद्रष्टि थया, अने गोशाळाने अगियार लाख शैवको सांभळवामां आव्या छे. आहा मिथ्यात्वनी विशेषता वेवी छे ! ! ! माटे वितरागना वचनने अनुसरीने चालनारा उत्तम जैन दयाधर्मीओनो अल्प भाग प्रत्यक्ष देखवामां आवे छे. तेमज आश्रवनिपुण विकर स्वभावीक खटकायमर्दन करनार तप्त स्वभवीओ आवे ठेठ निगोदताइ अनंतगणा समजबा. मतलब के जे तत्व मार्ग छे, तेमांतो तत्वक्रियानो

રસ પીનારાજ પીને લીન થઇને રહે. અને આશ્રવમતીઓના સચ્છ ચિત્તને ભેદનારા બાવિશ પરિસહ તેની ઝપાટોથી પાછી પાની ન ભરે. તેમજ નિર્મલ મતિપણે નિશ્ચલ ચિત્તથી, સમક્તિ માર્ગને અનુસરીનેજ ચાલે છે. માટે તેનો જુજ ભાગ સમજવો. હવે મિથ્યાત્વમતિઓનો વધારો થવાનું કારણ એ કે દરેક કારણથી સ્વર્ચ્છાએ પ્રવર્તેલું, યા તે પંથમાં કોઈપણ જાતથી પરિસહનો ઉપસર્ગ નહીં, તેમજ કલ્પિત ભોગો-પભોગ લેવાની આશાએ ઘળા મોઢા પ્રાણીઓ તે માર્ગમાં અનાદિ કાલથી ફસાઈ રહેલા હતા, ને હાલપણ તેમજ જણાય છે. એમાં આશ્ચર્ય શું છે ? !! દૃષ્ટાંત. જેમ ગદિયાળા સોનાના રુપિઆ દશ, અરથા રુપિઆ વીશ, પાવલા ચાલીસ, બેઆનીઓ એંસી અને તેના આના એકસોતે સાઠ. એ રીતે જેમ નિચ વસ્તુ છે તે વૃદ્ધિ પામે એ પ્રત્યક્ષ છે. પણ સ્વાભિમાનીઓ કહે છે કે, અમારા ધર્મનો ફેલાવો ઘણો છે, માટે અમારો ધર્મ ઉત્તમ છે ! એતો ફક્ત પોતાનું પોતે કહેવું એટલુંજ. પરંતુ શાસ્ત્રાધારે તો એમ છે કે દીનપ્રતિદીન સુ શાસ્ત્રો, સુ સાધુઓ તેમજ શુદ્ધ દયા ધર્મ કાઢના મહાત્મ પ્રમાણે અલ્પ થતો જશે, તેમજ કુશાસ્ત્રો પીતુરી કુસાધુઓ તથા આશ્રવ ધર્મનો વિશેષ વિસ્તાર પાંચમા આરાના વીજા પહોરસુધી રહેશે. અને ઉત્તમ વિતરાગ પ્રણિત ધર્મના આરાધિકો ભર્તૃર્વર્તમાં પહેલા પોહોરમાંજ લય થઈ જશે, એમ શાસ્ત્રોક્ત રીતે સમજવું. માટે અરે ગ્રંથાવલંબિત બાલમિત્રો ! નાહક ગર્વ છોડો અને સ્વકલ્યાણનો રસ્તો પકડો.

નમોયુગમાં ભેદ કહે છે તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાએક અનાણાશ્રવી હિંસારૂઢીને સિદ્ધ કરી આપવા માટે એમ કહે છે કે જીળપડિમાની પૂજા કરતાં દ્રૌપદીએ નમોયુગ કહ્યું છે, માટે સમક્તિ હતી, ને નિર્જરાહેતુએ પૂજા કરી છે. કારણ કે પરણવાના અવસરમાં સંસારીક હેતુના કારણથી પ્રતિમા પૂજીને નમોયુગ બળી હોતતો આ રીતે પાઠ ભળત. “લછીદયાળંરાજદયાળંજસસદયાળંસુખભોગદયાળં” અર્થાત. લક્ષ્મિ, રાજ, સુજશ, તેમજ વ્યવહારી સુખને મનગમતા વિગ્ય સુખના દાતાર છો. એવો પાઠ દ્રૌપદી ભળત, પણ એવું ન બળી ને સમક્તિ છે માટે સુબુદ્ધિએ પાઠ બળ્યો છે.

હવે દયાર્મીઓ કહે છે કે અરે વિકલ્પમતિ બંધુઓ ! તમારા બોલવા પ્રમાણે એમ ઠરે છે કે, સમક્તિ તથા મિથ્યાત્વી, ભવી તથા અભવિ, એ સર્વ નમોયુગના પાઠ જુદા જુદા ભળતા હશે, પણ એમ નહીં સમજતાં સર્વજી દશામાં સર્વજો કે તે બાબત અમો “કયબલીકમ્મા” ના ઉત્તરમાં

लखी गया छइए के, जुनी प्रतमां द्रौपदीने नमोथुणं विगेरे “जावसुरि आभे” ए टली भलामण लखी छे ते बीलकुल नथी, अने नवी प्रतोमां ते भलामण घोची घाली संभवे छे. एम तमोए केटलाएक मुळ सुत्रोने कल्पित पाठनी एव बेसाडेली जणाय छे. केमजे द्रौपदीए नमोथुणं विगेरे सुरिआभदेवनी रीत प्रमाणे कांडपण कर्तुं होय एम संभव थतो नथी, तो तमो सुरिआभनी भलामण देतां या नवीन पाठ प्रक्षेपतां विचार करेलो जणातो नथी. वळी दैवकाळे सुरिआभदेवने विजय पोलिआना नमोथुणं विगेरे पाठ भणता ठरावीने समकितीमां अने मिथ्यात्विमां भेद पाडो छो तो केम वारु ? समकिती तथा मिथ्यात्वीए नमोथुणं भणतां तमारी रीत प्रमाणे पाठ फेरवेलो छे के जेथी विरुद्ध रीते भेद पाडो छो ? पण शास्त्र रीते एम जाणजो जे सुरिआभ वैमानमां बार बोलना सुरिआभ उपजे छे, ते भवि अभवि इत्यादिक बार बोलवाळा सरखुंज नमोथुणं भणे छे ने त्यां कांडपण सम-किती मिथ्यात्वी माटे भेदाभेद नथी पण मजकुर लखावणी रीते जोतांतो तमारो मत तथा तमारुं नमोथुणं पण जुदु मजकुर शद्ध प्रमाणे जणाय छे. माटे अरे भ्रमित बंधुओ ! जे कृत्यने बीजा विशेष कृत्यनी साथे भलामण करवी होय तो ते भला-मण करवानी वस्तु सामी वस्तुने जोग होय तोज भलामण करी गणाय. केमजे गणधरने उपमा गणधरनीज देवाय, सामान्य साधुने उपमा सामान्य साधुनीज देवाय, तिर्थकरने तिर्थकरनीज देवाय, सिद्धने सिद्धनीज उपमा देवाय, तेमज चक्रवृत्तिने चक्रवृत्तिनीज, वासुदेवने वासुदेवनीज. बळदेवने बळदेवनीज देवाय. ए सर्व उपमाना धणीओमां सरखी आकृति या कृत्यता होय तो तेमज उपमा देवाय, पण द्रौपदीए जे कृत्य न कर्तुं, ते सुरिआभे कर्तुं छे एटले तेणे वत्रिसवानांनुं पूजन कर्तुं छे अने द्रौपदीए ते कर्तुं नथी अने तमे कहो छो जे कर्तुं ए संबंध केम मळे ? माटे भोळा लोकोने नवा पाठ प्रक्षेपवानी खबर न होय तो अवश्य भ्रांतिरूप पासमां पढी जाय ने समकितसहित कर्णी करतां हिंसारूप आवरण आवी जाय. माटे तेम भ्रांति न आणतां नमोथुणं एक रीतेज सिद्ध थाय छे ने समकिती मि-थ्यात्वीना नियमने माटे कांड जुदा नमोथुणं शास्त्रमां छेज नहीं.

हवे आ प्रनेात्तरे मतिविभ्रमिजनो अशंका करे छे जे, नमोथुणंनो पाठ शुं न जोइए ? अने नमोथुणं कहे ते समकिती विना बीजो कोण कहे ? माटे छतो पाठ छे अने केम ऊथापो छो ?

अरे विवादी जनो ! तेना जवाबमां एटलुंज कहेवानुं के यथार्थ सद्विणा-

વિના નમોથુળં માટે સમક્તિ ન કહીએ. કેમ જે સમક્તિ સદ્દીના વિના નમોથુળં જાણનાર તો ઘણા દેખાય છે. માટે તેવા નમોથુળં ભળનારને તમારી શ્રદ્ધા પ્રમાણે સમક્તિ દષ્ટિ માનોછો કે ? પણ એમ ન હોવું જોઈએ. મતલબ કે એકલા નમોથુળં ભળવાયી શાસ્ત્ર રીતે કદી સમક્તિ ઠરી શકતું નથી. અનુયોગદ્વાર મૂત્રમાં એમ કહેલું છે કે,

જેઈમેસમણગુણમુકજોગીછાયાનિરણુકંપા,
 હયાઈવઉદામાગયાઈવનિરંકુસાઘટામટાતુ;
 પોઠાપંડુરપડપાઉરણાજિણાણંઅણાણાસછંદ,
 વિહારિણોઉમઉકાઢમાવસગાઉવઠવાંતિ.

ભાવાર્થ—જે કોઈ સાધુપણના મુલ્કને ઉત્તરગુણ મહાવ્રત સુમતિ ગુપ્તિઆદિક સર્વ નિયમો આદરીને પછી પુર્વો પાર્જીત કર્મના ઉદયથી પડવાઈ થઈને મુકી દેછે, તેનું કારણ એ કે પરિસદ્ધથી હાયમાન પરિણામ કરીને સંજમથી ઉલટી રીતે વરતે, તે વેષધારીના અંતઃકરણમાંથી છકાયની દયા ગઈ. તેમજ ઘોડાની રીતે પણ પછાડતો ઈરિયા સમતિ છોડીને ચાલે. તેમજ વક્રદ્વાથીની રીતે વિતરાગની આજ્ઞારૂપ અંકુશનો ડર ન રાખતાં પોતાની સ્વઇચ્છાએ વસ્ત્રાદિક શરીરની સમુકા શોભા વિગેરે માથાના કેશ સમારીને કેમુડાના ફૂલની રીતે પીળે રંગેસુશોભિત રહેછે, તેઓને જીનઆજ્ઞા વહાર સમજવા.

એવા પડવાઈ બે વસ્ત્ર નમો કારાદિક છ આવશ્યક કરે છે. તોપણ એ નિર્દય પુરુષ આજ્ઞાવિરુદ્ધ છે. તો કહેવાનું કે દ્રવ્ય આવશ્યક કરનારનું નમોથુળં વિગેરે સર્વ કૃતવ્ય સાધુધર્મની રીતે કરતાં છતાં પણ સમદષ્ટિ ન કહ્યા તો એકલા નમોથુળંના શબ્દને પકડીને હિંસાનું સ્થાપન કરવા ધારોછો, તે કેટલી મુર્ખાઈ છે ?

વઢી શ્રી નંદિસુત્રમાં કહ્યું છે જે દસપુર્વઆદિ ચૌદપુર્વ ભળનારની મતિ સવઢી હોય અને નવ પુર્વ ભળનારને સવઢી યાં અવઢી વેડ હોય. એમ કહેવાથી એમ સમજવું કે ઘણું મૂત્રજ્ઞાન વિગેરે ભણે તોપણ મિથ્યાત્વ બુદ્ધિ હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે !

વઢી દેવતાઓ જીન પડિમાની પાસે નમોથુળં વિગેરે વ્યવહાર ક્રિયા કરે છે; તેમજ દ્રૌપદીએ પણ પરણવાના ઉત્સાહમાં વ્યવહાર ક્રિયા કરી. તેનું કૃત્ય દેખી દેખીને મુગ્ધ દશાના ઢોલમાં દિગ્ધમુંદ કેમ થાઓ છો ?

વઢી કહેવાનું કે સમક્તિ દેવતાઓ જીન પડિમાના પુજન વસ્ત્રો નમોથુળં

કહે છે ? અને મિથ્યાત્વી દેવો વેદ, પુરાણ, કુરાન તથા ચંદી પાઠ ભણે એમ મેદ પરસ્પર જુદો પડેલો છે કે શું ? એમતો કોઈ પણ જૈનશાસ્ત્રોમાં નથી તોપણ તમારો મત હિંસા દૃઢ કરવાનો થાય છે. માટે અહો કર્મ ! તારા કૃતને ધીક્કાર છે.

વઢી તમો અબુધજનોને કહેવાનું કે જીન પઢિમાદિક નમોથુણં વિગેરે શબ્દોને દેશીને જો મડકી જતાહો તો જૈનશાસ્ત્રમાં શબ્દ તો અનેક જાતના છે માટે ખાન ધુલ થઈને પ્રાણીઓના પ્રાણ લેવા તૈયાર થઈ જવું એ કાંઈ જૈન ધર્મીઓનું લક્ષણ નથી. કેમ જે વ્યવહારીક ક્રિયામાં સિદ્ધાંતના પાઠ ઘણા લાગુ પડે છે પણ નિર્જરાહેતુતો સમકિત અવસ્થામાં કર્મ નિર્જરવા ધારે ત્યારેજ લાગુ પડે છે. અને પ્રાચિનકાળમાં કોઈ ગૃહસ્થોએ સંસારીક વ્યવહાર સાધવા માટે શાસ્ત્રના પાઠ ભણેલા છે, તેને મોક્ષ હેતે ગણી કાઢવા તે કાંઈ યોગ્ય નથી. કેમજે ભગવતીજીના વારમા સતકને પેહેલે ઉદ્દેશે શંખ શ્રાવકજીએ નિર્જરાહેતુએ પોષહ કર્યો છે, તેનો પાઠ.

જેનેવપોસહસાઝાતેનેવઝાગછઈપોસહસાઝાંઅણુપવિસંતિપો-
સહસાઝાપમ્મજ્જપમ્મજિત્તા ઉચ્ચારપાસવણ ભૂમીઓપડિલેહઈરત્તા-
દમસંથ્યારગ્ગંસંથરઈરત્તા દમસંથ્યારગ્ગંદુરહઈરત્તાપોસહસાઝાએ-
પોસહિ એ બંધારીઉમુકમળીસુવણેવવગયમાલાવણગવિલેવણેનિ-
સ્વિત્તસથ્થમુસલેણે અન્નિદમ સંથ્યારો ઉવગણ્ણિયંપોસહંપાડિ
જાગરમાણેવિહરઈ.

ભાવાર્થ—જ્યાં પોષહશાઝા છે ત્યાં આવી પોષહશાઝામાં પ્રવેશ કરીને પોષ-
દશાઝા વિગેરે લગનીત, વૃથ નીતની ધુમી સર્વ પુજીને દાખનો સંથારો પડી લહી
પાથરીને બેઠા. તે શાઝામાં બ્રહ્મચર્યસહિત પોષહ કરતી વચ્ચે મળી સુવર્ણાદિક
પુણ્ય સચેત ને અચેત અણકલ્પતા સર્વ સાવચ્છ શસ્ત્રાદિક તર્જીને એકલા નિર્ભયપણે
દાખને સંથારે બેસી પક્ષ સંબંધી પોષહ પચ્ચીને ધર્મ જાગ્રિકા જાગતા વિચરે એ
સર્વ કર્મનો નિર્જરાહેતુ જાણવો. પણ એ શંખ શ્રાવકને વ્યવહાર સંબંધી કાંઈપણ
કલ્પના નથી.

હવે તેજ પોષહ વિધીના પાઠને અનુસરીને કહેવાનું જે જંબુદ્વીપ પનંતી . સૂત્રમાં
ભરત મહારાજના આઠાવામાં જોઈ લેવું કે જ્યારે માગ્ધાદિક તિર્થોના દેવને સાધ-
વાની યાત્રા અઢમ પોષહ કરી બેસવાની વચ્ચે મજકુર વિધીસહીત પાઠ છે, માટે
તે પાઠની વિધીનો સંકલ્પ સંસાર યાત્રામાં સમજવો.

तेमज कृष्ण वासुदेवे हरिणे गमेपी देवने आराधतां तथा गजसुकमाळ कुमा-
 रना जन्म अगाउ तथा द्रौपदीनी वारे जतां समुद्रकिनारे लवणार्धीपतिने साधतां
 अष्टम, पोषहविधी करी छे. ते ज्ञाता सूत्रमां तथा अंतगड सूत्रमां जोइ लेवुं. तेमज
 ज्ञाताजीना पहेला अध्ययनमां अभय कुमारे धारणी चुळ माताने मेधनो डोळो पु-
 रवानीखातर पूर्व संबंधी मित्र देवने आराधतां अष्टम पोषहविधी करी, तेपण सर्व-
 विधी संख श्रमणो या सजनीक रीते क्रियासहित पोषह कर्यो, ते शुं तमारे मते
 शंख श्रावकनी क्रिया जेवा पाठ जोइने निर्जराहेतु ठरावशो के लौकिक व्यवहार
 खाते ठरावशो ? ते कहो ? एम चक्रवृति आदे पोषह कर्या, ते देवने आराधवा
 खातर विशेष अभिग्रह समजवा, परंतु विधीनी रीत एक जोइने निर्जराहेतु केहे-
 वाय नहीं. केमजे ते मजकुर चक्रवृति आवे केटलाएक गृहस्थो समकिती छतां
 संसारीक कारणोने माटे देवताओनी आराधनामां घणी कष्टक्रिया करे छे.
 तेमज शंख श्रावके निर्जराहेतुए उत्तम कर्णी करी छे. परंतु तेओनी विधीना
 पाठ एकजरीते भणेलो छे. माटे एवा पाठ जोइने विचार करतां मालमपडी आवशे.
 तेमज द्रौपदी तथा सुरिआत्मादिकनो पुजा वखते नमोथुणं पाठ निर्जराहेतुए ठरा-
 वीने मुग्ध जनोना मंडळने भ्रमाषेला छे. माटे मतिभ्रमित जनोनी जडता पडे छे.
 तोपण कहेवानुं जे नमोथुणं कहेवा माटे एकला समदृष्टी समजवा नहीं. कारणके
 भगवती सतक बारमे अनंत खुताने आळावे सर्वजीव भवनपतीथकी नवग्रहो वेग-
 सुधी अनंतवार उपज्या. तेमां बारमा देवलोकसुधी राजनिती साधतां अनेकवार
 नमोथुणंना पाठ बार बोलना देवपणे भण्या छे, तो नमोथुणं माटे एकांत समकिती
 न ठरे. वळी मनुष्य भवमां अभवि तथा मिथ्यात्वी वहांतेर कळा भणीने तथा
 स्त्रीओ चोसठ कळा भणीने जैन शास्त्रनी तथा मिथ्यात्वशास्त्रनी केटलीएक रीत
 जाणे, तेमां नमोथुणं आवे ते भणे माटे समकिती केम गणी शकाय ? तथा आ-
 धुनीक जमानाना केटलाएक इंग्रेजो जैन शास्त्रनुं सोधन करी एटलुं जाणपणुं मेळ-
 वेलुं छे के जैनी जनोथी इंग्रेजोना करेला पश्चना जवाव देवा मुश्केल थइ पडे.
 माटे एवी बारीक बुद्धिथी मेळवेली विद्वतावाळा तेने तप्त स्वभाविओ साधमीं तरीके
 गणता हशे के शुं ? पण दरेक जातथी मेळवेलो सूत्रज्ञाननेमाटे समकिती ठरे नहीं.
 तेमज द्रौपदी तथा सुरिआत्मादिक देवो पण नमोथुणं भणवा माटे एकांत समकिती
 कही शकाय नहीं.

वळी आटेकाणे कहेवानुं जे ज्ञाताजीनी नवी प्रतोमां वांचनांतरे द्रौपदीना

અધિકારે નમોથુળંનો પાઠ જોવામાં આવે છે. પરંતુ શ્રી ભરુચ શહેરના મંડારમાં તાડપત્ર ઉપર લખેલી જ્ઞાતાજી સવા આઠસેં વરસની છે. તે મધ્યે પળ “ કચવળી-કમ્મા ” ના પ્રશ્નોત્તરમાં લખ્યા પ્રમાણે પાઠ છે માટે જુના પુસ્તકોના આધારથી માલમ પડે છે કે, વિશેષણ પાઠ છે તે કલ્પના કરી નાખ્યો જણાય છે. તેમજ નમોથુળંનો પાઠ મળતાં સમકિતનો પળ નિશ્ચયાર્થ થઈ જાય તેમ છે નહીં. કેમજે દિલ્લીવાળા ઉદેચંદજી ગોરજીની પ્રત, છસેં વરસની, તેમજ કનૈયાલાલ શ્રાવકપાસે પળ તેવીજ જુની પ્રત. પળ તે બે કરતાં વધારે વરસોની તાડપત્ર ઉપર લખાણી જ્ઞાતા ભરુચના મંડારની છે. એ ત્રણ પ્રતો પુરાતનની છે, તેમાં તો દ્રૌપદીવિષે મજ-કુર પાઠ છે. માટે સુરિઆમની ભલામણ કેમ સંભવે ? વળી દેવતાઓના નમોથુળં જીત વ્યવહારમાં ગણવા, તેમજ દ્રૌપદીની પુજા કુળ ધર્મમાં ગણવી. માટે શબ્દને જોડને છળાઈ જાય તેથી અજાણ વીજો કોણ કહેવાય ? કારણ કે સંવર કર્ણીની રીતના પોષા તથા વ્યવહારના પોષા, તેમજ સંવરના નમોથુળં તથા વ્યવહારના નમોથુળંનાં પાઠ સરખીજ રીતે મળાય છે. પરંતુ નિરજરાનો માર્ગ તો જુદોજ છે. એ તમારા મતને મળતો નથી. કેમજે તમારે આશ્રવથી કર્મબંધન બાંધીને નાટકશા-ળામાં નાટક કરવું. તેમજ નિરજરાવાળાને વ્યવહારીક કારણો સર્વ વોસીરાવીને એક આસનથી ધર્મ ધ્યાન કરવું, એ બે વિચારોમાં પરસ્પર મેદ છે. માટે ધર્માત્માની કર્ણી અને તપ્ત સ્વભાવીઓની કર્ણીનો કદી મેળાપ થાયજ નહીં. સવવ દરેક બા-બતમાં દ્રૌપદી સુરિઆમાદિકના આધાર લડને આરંભ સમારંમનું નિરુપણ કરે છે પળ વિચાર તો કરો ? જે દ્રૌપદીને પરળ્યા અગાઁ સમકિતી શી રીતે ઠરાવો છો ? કેમ જે દ્રૌપદીને પરળવા અગાઁ પુજાની વચ્ચે સમકિત નહોતું ને આશ્રવમતીઓ કહે છે કે હતું. એ અધટિત છે, કારણકે જ્ઞાતામૂત્રમાં તેને શ્રાવિકાતો કહીજ નથી. કેમજે કુમારીકાપળે નામ દેતી વચ્ચે “ દોવડેદારીયા ” એવો પાઠ છે. તેમજ પ્રતિમા પુજવાના વચ્ચેમાં તથા સ્વયંવર મંડપમાં આવી ત્યાં “ દોવડેરાય-વરકન્ના ” એવો પાઠ છે. તેમજ પાંચ પાંડવોને વરી ત્યાં “ દોવડેદેવી એવો પાઠ છે. ત્યાર બાદ સંસાર વ્યવહારના મોગને અંતે દિક્ષા લડ સંસાર ત્યાગ કર્યો તે વચ્ચે “ દોવડેઅજ્જા ” એવો પાઠ છે. પરંતુ “ દોવડેસમળીવા-સીયા ” એવો પાઠ નથી. તે કારણથી પ્રતિમાની પુજાના વચ્ચેમાં દ્રૌપદી સમ-કિતી હોય તો “ સાવીયા ” એમ પાઠ જોડે. કેમજે પુર્વ કાળમાં જે જે સ્ત્રીઓએ ગુરુ તથા ગુરુની પાસે સમકિતસહિત વૃત આદર્યા તે તે વચ્ચે “ સાવીયા ” એવા

પાઠ સિદ્ધાંતોમાં છે. તેમજ પુરુષને પળ “ સમળોવાસય ” એવો પાઠ છે. તો કહેવાનું જે દ્રોપદીની પુજા વિગેરે સર્વ વ્યવહારો લૌકિકસ્વાતે ગળવા યોગ્ય છે. પરંતુ લોકોત્તર વ્યવહારસ્વાતે ગળાય નહીં અને પરળ્યા પછી તો સમકિતનો સંભવ છેજ. વિશેષ દ્રોપદીની પુજા માટે તમો જે જે ઢાસલા આપો છો, તેમાં સુરિઆમ દેવની કલ્પિત ભલામળ આપો છો, પળ ચોવીસ તીર્થકરના સંખ્યાતા શ્રાવક શ્રાવિકા થયાં તેઓની ભલામળ જોમ કોઈ પળ ઢાસલો તમને મળ્યો જળાતો નથી કેમજે સુરિઆમ અવર્તી અપચસાળીનો ઢાસલો મળ્યો. માટે કહેવાનું જે આ ચોવીસમાં પ્રતિમા પુજનારી દ્રોપદીજ તમારી નજરે આવી ચડી છે કે શું ? તે આઢાં અવળાં ફાંફાં મારીને સાવધ કર્મની પુષ્ટિ કરવા ધારો છો. પળ શાસ્ત્રમાં કહે છે કે હિંસા કરનારનાં કૃત્યનું ફલ ડદે આવવાના વસતમાં મહા સોચના કરશે, ંમ કહ્યું છે. ંવું જાળનાં છતાં હિંસાપુષ્ટિ કરવામાં કાઢાંતરે શું ફાયદો મળશે ? તેનો વિવેકી-ઓં શાસ્ત્ર રીતે વિચાર કરવો જોઈં.

પહાડ પર્વતે જાત્રાજવી કહેછે તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાંક ભાન ધુલેલા તમ સ્વભાવી સજ્જનો કહે છે કે શેત્રુંજા, ગિરનાર, આધુ, તારંગા, ગોડીચા, સમતશિખર, કેસરીઆજી, વિગેરે તિર્થોં સંઘ કહાડીને સર્વ ધુમીં જાત્રાની સ્વાતર અટન કરવું. ં મહા નિર્જરાનું કારણ છે તેમજ મનુષ્ય જન્મ જીવીત્વનું સાર્થક ં જાત્રાથકી સફલ થાય છે. પળ ંમ કહે છે તેવૃથા છે.

ંવી ંમના કરનારાઓને કહેવાનું જે, ંવી મુસાફરી ફરી તિર્થ યાત્રાનું ફલ લેવાનું કહેછે, તે તો અન્ય ઢર્શનમાં છે. વઢી અન્યઢર્શનમાં વેદ ઢર્મના શ્રુતી-વાઢા પંડિતો તે વાવતને નાસ્તિ પળ કહેછે. કેમજે કેટલાંક અન્યઢર્શનના મુઢ શાસ્ત્રોની રુક્તિ જોતાં સિદ્ધ થાય છે. ઢ્રષ્ટાંત. પાંચ પાંડવોં શ્રીકૃષ્ણ પાસે આઢેશ માગ્યો જે રાજમાન સાહેવ શિરછત્ર આપનો હુકમ હોય તો અઢસઢ તિર્થોં કરવા જઈં. ંમ પુછવાના જવાબમાં શ્રી કૃષ્ણે જ્ઞાનઢશાથી વિચારીને કહ્યું જે ંક મારી તુંવડીને યાત્રા કરાવજો. ંમ કહીને ંક કઢવી કાચી તુંવડી આપી. તે તુંવડી લઈને પાંડવો સર્વ તિર્થોં રટળ કરીને પાછા શ્રી કૃષ્ણ પાસે હાજર થઈને તુંવડી આપી તે વસતે સજ્જન મંડલનીસાથે સમા પુરીને વેટેલા શ્રીકૃષ્ણજીં પાંચ પાંડવોને વોથ આપવાની સ્વાતર શસ્ત્રથી મજકુર તુંવડીનું સમળ કરીને પાંડવો વિગેરે સર્વ સમાને પ્રસાદી ઢાસલ વહેંચી આપું અને પોતે થોઢુંક હથેલીમાં લઈને ન સ્વાતાં ગુપ્ત કર્યું. પછી પાંડવો વિગેરે સમાના સજ્જનોં તુંવડીનો પ્રસાદ મુસમાં

नांखतां कडवाशना हेतुथी थुंकी नांख्युं त्यारे पांडवोने कृष्णजीए कहुं के अरे अविवेकीओ ! जात्राल्ल पवित्र तुंबडीने थुंको ना ? त्यारे पांडवो कहे जे महाराज धणी कडवाश माटे थुंकी नांखी छे. ते वखते श्रीकृष्ण कहे जे तमोए तेने जात्रा ना करावी ? के हजु सुधी कडवाश मटी नहीं. त्यारे पांडवो कहे जे साहेब ! अमारा करतां तुंबडीने अनेक तिर्थोनी यात्रा, जळमंजनादिक कराव्या छतां तेनो अभ्यंतदगुण कटु माटे कडवाश न गइ, तेमां अमारो शो वांक ? त्यारे श्रीकृष्णजी कहे जे तुंबडी जड छे, तेमांथी कडवाश न गई तो शुं तमो विवेकीओना अंतरमां-थी कडवाश न गइ तो शुं तमो विवेकीओना अंतरमांथी कडवाश गइ के रही ? पण विचारतां मालम पडे छे के तमारा अंतरनी कडवाश गइ जणाती नथी. माटे अरे सुझ पांडवो ! कासदी करी अनेक घाटमां अटण करतां यात्रानुं फळ प्रगट थतुं नथी अने मुसाफरीमां नदी, द्रह तथा सरोवरमां पडीने अनेक प्राणीओना नाश करीने पंथे चालवाना श्रमथी लागेलो थाक या मेल या परसेवा विगेरे जे जे बहारथी लागेली गंदकी तेनो सुधारो थाय, पण अभ्यंतरना भरेला मळ, मुत्र, सूक, रुधीर रसी विगेरे अनेक जातनी गंदकी, तेतो तिर्थ जळमां सोवार या ला-खवार मंजन करे तोपण टळे नहीं. माटे शरीर सदा अशुद्ध छे. कारण के तिर्थोना जळथी गंदु शरीर शुद्ध न थयुं तो अज्ञान आत्मा सदा क्रोध, मान, माया, लोभ, राग, द्वेषादिक अनेक विकारोना बंधनमां सपडाइ गएला छे तो जात्राओ तथा तिर्थोना जळथी शुद्ध थायज क्यांथी ?

हवे पांडव कहे जे अहो कृपानाथ ! यात्रास्नाननुं फळ सफळ कैम थाय, ते कहो ?

आत्मानदीसंयमतोयपूर्णासत्यावहाशीळतटादयोर्मि;

तत्ताभिषेकंकुरुपांडुपुत्रनवारिणाशुद्धतिचांतरात्मा. १

भावार्थ—“ श्री महाभारते तिर्थाधीकारे अस्मिन् श्लोके ”

आत्मारूप नदीने संजम एटले पाप टाळवाना नियमोरूप जळथी भरपुर तेमां सत्यरूप प्रवाह चालेछे ने तेने शियळरूप त्रट एटले बे कांठा छे तेमां अहो पांडुपुत्र युधिष्ठिर ! स्नान करो ! पण पाणीना मंजनथी अंतरआत्मा शुद्ध न थाय.

चित्तमंतर्गतदुष्टंतिर्थस्नानैर्नशुध्यति

शतंसोपिजळेधौतंसुरामांडमिवाश्रुचि. २

ભાવાર્થ—અહો યુધિષ્ઠિર ! અંતરમાં ચિત્ત દુષ્ટ છે, તે તિર્થોદક ઇટલે તિર્થોના પાણીથી સોવાર સ્નાન કરતાં પાપરૂપ મેલથી કદી શુદ્ધ ન થાય. દૃષ્ટાંત. જેમ મદિરા ઇટલે દારૂના વાસણને સોવાર જલમાં ધોતાંપણ શુદ્ધ ન થાય, તેમજ તે સદા અશુદ્ધજ રહે છે.

**મૃદોભારસહશ્રેણઘલકુંભશતેનચ;
નશુદ્ધતિદુરાચારઃસ્નાતાતિર્થશતૈરપિ.**

ભાવાર્થ—હજારભાર માટીનો લેપ કરીને પછી સો ઘડા પાણી ભરી સીંચે તોપણ તે માટી પુરી ધોવાય નહીં ને પવિત્ર શરીર ન થાય, તેમજ માઠા આચારના ઘણી નીર્દય સ્વભાવે સોવાર તિર્થે સ્નાન કરે પણ કદી શુદ્ધ ન થાય.

**આરંભેવર્તમાનસ્યમૈથુનાભિરતસ્યચ;
કુતઃશોચંભવેતસ્યબ્રાહ્મણસ્યયુધિષ્ઠિરે.**

ભાવાર્થ—પ્રાણવધના આરંભમાં સદા પ્રવર્તે. તેમજ સદા મૈથુનના ભોગમાં તત્પર હોય, એવા બ્રાહ્મણોને અહો યુધિષ્ઠિર ! ક્યાંથી શુદ્ધતા થાય.

**કામરાગમદોન્મત્તોયેચસ્ત્રીવશવર્તિનઃ
નતેજલેનશૂઘ્યંતેસ્નાતાતિર્થસતૈરપિ.**

ભાવાર્થ—અહો યુધીષ્ઠિર ! કાનરાગ મદે કરીને મતગચંદ ઇટલે હાથીની રીતે મદોન્મત થઈ ગયેલા, તેમજ સદા સ્ત્રીનેવશે વર્તીને વિષયસુખની લોલુપતાની વૃદ્ધિ કરે છે, તેવા દુષ્ટો કદાપિ સોવાર તિર્થયાત્રા યા સ્નાન કરે તોપણ શુદ્ધ ન થાય. દૃષ્ટાંત. જેમ સોવાર ગર્ધવી ઇટલે ગધેડી ગંગાના જલમાં સ્નાન કરતાં ઘોડી ન થાય, તેમજ અજ્ઞાનીઓ દુષ્ટ સ્વભાવ ન છોડતાં તિર્થ વિગેરે સ્થળે રટણ કરે છે, તે ફોગટ સ્વેપ જેવું ગણાય.

એમ અન્યદર્શનીઓ પણ યથાયોગ્ય જ્ઞાનઅભ્યાસના લાભથી તિર્થોની કરેલી કાસદીને અમાન્ય કરે છે. તેમજ મજકુર બોધ પ્રમાણે તેઓની યથામતિ આત્મ-સુધારો કરવા બતાવે છે.

વઘી તેજ અન્યદર્શનીઓમાં તપ્ત સ્વભાવીઓના મિત્ર બંધુઓ પણ છે કેમજે તે અન્યદર્શનીઓ તપ્ત સ્વભાવીઓની પેઠે કાસીદુકરીને દુષ્ટ સ્વભાવ ન છોડતાં તિર્થ વિગેરે સર્વસ્થળે નદી નાલાંઓમાં આત્મ-ત્યાગની સ્વાતર દોડી દોડીને ઢુબકી

મારી આવે છે, તેમજ ઘણા પૈસાનો સ્વરૂપ કરે છે. પરંતુ તેઓના મુલ જ્ઞાન-ધર્મમાં તો તે ટાટ કરીને તિર્થ યાત્રાઓ કરવાની સરલ મના છે.

હવે જૈન ધર્મીઓને માટે સિદ્ધાંત શાસ્ત્રોમાં વિતરાગ દેવે નિરાપક્ષ આત્મક-લ્યાણનો રસ્તો બતાવ્યો છે. તેના ઉપર આ અવોધી પુરુષો ધ્યાન ન આપતાં અ-વલે માર્ગે જાય છે, તે કેવી મુલ છે ? કેમજે જ્ઞાતામૂત્રને પાંચમે અધ્યયને સુખદેવ સન્યાસીએ થાવરચા મુનીને પ્રશ્ન કરેલું કે, સ્વામી ! તમારે યાત્રા છે ! એમ પુછ-વાના જવાબમાં થાવરચા અણગારે કહ્યું જે, અહો સુખદેવજી !

“ જનમમનાણદંસણચરીત્તતવસંજમમાઈ હિંજોએહિંજવણા-સેત્તંજત્તા ”

ભાવાર્થ—જે શ્રમણ એટલે સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર સરખું દયારૂપ મન વર્તે છે, તે સર્વ સંજતિઓને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ એ ચારમાં સંજમપણું આદરીને સદા સર્વદા યતના એટલે દયાભાવે ઉપયોગ સહિત નિશ્ચલતાપણે આત્મધર્મનું આ-રાધન કરે, તેજ શુદ્ધ યાત્રા છે. એમ થાવરચા અણગારે નેમેશ્વર ગુરુના બોધ પ્ર-માણે સુખદેવજીને કહ્યું પણ પહાડ પર્વતોના પાષાણોસાથે શિર અફાલતાં યાત્રા સફળ થાય, એમ મુલ મૂત્રોમાંતો કોઈ સ્થળે વિવેચન આપેલું નથી.

તેમજ આવશ્યક સૂત્રે ત્રીજા ગુરુ બાંદણાના આવશ્યકમાં કહ્યું છે કે, “ જતા, ખે, જળી, જંચમે. ” ભાવાર્થ—અહો ગુરુ ! તમો જાત્રાસહિત છો. હે પુજ્ય ! જવળી એટલે જીત્યા છો પાંચ ઇંદ્રિઓના વિકારને. એમ શિષ્યે ગુરુજ્ઞાનીને બહુમાન ભક્તિસાથે કરેલા ગુના સ્વમાલ્યા, તેમાં જાત્રા એટલે હે ગુરુ ! તમો જ્ઞાનેકરીને સુશોભીત છો. કે તમારી કૃપાથી મને જ્ઞાનદશા પ્રગટ થઈ; તેમજ તમે દર્શનના નિશ્ચલ છો, એ શુદ્ધ સદહીણા આસ્થા તળા જીનઆજ્ઞામાં સ્થિર આત્મવંત છો; તે-મજ મને સ્થિર કર્યો. વલ્લી અહો ગુરુ ! આપે ચારિત્ર ગુણે કરીને સાવચ આશ્ર-વનો રંધ કર્યો, તેમજ મુજને આશ્રવ રંધવા ઉપદેશ દઈ ન્યાલ કર્યો છે; તેમજ અહો ગુરુ ! તમો તપગુણે કરીને પુર્વોપારજીત કર્મોને પ્રજલીત કરો છો, તેમજ મને મારા પુર્વોપારજીત કર્મોને પ્રજલીત કરાવના ઉદ્યમવત થયા છો. તેમજ અહો ગુરુ ! તમે પોતે પાંચ ઇંદ્રિઓના વિકારનો નિગ્રહ કર્યો છે, તેમજ મને નિગ્રહ કરવા શુદ્ધબોધ કર્યો, એવા આપ મને ઉપગારી છો, તેમ છતાં તમારી આસાતના અભક્તિ થઈ હોય તો મારી યથાશક્તિ પ્રમાણે ક્ષમા માગું છું. હવે એવા નિરાપક્ષી પાઠમાં ગુરુગુણનો

સમાવેસ છે, તેમાં જાત્રા વિગેરેની રુક્તિ, છતાં ભાવ પ્રમાણે સંભવીત છે. તેમ છતાં અહો પહાડાવલંબીત યાત્રાલુ કાસીદો ! જાત્રાના ગુણ જાણ્યા વિના દેશાટણ કરી સ્વદ્દેશ છકાયનો આરંભ કરો છો, એ કયા સત્ય સિદ્ધાંતના આધાર પ્રમાણે દોડી જાઓ છો ? એમજ ભગવતીજીના અઢારમા સતકમાં સોમલ બ્રાહ્મણને મહાવીરે તેવીજ રીતે નિર્વચ્ય યાત્રા બતાવી છે.

તેમજ શ્રી નિરયાવલીકા સૂત્રમાં ત્રીજા વર્ગમાં સોમલ બ્રાહ્મણને શ્રી પાર્શ્વના-યજીએ તેવીજ રીતે નિર્વચ્ય યાત્રા બતાવી છે. પણ દેશાટણ કરવામાં યાત્રાનું ફલ બતાવ્યું નથી. તેમ છતાં અરે વજરકર્મી બંધુઓ ! પામર અજાણ પીઠા તિલ્લુકના ટોળાઓને કાર્મીક તિર્થોના પરાક્રમ ફલ બતાવીને પહાડોમાં રચડાવો છો તો તે પરભવે અવગુણ કર્તા થશે કે નહીં ? તેનો વિચારતો કરો ?

વલી એવી કાર્મીક યાત્રાને દ્રઢ કરવા માટે શેત્રુંજી પર્વતનો મહિમા વધારી શેત્રુંજી મહાત્મ નામનો ગ્રંથ રચીને મોઢા શેવકોને ભરમાવ્યા છે ને તે ગ્રંથમાં રુષ-ભદેવ તથા મહાવીરનાં નામ ઘાલીને કહેછે જે પુંડરિક ગણધરે શેત્રુંજીનો મહિમા પુછ્યો ને રુષભદેવે ઉત્તર આપ્યો. તેમજ જાવ ચોવીશમા મહાવીરે ગૌતમની આગળ શેત્રુંજી મહાત્મ કહી દેસ્વાડ્યું. તે તથા રુષભદેવે શેત્રુંજીની નવાણું યાત્રા કરી, તે તથા શેત્રુંજી પર્વત સાસવતો છે. તે તથા આશ્વો પર્વત અનંત ગુણનો મંડાર તથા તિર્થોનો રાજા છે. તે તથા પ્રથમ પચાશ જોજન હતો અને શિશ્વરે દશ જોજન હતો અને છટે આરે મુંઢાહાથ પ્રમાણે રહેશે, એ વિગેરે કેટલીક રીતે ફાવતી કલ્પના કરીને ગ્રંથ બાંધીને શેત્રુંજીની યાત્રાનો મહિમા વધાર્યો છે. તે કાંઈ મુઝ સૂત્રોમાં છે નહીં. મુઝ સૂત્રોમાં તો હસ્તિકલ્પ નગરથી “ અદુરસામંતે ” એટલે અતિ ઢુંકડો નહીં અતિ વેગલો નહીં, એવી રીતે શેત્રુંજી પર્વત વર્ણવેલો છે. ત્યાં તિર્થયાત્રા કરવી એમતો કાંઈ કહ્યું નથી. પણ ત્યાં સાધુ મહા પુરુષો સંથારા કરીને મોક્ષ દેવલોકે પહોંચ્યા, તે વાત કબુલ છે. પરંતુ તે પર્વતે પાંચપાંડવો વીસક્રોડ સાધુસાથે સી-ધ્યા, એમ ઘણા રકમબંધી સિધેલા, તે તથા સર્વ સાધુ શ્રાવકો ત્યાં યાત્રા કરવા ગયા, એવી શાક્ષીઓ મુઝ શાસ્ત્રના પાઠ સાથે કોઈ તરફથી મળી આવતી નથી, તેમ છતાં તે સંબંધી કોઈ દાખલો પુછવા ધારીએ તેના બદલામાં તપ્ત સ્વભાવીઓ કલ્પેશરૂપી દાખલો કરવા તૈયાર થાય છે, તે બધું અજ્ઞાનતાનો વધારો છે. વલી ઇંગ્રેજ લોકોપણ જૈન ધર્મના ઘણા પુસ્તકોનો સંગ્રહ કરીને સંસોધન કરતાં શેત્રું-જીની વાતમાં એમ લખે છે જે તે શેત્રુંજી જૈન ધર્મીઓના પ્રાચિન કાલના મહા-

त्माओनुं मर्ण स्थानक छे, एम कहेलुं छे. अने जैन शास्त्रमां ज्ञाताजी अंतगड विगेरे केटलाएक मुळ खूत्रोमां अंतक्रियाना वखतमां “ जावसितुंज्जेसिद्धा ” एटले जे चर्म शरीरे महात्माए संसार छोडयो तेथी उत्कृष्ट ज्ञानदर्शन, चारित्र, तप, नियम, विगेरे सर्व आत्मिक धर्मनुं आराधन करीने छेवट शरीरथी हालता चालता पाराह पहाँचतां श्वासनी धम ग चडे एवा अशक्तवान शरीर थवाने वखते साधुओ रात्रे धर्म जाग्रिका करतां संथारो करवा मुकरर करीने सवागमां गुरुआज्ञा लइ शेत्रुंजा पर्वते संथारो करीने अंतसमे केवळ ज्ञानदर्शन पामी सिध्या, जाव शब्द एटले थावरचावत सुखदेवजी सिध्या एम कहेवाय. माटे अंतक्रियाना वखतमां शेत्रुंजे संथारा करवा जवानुं बताव्युं छे, ते योग्य छे. मतलब के एकांत भुमीविना शुद्ध ध्यान बनीशकतुं नथी. माटे वस्तीथी अलग जवुं, एमतो शास्त्रोमां छे. परंतु पीळा रंगीत वस्त्रवाळा वेषधारीओ खटकायना बाधो पोते पहाडे पर्वते भटके ने मंद बुद्धि वाळाओने भटकावे. तेवी पुर्व काळना महान पुरुषोए पोतानेमाटे तथा परनेमाटे अज्ञानता वापरी सावद्य बोध करेलो नथी. केम जे ते पुर्व काळना महात्माओ आत्मसाधनामां ज्ञान दर्शनना उपयोगथी सदा जात्रावंतज हता; तेमज तेओना उपयोगथी क्षणमात्र शुद्ध जात्रानो विजोग पडतो नहीं. एम पुरेपुरी शास्त्रोनी साक्षीछे. तेनुं कारण एके पुर्व जे जे वितरागदेव आदे सर्व धर्मधुरिंधर पुरुषोए आत्मकल्याणने माटे उपयोग करीने पोतानी अनादि काळनी अज्ञानता विगेरे राग द्वेषादिक सर्व मिथ्यात्व जडता हती, ते सर्वथी मुक्त थवाने माटे पकाग्र ध्याने ज्ञान, दर्शन विगेरे आत्मिक गुण आराधनानी यात्रा करी अने ते निर्वद्य यात्रा करतां कोइ पण मर्णीत उपसर्ग आवे तो महा सुरवीर अने साहसिकपणुं केवळीने हायमान प्रणाम न करतां मेरुनी पेरे अडोल रहेता, एम शास्त्रोमां कह्युं छे अने तमारी मान्य करेली यात्रा सावद्यछे अने तमांरा बडर पाषाणरूप राग द्वेषी निर्दय स्वभाव अने सदा तपा एटले तपी गएला गण टरेला नहीं, एवा अनेक अवगुणोवाळा पित संवेगीओनी या तेमना शेवकोनी यात्रा असत्य छे. कारण के यात्राना स्थानको उपर जतां कोइ वखते परिसह आबी उपजेतो ते स्थळनी जात्राए जतां नथी. जेम हाल थोडीक मुदत उपर पालीताणा राजा तरफथी केटलीक जातनी हरकतो हती, ते वखते केटलाएक जणाएतो पालीताणाना परगणामां अमुक कामे जतां भय पामता तो जात्राए जवानुं तो क्यांथीज बने, ते वखते न जवाय तेवुंज कारण हतुं. ते विवेचन आपवानी कांड जरूर नथी. पण एटलुंतो खरुं

જે “ સ્વાતાં પીતાંહર મળેતો અમારેકુ કૈયો, સીરસાટે મળેતો ચુપ કર રહીયો ” અર્થાત જાત્રાનો સ્વરો લાભ જાણતા હોતો પરિસહના વસ્ત્રમાં હાયમાન પરિણામ થવું ન જોઈએ. માટે જાત્રા કરવાનું સ્થાનક બતાવે છે તે તથા જાત્રા જનારા વિગેરે સર્વ શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ જ ગણાય છે. કેમજે સત્ય કૃત્યની જાત્રાસાથે સરસ્વાવતાં પરસ્પર ભેદ પડીજાયછે. તે વિષે દૃષ્ટાંત. અંતગઢ મૂત્રમાં કહ્યું છે. રાજગ્રહી નગરીના રહિસ સુદર્શન શેઠે મહાવીરનું આગમન જાણી માત પીતાદિકની આજ્ઞા લેઈ મહાકીરને વાંદવા જેતાં જક્ષાધિષ્ઠિત અર્જુનમાઝી સામો આવતો દેખ્યો ને મર્ણાત ઉપસર્ગ જાણી સાગારી સંથારો કરી નિર્ભય વિચાર સાથે કાવસગ કર્યો, પછી શેઠની પાસે અર્જુનમાઝી આવી પરિસહ આપવાનો વિચાર કર્યો પણ શેઠના પુન્યોદયથી તેની કારી ન ચાલતાં મોગ્ર પ્રાણી જક્ષ સ્વસ્થાનકે ગયો. છેવટ શેઠે અણસણ પાઝીને અર્જુનમાઝીસાથે મહાવીરના ચરણમાં જડ પહોંચ્યો. એ દૃષ્ટાંતનો મુઝ હેતુ એ કે શાક્ષાતવીર ભગવાનની યાત્રાએ જતાં મર્ણાત ઉપસર્ગથી હાયમાન પરિણામ ન કર્યું, તે શાસ્ત્રોક્તરીતે સત્ય છે. હવે હઠવાદીઓની યાત્રાને મજકુર શેઠની જાત્રા સાથે સરસ્વાવતાં તદન વિરુદ્ધ છે. કેમજે શેત્રુંજા વિગેરે પર્વતોની કલ્પિત જાત્રા કરવાને માટે શેત્રુંજા મહાત્મ વિગેરે નવા ગ્રંથો મુઝ શાસ્ત્રોથી વિરુદ્ધને આરંભના વાક્યોથી ભરપુર રચીને ભોળા લોકોને ફસાવ્યા છે. તે માંહેલોં થોડોભાગ અર્હિઆ લખવાની જરૂર છે, તે વાંચી જોતાં વિવેકીઓને માલમ પડીઆવશે.

સેતુંજેપુંડરીઓસિદ્ધોમુણિકોડિપંચસંજ્જૂતો;
ચિત્તસ્સપુણીમાએસોભન્નઈતેણપુંડરીઓ.

ભાવાર્થ—શેત્રુંજા પર્વત ઉપર રુષભદેવના પરેલાં પુંડરીક નામે ગણધર પાંચ-ક્રોડ મુનીસાથે સિદ્ધિ પામ્યા છે ચૈતરશુદ્ધ પુનમને દીવસે, તે માટે શેત્રુંજાનું નામ પુંડરીકગિરિ કહીએ.

નમિવિનમિરાયાણોસિદ્ધાકોડોહિદોર્હિંસાહુળં;
તહદવિહવાહ્લીસિલ્લાનિવ્વુઆદસયકૌડીઓ.

ભાવાર્થ—નમિ વિનમિ બે ભાઈ વિદ્યાધરના રાજા તે સિદ્ધ થયા. બે ક્રોડ મુનીસહિત. તેમજ દ્રાવીડ ને વાઝી સિલ્લ બે ભાઈ મુની સિદ્ધ થયા. દશક્રોડ સાધુ સાથે,

पज्जुन्नसंबपमुहाअधुठाओकुमारकोडीओ;
तहपंडवाविपंचयसिद्धिगयानारयरिसिय.

भावार्थ—प्रदुमनकुमार सांबकुमार प्रमुख साडासाठ करोड कृष्ण पुत्र कुमर-
सहित सिध्या, तेमज पांच पांडव पण बीसकरोडसाथे सीध्या, तेमज सिद्धि पाम्या
नारदरुषि एकाणुं लाख साथे.

थावच्चासुयसेलंगायमुणिणोवितहराममुणि;
भरहोदशरहपुत्तोसिद्धावंदामिसेतुंजे.

भावार्थ—थावरचा मुनी एक हजारथी. शुक्रमुनी एकहजारथी, पांचसैंथी सै-
लंमुनी प्रमुख, मुनीओ सिध्या. तेमज रामचंद्रमुनीने भरतजी ए बे दसरथ राजाना
पुत्र त्रणकरोड साधुसहित सिद्धि वर्या तेमने बांदुं शेवुंजा उपर.

अन्नेविखवियमोहाउसभाइविसालवंससंभुआ;
जेसिद्धासेतुंजेतंनमहमुणिअसंखिज्जा.

भावार्थ—ए आदी बीजा घणा मुनीराज मोहनो क्षयकरी रुषभादिकना
मोटा वंशमांहे उत्पन्न थया ते सिद्धपद पाम्या शेवुंजा उपर ते मुनी असंख्याता
प्रत्ये हुं वांदुं छुं.

पनासजोयणाइंआसिसेतुंजेविथ्थडोमूले;
दसजोयणसिहरतलेउच्चत्तंजोयणाअठ.

भावार्थ—पचास जोजन प्रमाणे मुळमां शेवुंजो पहोळपणे हतो ने दस जो-
जन शिखरे पहोळो हतो अने आठ जोजन उंचपणे हतो.

जंलहइअन्नतिथ्थेउग्गेणतवेणबंभचेरेण;
तंलहइपयत्तेणसेतुंजगिरिम्मीनीवसंतो.

भावार्थ—जे फळ अन्यतिथे आकरातपे तथा उत्कृष्ट शियळवृत्ते करीने पामी-
ए, तेज फळ उद्यमे करीने तत्काळ विमळगिरीमां वश्याथी पण प्राप्त थाय छे.

जंकोडीएपुन्नंकामियआहारभाइआजेउ;
जंलहइतथ्थपुन्नंणोवासेणसेतुंजे.

भावार्थ—जे कोइ करोड जणने वंच्छित भोजने जमाडी पुन्य उपराजे ते सर्व पुन्य शेवुंजे एक उपवास करतां मळे छे.

जंकिचीनामीतथ्यसंगेपायालेमाणुसेलोए;

तंसव्वमेवदिठंपुंडरिएवंदिएसंत्ते.

भावार्थ—जे कोइपण नाम मात्र तिर्थ, स्वर्ग, पाताळ ने मनुष्यलोके ते सर्व तिर्थोने दीठा फळ पामे, ते एक पुंडरिक तिर्थ वांदतांज फळ मळे.

पडिलाभंतेसंघंदिठनदिठेयसाहूसेतुंजे;

कोडीगुणंचअदिठेदिठेयअणंतएहोइ.

भावार्थ—शेवुंजानी सामे चालतां शेवुंजो दीठे अणदीठे करोड गुण फळ थाय, तेमज शेवुंजाने देखतां तो अनंत गुण फळ थाय.

केवळनाणुप्पत्तीनिव्वाणंसिजथ्यसाहूणं;

पुंडरिएवंदित्तासव्वेतेवंदियातथ.

भावार्थ—ज्यां केवळज्ञाननी उत्पत्ती थइ तथा ज्यां मुनीओने निवारण मोक्ष-नी प्राप्ति थइ छे, ते सर्वने वांदवानुं फळ एक पुंडरीक तिर्थ वांदेथके पुर्वोक्त सर्व मुनीने वांदवानुं फळ मळे.

अठावयंसमेएपावाचंपाईउज्जंतनगेय;

वंदितापुन्नफलंसयगुणंतंपिपुडरीए.

भावार्थ—अष्टाषट् पर्वतउपर रुषभदेव मोक्षे पधार्या समेतशिखर तिर्थ वीस जीननुं सिद्धक्षेत्र छे. पावापुरीए वीरनुं मोक्ष ठाम, चंपानगरी ए वासुपुज्यनुं सिद्धक्षेत्र ने गिरनार तिर्थ नेमनाथनुं मोक्ष ठाम ए तिर्थोने वांदे जेटलुं पुन्य थाय ते करतां सोगणुं फळ पुंडरीक तिर्थे भेटतां थाय.

पुयाकरणेपुन्नंगगुणंसयगुणंचपडिमाए;

जिणभवणेणसहस्संणंतगुणंपालणेहोइ.

भावार्थ—पुजा कीधे जे एकगणुं पुन्य थाय तेथी सोगणुं पुन्य प्रतिमा भरावे तथा पुजे थाय. ते करतां पण जीनभुवन करावे हजारगणुं पुन्य. पण अनंतगणुं पुन्य शेवुंजानुं रक्षण करवाथी थाय.

पडिमंचेइहरंवासितुंजगिरीस्समध्यएकुणइ;

मुत्तुणभरहवासंवसईसग्गेणनिरुवसग्गे.

भावार्थ—शेत्रुंजा पर्वतउपर प्रतिमा या देरासर करे अथवा करावे ते पुरुष भरतक्षेत्रनुं राज भोगवीने चक्रवृत्तिपणुं मुकी स्वर्गलोके तथा मोक्षे जाय,

नोकारसि, पोरसि, पुरीमढम, एकासणुं अने आंवेले एटला पचखाण करतां पुंडरीक तिर्थ संभारे तो जे फळ पामे ते कहे छे. नोकारसी ए छठनुं फळ. पोरसिए अष्टमनुं फळ, पुरीमढमे चार उपवासनुं फळ, एकासणे पांच उपवासनुं फळ, आंवेले पंदर उपवासनुं फळ अने उपवासे मास खमणनुं फळ. एम मन, वचन ने कायाना शुद्धजोगे आराधे. ते फळ पामे. ते फळ एक शेत्रुंजानुं ध्यान, स्मरण करतांज पामे. चउवी आहारना पचखाण करीने सात यात्रा शेत्रुंजानी करे ते श्रीजे भवे मोक्षे जाय.

अज्जविदीसइलोएभत्तंचईउणपुंडरीयनगे;

सग्गेसुहेणवच्चइसीलविहूणोविहोऊणं.

भावार्थ—आजपण देखाय छे के, लोकमां अहार पाणी तजी पुंडरीक पर्वते संथारो करे ने सीलवृत्त विगेरे शुद्ध आचार रहित होय तोपण सुखे करीने स्वर्गे जाय.

चरणरहीयाइंसजइविमलगीरीगोयमस्सगणीओ;

पडिलाभेयमेगसाहुणोअट्ठीदीवसाहुपडीलभइ.

भावार्थ—जेने साधुपणानो वेश छे परंतु सर्व चारित्र रहित छे, ते शेत्रुंजा पर्वतउपर चडे तो तेने गौतम सरीखा जाणवा अने तेज बखते तेने आहार पाणी आपे तो अट्ठी द्वीपना साधुओने दान दीए तेठलुं फळ थाय. धनेश्वर सुरीजीए पण एज रीते कहुं छे.

मेगसावयपुंडरीयोपाणभोयणाईभुज्जसी;

आणंदकामदेवायअट्ठीदीवंसव्वसावगाणंभुजंसी.

भावार्थ—एक श्रावकने विगळगिरी उपर जमाडे तो आणंद कामदेव आदि अट्ठी द्वीपना श्रावकोने जमाडयानुं फळ थाय.

छत्तंइअयपडागंचामरभिंमारथालदाणेण;

विज्जाहरोअहवइतहचकीहोईरहदाणा.

भावार्थ—छत्रदाने, धजादाने ने पताका वालझरी चढावे ते विद्याधरनी पद-
वी पामे, तेमज रथदानथी चक्रवृतिनी पदवी पामे.

दसवीसतीसचत्तालखपन्नासापुप्फदामदोण;

लहईचउथछठमदसदुवालसपलाई.

भावार्थ—दसलाख, बीसलाख, त्रीशलाख, चाळीसलाख, ने पचासलाख,
एटला फुलनी माळा चढाववाथी फळ थाय ते कहे छे. दशलाखे एक उपवासनुं
फळ, बीस लाखे छठनुं फळ, त्रीशलाखे अष्टमनुं; चाळीशलाखे चार उपवासनुं;
ने पचाशलाखे पांच उपवासनुं फळ थाय.

ते तिर्थे कृष्णागरआदि उत्तम धुप दे तेने पंदर उपवासनुं फळ थाय. कपुर
अने ब्रासनो धुप दे तेने मासखमणनुं फळ थाय.

बीजा तिर्थोए सोनानुं तथा आश्रुषणनुं तथा रोकडनाणानुं तथा भुमीनुं दान
देवे करी जेटलुं फळ पामे, ते करतां पण शेत्रुंजा उपर पुजा, नावण करवाथी
विशेष फळ मळे, तेमज ते पर्वतने भेटतां आठ भयथी मुकाय. ए सर्व संबंध लघु
शेत्रुंजा कल्पमां छे. परंतु ते करतां पण घणाज विस्तारनी साथे जात्रा जवाविषे
तथा देरां, प्रतिमा कराववाविषे तथा संवेगीओ तथा तेमना शेवकोने जमाडवाविशे
तथा नाणा विगेरेनुं अर्पण करवा विषे तथा असंजतिओनुं मान बधारवाविषेना
फळना ग्रंथो एटला मोटा बांधेला छे के वांचनार या सांभळनार महा मोटा आरं-
भमां भराइ जइने बिचारा लाभ लेवानी आशाए छकायनो कुठो करतांज धराय
नहीं. एवा आरंभी पुस्तकोना आधारथी जात्राओना फळ लेवा धारे छे, तेमज
सर्व प्राणीना प्राण हणीने मोक्षफळ इच्छेछे. तेने समजाववानुं एटलुंज के जुलमी
ग्रंथना आधार प्रमाणे चालनारा अज्ञान प्राणीनी भवलत्तानो निच्छेद केवी रीते
थशे ए आश्चर्यकारक छे ! कारण के जगत व्यवहारना सुख, विषय विगेरे आड-
बरमां लुब्ध थइ गएला अबोध प्राणिओ; तेने ज्ञान, बोध, त्याग; वैराग्य पमाडबो
ने तेनुं भलु इच्छवुं तेतो एक तरफ रहुं, परंतु बिचारा पशु समान जडबुद्धिवाळा
पुरुषोने शास्त्रथी तदन उलटी रीते ग्रंथोना निबंध रची लाभ बतावी महा मोटा
जंजाळमां धकेली मुकया, ते पीळा वस्त्र धरनार “देवानां प्रियनो” छुटको थबो
मुश्केल छे. हवे आ प्रसंगे स जैन दयाधर्मी बंधुओने कहेबानुं जे मजकुर ग्रंथकर्ता

જાત્રાલુ કાસિદોના કૃત્ય કર્મના રિવાજ પ્રમાણે ન ચાલતાં એક વિતરાગ દેવે જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, નિયમ, ઇંદ્રિઓનો નિગ્રહ* કરવાથી આત્મસાધન કરવાની શુદ્ધ યાત્રાવતાવી છે. તો તે ઉપર શુદ્ધ ધ્યાન આપી જ્ઞાનદર્શનના ઉપયોગસાથે જગત જ્ઞાલના મમત્વ ઉપરથી યથાશક્તિ મનસા રેંચી લઈને સર્વ આશ્રવ છાંડી તિકર્ણશુદ્ધે અશુદ્ધ વ્યવહારમાંથી શુદ્ધ વ્યવહારમાં સ્થિર થઈને નિર્વઘ સ્વભાવે નિર્વધક યાત્રા કરો. એવી યાત્રાથી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થશે. અનંત ભવભ્રમણમાં અશુદ્ધ વ્યવહારના યોગથી અનંત કર્મની વર્ગણાઓ સ્વીર નીરની પેરે લોલીભુત થઈ ગઈ છે, તે સર્વ પરોક્ષભાવે જાણી સ્વપરની વહેંચણ કરીને સ્વસ્વરૂપની રમણતાનો લાભ મેલ્લવો, તે શુદ્ધ નિર્વઘ યાત્રાથી થશે.

પ્રતિમાપુજનથી મોક્ષફલ કહેછે, તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાએક મતિવિકલ પુરુષો એમ કહે છે જે, પાષાદિકની પ્રતિમા શ્રાવકો તિર્થંકર ગોત્ર બાંધે તથા ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, એમ પ્રતિમાની પુજાનો લાભ વતાવે છે તથા કહે છે જે, તિર્થંકરોનેવારે શ્રાવકોએ પ્રતિમા પુજીને મનુષ્યજન્મ સફળ કરેલો છે. એમ બોલનારું વચન વૃથા છે.

શ્રી ઉપાસગ દશાંગ સૂત્રમાં વાળીજ ગામના રહિસ આણંદ શ્રાવક “ મહીઢી-એઅપરીભુયા ” એવો ગૃહસ્થ, તે શ્રી મહાવીરનું પધારવું જાણી વાંદવા ગયો. ત્યાર બાદ ધર્મોપદેશ સાંભળીને મિથ્યાત્વ વોસીરાવી સમકિત સહિત બારવૃત આદર્યાં. તે અગાઉ મિથ્યાત્વદશામાં જે ગૃહસ્થાઈ હતી તેટલી મોકલ રાખીને નવી સમૃધ્ધી મેલ્લવવાની બંધી કરી ત્યાં “ સ્વેતવથુનુંપરીગાળંવિહિકરેઈ ” એટલે સ્વેતર તે ઉઘાડી જમીન તથા વથુ એટલે ઢાંકી જમીન તે ઘરદિક વચ્ચારો પ્રમુખ ધર સ્વાતે વાવરવાને મોકલા રાખીને બકાતના રહેલા આરંભના પચ્ચાળ કર્યા. એ પાંચમું વૃત વિધીસહિત આદરીને એમજ છઠા વૃતમાં છ દિશાએ વેપારાદિકે જવાનું પ્રમાણ કર્યું. એમજ સાતમા વૃતમાં છવીસ બોલ વિગેરે નિત્ય નિયમની સાથે પંદર કર્માદાનનો વેપાર પચ્ચે એમજ “ જાવ ” સંથારા સુધી વિધીગ્રહણ કરી તેમાં જેટલા સંસારીક વ્યવહાર સ્વાતા મોકલા રાખ્યા, તેટલાજ સ્વપે એમ પોતે બોલતા ગયા. તે સિવાયના વીર પરમાત્માની પાસે પચ્ચાળ કર્યા હવે આશ્રવ રુંધીને સંવરકર્ણી કરવા માટે નવમું દશમું ને અગિયારમું વૃત આદરવાની વિધી ધારીને એ ત્રણ વૃતોમાં

સર્વ આરંભનો નિસેદ કરવા મનસા બતાવી છે. ત્યારવાદ બારમા વૃતની વિધીમાં શ્રમણ નિગ્રંથને “ ફાસુએસળીજેળંઅસળંપ્પાળંસ્વાઈમ્મંસાઈમ્મંવથ્થપડીગહકંબલપા-યપુછળેણં ”

ભાવાર્થ—ફાસુ સુજતો આહાર સાધુઓને લેતા જોગ, તેમજ મારે પ્રતિલાભવા જોગ તે અન્નની જાત, પાણીની જાત, સુખડીની જાત, મુખવાસની જાત, વસ્ત્રની જાત, પાત્રપ્રમુખ કામ્બલ તથા પથરણું તથા રજત્રાણ વિગેરે દઈને પાછી લેવાય નહીં એવી વસ્તુઓ તથા “ પીઢફલગસે જ્ઞાસંથારયેળંઅસહમેસહજેળંપડીલામેમાળે-વીહરામી ”

ભાવાર્થ—પાટપ્રમુખ ઓર્ડાંગણ દેવાનું પાટીયું તથા બાજોઠ તથા સ્થાનક તે-મજ પાંચ જાતના પરાલના સંથારામાંથી અમુક સંથારો તથા એક ચીજથી નીપજ્યું તે ઓષઢ તથા ઘણાં દ્રવ્ય મઢીને નીપજ્યું તે મેષદ એટલે ચુરણ તે સાધુઓને પ્રતિ લાભીને કાઢાંતરે પાછી લેવાય એમ પ્રતિ લાભતો થકો રહું, એમ સર્વ જાતના દા-નાદિકની માપળી વિધીપૂર્વક ગ્રહી છે. એવી રીતે શ્રાવક ધર્મની આરાધના કરવા વિષે સૂત્રોમાં વિવેચન આપેલું છે. પરંતુ જૈન પ્રતિમાના પુજનનીવિધી શ્રાવકોએ કોઈ મુલસુત્રોમાં પુછી નથી તો વિધી પુછ્યાવિના પુજન શેતુ કરે ? વઢી તે શ્રાવકો વૃત લીધા સિવાય તિર્થંકરની સમક્ષ એમ બોલેલા છે જે, અન્યદર્શની તથા અન્યદર્શનીના દેવને તથા અન્યદર્શનીએ ગ્રહણ કરેલા જૈનના દ્રવ્યલીંગ એ સર્વને વાંદવા તથા નમસ્કાર કરવાના નીમ કરું છું, તેમજ તે બોલ્યા અગાડ મારે બોલા-વવા યા વિશેષે બોલાવવા યા તેઓને ગુરુ તથા ધર્મ બુદ્ધિથી આહારાદિક દેવો યા દેવરાવવો, એ સર્વે આજ પછી હું આળંદ શ્રાવકને ન કઢપે. વિશેષ અન્ય તિર્થીઓના વેષ તે સાક્યાદિક તથા અન્ય તિર્થીઓના દેવ તે હરીહરાદિક પ્રત્યક્ષ વરતેછે. તેને તથા જૈનના પઢવાઈ વેષધારીઓ સ્વધર્મથી નીકઢી જઈને અન્ય દર્શ-નીમાં મઢી ગણા લે. તે ત્રણ અસ્નાદિકના ભોગી છે, માટે તેઓને ગુરુદેવને, ધર્મની, બુદ્ધિએ અસ્નાદિક આપુ નહી, અને નિગ્રંથ ગુરુને ધર્મની ઇચ્છાએ ચૌદ પ્રકારનું દાન આપુ. એ નિગ્રંથ સાધુઓ આસ્નાદિક વસ્તુના છ કારણથી ભુક્તા છે. તો આળંદ શ્રાવકે આપવા કબુલ રાખેલું છે. અને મિથ્યાત્વીના ગ્રહેલા વેષધા-રી વિગેરે પઢવાઈ “ ચઈત ” એટલે દ્રવ્ય જ્ઞાન સંયુક્તા જૈનસાધુ એ ત્રણે જળ પળ કહેલી યસ્તુના ભોગી છે. માટે તેઓને નિરજરાહેતુએ ન આપું એમ કહ્યું છે. એમ પાઠની રુક્તિ જાળતાં છતાં તમો ચૈત એટલે પ્રતિમા કરો છો તો પુછવાનું કેમજકુર

कहेली वस्तुओ खावा पीवाविगेरे तेने भोगववा जोग नथी. केमजे ए एक इंद्री-दळ मजकुर वस्तु जोग नथी. एम छतां अनेक जातना कुतर्को करो छो, ते कांइ सुज्ञताने योग्य नथी. वळी चैत शब्दने माटे आणंद श्रावकनी उत्तम कर्णीने सावद्य कराववा धारो छो. पण ते उत्तम श्रावको वोसीरावेला आश्रवोने आचरणकरे नहीं.

वळी जेसलमीरना भंडारमां ताडपत्र उपर लखेली उपासगनी प्रत छे. ते संवत ११८६ नी सालमां लखाएलो छे. ते प्रतमां “ अणउत्थियपरिग्रहीयाइं चेइयाइं ” एटलोज पाठ छे. पण “ अणउत्थियपरिग्रही याइंअरिहंतचेइयाइं ” एवो पाठ तो मुद्दल नथी. अने त्यार पछीनी उपासगनी प्रतोना उतारा थया छे, तेमां अरिहंत शब्द नवो प्रक्षेप्यो एम संभवे छे. माटे कल्पित कळाने दैव पण न पोहोंचे. केमजे शास्त्रअनुसारे शास्त्रनो मुळ जवाब मागे तो मळे पण कपोळ कल्पित शब्दनो मेळ शास्त्रआधार प्रमाणे क्यांथी मळे ? ने पोतानो मत दृढ करवा माटे नवा शब्दो घालेला, ते प्राचिनकाळना ताडपत्र उपर लखेला सूत्रउपरथी साबित थइ आवे छे. तो कहेवानुं के अरे अज्ञान साहेवो ! खातरीथी समजो के, आणंद श्रावके जेटलो आश्रव छोडीने जे जे वृत धर्या छे ते निर्वद्य कर्णीने माटे समजवां. पण ते वखते तेणे प्रतिमापुजन विशेषेनो कांइपण अर्थ पुछयो नथी. तेमज तमारी रीते आणंद श्रावके शेत्रुंजा महात्मनो आधार न राखतां एक वीर परमात्माना वचन उपर आधार राखीने कल्याणीक जीव दया धर्म आराधन कर्णु छे. एमज सर्व सावको एक विधीए धर्म आराधी देव लोके पढौच्या पण प्रतिमा पुजनना आधारथी मोक्ष इच्छा करी नथी.

श्री प्रश्न व्याकरणना छट्टा अध्ययनमां दयाना साठ नाम चाल्या छे. तेमां दयाने पुजा कही छे ते सत्य छे. ने तेज अध्ययनमां दयाने यज्ञ कहेल छे. ते पण बराबर छे. ए दयानी पुजा तथा दयारूपी यज्ञ ए वे अमारे आदरवा योग्य छे. मतलब के धर्मदेव तथा देवाधीदेवनुं पुजन निर्वद्य एटले हिंसा कर्या विनाज थाय छे. ने एकांइ तमारी मान्य करेली प्रतिमानी रीते एक इंद्री नथी के छकायनो भोग मागे ! केमजे एतो स्वशरीरे पंचेंद्री छे, तेमज निर्वद्य कर्णीथी निरारंभे वरते छे. तेथी ते निरारंभी देवनी आज्ञाए चालनारा सर्व साधुओ कुरुणारसथी भरपुर छे. तेथी ते देवना यथायोग्य गुण समृतिमां लावी वचनविलासे स्तवना करीने तेमज निराभिमानथी काया तथा आत्माने नमाडी भावपुजा करीने जन्म सफल करवो, एवी रीते तिर्थकर विगेरे चारे तिर्थोए करेलुं छे, ते सत्य छे कारण के जे

કાષ્ટ તથા તુંબડું તરે તે તારે. એ દૃષ્ટાંતે જે તિર્થંકર જે કૃત્યથી તર્યા, તેજ કૃત્ય તેના સાસનમાં ચાલનારને પણ વતાવે છે. વળી જે વસ્તુનો આરંભ પોતે ત્યાગ કર્યો છે, તેમજ ચારે તિર્થને દયા સ્થાપન કરી આરંભ ત્યાગ કરવાની મલામણ આપી છે. એ ઉત્તમપક્ષ અસ્થિલ જગત કબ્જ કરે છે.

વળી કહેવાનું કે પથ્થરનું નાવ બુડે છે. તો તેમાં બેસનાર પણ બુડે છે. તેમજ જે દેવને તથા ગુરુને વ્યવહારીક ભાગ વલ્લભ છે તો તેઓનો આશરો લઈ ચાલનારા શેવકોને પણ ભોગનોજ બાંધ કરશે. જેમ આરંભ કરનારની સોવતે આરંભ વધે, તેમજ દુરાચારીની સોવતે દુરાચાર વધે એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. તો અરે અજ્ઞાન નરો ! વિતરાગ દેવે દયાસ્વરૂપ જાણ્યા બાદ છકાયનો વચાવ થવા માટે એમ કહ્યું જે “ મહ્નોમહ્નોમહ્નો ” એ શબ્દ સર્વ શ્રોતાજનોના હિતવંચ્છક થઈને કરેલો છે, તે તો સત્ય છે. પણ એજ તિર્થંકરદેવ કોઈ વચવે એમ ન કહે જે અહો ભવ્ય પ્રાણીઓ ! તમારા કલ્યાણાર્થે તિર્થંકર ગોત્ર બાંધવા માટે મુર્તિ સ્થાપી છકાય જીવને હળીને મારી સેવા પુજા કરજો એટલે તમોને અનંતો લાભ મળશે. ને ત્રીજે ભવે મોક્ષ જશો, એમ કોઈપણ દીવસે વિતરાગનું સાવચ્છ વાક્ય હોય નહીં ને એવી હિંસાથી પોતાની પુજા મનાવતા નથી. તેમજ મુલ સૂત્રોમાં આરંભથી પુજન કરી મોક્ષ લાભ લેવાને સમકિર્તીને કહ્યું નથી. એવી રીતે જાણતાં છતાં તમ સ્વભાવીઓ કલ્પિત પુજા અન્ય દર્શનીઓની દેશ્વાદેશી લડવેટા છે તેમાં એમ સ્વાતરી થાય છે કે, સ્વામીનારાયણના મતની રીતેજ તે ધર્મ ચલાવે છે. જેમ સ્વામીનારાયણના ભગતો તેમનાં દેવઝમાં બેટેલા પાષાણોના નામથી એક ઇંદ્રીઆદિ પંચેન્દ્રિસુધી જીવોના પ્રાણ લઈ પછી સાજે તથા સવારે તે લાગેલું પાપ સ્વામીને ચરણે અર્પણ કરે છે ને એમ કલ્પે છે કે એ સર્વ કાર્ય મહારાજને અર્થે કરીએ છીએ તેમાં અમને રતિ પાપ ન લાગે વળી જે વધારે નાણા સ્વરચી મહારાજના ધામની તથા શેવાપુજાની સ્મૃતિ વધારે તેને મહારાજના વૈમાન તેડવા આવે, તેમજ મહારાજના ધામમાં સોનાના મહેલ મળે એમ લાભ વતાવે એટલે મોઢા પ્રાણીઓ જુલમ મહેનત કરી મરે છે. તેજ દૃષ્ટાંતે પીઢા વસ્ત્રવાળા વેષધારીઓ નવા ગ્રંથો જોડીને આરસ પહાણની મુર્તિઓનો મહિમા વધારવા માટે પુજા, દરશન, તથા દેરાં ચળાવવાનાં, ફલ તથા ફુલ ચુંટી ચડાવવાના તથા જમાડવાના તથા સંવેગીઓને બહુ માન આપવાના ફલ, એમ અનેક દાસલાઓ સંચીને કરેલા ગ્રંથોની ભાક્ષી તે પીઢા ચાંદલાવાળા મોઢા વણિકોને સમજાવીને તેઓના પોલા પેટોને ફુલાવી આ-

રંભરૂપ રેતમાં દોડાવી માર્યા છે, તે કેવી જુલમની વાત છે !! વહી એવા ગ્રથોનું માન વધારવા માટે એવા કુંબંડ રચે છે કે જે મુઝશાસ્ત્રથી વૈરાગ થાય તેવા મુઝસૂત્રો-થી શેવકોને અજાણ રાખીને કુતર્ક કરે છે કે શ્રાવકને મુઝસૂત્ર વંચાય નહીં. માટે ગુરુની તથા દેવની ભક્તિ વિશેના ગ્રંથ વાંચીને તે પ્રમાણે ચાલતાં શ્રાવકોને અનંતો લાભ મળશે, એમ કહીને પીઠા વસ્ત્રવાળે પોતાના લાભ સુધાર્યો ને શેવકોને સાવચ પુજામાં ફસાવ્યા છે, તે શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે અને નિર્વચ પુજા કહી તે સત્ય છે. તો એવાં વિતરાગનાં નિર્વચ વચનને અનુસરીને પુજા નહીં માનો અને સાંવચ પુજાને માન્ય કરશો તો તે પ્રશ્ન વ્યાકરણને છોડે. અધ્યયને દયાના નામમાં યજ્ઞ કરવો કહ્યો તે કેવી રીતે માન્ય કરશો ? તમારા કૃત્યની પુજામાં આરંભ કરશો પણ યજ્ઞવિધી-તો અન્ય ધર્મીઓના શાસ્ત્રોને માન્ય કરનારને માટે છે ને તેમાં અજામેદ્ય, અશ્વમેદ્ય ગૌમેદ્ય, ગજમેદ્ય, ને નરમેદ્ય યજ્ઞ સાવચ છે તો તેના ધર્મના આચરણની રીતે તેને પણ તમારે દયામાં પ્રમાણ કરવું પડશે અને તે તમારી સાવચ પુજાની રીતે કરવું પડશે અને તે યજ્ઞાર્થીકારે ભાવ યજ્ઞને મેઝ લડને નિર્વચ વાણીમાં ગણશે તો પુજા પણ નિર્વચ કરવી પડશે. માટે અરે અજ્ઞાનવ્યાપક અજાણ નરો ! એમ જાણો કે જે દયા એજ પુજા છે, તેમજ દયારૂપ યજ્ઞ સૂત્રોમાં તથા અન્ય ધર્મીઓના શાસ્ત્રોથી સિદ્ધ થાય છે તે વિષે વિવેચન નિચે મુજબ.

ઉત્તરાધ્યયન વારમે દરકેશી અળગારે યજ્ઞ પાડાના વિપ્રોને બોધ કરીને કહ્યું જે અરે મુર્ખ વિપ્રો ! અગ્નિહોત્ર તથા જઝ સ્નાન કરીને આત્મકલ્યાણના વંચ્છક થાઓછો, તે સર્વ જડતા છે. ત્યારે બ્રાહ્મણ કહેજે સ્વામિ ! કયે યજ્ઞે તથા કયે સ્નાને કલ્યાણ થાય છે ને તમે કયો યજ્ઞ માન્ય કરેલો છે ? ત્યારે મુની કહે છે. અરે મહાનુભાવો ! પંચ આશ્રવને પચસ્વીને ઇન્દ્રિ દમન કરતોથકો સંવર ગુણ સહિત ઇટલે મનુષ્યાદિક વ્યવહારી સુખ અસંજમથી નિરવંચ્છકપણે શરિરઆદિ મમત્વભાવ છાંડી મોટા કર્મ શત્રુઓથી જય પામવાને હું મોટો યજ્ઞ કરુંછું.

તેમાં મારા જીવનો શુદ્ધ ઉપયોગ તે કુંડ તેમાં નિર્વચ તપરૂપ અગ્નિ, તેને દીપ્ત કરવા માટે શરીર તેજ ગોર ઉશ્કેરણી કરીને કર્મરૂપ કષ્ટોને સઝગાવીને પછી શુદ્ધ શ્રીવિધી જોગ રૂપ ચાટવે કરી વિષઆ દિક વિકારોને હોમુંછું, અને તે વચ્ચે સતર સંજમને આરાધવાવિષે આત્માને જોડવો તેજ સ્વાંતી પાઠ મળુંછું એમ સર્વ રૂપીશ્વરોને મળું છે, એ નિર્વચ આત્મયજ્ઞ.

હવે વિપ્ર પુછેછે કે અહો દેવ પુજનીક ! એવા નિર્વદ્ય યજ્ઞને આદે કેવું સ્નાન કરોછો ? મુની કહે અહો વિપ્રો ! શુદ્ધ દયારૂપ અપુર્વ દ્રહ છે, તેમાં નિર્મલ આત્માની સુકલ લેસારૂપ જલ ભરેલું છે. તેમાં સ્નાન કરીને ત્યારવાદ નવવાદ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય રૂપ તિર્થ કરીને કર્મરૂપ મેલ હરીને અતિશિતલીભુત થઈ ટાલુંછું સર્વ કર્મોને. એવું ઉત્તમ નિર્વદ્ય સ્નાન, યાત્રા તથા યજ્ઞ તિર્થંકર દેવે કર્યો તે, કર્મ મલ રહિત થઈને શીવપદ પામ્યા તેમજ હું કરુંછું.

એમ જૈન શાસ્ત્રોમાં નિર્વદ્ય દ્રહમાં મંજન કરી દયારૂપ યજ્ઞ કરવા તિર્થંકરે ઉપ-દેશ બતાવેલો છે. બલી તેમજ ઉત્તરાધ્યયનના પચવીસમે અધ્યયને જયઘોષ નામે સાધુ ભાવયજ્ઞનો કરનાર થયો તેણે વિજય ઘોષનામના બ્રાહ્મણને નિર્વદ્ય યજ્ઞ કરવાનો બોધ કર્યો છે. એ બે અધ્યયનનો પાઠ અર્હિઆં લખ્યો નથી. પણ વિવેકિ-ઓને ઉપયોગથી વાંચી માહેતગાર થતાં માલમ પડશે. એમ જૈન માર્ગમાં પુજા તથા યજ્ઞ એ બે ભાવ નિર્વદ્ય છે, તેમ છતાં ઉલટી રીતે સાવધ તથા અઘોર આરંભ કરીને પુજા તથા યજ્ઞ સ્થાપન કરે છે તેઓને અજ્ઞાનતાથી વાંધેલા કર્મના બંધનોથી મુક્ત થવું મુશ્કેલ છે. કારણ કે જાણકાર થવાના વસ્તુમાં અજાણપણાનો દેખાવ બહાર પાડવો, એવા મુર્ખોથી બીજો કોણ જગતમાં શ્રેષ્ઠ મુર્ખ હોય ? તે મુર્ખપણાનો ગુણ તો તપ્ત સ્વભાવીઓ નેજ ઘટે છે બલી આ ટેકાણે નિર્વદ્ય યજ્ઞને માટે અન્ય દર્શની-ઓના શાસ્ત્રનો ટાંચલો શાક્ષિરૂપે લેવા જોગ છે તે નીચે મુજબ.

શ્રીમહાભારતેકૃષ્ણોવાચ.

ધ્રુવંપ્રાણવધોયજ્ઞેનાસ્તિયજ્ઞસ્ત્વર્હિસકઃ

તતોઽર્હિસાત્મકોકાર્યસદાયજ્ઞોયુધિષ્ઠિર.

ભાવાર્થ—જે માણસ યજ્ઞ કરવા ઇચ્છેછે પણ તેમાં પ્રાણવધવિના યજ્ઞ થાયજ નહીં. બલી યજ્ઞના કારણથી પ્રથમજ પરપ્રાણ નાશ થાય છે. તે માટે અર્હિસારૂપ આત્મયજ્ઞ કરવો સદા અહો યુધિષ્ઠિર !

ઇંદ્રિયાણિપશુન્કૃત્વાવેદ્યંકૃત્વાતપોર્માયં;

અર્હિસાસામાહુતિંકૃત્વાઆત્મયજ્ઞંયજામ્બવં.

ભાવાર્થ—અહો યુધીષ્ઠિર પંચેન્દ્રિય પશુ કરવા અને તપરૂપ ગુણો વિગેરેની વેદીના કાચી અને દયારૂપ આહુતી દેવી એ પ્રમાણે આત્મયજ્ઞ કરવો.

ધ્યાનાગ્નૌજીવકુંડસ્થજ્ઞાનમારુતદીપિત; અસત્કર્મધનંક્ષિપ્તેઅગ્નિહોત્રંકુરુત્તમં.

ભાવર્થ—અહો યુધીષ્ઠિર ! ધ્યાનરુપ અગ્નિ કરવી અને જીવરુપ કુંડ કરવો, તે માંહે અસત્ય કર્મોરુપ કાષ્ટોને પ્રજવળીત કરવા, તેજ અગ્નિહોત્ર સર્વોપરી જાળવો.

એમ અન્ય દર્શનીઓનાં શાસ્ત્રોમાં વિભંગાનાળી યથાસ્થિત દયારુપ યજ્ઞ સ્થાપન કરે છે તો તપ્તસ્વભાવીજનોને કહેવાનું કે અરે હિંસામાન પુજનકારકો ! તમારા અંતરની દિવ્ય ચક્ષુતલે નિરાપક્ષ પુજનયજ્ઞ કેમ આવતો નથી ? એ આશ્ચર્ય છે. જેમ ગર્ધવ ઉપર અમુલ્ય વસ્તુ ભરે તોપણ તેનો ગુણ ન જાણે, તેમજ ભેંસ આગલ ભારત ને પાડાને પાનનાં વીડાંદેવાં એ વૃથા સેવા ભક્તિમાં ગણાય છે, કારણે મહિષ, મહિષી સ્વોલ સ્વાવામાંતો ઘણાંજ તત્પર રહે તેમજ અજ્ઞાન સ્વભાવીઓ પણ આત્મજ્ઞાન ન જાણતાં અજ્ઞાનતામાંજ તત્પર રહેછે અને આ નિર્વચ્ય જ્ઞાનનો બોધતો વેદ્યક હોય તે વેદ્યક જ્ઞાનને અમૃતતુલ્ય માન્ય કરીને અનુભવરસ પીએ છે.

વઢી ઉત્તમ ધર્મીઓ દયાયજ્ઞને, માન્ય કરે છે, તે વિષે જૈનધર્મી ધનપાલ પંડિતના વાક્ય નીચે મુજબ.

એક વચ્ચે શ્રી ભોજરાજા શિકાર કરવા ગયા તે વચ્ચે કેટલાએક કવિઓ રાજાના વઢની પ્રસંસા કરતા હતા, તે વચ્ચે ધનપાલ પંડિતે નિરાપક્ષપણે રાજાને બોધની સ્વાતર દયાની ઉન્નતિ કરવા કહ્યું હતું કે,

રસાંતલંયાતુતદત્રપૌરુષકુંડનીતિરેષાશરણોહ્યદોષવાન;
પ્રહન્યતેયદ્વલ્લિનાતિદુરબ્લોહાહામહાકષ્ટમ

રાજકંજગત્.

ભાવર્થ—અહો ભોજ ! તમારું પુરુષાર્થપણું રસાતલ જાઓ, આતો માંટી કુનીતિ છે. મતલબ કે આ અનાથ પ્રાણીઓને કોઈ શરણજ નથી તેમ તેનો કાંઈ દોષપણ નથી અને તમારા જેવા વઢવાન પુરુષ અતિ દુર્બલ પ્રાણીઓને મારી નાસે છે, તેથી આ જુલમી જગત અહો કષ્ટથી ભરેલું અને રાજા વિનાનું છે ! કેમજે જંગલવાસી પ્રાણીઓ તમારા વિકટ રૂઝના ભયથી ત્રાસ પામીને મોઢાંમાં તરણાં લે છે. તોપણ તમને મહેર આવતી નથી એ આશ્ચર્ય છે !

वैरिणोपिहिमुच्यंतेप्राणान्तेतृणभक्षणात्
तृणाहारासदैवैतेहन्यंतेपशवःकथम्

भावार्थः—प्राणांते घासनं तरुं मोढामां लेतां वेरीने पण सतवादी पुरुषो छोडी देछे तो जे अनाथ प्राणीओ जंगलमां रही सदा घासनोज आहार करे छे, तेवा पशुओने न्यायी पुरुष केम हणी नाखे ?

एम धनपाळ पंडितनां अमुल्य वचन सांभळीने राजा भोजने कुरुणारस उत्पन्न थयो ने तेज बखते शिकार करवानो निग्रह कर्यो अने स्वारी लइ पाछा नगरमां आवतां एक यज्ञ करनारना यज्ञ स्थानकविषे भोज राजाए एक बकराने बांधेलो दीठो. ते बखते ते बकरानुं मोहुं घणुं दिन अने दिलगीरीरूप जोइने तेमज तेनो शोकथी भरपुर पोकार सांभळीने धनपाळ पंडितने राजाए पुछयुं जे, अरे पंडित ! आ बकरो शुं कहेछे ? त्यारे धनपाळ पंडिते कहुंके “ हे स्वामिन ! मर्णना भयथी ए बकरो लाचारी करी कहेछे के ”

शार्दूलविक्रिडितवृतम्

नाहंस्वर्गफलोपभोगतृषितोनाभ्यर्थितस्त्वंमया
संतुष्टस्तृणभक्षेणनसततंसाधोनयुक्तंत
स्वर्गेयान्तियदित्वयाविनिहतायज्ञेध्रुवंप्राणीनो
यज्ञंकिंनरोषिमातृपितृभिःपुत्रेस्तथाबांधवैः

भावार्थः—मारे स्वर्गना फळनो उपभोग करवानी बीलकुल तृष्णा नथी तेमज में काइ ते संबंधी तमारी पासे मागणी पण करी नथी. पण मने सदा तृण भक्षथी संतोष छे. अहो सत्य पुरुष ! एम मने बाळवा ते तने योग्य नथी. जो यज्ञनी अंदर होमेला प्राणीओ स्वर्गमांज जता होयतो तमारा मातापिता नो पुत्र तथा बांधवोनो यज्ञ केम करता नथी.

वळी धनपाळ पंडित कहेछे के अहो महाराजा ! एयज्ञ करनार अजाणपणाना लाभमां शास्त्रथी उलटी रीते अनाथ प्राणीओना प्राण हणी यज्ञ करेछे. ए सांभळी भोज राजा पुछेछे के, अहो पंडित ! तेनुं फळ शुं थशे ?

युपंछित्वापशूनहत्वाकृत्वारुधिरकर्मम्
यद्येवंगम्यतेस्वर्गेनरकेकेनगम्यते

ભાવાર્થ:—અહો મહારાજા ! યજ્ઞસ્થંભને છેદીને તેમજ પશુઓને હળી રુધીરનો કાદવ કરીને જો સ્વર્ગેજ જવાતું હોય તો પછી નર્કમાં કોણ જશે ?

એમ ધનપાલના મુખથી સાંભળી રાજા ભોજ કહે છે અહો પંડિત ! શાસ્ત્રીતથી કલ્યાણીક યજ્ઞનો મેદ કહો ? ત્યારે ધનપાલ પંડિત કહેછે.

સત્યંયુપંતપોહ્યગ્નિઃપ્રાણાશ્રસમિધોમમ

અહિંસામાહુતિંદદ્યાત્તેષોયજ્ઞઃસનાતનઃ

ભાવાર્થ—અહો મહારાજા ! સત્ય બોલવું એજ મોટો યજ્ઞ સ્થંભ છે તપ કરવો એજ અગ્નિ છે. પોતાના પ્રાણ તેજ કાઢ છે અને દયારૂપી આહુતી આપવી તેનેજ સ્વરો યજ્ઞ જાણવો. એવા યજ્ઞોને શાસ્ત્રો પ્રમાણિક કરે છે. એમ એ સઘલું ભોજ રાજાએ માન્ય કર્યું.

એમજ હર્ષ નામના કવિએ નૈશઘ નામના મહાકાવ્યના બાવીસમા સર્ગના છો-તેરમા શ્લોકમાં યજ્ઞવિષે હિંસાના દોષહેતુ બતાવ્યા છે, તે જાણી માંક્ષાભિલાષી સત્યગ્રહી પુરુષોએ હિંસારૂપી યજ્ઞનો ત્યાગ કરવો એમ કહ્યું છે.

વહી વેદાંત શાસ્ત્રોમાં એમ બતાવ્યું છે કે અહો મમુક્ષો ! જે તત્ત્વજ્ઞ થઈ સ્વસ્વ-રૂપનું અવલોકન કરે, તેમજ દેહઆદિ સારી જગતને વૃથા સમજે તેને જ્ઞાની કહીએ.

શ્લોક—અહંસાક્ષીતિયોવિદ્યાદ્વિવિચ્ચૈવપુનઃપુનઃ

સએવમુક્તઃસંવિદ્વાનિતિવેદાંતર્હિંદિમઃ

ભાવાર્થ—ત્રણ દેહ તથા ત્રણ અવસ્થા પંચકોશ ભોક્તા ભોગ્યઆદિ સર્વનું વારંવાર વિવેચન કરીને તે સર્વ દેહાદિક દૃશ્ય છે અને હુંતો તેનો દૃષ્ટ શાક્ષિ આત્મા છું. એમ જે પુરુષ નિશ્ચયથી જાણે છે, તેજ પુરુષ મુક્ત છે. અને તેજ વિદ્વાન છે. એમ કહીએ એવું વેદાંતશાસ્ત્રનું નગારું છે, તે ખુલ્લી રીતે કહે છે.

હવે આ પ્રસંગે ધિર્ધાશ્રવીઓને કહેવાનું જે અન્યદર્શનીઓ સર્વ પ્રાણ, શ્રુત, જીવ, સત્ત્વને ન જાણતાં મજકુર રીતે નિરાપક્ષ યજ્ઞ બતાવે છે. તે સત્ય ધર્મના પક્ષને પરસ્પર મલતો જાણી નિર્વેદ્ય સ્વભાવી દયાધર્મીઓને માન્ય કરવા યોગ્ય છે. તેમજ જૈન શાસ્ત્રોમાં તેવા સદયાં કૃત્યથી પુજા, યજ્ઞો કરવાવિષે વિવેચન આપવા કાંઈ સ્વામી રાખેલી નથી. પરંતુ તમો કલ્પિત ગ્રંથોના આધારથી ને હિંસાબુદ્ધિના વધારાથી સાવચ પુજા કરોછો પણ સાવચ યજ્ઞ કરતા નથી. કારણ જે સાવચ યજ્ઞને હિંસામાં ગણતા હશે અને સાવચ પુજાને દયામાં ગણતા હશે પણ દયાધર્મીઓને

પુજા તથા યજ્ઞ નિર્વચવર્તીમાંજ છે. તેમણે તો તેમજ ગ્રહણ કરેલું છે. પરંતુ તમે પુજાયજ્ઞમાં પરસ્પર વૃથા કલ્પના કરી છે. તે છોડવાથીજ મોક્ષ માર્ગ પ્રાપ્ત થવાનો છે. પળ હિંસાપુજન કરવાથી કાંઈ શાસ્ત્રાનુસારે માન્ય કહેવાય નહીં કેમજે પ્રતિમાપુજન કરનારાને ચોથા ગુણસ્થાનનો સંભવ નથી. મતલબ કે ચોથા ગુણસ્થાનનો અધીકારી સમકીતની પ્રાપ્તીના વચ્ચેનાં નિરાશ્રવી થવા ઉપયોગ કરે છે પણ નવો આશ્રવ વધારવા તત્પર ન થાય, તેથી પ્રતિમાપુજન છે તે સમકિતી જીવોનું કૃતવ્ય નથી. તેવિષે સંવેગી હુકમ મુનીઅધ્યાત્મ પ્રકરણ નામનું પુસ્તક તેમાં તત્ત્વ સારોદ્ધાર ગ્રંથ છે. તેને ચારસેં એકતાલીશમેં પાને લખેલું છે કે સ્થાવર તિર્થની યાત્રા જડને પ્રતિમાપુજન કરવું એ કાંઈ સમકિત ધર્મમાં નથી. મતલબ કે તે પ્રતિમા તથા તિર્થોમાં ઉત્તમ ગુણસ્થાનોની કોઈપણ અપેક્ષાથી કર્ણી થતી નથી. એમ ગુરુ શિષ્યોએ ઉપદેશ દીધો ત્યારે શિષ્ય કહે સ્વામી ! તિર્થ, યાત્રા, પુજન એ ચોથા ગુણસ્થાનની કર્ણી છે અને તમો સમ્યક્ત દ્વારગ્રંથમાં તથા મંદિરસ્વામીની ઢાલો પ્રમુખ ઘણા ગ્રંથોમાં પ્રતિપાદન કરેલું છે અને તમો અહીંયા ના કેમ કહો છો ?

ગુરુ કહે માહાનુભવ ! અમો તે સ્થલે લાવ્યા તે યોગ્ય છે. એકતો કલ્પ વ્યવહારે. આવર્તમાન કાલના ઘણા લોકોએ માન્ય કરેલું છે. તેથી તથા જૈન લોકો નિરજરા હેતુમાં પ્રતિમા અપ્રમાણ કરી બેઠા છે. માટે આપણા પક્ષને માન, પુષ્ટિ દેખાડવાની સ્વાતર તથા ત્રીજું કારણ એ છે કે, આપણો સાશન સારો દીપે ને જગતમાં આપણી પ્રખ્યાતિ થાય. એવા હેતુથી અમોએ તે ગ્રંથમાં દાખલ કરેલું છે.

હવે અમે ચોથા ગુણસ્થાનની કર્ણીમાં સ્થાવર તિર્થ અમાન્ય કર્યું તેનો હેતુ એ છે જે લોકોને સુરિઆમ દેવનો તથા દ્રૌપદી પ્રમુખનો અધીકાર દેખાડીએ છીએ. પણ તે કર્ણીમાં વિચાર ઘણો છે કારણ કે વિજય દેવતા વિગેરે ઘણા દેવતાઓ ઉપજતી વચ્ચે પુજા કરી છે. પણ તે પુજાના કૃત્યમાં તેમ ભગવાને તેને સમકિતી કહ્યા નથી માટે મિથ્યાત્વીજ હોય. મતલબ કે તે દેવતાઓ નવા ઉપજીને પુજા કરે છે. પણ કલ્યાણાર્થ હોય તો મનુષ્ય લોકો ભ્રમણાથી ફરી ફરી કરેછે, તેમ હોવું જોઈએ ને તેમ નહીં તો સૂત્ર જોતાં તે સમકિત ઠરતાંજ નથી. પરંતુ કાંઈ સમકિતી મિથ્યાત્વીનો નિયમ નથી. તો ફરી પૂજા કરવાના હક કોઈને છે નહીં માટે આજ કાલમાં વિવેક વિકલનરો જુલમ આશ્રવ ભાવના કેને કહીએ ? એમ શિષ્ય કહેથકે.

ગુરુ કહે કાયા તે આશ્રવરૂપ સરોવર છે. તેમાં ઇંદ્રિઓને મનરૂપી મચ્છ કચ્છ

रमे छे तेमां विषयरूपी किलोल उपडी रह्यो छे. पापरूप जळथी भरपुर छे. तेना प्राणाति पातादिक पांच गरनाळां छे. तेमां पहेलुं जीवहिंसा ते त्रस स्थावरनो नाश करे, ते धर्मार्थे या संसारार्थे ते आश्रव कहीए. अहीं कोइ वार्दी शंका करे जे धर्मार्थे हिंसा थाय ते पापमां गणाय नहीं ? तेना जवाबमां प्रश्न व्याकरण सूत्रमां धर्मार्थे हिंसा कर्त्तानि महामंद बुद्धिने दुष्ट कह्यो छे. अने दशवीकालीक विगेरे सर्व मुळ सूत्रोमां जयणा एटले दया पाळवी, तेज धर्म कह्यो छे. अने जे अज्ञानी धर्मने अधर्मनी हालतमां करी धर्मपोकारे छे ने हिंसा करे छे, ते सत्य शास्त्र जोतां तो अधोगतगामी थशे एम सिद्धांतोमां प्रत्यक्ष छे. कारण के जे धनना लाभनी आशाए पुजा. प्रतिष्ठा स्नात्रे वृत पचखाण करावे छे ते सर्व पाषाणना नाव सरखा छे. ते बुडे ने बुडाडे छे. अर्थात्. ते अज्ञानी पोताना पेट गुजाराना बंदोबस्त आगळ धर्म तथा पाप आश्रव संवरादिकनी ओळखाण न छतां हिंसाबोध करे छे अने कदापि कोइ बे शास्त्र बांचेल होय तो तेओने पोताना बंधन व्यवहारना अर्थ सारवा आगळ शास्त्रने पण एक तरफ राखे छे तो बुडे या बुडाडे एमां शु अचंबो छे ! तेथी हिंसा त्यां आश्रव छे. अर्थात् बार अवृत कह्यो छे. त्यां छकायनुं अवृत एटले हिंसा कही छे. त्यां कांड एम नथी, जे धर्मार्थे हिंसा ते पापमां नहीं. कारण के जाणतां या अजाणतां सोमलादिक झेर खाय ते सर्व दुःख पांमे. एमज धर्मार्थे या संसारार्थे हिंसा करे ते सर्व भारे कर्मनुं कृत्य छे. परंतु नहीं धर्मार्थी. वळी कोइ प्राणी एम न कहेजे अरे धर्मार्थीओ ! तमो तमारा कल्याणनी खातर अमारा प्राण हरीने तिर्थकर गोत्र बांधो. एम कोणे तमने आदेश करेलो छे ? ते जुलम गुजारवा ओसरता नथी ! अने फोगट गाल वगाडो'छो. पण एम जाणो के सर्वने सुख अने जीववुं बल्लभ छे ने मर्ण तथा दुःख अनिष्ट छे. माटे अरे चैतन ! त्रसस्थावरना प्राणनुं रक्षण करतां अनंत शीव सुख थशे. अने हिंसा करनार पंचावन दुःख विपा कियावत भ्रमण करशे ए प्रथम आश्रव थयो. तेमज ए पुस्तकमां आश्रव भावना अधीकारे बीजो मृषावाद एटले जुठो विवाद तेनुं विवेचन आपेलुं छे. तेमां केटलाएक अज्ञानी एम कहे छे जे धर्म अर्थे जुटुं बोलतां पाप नहीं. ए असत्य कल्पना छे. तेज पुस्तकने चारसैं ने साठमें पाने शिष्य एछे छे. स्वामी जमाळी विगेरे जेणे जीनवचन उथाप्या होय ते रखडे परंतु आपणे तो हालमां कोइ जीनवचन उथापक नथी तो तेनो परिसह धर्ममां केम न गवेख्यो ?

गुरु कहे अहो भद्र तरणाना चोरने शुळीनो हुकम थयो तो करोडो रुपिआनो

ચોર થાય તેને શું દંડ દેવાય ? વિચાર કરો ? કેમજે તેનો દંડ તો હવે સંભવતો નથી. મતલબ તરણા સાથે શુલી થઈ તો શુલીથી અધીક બીજું શું છે ? તેમજ અહો શિષ્ય ! જમાલી તો માત્ર ચોર છે. ભગવાને કહ્યું જે “ જે કરવા માંડ્યું તે કર્યું કહીએ ” એટલુંજ પ્રથમથી વચન ફેરવ્યું તેથી ઘણો સંસાર વધાર્યો અને હાલનેસમે સર્વ મુલ્લમૂત્રો ઉથાપ્યા છે. કેમજે મોઢાથી એવું કહેવું છે કે કાનો માત્ર વિગેરે ઉથાપવો નહીં. એનું વધારે વિવેચન સિદ્ધાંત સારોદ્ધારમાંથી જાણવું તે હાલમાં અહિંયાં પ્રવર્તન છે તે ઘણું કરીને આવશ્યકની ટીકાથી છે. પરંતુ સૂત્રને મળતું કોઈક વચન છે તે સુજ્ઞ વિચારી જોશો. પણ પ્રત્યક્ષ સર્વ મુલ્લ સૂત્રનો લોપ કરીને આવશ્યકની ટીકા માનીએ છીએ તે વિચારવા જેવું છે. તેમજ હાલના કરેલા સ્તવન, સજાઈઓનો આધાર રાખીને મૂત્રને ઉથાપી નાખીએ છીએ, તેને હવે શો દંડ ટરશે ? કેમ જે ઘણો સંસાર તો જમાલીને ઠરાવ્યો છે. ને અહીંયાં તો ઉત્થાપકનું પરિમાણ રહ્યું નથી. તો ઉત્થાપકમાં જ્ઞાનીપણું શું જાણવું ? તે જ્ઞાન દષ્ટિએ વિચારતાં માલમ પડશે.

તેજ ગ્રંથને પાંચસેં ને ચાપનમેં પાને કહ્યું છે જે આત્મધર્મના દ્વેષી છે તેને હજી સમક્ત ગુણસ્થાન આવ્યું ન કહીએ એમ કહ્યું છે. તો હાલમાં તમે સ્વદ્વેષાએ ગમે તેમ કરો ! પણ એમ કહેવું છે કે જેમ કાષ્ટની પુતલીને વર બનાવી જાન જોડી માંડવે જાય પણ તેને કન્યા પરણાવે નહીં અને પુતલું લઈ જનારા લાજ ગુમાવે તેમજ આત્મજ્ઞાનદ્વિષ પણ અનંતો સંસાર રચવડશે. ને તેઓનો ઉપદેશ સાંભળનારા પણ અનંતો સંસાર રચવડશે. ત્યારે બહાજ આડંબરી વાંલ્યા કે તમારા ઘણા કઠોર વચન છે પણ અમે તો બહુ પંડિતના વચન કહ્યા છે તે આધારે ચાલીએ છીએ તો અમારે રચવડવાપણું ક્યાંથી હોય ?

ઉત્તર—અરે ! જો તમે પંડિતના વચન પ્રમાણે ચાલીએ છીએ એમ કહો છો તો કહેવાનું કે કોઈ આત્માર્થી પંડિતના વચન બંધનકારક ને આશ્રવી નહોય. મતલબ કે જે સ્વાતામાં બહાજ ક્રિયાનો ઉપદેસ છે તથા કર્મ બંધનનો ઉપદેશ કરનાર પંડિત છે પણ ધર્મ ઉપદેશક પંડિત નથી ને પંડિત હોય ત્યાં આત્મસ્વરૂપ ગ્રહીને સંવર ભાવની પરૂપણા કરે એવા પંડિત તો મુલ્લ શાસ્ત્રમાં અનેક ટેકાણે માલમ પડે છે. તે શાસ્ત્રના નામ અમે પુર્વે કહ્યાં છે.

પ્રશ્ન.—તે શાસ્ત્રના બાંધનાર પંડિત સત્ય અને વીજા શાસ્ત્રના બાંધનાર પંડિત અસત્ય છે ?

उत्तर—जे ते कथा ते पंडित प्रत्यक्ष असत्य छे कारण के आचार दिनकरण ग्रंथमां एम कहुं छे के गृहस्थनां छोकरांने साधु परणाववा जाय एवा वचन कहे- नारने पंडित केम कहीए ? पण एवा वाक्योधी एम जणाय छे के प्रत्यक्ष पोता विगेरे परिवारने माटे अजीवीका बांधी छे ते प्रत्यक्ष उघाहुं छे. वळी तप उजव- वाना ग्रंथ बांधनारने पुछवानुं के. एकावळ, कनकावळ विगेरे तप मुळ सूत्रमां छे. तेना तो कोइ सूत्रमां उजमणां करवा कहां नथी. अने तमोए जे नवा तप उत्पन्न कर्या ते तप सूत्रमां न छतां उजमणानां नियम बांधी उदर पुर्णा पुष्टि करी के बाजु कर्युं. तथा एवा प्रकरण ग्रंथो बांध्या छे के श्रावकने उपध्यान ब्रह्मा सिवाय नौकार गणवा ते गुणकारक न थाय, एवा वाक्यो कया शास्त्रना आधारपरथी मेळवो छो ? सबब के उपासक दशांगने विशे आणंद श्रावकआदि दश श्रावकनो अधीकार छे. तेमणे अप्रमादीपणे तुरत धर्म सांभळी समकित मुळ बारवृत उचर्या, तेमज अगियार पडिमां श्रावकनी वही ते समावेशमां उपध्यान ब्रह्मा एमतो साक्षी नथी. एमज सर्व श्रावकने आणंद नीज भलामण छे ते अधीकार विचारी जांतां मालम पडशे.

वळी तमो कहां छो के साधुओंने जोग ब्रह्मा सिवाय सूत्र बंचाय नहीं तेना उत्तरमां कहेवानुं के भगवतीजीमां खंधक तापसे संजम लइ तरत अगियार अंग भण्या एम अनेक गृहस्थो दिक्षा लइ कोइ अगियार अंग या द्वादशांगी भण्या. वळी अनुतरोववाइ सूत्रमां धना अणगारे नव मासनो संजम पाळ्यो तेमां आठ मास तपना अने एक मास अंतक्रिया संथारामां रह्या ने ते अगियार अंग भणेलो छे. तो तेमणे जोग कये दीवस ब्रह्मा ? मतलब के एक भगवतीजीनो जोग बहेतां छ मास जाय एम कहो छो तो मांडलीआ तथा आचारना तथा अंगना जोग बहेतां केटलां वरस जोइए ? तेनो विचार करो ? पण खातरी थायछे के ए ग्रंथोना रच- नार आ जीविका सिवाय धर्म मार्गमां समजता नहोता एम संभवे छे. तथा श्राध- विधी विगेरे ग्रंथोमां केटलोएक वखत लईने आचार्योंए शरीर संबंधी व्यवहारोना बांधा बांधेला छे. तेमां वडीनीत, लघुनीत तथा दातण, नावण, धोवण, खावा पीवा विगेरेना आचार बांधेला छे तेने शुं आत्म धर्म कहीए के पापोपार्जित कहीए ? हवे आ वाबतमां ज्ञानचक्षुथी विचारतेां एम समजाय छे के तेवा ग्रंथकास्त्रे पंडि- त कहेतां विद्वानोनी सुमतिने एब लागे छे.

वळी हुकम मुनीकृत्य तेज पुस्तकने चारसैं सीतेरमे पाने नंदिसुत्रनी शास्त्रे

એમ કહ્યું છે કે દશપુર્વ ધરનારના બોધવચન તથા તેના બાંધેલા શાસ્ત્ર સુત્રની રીતે પ્રમાણિક કહીએ અને તેથી અધુરા ભળનારના વચન સિદ્ધાંતને અનુસારે હોય તો સર્વ માન્ય છે. અને સુત્રવિરુદ્ધ હોય તો અનંતસંસારી થાય. ત્યાં એમ કહ્યું છે. માટે દશપુર્વથી ઓછા ભળતરવાળાના વાક્ય યા રચેલાં ગ્રંથોને સૂત્ર ન કહેતાં ગ્રંથોજ કહેવા. પરંતુ તેમાં નિર્વચ્ય રીત હોય તો મનાય તેમ નહીં તો તે ગ્રંથનો ત્યાગ કરવો. આ પ્રસંગમાં કેટલાએક કહે છે કે પંચાંગી પ્રમાણ કરવી. ને કેટલાએક કહે છે કે પાંચ ગાથાનું સ્તવન સજાય હોય તેને પ્રમાણગણવું તેમ બોલવું મિથ્યાત્વોદય છે, મતલબ કે સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ વાક્યના પ્રકરણો માનતા શુદ્ધ સંવરમાર્ગ લોપ થાય ને તે કૃત્યમાં થતા આશ્રવના વધારાથી જીન આજ્ઞા રહેતી નથી સર્વથા કે સર્વજ્ઞ ભગવતીજી તથા ઉવવાઈ વિગેરે મુલ સૂત્રોમાં એમ કહ્યું છે કે “ અસહેજદેવા ” ધર્માર્થી શ્રાવક કોઈ દેવતાની સહાય ન વાંચે.] તેમજ આવતા ભવના સુખની ઇચ્છા ન કરે તે શ્રી ટાણત્યંગી વિગેરે સૂત્રોથી જાણવું પણ હાલમાં તો શેવા, પુજા, જાત્રા, તપ વિગેરે કરો યા કરાવો છો તેમાં તો ભવોભવની માગણી કરો છો માટે તમારા માગવા પ્રમાણે ઘણાભવ મળી શકે એમ સંભવ થાય છે. વળી કેટલાએક દ્રવ્ય વેષધારીઓ તથા તેમના બોધ સાંભળનારા શેવકો પ્રતિક્રમણાદિક કરતાં માગે છે. એમજ વેષધારીઓ દેવી દેવલાઓનો સહાય માગે છે. એમજ વેષધારીઓ દેવી-દેવલાઓની સામે હાથ જોડી નમન કરે છે. તે કેવું અચંબ છે ! મતલબ કે સિદ્ધાંતોમાં શ્રાવકોને તો અવર્તીઓને નમવાની ના પાડી છે. તો સાધુઓ અવર્તીઓને વંદન કરવું એમ હોયજ ક્યાંથી ? સર્વથા કે સાધુ મુનીતો પંચ પરમેષ્ઠી નૌકારમાં છે ને પોતાના નામનું પાંચમું પદ છે જેથી અવર્તી દેવી દેવો સાધુનેજ વંદન કરે છે તેથી મુની અવર્તીઓને નમસ્કાર ન કરે. પણ હાલમાં દ્રવ્ય વેષધરનારા દેવદેવીને વંદન કરે છે. તે શાસ્ત્ર રીતે દેખીતુંજ અઘટિત છે. તેનો હેતુ એજ સૂત્રકારે સાધુને ગુણવંત ભગવંત કહીને બોલાવ્યા છે. તેમ છતાં અવર્તીઓની ગુલામી કરવાનું શું કારણ છે ? વળી સૂત્રમાં એમપણ કહ્યું છે કે સાધુઓએ ગૃહસ્થની સંગત ન કરવી. તેમ છતાં હાલમાં ગૃહસ્થોના અંગરક્ષક થઈને પોતાના હક સુધારવા ગ્રંથોપરૂપી તથા અનેક કપાંકલ્પિત વારતાઓ કહી પેટ ગુજારો કરે છે. તો શું શાસ્ત્રમાન્ય સાધુ ગણાય ?

વળી પુછવાનું કે મજકુર વ્યવહારી ગ્રંથો રચનારા પુરુષો કેટલા પુર્વે ભળેલા હતા ? તેમજ હાલમાં કેટલા પુર્વે ભળેલા છે ? તેના જવાબમાં કહેશે મિત્રો એમ

कहे छे के पुर्वे तो भणेला नहोता पण तमो तेमनु अपमान करोछे तो कहेवानुं के तम जेटलुं ए नहोता भण्या ? वळी कोइ शास्त्रमां मजकुर व्यवहार दीठेलो हशे त्या-रे लावेला हशे एम उत्तर आपीने क्लेश करवा धारे पण रीतसर न्याये उत्तर न आपे ने उलटी रीते कहे जे तमे अल्प ज्ञानी शुं जाणो ? एवं बोलनारने माटे कहेवानुं एके द्रव्य वेषधारी तथा तेना शेवको असंजतनी हालतमां रही महा आ-रंभ अने परिग्रहना लोभथी तेमज कुशियळ आदि दुरगुणोथी भरपुर शून्य उप-यांगी तेओना करेला स्तवन सजाय विगेरे ग्रंथो तेने सिद्धांतनी रीते केम मनाय ? ने माने तो आज्ञा असत्य केम न थाय ?

प्रश्न—अहींआं कोइ कहे जे मजकुर ग्रंथ कर्त्ताओंमां असंजतीपणुं या अवर्ती-पणुं होय तो तेओना कर्म तेने सर. परंतु तेओए शास्त्रनो निरापक्ष निर्वद्य वाक्यथी रचेला छे. ना ?

उत्तर—अहो वादी ए मृषा वचन छे. सबब के जेम वेइयाओ जारी कर्म करे तो तेनी संगत करनार सखीओने शियळ पाळवानो बांध क्यांथीज करे ? वळी चोरीनो करनार पोताना संघातीने अदत्तादाननो निग्रह क्यांथी करावे ? तेज दृष्टांते ग्रंथकर्त्तांनी कल्पित बुद्धिथी सत्य मार्गने मुळ सुत्रार्थनो बोध निराप-क्षपणे करो तो तेओथी मिष्टान भोजन विगेरे लक्ष्मि मेळववी ए केम मेळवी शकाय ? पण एम जाणो के ज्यां घणो परिग्रह मेळवेलो होय त्यां मृषावादतो अवश्य होय छेज. तो एवा बोधीक ग्रंथकारोने उत्तम पंडित केम मनाय ? सूत्रमां निग्रं-थना वचन मान्य करवा कहा छे. परंतु धन हरनाराना वचन मान्य करवा कहा नथी.

निग्रंथना वचन मान्य करवा माटे शाक्षि. भगवतीजी तथा ज्ञाताजी विगेरे सूत्रोमां जे जे श्रोताजनोए स्वगुरुपासे धर्म उपदेश सांभळ्यो त्यां त्यां ए गृहस्थोनुं एम बोलवुं थयुं छे. जे अहोभंते ! एटले हे पुज्य ! हवे ए भगवान ! पदनी आगळ सर्व पद जोडवा जे हवे मने श्रद्धा छे एक निग्रंथना वचन उपर, तेज निग्रंथना वचननी प्रतित छे ने तेज निग्रंथनां, वचन मने रुच्य छे. तेज वचन कायाए करीने फरशुलुं. तेज निग्रंथना वचन प्रमाण करवाने उद्यमवंत थयांलुं वळी तेज निग्रंथ वचन निश्चय छे. ए कोइ, काळे जुडा न पडे, तेज निग्रंथ वचन इष्ट एटले बल्लभ छे. तेनेज इच्छुलुं ए निग्रंथ वचन सिवाय सर्व अनर्थ मुळ छे ते हुं जावपडी इच्छु एवी साधु तथा श्रावकधर्मना पाठछे. तेमांतो निग्रंथ सिवायना वचन अमान्यने तेमज

અનર્થ મુલ્લ કહ્યા છે. તો દુરબુદ્ધિવાળાઓને કહેવાનું કે એવા નિગ્રંથ સિવાયના વચનોને તમે સન્યપરુપક ઢરાવીને તે પ્રમાણે માન્ય કરી ચાલોછો તે શું તમારા ઘણા ભવની પરંપરા વૃદ્ધિ કરવાની સ્વાતર છેકે બીજું કાંઈછે ? પણ સ્વસ્વર સુજ્ઞજન હોય તેને એમ સમજવું કે આત્માર્થી પુરુષોએ નિર્વચ્ય વાક્યોર્થી રચેલા સિદ્ધાંતો તેનેજ સૂત્ર કહીએ અને તેજ નિર્વચ્ય સૂત્રોના શુદ્ધ ઉપદેશર્થી આત્મ ઉપયોગી પુરુષોએ મિથ્યાત્વ વોસીરાવવાના વસ્તુત્તમાં સમકિત સહિત જ્ઞાનક્રિયા ધારણ કરીને દયારૂપ નિર્વચ્ય પુજાને દયારૂપ નિર્વચ્ય યજ્ઞ કરેલાંછે. તે સિવાય સારંખી પુજન યજ્ઞ જ્ઞાનીઓના ધર્મે વિરુદ્ધ છે.

પ્રતિમામતિ પ્રતિમાને શુભાશુભ કહેછે તે પ્રશ્નોત્તર.

મતાવલંબિતજનોએ પોતાના માન્ય કરેલા દેવોનું સ્થાપન કરતાં તે પ્રતિમાઓમાં શુભ તથા અશુભ કરતા એમ કલ્પના કરેછે તે વિષે વિવેચન નીચે મુજબ.

મુલ્લ શાસ્ત્રોર્થી વિરુદ્ધ એક પ્રતિમાની સ્થાપના સ્વાતર જીતકલ્પ નામનો ગ્રંથ તેમાં કેટલીએક જાતના શુભાશુભ દાસલાઓ મેલ્લી વિવેકગત શેવકોને અંધ કુપમાં ઉતારી મુકેલા છે. સર્વવ કે તે વિચારા લક્ષપતિ થવાને તથા પુત્ર પુત્રાદિકર્થી વંશ વધારવાની સ્વાતર વ્યવહારિક સુસ્વર્થી નિરવિગ્ન પામવાની આકાંક્ષાએ આરસપહાણના કન્ડારેલા પુત્ત્વાઓને શુભાશુભ સંકલ્પિને દેવલ્લોમાં તથા ઘરોમાં બેસાડેલાંછે ને તેમાંજ પોતાનું આત્મકલ્યાણ ઇચ્છેલું છે તે કેવું આશ્ચર્ય છે ! તે ગ્રંથમાં એમ કહ્યું છે જે મલીનાથ, નેમનાથ, તથા મહાવીરજી, એ ત્રણ તિર્થંકરોની પ્રતિમા ગ્રહસ્થો પોતાના ઘરમાં બેસાડેતો કુલ્લની તથા ધનની હાળી પામે અર્થાત. ખીસ્વારી થઈ જાય તથા સર્વદાકાલ કંગાલ અવસ્થામાં આવી જાય માટે તે પ્રતિમાને શેવકોએ ઘરમાં મંડન કરી પુજવી નહીં. હવે વ્રકાતના એકવીસ તિર્થંકરોની પ્રતિમા કુલ્લ તથા ધનની વૃદ્ધિ કરતાછે. તેર્થી શેવકોએ ઘરમાં મંડન કરી પુજવી એમ એક વેષધારી જોત્સી ખાસ્વી ગયો છે.

વલ્લી તે ગ્રંથમાં પ્રતિમાની અવગાહનાનું પરિમાણ કરેલું છે કે, એક, ત્રણ, પાંચ, સાત, નવ, અગિયાર, એટલા આંગલની આરસપહાણની પ્રતિમા શુભકારક છે. ને બે, ચાર, છ, આઠ, દશ આંગલની પ્રતિમા અશુભ અને નાશકારક છે. એ વિગેરે તે ગ્રંથમાં ઘણુંજ વિવેચન છે.

હવે એવી કલ્પના કરનારા દક્ષોને કહેવાનું કે અરે જો તમે પરમેશ્વરના નામને શુભાશુભ માનોછો તો શું તમારા મતમાં આત્મ ધર્મસાધન કરવાની કોઈ પ્રતિમા ગુપ્ત

રાત્રો છે કે શું સર્વથા કે તમારી સભાસદની કલ્પના ઉપરથી એક તર્ક થાય છે કે એકી આંગળનાં પ્રતિમા પુજવાના લાભમાં તો સર્વ જાતના દ્રવ્યની વૃદ્ધિ થાય તો મહા આરંભ કર્યાબિના ધન પ્રાપ્ત ન થાય તેથી તે આરંભ ફલનેજ આપનારી છે તેમજ તે પ્રતિમાઓની પુજા કુલ્લવૃદ્ધિ કરનારી છે. અર્થાત કુલ્લવૃદ્ધિનું કારણ તો શિયલ્-વૃત્તના ત્યાગથી નીપજે છે. માટે કુશિલ્લરૂપ ગુણની આપનારી થઈ. કેમ જે તમારી ધનવિષેની તથા કુલ્લવિષેની કલ્પના ઉપર એવોજ અર્થ લાગુ થાયછે. તેથી કહેવાનું કે સિદ્ધાંતવિરુદ્ધ ચાલવાથી સંસાર તો વધેલોજ હતો અને તેમાં મજકુર જાતના બે ફલની પુર્ણી મળી તો કાંઈ સ્વામીજ ન રહી !!!

વળી તમારા ગ્રંથમાં એમ કહ્યુંછે કે મજકુર ત્રણ પ્રતિમા ઘરમાં પુજવાથી તથા મજકુર રહેલી બેકો આંગળની પ્રતિમા સ્થાપિ પુજન કરવાથી ધન તથા કુલ્લનો નાશ થાય છે. હવે આ પ્રસંગે કહેવાનું કે એવી પ્રતિમા પુજનથી નિર્ધન થઈ જવાય તો ટીક છે એટલે નિગ્રંથપણું ઉદે આવે ને શુદ્ધ કર્ણીથી કર્મ સ્વપે. વળી તે પ્રતિમાપુજ-નથી કુલ્લક્ષય થાય તે પણ ફાયદાકારક વાત છે. મતલબ કે કુલ્લક્ષય થવામાં તો નવા કુલ્લ ઉપારજવા ન પડે ને તેજ ભવે સિદ્ધપદ પામી જવાય. માટે એ નિર્ધનપણું તથા કુલ્લક્ષયપણું જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના આધારથીજ થાય છે. પણ તેવી રીતના શાસ્ત્રબોધ ઉપદેશ ત્યાગ, વૈરાગ્ય, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ વિગેરે આરાધના વિધી તો તમારા હિંસા મૃપાના આચરણથી ઉદય થઈ મુડકેલ છે. પરંતુ નાશકારક પ્રતિમા પુજનથી નિર્ધનપણું તથા કુલ્લક્ષયપણું થઈ જવાથી પરાધીનપણામાં અકાંમ નિર્જરા થશે ને તે અકાંમ નિર્જરાના હાંસલમાં અનરી જાતના વાળવંતર દેવનો ભય પ્રગટ થશે. માટે અશુભ પ્રતિમાપુજનનું એ ફલ મળનારું છે અને શુભ પ્રતિમાપુજનથી સંસાર વૃદ્ધિ થશે. વળી કહેવાનું જે કેવલજ્ઞાનીએ મુલ્લ શાસ્ત્રોમાં સંસાર ઘટવાનો હેતુ તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ને તપથી જ બતાવેલો છે પણ બીજી બહાજ ક્રિયાથી શુદ્ધ નિર્જરારૂપ કાંઈ ગુણ પ્રગટે યા કર્મ સ્વપે તેમ કહ્યું નથી માટે અરે અવિવેકી મિત્રો ! સ્વોટી કલ્પનાથી ખુલ્લ સ્વાઈને પાપે પિંડ ન ભરતાં જ્ઞાન આરાધના કરવા ઉત્સાહ કરો કે, જેથી તમારા કરેલા આશ્રવના બંધનનો નાશ થાય. પણ જીતકલ્પ, મહા કલ્પ તથા વિવેકવિલાસ વિગેરે ગ્રંથોની રુઢીરૂપ સ્વરપુંછ ગ્રહણ કરીને પ્રતિમાના મંડનવિષે ગ્રહસ્થોને શુભાશુભ બતાવીને આશારૂપ પાસલામાં નાંચોછો તે કાંઈ પંચે-દ્રિષ્ટાનો ગુણ સંભવતો નથી.

વળી કેટલેક ઠેકાણે એમપણ કહોછો કે, ચોવીસ તિથિકર મોક્ષહેતુ છે, પણ

મુર્તિમંદનની સ્વાતર કોઈ અપેક્ષાનો ગોટો ઘાલીને જવાબ આપોછો તે ગેરવાજબી જણાય છે. કેમકે ત્રણ પ્રતિમાની તથા બેકી આંગઝની પ્રતિમાની પુજા કરવાથી ધન તથા કુઝનો ક્ષય થઈ જવાનો ડર છે. તે મુઝ વિચાર પ્રસિદ્ધ ન બોલતાં ઉલટી રીતના જવાબ આપવા તે કાંઈ સત્યધર્મની રીતમાં નથી પણ સ્વસ્વર એમ ધારો કે મોક્ષના કારણ સિદ્ધાતમાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ને તપને મળાવ્યાં છે. પણ શુભ-શુભ પ્રતિમાપુજન મળાવ્યું નથી. તોપણ તમારી મતિ ધ્રમનાને લીધે હિંસાપુષ્ટી કરવાની સ્વાતર મજકુર ત્રણ પ્રતિમા અમંગલીક ઠરાવો છો ને બકાતની એકવીશને મંગલીક ઠરાવો છો, એ પરસ્પર કલ્પના મેદ કરી જે તિર્થંકર નિર્વાણ પહોંચ્યા તેના નામને દરેક રીતના કુવિચારોથી એવ લગાડો છો. કારણે નેમેશ્વર વાઝ બ્રહ્મચારી કુમાર અવસ્થામાં જોગ સાધન કરી મોક્ષ પધાર્યા. તે સર્વ નર, દેવ તથા મુનીજનોના વંદનીક છે, તે સત્ય છે. અને તમારી કલ્પનામાં તો એમ છે જે વ્યવહારીક મોગના અસંભવથી પુત્ર નથી માટે અમંગલીક ગણોછો. તો તમારા વિચાર પ્રમાણે હવે સપુત્રપણે ક્યાંથી થાય ? હવે તેમ નહીં છતાં તે વંદનીક સિદ્ધની કુયુક્તિથી આસાતના કરોછો, તેથી એમ જણાય છે કે નિર્લજ અને બેશરમા જેવા જણાઈ આવોછો. વઢી તેમજ મલીનાથ તથા મહાવીરને અમંગલિક ઠરાવવાનો મુઝ હેતુ પોતાના મનમાં અવઢીજ રીતે સંભવે છે. અને તે વિષેના સામા ઉચાર માગનારને જવાબ આપો તે જુદીજ રીતના છે. માટે કુડી કલ્પનાથી કર્તરીમ પ્રતિમાના આધાર લઈને સત્યપુરુષો શિવગતની હાંસી કરવા ધારોછો. તેથી તમારો કુલ વ્યવહાર કલ્પિત છે. વઢી છઝમેદથી એમ કહો છો જે એતો વિદ્વજનોને સમજવા યોગ્ય છે. એમ કહેવું તે પણ કલ્પનાથીજ કહો છો.

દિગંબર; વીસપંથી, તેરાપંથી તથા સેતાંબરને પરસ્પર

વિરુદ્ધ તે પ્રશ્નોત્તર.

પ્રતિમાગ્રાહી દિગંબરના બે પક્ષ સુઢા જણાય છે. તે વીસપંથી અને તેરાપંથી એ બે છે. તેમાં વીસપંથીવાઢાએ પ્રતિમા પુજનમાં પાન, ફઢ, ફુલ, બીજ, હરીકાય વિગેરે તથા કેશર, ચંદન, ધુપ, દીપ, આર્તી વિગેરે ધણા છકાયના આરંભ કરી પુજા કબુલ રાસેલી છે. અને તેરા પંથી દિગંબર કહે છે કે, મજકુર રીતે આરંભ કરીને પુજા માન્ય કરનાર વીસપંથીઓ મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિઓના આચરણ કરે છે. માટે તે પ્રતિમા પણ કુલ્હિંગમાં ગણવી ને તે કુલ્હિંગની પ્રતિમા જાણી અમોએ ત્યાગ કરેલો

છે. મતલબ કે તિર્થંકર મહારાજ આપ સ્વશરીરે સંજમ સહિત વિચરતા તે વસ્તે ફલ, ફુલ, ધુપ, દીપ વિગેરે વ્યવહારીક ભક્તિના ભોગી નહોતા. તેમજ આરંભના યોગ્યથી પુજા એમને યોગ્ય નહોતી તેમ છતાં તેઓના નામની પ્રતિમાને વીસપંથીઓ અનેક આરંભ કરી પુજા કરે છે, તે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે.

વળી અમો તેરાપંથી સત શાસ્ત્રોના આધારથી પ્રતિમા પુજન કરીએ છીએ કે જેમ ભગવંત નિર્વંચ પુજા સન્માન સહિત હતા અને દયા માર્ગનો બોધ કરતા હતા તે આધાર રાખી અમોએ તે તિર્થંકરના નામથી પ્રતિમા કરી પુજીએ છીએ અને તે તિર્થંકરો નિર્વંચ પુજાથી પુજ્યમાન હતાં, તેમજ તેની પ્રતિમાને નિર્વંચથી પુજા કરીએ છીએ. સબબ કે સંજમ આરાધનાના વસ્તુમાં તે તિર્થંકરે સર્વ સાવધ કૃત્ય વોસી-રાવેલો હતો તે નિરારંભી થઈ વિચરતા હતા તેવીજ રીતે પ્રતિમા પુજનની સ્થિતીમાં પણ નિરારંભીપણું કલ્પવું જોઈએ ને તે પ્રમાણે નિર્વંચ પુજા કરતાં ભવ ભ્રમણા મટે છે. એમ તેરાપંથી પ્રતિમામતિઓ માન્ય કરે છે અને પ્રથમની રીતે વીસપંથી માન્ય કરે છે તો કેહેવાનું કે જુદાનો મત પ્રતિમા માનવાનો છે. તેમ છતાં પરસ્પર ભેદમાં રમે છે. ને સાવધ નિર્વંચ પુજાપરુપે છે. હવે મજકુર વિવાદીઓને સુચના આપવાની કે વિતરાગ ભાષિત જૈન શાસ્ત્રોમાં દેશવ્રતિ શ્રાવકોને એક ઇંદ્રીદલની પ્રતિમાના પુજનવિષે કાંઈપણ વિવેચન આપેલું નથી. તેમ છતાં વિરુદ્ધ રીતે પ્રતિમા સ્થાપી સાવધ નિર્વંચ પુજાની કલ્પના કરે છે. તે તદન હાંસી ભરેલું છે.

હવે વિતરાગની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારા જૈન દયાધર્મીઓ સત્ય શાસ્ત્રના આધારથી પ્રતિમાનો તથા આરંભ સમારંભનો ત્યાગ કરી નિરાપક્ષપણે આર્યધર્મનું આરાધન કરી સંવર નિર્જરારુપ કર્ણી કરે છે. તો એ પુરુષો મજકુર વિવાદીઓના સારંભી કૃત્યનો નિષ્કેદ કરે છે. તે સત્ય શાસ્ત્રના આધારથીજ સમજવું.

વળી વિશેષ કે વીસપંથી, તેરાપંથી અને સેતાંબર મુર્તીમાન એ ત્રણ મત-વાળાઓના શાસ્ત્રમાં એમ લખે છે કે પ્રતિમા દેરામાં યા ઘરમાં બેસાડવાને માટે પડતે ભાવે સ્વરીદ ઇટલે વેચાતી લીધી. પણ તે જ્યાં સુધી પડતર રહે ને પ્રતિષ્ઠા તથા હોમ સ્નાન વિગેરે સર્વ પુજાવિધી મહુર્ચ ન જોયા ને તે પ્રતિમાના કાનમાં મંત્ર ન સંભળાવ્યા હોય ત્યાં સુધી તેનામાં તિર્થંકરપણાનો ગુણ નથી. તેમજ અવંદનીક છે. અને મજકુર વિધી કરીને પછી કાનમાં મંત્ર સંભળાવે ત્યાર પછી તિર્થંકર ગુણસંયુક્ત પૂજન વંદનમાન્ય કરવા યોગ્ય છે. એમ કહે છે તે વિકલ્પોને જૈન દયાધર્મી પૂછે છે કે અરે પ્યારા અજ્ઞાન સાહેબો ! તમારી માન્ય કરેલી પ્રતિમાના કાનમાં તમોએ ગુરુ

મંત્ર સંબંધાચ્યો માટે તે તમારા શિષ્ય તરીકે ગણાય છે. ને ત્યાં તમો એ તિર્થંકરના ગુણ યોગ્ય કરી છે તેથી તમારી શક્તિ એ તે તિર્થંકર પદ પામી છે માટે તે કરતાં તમારી શક્તિ વધારે જણાય છે !!! કે એક ઈંદ્રીઓના કાનમાં મંત્ર સંબંધાચી તિર્થંકર આપવાની જ્યારે તમારામાં શક્તિ વધી ત્યારે વિચારા તમો પંચેંદ્રીઓ પણ તમારા પિતાંશ્રી ગુરુઓ તથા તમો સર્વ અન્યોઅન્ય કાનમાં મંત્ર ભળી ભળીને સંબંધાચો અને સાંબંધો કે જેથી તમો પણ એ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાના એક ઈંદ્રી પાસાણ પ્રતિમાની રીતે તિર્થંકર થઈ જાવો ! એટલે કોઈની પુજાની દરકાર જ રહે નહીં. અરે વિકલ્પ-નરો ! મુર્તીના માનનારાઓમાં પણ અનેક વિરુદ્ધતા પ્રત્યક્ષ દેખાઈ આવે છે. માટે સત્ય સિદ્ધાંત સિવાય કલ્પિત ગ્રંથકારોનો એક મત ક્યાંથી હોય ? વ્હી મંત્ર ભળ-વાથી જે પ્રતિમામાં શું ગુણ પ્રગટ થયા તે કહો ?

ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમવિરુધી ચોથ માને છે, તે પ્રશ્નોત્તર.

પાષાણમતિઓ પંચમકાલમાં સાવધાચાર્યોના કરેલ ગ્રંથોના આધારથી એમ કહે છે જે ભાદરવાશુદ્ધ ચોથ પડીકમે તે સત્ય ધર્મના આધાર પ્રમાણે ચાલનારા સમજવા આ બોલવું તે કેવલ અસત્ય છે.

તેના જવાબમાં એટલું જ કહેવાનું કે અનાદી કાલથી મુલ સૂત્રોના આધાર પ્રમાણે સ્વાતરી થાય છે કે ભાદરવાશુદ્ધ પાંચમે સાધુ તથા શ્રાવક સંવત્સરી પડીકમે છે. એમ સિદ્ધાંતોમાં પ્રત્યક્ષ છે તેમ છતાં પાષાણપંથી પાંચમ વિરુધી ચોથ માન્ય કરે છે, તે મુલ શાસ્ત્રોથી તો વિરુદ્ધ છે પણ અસ્થિલ જગતથી પણ વિરુદ્ધ છે. સર્વવે કે અગિયાર મહિનાની સર્વ પાંચમોને લોક લજ્જાથી માને છે અને તે એક જ પાંચમ તે-ઓને દ્વેષકારક થઈ પડેલી છે. એવા કારણથી એમ સ્વાતરી થાય છે કે અનંતજ્ઞાની તિર્થંકરના વાક્યથી મુલસૂત્રો રચાયા છે તે કરતાં પણ વિશેષ કાલકાચાર્ય વિગે-રેના રચિત ગ્રંથો પ્રમાણ કરે છે ! કદાપિ જો સૂત્રોનો આધાર રાખતા હોય તો પાંચમની ચોથ કેમ થાય ? વ્હી પાંચમની ચોથ થઈ તો થઈ પણ એક જ પાંચમ જે કે સર્વથી મોટી પાંચમ જેને તમામ હિંદુવર્ણ પણ રૂપીપંચમી કહે છે તે પાંચમ વિરુધી ચોથ માનીને ત્રેવીસ પાંચમો પ્રમાણિક રહી. વ્હી એક ચોથ પડીકમે છે તેમજ કુલ ચોથ પડિકમી હોત તો એમ કહેવાનું થાત કે પીઠા વસ્ત્રધારી ચોથીઆ મતવાલાજ છે એમ એક જુદો વર્ગ ગણો શકાત પણ તેમ ન થતાં એક રૂપિ પંચમીનો વિરુદ્ધ કરીને પોતે ચોથપાલે તેમજ અન્યદર્શનીઓને મલાવવા મહેનત લે છે. તે મિથ્યા કુ-

કર્મ છે. અને વિતરાગ ભાષિત મુલ સૂત્રોમાં તો પાંચમનો પ્રગટ મહિમા છે. માટે જૈન દયાધર્મીઓને અવશ્ય પાંચમ પઢીકમવી માન્ય છે.

હવે મિથ્યા, સ્વાભિમાની ચોથ ધર્મવાળાઓને કહેવાનું કે વિતરાગના અ-મુલ્ય વચનને ડલંઘન કરી કાઢકાચાર્યના ગ્રંથોને માન આપી સૂત્ર વિરુદ્ધ ચાલો છો તો એમ સ્વાતરી થાય છે કે તમારો મત સૂત્રાધારે તો નથીજ ને એમ જણાય છે કે કોઈ સિદ્ધાંતદ્વેષી બાલ તપ કરતો કરતો તપાગચ્છનું સ્થાપન કરી ઉત્તસૂત્ર પર પેલા છે. કેમકે પાંચમ પઢીકમવાને માટે શ્રી સમવાયંગ સૂત્રમાં ભગવંતે કહ્યું છે કે અષાઢશુદ્ધ પુનમની સંધ્યાના પઢીકમણાથી માંડીને પચાશમે દીવસે સંવત્સરી ઇટલે ભાદરવાશુદ્ધ પંચમી પઢીકમવી વળી જો તીથી ઘટી હોય તો ઓગણપચાશમે દીવસે પઢીકમવી પણ એકાવનમે દીવસે તો નહીંજ. વળી કલ્પસૂત્રકર્તાએ પણ સમવાયંગ સૂત્રની અપેક્ષા લઈ સંવત્સરી પઢીકમણું કરવું માન્ય કરેલું છે તે પાઠ “ યતઃઆ-ષાઢચતુમાસક પ્રતિપદ્દિનારમ્ય સવિસંતિરાત્રિમાસેવ્યતિ ક્રાંતેભગવાન પર્યુષણામકાર્ષિત્ તથૈવગણદ્ધરાપ્પઙ્કાર્ષુરિત્યાદિ. ”

ભાવાર્થ—વીસદીન સહિત એકમાસે પઢિકમણું કરવું ઇતિભાવ.

વળી મુલ સૂત્રોમાં પુનમને પાસવી કહે છે. તે માટે પઢવાઈ આપસવા કહ્યા છે. તેથી ઓગણપચાશ તથા પચાશમે દીને પંચમી પઢિકમવી સત્ય છે. તેમજ કોઈ વ-સ્વતે પઢિકમણા વેળાએ તથા સંપુર્ણ પંચમી હોય તો પઢિકમવી એમ કહે છે તેનો ઉત્તર. સવાયંગ સૂત્રમાં ઘડીનો મેલતો ભગવંતે સૂચવ્યો નથી પણ ઓગણપચાશ તથા પચાશમે દીન પઢિકમવા માટે કહેલું છે.

હવે આ પ્રશ્નમાં કોઈ તત્ત્વ સ્વભાવી કોઈક યુક્તિ કરી. કહે કે વે શ્રાવણ આષે ત્યારે બીજા શ્રાવણ માસમાં પર્યુષણ કરવાં; સબબ કે, ભાદરવા માસનો મેલ કરી સંવત્સરી પઢિકમવી એમ કહે તેને કહેવાનું કે, શ્રી જૈન સાહ્યને હિસાબે વે શ્રાવ-ણમાસ કદી આવતા નથી.

તત્રયુગમધ્યેપૌષઃયુગાંતેચાષાઢેવવર્દ્ધતેનાન્યે માસાસ્તશ્ચિંદા-નિનત્સમ્યગ્જ્ઞાયતેઅતોદિનપંચાશતૈવપર્યુષણાસંગતેતિવ્રદ્ધાઃ

ઇટલે સિદ્ધાંતને ન્યાયે પોષને અષાઢ એ વે માસ અધિક આવે છે. પણ તેની ગણતરીને માટે જૈન ટીપણું વર્તમાનમાં છે નહીં. તો પણ સિદ્ધાંતને આધારે ઓગણ-પચાશ તથા પચાશમેદીને પાંચમ પઢિકમવી એ સૂત્રનો ન્યાય સત્ય છે.

બ્હી સંવત્સરી પછી દીન સીતેરમે કાર્તીક ચોમાસાની પાચી પઢિકમણું કરવું એ સત્ય છે. કારણ કે જૈન શાસ્ત્રોમાં બે અધીકમાસ કહ્યા છે અને સિતેર દીનતો પ્રાઈક વચન કહ્યાં છે તેમાં એક તિથી તો અવશ્ય ઘટે; તથા પ્રસ્તાવે બે પળ ઘટે; તેથી સીતેર દિન છે તે વ્યવહાર વચન સત્ય છે પરંતુ તથી ઘટવાના યોગ્યે ડગળોતેર અથવા અઢસઠ દિવસ પળ થાય છે. માટે સુત્રન્યાયે વર્તવું એ યોગ્ય છે. બ્હી સીતેર દીવસ સંવત્સરીના છે તે વર્ષાતી સામાચારીને માટે કહ્યા છે તેમજ પ્રથમના ડગળપચાશ તથા પચાશ દીવસ કહ્યા છે તે ચતુરમાસ સ્થાપવાને અવગ્રહ યાચીને કહ્યા છે તે સંવત્સરીની અગાડ પચાસમે દિને ઇટલે અષાઢ શુદ્ધ પુર્ણીમા-સીને દિને અવશ્ય અવગ્રહ યાચવો. પળ ડલંઘન કરવું ન કલપે. બ્હી ચોમાસામાં બે શ્રાવણ માસ આવે તે જગત વ્યવહારીક ટીપણામાં છે માટે બીજા શ્રાવણ શુદ્ધ પાંચમે સંવત્સરી પઢિકમવી એ સિદ્ધાંતને હિસાબે ભાદરવોજ ગણાય છે. અને વચલા અધીક માસના કારણથી સંવત્સરી પછી સોદીવસે કાર્તીક શુદ્ધ પુનમ આવે છે. એ લૌકીક ટીપણાને હિસાબે છે. પળ આસોશુદ્ધ પુનમ તેજ જૈન ટીપણાને અનુસારે કાર્તીક શુદ્ધ પુનમ ગણીને પઢિકમણું કરવું.

પ્રથમના બે અષાઢ આવે ત્યાં પ્રથમ અષાઢ વ્યતિક્રાંતે બીજા અષાઢ શુદ્ધ પુનમે ચાતુરમાસ નિરૂપણ કરવું ત્યાં દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ જોઈ સિદ્ધાંતાનુસારે વર્તવું. કદાચ જેષ્ઠમાસ તથા પ્રથમ અષાઢ માસમાં વૃષા રુતુના કારણથી રસ્તામાં અચત્ના હોય તો શાસ્ત્રાનુસારે સ્થિર વાસ કરવો યોગ્ય છે. એ સિદ્ધાંત પ્રવચનનો આસ્તિક સમજ વો કેમકે અચત્ના પંથને ટાલવામાટે તો દરમાસનો નિયમ નથી તેથી ઉપયોગે ચારિત્રના નિર્વાહની સ્વાતર વિચરવા વિતરાગની આજ્ઞા છે. તોપણ પિતવસ્ત્રધારી કુલિંગો પોતાના મસ્તાની મદના પરાધીનપણામાં પ્રાચીન કાલના સાવચાચાર્યોને યુગ પ્રધાનો તરીકે ગણી તેના કરેલા પ્રકરણોની ભ્રમજાલ કુયુક્તિઓથી ભરપુર બનાવટોનું મહાત્મ વધારવામાટે મોટી પાંચમ વિરુદ્ધ કરે છે. એ કાંઈ થોડો જુલમ નથી.

બ્હી એ કાલકાચાર્યે પાંચમને બદલે ચોથ પઢિકમી તે જૈનશાસ્ત્રથી તો વિરુદ્ધ છે. સર્વથા એકદા સમયને વિષે સાધ્વીની સહાય કરવાની સ્વાતર કાલકાચાર્યે રાજ વિગ્રહનો પરિસહ ઉત્પન્ન થયો જાણી પોતાના વિચારમાં થયું જે આ પાંચમને બદલે ચોથનું પઢિકમણું કરવું તે કાંઈ વિતરાગની આજ્ઞા તો છે નહીં પરંતુ કાર્યા-કારણને યોગે ચોથ પઢિકમણું પળ આવતી સાલમાં પાંચમ પઢિકમણું એવા ઇરા-

દાની સાથે ચોથ પઢિકમીને અન્યદેશે વિહાર કરી ગયા ઁમ તપામતીના ગ્રંથો જોતાં માલમ પડે છે. વઢી તે ચોથ પઢિકમવાની અગાડ પાંચમ પઢિકમતા હતા તેમજ આવતે વરસે પળ પાંચમ પઢિકમવી હતી પળ આવતી સાલમાં મરળ પામવાથી ધા-રેલો વિચાર મનમાં રહ્યો ને તેના પછાત રહેલા શિષ્યોઁ ગુરુનું માહાત્મ વધારવા માટે ચોથનું પુંછડુ યા નાડુ પકડી રાખ્યું છે ને તેમજ તેઓને કોઈ પુછે ત્યારે ક્રો-ધાકુલ થઈ કહેજે અમારા વડિલોઁ શાસ્ત્રાનુસારે વાજવી ચોથ પઢિકમી છે. માટે તેમજ અમો વરતીઁ છીઁ. ઁમ કહીને ચોથ ધર્મી પીઢા વસ્ત્રધારીઓ કુયુક્તિઓ મેઢવી ગ્રંથોની શાક્ષીઓ આપે છે. તેથી ઓછી સંજ્ઞાવાઢા અજાણા માળસો તે વેષ-ધારીઓનું માન વધારવાની ઁવાતર અંધ થઈને તેના કહેવા પ્રમાળે ચાલે છે. પરંતુ વિતરાગની આજ્ઞા પ્રમાળે ચાલનાર જૈન દયાધર્મીઓ શાસ્ત્રાનુસારે પાંચમ પઢિકમે છે. ને દ્રવ્યલીંગીઆઓની કુયુક્તિનો શ્રમ વૃથા ગળે છે.

**ચૈત્યશબ્દે પ્રતિમા કહે છે તે અસત્ય છે
પળ ચૈત્યશબ્દે જ્ઞાન છે.**

કેટલાઁક જડમતિઓ ત્મ સ્વભાવથી ઁમ કહે છે જે સિદ્ધાંતોમાં ચૈત્યશબ્દ છે. માટે ચૈત્ય ઁટલે તિર્થંકરોની પ્રતિમા છે. ઁમ કહેનારાનું વચન વ્યર્થ છે. સબ્બ કે ચૈત્યશબ્દે જ્ઞાનધર સાધુઓનું નામ દરશાવેલું છે. અર્થાત ચૈત્ય ઁટલે આત્મજ્ઞાન છે. તે વિષે વધારે વિવેચન સમક્તસાર ઢાગ પ્રથમમાં આપેલું છે. તો પળ વિશેષાર્થ કહેવાનું કે સિદ્ધાંતઅનુસારે ચૈત્ય ઁટલે જ્ઞાનને પુષ્ટિ કરવાની ઁવાતર સારસ્વતના સુત્રોથી તથા કવિકલ્પદ્રુમના ધાતુ પાઠની શાક્ષિ સહિત તેમજ ઢૈમ વ્યાકરણના પં-ચમા અધ્યાયના પ્રથમ પદની રીતે ચૈત્ય શબ્દે જ્ઞાન ઁમ સિદ્ધ કરેલું છે. તે નીચે મુજબ.

**જ્ઞાનાર્થસ્યચૈત્યશબ્દસ્યવ્યુત્પતિર્વભળ્યતે
ચિત્તીજ્ઞાનેઅયંધાતુઃકવિકલ્પદ્રુમધાતુપાઢે
તકારાંતચકારઘધિકારેઽસ્તિતથ્થાહિ
ચતેઙ્મુયાચેચિત્તીજ્ઞાનેચિત્તકચિત્તીકિં
સ્મૃતૌઙ્મિત્યાદિઃઙ્કારાનુબંધઃત્વાક્યયોરિણ્નિષેધાર્થઃ
પશ્ચાત્ચિત્ત્વિત્તિસ્થિતેતતોનામ્યુપધાત્કઃઙ્કિતિ**

સારસ્વતોક્તસૂત્રેણકઃપ્રત્યયઃ

તથાહેમવ્યાકરણપંચમાઽધ્યાયસ્યપ્રથમપાદોક્ત

નામ્યુપાંત્યપ્રાકૃગ્દ્વજ્ઞઃકઃઅનેનાપિસૂત્રેણકઃ

પ્રત્યયઃસ્યાત્કકારોગુણપ્રતિષેધાર્થઃપશ્ચાત્ચેતતી

જાનાતિઙ્ગિતિચિતઃજ્ઞાનવાનિત્યર્થઃતસ્યભાવ

ચૈત્યંજ્ઞાનમિત્યર્થઃભાવતદ્વિતોક્તયણપ્રત્યયઃ

એમ તેમના માન્ય કરેલા હેમાચાર્ય કૃત વ્યાકરણમાં શાસ્ત્રોક્ત રીતે ચૈત્ય શબ્દને જ્ઞાન કહીએ એમ સિદ્ધ કરી આપેલું છે.

બહી મુલ્ય સિદ્ધાંતોમાં તો ચૈત્યશબ્દે જ્ઞાનધર, સંજતિ એમ સુલ્લી રીતે માલમ પડેછે તેથી જ્ઞાન સહિત સાધુઓને વંદન નમન વિગેરે “ જાવ પુજવા સ્વામિ ” કહેવાય તે નિર્બાદક વચન છે એમ છતાં પણ પાષાણમતિ પ્રતિમાને ચૈત્ય કહે છે. તે કેવી જડતા છે ! કેમજે તે એકેન્દ્રિ પાષાણમાં પહેલા મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાની પ્રવલ્લતાને લીધે જ્ઞાનનો તો અવશ્ય અસંભવ છે પણ એની સત્તામાં બે અજ્ઞાન રહેલા છે. તે અપેક્ષાએ તો એનો સર્વમુલ્ય ગુણ મિથ્યાત્વ સ્થાનકમાં પ્રવર્તે છે. હવે તેવા એકેન્દ્રિપાષાણને સલાટે ટાંકળે કંઢારીને પાંચ ઇન્દ્રીઓના આકારમાં મનુષ્ય જેવું રૂપ બનાવ્યું છે. અને તેનો જન્મદાતા સલાટ છે તેણે પોતાની બુદ્ધિ વાપરીને એકેન્દ્રિપાષાણની પાંચ ઇન્દ્રીઓ સહિત મનુષ્યના જેવું સ્થુલ કરી આપ્યું તો તે (સલાટ)ને મોટી શક્તિનો ધણી ગણવો જોઈએ ? હવે એવી મુર્તીઓને વેચાણ લઈને મોક્ષ ગણેલા જ્ઞાનધર તિર્થકરોના નામથી મંડન કરે છે. માટે તે મુર્તીઓ જ્ઞાની પુરુષ નહીં પણ તેમના નામના આધારે સર્વ (કલેવર) તો સ્વરૂં. સર્વવ કે જ્ઞાની તિર્થકરોની સાકાર અવસ્થામાં ચૈત્ય એટલે જ્ઞાન હતું, તેતો તેમના આત્મગુણની સાથે લઈને સિદ્ધપદ પામ્યા. હવે પછાત રહેલું શરીર તો જ્ઞાનરહિત પડેલું હતું તે જ્ઞાનરહિતનો અર્થ તો અજ્ઞાનસહિત હોય એમ સંભવે છે. પણ અજીવમાં અજ્ઞાનપણું નથી. પરંતુ પાષાણની મુર્તીમાં અજ્ઞાન તો છે. તેથી કરીને જ્ઞાનચૈત્ય ન કહેવાય પણ અજ્ઞાન ચૈત્ય કહેવાય. સર્વવ કે જેનામાં જેવો મુલ્ય ગુણ હોય તેમાં તેવીજ રીતે સરઘે તેને સમક્તિ દ્રષ્ટી કહીએ. દ્રષ્ટાંત જેમ સલાટે તે એકેન્દ્રિને પંચેન્દ્રિના રૂપમાં ઘડીને તૈયાર કરી પણ તેમાં પંચેન્દ્રિનો ગુણ નહીં તોપણ સ્થુલ ગણાય. તેથી કાંઈ આત્માનો કલ્યાણ અર્થ સરે નહીં.

ने पहेला मिथ्यात्व गुणाठाणानी अपेक्षाए अज्ञान चैत्य एम सिद्ध थाय छे. तेथी वितरागनी आज्ञा प्रमाणे चालनारा समकित पुरुषो तेने “ गेय ” एटले जाणीने, “ हेय ” एटले छांडीने “ उपादान ” एटले आदरवायोग्य पंचपरमेष्टि चैत्य एटले ज्ञानचैत्य तेने गुणकारक जाणीने बंदन पुजन निर्वद्य रीते करतां महा निर्जरा उपारजे एम जैन शास्त्रमां कहे छे.

हवे एवा अमुल्य वाक्योथी भरपुर मुळसूत्रोना उपर आधार न राखतां उलटी रीते चालनारा मंद बुद्धिवाळाने कहेवानुं के निर्गुणी गुरु तथा देवनो त्याग करी सदगुणी गुरु तथा देव तथा धर्म तेने उपादन एटले ग्रहण करीने भवभ्रमणाना फेराथी छुटी जवाने सकाम निर्जरामां बळ, विर्य, पुरुषार्थ वापरो ? के जेथी सर्व सुकृत्योनी मुराद हांसल थाय.

विशेषार्थ. पन्नवणाजी सूत्रना त्रेवीसमा पदमां कहुं छे के, तिर्थकरनाम कर्म उपार्जवानी सत्ता एकेंद्रि तिर्यचने न होय. सबब के तिर्थकर नाम कर्म उपार्जवानां बीस स्थानक आर्यमनुष्यगति सिवाय बीजी गतिमां नथी ने प्रतिमा तो आरसपाहाण एकेंद्रितिर्यच छे तां तेने आठ बोल उपार्जणा करवानी शवित बयांयी होय ते विषे भगवंते कहुं छे ते पाठ नीचे मुजब.

**नेरइआउएदेवाउएनेरइगईनामेदेवगइनामे
वेउव्वियसरीरनामेआहारगसरीरनामे
नेरइआणुपुव्विनामेतिथ्यरनामंएयाणि
पयाणिनबंधई.**

भावार्थ—एकेंद्रि जीव नार्कीनुं आयुष्य न बांधे तेमज देवतानुं आयुष्य न बांधे. वळी नर्कगतिनाम तथा देवगतिनाम न बांधे. तेमज वैक्रय शरीरनाम आहारक शरीरनाम न बांधे तेमज नर्कमां जवाने माटे नर्कानुं पुर्वीनाम तथा तिर्थकरनाम कर्म एटला पद एकेंद्रि जातीना जीव न बांधे.

ए पाठमां तथा तेनी वृत्तिमांपण एकेंद्रि तिर्यचने तिर्थकरनाम कर्म उपार्जवानी नास्ति बतावी छे. सबब के ते एकेंद्रि पोताना कर्मनी बहुळता कापी तिर्थकरपद उपारजन करवातो शक्तिवान न थया तोपण तमे तेना कानमां गुरुमंत्र भणी फुंक मारीने तमारी शक्तिए तेमां तिर्थकर गुण प्रगट करवा धारोछो ए केवी

મુર્ચ્છા છે !! વઢી કોઈ કોઈના કૃત્યોથી કોઈ જગત વંદનીક થઈ જાય તેમ કાંઈ શાસ્ત્રમાં છે નહીં.

વઢી ચૈત્યશબ્દ દેરવીને અહો મોઢા મિત્રો ! મોટી ભ્રમના સાથે એકંદ્રિમાં તિર્થંકરપદ સંકલ્પિત વેસોમાં. ચૈત્ય એટલે જ્ઞાનાશ્રીત નિર્ગંથોને કહ્યા છે, તે પાઠ. “ ચૈર્ય ટેનિજ્જરદ્વિવિયાવચ્ચંઅણિસિયંદસવિહંવહુબિહંકરઈ ”

ભાવાર્થ—ચૈત્યશબ્દે જ્ઞાનધર સાધુની વ્યાવચ નિરજરા હેતુએ કરવી કહી છે તેની વિગત કુઢ, ગણ ને સંઘ. કુઢ એટલે એક ગુરુના દિક્ષિત સાધુઓ, ગણ એટલે એક મંડલમાં જુદા જુદા ગુરુના શિષ્યો મઢીને એક સમુદયમાં રહી વીચરે તે અને સંઘ એટલે સર્વ સાધુઓ વિતરાગ આજ્ઞાએ વર્તનારા સરસ્વી સમાચારીએ વરતે છે તે. એ સર્વને ચૈત્ય કહીએ. વઢી રાયપ્રશેણી સુત્રની વૃત્તિ કરનારે પણ ચૈત્ય શબ્દનો ભેદ એમજ સ્ખોલવેલો છે. “ ચૈત્યંતુપ્રશસ્તમનોહેતુત્વાત ” ભાવાર્થ. જેમ ભગવંત મહાવીરને દીઠે મન પ્રશસ્ત થાય તેમજ કુઢ, ગણને સંઘને દેશ્વતાંજ મન પ્રશસ્ત થાય.

પ્રશ્ન વ્યાકરણની વૃત્તિ મધ્યે ચૈત્યશબ્દે પ્રતિમા લખી છે. તે વૃત્તિ કરનારે પોતાની સ્વદ્વચ્છ એ પ્રતિમા ઠરાવી એમ સિદ્ધ થાય છે. મતલબ કે પ્રશ્નવ્યાકરણ માં ત્રીજા સંવરદ્વારના મુઢ પાઠમાં કહ્યું છે જે નિરજરાનો અર્થી કર્મક્ષય થવાની અભિલાષ ધરતો છતાં જ્ઞાન ધરનાર જુનીની વ્યાવચ દસ પ્રકારે કરે. પરંતુ તે ટેકાણે ચૈત્ય શબ્દે પ્રતીમાનો કાંઈપણ દેશ્વાવ દર્શાવેલો નથી. તો પ્રતિમા ઠરાવવા માટે વૃથા શ્રમ ન કરતાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તથા તપ ધરનાર ચૈત્યનું આરાધન કરો એમ જ્ઞાનીઓની મલામણ છે. કારણ કે જ્ઞાની સાધુઓની સંગત કરવાથી મહા નિરજરા તે કર્મક્ષય થાય છે એમ ભગવતીજીને સતક બીજે ઉદ્દેશે પાંચમે અધીકાર છે. તે વિચાર કરીને ઉપયોગ કરતાં સમજણ પડશે તે પાઠ નીચે મુજબ.

તહારુવાળંભંતેસમણંવામાહણંવાપજ્જુવ્વા
સમાણસ્સર્કિંફલાપજ્જુવાસણાગોસવણ
ફલાસેણંભંતેસવણેર્કિંફલેનાણફલેનાણે
વિન્નાણફલેવિન્નાણેપચ્ચાણફલેપચ્ચાણે
સંજમફલેસંજમેઅણપ્પહયફલે અ • તવફલે
ત • વોદાણફલેવો • અકિરિયાઅ • સિદ્ધિ

ફલપજ્જવસાણપત્રતા

ભાવાર્થ—યથારૂપ અહો ભગવાન ! શ્રમણ માહાણ એટલે સમભાવી બ્રહ્મચારી સાધુની પ્રયુપાસના શેવા યથાસ્થિત કરે તો શું ફલ ઉપરાજે, અહો ગૌતમ ! જ્ઞાનબોધ સાંભળવા પામે અને સાંભળતાં જ્ઞાન વૃદ્ધિનું ફલ અને જ્ઞાન વૃદ્ધિથી વિજ્ઞાન એટલે જાણવા જોગ, આદરવા જોગ અને છાંડવા જોગ એ ગુણ પ્રગટે અને તેનું ફલ તપ ગુણ પ્રગટે અને તેનું ફલ વોદાણ એટલે પુર્વના કર્મોને સ્વપાવે અને તેનું ફલ જીવનમુક્ત અકિરિયે એટલે ચૌદમું ગુણસ્થાન પ્રગટે અને તેનું ફલસિદ્ધ એટલે વિદેહમુક્ત તે પાંચ શરીરક્ષય થાય અને અક્ષય સ્થિત પદ પ્રગટે, એમ અનેક ગુણ પ્રગટ થવાનો હેતુ ચૈત્ય એટલે જ્ઞાની, સદ્ગુણી ને સંજમી સાધુઓની શેવામાં મહા નિરજરા અને મહા કર્મક્ષય થવાનો અવશ્ય સંભવ છે. માટે ચૈત્ય શબ્દે જ્ઞાન સિદ્ધ થાય છે. આ મજકુર દસ ફલની ગાથા દયા ધર્મના બોધમાં કહી છે તે વેષધારીની સોબત તજવા માટે કહી છે. તેજ દસગુણનો પાઠ અહીંઆં ચૈત્ય એટલે જ્ઞાનધર સાધુની ઉપાસના કરવા માટે તથા પાષાણ પડિમાની સંગતથી દુર થવા માટે કહ્યું છે, પરંતુ ચૈત્ય શબ્દે પ્રતિમા કરો છો તો તેની સંગતે પ્રથમ કાંઈ જ્ઞાન બોધ સાંભળવાપણું તો પ્રગટે નહીં તો તે જ્ઞાન ગુણ પ્રગટ્યા સિવાય પછાત રહેલા ગુણોનું ફલ કયાંથી પ્રગટ થાય ? ને તે નહીં તો મહા નિરજરાહેતુ શા આધારથી ગણાય ? માટે વિવેકીજનો હશે તે વિચાર કરીને તેનો સારાંશ સમજશે. વઢી ચૈત્યજ્ઞાની સાધુઓની સોબતથી સર્વ આરંભ ઘટવાનો સંભવ થયો પરંતુ ચૈત્ય શબ્દને પ્રતિમા માનો છો તો તેની સંગત કરતાં અજ્ઞાનના વધારાથી મહા આરંભ, મહા પરિગ્રહ ને દિર્ઘાશ્રવનું ફલ મળ્યું છે. એમ સિદ્ધ થાય છે.

વઢી મજકુર કહેલા સદ્ગુણ ચૈત્ય જ્ઞાનધર સાધુ સદા વંદનીક છે. કારણ કે જે જે આત્મિક વસ્તુમાં જે જે મુલ ગુણ છે તે તે સર્વ નિરજરા ફલની વૃદ્ધિ કરતા છે. જેમ તપનો ગુણ નિરજરા હેતુ છે તો તેનો જેમ જેમ વધારો વધે તેમ તેમ વધારે નિરજરા ગુણ કરે છે. સર્વતે તપનો મુલ ગુણ કર્મ વાઢવાનોજ છે તે મગવતીજી સોલ્લમા શતકના ચોથા ઉદેશમાં કહ્યું છે કે એક ઉપવાસથી બીજે ઉપવાસે સોગણું નિરજરા ફલ છે તેમજ ત્રણ ચાર પાંચ વિગેરે ચડતાં ચડતાં નિરજરા વૃદ્ધિ થતી જાય છે. એમજ આશ્રવ હિંસા ઘટતી જાય છે. તેજ ન્યાયે ચૈત્યજ્ઞાનથી જ્ઞાનાદિક ગુણ વૃદ્ધિ પામતા જાય છે. એમ સિદ્ધાંત વચન છે. પરંતુ કોઈ સ્થળે સિદ્ધાંતોમાં મુલ પાઠમાં એમ નથી જે પ્રતિમાને વંદન કરતાં અનંત ભવની ફાંસી

કપાય અને મહા નિરજરા ઉપરાજે. એવી રીતે ન છતાં પાષાણમતીઓ પ્રતિમા બંદનમાં નિરજરા કલ્પે છે ને તે કલ્પનાને દૃઢ કરવાની સ્વાતર ગ્રંથોની મેઝવણી કરી મોટા લાભ વતાવી વજ્ર શલ્ય પ્રક્ષેપ કરેલા છે ને તેના આધારથી તન, મન ને ધનને અર્પણ કરી નિર્થક શ્રમ લે છે તો કહેવાનું કે તેવીજ રીતે નિરારંભમાં મન, વચન અને કાયાના અશુભ જોગને રુંધી સ્થિરતાભાવ પામ્યા હોત તો તેઓના વાંછીતાર્થ ફલ થવાને વાંધો કદી ન રહેત. પણ અજ્ઞાની મુર્ખનરો નિદ્ધાંતોના આધારથી વિરુદ્ધ રીતે કુતકોનો આધાર લઈ ચૈત્ય, ચૈત્ય એટલે પ્રતીમાને અર્થે જે જે સારંભથી કૃત્ય કરીએ તે સર્વ નિરજરા હેતુ છે એમ કહે છે તેમાં પુછવાનું કે તે સાવચનું કર્મ તમને ન લાગે તો શું તે વાંધેલા કર્મનો બદલો પ્રતિમા ભોગવશે કે કેમ ? પણ સિદ્ધાંતની રીતે તો એમ છે કે જે કરતા તેજ શુક્તા એમ જાણીને સુઙ્ગ જનોએ ચૈત્ય એટલે જ્ઞાન આધારથી નિર્વચ્ય કૃત્યમાં ઉપયોગે ચાલવું.

સાવદ્યાચાર્યોના કૃત્ય ગ્રંથોને સિદ્ધાંત રીતે માની પ્રતિમા પુજે તે પ્રશ્નોત્તર.

સાવદ્યાશ્રવી કુવોધજનો એમ કહે છે કે પ્રાચીનકાળમાં મોટા આચાર્યો થયા તેમણે કઢીકાઢના સ્વભાવે મતીવીસરજન થઈ જવાના ભયથી સર્વ શાસ્ત્રો કાગઢ તથા તાઢપત્રોમાં લખ્યા તે વચ્ચે પ્રતીમા પુજન વીધીના શાસ્ત્રો વીતરાગના બોધ કરેલા તે પણ મુઢ મૂત્રોને અનુસરીને લખેલા છે. તે શાસ્ત્રોના આધારથી અમો પ્રતિમા પુજનવિધી કરીએ છીએ એમ કહે છે તે તદ્દન વૃથા છે.

પણ તેના જવાબમાં કહેવાનું કે જે જે વીતરાગભાષિત મુઢ મૂત્રો છે તેમાંતો દેવતાઓના જીત વ્યવહારની પુજા વિધી કરેલી છે. વઢી સાધુ તથા શ્રાવકોની વૈરાગદશાથી કરેલી જ્ઞાન સમકિત સહિત નિરારંભો ક્રિયાની વિધીઓ કહેલી છે. પણ મનુષ્યશ્રાવકોને પ્રતિમાપુજન વીષે કાંઈ વિવેચન આપેલું નથી તે અવશ્ય છે.

પણ પંચમ કાઢના સાવદ્યાચાર્યોએ પોતાના પેઢ ગુજારાની સ્વાતર પ્રતિમા પુજનની વિધીના ગ્રંથો રચ્યા છે. તેમાં એવો ઢાઢ મેઢવ્યો છે કે જે વચ્ચે તિર્થંકર મહારાજ નિરાગતાપણે સમોસરણમાં હયાત બિરાજમાન હતા તેની સમક્ષમાં યથાયોગ્યરીતે ભવ જીવોએ બિનયમાર્ગે સાચવ્યો હતો. તેવીજ રીતે હાલના પાષાણમતીઓ પ્રતિમાની આગઢ કલ્પિત વિધી કરે છે તે વૃથા છે. સઘબ કે તે પ્રતિમા એકંદ્રિમાં તિર્થંકરની રીતે ગુણ ન છતાં તેની પુજા કરનારાઓ સંકલ્પે છે તો તે ગુણકર્તા

केम थाय ? केमके जो तिर्थकरना समोसरणमां बनेली हकीकत रीते करता होय-
तो कहेवानुं के जे दीवस जे तिर्थकर महाराजा आप बिराजता ते तिर्थकरना सर्व
गुणे करीने शुशोभित हता ने तेमज तेओने वंदन करनार भव्यजीवोनी श्रद्धामां
पण तिर्थकरना छतां गुण स्तक्वानी विशुद्धता हती तेथी स्तुति करनारना तथा
तिर्थकरना छता गुण प्रत्यक्ष मळी आवे छे. ते तो घटित छे. परंतु तेज आधार
प्रमाणे प्रतिमाआगळ विधी करवा धारे छे तेमां निर्गुणछतां सदगुणथी केवी रीते
स्तवी शकाय ? माटे ए सर्व कल्पित छे.

हवे आ ठेकाणे ग्रंथकर्त्ताए प्रतिमा पुजननी विधीना फळनी विगत बताबी छे,
ते सुझनो वांचीने मुळ शास्त्रोनी साथे सरखावशो तो परस्पर भेद मालम पडशे
ते नीचेनी हकीकतथी जाणवुं.

प्रवचन सारोद्वार विगेरे ग्रंथोमां सावद्याचार्यो कही गया छे के जे माणस
प्रथम देरे जवानुं मन करे त्यां एक उपवासनुं फळ थाय, दर्शने जवाने ऊठे तो
छठनुं फळ थाय, तेमज चालवा माटे पग उपाडे त्यां अष्टमनुं फळ थाय ने ढगलुं
भरे त्यां चार उपवासनुं फळ थाय अने मार्गे चाले त्यां पांच उपवासनुं फळ थाय
अने अर्धेपंथे पहांचे त्यां पंदर उपवासनुं फळ थाय अने देराने देखे त्यां मास
खमणनुं फळ थाय, ने देरानी नजदीक पहांचे त्यां छ मासी उपवासनुं फळ थाय
तेमज देराना पहेला द्वारमां पेसे त्यां वर्षितपनुं फळ थाय अने प्रदक्षिणा देतां सो
वर्षिउपवासनुं फळ थाय, तेमज प्रतिमाने देखतां हजार वर्षिना उपवासनुं फळ
थाय अने प्रतिमा उपर भाव राखी वंदन करे तो अपार फळ थाय, अने प्रतिमा-
नुं पुजन करतां करतां तो तेथी चोगणुं फळ थाय. ते करतां प्रतिमाने फुलनी
माला पहेरावतां घणुंज फळ थाय एम विधी करतां छेवटमां वाजां, वार्जीत्र, नाटक,
गीत, गायन, दीपमाळ विगेरे करतां अनंत फळ थाय छे. एम एक जसोबिजय
नामनो कुकवि कहे छे के मारी एक जीभे ते फळना लाभनुं वर्णन करी सकातुं
नथी. एम प्रतिमाना आरण कारणमां अनंता तपनो लाभ बताव्यो छे. हवे एवी
श्रद्धावाळा मुखे मित्रोने पुछवानुं के अरे कल्पित ग्रंथ फळना लेनाराओ ! तमारी
कल्पित कल्पनाना विचार प्रमाणे एम ठरे छे के पीळा वस्त्रवाळा बेपधारीओनो तो
एक उपवासथी मांडीने पाषाणने दंडवृत करतां फळ कहुं तेठलुंज. एम संभव थाय
छे पण ते करतां पीळा तीलुकवाळा गृहस्थोने अनंतो लाभ थयो जणाय छे. सबब
के ते शेवको वंदन करतां पुजा विगेरे नायकानी पेटे नाच करी सर्व आश्रव करे

છે. માટે તે પીઝા ચાંદલાવાળા પીઝા વેષધારી કરતાં મોટા ભોગનાં ધણી સમજાય છે. અને સંવેગી પુજા વિગેરે નથી કરતા તો નીચ પક્ષને જુજ લાભ પામશે એમ સંભવ થાય છે. તો વેષધારી કરતાં વધ્યા તો સ્વરા !! આ ટેકાણે કહેવાનું કે પીઝા વસ્ત્રવાળા તે મુર્ખ શેવકોને આરંભનો અનંતો લાભ ન बतावे तो पोतानी आ जीवीकामां दरेक बाबतनी हरकतो आवे माटे शेवकोनां मन प्रसन्न करवानी महा आरंभनुं फळ तेमने भळाव्युं परंतु जन्मअंधाओनी आंख उघडेज क्यांथी ?

વઢી દેરામાં પેસતાં જ ત્રણ વસ્ત્ર નિસ્સહી કહે છે.

તેમાં પહેલી નિસ્સહી તો દેરાને પહેલે દ્વારે ગ્રહ સંબંધી કાર્ય ત્યાગ કરવા નીમિત્તે કહે છે.

બીજી નિસ્સહી દેરાને મધ્યદ્વારે રંગમંડપમાં પ્રવેશ કરતાં પ્રતિમાના દર્શન માટે કહે છે.

ત્રીજી નિસ્સહી પ્રતિમાપુજનને માટે સર્વ અન્યકાર્ય ત્યાગ કરવાની કહે છે.

તેમાં પહેલી નિસ્સહી કહી દેરામાં પેસી મુઝ પડિમાના દર્શન કરવાની વિધી-માં ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી જીવરક્ષાને માટે નીચી દ્રષ્ટી રાખીને પ્રણામ કરવા કહે છે. હવે તે પ્રણામના મેદ છે. બે હાથ સંપૂર્ણ કરી નમસ્કાર કરવો તે અંજલીબંધ પ્રણામ, અર્ધશરીર નમાવી કરે તે અર્ધાવૃત્તન પ્રણામ. બે હસ્ત, બે ઢીચણ ને મુસ્તક એ પંચાંગમુખીએ લગાવી વંદન કરે તે પંચાંગપ્રણામ કહેવાય. એ ત્રણ પ્રદક્ષિણા જ્ઞાન, દર્શન ને ચારિત્રની સૂચવના કરાવનારી છે. અને પ્રતિમાની પ્રદક્ષિણા લેતાં રત્નત્રયનો લાભ વધે છે. અને પ્રતિમાને ત્રણ પ્રદક્ષિણારૂપ ભ્રમણ કરતાં સંસાર ભ્રમણ નાશ પામે છે. અને તે પ્રમાણે પ્રદક્ષિણા દેવાથી ચારે બાજુની સ્થાપિત પ્રતિમાનું દર્શન થાય છે તે સર્વ સફળ છે એમ કહે છે.

વઢી મુઝ પ્રતિમાના સન્મુખ દ્વારથી નિસ્સહી કહીને પ્રતિમા સામી દ્રષ્ટી મે-ઝબી એક સાઢી ઉત્તરાસન કરી, બે હાથ માથે લગાડીને અંજલીબંધ પ્રણામ કરી હૃદયમાં પડિમાના ગુણનું સ્મરણ કરતાં એકાગ્રચિત્તે રંગમંડપમાં પ્રવેશ કરવો તેમાં પુરુષવર્ગે પ્રતિમાની દક્ષિણ દિશા તરફ રહીને અને સ્ત્રી વર્ગે ઉત્તર દિશા પટલે ઢાબી બાજુએ ઉભા રહીને દર્શન કરવા એ પ્રમાણે પ્રવચન સારોદ્વાર તથા શ્રાદ્ધવિધી વિગેરે ગ્રંથોમાં સાવચાચાર્યો કથન કરી ગયા છે.

વઢી ત્યાં દર્શન કરવાની ક્ષેત્રમર્યાદા બાંધી છે તેમાં જઘન, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એવા ત્રણ અવગ્રહ ઠરાવ્યા છે જઘન અવગ્રહ નવ હાથ, ઉત્કૃષ્ટ સાઠ હાથ ને

दसथी ओगणसाठ सुधीनो मध्यम अवग्र ठरावेलो छे. हवे आ त्रण अवग्रह ठराव-
वानी मतलब एम संभवे छे के प्रतिमा बंदन करवा आवनार स्त्रीपुरुषोए प्रतिमाथी
ओछामां ओछा नव हाथ दुरथी ते छेवट साठ सुधी, दुरथी बंदन करवुं एम
कहेलुं छे.

हवे देराना आद्यद्वारमां प्रवेश करतांज पांच अभिगमन साचववा कहे छे.
तेमां पहेला बीजा अभिगमनमां सचित द्रव्य बहार मुकवुं तेमां पोताने वापरवानी
वस्तु, पान, फळ, फुल विगेरे तेमज असनादिक, चार अहार अंदर लइ जवा
नहीं परंतु प्रतिमानी पुजा निमित्तना पान, फळ, फुल तथा नैवेदादिक सर्व सचित
लइ जवामां जरा पण बाद नथी एम कहेछे. वळी अचित द्रव्य बहार न
मुकवुं कहे छे.

हवे सचित अचित ए बे अभिगमन सिवाय पछातना त्रण अभिगमन तेमां
एक साडी, उत्तरासन तथा एकाग्र चित्त तथा अंजळी बद्धप्रणाम ए त्रण रंगमंडपमां
प्रवेश करती वेळा कहेला छे. ए पांच अभिगमन सामान्य गृहस्थ पुरुषोने साचववा
ठराव्या छे. अने जो कोइ राजा पडिमाना दर्शन करवा आवे त्यारे ते पोताना
खडग, छत्र, उपांन, मुगट, चम्पर, ए पांच राजचिन्ह बहार मुकीने देरे दर्शन क-
रवा प्रवेश करे छे. वळी मुख्य दर्शन करता प्रतिमा सामे नजर राखी एकाग्रचित्ते
दर्शन करवा. पछी जरा पाछा हठीने चैत्यबंदन करवाने स्थानके बेसी अक्षतनो
स्वस्तिक या नंदावृत करीने उपर फळ तथा नैवेद मुकी अग्रपुजा करवी कहेछे.
त्यार पछी पोताने पग मुकवानी जमीनने त्रण वखत पुजीने त्रण खमासमणा दइ
त्रीजी निस्सही कहीने आलंबन त्रिक साचवता चैत्यबंदन करवुं. ते त्रण आलंबन
साचववानी विगत.

वर्णनुं आलंबन, अर्थनुं आलंबन ने प्रतिमानुं आलंबन ए त्रण आलंबन क-
ह्या छे. तेमां वर्णनुं आलंबन एटले चैत्यबंदनना नमोथुणं विगेरे शुद्ध बोलवा.
अर्थालंबन एटले कथित सूत्रानो अर्थ हृदयमां चित्तवन करता जवुं. प्रतिमा आलं-
बन ते प्रतिमा सामेज जोइने स्तवनो विगेरे कहेवा एम प्रतिमापुजन विधीवार
करतां मोक्षनो लाभ उपार्जे छे एम ते ग्रंथोमां प्रतिमानी सेवा भक्ति माटे गलंदर
चलवेलो छे. वळी ते भक्तिने माटे नावण धोवण पुजनविधीमां तथा पान, फळ,
फुल, धुप, दीप नैवेदादिक करवुं तथा सवालखी, नवलखी पुष्पोनीं विधीसहित
आंगी रचवी विगेरे सचितादिकनो आरंभ थाय छे, तेने प्रतिमानी पुजामां महा

નિર્જરાહેતુ ગણવું કહે છે. એ સર્વ વિધાનનું પ્રવચન સારોદ્ધાર વિગેરે ગ્રંથોમાં કથન કરેલું છે. વળી તે ગ્રંથોમાં પ્રતિમાપુજન વિગેરે આરંભો કરવાની ઇટલી કુયુક્તિ મેળવેલી છે કે તે આ સ્થળે દાખલ ન કરતાં થોડામાંજ સૂચના આપવામાં આવે છે. જે પાષાણોપાશક પીઠા વસ્ત્રવાળા વેષધારીઓ સંસારમાં લાંબો વસ્ત્ર રહેવાની સ્વાતર દેવલમાં બેસારેલ એકેન્દ્રિચાર પ્રાણધારકની બહુમાનવિધીપુર્વક નમન, વંદન ને પુજનના મોટા ગ્રંથો બાંધેલા છે. અને તેમાં થતા આરંભનું અધિકારીપણું પોતે માથે ન ધરાવતાં મોટા લાભની ભ્રમણા બતાવીને અમારા પુર્વ સંબંધી અજ્ઞાન મિત્રોને ફસાવી માર્યા છે. અર્થાત સુદ્રષ્ટિથી ચુકવી દેવા દેખાય પણ અનુંબંધે દયા થાય છે. એમ અવલ ચક્રમાં ચડાવ્યા છે. પરંતુ તે અવિવેકીઓને પ્રાણઘાતના ફલ તો ધીલકુલ બતાવ્યાજ નથી. અફસોસ ! અફસોસ ! તે બિચારા પામરની શી ગતી થશે !

હવે મજકુર ગ્રંથકર્તાઓની પ્રતિમાપુજનની વિધીને મુઝશાસ્ત્રની સાથે સરસ્વાતનાં પરસ્પર ભેદ પડે છે તે નીચે મુજબ.

સત્ય વિનયની વિગત.

કોઈપણ ગૃહસ્થ હયાત તિર્થંકર મહારાજના સમોસણમાં વંદન કરવાની સ્વાતર ગયો ત્યાં કોઈ પણ ટેકાળે એક ઉપવાસથી માંડી હજાર વર્ષની તપશાનું ફલ વતાવ્યું નથી. તેથી એમ સમજાય છે કે ગ્રંથકર્તાએ મોઢા પ્રાણીઓને પ્રતિમા વાંદવાના લાભમાં દોડાવી માર્યા છે.

વળી તિર્થંકર તથા આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાય તથા ગુરુના ચરણમાંથી વિનિત શિષ્યો અમુક કાર્યને માટે ગમન કરે છે, ત્યારે એમ કહે જે અહો ગુરુ ! “ આવસહી ” ઇટલે અવશ્ય કાર્યને માટે જાડું. એમ કહી અગત્યના કાર્યો ગુરુની આજ્ઞા કરી પાછો હજુરમાં આવે ત્યારે કરેલાં કાર્યની સૂચના આપવા માટે કહે જે અહો ગુરુ ! “ નિસ્સહી ” ઇટલે કાર્ય કરી તમારા ચરણમાં આવ્યો છું એમતો સિદ્ધાંતોમાં છે. પરંતુ પાષાણ પ્રતિમા આગલ નિસ્સહી કહે છે જે ગ્રહ સંબંધી કાર્ય મુકી આવ્યો છું એમ સંભવે છે. તેમાં પુછવાનું કે દેરામાંથી ઘેર ગયા ત્યારે આવસહી કહી પ્રતિમાની આજ્ઞા માગીને સંસાર વ્યવહાર કરવા ગયા હતા કે શું ? કે આ સ્થળે નિસ્સહી કહીને પ્રતિમાને ચેતવણી આપો છો.

વળી બીજી નિસ્સહી પ્રતિમા દર્શનને માટે કહે છે. તેમાં એમ થયું કે હે દેવ ! તમારા માટે સર્વ બીજા વેપાર તજી છું એમ પ્રતિમાને સંભળાવે છે તો પુછવાનું કે બી-

જી નિસ્સહીનો સ્વીકાર કોણ કરે છે ? વઢી ત્રીજી નિસ્સહીમાં પુજા નિમિત્તે ઘરના કાર્ય તજુંછું એમ કહે છે. તો શું તે પ્રતિમાએ એમ જાણ્યું જે આ વિચારો શેવક હું એકેંદ્રિ પાષાણને માટે સર્વ ઘર તજી બેઠો છે. એમતો એ અસંજી છે માટે કદી સ્વીકારતી નથી તો એ ત્રણ નિસ્સહી પોતે બોલીને પોતે સ્વીકાર કરોછો તો કહેવાનું કે પોતે એકાંત સ્થળે બેસીને પોતાનીમેળે નિસ્સહી કાં ન કહે ? ને પોતે બોલતો અબોલનો આદેશ માગે છે તો એ કલ્પના કેવી અસંભવીત છે ?

તિર્થંકરના સમોસરણમાં ભવજીવો તિર્થંકરની સન્મુખ વિનયપુર્વક પ્રદક્ષિણા દઈને વંદન કરતિ વસ્તે જીવરક્ષાને માટે જમીન ઉપર દ્રષ્ટી રાખતા ને તે સમોસ-
રણમાં દયાધર્મનોજ બોધ થતો એમ તો મુઢસૂત્રોમાં છે તે સત્ય છે. પણ પ્રતિમાવંદન માટે પહેલી નિસ્સહીની વસ્તે ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈને જીવરક્ષણની સ્વાતર જમીન ઉ-
પર દ્રષ્ટિ રાખવી કબુલ કરે છે. અને કોઈ પુછે તેને એમ કહે છે જે પુજા તથા દર્શ-
નનિમિત્તે પ્રાણી હણાય તે હિંસામાં ન ગણાય એવી અવઢી શ્રદ્ધા છે તો દયાની સ્વાતર નીચી દ્રષ્ટી રાખવી તેપણ દેરાંનીજ અંદર રાખવી. તે તમારો માન્ય કરેલો નિરાશ્રવ તેમાં આશ્રવ કયાંથી થઈ પડ્યો ? માટે તદન અસત્ય કલ્પના જણાય છે.

વઢી ત્રણ જાતના પ્રણામ છે. તે વિધી તો તિર્થંકરાદિક સર્વ સંજતિઓને માટે છે. મતલબ કે તેઓમાં છતાં ગુણ છે અને તેઓને વંદન કરવા આવનાર ભવ-
જીવો નમ્રતાપુર્વક તેઓના નેત્રો આગળ કરી વતાવે છે. તે વસ્તે તે જ્ઞાની પુરુષો સમભાવમાં રહે છે. પણ વિનય કરનારને એમ સંકલ્પે છે જે એ ભવીઆત્મા વનિત અને શ્રધાવાન છે એમ તો સંભવે છે. પણ અરે મુર્ખ જનો ! પ્રતિમામાં તેટલા ગુણ ન છતાં તિર્થંકરાદિકની રીતે ત્રિવિધ વંદન કરવા ધારોછો ને સ્વીકારનાર પણ તમોછો વઢી તે પ્રતિમાને તમે નમસ્કાર કરતાં તમારા ઉપર પુર્વોક્ત વલ્પના કરવા અશક્ત છે. તેથી તમારી કલ્પના નાહક છે.

તિર્થંકરના સમોસરણમાં ભવજીવો તિર્થંકરાદિક સર્વ સંજતિઓને ત્રણ પ્રદ-
ક્ષિણા કરતાં રત્નત્રય પ્રગટ થાય છે. તે ભગવતી સૂત્રમાં પણ કહ્યું છે એ વાત તો સત્ય છે. સર્વ કે તેઓની સંગતથી જ્ઞાનાદિક દશ બોલની સિદ્ધિ થાય છે. પ-
રંતુ પ્રતિમાની પ્રદક્ષિણા કરતાં રત્નત્રય કેવી રીતે પ્રગટે ? તે સંભવીત વાત છે. વઢી રંગમંડપમાં પુરુષવર્ગે પ્રતિમાની જમણી બાજુ રહીને તેમજ સ્ત્રીવર્ગે ઢાબી બાજુ રહીને દરશન કરવાં તેમાં નવ હાથથી સાઠ હાથ સુધી દુર રહેવું બતાવ્યું છે. તો કહેવાનું જે ભગવંતને સમોસરણમાં વંદન કરવા જનારા ભગવંતથી “ અદુસામંતે ”

ઘટલે અતિ વેગલા નહીં તેમ અતિ ઢુકડા નહીં એમ રહીને વંદન કરે છે. માટે નવ તથા સાઠ હાથની કલ્પિત ગણતરી છે. કેમજે સાક્ષાત તિર્થંકરાદિક શ્રમણોને વંદનવિધી મજકુર પાઠની રીતે છે. વઢી સાધ્વીથી સાઢાત્રણ હસ્ત દુર રહી પુરુષવર્ગે વંદન કરવું અને સ્ત્રીઓએ સાધ્વીને સ્પર્શ રહિત યથાયોગ્ય સ્થલે રહી દરશન કરવું મતલબ કે તિર્થંકરાદિક સાધ સાધ્વીઓને ગૃહસ્થોએ સંગટો ન વરવો, એમ તો મુલ્લસૂત્રમાં પ્રત્યક્ષ છે. પરંતુ તમો પ્રતિમામતિએ પ્રતિમાથી નવ તથા આઠ હાથસુધી દુર રહી સ્ત્રી પુરુષોએ વંદન વબુલ રાસ્યું છે. સબબ કે પ્રતિમાને સંકટો ન થવા માટે એમ ઠયું. તેમાં પુછવાનું કે તમો તે પ્રતિમાને નવરાવવા વિગેરે પુજાવિધી કરતાં આંગલીથી પ્રતિમાના કપાલમાં ચાંદલો કરવાને મસે ઘાંકો મારીલોછો તે તમારા કહેવા પ્રમાણે તમને મોટી અસાતના ને ધણા ભાવનો લાભ મળે તેવું થયું ! તેમજ સ્ત્રીઓએ હયાત તિર્થંકરાદિકને સ્પર્શવંદન કરેલા નથી. તેમજ પ્રતિમાનો સ્પર્શ ન થવાના હેતુએ નવ હસ્તાદિક ક્ષેત્ર કલ્પ્યું છે, એમ સિદ્ધ થયું. તેમાં પુછવાનું કે દ્રૌપદીની પુજાની વિધીમાં સર્વેગે સ્પર્ષ કરી પુજા મળાવો છો તો તમારા ક્ષેત્ર કલ્પવા પ્રમાણે તો એમ ન થવું જોડે એમ સિદ્ધ થાય છે. વઢી તમે પ્રતિમાને તિર્થંકરની રીતેજ માન્ય કરતા હો, તો તે પ્રતિમાથી સ્ત્રી પુરુષે દુર રહીને વંદન કરવું જોડે. પણ પુજા વિગેરે ન કરવું જોડે. વઢી જો સંકટો કરવા ધારો છો તો તે પ્રતિમા કોઈ વ્યવહારી ભોગી દેવોની છે. એમ શાસ્ત્રોક્તરીતે સ્વરેસ્વર સમજાય છે તેથી તમારે સ્પર્શ કરવાપણું રહે છે.

વઢી દેરામાં પ્રતિમા આગલ જતી વસ્તે પાંચ અભિગમન સાચવે છે તે સર્વ વૃથા છે. મતલબ કે હયાતી તિર્થંકરાદિક સર્વ સંજતીઓ સચિવ દ્રવ્યના ત્યાગી હતા તેથી ગૃહસ્થો વંદન કરવા જતાં કોઈ પણ સચિવ દ્રવ્ય સમોસરણમાં લઈ જતા નહીં, વઢી સમોસરણમાં ત્યાગી પુરુષો ગૃહસ્થો પાસેથી અચિત દ્રવ્ય યાચીને લેતા એમ પણ નહોતું.

વઢી તિર્થંકરાદિક સર્વ સંજતીઓને અર્થે મોગોપમોગાદિકની વસ્તુ કોઈ પણ ગૃહસ્થ તેના કલ્પસ્થલે લઈ જતા નહીં એ સત્ય છે. વઢી સમોસરણાદિક ગૃહસ્થો વાંદવા જતાં સચિતાદિક પોતાના મોગોપમોગની વસ્તુઓ લઈ જતા હતા તેતો સમોસરણની બહાર યથાયોગ્ય રીતે મુકીને પછી સમોસરણમાં જતા. પણ તિર્થંકરાદિકની ભક્તિ માટે કોઈ પુજાઆદિક નૈવેદ કાંઈપણ લઈ જતા નહીં સબબ કે તે મહાન પુરુષો ગૃહસ્થની આળેલી વસ્તુના ત્યાગી હતા. અચિત વસ્તુઓ સામી લાવેલી

न कळपे तो सचित वस्तु खपेज शानी ? तेवा हेतुथी त्यां पांच अभिगमन गृहस्थो योग्य रीते साचवीने वंदन करी बोधनो लाभ लेता. एवी रीते प्रत्यक्ष छतां पाषाण मतिओ देरामां जतां प्रथम पोताना उपभोगना सचितद्रव्य, पान, फळ, विगेरे सर्व देवळ बहार मुके छे तेने सचित जाणीने मुकता हशे के शुं ? तेमज प्रतिमानी खातर करवाने अनेक जातीना पान, फळ, नैवेद विगेरे सचित ने अचित वस्तुओ प्रतिमाने चडाववा या मुख आगळ धरवा लइ जाय छे, ते अचित जाणीने लइ जता हशे के शुं ? पण कहेवानुं के सचित चिजनुं कारण जणातुं नथी पण देरामां बेठेला भोगी देवनी प्रतिमाने कोइ वस्तुनो त्याग नथी एतो जेम “ बावो बेठो जपे ने जे आवे ते खपे ” सबब के पुर्वोक्त रीते तिर्थकरना समोसरणमां करेलां कृत्यो तथा देरामां करेला कृत्योने परस्पर सरखावतां त्यागी भोगीनो पदांतरो प्रत्यक्ष जणाय छे.

वळी देरापंथीओ प्रथम दर्शन करतां प्रतिमा सामे एकाग्रभावे दर्शन करीने पछी चैत्यवंदनने ठामे जई साथीओ करी ते उपर फळ तथा नैवेद धरे छे, ते सर्व कल्पना असत्य छे. मतलब के समोसरणमां तिर्थकरादिक श्रमणने वंदनविधीए एकाग्रभाव राखवो तेतो ठीक छे परंतु साथीआ, फळ विगेरे नैवेद कोइए धर्या नथी ने ते भगवान नैवेदादिकना भोगी नथी तो आ तमारा कल्पित देवोनी आगळ नैवेद धरो छो तेवा भोगना अर्थातो अन्यधर्मीओना देव छे या कुळ देवादिकनो विवरो शास्त्रोमां छे. माटे ए भोगी देवोना भोगने जुलम आरंभ संसार व्यवहारनो हतो. ते तमोए प्रतिमाने वितराग ठरावीने वितरागनी रीते भक्ति न करतां उलट्टी रीते तमारा ठाकोरजीना भोग मेळव्या माटे ए भोगीदेवोने अने तमो भक्तोने घटे तेवोज पीळा वस्त्रधारी वेरागीओए सर्वे मळी मान्य पुज्य करेलुं छे. पण ते वितरागना नामथी प्रतिमा करीने भोगादिक धरो छो ते कदी न मळे ए सर्व अयोग्य छे परंतु ए प्रतिमा आगळ नैवेदादिक धरी पछी आरंभनी पुजा करो छो ते पण विरुद्ध छे. अने तयार पछी पण मुकवानी भुमी त्रण वखत जीव उगारवा माटे पुंजो छो तेतो बहु सारुं छे. केमके एम कुरुणा राखशो तो तमने कोइ वखते समकितनो लाभ मळशे पण तमो प्रतिमा कारणे कोई प्राणी हणो त्यां निरजरा बतावो छो अने अहींआ पुंजवा तैयार थया माटे तमारा पेटमांतो दयाज जणाय छे. परंतु मोढे पोक जुदी मुको छो ए आश्चर्य भरेलु छे ! हवे त्रण खमासमण दइने त्रीजी निरसही कहे छे ते अणमळतु छे सबब के मुर्तीमां तेवा गुणनो

સંભવ નથી. અને સ્વમાસમણા એટલે અહો ક્ષમાવંત ! શ્રમણ એટલે સંભાવી રુઢા મનના ધરનાર સાધુ !! હું ઇચ્છું છું તમને વંદન કરવા. એમ સ્વમાસમણનો અર્થ છે. પણ અહીંઆંતો તેઓ પ્રતિમાને વંદન કરે છે. અને સાધુના નામનો પાટ ભળીને અપરાધ માફ માગે એ કેવી ખુલ છે ? કારણ કે સાધુ આગલ માફ માગવી એતો પાપોનિવારણ કરવાનો રસ્તો વતાવી વિનયમાર્ગ શીખવે પણ પડિમા આગલ માફી કબુલ કરાવે છે. તે શું માફી શબ્દ બોલશે ?

વઢી સ્વમાસમણને અંતે ત્રણ આલંબન સાચવવા ચૈત્યવંદન કરે છે. તે વૃથા છે કારણ કે પ્રતિમાને ચૈત્ય ઠરાવીને અછતાગુણ સ્થાપવા નમોથુળં ભળે છે. તેમાં નિર્વચકર્ણીવાળાને સંભારે છે, ને માન કલ્પે છે એકંદ્રિને એ કેનો ન્યાય છે ? એ પ્રતિમાની માંહે નમોથુળંની સ્તુતિગુણ માંહેલો એકે ગુણ લાગુ પડતો નથી. માટે આ સ્થળે સૂચવવાનું કે દ્રૌપદી, સુરિઆભ, ગોશાલમતિ, જમાલમતિ, અમલી અને દ્રવ્યવેષધારી પાષાણમતિઓ એ સર્વ લૌકિક નમોથુળં ભળનારનો મત બરાબર આવી મળ્યો એ અવશ્ય છે. વઢી તેઓ કહે છે જે પડિમાની માંહે તે ગુણ નથી. પણ અમારા ભાવમાં સદગુણનાજ ગુણ સ્તવીએ છીએ એમ કબુલ છે. તો અરે અવિવેકીઓ ! આ નિર્ગુણની સામે નાહક નમોથુળં વિગેરે દ્રવ્ય કલ્પના કરોછો તે અયોગ્ય છે. અને ત્રીજું પ્રતિમાનું આલંબન લેવા કહે છે તે વૃથા છે. મતલબ કે એને આલંબને આત્મ સિદ્ધતા કહી નથી. પણ આત્માના આલંબનથી સિદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થવાનું છે. તે પ્રતિમાતારક તથા તરવાની પણ નથી. વઢી પાષાણમતિઓ કહે છે જે એ સર્વિધીએ પ્રતિમાનું પુજન કરતાં આત્માને મોક્ષ ફલ મળે છે. એમ કહે તે વૃથા છે. મતલબકે વિતરાગ સાક્ષાતને તો પાન, ફલ, ફુલ, નૈવેદ્યાદિક પૂજન કાંઈ સ્વપે નહીં તેથી તેવા કૃત્યારંભ કરનારને મંદબુદ્ધિવાળા ઠરાવ્યા છે. માટે એવી પુજાર્થી તેમણે તો મોક્ષ ફલ નિષેધ કરેલું છેજ અને આ વિચારા જુલમી કઢીકાઢમાં ઉત્પન્ન થયેલ સાવધાચાર્યો ઉદરપુર્ણાની સ્વાતર અવિવેકીઓને બંધનમાં ફસાવવા માટે વિવેક વિલાસ યોગ્યશાસ્ત્ર પ્રવચન સારોદ્રાર, જીતકલ્પ, મહાકલ્પ, વાસ્તુકશાસ્ત્ર, શેત્રુજા કલ્પ, ઇત્યાદિક અનેક ગ્રંથો બાંધીને તેમાં ગુરુ ભક્તિ ને દેવ ભક્તિના અનંતા લાભ બતાવી છકાયના પ્રાણનો નાશ કરાવે છે તેથી દક્ષિણ દિશાના પાતાલ સિવાય બીજું સ્થાનક મળવું મુશ્કેલ છે. હવે કહેવાનું કે પ્રતિમા મંડનની સ્વાતર મુઝ શાસ્ત્રોથી વિરુદ્ધ રીતે અનેક નવીન ગ્રંથોના પ્રબંધ બાંધીને સાવધ્ય ધર્મ ચલાવ્યો છે. ને તે ગ્રંથોને સૂત્ર કરી માને છે તેમજ સાવધ્યાચાર્યોને ગણધર તુલ્ય માને છે. એ મિ-

ધ્યાત્વ રહી સમક્તિજનોને છાંડવાજોગ છે અને વિતરાગના નિર્વચ્ય વચનને અનુસારે ગળથર મહારાજે રચેલા મુઝ સૂત્રો આદરવા યોગ્ય છે. સબબ કે તે મુઝ સિદ્ધાંતોમાં છકાયની રક્ષા કરવાને મુવોધર્મ. નિર્વચ્યપુજન, નિર્વચ્યજ્ઞ, નિર્વચ્યયાત્રા, નિર્વચ્ય તિર્થો તથા નિર્વચ્યચૈત્ય તેમજ નિર્વચ્ય ને સદગુણી સર્વજ્ઞ તિર્થકરાદિક શ્રમણ ઇટલે સંપ્રણામી વિતરાગની આજ્ઞા દયાધર્મની ઉન્નતી કરનાર સાધુઓ તેમની ક્રિયા તથા તેમના ઉત્કૃષ્ટ વૃત્તનો અધીકાર એ સર્વ નિરાશ્રવી ઇટલે આશ્રવરહિત કરવાને મુઝ-શાસ્ત્રોમાં ભગવંતે મૂચવ્યું છે. તેજ પ્રમાણે ભવ્યજીવો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ધર્મની આરાધના કરી સિદ્ધિપદ પામ્યા હાલમાં મહાવિદેહ આશ્રી પામે છે. તેમજ અનાગ-તકાલે પામશે એમ મુઝસૂત્રોમાં કહેલું છે. હવે તે સિવાય પુર્વાચાર્યોએ રચેલા ગ્રંથોમાં જેટલા નિર્વચ્ય વાક્ય છે તેનું ગ્રહણ કરી સાવચ વાક્યનો ત્યાગ કરવો એ સમકિતી જનોનો વિવેક છે. દ્રષ્ટાંત. જેમ ડાંગર સ્વાંડીને ચોખા કાઢી લઈ ફોતરાંનો ત્યાગ કરીએ છીએ તેમજ સદગુણ ગ્રહણ કરીને દુરગુણી કૃત્યનો ત્યાગ કરવો. સબબકે ચોખાનું ભોજન કરનાર મનુષ્ય છે તે ફોતરાંનું ભક્ષ કરનાર પ્રાણીઓ મનુષ્યના ઉત્તમ વર્ગથી જુદા તિર્થચ છે. તેવીજ રીતે ચોખારૂપ નિર્વચ્ય સિદ્ધાંત તથા દરેક ગ્રંથના નિર્વચ્ય વાક્ય તે સર્વ ઉત્તમ ભવજીવોને આદરવા યોગ્ય છે. ને સાવચ વા-ક્યથી ભરપુર પ્રકરણ ગ્રંથો ફોતરારૂપ છે. તેને માન્ય કરનારા અવિવેકીઓને તી-ર્યંચ ગતીના પ્રાણીઓના સાધર્મી ગણવામાં આવે છે. વઢી કેટલાએક સાવચાંચાર્યો મોઢા મૃગસ્વભાવી શેવકોને શ્રમણામાં ફસાવવામાટે એમ બોધ કરે છે કે અરે શ્રો-તાજનો ! સંવેગી સાધુએ તો વૈરાગદશાથી સંજમ લડને નવકોટી છકાયના આરંભનો ત્યાગ કર્યો છે. તેથી છકાયના આરંભસહીત પુજન કરતાં સંજમમાર્ગનો લોપ થાય તેવા હેતુથી અમારે સંમંભેગીનામ ધરાવનારને આરંભથી પુજા ન કરવી મતલબ કે સીદ્ધાંતોમાં ના કહી છે. પણ સાધુઓનેઆત્માનું સાધન કરવામાટે ભાવપુજા તો કહી છે તે અમે કરીએ છીએ.

વઢી શ્રાવકોએ દ્રવ્યપુજા કરવી અને દ્રવ્યપુજા કરતાં અનેક રીતથી છકાય-નો આરંભ થાય છે. તે દેહીતી જુજ હિંસા સમજવી પણ અનુબંધ મહાદયાનું ફલ છે. માટે રતી સંશય ન કરવો. તે સારંભીપુજાથી તમો મૃદસ્થાને મહા નિરજરા ને મહા લાભ થશે. તેમજ ઉત્કૃષ્ટરસે તિર્થકરગોત્ર પણ બાંધશો. એમ શાસ્ત્રોમાં કહેલું છે. એવી રીતે છકાયનો કુટો કરવાની મૃદસ્થાને ઉચ્કેરણી કરી છે. એવા સાવચ વા-ક્યથી કુયુક્તિ કરી સિદ્ધાંતોને કલંક ચડાવે છે. તે મોટી વિચારવાજેવી વાત છે,

પણ ઇવા અસત્ય વાદીઓને પુછવાનું ઇટલુંજ કે તે સાવચ્છપુજા કરતાં સંવેગીઓને સંસારમાં વુડી જવાનો ભય છે તો તેવીજ હીંસારૂપ પુજાર્થી તેના શેવકોને સંસાર તરવાનું બતાવ્યું છે. ઇ કેવું હાંસી ભરેલું છે !! તેનો વીચાર કરતાંજ માલમ પડી આવશે.

વઢી કહેવાનું કે પીઢા વેષધારીઓ નવકોટીઇ પાંચ આશ્રવ કરવાના પચ્ચાણ કર્યા હોય તો તેમણે શેવકોને હીંસાપુજનનો બોધ કરવો કદી કલ્પે નહીં. મતલબ કે નવકોટીમાં તો ઇવા નીયમ આવ્યા છે કે પાંચ આશ્રવ શેવું નહીં, તેમજ પરપાસે શેવરાવું નહીં, તેમજ કોઈ અજાણ શેવતો હોય તેને ભલુંપણ ન જાણું. હવે ઇવા નવ કોટીના નિયમનો દરજ્જો લડને પાંચ આશ્રવ પોતે શેવે, શેવરાવે ને શેવતાને ભલુ જાણે છે, ઇમ સુલું માલમ પડે છે. માટે તે પાષાણપંથી ગ્રંથધારી ગર્થલોભીના બોધનો ત્યાગ કરી વીતરાગના નિર્વચ્ચ બોધના આધારથી આત્મકલ્યાણ કરવા વીવેકીઓઇ જરૂર રાખવી.

કવિત.

નિતિકો પઢકે અનિતિકો ઉપદેશ કરે
નિતિછાંડ અનિતિ ગૃહીહે
અતિ અક્કલ આપકી ઠાનત
અક્કલ છાંડ વે અક્કલ બાંત લહીહે
સતસંગતી છાંડ કુસંગત ઠાનત
સંગત સાચકી બાત નહીહે
કવીચંદ કહે ઉન્નકો મુખ દેશ્વત
દોષ લગે તજીઇ જુ અહીહે.

**મુલસુત્રોથી ગ્રંથોમાં કેટલીઇક વીરુદ્ધતા છે
તે પ્રશ્નોત્તર.**

કેટલાક ભ્રમિત મિત્રો ઇમ કહે છે જે તમોઇ થોડાંજ સુત્ર માન્ય કરેલાં છે. તેથી ટીકા, ચુરણ, ભાષ, નિર્યુક્તિ, વૃત્તિના ભેદની સમજણવિના મોક્ષ માર્ગની તથા સત્ય આચારની સ્બર ક્યાંથી પડે ? વઢી પંચાંગી જાણ્યાવિના વીતરાગના વચનની શૈલી તમો જાણતા નથી અને અમેતો પંચાંગી વિગેરે સર્વ ગ્રંથો માન્ય કરીઇ છીઇ. તેથી અમે સ્વરેસ્વરો દયાધર્મ સમજીને સારી જગતમાં પ્રસિદ્ધ થણા છીઇ.

હવે એવા મિથ્યાભિમાન કરનારા જનોને કહેવાનું એટલુંજ કે મુઝસૂત્રો તથા પંચાંગી તથા ગ્રંથ કોષ વિગેરે સર્વ માન્ય કરવાનો ખુલાસો પ્રથમ દયાધર્મનું વિવેચન આપેલું છે તેમાંજ કરી ગણા છીએ તેથી વધારે લખવા જરૂર નથી. પણ અમોએ સર્વને ન્યાય રીતે સાદૃશ્ય કરેલું છે કે મુઝસૂત્રોનો લોપ ન થાય. તેમજ આત્મકલ્યાણનો રસ્તો નિર્વેધનપણે પ્રગટ થાય તેવું હોય, તે પુસ્તક સર્વને માનવું.

પરંતુ પંચમ કાઠના આચાર્યોએ પોતાના મતની પુષ્ટિ કરવા માટે મુઝસૂત્રોથી ઊલટી રીતે ઉતરી પડીને ટીકા, ચુરણ, ભાષ, નિર્યુક્તિમાં સાવચ વાક્યની રચના કરી હિંસા સ્થાપન કરેલું, તે મિશ્ર ગ્રંથોને અમે સાવચર્કાંરૂપજ જાણીએ છીએ. વઢી તે ગ્રંથોમાં કેટલીક જાણવા જોગ વાક્યો જાણીને છાંંડીએ છીએ અને આદરવા યોગ્ય નિર્વેધ જાણીને આદરીએ છીએ. માટે તેમાં જેટલી સત્યતા હોય છે તેનું અપમાન કરતા નથી. પરંતુ અસત્યતાનુંજ અપમાન કરીએ છીએ એ સ્વાતરીપુર્વક સમજવું.

વઢી અમો વત્રિશ મૂત્રનાં સ્વરો આધાર રાખી આજ્ઞાએ દયાધર્મનો નિશ્ચય કર્યોંછે. સબબ કે તેમાં અન્ય આચાર્યનું મતસંગ નથી તે સત્ય રીતે નિરાપક્ષીને નિર્મલ છે. પરંતુ તે મુઝમૂત્રના પાઠમાં કોઈ એક ટેકાણે મત પક્ષવાળાએ પોતાના મતને પુષ્ટિ કરવાની સ્વાતર સાસવની પ્રતિમા તથા જક્ષોની પ્રતિમાના અધીકારમાં સાવચ લખાણનો પાઠ પ્રક્ષેપ્યો હોય તથા અર્થમાં લખાણ કરી ગયા હોયતો તેનો નિશ્ચય કરવા માટે મુઝશાસ્ત્રની પુરાતનીક પ્રતોનો પાઠ સરસ્વાતીએ છીએ, તે વચ્ચે લખનારની કુયુક્તિ દ્રષ્ટિએ માલમ પડી આવે છે. તે પણ યથાયોગ્યરીતે નિરાકરણ કરવા યોગ્ય છે. સબબ કે વિતરાગ ભાષિત મુઝસૂત્રોમાં જે જે નિર્વેધ વાક્ય છે, તે વચનને અનુસરીને કરેલા ગ્રંથોમાં પણ એકજરૂપે દેખાવમાં આવે છે. તે સત્ય-શાસ્ત્રની રીતે સત્ય છે.

વઢી મતભેદથી સાવચરીતે કલ્પિત વચન પ્રક્ષેપ્યા હોય તેનાં આદ્ય મધ્ય ને અંતે જુદો જુદો અર્થ દેખાઈ આવે છે. તેને વત્રિશ મૂત્રની સાથે સરસ્વાતી કાંટલા એક ગ્રંથોમાં ખેંસાંઠાં કરેલા માલમ પડે છે. તેનું દ્રષ્ટાંત નીચે મુજબ.

કોંઈ સરોવરમાં જલ થોડું અને કાદવ ઘળોંછે. તે વચ્ચે મોટા રાનમાંથી એક બકરાનું ટોલું ઘણા તાપથી પરિશ્રમ પામીને જલ પીયાશથી વિટંબના પામતું તે અલ્પ જલના સરોવરે જઈ પહોંચ્યું અને તે બકરાં તે સરોવરને કિનારે ઢીંચણ ઢાળીને ધાતુરીથી જલપાન કરવા લાગ્યાં તેવાજ વચ્ચેમાં એક તૃષ્ણા પરાભવથી વિટંબના પા-

મેલો પાઠો તેજ સરોવરને કિનારે આવીને જલ પીનારા વકરાના જુથની વચોવચ થઈ ગોથાં મારી મઝસુત્ર કરતો કરતો સરોવરના આસરેલા પાણીમાં પ્રવેશ કરીને કાદવથી આસરેલા જલને ઢોઢી નાંચ્યું વઢી પોતે જલ ન પીતાં વકરાંના જુથને પળ જલથી નિરાશ કર્યું તેમજ પોતે તે જલકાદવમાં આઢોટવા લાગ્યો. આ દ્રષ્ટાંત-ની રીતે આ જુલમી કઢીકાઢમાં શુદ્ધ જૈન ધર્મરૂપ સરોવરમાં મુઢશાસ્ત્રરૂપ અલ્પ-જલ તેનો અનુભવ લેનારા ભવીમંડલ સદા ઉત્સાહ સાથે જ્ઞાન જલનું પાન કરતા હતા તે સમે ભસ્મ ગ્રહરૂપ જંગલમાં બાર તથા સાત ઢુકાઢીરૂપ તાપથી વિટંબના પા-મનારા સાવઢ્યાચાર્યરૂપ પાઢાપટેલ જૈનદયાધર્મરૂપ સરોવરને કિનારે આવી પહોચ્યા. તે વચ્ચતમાં શુદ્ધ આહાર પાણીનો જોગ ન મઢતાં પરિસહના ભયથી મુઢસૂત્રરૂપ જલને ગુપ્ત કરીને કાદવરૂપ ગ્રંથોનો પ્રવંધ રચતાં રચતાં મુઢસુત્રરૂપ સાવઢ્ય વાક્ય વાપરીને ગ્રંથોના પ્રવંધ બાંધ્યા. પછી પેટ ગુજારાને માટે પ્રતિમા સ્થાપી હિંસા મૃષા-રૂપ કાદવમાં આઢોટી પડ્યા. વઢી પોતે જૈનધર્મી એવું નામ રાચીને મોઢા પ્રાણી-ના મંડલના સરદાર થઈ અહંપદમાં સદા મગ્ન થયા. હવે બાઢ બુઢ્ધીજનોને કહેવાનું કે તેવા વેષધારીઓએ મેંસાઢોઢ કરી સાવઢ્ય વાક્યથી રચીત ગ્રંથો અનેક કર્યા છે, તેને મુઢ શાસ્ત્રની રીતે કેમ મનાય ?

શુદ્ધ સિદ્ધાંતનો વોધ.

નિર્વઢ્ય તથા સાવઢ્ય વોધની સુચના નીચે મુજવ છે. તે મુઢસુત્રો તથા ગ્રંથોની સાક્ષિ સાથે છે. આવશ્યક સુત્રમાં એમ કહુંછે કે સાધુ આહારાદિક નિમિત્તે ગૃહસ્થને ઘેર જાય ત્યાં અસ્નાદિક ચાર જાતનો અહાર જાચના કરવાના વચ્ચતમાં નિર્દોષ મોજન જાચે અને સઢોષ મોજન ન વંછે તે ન્યાયધર્મની રીત છે.

સંકીએ સહસાગારે અણેસણાએ પાણેસણાએ
પાણમોયણાએ બિયમોયણાએ હરિયમોયણાએ
પછાકમિયાએ પુરાકમિયાએ અદિઢહઢાએ
દગસંસઢ્ઢહઢાએ રયસંસઢ્ઢહઢાએ પારિસાઢ-
ણિયાએ પારિઠાવણિયાએ ઉહાસણમિત્વાએ-
જંઢગમેળં ઉપાસણાએ અપઢિસુઢ્ઢંપઢિગાહીયં
પરિમૂત્તંવા જંનપરિઢિવિયં તસ્સમિછામિઢુકઢં

ભાવાર્થ—સં.ગ્રહસ્થને તથા સંજતિ પોતાને અકલ્પનીક આહારાદીકની શંકા

पडतां छतां लोलपी थको बळात्कारे लीधुं होय. अ. एखणाकरी न होय. पा. विशेषे एखणा करी न होय. पा. जीवहिंसा सहित भोजन लीधुं होय. बी. सचित बीज सहित भोजन लीधुं होय. ह. लीलोतरी सहीत भोजन लीधुं होय. प. अहार वोहोर्या पछी कोइ दोष लगाडयो होय पु. अहार वोहोर्या पहेला कांइ दोष लगाडयो होय. अ. नजरे नथी देखातुं त्यांथी आणी आपे ते लीधुं होय. द. काचा पाणीनो स्पर्श करीने आपे ते लीधुं होय. २. सचित रजनो स्पर्श थएल लीधुं होय. पा. वेचातुं आपे ते लीधुं होय. पा. झाजो आहार लावीने नांखी दीधो होय. उ. खावुं थोडुं ने नाखी देवुं घणुं एवो अहार लीधो होय. ज. जे उदगमनना दोष ते जे जे गृहस्थोथी लागे छे ते. उ. उत्पादनना दोष सहित भोजन लीधुं होय तथा बारे बारे गृहस्थ पासेथी वस्तु मागी लीथी होय. अ. ते जे जे पोताथकी दोष लागेला होय ते एवा अकल्पित अहार पाणी. ५. लीधा होय. ५. तेज भोगव्या होय. ज. जे नाखी देवा जोग होय ते नाखी न दीधा होय. त. ते पाप मारे निष्फळ थजो.

एम सिद्धांतोमां भगवंते आराधीक साधुओने संजम जीवतव्य राखवानी खातर अकल्पनिक आहारादिकनी सख्त मनाइ करेली छे सबब के सचित आहार पाणी, पान, फळ, फुल विगेरे अने अकल्पनीक वस्तु सर्व त्यागवी कही छे. तेमज सचित वस्तुनो संगठो करीने कोइ गृहस्थ वोहोरावे ते वस्तु न लेवी तो सचितादिक वस्तु तो क्यांथीज भोगवे ? एम आवसग सूत्रमां कहुंछे.

हवे साधु धर्मना रक्षणने माटे सदोष भोजन मुनीजनोने त्यागवुं कहुंछे. तेमज बार वृतधारी श्रावकने पण अहारादिक पडी लाभवानी विधी विवेकसहित धारवा बतावी छे. ज्यारे श्रावक बारमुं वृत आदरे त्यारे सचितादिक अकल्पनीक अहार पाणी अफासुक, गुणवंत मुनीओने वोहोराववाना पचखाण कर्या छे.

बारमावृतनी विधी धार्यापछी तेना पांच अतिचार जाणे पण आदरे नहीं ते निवे मुजब.

सचितनीखेवणिया सचितपेहणिया, कालाइकम्मे

परोवएसे मच्छरियाए तस्समिच्छामिदुकडं

भावार्थ—सचित वस्तु उपर साधुने कल्पे एवी वस्तु मुकी होय अथवा सचित वस्तुए करीने अचित वस्तु ढांकी होय तथा साधुने प्रति लाभवानी वस्तुनो

કાલ વહી ગયો હોય તેવી વસ્તુ તથા કોદાઈ ગયેલી વસ્તુ તથા વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ ફરી જવાથી સ્વેરી થઈ ગયેલી વસ્તુ વહોરાવી હોય, પોતે આહારાદિક વહોરાવવા યોગ્ય સુદ્ધતો હોય તેમ છતાં પરમાદે કરીને બીજાને હુકમ કરે જે તેમ વહોરાવો એમ કહ્યું હોય તથા સાધુજીને પ્રતિલાભીને અહંકાર કર્યો હોય તે સર્વ મારે નિષ્ફળ થજાં.

એવી રીતે આવસગસૂત્રમાં બારવૃત્તધારી શ્રાવકો નિર્વચ્ય આહારાદિક પ્રતિલાભવા ઉત્સાહ ધરીને સાવચ્છ આહારાદિક રુઢાવૃત્ત ધરનાર મુનીને વહોરાવવાના નિયમ કરેલા છે.

બીજી ભગવતી સૂત્રમાં ગૌતમ સ્વામીએ કરેલા પ્રશ્નના જવાબમાં વીર ભગવાને કહ્યું છે જે અહો ગૌતમ ! સંજમ માર્ગની આરાધના કરનાર ઉત્તમ સંજતીને વિવેકી ગૃહસ્થે ફાસુક ઇચ્છાનીક સુદ્ધતા આહારાદિક વસ્તુ પ્રતિલાભતો થકો સંજમ જીવત્વનો દાતાર સમજવો.

બીજી દશવીકાલીક સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનના વીજા ઉદ્દેશાની ચૌદમી ગાથા થકી ચૌવીશમી ગાથા સૂત્રીમાં ભગવંતે એમ કહ્યું છે કે જે સાધુ આત્માર્થી હોય તે છ કારણે ભિક્ષાને અર્થે ગૃહસ્થને ઘેર ગયો તે વચ્ચે કોઈ અવિવેકી ગૃહસ્થ મુનીના આચારનો અજાણ છે તેમ છતાં મુનીને આવતા દેખી ભિક્ષા આપવા ઉઠવા ધારે છે તે વચ્ચે તેના હાથમાં નીલા, રાતા કમળ યા કમુદ જાતીના કમળ, મગદંતી કમળ એ વિગેરે અનેક જાતીના ફુલો ને તોડતો થકો ઊઠીને સાધુને આહારાદિક આપવા ઇચ્છે તો તે વચ્ચે તેને સાધુ એમ કહેજે અહો ગૃહસ્થ ! નકલપે મુજને એવા અકલ્પનીક હાથે અહાર લેવો.

તેમજ મજકુર કહેલા ફુલોને કોઈ અવિવેકી ગૃહસ્થ એગે કચરીને ગુણવાન સાધુને આહારાદિક દેવા ધારે તેને પણ સાધુ એમ કહે જે અહો ગૃહસ્થ ! નકલપે મુજને અકલ્પનીકના હાથનો આહાર.

બીજી ઉત્પલ્લ કમળાદિકની નાલ યા કંદ પલાશનો કંદ તથા ચંદ્રવિકાશી કમળની નાલ એટલે ઢાંડલી એ વિગેરે ફુલ જાતીના કંદ તથા ઢાંડલીઓને તથા શેરડીના કાચા કટકા તથા વનસ્પતિમાં પલ્લવ એટલે કુંપલ તથા ટીસીઓ તથા દરેક જાતના વૃક્ષાદિકના પાન, તૃણા, કાચી હરિકાય, કુંળી ચોળાદિકની કાચી ફળીઓ શેકયા વગરની, અનેક જાતના સચેત કાચા ફળ તથા કાચી તલપાપડી તેમજ ચોખાનું પીટું તથા નિર્મલ, અન્ય સ્પર્શરહિત કાચુ પાણી તથા નવશેકુ એટલે

काइक तातु अने काइक ठंडु पण बराबर अचित न थयुं होय तो मिश्रपाणी तथा तलवट तथा रसचळीत कोहाइ गएली वस्तु एटलावानां काचां लेवानो साधु त्याग करे छे तथा कोठ, बिजोरा, दिकना फळ तथा पांदडासहित मुळा या तेनी काची दांडली तेमां अन्य शस्त्र प्रगम्युं नथी तेवी वस्तु भुनीने त्रीकर्ण वांच्छता करवी नकल्पे तेमज फळनुं चुरण तथा वेडानां फळ तथा रायणनां फळ ए विगेरे अनेक जातनी सचित वस्तु अफासूक अणेसणीक गृहस्थ आपे तो पण जेनामां मुनीना गुण होय तेने न कळपे. वळी पोते साधु महा क्षुधा वेदनाना पराभवथी पण कोइ बखत अकल्पनीक वस्तु आयुष्यपर्यंतसुधी त्रीविधे त्रीविधे न वांच्छे. एम सिद्धांतोमां भगवंते कहुं छे ए विगेरे साधु धर्मना प्रयत्नने माटे वितरागभाषित मुळसूत्रोमां अनेक भेद, युक्ति, न्याय, हेतु द्रष्टांत बतावेला छे. पण कोइ ठेकाणे मुळसूत्रोना पाठोमां मजकुर कहेली अकल्पनीक वस्तुओनो भोगी आत्मारथी भावी अप्पा ने ठरावेलो नथी.

हवे पाषाणमतिओने कहेवानुं के तमारा कळीकाळना सावद्याचार्योए परिसह्यी हायमान प्रणाम करीने जे जे ग्रंथोनुं प्रबंध बांध्युं छे तेमां तो देह रक्वती धर्म बताव्यो छे एम सिद्ध थाय छे. सबबके ते ग्रंथोमां कार्याकारणोना गोटा घालीने अनेक जातना सावद्य वाक्योथी साधुओना व्रतोमां आहारादिकनी चुट मेली जणाय छे ते दाखला नीचे मुजब.

नीसीथसूत्रनी चुरणीमां लरूयुं छे के साधुओने रस्ते चालर्ता क्षुधानो पराभव थयो होय अथवा गृहस्थने घेरथी आहारादिकनो योग न मळ्यो तेथी क्षुधानो महद परिसह थयो जाणी केळ उपरथी केळां उतारी अवसर जोइने जतना सहित भोग ले तेनुं कारण ए के साधपणुं राखवानी खातर कार्याकारणे कल्पे छे. एम कहे छे ते केवुं असंभ छे ?

वळी साधुने कोइ बखते गृहस्थने घेरथी फासुक पाणी जाचतां न मळे ते बखते तथा दुजे गाम विहार करतां तृषानो परिसह उपज्यो होय तो संजममां थती अबाधा एटले संजममां प्होंचती हरकतोनुं निवारण करवाने माटे रस्तामां आवेलुं सचित पाणीनुं स्थळ ते मांहेथी पोतानुं पात्र भरीने रक्षा बिगेरे वस्तुथी मिश्रित करीने जतना सहित ते पाणी पीए तो संजम जाय नहीं.

एवी रोते क्षुधाना पराभवथी सचित फळ, फुल, पात्रादिक बीज हरिकायनुं भोजन करवानी छुट हुकी तेमज तृषाना पराभवथी स्व तथा पर हस्ते फासुक

કરીને જલ પીવાની છુટ મુકી. એ વિગેરે સાવધાચાર્યના રચેલા ગ્રંથોમાં અનેક વૃત્તોની વિધીમાં છુટ મુકેલી છે. તેથી વિતરાગભાષિત મુલ્સુત્રોની સાથે તે ગ્રંથોના વાક્યને સરસાવતાં કોઈ વાતે સંબંધ મળતો નથી. હવે તે વિષે વધારે વિવેચન તો પ્રથમ ભાગમાં આપેલું છે. તેમાંથી જોડ લેવું. પણ જે ગ્રંથોમાં સાધુના આચાર સંબંધી છુટો રાખી કાર્યાકારણ बतावे છે તે તદ્દન શાસ્ત્રોક્ત રીતે વિરુદ્ધ છે. સર્વથા કે સુયગદાંગ સુત્રના સાતમા અધ્યયનની બીજી કાવ્યમાં કહ્યું છે તે નીચે મુજબ.

एयाइंकायाइंपवेदिताइंएएसुजाणेपडिलेहसायं

एएणकाएणयआयदंडेएसुयाविप्परियासुविति २

ભાવાર્થ—એ એ પુર્વોક્ત પ્રથિવ્યાદિક છજીવની કાય શ્રી તિર્થંકર દેવે કહી છે. એ એ છ જીવની કાય છે. તે શાતા સુખને વાંચ્છે છે. એટલે સર્વ જીવ સુખા-ભિલાષી છે. એ એ છકાય પ્રાણીઓને જે અજ્ઞાન પ્રાણીઓ દંડે છે તથા ઘાત કરે છે. તથા દિર્ઘકાલ પીડા આપે તેને જે ફલ્લ_થાય તે કહે છે. એ હિંસા કરનારો, જીવ એજ છકાયને વિષે ફરી ઉપજીને વિનાસ પામી પરીભ્રમણ કરે એમ કહ્યું છે. વળી તેજ અધ્યયનની નવમી કાવ્યમાં કહ્યું છે તે નીચે મુજબ.

जाइंचवुह्विचविणासयंतेबीयाइअसंजयआयदंडे

अहाहुसेलोएअणजधम्मेबीयाइजेहिंसइआयसाए ९

ભાવાર્થ—જા. ઉત્પત્તિ એટલે મુલ્લાદિક કોમલ તથા વુ. વ્રદ્ધિ એટલે શાસ્ત્રા-તિશાસ્ત્રાદિક જે વનસ્પતિ તેનો વિ. વિનાશ કરતો હોય તથા. બી. બીજાદિક એટલે તેના ફલ્લનો વિનાશ કરતો હોય તેને અ. અસંજત એટલે ગૃહસ્થ અથવા પરિ-વાજક અન્યર્લિંગી અથવા દ્રવ્યસર્લિંગી આત્માના દંડનાર કહીએ સર્વથાકે પોતાનું શરીર રાખવા માટે પરપ્રાણીને હણે છે તેથી પોતાના આત્માનો પણ ઉપઘાત કરેછે. અ. વળી જે આત્મસુખને હેતે હરીકાયને છેદે તેને લોકમાંહે અનાર્ય, અધર્મી શ્રી તિર્થંકર ગણધર કહે છે. બી. વળી પ્રાણીઓ પોતાના આત્મધર્મને અર્થે બીજ આદે દડ, વનસ્પતિ કાયનેછેદે, છેદાવે ને અનુમોદે એવો બાંધ કરે તેને અનર્થ પાસંડી જાણવો.

વળી જેવી અવસ્થાએ વર્તેલી વનસ્પતિને છેદે તેવીજ અવસ્થામાં છેદનારો પોતે મર્ણ પામે. તે દશમી કાવ્યથી જાણવું.

गभाइमिश्रंतिबुयाबुयाणानरापरेपंचसिहाकुमारा

जुवाणगामझिमथेरगाय, चयंतितेआउखएपलीणा १०

चौथा पदमां पाठांतरे “ पौरसाय ” एम पण कहेवाय छे. भावार्थ. ग. वनस्पतिकायना विनाश करनारा प्राणीओ धणा जन्मसुधी गर्भादिक अवस्थाने विषे वर्ततांज मर्ण पामशे एटले केटलाएक गर्भमां उपज्या पछी थोडाक दीवसे मर्ण पामशे, केटलाएक जन्म्या पछी मर्ण पामशे. बु. केटलाएक बोलता, बु. ने केटलाएक अणबोलता मर्ण पामशे. न. अन्य मनुष्य सि. एटले नानी चोटलीना धणी कुमारावस्थाए स्थितथका मरे. तथा जु. जुवानवय तथा म. मध्यमवय थ. एटले वृथावस्थाए च. मर्ण पामे. आ. आयुष्यना क्षयनेविषे. ५. एटले स्वकर्म भोगवता दीन, दुखी, भुख, तृषादिक सहन करतां ते हिंसा करनार जीवो शरीर त्याग करे ने जेवुं पाप करे तेवुं भोगवे.

हवे क्षुधा तृषादिकना परिसहथी डरी चालनारा पाषाणमतिओने कहेवानुं जे तमारा ग्रंथोमां कार्या कारणे क्षुधा तृषादिक परिसह टाळवाने अकल्पनीक वस्तुनुं वापरण करवा कहोछो. पण मुळसुत्रमां विरुद्ध कार्य करनारने अनार्य ठराव्या छे. वळी तेने घणा जन्म मर्णनो लाभ बताव्यो छे. तेथी तमारा हीतनी खातर सूचववानुं के वितरागना मुळशास्त्रने अनुसारे चालीने आत्मासार्यकने माटे अकल्पनीक कार्योथी दुर थवुं ए श्रेष्ठ छे. वळी भगवंते कहुंछे जे पांच आश्रव छांडे त्यारे मुळ चारित्रना पांच संवर प्रगट थाय छे. ते पांच संवरथी नवा कर्म रुधन करीने पुरातन कर्मोने तप कर्णीथी खपाववानो निरजर गुण प्रगट थाय छे. केमजे नव कोटीए पांच महावृत आदरवाना वखतमां “ सव्वाउप्पाणाई वाइया-ओवेरमणंजावपरीग्गहाओवेरमणं ” अर्थात्. सर्वथा प्राणाती पातादीक छट्टा रात्री भोजनना वेरमणां एटले छांडवासुधी आदरे छे. त्यारे चारित्रियानो मुळगुण प्रगट थाय छे. एम वितराग धर्मनी आज्ञा पाळनार जैन भुनीओ तो एज प्रमाणे प्राणांतसुधी पाळता विचरे छे.

परंतु तमो पीळावस्त्रवाळा वेषधारीओ छ मुळ वृतमां कार्याकारण कल्पीने प्राणवध विगेरे रात्रि भोजन सुधीनी छुट राखी छे. तो शुं देशवृत आदरवापणुं थयुं छे के केम ? वळी साधुओना सर्व मुळवृतमां कोइ कार्याकारणथी छुट ठरावशो तो “ सव्वाउपाणाइवाइयाउवेरमणं ” विगेरेना पाठमां “ थुलाउपा० ” एम संभव थशे तेथी साधु श्रावकपणाना वृतोमां निरविशेष गणाशे माटे तमारा वास्ते तेम सिद्ध थायज छे. तेवा कार्याकारणो बताववाथी साधु कोण कहेछे ने कोण कहेशे तेनो जरा विचार तो करो ? वळी कहेवानुं के कविजनोना करेला

ગ્રંથોના આધારપરથી સ્પષ્ટ સ્વાતરી થાય છે કે પીઝા વસ્ત્રના વેષધરનારાઓ જે મુઝવ્રતો લીધા છે, તેમાં દરેક રીતે કાર્યાકારણથી છુટ બતાવે છે. માટે તેમના મતથી એમજ જણાય છે. વઢી દેશવૃત્તી શ્રાવકના વ્રતોમાં જેમ અણછુટકે છ છીંડી-નો આગાર રાખેલો છે, તે તો ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહી બનતો લાભ મેઢવી શકાય તેમ કરવા ધારેલું છે. પરંતુ સાધુપણાનું નામ પાડી વ્રત લીધા કહે છે તેમજ અણછુટકે આગાર બતાવે છે તેથી એમ સંભવે છે કે સાધુ ક્રિયાના અનુસારે તેને સાધુ ન કહેવા જોઈએ, તેમજ શ્રાવકપણામાંતો તે છે નહીં. માટે તેને પહેલા ગુણસ્થાનના ધર્મી ઉત્કૃષ્ટ રીતે પુરેપુરા કહી શકાય.

વઢી કવિ કલ્પનાના ગ્રંથાધારથી કેટલાએક ભ્રમિત જનો કહે છે કે દૃઢ, તપસી તથા રોગીને માટે તેમજ નવ દિક્ષિત શિષ્યને માટે તથા આચાર્ય ઉપાધ્યાય તથા ગચ્છને માટે કોઈ કાર્યાકારણે અલ્પનીક ઇટ્લે સાધુઓને ન રખે એવી વસ્તુ અવસર જોડને લેવાયતો વિતરાગની આજ્ઞા ઉલંઘી ન કહેવાય. એમ તમારા ગ્રંથો શાક્ષી પુરે છે પણ એ તદન મુઝસૂત્રોથી વિરુદ્ધ સમજવું. કારણ કે જે અકલ્પનીક વસ્તુથી સંજમ સહિત પોતાનો આત્મધર્મ નાશ પામી જાય. માટે મુઢ વ્રત આદર-વામાં કોઈ કારણની ભગવંતે છુટ બતાવી નથી. પરંતુ શરીર ધર્મના રાગીઓને છુટ બગર છુટ કાંઈ કહી શકાય નહીં.

વિતરાગદેવે આત્મિક ધર્મસાધન કરનારા મુનીજનોને અઢાર બોલ અઢંઢ પા-ઢવાની આજ્ઞા બતાવી છે. તે દશવિકાઢીક સુત્રના છઢા અધ્યયનની પહેલી ગાથાથી સાતમી ગાથાસુધીમાં એમ કહુંછે જે કોઈ રાજા ઇશ્વર સેનાધીપતિઆદિ પ્રધાન તથા બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય વિગેરે કેટલાએક પુરુષો ગામ, નગર, પુર, પાટણ વિગેરેના રહેનારા છે. તેઓના નગરના પરિશ્રમમાં કોઈવચ્ચતે વિતરાગ આજ્ઞાના પાઢનાર મ-હાવૃતથારી આચાર્યો પધાર્યા તે વચ્ચતે મજકુર જણાએ પુછા કરેલી કે અહો ખિસ્તુ ! તમારા સાધવણાના આચારનો કેવો સમોહ છે ? વઢી તમો સર્વ સાધુઓને માટે તમારા ધર્મોમાં વ્રતો પાઢવાની એક રીત છે કે કાંઈ પરસ્પર મેદ છે ?

હવે મજકુર રીતે પુછનાર રાજાદિક ગૃહસ્થોના જવાબમાં. નિશ્ચઢ ચિત્તના ધર્મી સાધુ દમત ઇંદ્રિ સર્વ પ્રાણીને સુખનો કરનાર આશેવણ ગ્રહણ શિક્ષા કરીને ન્યા-યધર્મની રીતે ઉત્તર આપે છે.

અહો રાજાદિક ગૃહસ્થો ! અમારા સર્વ સાધુઓનો આચાર વિચાર તો પુર્વના ળાગેલા કર્મ વેરીનો નાશ કરનાર છે તેમજ સર્વ પ્રાણીઓની રક્ષા કરનાર છે તેથી

आचार अन्यधर्ममां नथी. वळी ए आचार कायर ने रांक पुरुषोने आचरतां दुष्कर छे. एवो आचार अमारा धर्मनी शुद्ध समाचारीना सर्व साधुओने सरखो ग्रहण करवा योग्य छे. ते नव वर्षनी उम्मेरे दिक्षित आदे क्रोड पुर्वना दिक्षित सुधीने, तेमज वृद्ध अवस्थाना धणीने तथा गिलान एटले रोगी साधुने तेमज तपसी साधुने ते सर्वने देशथी तथा सर्वथी अतिचार रहित पाळवुं. एम छट्ठा अध्ययननी सातमी गाथासुधी सुचना आपी छे ते आचार पाळवानी विधीना अटार बोलनी आठमी गाथा नीचे मुजब.

वयछकंकायछकंअकणोगिहिभायणं

पलियंकनिसिझाएसिणाणंसेभवज्जणं ८

भावार्थ—व. जीवहिंसा १, मृषावाद २, अदत्तादान ३, मैथुन ४, परिग्रह ५, रात्रीभोजन ६. ए छ बोल जाव जीवसुधी त्रिविधे त्रिविधे त्याग करे तेमज का. पृथ्वी १, पाणी २, तेउ ३, वाउ ४, वनस्पति ५, तृष ६, ए छकायना प्राणने पोताना प्राणसमान जाणी जाव जीव सुधी न हणे, न हणावे ने हणताने रुहुं न जाणे ए बार गुण थया. अ. तेरमा बोलमां सर्वथा अकल्पनीक एटले साधुओने न खपे एवी आहारादिक कोइ पण चीज मर्णातसुधी न ले १३. गी. गृहस्थोना वासणमां भोजन करवुं न कळपे १४, ५. गृहस्थने सुवा बेसवाना पलंग, ढोलीआ विगेरे ते सर्व साधुओने वावरवा न कळपे. १५. नि. गृहस्थने आगणे यथा शक्ति ए कदी साधु बेसे नहीं १६ सि. सर्व साधुओए शरीरनी ससुका माटे स्नान मंजन न करवुं १७. सो. सर्व साधुओए शरीरउपर कोइ जाते ममत्व धरीने शोभा शणगार न करवो १८.

ए अटार अवगुण छांडे त्यारे अटार गुण प्रमट थाय छे. ते सर्व साधुओने सरखीज रीते पाळवा कहा छे. परंतु तेमां लघु या वृद्धने माटे कार्याकारण बतावेलुं नथी. माटे एवा निरापक्ष शास्त्रो आत्म कल्याण हित कारकना वाक्योने एक तरफ राखीने ग्रंथाधारथी बधी बाबतोनी छुट राखी बतावो छो तो तेने मुळ शास्त्रोनी रीते केम मनाय ? वळी जैन धर्ममां पुरवापरथी अयोग्य रीते विरुद्धता चालेली नथी. तेमज चालशे पण नहीं. ते सबबथी तमारा कृत्यथी एम संभवे छे के तमे खरेखर जैन मुनीना प्रतिपक्षी छो ने वितराग भाषित मुळ शास्त्रोथी विरुद्ध ग्रंथाधारी ग्रंथल प्राणी उत्पन्न थया छो. सबब के ज्यां त्याग वैराग विगेरे आ-

કરી ક્રિયાનો બોધ આવે ત્યાં મૌન થઈ રહોછો. અને ભવાઈ સંગ્રહ ગ્રંથના આધારથી દાંડીઆરસ વિગેરે નાટક કરવાનો બોધ દેવામાં સાહસિકપણું ધરાવો છો, તે કાંઈ થોડી હાંસીની વાત નથી. મતલબ કે ધર્મથી ઊલટા તેમજ અધર્મના સાગ્રીતોને માટે સુયગદાંગ સૂત્રે પ્રથમ અધ્યયનના બીજા ઉદ્દેશાની અગિયારમી કાવ્યમાં કહુંછે કે.

ઘમ્પનવળાજાસાતંતુસંકિંતિમુદગા

આરંભાઈનસંકિંતિઅવિઅત્તાઅકોવિઆ ૧૧

ભાવાર્થ—ધ. જે ક્ષાતાદિક દશવિધ ધર્મની પરુપણા છે. તં. તેથી તે અજ્ઞાની શંકા પામી જાય છે ને કહે છે કે એ અધર્મની પરુપણા છે, વઢી આ. આરંભાદિક પાપના કારણોથી, ન. ન શંકાય ને તેનેજ ધર્મ કરી દેલાડે છે માટે તે કેવા છે ? અ. અવ્યક્ત, મુગ્ધ વિવેકવિકલ્લ તથા અ. અપંડિત છે.

હવે સત્ય ધર્મની રીતે ન ચાલનારને અધર્મ કૃત્યના પંડિત કીધા પળ સત્ય કૃત્યના પંડિત ન ગણ્યા. માટે મુલ્લ સુત્રના આધારથી નિરાપક્ષ રીતે ન્યાય માર્ગનું આચરણ કરીને ઘણા ગ્રંથોના સાવચ વાક્યોને નિરાકરણ કર્યા છે. તે ન્યાય ધર્મની વૃદ્ધિનીજ સ્વાતર છે.

મુગ્ધ જનો કહે છે કે તમે સ્થાપના નક્ષેપો

નથી માનતા તે પ્રશ્નોત્તર.

અમારા પુર્વ ભવાંતરના કેટલાએક વાલ્લ મિત્રોનું બોલવું એમ થાય છે જે તમો સ્થાપના નક્ષેપો માનતા નથી માટે તમો શાસ્ત્રોથી વિરુદ્ધ ચાલો છો એમ કહેનારા ને નીચે મુજબ ઉત્તર.

અરે મારા અવિવેકી વહાલા મિત્રો ! ધીક્કાર છે તમારી અજાણતારુપ બુદ્ધિને કે અમો ચાર નક્ષેપો માન્ય કરનારને શિર અભ્યાસ્યાન ચઢાવવા ધારો છો ! અને તમારા પાષાણરુપી હૃદયમાં જેટલી મુરસાઈ છે તેટલી બહાર ન પડતાં નીચેની હકીકત ધ્યાનમાં લેશો.

શ્રી જીનરાજદેવે મોક્ષ સાધન કરવાને માટે નવ પદાર્થ જાણવાનું વિવેચન સમક્તિજનોને આપેલું છે તેમાં “ હયગેય, ઉપાદાન ” એ ત્રણ મેદનો વિવરો વિસ્તાર રુચીથી જાણવો. તે વિષેની વધારે હકીકત ઉત્તરાધ્યયનને અઢાવીસમે અધ્યયને છે. તેમજ ભગવતીજી તથા અનુયોગ્યદ્વારમૂત્ર વિગેરે ઘણા સૂત્રમાં કહુંછે, પણ આ સ્થલે

તેનું ઘણું વિવેચન આપતાં ગ્રંથનું વધારાપણું થઈ જવાના સંભવથી અહીંનાં નામનીજ માત્ર સૂચના આપીએ છીએ.

શ્રી વિતરાગદેવે વિવેકી સમકિતધારી ઉત્તમ જનોને મોક્ષનું આરાધન કરવા માટે જીવાદિક નવ પદાર્થનો બોધ કર્યો તેમાં જાણવા જોગ, આદરવા જોગ, છાંડવા જોગ, ભેદ બતાવ્યા, તે નવ પદાર્થોમાં જાણવા, આદરવા, યા છાંડવા, જોગ તે સર્વને પચવીસ બોલીની સાથે ચિંતવ્યાથી વિસ્તાર રુચીની રુક્તિ પ્રમાણે સદહિના થઈ ગણાય. તેમજ નિઃશ્ચે ને વ્યવહાર એ બેનું પરિમાણ થાય અને તેવીજ રીતે સમકિત ગણી શકાય. તે સમકિત વિષે વિવેચન નીચે મુજબ.

દોહરા.

દેવધર્મ અરુ આસતા, તજે કુદેવ કુધર્મ;

એ વ્યવહાર સમ્યક્ત કહી, બ્રાહ્મધર્મનોમર્મ. ૧

નિઃશ્ચેસમ્યક્તનોસહી, કારણછેવ્યવહાર;

એ સમ્યક્ત આરાધતાં, નિઃશ્ચેપણઅવધાર. ૨

નિઃશ્ચે સમ્યક્ત જીવને, પરપરિણતિ રસ ત્યાગ;

નિજ સ્વભાવમે રમણતા, શિવસુલ્લનો એ ભાગ. ૩

એ બેટુ સમ્યક્તત દ્લેહ, સમજે નવતત્ત્વ જ્ઞાન;

નયનિક્ષેપ પરમાણસું, શ્યાદવાદ પરમાણ. ૪

દ્રવ્યક્ષેત્ર ઇણહિ તણા, કાઝભાવ વિજ્ઞાન;

સામાન્ય વિશેષ સમજતેં, હોય ન આત્મજ્ઞાન. ૫

હવે એવી રીતે આત્મજ્ઞાનની વિશુદ્ધતા કરવા માટે સમકિત જનો જીવ ૧, અજીવ ૨, પુન્ય ૩, પાપ ૪, આશ્રબ ૫, સંવર ૬, નિર્જરા ૭, બંધ ૮, મોક્ષ એ નવ પદાર્થનું જાણપણું કરે. વઢી શ્રી ઠાણાયંગ સૂત્રના બીજા ઠાણામાં નવતત્ત્વની અવિશેષણે એક જીવરાશી અને બીજી અજીવરાશી એ બે રાશી કહી એટલે મુઝ જીવ અજીવના બે ભેદ કહ્યા. તે નવ પદાર્થનું વધારે વિવેચન ન આપતાં તે નવ પદાર્થ ઉપર પચીસ બોલ લગાડવા કહે છે તે નીચે મુજબ.

નિઃશ્ચેયી ૧, વ્યવહારથી ૨, દ્રવ્યથી ૩, ભાવથી ૪, સામાન્યથી ૫, વિશેષથી

૬, નામ નીક્ષેપાથી ૭, સ્થાપના નીક્ષેપાથી ૮, દ્રવ્ય નીક્ષેપાથી ૯, ભાવ નીક્ષેપાથી ૧૦, દ્રવ્યથી ૧૧, ક્ષેત્રથી ૧૨, કાલથી ૧૩, ભાવથી ૧૪, તથા ચાર પ્રમાણથી, પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ૧૫, અનુમાન પ્રમાણથી ૧૬, આગમ પ્રમાણથી ૧૭, ઉપમા પ્રમાણથી ૧૮, હવે સાત નયથી. નયગમ નયથી ૧૯, સંગ્રહ નયથી ૨૦, વ્યવહાર નયથી ૨૧, રુઝુસુત્ર નયથી ૨૨, શબ્દ નયથી ૨૩, સમખીરુંદ નયથી ૨૪, એવં-શ્રુત નયથી ૨૫, એ પચીશ બોલ અકેકા તત્ત્વઉપર સંજોગવાને સ્વદ્રવ્યના ગુણ પર્યાય આદિ સર્વ જાણી સ્વસ્વરૂપનો તથા પર પરીણીતીની વહેચણ કરીને સ્વસ્વ-રૂપનો નિશ્ચય સાધી શકાય છે. એમ સિદ્ધાંતોના નિર્વચન વાક્યથી પ્રત્યક્ષ જણાય છે. તેમાં આ, જગતનાં જીવ અજીવની સર્વ વસ્તુ ઉપર ચારે નીક્ષેપા લાગુ છે. એ વિતરાગનું વચન સત્ય છે.

હવે સુમતગત મિત્રોને કહેવાનું કે મુલ્લસૂત્રોની રુક્તિ પ્રમાણે અમો ચારે નીક્ષેપાને માનતાંછતાં આપણી સર્વ અજ્ઞાનતા બહાર પાડીને કહોછો જે સ્થાપના નીક્ષેપો નથી માનતા એ સર્વ તમારું બોલવું વ્યર્થ છે. કેમજે દરેક સ્વરૂપ અરૂપ વસ્તુમાં મજકુર કહેલા પચીશ બોલ અવશ્ય સંભવે છે. તેમાંથી એકપણ બોલ ઓછો અધીકોને વિપ-રીત શ્રદ્ધે તેને મિથ્યાદ્રષ્ટિ કહેવો એ સુત્રનો ન્યાય છે. માટે સર્વ જૈન દયાધર્મીઓને પચીશ બોલની રુક્તિ પ્રમાણે શ્રદ્ધા સહિત ચારે નીક્ષેપા માન્ય છે. વઢી એ ચાર નિ-ક્ષેપા તમારી કલ્પિત મતિને અનુસરીને બનાવેલી પાષાણ મુર્ત્તિનેજ માટે કહેલા સમ-જવા નહીં. સબવ.કે આ લોક જીવ દ્રવ્ય અજીવદ્રવ્યે પરિપુરણ ભરેલો છે. તે સર્વને માટે ચારે નીક્ષેપા કહ્યા છે. તેમાં જે જે વસ્તુમાં નામ, સ્થાપના અને દ્રવ્ય એ ત્રણ નિરૂપણ કર્યા પછી છેવઠનો ચોથો ભાવ નીક્ષેપો તે તે વસ્તુઓનો મુલ્લગુણ સમજવો તેની ખુલ્લી હકીકત નીચે મુજબ.

જેમ સોમલના ચાર નીક્ષેપા તેના નામ, નામ સોમલ સ્થાપના સોમલ, દ્રવ્ય સોમલ ને ભાવ સોમલ હવે સોમલનો ભાવ નીક્ષેપો તેજ મુલ્લ ગુણ છે. તે મહા આ-તસ કે જેને સ્વાધાથી સર્વ પ્રાણનો અંત લાવી આપે એવો એનો ભાવગુણ છે. ને જે માણસ તેને નજરે દેશે ત્યાંથી સ્વાતરી થાય છે જે સોમલથી પ્રાણ ત્યાગ થાય છે.

વઢી સાકરના ચાર નીક્ષેપા તેમાં મુલ્લ ભાવ ગુણ. મધુરતા ઇટલે મીઠાશ, તે જેને અનુકુલ પડે તેના શરીરને તે પુષ્ટિ કર્તા છે. એવો તેનો મુલ્લગુણ છે. એમ સર્વ વસ્તુ ઉચ નીચ મધ્યમમાં ચારે નીક્ષેપા છે. અને તેઓના જે જે મુલ્લ ગુણ હોય તે તે ભાવ નીક્ષેપા સમજવા, તેમજ એકેદ્રિ આદિપંચેદ્રિ પર્યંત સર્વમાં ચારે નીક્ષેપા ગણવા,

तेमां असत्य कृत्यनी वस्तुमां असत्य कृत्यरूप भाव नीक्षेपा अवगुण करता सोमल-
नी रीते समजवो. अने सत्य कृत्यनी वस्तुमां सत्य कृत्यरूप भाव नीक्षेपो गुण
करता समजवो. ते जेम अरीहंत तथा साधुमां चारे नीक्षेपा लाभे छे तेमां तेमनो
जे मुळज्ञान दर्शननो गुण स्वभाव छे या भुळ आत्मिक दशा छे तेज भाव नीक्षेपो
छे. वळी ते मुणथीज तेओ पोताना जन्मांतरोना बांधेला कर्मोना बंधनथी छुटेला
छे माटे तेज तेमना भाव नीक्षेपारूप भाव गुणने बहु माने स्वीकारी त्रिविधे त्रि-
विधे वंदन करवुं. वळी तेमना भाव नीक्षेपानुं कृत्य आपणा कर्मो निरजरवा माटे
यथास्थित आदरी ने तेमनुं पद पामवा एटले सिद्धपद पामवा उद्यमी थइ जवुं ए
भाव नीक्षेपानो गुण छे. वळी बकातना रहेला त्रण नीक्षेपा ते जाणवा रूप छे पण
वंदनरूप नथी एम समजवुं. सबब के प्रथमना त्रण नीक्षेपा ते पुदगळीक वस्तु छे.
तेतो मुळज्ञान दर्शनना स्वभावथी विरुद्ध छे ने समेसमे क्षिणवृद्धि दशाने पामे छे.
माटे अवंदनीकने एक भाव नीक्षेपो दुपद स्वभावी छे. तेज वंदनीक छे. माटे ए
भेद ज्ञान तो सुपात्र लक्षग्रही होय तेनेज आदरवा योग्य छे.

वळी प्रतिमानी मांहे चार नीक्षेपा लाभे तेपण मुळ धर्मनी रीते सत्य छे. केमजे
तेना प्रथमना त्रण नीक्षेपा तो तेमज छे. परंतु चोथो तेनो मुळगुणरूपी भाव नी-
क्षेपो अज्ञान ने मिथ्यात्व छे. सबब के ते एकेंद्रि पाषाणमां मिथ्यात्वगुण ठाणुं छे.
तेथो तेनो मुळ गुण छे तेज आपणा उपयोग्यमां आवी रहे छे. केम जे पाषाणनो
प्रत्यक्ष एवो गुण छे के जेना उपर तेनो प्रहार थाय तेना शरीरने नुकशान थाय
या प्राण त्याग थाय तेनुं द्रष्टांत निचे मुजब.

खंवात शहेरमां एक जीलार पाडा नामना महेलामां तप्त स्वभावीओनुं एक
देवळ छे. तेमां पुजारा विगेरे माणसो हता ते देवळ समारवानी खटपटमां रह्या
हता ते बखते बे चार छोकराओ रमता रमता ते देरामां आवी प्होंच्या अने ते
देवळमां बेठेली प्रतिमाओने पुण्यादिकना हार गजरा विगेरेथी सुशोभित दीठी ते
बखते एक छोकराए फुलना हार काढी लेवानी खातर पुजाराने गफलतमां जाणी
एकदम मुर्ती उपर हाथ नांखी हार खेंच्या, ते फुलना हार खेंचतांज आरसपहा-
णेश्वर महाकोप करीने एकदम लोढाना खीला उपरथी लागलाज अपराधी छोकरा
उपर कुदी पडया अने ते छोकरानी छातीमां महा जुस्साथी घेटानी रीते. एवी धीक
मारी के छोकरानी छातीनां पाटीआंज तोडी नांख्यां ने ते छोकराने शुक्र रुधीरनो
आहार कराववा माटे बीजी जणेताने पेट प्होंचतो कीथो. तेमज बीजा उभेला

છોકરાઓને પળ જુસ્સાના આવેશમાં ઘાયલ કરી નાખ્યા હતા એવી રીતનું છોકરા અને પહાણેશ્વર વચ્ચે યુદ્ધ થઈ પડ્યું હતું. વઢી તે પહાણેશ્વર ઇટલા તો નિર્દય થઈ ગયા હતા કે તે છોકરાનો પ્રાણ જવાનો વચ્ચત આવ્યો ત્યાંસુધી ચ્વસવા ઇરાદો કરેલોજ નહીં. તે વચ્ચતે વકાતના છોકરાના બુમરાળથી પુજારા વિગેરે આવી પ-હોંચ્યા ને ઘળા શ્રમથી જુદા પાડી પાળેશ્વરને ટેકાળે બેસાડ્યા. આ ટેકાળે કહે-વાનું કે બરાબર લોહના સ્વીલાની સાથે સજ્જડ ન કરવાથી તેને પંચેંદ્રિ જીવનો પ્રાણ લેતાં વાર ન લાગી તો તે પાહાણેશ્વરની ભક્તિમાં ઇકેંદ્રિ બેંદ્રિ આદિક ચ્વટકાયના પ્રાણનો નાશ થાય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે !! ઇમ ઇકેંદ્રિ પાષાળાદિકનો મુલ્લ ગુણ તો સર્વ આશ્રવ ભરેલોજ છે તેથી તેમાં બંદનગુણની વસ્તુ તો સ્પષ્ટ રીતે કાંડપળ જળાતી નથી વઢી તેના ચાર નીક્ષેપાનો વિચાર પળ તેના ગુણ ડપરજ ડતારી શ-કાય છે. ઇમ છતાં પળ તમો સદગુણના નામથી ચાર નીક્ષેપા નિર્ગુણ ઇકેંદ્રિમાં નીરૂપળ કરીને મહા આરંભ લઈ બેસો છો, તેમાં સદગુણી શિરોમળી તિર્થકરોને તો કલંક નથી પરંતુ તમો તમારા અવિવેકી વિચારને વશ પડીને તમારા કસાય આ-ત્માને પુષ્ટિની સ્વાતર હિંસારૂપ જલ્લ સિંચન કરોછો. તેના બદલાનો જવાબ અધોગ-તના સ્વામિઓની આગલ્લ આપવો મુશ્કેલ થઈ પડશે.

દોહરો.-નિક્ષેપા સબ દ્રવ્યના, કહ્યા ચારના ચાર;

નિજ આત્મ ચિન્યા વિના, સમજે કીસુ ગમાર ?

પ્રતિમા મતિને પુછવાના પ્રશ્ન.

૧ અહો બાલમિત્રો ! મુલ્લ સૂત્રમાં કહ્યું છે જે દયાધર્મરૂપ ભાવદ્રહ ત્યાં સત્યરૂપ ભાવસ્નાન કરવાનું કહ્યું છે અને વ્યવહારી લોકોને સંસાર કારણ માટે સચિત પા-ળીથી દ્રવ્યસ્નાન કરનારા કહ્યા છે. ઇ બે જાતના સ્નાનોમાંથી કયે સ્નાને સાધુ અને ગૃહસ્થો નિર્મલ્લ થઈને તરે છે ?

૨ સિદ્ધાંતોમાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, સંજમ, જતના. શિયલ્લ ઇંદ્રિ નિગ્ર-હરૂપ, ભાવ, તિર્થ તથા જાત્રા કહીછે અને સંસાર વ્યવહારીઓ ગંગા, ગોદાવરી, હરદ્વાર વિગેરે અનેક સ્થલે તથા મુસલમાનો મક્કા મદિના વિગેરે સ્થલે તથા તપા જ્ઞનો આબુ, તારંગો, શેત્રુજો વિગેરે દ્રવ્ય તીર્થોં જાય છે, ઇ દ્રવ્યભાવ તિર્થોંમાંથી કયે તિર્થે સાધુ તથા ગૃહસ્થો સંસારમુક્ત થાયછે ?

૩ સિદ્ધાંતોમાં યજ્ઞ, હવન કરવાનું ત્રિવેચન છે તેમાં તપરૂપ અગ્નિ જીવરૂપ કુંડ અને મળા મન, વચન, ને કાયાના જોગરૂપ ઘૃત સિંચવાના ચાટવા, શરીરરૂપ સંધુ-કળ કર્મરૂપ ઇંધણાં એવા કૃત્યનું નામ ભાવયજ્ઞ કહીએ. વઢી કેટલાએક અજાણ પુરુષો અશ્વમેદ્ય, ગજમેદ્ય, અજામેદ્ય, વિગેરે અનેક જાતના દ્રવ્યયજ્ઞ કરેછે તેમાં સાધુને તથા ગૃહસ્થોને કયો યજ્ઞ કરતાં કર્મોથી મુક્ત થવાપણું છે ?

૪ સિદ્ધાંતોમાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ને તપને ભાવનિધાન કહ્યા છે અને સંસાર વ્યવહારીઓને સોનું, રુપ, ધન, ધાન્ય, રત્ન, હીરા, માળેક, શ્વેર, પાના, પર-વાઢાં વિગેરે અનેક ધનના નિધાન છે, તે દ્રવ્ય નિધાન છે એ વેડમાં સાધુ તથા ગૃહસ્થોને કયા નિધાનનું રક્ષણ કરતાં સંસારથી મુક્ત થવાપણું છે ?

૫. સિદ્ધાંતોમાં કહ્યુંછે જે ક્રોધાદિક રાગ, દ્વેષરૂપ અગ્નિનો દાવાનઢ સઢગતો બુઢાવે તેને ભાવ અગ્નિ બુઢાવી સમજવી. અને છાળા ઇંધણાદિકને ઢાઢનાર અગ્નિ તે દ્રવ્ય દાવાનઢ છે. એ વે માંહે સાધુ તથા ગૃહસ્થો કયો દાવાનઢ સઢગતો બુઢાવે તો કર્મોથી મુક્ત થાય ?

૬ સિદ્ધાંતોમાં વિતરાગના દયાધર્મનું આરાધન કરવા માટે આજ્ઞા સંહિત દયા પાઢે તે ભાવદેવની પુજા કરી કહેવાય છે. અને સંસાર વ્યવહારીઓથી પાષાણાદિકની મુત્તીને નાવળ ધોવળ, પાન, ફઢ, ફુલ, નૈવેદાદિક આરંભ કરીને તથા ધુપ, દીપ, કેશર ચઢાવી તથા વાજાં ગાડી એમ અનેક જાતની સાવધ ક્રિયાથી પુજે છે, તે દ્રવ્ય પુજા કહેવાય છે એ વે પુજામાંથી સાધુ તથા ગૃહસ્થો કઈ પુજા કરવાથી મુક્ત થાય છે ?

૭ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે આ સંસારમાં અનેક નાસ્તિક વસ્તુની મમતા વધારવી, તેનું નામ તૃષ્ણારૂપ ભાવવેઢડી કહીછે અને વૃષારુતુમાં પ્રગટ થએલી વનસ્પતિ જાતીમાં ચીઢડાં, કારેલાં વિગેરેની દ્રવ્ય વેઢડીઓ કહેવાય છે. તે વે જાતીની વેઢડીનું નિર્મઢ કરતાં સાધુ તથા ગૃહસ્થ કર્મથી મુક્ત થાય છે.

૮ સિદ્ધાંતોમાં જ્ઞાન, દરશન, ચારિત્ર ને તપના કૃત્યને ભાવ વેપાર કહે છે અને સંસારીઓ આ જીવીકાની રાતર અનેક સાવધ કૃત્ય કરે છે તેને દ્રવ્ય વેપાર કહે છે. એ વે જાતના વેપારમાં સાધુ તથા ગૃહસ્થ કયા વેપારથી મુક્ત થાય છે.

૯ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યુંછે જે શુદ્ધ શ્રધારૂપ નગર તેને ક્ષમારૂપ ગઢ ને તપ. સંજય-રૂપ દરવાજાના કમાઢ છે. તે ભાવગઢ કહેવાય છે. અને કોઈ સંસારી રાજા પોતાના શહેરની રક્ષાને થાટે પાષાણાદિકનો ગઢ કરાવે છે. તે દ્રવ્યગઢ કહેવાય છે. એ

બે ગઢમાંથી સાધુ તથા ગૃહસ્થો કયો ગઢ ચળાવે તો કર્મોથી નિરભય થાય ?

૧૦ સિદ્ધાંતોમાં મોક્ષાભિલાષીને યુદ્ધ કરવું કહ્યું છે. તેમાં પરાક્રમરૂપ ધનુષ લઈ તેને શ્રીઆ સુમતિરૂપ પળચ ચઢાવીને તપરૂપ બાળથી કર્મરૂપ વેરીનું છેદન કરવું તે ભાવયુદ્ધ કહેવાય છે, અને રાજા વિગેરે માંહો માંહે કલેશ કરી યુદ્ધ કરે છે તે દ્રવ્યયુદ્ધ કહેવાય છે. તે બે યુદ્ધમાંથી સાધુ તથા ગૃહસ્થ કયુ યુદ્ધ કરે તો કર્મથી મુક્ત થાય ?

૧૧ સિદ્ધાંતોમાં નિર્વદ્ય મનરૂપ ભાવ અશ્વ ઇટલે ઘોડે ચઢવું કહ્યું છે અને સંસારી લોકોને તિર્થંચ જાતી દ્રવ્ય ઘોડે ચઢનારા કહ્યા છે. એ બેમાં કયે અશ્વે ચઢતાં સાધુ તથા ગૃહસ્થો મોક્ષ પહોંચે ?

૧૨ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે વર્તમાન કાળે સંસાર બંધન છોડીને સર્વ વ્રતપણે ચોત્રીશ અતિશય અને પાંત્રીશ સતવચન બાળી સહીત બોધ કરતાં હયાત વિચરે તે ભાવ તિર્થંકર છે. અને તિર્થંકર આયુષ્ય સ્થિતિ પુરણ થયેથી પછાત રહેલું શરીર તે દ્રવ્ય તિર્થંકર કહેવાય છે. વળી કોઈક આવતે કાળે તિર્થંકર થવાના છે તેને ભવિયે દ્રવ્ય તિર્થંકર કહીએ. પરંતુ તિર્થંકર સંબંધી ભાવગુણ પ્રવટ થયા નથી એ બેમાં સાધુ તથા ગૃહસ્થો કયા તિર્થંકરને વંદન નમન કરતાં કર્મ નિરજરે ?

૧૩ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે, કોઈ પુરુષ સંસાર છોડી પંચ મહાવ્રતાદિક સત્તાવીશ ગુણ સહિત નિર્વદ્ય કરણી કરે છે. તે (ભાવી અપા) ઇટલે ભાવીત આત્મા ભાવસાધુ કહેવાય છે. અને દ્રવ્ય સાધુ તે આવતે કાળે સંજમ લેવાનો છે. ઇટલે આવતે ભવે યા તેજ ભવે પળ હજુ લીધો નથી ને સર્વ આશ્રવ સેવે છે. તે તથા કોઈ સાધુ મરણ પામ્યાબાદ બકાત રહેલું શરીર તે મહું નિર્ગુણ છે. તે દ્રવ્ય સાધુ કહેવાય છે. એ બેમાં કયા તિર્થંકરને તથા સાધુને ગૃહસ્થો તથા સાધુઓ સેવા ભક્તિ, વિનય, વચાવચ, આહારાદિકથી સંતોષ આપે તો મહા નિરજરા કરીને કર્મોથી મુક્ત થાય ?

૧૪ સિદ્ધાંતોમાં દયા, સત્ય તથા જ્ઞાનાદિક ચાર એ સર્વની આરાધના કરે તેને સર્વોપરી ભાવ મંડલીક કહ્યા છે યા ભાવ કલ્યાણીક કહ્યા છે અને દિવાળી શંક્રાંત, શિવરાત્રી, અસ્વાત્રીજ, ગણેશચોથ વળી બહેવ, દસરા વિગેરે પરબો તથા પુત્રજન્મ તથા સગાઈ પરણેતર વિગેરે અનેક જાતીમાં સંસારી લોકોનાં પ્રમોદ મહોત્સવ તે સર્વ સાવદ્ર દ્રવ્યમંગલીક છે તેમાં સાધુ તથા ગૃહસ્થોને કયું મંગલીક કરતાં સર્વ કર્મો ક્ષય થાય છે ?

१५ सिद्धांतोमां कहुं छे जे सर्व कर्मों क्षय करीने सिद्ध स्थानके पहुचवुं एने भावधर कहुं छे. अने द्रव्य घरने संसार व्यवहारीओने रहेवाना ते प्रत्यक्ष छे. ते बेमां साधु तथा गृहस्थो कया घरनी इच्छा करतां कर्म बंधनथी मुक्त थाय ?

१६ अपार संसार समुद्रने तरे ते पुरुष भाव समुद्र तयों कहेवाय. अने लवण समुद्रतरे ते द्रव्यसमुद्र तया कहेवाय ए बेमां साधु तथा गृहस्थोए कयो समुद्र तरवानो उद्यम करवो ? वळी केवे प्रकारे तथा शाने तरतां मुक्त थाय ?

१७ तिर्यकर तथा साधुओ उपर चार निक्षेपानुं विवेचन नाम भगवंत १, स्थापना भगवंत २, द्रव्य भगवंत ३, भाव भगवंत ४, तेमज नाम साधु १, स्थापना साधु २, द्रव्यसाधु ३, ने भावसाधु ४, ए बे चोकमळीने आठ थया तेमां साधु केटला गृहस्थ केटला ? शुद्ध केटला ने अशुद्ध केटला ? त्यागी केटला ने भोगी केटला ? तथा शुद्ध जोगवाळा केटला अने अशुद्ध जोगवाळा केटला ? तथा तेमां जीव क्यारे कहेवाय अने अजीव क्यारे कहेवाय ? तथा तमोथुणं संबंधी गुणवाळा केटला अने निर्गुणी केटला ? तथा ए आठना शरीर, वर्ण, गंध, रस, ने आकार बंदनिक छे के तेना गुण बंदनीक छे ? तथा तेमां कोना आकार बंदनीक छे अने कोना गुण बंदनीक छे ? तथा एमां नवकार गणतां नमस्कार कोने थयो अने केने न थयो ? तथा एमां साधु तथा श्रावकने बंदनिक केटला अने अबंदनिक केटला ? तथा ए आठमा स्नान, आभ्रण, धुप, दीप, लाडवा, लापसी विगेरे नैवेद तथा चोखानो साथीओ, फळ, फुल, पत्र विगेरे चडाववुं तथा वार्जीत्र बजावी नाचवुं ए विगेरे द्रव्यपुजा सावद्य कृत्यथी करवी ते तथा तेओने अर्थे महा आरंभथी धाम बांधवा तथा सोनुं रुपुं विगेरे नाणुं अर्पण करवुं ए सर्व मजकुर कहेली वस्तुओना भोगी केटला अने त्यागी केटला ? तथा एमां संजति केटला अने असंजति केटला तथा संसारी भोगवाळा क्यारे कहेवाय कने ब्रह्मचारी क्यारे कहेवाय ? आ प्रश्नो-ना जवाबमां तमारां पुतळां ऊपर नजर न राखतां जे वितरागे सत्यमार्ग निरूपण करेलो छे तेज प्रमाणे यथास्थित जाणता होतो बताववुं जोइए.

१८ तमे चारे निक्षेपा बंदनिक कहोछो तेमां पुछनानुं के तिर्यकर, साधु तथा गणधर द्रव्यगुण अने भावगुण सहित हांय तेतो वांदवा पुजवा योग्य छे. परंतु तेज तिर्यकरादिक संसार व्यवहारमां द्रव्य निक्षेपे खटकाय ने आरंभे वर्तता होय ते बखते साधुओ तथा व्रतधारी श्रावको तेने बंदन पुजन केम करे ? मतलब के हजु तेओमां त्याग अवस्थाना छतां गुण सर्वथा प्रगट थएला नथी. माटे अबं-

दनीक छे. तो जे द्रव्य एकेन्द्रिमांहे ज्ञान, दर्शनादिक कोइपण गुण नही छतां तेमां चार नीक्षेपाथी केवी रीते वंदन कराय ?

१९ ह्याति तिर्थकर, गणधर तथा साधुओ नव कोटीए आरंभ समारंभथी निवर्ती पामेला छे. तेमज सरणांगत श्रोताओने आरंभथी निवर्तवानो बोध करे छे. वळी आरंभना भयानक कर्मोना बंधन जाणी पोते आरंभथी थएली भक्तिने अमान्य करेली छे. तो एकेन्द्रिमां तेओना नामनी संकल्पना करी सर्व आश्रवनुं शेवन करवुं ते मुळशास्त्रोना न्यायनी साथे सुचवुं जोइए.

२० गुण वंदनीक छे के आकार वंदनीक छे ? जो गुण वंदनीक होय तो एकेंद्रिनी मुळजातमां तिर्थकर विषेनो कयो गुण छे ? अने आकार वंदनीक होयतो ते जगत शिरोमणी सदगुणी पुरुषो वंदनिक नहीं के शुं ?

२१ पाषाणादिकना कल्पित देव मोटा के गुण मोटा ? जो देव मोटाइपणुं तथा बितरागीने त्यागीपणुं जाणीने फुल चढाबोछो तो तमारा सावद्यचार्यने पण त्यागी अने वैरागी कहोछो तो तेने पुष्पादि केम चढावता नथी ? वळी जो गुरुने पांच महा व्रतधारी जाणीने सचेतनो स्पर्श न करावतां हो तो शुं तमारा देवने अव्रति गणोछो के केम ?

२२ तमो प्रतिमा मांहे केवी अवस्था निरूपण करो छे ? जो गृहस्थ अवस्था निरूपण करता हो तो पीळा वस्त्रवाळाओए तेने वंदन नमन करवुं अयोग्य छे. सबब के पीळा वस्त्रवाळा संवेगपणानो डोळ बतावे छे, माटे न घटे अने प्रतिमा मांहे संजम अवस्था निरूपण करता होतो तेमां चारित्रादिकनो डोळ नथी. अने चारित्र अवस्थामां सर्व सचित अचित भोगादिक अर्पण करो छे तो तेमज ह्यात तिर्थकरनी समाचारीमां सावद्य कृत्यना भोगी हता के शुं ?

२३ साधुना दर्शननी खातर श्रावक आवे तयारे सचितादिक भोगोपभोगनी वस्तु बहार मुकीने पछी पदवंदन करे छे. सबब के साधुओ सचित वस्तुना त्यागी छे तो शुं ह्यात तिर्थकरादिके सचितादिक वस्तुओनो त्याग करेलो नहोतो के भक्तिने माटे सचेत वस्तुनो आरंभ करो छे ?

२४ तमो तमारा शेवको पासे प्रतिमानुं महा आरंभथी पुजन करावो छे तेमज पुजनराओ महा निर्जरा अने मोक्षनुं खातु तथा तिर्थकर गोत्रनी लालचथी पुजन करे छे. एवी रीते महद्फुल बतावी अंध कुपमां धकेली मारो छे तो पीळावस्त्रवाळाओने पुजवानुं के तमारे प्रतिमा पुजनमां निरजरा, मोक्ष अने तिर्थकर गोत्रनी

आशा भंग छे के शुं ? बळी पुजन करतां तिर्थकर गोत्र तथा सर्व कर्म शेवकना खपे एम कहो छो तो शु तेओनी रीते करतां तमारे भारे कर्मी थइ जवानो संभव छे के शुं ? बळी तमारामां व्रत, नियम न छतां तमो व्रतधारीनुं नाम राखवानी कल्पनाए पुष्पादिक अनेक जातीने सचित समजो छो तो शुं तमारा शेवकोने सचित वस्तुमां जीवनुं जाणपणुं न करावतां अर्जीव ठरावी आप्या छे के शुं ? के ते आरंभथी पाछा हठता नथी.

२५ तमो प्रतिमावंदनमां अवसरमां केने वंदन करो छो ? जो प्रतिमाने वंदन करता होतो ते बखते वितरागवंदन न थया अने जो वितरागने वंदन करीए छीए एम कहेतो प्रतिमा वंदन न थइ. बळी कहो जे वितराग तेज प्रतिमा अने प्रतिमा तेज वितराग तो पंचेंद्रि विना ऐकेंद्रि अज्ञानमां वितराग दशा क्यांथी आबी ? अने एक समे बे क्रिया केम वेदे ?

२६ तमारा प्रमिमामतना धर्ममां केटला एक दिगंबरो प्रतिमा तथा गुरुनी भक्तिमाटे सावद्यपुजा विगरे करता नथी ते शुं जाणी नही करता होय ? अने तमो देवगुरुनी भक्ति माटे शुं जाणीने महा आरंभ करो छो ? बळी तेओए तथा तमोए क्या ग्रंथने आधारे प्रतिमा मंडन करेलुं छे ? बळी तेओनी प्रतिमाने आंखो करतां भुली गया छे अने तमोए प्रतिमाने आंखो करी छे तो पुछवानुं के तेओए चार इंद्रि मान्य करी अने तमोए पांच इंद्रि मान्य करी अने प्रतिमानो आरसपहाण सर-खोज छे तेमां आटलो बधो विधीफेर केम करो छो ?

२७ समक्ति एटले शुं ?

२८ मोक्षकार्य छे के कारण छे के स्वतःसिद्ध ? ते कारण सहित कहो ?

२९ मोक्षमार्ग केने कहीए ?

३० मोक्ष मार्गनी आराधनामां शुं हय छे ने शुं उपादेय छे ?

३१ जैन धर्मनुं मुळ सिद्धांत शुं छे ?

३२ चैत्य शब्दनो अर्थ प्रतिमा करो छो तो ते शब्दनो अर्थ सर्व ठेकाणे तेमज करो छो के केम ?

३३ चैत्य शब्दना मुळधातु क्या क्याछे ? अने ते धातुना अर्थ शुं शुं थायछे ?

३४ जैन धर्मना बोध करनारे जेबो बोध करेलो छे तेबीज रीते हाल निर्वद्य बोध थाय छे के केम ?

૩૫ મોક્ષ માર્ગની કર્ણી કરતાં સાવચ્છનો ત્યાગ કરવો કહ્યો છે તે સાવચ્છ કોને કહ્યો છો ?

૩૬ જૈન ધર્મ દયામય કહ્યો છે તો ક્યા ક્યા જીવની દયા પાઠવી અને ક્યા ક્યાની ન પાઠવી ? વઠ્ઠી સ્થાવર જંગમ પ્રાણીઓને અભયદાન દેવું, તે કેવી રીતે દેવું ? અને કેટલા ગુણ ધરનાર અભયદાન દે છે ?

૩૭ તિર્થંકરના નામથી મુર્તી મંડન કરી પુજો છો તે મુર્તીને લક્ષણ અતિશય સત્યવચન વાળી તથા ઇંદ્ર આદિક સેવીત તથા છ ગુણ એ વિગેરે તિર્થંકર સંબંધી સર્વ મુર્તીમાં છે કે નહીં ?

૩૮ સિદ્ધ નિરંજન નિરાકાર છે. તેની સાકાર મુર્તી કરો છો તેમાં નિરંજનના આઠ ગુણ માહેલા કેટલા ગુણ છે ? વઠ્ઠી તિર્થંકરના નામની પ્રતિમા તથા સિદ્ધના નામની પ્રતિમા એ બંનેના નામનો પટાંતરો કેવી રીતે કરો છો ? વઠ્ઠી તે બેની પુજાવિધી સરખી રીતે કરો છો કે જુદી રીતે ? વઠ્ઠી તે પુજાઓમાં છકાયના જીવ હણાય છે કે નથી હણાતા ? ને હણાય છે તો કેટલા હણાય ને ન હણાય તો તેનું થતું રક્ષણ બતાવો ?

૩૯ તમોએ માન્ય કરેલી પ્રતિમાઓને છકાયમાંથી કડ કાયમાં ગણો છો ?

૪૦ એ પ્રતિમાઓમાં ગુણ ઠાળા કેટલા છે તથા વ્રત કેટલા છે તથા દ્રષ્ટિ કેટલી છે તથા જોગ, ઉપયોગ, લેશા, સંજ્ઞા, કસાય, હેતુ, વિષય, જ્ઞાન, અજ્ઞાન, શરીર, સંઘ્રણ, સંઠાળ, ઇંદ્રિ, સમુદયાત, પ્રજા, પ્રાણ, જોણી, કુલ્લકોડી, વેદ, અહાર વિગેરે કેટલા બોલ લાભે છે ?

૪૧ ચાર જાતીના દેવના ધુવન તથા વૈમાન વિગેરે ત્રિછા લોકમાં સાસવતી જીન પઢિમાઓ છે, તે સર્વના ચારજ નામ છે તે સર્વને સમકિતી તથા મિથ્યાત્વી બંને પુજે છે કે ફક્ત સમકિતીજ પુજે છે ? વઠ્ઠી અહીંઆ કોઈ મિથ્યાત્વી મૃત્યુ પામી દેવ લોકે ઉપજ્યો ત્યાં તેનો મિથ્યાત્વ ધર્મ છે તો તેના વૈમાનમાં હરી, હર, બ્રહ્મા, વિશ્વ, વિગેરે દેવોની પ્રતિમા હશે ? વઠ્ઠી અસુર દેવના વૈમાનમાં કબ્બર વિગેરે એમ જુદાજુદા ધર્મના દેવસ્થાનની તે દેવો પુજા કરે છે કે સાસવતા ચારનામની પુજા કરે છે ? વઠ્ઠી મિથ્યાત્વીઓના વૈમાનમાં તેમની શ્રદ્ધાના દેવસ્થાન હોય તો બતાવો ? વઠ્ઠી તમારા કહેવા પ્રમાણે મિથ્યાત્વી દેવો સાસવતી ચાર પ્રતિમાને પુજે નહીં સર્વથા કે મૃત્યુલોકના અન્ય દર્શનીઓ તમારી પ્રતિમાનું આશ્વા ભવમાં ફકવાર પણ પુજન કરતા નથી. તેવીજ રીતે મિથ્યાત્વી દેવો પણ સ્વમિથ્યાત્વ

ધર્મમાં ગાઢા થઈલા તે ચાર પ્રતિમાને કેમ પુજશે ? વઢી કહો જે સમકિતી દેવ પુજે પળ મિથ્યાત્વી દેવ ન પુજે. તો મિથ્યાત્વી દેવ શું પુજે છે ? વઢી કહો જે બેડ પુજે તોય એમના જીત વ્યવહારમાં ઠરે કે વીજુ ?

૪૨ તમે કહો છો જે અસંખ્યાતા કાલની પ્રતિમાઓ આજમુધી છે. અને ભગવંતે મુલ સૂત્રોમાં એમ કહ્યું છે જે કર્ત્તરિય વસ્તુ સંખ્યાતો કાલ રહે, તો તમે અસંખ્યાતો કાલ ક્યાંથી ઠરાવ્યો છે ? વઢી કહો છો જે દેવતાઓની સહાયથી રહે છે તો પુછવાનું કે પાલીતાણાના ડુંગર ઉપર જેને તમે મુલ નાયક ઠરાવ્યા છે તે પ્રતિમા ઉપર વીજળી પડી તેનું ઠામુકું નાકજ બાઝી નાંચ્યું તે વચ્ચે પાલીતાણા ઉપર કોઈ દેવ હતો કે નહીં ? વઢી અજેપાળે તથા અલાઉદ્દીન બાદશાહે તમામ દેરાઓ સ્વોદી નચાવ્યા તથા પ્રતિમાઓ સ્વંડન કરી નાચી તે પ્રતિમાની શેવામાં કોઈ દેવ હશે કે નહીં ? આ ઉપરથી સ્વાતરી થાય છે કે તમો ગપોડાથી ધરાતાજ નથી.

૪૩ તમારા દેવલમાં પ્રતિમા બેસાડતી વચ્ચે કેટલાએક કારણો જન્મ મહોત્સવના તથા પરણેતરની વિધીના કરો છો તે વચ્ચે કેટલાએક ગૃહસ્થ પ્રતિમાઓના માતૃપીતા બને છે તો પુછવાનું કે તેમને પેટ પંચેદ્રી જીવ પુત્ર પુત્રીનું ઉપજવું નથી થયું કે પાષાણની પ્રતિમાથી ઇચ્છા પુરી કરે છે ? વઢી તે પ્રતિમાઓને ક્યા કાલની સ્થાપન કરીને જન્મ આપો છો ? વઢી તેના ચાર નામ ન રાગતાં ચોવીશ નામો આપો છો ? તે શા આધારથી ?

૪૪ તમો પ્રતિમાને સાક્ષાત દેવ કહો છો તેમાં પુછવાનું કે જ્યારે તે પ્રતિમાઓને એના કર્મના ઉદયે કોઈએ ગણ્યા વચ્ચે તમામ કોઈ કારણથી જમીનમાં ડાટી દીધી હોય, તેના નિકળવાના વચ્ચે તમે કહો છો કે અમારા સ્વપ્નામાં આવીને પ્રતિમાઓ કહે છે કે “ મને કાઢોરે કાઢો ” જો એમ તમારા સ્વપ્ના સુધી કહેવા આવવાની દિમ્પત ચાલી તો પોતાની મેળે બહાર નીકળીને તમારી પ્રત્યક્ષ થવાની શક્તિ ન થઈ કે તમારે મહા મહેનતથી સ્વાડો સ્વોદી કાઢવી પડે છે. વઢી કહો જે પ્રતિમાની રક્ષા કરનાર દેવ કહી જાય છે તેના જવાબમાં કહેવાનું જે તે દેવતાને બહાર કાઢવાની સત્તા નથી કે શું ? વઢી તે પ્રતિમાનો ભક્તિનો લાભ તે દેવને લેવો નથી કે તમને મળાવી દે છે. ?

૪૫ પીઠા વચ્ચેલાઓ ! તમે પ્રતિમાપુજનના આરંભથી ડરોછો ! અને તમારા બોધથી પીઠા ચાંદલાવાળા તમારા યજ્ઞાનો પુજનના આરંભમાં સાહસિકપણું ધરાવે

છે. વઢી તે પુજનમાં તમને મહા પાપ લાગે અને શેવકોને તે પુજનથી મોક્ષ થાય તેમાં પુછવાનું કે તે પુજા કરતાં તમને કેટલા કર્મ બંધાય અને કેટલો કાઠ ભવાં-તરનો લાભ લઈ શકો ?

૪૬ કેટલાએક પીઢા તીલકવાળા મૃત્યુ પામી અવગતિઆ થાય છે તે પછાત રહેલા ઘરના અમુક માણસને ધુળાવીને કહેજે મારી પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિને દેરામાં બેસાડો ? ત્યારે તેના સંબંધીઓ તેના કહેવા પ્રમાણે દેરામાં બેચાતી જગો લઈ બેસાડે છે તેમાં પુછવાનું કે તે પ્રતીમાની પ્રતિષ્ઠા પુજા તમારા દેવની રીતે કરોછો કે બીજી રીતે ? વઢી તે પ્રતિમાનું નામ અવગતીઓ પાડોછો કે તિર્થંકર ? વઢી પ્રતિમા બેસાડનારને નામે પ્રતિમાનું નામ રાખો છો તો તેને તમે તિર્થંકરદેવ શીરીતે માનોછો ? કેમજે ત્રિશંકા, નવશંકા, નાકોડા, અમીજરા, ગોડીજી, હઠીજી, ગુલાબ વાગડી-આજી જાવડજી, ભાવડજી, એ વિગેરે અનેકનામની પ્રતિમા બેસાડો છો તો આ ઠેકાણે એ શંકા થાય છે કે જેમ અવગતિઆઓ સુરધન થઈ ઘરમાં બેસવાનું માગી લે છે, તેમજ તમારા સુરધનોએ દેરામાં બેસાડવાનું માગી લીધેલું છે, ને તેમજ તેમ પ્રતિષ્ઠા કરી દેરામાં બેસાડો છો, એમ દરેક વચ્ચે સાંબઝવા તથા જોવામાં આવે છે તેમાં પુછવાનું કે લાખો રૂપિઆ ચરચીને દેરાં કરાવી પ્રતિમા બેસાડો છો તે તમારી નામદારીને માટે કરો છો કે આત્મકલ્યાણને માટે કરો છો ? વઢી ગૃહસ્થોના નામને પ્રતિમા બેસાડો છો તેમજ પીઢા પુજ્યોની પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરીને બેસાડો છો કે નહીં ?

૪૭ વિતરાગભાષિત મુઠ્ઠા સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે પહેલા તથા છેલા તિર્થંકરના સાસનમાં સાથ સાધ્વીઓને ધોળાં વસ્ત્ર પહેરનારા કહ્યા છે અને વચ્ચેના બાવીશ તિર્થંકરના સાસનમાં સાથ સાધ્વીઓને પંચરંગાવસ્ત્ર પહેરનારા કહ્યા છે. પણ હાલના જમાનામાં સંવેગીઓ આવળના ફુલ જેવા પીઢા વસ્ત્ર પહેરે છે. તેઓને પુછવાનું કે તમે કોના સાસન પ્રમાણે પ્રવર્તો છો ? વઢી આચારંગસુત્રમાં તથા નિસિથ સુત્રમાં ભગવંતે કહ્યું છે “ નોરંગેવા, નોધોણવા, નોપાસેજા ” અર્થાત રંગવાની તથા ધોવાની તથા અમુક દ્રવ્યનો પાસ દેવાની સર્વથા ના કહી છે. વઢી અચેત અને ફાસુક જઙ્ગમાં એકવાર તથા બે વાર પણ ન બોલ્યું એમ કહ્યું છે તો આવા પીઢા વસ્ત્ર રંગવાની તો રજા કયાંથીજ હોય ? એમ છતાં પણ પીતાંબરધારીઓ કોઈએક તેમના આચાર્યના કરેલા ગ્રંથના આધારથી પોતાના વસ્ત્રને લોદર કાથો અને દાઢમના છોડીઆ પલા-ઢી તેમાંજ બોળે છે. પણ પુછવાનું કે ગ્રંથ ઉપર આધાર ન રાખતાં સુત્રમાં કેવી રીતે

કહેલું છે ? તે પુર્વ, પશ્ચિમ અને મધ્યમ એ ત્રણ પાઠની સાંધ મેઝવીને શાસ્ત્રીત પ્રમાણે બતાવવું જોઈએ.

૪૮ વિતરાગભાષિત મુલ્લ સિદ્ધાંતોમાં સર્વ સાધસાધ્વીઓને મસ્તકનોલોચ કરવાનાં કહ્યો છે. તેમછતાં મસ્તકનો લોચ ન કરેતો સાધુઓની સમાચારીયી દુર કરવો પડે છે એમ સિદ્ધાંતોમાં સ્પષ્ટ રીતે કહેલું છે. તેમ છતાં પીઝા વસ્ત્ર ધરનારાઓમાં કેટલાએક લોચ કરે છે અને કેટલાએક હજામ પાસે મુઢાવે છે યા કતરાવે છે. એવો વ્યવહાર સાધુઓને માટે કયા મુલ્લ સૂત્રથી કહોછો. વઢી તમે કહોછો કે સાધુઓને માટે સૂત્રમાં લોચ કરવાને અધીકારે “લોવા, મુંડેવા, કત્તેવા” એટલે સ્થિર સંધેળવાઢાને લોચ કરવાં તે સિવાયનાં સાધુઓને સજાએ મુંડાવવું તથા કતરાવવું કહોછો. પણ શાસ્ત્રીરિતે તમારું બોલવું ઘટા છે. સબબ કે મજકુર પાઠની ક્રિયાતો શ્રાવકનીજ છે. જ્યારે શ્રાવક ઉત્કૃષ્ટ પઢિમાઓ આદરે છે ત્યારે મજકુર પાઠની રિતે કરે છે પણ સાધુઓને માટે તો લોચ કરવાનીજ ભઢામણ છે. પણ તેમને પુછવાનું કે શ્રાવકની ક્રિયાનો પાઠ તમોએ લીધો તો તમારામાં બારવ્રત માંહેલાં કેટલાં વ્રત છે અને શ્રાવકની કેટલી પઢિમા આદરેલી છે ? વઢી તમે કહોછો જે વૃદ્ધ, રોગી તપસ્વી તથા બાઢ્ઢને માટે આગાર છે. તેમાં પુછવાનું કે મોટા હાથી ચાલયા જાય એવા આગારતો તમારા સર્વ વ્રતોમાં પ્રત્યક્ષ માલમ પડે છે. સબબ કે તમારાં પુર્વાચાર્યના કરેલા ગ્રંથોમાં કહેલું છે કે સ્વધર્મનીસ્થિતિ વધારવાના કારણથી જીવર્હિસા ૧ તથા જુઢું બોલવું ૨ તથા અદત્તદાન દેવું ૩ તથા કુશિયઢ્ઢ શેવવું ૪, તથા પરિગ્રહ રાસવો ૫, તથા રાત્રી ભોજન કરવું ૬, એ વિગેરે કેટલીએક બાબતોના આગાર કરેલા છે. તો પુછવાનું કે સાધુને માટે એવી સાગારી ક્રિયા કયા સૂત્રમાં કહી છે ? વઢી સાધપણના મુલ્લવ્રતો વિગેરેમાં કોઈ કારણથી આગાર હોય તો તમારા શેવકોમાં તથા તમારામાં કાંઈ તફાવત જણાતો નથી અને બેઢનો આગાર ધર્મજ માલમ પડે છે. તો પુછવાનું કે તમારા ધર્મના અણગાર સાધુઓ કઈ તરફ ગણા છે ?

૪૯ સિદ્ધાંતોમાં સાધુઓને ભગવંતે વરસતા વર્ષાદમાં આહારાદિક ભોગોપભોગની વસ્તુ લેવાજવાની મના કરેલી છે. વઢી કદાચિત વર્ષાદ વરસવાની અગાઢ ગૌચરીએ ગયા અને પઢી વર્ષાદ વરસે તો સાધુઓ ગૃહસ્થને ઘેર ન રહેતાં સ્વસ્થાનકે આવે. વઢી લઘુનીત, વઢીનીત ના કારણથી વર્ષાદમાં સંજતિઓ જાય છેતેમાં થયેલી અજતનાનું પ્રાયચ્છિત લેવાના કામી છે. એતો ન્યાય માર્ગ છે. પરંતુ તમો

શુધા, તૃષા વિગેરે પરિસહોથી હાયમાન પ્રણામ કરીને વરસતા વર્ષાદમાં આહારાદિક લેવા જાઓછો તે વચ્ચે ગૃહસ્થો માથે છત્ર ધરી રાખે છે. જેમ એકતાઙ્ગીશના ભાદરવા માસમાં ત્રણ દીવસની વર્ષાદની એલીમંડાળી તે વચ્ચે ભાવનગરમાં વૃધીચંદ્રના શિષ્યો જાતા દીઠા તેમજ તેઓમાં સર્વ ઠેકાણે હશે. વઢી તે વચ્ચેમાં સિદ્ધાંતાધારી જૈન મુનીઓને ત્રણ ત્રણ ઉપવાસ થઈલા સર્વથા સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે માસસમરણ પારણે જરાપણ દ્રષ્ટિગતે વર્ષાદના છાંટા મારા પડે ત્યાંસુધી આહારાદિકને માટે સાધુ હોય તે ન જાય. તેતો સત્ય છે. પણ તેથી વિરુદ્ધ રીતે થઈને જાઓછો તે કયા સૂત્રના આધારથી ?

૫૦ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે દરરોજ એક ઘરેથી આહારપાણી ન ચોરવું તેમજ સાધુની નેસરા કલિને કોઈ ગૃહસ્થ આહાર પાણી નીપજાવે તે સર્વે વસ્તુ સાધુઓને લેવી ન કઢપે તેતો ન્યાય માર્ગ છે. પણ હાલના પીઠા વચ્ચે ધરનાર જનોને માટે કેટલાક ઢહાપણદાર ભગતો તેમના ગુરુની સ્વાતર આહારાદિક વિગેરે રંધાવે છે ને દરરોજ સીરા બનાવીને ચોહોરાવે છે ને કોઈ વચ્ચે કાચો સીરો અપાયો હોય તો પાછો લેવા જવું પડે છે. તેમજ દુધ ડકાઢીને ચોહોરાવતાં વધારે પડી ગયું હોય તો બીજો ભાવીક શેવક પીઈ જાય છે તેવી રીતે ભાવનગરમાં મહર્થિક શેવકને ધરે રીવાજ છે. તથા બે હાંડા પાણી ડકાઢી ચોહોરાવે છે. તે છેવટ અણ કઢપતા મુસ્ત-વાસ સહિત આપે છે ને તે લેછે તો પુછવાનું કે મજકુર દાતાર તથા મજકુર લેનારને સિદ્ધાંતોની રુક્તિ જોતાં કેટલો લાભ મળ્યો હશે ?

૫૧ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના સોઢમા અધ્યયનમાં નવ વાડ સહિત બ્રહ્મચર્ય પાઢવું કહ્યું છે. તેમાં નવમી વાડમાં શરીરની શશ્રુકા, શોભા, શણગાર, અતર, તેલ, ફુલેલ વિગેરે સુગંધ દ્રવ્યથી વચ્ચે તથા શરીરવાસીત બ્રહ્મચારી પુરુષોને ન કરવું કહ્યું છે તે તો સત્ય છે. તેથી ડલટી રીતે ગ્રંથ માન્ય કરનાર આત્મારામજી વિગેરે એકતાઙ્ગી-શની સાલમાં લીંબડીઈ ગયા ત્યારે તેમના શેવકોઈ ઘણી ધામધુમથી સામયું કરીને શહેરમાં લઈ જતાં મધ્ય બજારમાં અતરની સીસીઓ તેમના મસ્તક ઉપર ઢોઢી હતી. તે સુગંધની વહારથી તેમનો આત્મા ઘણો સંતોષ પામ્યો હશે. પણ એ કૃત્ય જૈન મુનીઓની રીતમાં છે કે ડલટી રીતે છે ?

૫૨ સિદ્ધાંતોમાં વિતરણે જૈન મુનીઓને કહ્યું છે કે પાંચ પ્રકારની સજ્ઞાય કરવી તેમાં પાંચમી સજ્ઞાયનું નામ ધર્મકથા કહેવાય છે તે કથાના ચાર પ્રકાર છે. તે શ્રોતાજનોને સંબઢાવતાં સુલભશોથી જીવ વૈરાગ પામી ગુરુ પાસે સંજમ લેવા

मनसा बतावे पण तेना वारसदारोनी आज्ञा सिवाय चारित्र आपे नहीं, एतो न्याय मार्ग छे पण तेथी उलटी रीते आधुनीक जमानामां ग्रंथ परूयक आत्मारामजी विगेरे केटलाएक वेषधारी गृहस्थोना बेटाबेटीओने तेओना वारसदारोनी रजा सिवाय बीजे देशावर मोकली दइ भेख पहेरावी देछे. पछी ते भेख पहेरनाराना वारसदारो त्यां जइने जुलम टंटाथी न्याय कोरटनी द्रष्टि करी केटलाएकने भेख उतरावी घेर लइ जाय छे. ते जैन शास्त्रोना आधार प्रमाणे जोतांतो उलटी रीत गणाय के बीजुं कांइ ?

५३ सिद्धांतोमां जैन मुनीओने भगवंते कहुं छे के अहो मुनीश्वर परदेशे विहार करतां या परदेशथी आवतां गृहस्थो स्वइच्छाए वाजां विगेरे आरंभनी धामधुमथी तमने सामा तेडवा आवे तथा बळावा जायतो तेओना मंडळमां आत्मार्थी मुनीओए चालवुं नहीं ने चालेतो साधु धर्मथी उलटी रीते समजवुं, एतो न्याय मार्ग छे पण तेथी उलटी रीते हाल आत्मारामजी विगेरे गुरु भक्तिने माटे सामैयाना मोटा लाभ बतावी अनेक आरंभ सहित गृहस्थोना मंडळमां माथे साल या चंदनी धरावी चालो छो तथा चालवाने रस्ते जळ छांटणां तथा धजागराओ विगेरेनी शोभा लेतां स्त्री मंडळना संगटाथी निःशंकपणे चालता तेमज मोढा आगळ दांडीआरसनी रमत जोतां संतोष मानेछे. तेमां पुछवानुं के असल जैनधर्ममां हालनी रीते अंधारं चालतुं ?

५४ सिद्धांतोमां जैन मुनीओने भगवंते कहुं छे के अहो मुनीश्वर ! तमारा धर्मोपगरण विगेरे आहारादिक गृहस्थने उपाडवा न देवुं तेमज कोइ वाहन उपर न मुकवुं. एम कहुं ते तो न्यायमार्ग छे. पण तेथी उलटी रीते थइ परदेश जतां आवतां वेठीआ करी भार उपडाववो अथवा तेम नहीं तो गाडी, घोडा, पोठीआ उपर भार भरवो. बळी लाग पडे तो तेओ उपर चडी पण बेसवुं ते जैन धर्मना मुनी कहेवाय के नहीं ? बळी भिक्षा लेवा जाओ छो ते वखते गृहस्थने उदकनी मटकी उपाडवाने आपो छो ते साधुधर्मनी रीत छे ?

५५ सिद्धांतोमां जैन मुनीओने भगवंते कहुं छे के अहो मुनीश्वर ! गृहस्थने घरे गौचर्ये मौनपणे जजे ! सबब के सुझतुं कळपतुं लेवाना कामी छां माटे. कदाच बोलता जशो तो तमारं आववुं जाणीने कांइ अविवेकीगृहस्थ सचितादिक वस्तुओनो स्पर्श करी अजतना करशे तो दोष छे. एतो न्याय मार्ग छे. पण हालमां आत्मारामजी विगेरेना शिष्यो नोतरवा आवेला शेवकोना मंडळसाथे बजारामां खेंचाताण करता पहेली सुमतिने टाळो करी मन गमता शेवकने घेर जाय छे. ते वखते, बे

ચાર શેવક આગળથી જડ પહોંચીને વહોરાવનારને જાણ કરી દાળા લીલોતરી કાચું પાણી વિગેરે આધું પાછું કરાવે છે. એ વિગેરે કેટલીએક વાવતો જોવામાં આવે છે. તે કૃત્ય સાધુ ધર્મથી ડલટી રીતે છે કે નહીં ?

૫૬ ઠાળાયંગ સૂત્રમાં શસ્ત્રને એકધારું સ્વડગ કહ્યું. છે અને દીવાને દશ ધારું સ્વડગ કહ્યું છે. માટે જૈન મુનીઓ તે આરંભમાં ત્રીકર્ણ શુદ્ધે ચિત્ત આપતા નથી તે તો ન્યાય માર્ગ છે પણ હાલમાં વરધીચંદજી વિગેરે પોતાના મકાનોમાં રાત્રે કાયમ ફાનસમાં દીવા વળાવે છે ને કહે છે જે પ્રતિક્રમણની વસ્તે ન જોડે પણ પછી વાદ નહીં. વળી તે ફાનસમાં દીવો કરાવ્યા પછી સ્વાનગી સભા ભરી દેશાવરના પ્રપંચી પત્રો વાંચવા યા લખાવવા યા પાલીતાણાના ડુંગર ઉપરનાં દેરાંઓના રક્ષણની મોઢવણ કરવી તથા ગુરુપણાના નામ સાથે સ્વાનગી વકીલાત કરવી. તે કૃત્ય સાધુ ધર્મની રુક્તિથી ડલટી રીતે છે કે કેમ ?

૫૭ ભગવતીજીમાં તુંગીઆનગરીના શ્રાવકો “ મહીઢીએઅપરિશ્રુયા ” કહ્યા છે. વળી તેઓની ગૃહસ્થાઈ પ્રમાણે ઘણું અનુકંપા નિમિત્તે દાન આપનાર કહ્યા છે તથા અભંગ દ્વાર એટલે તેઓના આંગણેથી અન્ન વસ્ત્રાદિકના અર્થીઓ નિરાશ થઈને પાછા વળતા નથી એવા દાતાર કહ્યા છે. એવો ગૃહસ્થ વ્યવહાર સાચવતાં અનુકંપા દાનની બુદ્ધિ કહી છે. વળી નિર્જરા ને મોક્ષ કલ્પના તો નિગ્રંથ મુનીશ્વરોને પ્રતિલાભતાં કહી છે, એવો ધર્મ વ્યવહાર એ ગુરુ ઉપદેશ છે, અને ગૃહસ્થ વ્યવહાર એ તેઓની સ્વચ્છામાં છે, તેતો નિર્વાદક છે. પણ હાલના વસ્ત્રમાં પિઢા તિલકવાઢા શેવકોને પીઢાં વસ્ત્રધારી મહાત્માઓ પચસાળ એટલે વંધી કરાવે છે કે પીઢાં વસ્ત્ર પહેરનાર સંવેર્ગી સિવાય બીજા કોઈને ભાત, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્ર કાંઈપણ દેવું નહીં ને દેતો સંસારમાં રસ્વડે, એ વિગેરે ઘણીક અવિવેકતાનો બોધ કરતી વસ્તે કેટલાએક અવિવેકીઓ નિયમ લઈ લે છે ને કેટલાએકતો લેતા નથી. પણ પુછવાનું કે એવા નીયમ કરાવવાની રીત કયા જૈનશાસ્ત્રમાં છે ? પણ કહેવાનું જે શ્રાવકના બારવ્રત તથા સંથારાના પાઠ સહિતના નવાણું અતિચાર કહ્યા છે. તે તમામ જાણવા યોગ્ય છે. તેમાં પહેલા વ્રતના પાંચ અતિચાર જાણે તે “ વંધે ૧ વહે ૨ છવીસયે ૩, અઈમારે ૪ મતપાળવાં છે એ ૫ ”

અર્થ—કોઈ વ્રસ જીવને વંચને વાંધ્યો હોય ૧, કોઈ વ્રસ જીવનો વધ કર્યો હોય ૨, કોઈ વ્રસ જીવના અવયવ છેદ્યા હોય ૩, કોઈ વ્રસ જીવઉપર અતિ ભાર મર્યો હોય ૪, તથા કોઈ જીવોને અન્ન પાણી મોગવતાં અટકાવ્યાં હોય ૫, એ પાંચ

કૃત્યમાંથી કોઈ કૃત્ય મારાથી જાણપણે અજાણપણે વન્યું હોયતો નિષ્ફળ થાઓ. એમ ગૃહસ્થો સર્વ જીવ ઉપર દયાભાવ રાખી કોઈ પ્રાણીની અજીવીકાનો મંગ કરતા નથી ને સુપાત્ર, કુપાત્રનો મેદ પુરેપુરો સમજી દાતારગુણ યથાયોગ્ય રીતે સાચવેછે. પળ તમો મહાત્મા ધર્માધીકારીનું નામ ધરાવીને તમારું પંડ પોષણ ને પર પ્રાણ સોસનનો ધંધો લડે બેઠા એમ સ્વાતરી થાયછે. પળ પુછવાનું કે આટલું કર્મ બાંધવાના પાંચ પ્રકાર છે તે દાનાતરાય ૧, લાભાંતરાય ૨, ભોગાંતરાય ૩, ઉપ-ભોગાંતરાય ૪, ને વિરીયાંતરાય ૫, એ પાંચ શબ્દના અર્થ તમો જાણતા હોતો શાસ્ત્રોક્ત રીતે બતાવવા જોઈએ.

૫૮ સિદ્ધાંતોમાં કહ્યું છે જે પાંચમી સૂમતિમાં ઉચ્ચાર પાસવળ, સ્વેલ, જલ, સંધાળ, વિગેરે પુદગલ પરિઠવતાં સાધુઓ પાંચમી સમતિમાં ઉપયોગ કરે અને જતના સ્થાનક પરીઠવે. તે તો ન્યાયમાર્ગ છે. પળ હાલમાં કેટલાએક પીલા વસ્ત્ર ધારણ કરનાર મહાત્માઓ પાયસ્વાના બંધાવીને લગનીત વૃદ્ધનીતની અબાધા ટાલવા જાય છે. તેમાં પુછવાનું કે સમુર્છીમ પ્રાણીની ઉત્પત્તિના ટેકાળાં જાણતા હોતો શાસ્ત્ર રીતે બતાવવું જોઈએ. વ્હી કહેવાનું કે કેટલાએક દુરસ્તી રાખનાર ગૃહસ્થો પાય-સ્વાનાની ગંદકીથી કંટાળીને બહાર સુલ્લા મેદાનમાં જાય છે અને સાધુઓ પાયસ્વા-નામાં સમુર્છીમની ઉત્પત્તિ જાણીને દુર જંગલમાં જાયછે. તેતો વાજવી છે. પરંતુ પાયસ્વાનું બંધાવવું તે જૈનધર્મના સાધુઓને અણઘટનું છેકે નહીં ?

૫૯ સિદ્ધાંતોમાં એવા પાઠ છેકે હયાત તિર્થંકર જ્યાં વિરાજ્યા ત્યાં ઇંદ્રાદિક દેવતાએ પોતાની ઇચ્છાથી સમોસરણ રચ્યું એમાં ભગવંતનો ઉપદેશ તથા આદેશ નથી એતો ન્યાયમાર્ગ છે. પળ આધુનીક જમાનામાં પીલા વેષ ધરનાર મહાત્માઓ એકેંદ્રિ પ્રતિમાઓના સમોસરણ રચવાના મોટા આરંભનો બોધ કરીને મોટા વરઘોડા ચડાવે છે ને તે વચ્ચે પોતે ચાલે છે તથા પોતાના મકાન છોડીને વરઘોડા જોવાની સ્વાતર વેપારી દુકાનપર કિનસ્વાબના રેજા પથરાવીને વરધીચંદ્રજીની રીતે સર્વ જણાઓ બેસતા હશે ? તેવી રીતે વર્તનારાઓને જૈનધર્મના આરાધક સાધુ કહેવાય ?

૬૦ સિદ્ધાંત બોધમાં સાધુ ધર્મની આદિમાં પાંચ મહાવ્રત પરુપ્યા છે. તેના રક્ષણ માટે ભગવંતે ઘણો બોધ કરેલો છે તેતો સત્ય છે પળ પુછવાનું કે તે મહાવ્રતનો ભાંગો કેટલો છે ? ને તે મહાવ્રત કેટલી કોટીએ આદરી શકાય છે ? તથા તમો સાવધ ધર્મનો ઉપદેશ કરોછો તે પાંચ મહાવ્રતના કયા ભાંગાના આધારથી

કરોછો ? વઢી સર્વથા મહાવ્રત આદર્યા તેની કોટીમાંથી એક કોટી વિરાધે તેને સાધપણામાં ગણવો કે ગૃહસ્થપણામાં ગણવો ? એ સર્વ પ્રશ્નના ઉત્તર સત્ય સુત્રના આધાર પ્રમાણે બતાવવા જોઈએ.

૬૧ સમકિતી ગૃહસ્થ ગુરુમુખથી ધર્મઉપદેશ સાંભળીને યથાશક્તિ વૈરાગ પામીને પોતાના ઘરમાં બાર પરબી લીલોતરી વિગેરે છકાયનો આરંભ તથા કૂશિયલ સેવવા વિગેરે અનેક વિધીના પચ્ચાવણો કરે છે. એતો યોગ્ય રીતે લાભનુંજ કારણ છે વઢી દર મહિનાના બાર દીવસ કલ્પીને આશ્રવ ત્યાગવામાં ચુકતા નથી. વઢી જ્યારે પજુસણ પર્વ આવે ત્યારે ઘર્ણાંજ રીતથી આરંભ સમારંભની બંધીઓ કરીને ધર્મધ્યાન, સંવર, સામાયક, પોષા, પ્રતિક્રમણ વિગેરે સંવરકર્ણી કરવા ચુકે નહીં. વઢી ધર્માચાર્યોને પણ તેઓની અનાશ્રવ કર્ણીને ણિ કરાવવા માટે નિર્વદ્ય ભાષાથી વૈરાગદશા પામે તેઓ ઉપદેશ કરવો જોઈએ. પણ તે ગૃહસ્થીને નિરાશ્રવી ધર્મ ધ્યાનના વચ્ચતામાં વૈરાગ વૃદ્ધિનો ઉપદેશ ન દેતાં ઉલટી રીતે દેરાંમાં બેટેલી પ્રતિમાની ચાતર ધુપ, દીપ, ફુલ, ફલ, વનસ્પતિ નૈવેદ્ય વિગેરે છકાયના આરંભ સહિત પુજા કરવાનો ઉપદેશ કરોછો તો પુછવાનું કે તે ગૃહસ્થો ઘર કાર્યના આરંભથી છુટીને ધર્મસ્થાનકે આવ્યા, તેને પ્રતિમા પુજનના આરંભનો લાભ બતાવોછો, પણ ઘરના કરેલા આરંભનું નિવારણ ધર્મસ્થાનકમાં ધર્મધ્યાન કરતાં મટે પણ ધર્મ સ્થાનકમાં કરેલાં આરંભનું નિવારણ કરવાને બીજું કયું સ્થાનક છે ?

૬૨ સિદ્ધાંતોમાં તિર્થંકરાદિક સર્વ સાધ સાધ્વીઓએ ભવ્ય પ્રાણીને નિર્વદ્ય ભાષાથી સાગાર અણગાર ધર્મના વ્રતનો બોધ કર્યો ને યથાશક્તિ પ્રમાણે ભવ્ય જીવોએ સાગાર અણગારનાં વ્રત આચરણ કર્યાં, તેજ વ્રતોને નિરઅતિચારપણે પાલ્લવાનો આદેશ કર્યો તેતો ન્યાયમાર્ગ છે. પરંતુ ગ્રંથકરનારે નિર્યુગ્તીમાં ગ્રહસ્થોને પુજાના આરંભનો આદેશ આપ્યો તે કેવો જુલમ છે ? માટે તે સિદ્ધાંતની રુક્તિથી યોગ્ય રીતે બતાવવું જોઈએ.

૬૩ સમવાયંગ સુત્રના તેત્રીશમે સમવાગે ધર્માચાર્યોની તેત્રીશ આશાતના ટાલવી કહીછે. અને ગ્રંથકર્તા પ્રતિમાની ચોરાશી આશાતના કહેછે. તે સિદ્ધાંતના મુલ સાથે લખવી જોઈએ.

૬૪ દશાસુતસ્વંધ સૂત્રમાં શ્રાવકની અગિયાર પદિમાનો અધીકાર છે તેમાં પહેલી દર્શન પદિમા આદરતાં શ્રાવક એમ ચિંતવે છે હું ઉત્કૃષ્ટ રીતે શ્રાવકના સર્વ

धर्मनी आराधना करं छुं. तेवि रूचीए सर्था आणुं छुं, प्रतित आणुं रूचुं छुं. बळी बारवृत आदरतां छ प्रकारना आगार राख्या हता ते आगारर्था पण निवर्तुछुं. एम घणी बंधीओनी साथे पहेली पडिमा जाणवी. “ जाव ” अगियारमी पडिमासुधी घणी जातनी बंधीओ करता जाय छे. बळी अगियारमी पडिमा आदरतां साधु तो नहीं परंतु साधुनी रीतेज तपने पारणे अस्नादिक ग्रहण करना कह्या छे. ते तो श्रावक धर्मनी रीत छे पण हालना वखतमां शरीर धर्मना मोहीत प्राणीओ निराश्रवी श्रावकनी कर्णीथी कंपायमान थइने उत्तम कर्णी न करतां पोपा वृतना नाम पाडी व्रण काळ पापाण प्रतिमाने वंदन पुजन करेछे तो पुछवानुं के समकिर्ता श्रावकोनी कर्णीथी भिन्न छे के केम ?

६५ प्रतिमा, देरां, दंड अने धजा प्रतिष्ठवानी विधी कया सिद्धांतना आधार्यी करो छो ? बळी ते प्रतिष्ठा ग्रहस्थोने करावो छो के तमो मान्मा करो छो ? बळी तमारा धर्मी आंचळगच्छवाळा कहेछे जे गृहस्थ प्रतिष्ठा करे अने तमे कहोछो जे साधु प्रतिष्ठा करे ए बेना तकरारनी समाधानी वितरागना मुळशास्त्रोना आधार्यी बताववी जोइए.

६६ दिगंबर मतवाळा कहेछे के नग्न प्रतिमा पुजवी अने तमो कहो छो जे नग्न न पुजवी एम तमारो प्रतिमा मत छतां नाहक विवाद करी भेद पाडो छो तेनुं शुं कारण ?

६७ सिद्धांतोमां कहुं छे के तिर्थकरादिक चर्म शरीरा साधुओ अंतक्रियाना वखतमां केठलाएक पद्मासनथी सिज्या तथा केठलाएक उभाथका सिज्या तेमतो मुळशास्त्रमां छे परंतु तमो प्रतिमानी स्थापना बेठा, सुता अने उभानी करोछो के बेसारी राखवामां समजो छो ? ते सिद्धांतमां होय तो बताववु जोइए.

६८ प्रतिमा उपर यक्षनी प्रतिमा करोछो. ते यक्ष प्रतिमाने नवरावतां तेना मेलनुं पाणी निचेनी प्रतिमा उपर पड़े छे तेमां पुछवानुं के तमोने तथा यक्षने आशातना थइ के नहीं ? ने थइ होय तो ते चोराशी माहेली कइ आशातना छे ? ने तमारा मानवा परमाणे तेने शुं फल मळो ?

६९ प्रतिष्ठाविधी करतां तमो पीळा बरूवाळा मात्माने तथा तमारा शेवक शेवकीने तथा ते प्रतिमाने कयो चंद्र पहाँचतां तथा केवे लगने प्रतिष्ठा करो छो ? बळी प्रतिष्ठा करतां एकसो आठ कुवाना पाणी तथा घणा स्थळना पाणी तथा गोरं चंदन तथा प्रतिमाने माथे कसुंबानुं रंगीत वस्त्र तथा गळे अरीठानो कांटलो

તથા હાથે મિંડોલ તથા મરડાશીંગી તથા ગ્રીવાએ સૂતરનો દોરો બાંધવો તે તથા પ્રતિમાની આંચે આંજળ આંજવું તે વિગેરે અનેક કારણો કરી બેસાડો છો તેમાં પુછવાનું કે એ સર્વ બાઝલીલાની વીધી કરો છો તો અચંબ થાય છે કે એથી તમારી વ્રથ અવસ્થાનું સું રક્ષણ થવાનું છે તે એના ઉપરથી આટલી મનાવર પુર્ણ કરો છો. વઢી તેમાં બેસારવાનો અર્થતો બેસવું થાય છે પરંતુ ભરાવવાનો અર્થ શું ? એ વિગેરે દહીકત વિતરાગના વચનના આધાર પ્રમાણે વતાવવી જોઈએ. વઢી પુછવાનું કે એકસો અને આઠ કુવાના પાણીમાં બીજાં અનેક દ્રવ્ય મેળાં કરાવો છો તે સાધુના સતાવીસ ગુણ માંહેલો કયો ગુણ છે ?

૭૦ ચોવીશ પ્રતિમા માંહે એક મુલ નાયક કરીને આભ્રુનાદિક અલંકાર સહિત સુખડ, કેશર, વિગેરે અત્યંત ભોગોપભોગ ચડાવીને ઉચિત સ્થાનકે બેસાડો છો અને પછાતની ત્રેવીશ પ્રતિમાને નાની કરીને થોડાક ભોગોપભોગથી સમજાવીને શેવક દરજ્જે નીચે આસને બેસાડો છો તેમાં પુછવાનું કે તિર્થકરોના નામથી તમે બેસાડવા ધારતા હોતો તે મોક્ષ ગણ્યા તિર્થકર પદમાં તથા જ્ઞાન દરશનાદિક ચારિત્ર ગુણમાં ઘટવથ હતા નહીં. માટે આ તમારું કૃત્ય તેઓની રીતે સંભવતુ નથી. પરંતુ ચાકર ઠાકરના દરજ્જાની રીતે તો ચાર જાતના દેવતાઓમાં સુરધનની રીતે સંભવે છે તો આવો પ્રપંચ કયા કર્મના આધારથી કરવો પડે છે ?

૭૧ તમે પ્રતિમાની નીચે નવગ્રહની પ્રતિમા કરો છો તથા દેરામાં પેસતાં ક્ષેત્ર-પાઠની પ્રતિમા કરો છો તો પુછવાનું કે તે દેવ તરીકે બેટેલી પ્રતિમાના પરણેતરમાં વિગ્ર થઈ જવાનો સંભવ છે કે ? લોકોત્તર મિથ્યાત્વથી સંતોષ ન પામતાં લૌકિક મિથ્યાત્વમાં પ્રશ્ન થયા તેનું વિતરાગ ભાષીત શાસ્ત્રમાં કેવી રીતે છે ?

૭૨ તમો પ્રતિમા આગળ પાન, ફાલ, ફુલ, બઢ બાકઢા, પકવાન, ધાન્ય, નૈવેદ તથા સોનું, રુપું, વસ્ત્ર વિગેરે અનેક વસ્તુઓ ધરો છો તેમાં તમારું બોલવું એમ થાય છે કે દેવને ચઢાવેલી વસ્તુ સંવેગી વિગેરે ગૃહસ્થો સ્વાય તો નર્કાદિક સંસારમાં ભ્રમણ કરે. વઢી મજકુર પ્રતિમાને ચઢાવેલી ચીજોમાંથી એક ચોસાનો ઢાળો પળ ચકલા સરસું ચળે તો તે પળ નર્કાદિકમાં જાય એમ કહો છો માટે નર્કાદિકમાં જવાના લયથી તમો તો લેતાજ નહીં હો. અને તે વસ્તુઓમાંથી કેટલીએક સ્વાવા પીવાની ગોઠીને તથા માઢીને આપો છો તે સર્વ વસ્તુ દેવનીજ છે. તો પુછવાનું કે તે માઢી તથા ગોઠીને તમો સર્વ જેઠા ભગતોની તરફથી વિચારા અજા-

पणने स्व कुटुंब साथे नर्कादिक गतिओमां रझळाववा धारेलुं छे ? वळी देवने चढा-
 वेलुं रोकडनाणुं भंडारमां मुको छो तथा वस्त्र धान्य विगेरे वेची नाणां करीने भंडा-
 रमां मुको छो तो ते वेचातु लेनारने पण तमोए संसारमां रझळाववा धारेलुं हशे.
 वळी देवका नाणाथी देरां प्रतिमा समरावो छो तेमां कडिया, दाडिया, स्लाट,
 चुनावाळा तथा सुतार विगेरेनी रोजी देवका नाणाथी चुकावो छो तेनुं पण तमो-
 ए भलुं न इच्छुं तथा हजारो माणसना साधारणना नाणाथी भंडार भर्या ते नाणा-
 नी खावकीथी अमदावाद, मुंबाइ, भावनगर, पालीताणा विगेरेना गृहस्थो मोटा
 वेपारी थइ पडया छे, ते प्रख्यात छे. तेने तो कोण जाणे तमारा कहेवा प्रमाणे
 केटलोए काळ रखडवा धारेलुं हशे ? पण तमोए तमारा साधर्मी भाइओनुं पण भलुं
 इच्छेलुं नथी. मतलब के तमे नाणुं भेलुं कर्युं तो तेओने खाइ जवानो विचार थयो
 ने तमारा कहेवा प्रमाणे तेओ सर्व धर्म हारी जइने नर्कादिकनुं टांकु पण पाडी दीधुं
 हशे. माटे छेतट केहेवानुं एटलुंज के सर्व जणाने संसार भ्रमण कराववानी खातर
 देरामां बेठेली प्रतिमाओज कार्णीक भुत छे. माटे अमारा पुर्व संबधी अजाण मि-
 त्रोने सुहित शिक्षा आपवा इच्छीए छीए के सिद्धांतना आधार उपर उपयोग करी
 प्रतिमा मंडन न करताहो तो नाणा विगेरेनी खावकी पण न थात ने दुरगतिमां
 पण जवानुं कारण न रहेत पण पुछवानुं के अनंत संसार बधारवानां कारण तमोए
 कया मुळसूत्रथी स्थापन कर्या छे ?

७३ तमोए अठोतरी सनातरनी विधी तथा आरती मंगळ तथा पेहेरामणीनी
 विधी तथा लुल पाणीनी विधी तथा सचित मीठुं अग्नि मांहे होमीने देरे हवन करो
 छो (जेम हालमां महवामां संवेगीए कराव्युं हतुं तेम) ए विगेरे महा आरं-
 भना कारणो जैनने एवरूप केना उपदेशथी तथा कया सत्य सिद्धांतना आधा-
 रथी करो छो ?

७४ सिद्धमभव सुरीए देव उपासनाथी यज्ञ कुंडमांथी थंभणा पारश्वनाथनी
 मुर्ती काढी. उज्जैन नगरीए शंकरना देवळमां शिवलींगमांथी सिद्धसेन दीवाकरे
 महामां पसाए एवंची पारश्वनाथनी मुर्ती काढी. वळी तेनुं महात्म बधारवा
 माटे तेओए मोटा ग्रंथ बांधी आरंभोपदेश कर्यो ते कळीनुं प्रवर्तमान छे. परंतु ते
 मांहेलो सिद्धांतोमां प्रतिमानो महिमा वानकी तरीके कांइ पण न मळे तेनुं शुं
 कारण ? वळी ज्यारे कोइ तमोने पुछनार मळे त्यारे घणी तकरार करवा तैयार
 थाओ छो. तेमज फांफां मारतां कांइ न सूझे त्यारे सासवती तथा द्रौपदीनी प्रति-

માની વાથ ભરવા દોડી જાઓ છો, પણ કાર્મિક પ્રતિમાનો મહિમા સિદ્ધાંતાધાર પ્રમાણે બતાવવો જોઈએ.

૭૫ સાડાપાંચ વરસસુધી અજવાળી પાંચમના ઉપવાસ કરાવી જ્ઞાનપંચમી સ્થાપોછો ને તેની પુર્ણાવતીએ ઉજમણા કરાવો તેમાં પાંચ સોનાના તથા પાંચ રૂપાના ટકા વિગેરે ધન ધાન્ય પક્વાન સહિત દ્રવ્ય પુસ્તકોની આગ઼લ મુકાવોછો તેમાં પુછવાનું કે મજકુર પાંચમની વિધીનો મહિમા સિદ્ધાંતોમાં કેવી રીતે છે ? તે બતાવવું જોઈએ. વળી એમ સમજવામાં આવ્યું છે કે મજકુર પાંચમની વિધી તમારા સાધર્મી આંચ઼લગ઼લ્લવાળા માન્ય કરતા નથી તેનું શું કારણ છે ?

પુતળી દેહી રાગ ને પ્રતિમા દેહી વૈરાગ

ઉપજે, તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાએક મતિ શ્રાંતી લોકો કહે છે જે અમોએ પ્રતિમા સ્થાપન કરેલી છે, તે અમારે વૈરાગનુંજ કારણ છે દ્રષ્ટાંત. જેમ ચિતારાની ચીતરેલી પુતળીને દેહતાં કામીજનોના મનમાં વિષયાદિક રાગ ઉપજે છે તેમજ પ્રતિમા દીઠે વૈરાગ ઉપજે છે. એમ કહેનારાની શ્રદ્ધામાં કલંક સંભવે છે. કારણ કે ચિતારાની ચીતરેલી પુતળીમાંતો વિષય ઉપજવાના અવયવો પ્રત્યક્ષ છે. માટે વિષય પ્રગટ થાયજ. દ્રષ્ટાંત. જેમ કોઈ પુરુષ નિદ્રાને આર્ધીન થઈ જાય તે વખતે સ્વપ્નાંતરમાં કોઈ સ્ત્રીનો વિભવ કરે છે ત્યારે તે પુરુષનો મદ પાતન થઈ જાય છે ને તેને શિયલ રવંડનનું કર્મ લાગવાનો સંભવ છે. સર્વવ કે અનાદિ કાલથી મિથ્યાત્વને ઉદયે બાર જાતના અવતર્યા કર્મવંધનની ક્રિયા સદાકાલ લાગુજ પડેલી છે. માટે ચિત્રની પુતળી દેહતાંજ વિષયાદિક કર્મો બંધાય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ! વળી તે પુતળી વિગેરે કેટલીએક વાબતો જોવાની પ્રશ્નવ્યાકરણ સુત્રમાં તથા દશવીકાલીક મૂત્રમાં ભગવંતે સાધુ સાધ્વીઓને મના કરેલી છે. તેમાં ન્યાય માર્ગ છે. પણ તેમાં પ્રતિમા જોવામાં વૈરાગ પ્રગટ થવાનો કહોછો, તે કદી મળતું આવતું નથી. દ્રષ્ટાંત જેમ કોઈ અનાર્ય પુરુષ ઉપર દ્વેષ કરીને લાકડી પ્રમુગ્ધનો પ્રહાર કરે તો અવશ્ય કર્મ બંધાય પણ તે અનાર્ય પુરુષને સાધુ મુનીરાજની કલ્પના કરીને વાંદે. પુજે યા આહારાદિક ચૌદ પ્રકારનું દાન દેતો સાધુ ગુણની રીતે શુદ્ધ નિજરા ન થાય. વળી કોઈ સમક્ષિતી ગૃહસ્થ પોતાના આયુષ્યને અંતે ઘર બાર ધન ધાન્ય વિગેરે સ્થાવર જંગમ મિલ્કત તથા બેટા બેટી સ્ત્રી વિગેરે જેમાં પોતાનું ધનીપતુ છે, તે સર્વને બોસીરાવે નહીં ને મૃત્યુ

પામી પરલોકે જાય તો પછાત રહેલા બેટા બેટી વિગેરે જે કાંઈ આરંભ કરે તેની રાવડ તે મરનાર ધણીને અવશ્ય જાય એમતો છે. પરંતુ પછાત રહેલા બેટા બેટી વિગેરે ધર્મ ધ્યાન કરે, તે માંહેલો ધર્મનો હિસ્સો તેને ન જાય. વઢી જેમ ગાડરની ડનનો બનાવેલો કોઈ પળ પદાર્થ આશ્રવના કામમાં વાપરે તો તે પાપરૂપી રાવડ ગાડરને જાય છે. પળ તેજ ડનના ઓઘા, કેસરીઆ, કમ્બલને સાધુ તથા શ્રાવકો ધર્મોપગરણ કરી જતનાના કાર્યમાં વાપરે તો તે જતનાનો લાભ ગાડરને ન જાય. વઢી કોઈ મનુષ્ય તિર્યંચાદિકના ચિત્ર ચિતરીને તેને દ્વેષબુદ્ધિથી હળે તો અવશ્ય પાપ લાગે છે. પરંતુ તે ચિત્રોને જમાડવાની બુદ્ધિ ભોજન પાન વિગેરે મોઢા આગલ મુકીએ તો ડાનનો લાભ નિર્જેરા હેતુએ કડી ન મળે એ મજકુર ચારં ડાલલાઓની રીતે પ્રતિમા દેલતાં વૈરાગ ન ડપજે. તે શાસ્ત્ર રીતે લલચિત સમજવું. પરંતુ કોઈ ભવ્ય જીવને તેવા કારણથી વૈરાગ ડપજે તો તેનું નામ પ્રતેક બોધ કહેવાય છે. તે અમુક પદાર્થ જોડને મહા વૈરાગ પામી ભરતેશ્વર વિગેરેની રીતે સર્વ આરંભ છોડીને સંજમાનુષ્ટાંનથી મોક્ષ પદ પામે, એમ સિદ્ધાંતમાં કહેલું છે. વઢી તે પ્રતેક બોધ થવાના તો અનેક કારણ છે ને તે કારણ જોતાંજ પ્રતેક બોધી પુરુષોનો સર્વ આરંભ છુટી જાય છે અને તમો પ્રતિમાને જોઈ મહા આરંભમાં ધસી પડોછો માટે પ્રતેક બોધની ડપમા તમોને લીલકુલ લાગુજ પડતી નથી. સલલ કે પ્રતિમા દેલતાંજ તમોને મહા આરંભની ધુરી આવે છે. દ્રષ્ટાંત. જેમ કોઈ માળસને હડકાવો શ્વાન આભડેલો હોય તે માળસ પાળીમાં પોતાનું પ્રતિલિલ દેલે ત્યારે તેને હડકવા ચાલે છે તથા વર્ષાડની ગર્જના શ્રવણ કરતાંજ ઘણાં ડન્નમાડની મસ્તીમાં આવી જાય છે. તેવીજ રીતે તમો અજ્ઞાન મતિઓને મિથ્યાલ્લ દ્રષ્ટિ કુગુરુરૂપ શ્વાન આભડવાથી ગ્રંથરૂપ શલ્લોની ગર્જના સાંભલ્લીને પ્રતિમા રૂપ જલ્લના સમુહમાં તમારી પ્રલલ જલ્લતાનો આભાસ જોડને હિંસા મૃષાની કર્ણીરૂપ હડકવા ચાલેલો જળાય છે. તેની શાંતીને માટે જ્ઞાન વૈરાગ્ય રૂપ અમૃત પીઓ તો ગુળ કર્તા થાય. પળ લ્લાતરી છે કે લિતરાગભાષિત મુલ્લસિદ્ધાંતનો જે ડપયોગ ન કરે તેનો જુલમ હડકવા મલ્લો મુશ્કેલ છે.

હિંસા પુજનથી દયા માને છે તે પ્રશ્નોત્તર.

કેટલાએક અજાળ મિત્રોનું લોલલું એમ થાય છે જે અમે પ્રતિમાનું પુજન કરીએ છીએ. તેમાં હિંસા થાય છે તે સર્વ સ્વરૂપ હિંસા છે એટલે સામાના દેલલામાં હિંસા છે પરંતુ અમારા અનુલંઘમાં તો દયાનો લાભ છે. એમ કહેનારાના ડત્તરમાં

કહેવાનું કે શ્રી ભગવતી સૂત્રના પંદરમાં સતક્રમાં કહ્યું છે જે ગોશાળાના કરેલા ઉપદ્રવથી શ્રી મહાવીરને શરીરે લોહચંડ વાડો થયો પછી છઠ્ઠા માસને છેલે દીવશે મેઢી ગામ પધાર્યા, ત્યાંની રહિશ એક રેવતી ગૃહસ્થળીએ કહોઝા પાક નીપજાવતાં ભગવંતને પ્રતિ લાભવાની સંકલ્પના કરી હતી પણ તે સદોષ આહાર લેવાની સિંહા અગાગારને મના કરેલી હતી ને નિર્દોષ બીજોરાપાક લેવાની ભલામણ કરી હતી. મતલબકે પોતે સદોષ ભોજન લેવાના અર્થી નથી. તેમજ રેવતીના શાવચ્ચ વિચારની ભક્તિને સ્વીકારી નહીં. એમ તો સિદ્ધાંતોમાં છે. પરંતુ તમે કહો છો જે પ્રશ્ન ભક્તિમાં આરંભનું કર્મ લાગે નહીં. તો પુછવાનું કે એ વચન વિતરાગના છે કે તમો આપેજ મુખ મંગળીઆ થયા છો ? પણ તમારું બોલવું પ્રત્યક્ષ મુઝસુત્રોથી વિરુદ્ધ જણાય છે. સબબ કે પાન ફ઼લ, ફુલ, નૈવેદાદિક પ્રતિમાની ભક્તિમાં અર્પણ કરો છો પણ તે પ્રતિમાઓ જડતાને લીધે સ્વીકારતી નથી અને તે વસ્તુઓ પ્રતિમાને ઠગીને ધુર્તેજનો લઈ જાય છે. એવી કલ્પિત ભક્તિમાં તમારી સ્વચ્છાએ લાભ મે઼લ-વવા ધારો છો. પણ કહેવાનું કે હયાત તિર્થંકર, ગણધર, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સર્વ સાધુઓની અતરંગથી ભક્તિ કરવા માટે કોઈ ગૃહસ્થીએ તમારી રીતે આરંભ કરીને લાભ લેવા ધારેલું નથી એતો ન્યાય માર્ગ છે જડ પ્રતિમાની ભક્તિ કરતાં લાભ મે઼લે કહો છો તે ઉપર એમ કહેવાનું કે કોઈ ગૃહસ્થ એ મજકુર તિર્થંકરાદિક ત્યાગી પુરુષને માટે અનેક જાતના અન્ન, પાન, સુખડી, મુખવાસ વિગેરે છકાયના આરંભથી નવા નીપજાવી તેમના પાત્ર પોરે તથા ગાડી, વેલ, રથ, પાલસી, મિયાના, હાથી, ઘોડા વિગેરે વાહનો ઉપર તે પુરુષોને વેસાડે તથા અનેક જાતના જ઼ઙ્ઘથી સ્નાન મંજન વિલેપન તે પુરુષોને કરાવે તથા અનેક જાતના વસ્ત્ર, આશ્રણ, એકાવ઼લ, કનકાવ઼લ, રત્નાવ઼લ, મુક્તાવ઼લ, ત્રીસરા, નવસરા, અઢારસરા દાર પહેરાવે તથા મુકુટ, કુંડલ, વાજુવંધ, વેરલા વિગેરે પહેરાવે તથા ચુવા, ચંદન, ચંપેલ, મોગરો, જાડ, જુડ, ગુલાબ, કેવડો, મજકુંધ, ઢોલર, ઢમરા વિગેરેના મુગંધી અતરથી તેઓના શરીર, વસ્ત્ર, આશ્રુષણ, વિગેરે વાસિત કરે. એ વિગેરે અનેક ચોજોથી સારંખી ભક્તિથી તિર્થંકરાદિક ત્યાગી પુરુષોને સંતોષ ઉપજાવે તો તમારા કહેવા પ્રમાણે તે ભક્તિ કરનાર પુરુષ તરત મોક્ષ જાય. સબબ કે તમો મુગ્ધ મંડલ મઢીને મજકુર ત્યાગી પુરુષોના નામનું ક઼લેવર સ્થાપી મહા આરંભથી પુજન કરી નિરજરા અને મોક્ષ ફ઼લ લેવા બતાવો છો તો શાક્ષાત તિર્થંકરાદિકને માટે આરં-ભથી ભક્તિ કરે તેને તો તમારા કરતાં અનંતો લાભ મે઼લવો જોઈએ. પણ એવા સારં-

भथी तिर्थकरादिके भक्ति स्वीकारी नथी तथा पोतानी खातर आरंभनो उपदेश दइने कोइने नर्कनो मार्ग पकडावी आप्यो नथी. परंतु तेओए तो एक मोक्ष मार्ग निरूपण करेलो छे ते मार्ग तमो सारंभ प्रकृतिवाळा मित्रोने अनुकुळ न पडतां उलटी रीतथी कुदेव, कुगुरुने कुधर्म ए त्रण कारणो कर्म बांधवाना मळी गया छे तेनो मर्म भेद आप मित्रो न समजतां अवळ चक्रमां सारंभी भक्तिमां फसाया पण ते विपाक उदे आवेथी केवुं पस्तावुं पडशे ?

नव कोटीए वृत लइने खंडन करे छे, ते प्रश्नोत्तर.

केटलाएक पीतांबरधारी पुरुषो कहे छे जे अमोए नवकोटीए पांच महावृत आदर्यां छे. अने पांच आश्रवने मन, वचन ने कायाए करी शेवीए नहीं, शेवरा-वीए नहीं ने शेवताने भलुं जाणीए नहीं एम कहे छे पण साधु धर्म राखनार आत्मार्थी पुरुषोने माटे शास्त्रोक्त रीते ते वचन तो सत्य छे. पण ते गुण तेओने प्रगट थएला नथी. मतलब के तेओना अंगमां नव कोटी बोधनो असर थयो होय तो कहेवानुं के आ पीळा तील्लकवाळा वणिको महा आरंभ करे छे, ते कोनी निशाळना भणतरथी करे छे ? अने एवी कल्पित वार्ताओ कांड तेमना चोपडामां मांडेलो होती नथी तो खातरी छे के ते वेषधारी मित्रो शीखवाडे छे तेमज शेवको करे छे. द्रष्टांत. जेम मदारी रींछ, बांदरां, बकरां, उंदर, नोळीआ विगेरे जानव-रोने जे जे रमत शीखवाडे ते प्रमाणे ते जानवरो शीखे छे ने दुनियांने खेलथी रीझवी मदारी पोतानुं गुजरान चलावे छे. तेमज वेषधारीरूप मदारीओ पोताना भगतोरूप मर्कटोने ग्रंथवचनरूप दोरोथी बांधी प्रतिमा देवळरूप चोकमां अनेक नाच करावीने पोतानी आ जीवीका गुजारे छे ते सत्य छे. सबब के जो तेओमां नवकोटीए आरंभना नियम होय तो मुग्ध जनोने आरंभनो उपदेश कोण आपे ? माटे तेओमां नवकोटीना नियम देखाता नथी.

हवे नवकोटी छे एतो पांच आश्रवनों त्याग करनारा पंच महाव्रतधारी साधु-ओ शास्त्रअनुसारे दया धर्म चलावनारने आदरवा लायक छे. सबब के जैन मुनी-ओना सर्वोपरी तिर्थकर महाराज पोते सर्व आरंभ त्याग करी निर्वच कर्णी करे छे तेमज ते तिर्थकर महाराजना शासनमां चालनार सर्व साधु साध्वीओ पण निरा-रंभी थइने नवकोटीए आश्रवनों त्याग करी निर्वच कर्णी करीने महा निरजरा उपा-रजेछे तेवीज निर्वच कर्णीनो बोध श्रोता मंडळने संभळावीने आरंभ छोडववा धारे

छे. अर्थात्, जेम पोते आरंभ तज्यो छे तेमज श्रोता जनोने यथाशक्ति आरंभ त-
जावी निर्वद्य कर्णीने निर्जरा हेतु बतावे छे. माटे शास्त्रोक्त रीते नवकोटीए आश्रव
न्यागनार मुनी बोध प्रमाणीक छे. केमके साधुओ नव कोटीए आरंभ पचखी श्रा-
वकोने निर्वद्य बोध करे त्यारे श्रावको यथा शक्तिए करीने बनतो आरंभ छोडे, ते
न्याय मार्ग छे. परंतु तमो पीळवेषधारीओ पोते पुजा विगेरे आरंभ करवामां सं-
जम लुटाइ जवानी धास्ती राखोछो अने पोताना भगतोने प्रतिमानी पुजाना महा
आरंभ करावीने कहोछो जे जेम जेम छकाय खपावी पुजा करशो तेम तेम हळुकर्मी
थइ सिग्रह मुक्तिमां जशो. एवो बोध करोओ तो पुछवानुं के तमारा देवमां भोग-
नी कल्पना अने तमो सावद्याचार्योमां त्यागनी कल्पना अने तमारा शेवकोमां
सावद्य पुजनथी मोक्षनी कल्पना ए त्रण टिखळ ने हळ, मुशळ ए त्रेखडनो मत
तमारी सावद्य क्रियामां जुदो जुदो छे. माटे तमो नवकोटीना नियमनो डोळ लइ
बेसवा धारोछो पण बोध तो लखोटी रमवानो करो छो तेथी एम खातरी थाय छे
के ते सर्व प्रपंच उदर पुर्णीने माटेज करता हशो.

निर्गुण मुर्तीमां भाव भेळवी लाभ इच्छे, ते प्रश्नोत्तर.

केटलाएक अमारा बाळमित्रो पोतानी अविवेकताथी मतांध थइने बोले छे के
पथ्थर देवनी तथा गुरु चित्रनी स्थापनामां तो गुण नथी परंतु तेओमां अमारो
भाव भेळवीए एटले वंदन पुजन करवा योग्य थाय छे. हवे एम कहेनारनी बुद्धिमां
कलंक समजबुं. कारण के निर्गुण देव तथा निर्गुण गुरुना चित्रमां पोतानो भाव
भेळवतां चितवेला कार्यमां चिद्ध थता होय तो पुछवानुं के मातपिताना मरण वि-
योगमां काष्टादिकनां पुतळां करीने तेओमां एम भाव भेळवता हशो जे अमारा
मातपीता प्रत्यक्ष छे वळी पीतळमां सोनानो भाव भेळवे तथा काचमां रत्ननो भाव,
कथिरमां रुपानो भाव, खोळमां गोळनो भाव, छाणमां शीरानो भाव, कांकरामां
साकरनो भाव, गर्धवनी लग्नीतमां घृतनो भाव, पाडामां हाथीनो भाव, श्वानमां
सावजनो भाव, वंझा स्त्रीमां पुत्रनो भाव एम अनेक द्रव्यमां पोतानी भाव प्रक्षेपन
करो तो तमारा विचार प्रमाणे गुण कर्त्ता थबुं जोइए पण एम कदी बने नहीं.
द्रष्टांत एक नगरमां एक गृहस्थनी पतिव्रता स्त्री हती ते दर वखते पतिनी भक्ति
करी स्वधर्म साचवती हती एक वखते पोताना पुरुषने मुसाफरीए जवाना वखतमां
अरज करी के अहो प्राणप्यारा शिरछत्र ! आप परदेश पथार्याबाद मारो पतिव्रता
धर्म केवी रीते साचबुं ? एम अरज कर्याबाद ते पुरुषे चितारा पासे पोतानी छबी

चीतरात्री स्त्रीने सोंपा कहुं जे आ मारी छबीनी शेचार्थी तारो प्रतिवृता थर्म साच-
वजे. एम कही प्रदेश गयां. हवे ते धणीना कहेवा प्रमाणे चित्रनी भक्ति करी ते
स्त्री सदा संतोषभर रहेती हत्ती.

वेपारार्थे प्रदेश गएला पुरुषनुं कोइ मंदवाडना कारणथी मृत्यु थयुं ते पछी
प्रदेशमां साथे गएला मित्रोए पत्र लखी मरनारनी स्त्रीने जाण कयुं. ते स्त्रीए पति
मृत्युना भयानक शोकथी महाकल्पना करी हाथमां पहरेला चुडा विंगेरे सोहासण-
रूपी शणगार ते पुरुषनी पछवाडे उतारी रंडापो भोगववा रही पण धणीना आपे-
ला चित्रथी सोहासणपणुं रहुं नहीं. तेमज मरनार धणीना चित्रथी धरनों कारभार
चाले तेवुं पण न रहुं. हवे मजकुर चित्रमां चाय तेढलो भाव भेळवीने संसारी
सुखनी इच्छा करे पण ते स्त्रीनी कल्पना कदी समे नहीं. तेवीज रीते निर्गुण
प्रतिमा तथा गुरुना चित्रोमां भाव भेळवतां लाभनों संभव नथी. एम खातरी पुर्वक
समजवुं. “ बीजो द्रष्टांत ” वळी जेम कोइ पुरुष साक्षात धर्म गुरुओना उपदेशथी
वैराग पामी संजम लीधो ने मुळ गुण उत्तर गुणरूप रत्नोथी भरपुर थबो तेमज
मतिज्ञानना जोरथी सूत्र ज्ञानी थयो तेमज कर्मक्षय करवाने माटे बार भेदे तप क-
रवा उद्यमी थयो. एवा सर्व गुणोनी वृद्धिथी ते सर्व धर्मीजनोने आत्म प्राण समान
प्रिय थइ पडेलो छे. हवे तेज पुरुषना कोइ पुर्व जन्मांतरना अशुभ कर्मोदयथी मज-
कुर सदगुणनो त्याग करी कुंडरीक साधुनी रीते पडवाइ थइ गयो ने महा दुरा-
चर्णो शेववा लाग्यो, त्यारे मजकुर भक्ति करनार सज्जनो ते निर्गुणी पुरुषने तजी
दइने पोताना आत्मधर्मनो सुधारो करवा धारे पण ते निर्गुणने मळवानो कोइपण
वखत इरादो करे नहीं तेमज पाषाणादिकनी निर्गुण मुर्तिमां भाव प्रक्षेपतां कदी
वंदन योग्य थती नथी.

समकीर्ती जनोने सुचना.

समकितसार सूणो भवी, आतमगुण हितकार;

पार लहे भव रासनो, टळे चित विकार.

१

जीन मुख वाचक छे भला, शकळ जंत सुख होय;

करुणारस भर आज्ञा, पाळे विरला कोय.

२

समकित धारी आतमा, जीवादिक नव तत्व;

जाणी श्रद्धा स्थिर करे, तजे असत्य ममत्व.

३

निरखी परखी जीवकुं, हरखित थइने आप;

प्राण दान सनमान दे, क्षांति उरमे जाय.

४

देव गुरु ने धर्ममां, द्रव्य भाव गुणधार;	
सत्य वरी असत्य हरी, ए मर्षा परिहार.	५
पर प्राण परधन सदा, लिए नहीं जे वीर;	
अदत् तज्युं तेणे सही, हरे ते श्व परपीर.	६
द्रव्य थकी तीरिया तजी, भाव थकी कुमत;	
ब्रह्मवर्त धर ते गुणी, आत्म हित सुमत.	७
द्रव्य बीत नव विध तणो, कर्म परीग्रह भाव;	
द्विविध बीत पचखे सदा, ते निग्रंथ सदाव.	८
एह धर्म जीनवरतणो, जे पाळे नर नार;	
कर्म शकळने ते हरे, पासे शीवपद सार.	९

“ मिथ्यात्वी जनोने सुचना. ”

निरमळ समकित ज्ञानना, भेद भणे नहि जेह;	
बळि निर्वद्य करणी विना, भवजळ तरे न तेह.	१०
जीनाज्ञा मुखशुं लवे, हरे प्राण कुद्रष्ट;	
सावद्य पुजन आश्रवे, लहे विषम ते कष्ट.	११
प्रजा प्राण इंद्री सवे, परस्वी लब्धी रीध;	
आप तपे पर तापवा, बैरभाव परशीध.	१२
विप्रित जीन वायक थकी, ग्रंथाधार गमार;	
हिंसा बोध मत भ्रममां, मस्ती भइ अपार.	१३
जीन प्रतिमा जीन सारस्वी, सरधे समकित लार;	
सांत मुर्त ज्ञानीतणी, निःश्रळ प्रतिज्ञा धार.	१४
प्रतिमा प्रतिज्ञा एकता, शीव साधन ने काज;	
कर्म विकट दळ भेदीने, विमलात्म सीरताज.	१५
जीन प्रतिमा पथ्यर नहीं, ए समजो गुण भेद;	
पथ्यर प्राणी प्राणनो, करे पलकमां छेद.	१६
पुजा यात्रा भावनी, करवी कही जीनराज;	
तेथी विप्रित वर्तता, पर्तक्ष पापी आज.	१७
मिथ्या मान अंतर घरी, मच्चिया आरंभ मांय;	
पचशे कुंभी पाकमे, घुरता छुटे नांय.	१८

पियरीया खट कायना, नाम धरावी आप,	
शकळ बाळ पोतातणा, तेपर मारे थाप.	१९
कौ एक घर ढका तजे, अंम्रन्य वयण सहाय;	
पण डाकी खटकायनी, मेहेर न आणे जराय.	२०
धीगधीग जनुनी तुज भणी, जाया हिंसक पुत्र;	
अल्पायु हिंसक तणो, केम रहे धर मूत्र.	२१
दयातणो सत्य धर्म छे, ते तो छे परतक्ष;	
जान हरे खटकायना, ते केम उत्तम पक्ष.	२२
वायक मुख आश्रव तणा, वदतां मुनीवर मुन्य;	
आप तरे पर तारवा, ते गुणीजन ने धन्य.	२३
दया धर्मथी मुन्य छे, द्रव्य लिंगिया आप;	
निपुण आश्रव बोधमां, लेशे अति संताप.	२४

भावपुजा ज्ञानी जनोने करवी.

गौतम समुद्र कुमारोरे, ए ढाळ उपर दोडी जाआं;
 श्रुत देवी समरु सदारे, सूत्र तणे अनुसार.
 भावपुजा कहुं जीन तणीरे, भवी जनने हेत कारोरे
 एम जीन पुजीए. १

पुज्यां सीव सुख थाएरे, मनमें धाइए;	
ध्यायां सुरपद पाएरे. ए.	२
समकित सुतने देहरोरे, ध्यान सुकळ जीनबिंब;	
षट आवशक दिपक भलारे, जीव दया ध्वज लंबरे. ए.	३
शियळव्रत निरमळ जळरे, जीन ने नवण कराय;	
वयावच अंग लुझणोरे, समकीत घंट बजावरे; ए.	४
क्षेमा चंदन अति शुंदरुरे, कीरीआ कचोळो अनुप;	
तप अगर उखेवनेरे, एम पुजो जीन रुपरे. ए.	५
पंच ममोष्टी पद तणीरे, पंचवर्ण पुष्पनी माळ;	
गुंथिने जेह चडावशेरे, ते लेशे भव पाररे, ए.	६

प्रथवी अप तेउ वायरोरे, वनस्पति त्रसनारे जीव;
तेने हणीने पुजा करेरे, ते नही समकीती जावरे. ए. ७
हळु कर्मी भव प्राणीयारे, पुजो भावे सुदेव;
मेधमुनी कहे जीन तणीरे, सेवा वंछु नीत मेवरे. ए, ८

देवन्गरी लीपीमां छापेलां पुस्तको.

उत्तराध्ययन सूत्र मुळ अर्थ	रु. आ.	कमलप्रभा नवीनपुस्तक.	०-५
भावार्थ पाका पुंठानुं.	६-८	विविधबोध संग्रह (नवीन थोकडा)	०-६
श्री वैरागशतक भाषांतर	१-०	जैनस्तुति आवृति पांचमी.	०-४॥
आचारंग सूत्र मुळ साथे भाषांतर	४-०	जैन सज्जायमाळा.	१-८
दशवैकालीकसूत्र मुळ अर्थ		व्रथमानदेशना भाषांतर.	२-८
भावार्थसहित.	२-४	बृहदा लोयणा.	०-२॥
बृहत्कल्प छेदसूत्र मुळ अर्थ भावार्थ	१-४	जैन पाठमाला.	०-६
दशवैकालीक मुळपाठ.	०-४	देवचंदजी कृत चोवीसी	०-६
नरचंद्र जैन ज्योतीष.	१-४	रामरास.	१-८
सामायिक प्रतिक्रमण सूत्रार्थ.	०-८	नारकीनी बडी कीताब.	१-०
जैनवृत्त शिक्षापत्री-	०-२	दरशन चोवीसी.	०-५
		उपदेशमाळा.	२-०

सुचना—समकितसार भाग. १-२ दोनु भागका एक बडा पुस्तक सुधारा वधारा करके नागरीमे छापी पका पुंठा बंधाके तैयार कीया हे किमत १-४-० और भी जैन धर्मका तमाम पुस्तक हमारी पास तैयार हे. जवाब निचेका पतापर मीलनेसे पुस्तक वेल्युपेबल पोस्टमे ताकीदसे भेजे जायगे.

आकाशेठ कुवाकी पोळ.
अमदावाद.

{ श्रीभोवनदास रुगनाथदास शाह.
जैन बुकसेलर.

